

Alexandre Dumas

Els tres mosqueters

Les novel·les de D'Artagnan - 1

PREFACI

EN EL QUAL ES VEU QUE, MALGRAT ELS NOMS ACABATS EN OS
I EN IS, ELS PROTAGONISTES DE LA HISTÒRIA QUE ARA
TINDREM L'HONOR D'EXPLICAR ALS NOSTRES LECTORS
NO TENEN RES DE MITOLÒGICS

Fa aproximadament un any que, fent unes recerques per a la meua història de Lluís XIV a la Biblioteca reial, vaig trobar casualment les *Memòries del senyor d'Artagnan*, impreses —com la majoria d'obres de l'època, en què els autors volien dir la veritat sense haver d'anar a fer cap estada ni curta ni llarga a la Bastilla— a Amsterdam, al taller de Pierre Rouge. El títol em va enamorar: me les vaig endur a casa, naturalment amb el permís del senyor conservador, i les vaig devorar.

La meua intenció no és la de fer ara una anàlisi d'aquesta curiosa obra, i em limitaré a remetre-hi els lectors aficionats als quadres d'època. Hi trobaran retrats fets amb mà segura i, encara que la majoria de vegades estiguin esbossats sobre portes de caserna o en parets de taverna, igualment hi reconeixeran, tan fidels com a la història del senyor Anquetil, les figures de Lluís XIII, d'Anna d'Àustria, de Richelieu, de Mazarin i de la majoria de cortesans de l'època.

Però, com tothom sap, el que colpeix l'esperit capriciós del poeta no sempre és el mateix que impressiona la massa dels lectors. Per això, tot i admirar, com de ben segur els altres admiraran, els detalls que hem esmentat, el que ens va cridar més l'atenció és una cosa en la qual sens dubte abans no havia parat esment ningú.

D'Artagnan explica que la primera vegada que va visitar el senyor de Tréville, capità dels mosqueters del rei, a l'antecambra hi va trobar tres joves que servien a l'il·lustre cos en el qual ell sol·licitava l'honor de ser admès, tres joves que es deien Athos, Porthos i Aramis.

Hem de confessar que aquests tres noms estrangers ens van colpir i de seguida vam pensar que no eren sinó pseudònims amb els quals d'Artagnan havia disfressat uns noms potser illustres, fora que els portadors d'aquests noms manlevats no els haguessin triat ells mateixos el dia que, per caprici, per descontentament o per manca de fortuna, s'havien posat la simple casaca de mosqueter.

A partir d'aquest moment no vam tenir repòs fins a trobar, en les obres contemporànies, algun rastre dels noms extraordinaris que ens havien despertat la curiositat.

Només la llista dels llibres que vam llegir per atènyer aquest objectiu ja ompliria tot un capítol, cosa que potser seria molt instructiva, però de ben segur gens divertida

per als nostres lectors. Per tant ens limitarem a dir que, just quan desanimats per tantes investigacions infructuoses estàvem a punt d'abandonar la recerca, finalment vam trobar, guiats pels consells del nostre il·lustre i savi amic Paulin Paris, un manuscrit infoli classificat amb el número 4772 o 4773, ja no n'estem prou segurs, que duia el següent títol:

«Memòria del senyor comte de La Fère, relativa a alguns dels esdeveniments que van tenir lloc a França cap al final del regnat del rei Lluís XIII i el començament del regnat del rei Lluís XIV.»

És fàcil d'endevinar la gran alegria que vam tenir quan, fullejant aquest manuscrit, que era la nostra última esperança, vam trobar a la pàgina vint el nom d'Athos, a la vint-i-set el nom de Porthos, i a la trenta-u el nom d'Aramis.

La descoberta d'un manuscrit completament desconegut, en una època en què la ciència històrica ha estat duta a un nivell tan elevat, ens va semblar quasi miraculosa. Per això ens vam afanyar a demanar permís per fer-lo imprimir, amb l'objectiu de presentar-nos un dia amb el bagatge dels altres a l'Acadèmia de les inscripcions i les belles lletres, si no aconseguíem, cosa molt probable, d'entrar a l'Acadèmia francesa amb el bagatge nostre. Hem de dir que aquest permís ens va ser graciosament concedit i així ho fem constar aquí per desmentir públicament els bescantadors que pretenen que vivim sota un govern que mostra més aviat poca sensibilitat envers la gent de lletres.

Ara oferim, doncs, als nostres lectors, la primera part d'aquest preciós manuscrit, amb el títol que li correspon, i ens comprometem que si, com no en dubtem, aquesta primera part obté l'èxit que es mereix, publicarem immediatament la segona.

Entretant, atès que el padrí és un segon pare, convidem el lector a fer-nos responsables a nosaltres, i no al comte de La Fère, del plaer o del disgust que hi trobi.

Un cop dit això, passem a la nostra història.

Capítol I

ELS TRES PRESENTS DEL SENYOR D'ARTAGNAN PARE

El primer dilluns del mes d'abril de 1625, la vila de Meung, on va néixer l'autor del *Roman de la Rose*, semblava sumida en una revolució tan total com si els hugonots n'haguessin fet una segona Rochelle. Uns quants burgesos, en veure que les dones fugien cap al carrer major i sentir que les criatures xisclaven al pas de les portes, s'afanyaven a posar-se la cuirassa i, reforçant el seu aspecte no prou convincent amb un mosquet o una partisana, es dirigien cap a l'hostal del Franc Meunier, davant del qual s'arraïmava un grup compacte, sorollós i ple de curiositat, que creixia de minut en minut.

En aquell temps els esglais eren freqüents i no passaven gaires dies sense que una ciutat o altra enregistrés als seus arxius algun esdeveniment similar. Hi havia senyors que guerrejaven entre ells; hi havia el rei que feia la guerra al cardenal; hi havia l'espanyol que feia la guerra al rei. A més, a part d'aquestes guerres sordes o públiques, secretes o paleses, també hi havia els lladres, els captaires, els hugonots, els llops i els lacais, que feien la guerra a tothom. Els burgesos sempre s'armaven contra els lladres, contra els llops, contra els lacais; sovint contra els senyors i els hugonots; alguna vegada contra el rei, però mai contra el cardenal ni l'espanyol. Va resultar, doncs, d'aquest costum, que el susdit dilluns del mes d'abril del 1625, els burgesos, en sentir soroll i no veure ni l'estendard vermell i groc, ni la lliurea del duc de Richelieu, van córrer cap a l'hostal del Franc Meunier.

Un cop allà, tots van poder veure i reconèixer la causa de l'esvalot.

Un jove... Fem-ne el retrat d'un traç de ploma: imagineu-vos don Quixot a divuit anys, don Quixot sense cuirassa, ausberg ni cuixals, don Quixot vestit amb un perpunt de llana d'un color blau que s'havia tornat d'un to indefinit entre el malva i el celeste. Cara llarga i fosca; pòmul pronunciat, signe d'astúcia; músculs maxil·lars granment desenvolupats, indicatiu infal·libre pel qual es reconeix el gascó, fins i tot sense boina, i el nostre jove en duia una d'adornada amb una mena de ploma; l'ull obert i viu; el nas de ganxo però finament dibuixat; massa alt per ser un adolescent, massa baix per ser un home fet, i que un ull poc entrenat hauria pogut confondre amb el fill d'un pagès de viatge, si no hagués estat per la llarga espasa que, penjada a un baldric de pell, copejava les cames del seu propietari quan anava a peu, i el pèl estarrufat de la seva muntura quan anava a cavall.

Perquè el nostre jove tenia una muntura, i aquesta muntura era tan remarcable que tothom la va remarcar: era una haca del Bearn, d'uns dotze o catorze anys, de pelatge groc, sense crins a la cua, però no sense sobrepeus a les potes i que, a pesar de caminar amb el cap més avall que els genolls, cosa que feia inútil l'ús de la martingala, encara feia igualment les seves vuit llegües per dia. Malauradament les

qualitats del cavall estaven tan ben amagades sota l'estranyesa del seu pèl i el seu aspecte xocant que, en una època en la qual tothom entenia en cavalls, l'aparició d'aquella cavalcadura a Meung, on havia entrat feia més o menys un quart per la porta de Beaugency, va produir una mala sensació que va esquitxar el seu cavaller.

I per al jove d'Artagnan (que és com es deia el don Quixot d'aquest altre Rocinante) la sensació encara havia estat més dolorosa pel fet que no s'enganyava sobre l'aire ridícul que la muntura li conferia, per més bon cavaller que fos. Per això havia fet un sospir tan fondo en el moment d'acceptar el present del senyor d'Artagnan pare. No ignorava que l'animal valia almenys vint lliures; és cert que les paraules que havien acompanyat el regal no tenien preu.

—Fill meu —havia dit el gentilhome gascó, en aquell patuès pur del Bearn del qual Enric IV no havia aconseguit mai desfer-se—, fill meu, aquest cavall va néixer a casa del teu pare, aviat farà tretze anys, i d'ençà d'aleshores hi ha estat, cosa que hauria de fer-te'l estimar. No el venguis mai, deixa'l morir tranquil·lament i honorablement de vell; i si fas alguna campanya amb ell, tracta'l com tractaries un vell servidor. A la cort —va continuar el senyor d'Artagnan pare—, si és que tens l'honor d'anar-hi, honor al qual, d'altra banda, la nostra vella noblesa et dona dret, defensa dignament el teu nom de gentilhome, que tots els teus avantpassats han portat dignament des de fa més de cinc-cents anys. Per tu i pels teus, i pels teus em refereixo als teus parents i amics, no suportis mai res excepte del senyor cardenal i del rei. És pel seu valor, escolta'm bé, només pel seu valor que avui dia un gentilhome fa camí. Qui tremola un segon potser deixa escapar l'esquer que, justament durant aquest segon, la sort li oferia. Ets jove, has de ser valent per dues raons: la primera és que ets gascó, i la segona és que ets fill meu. Que no et facin por les ocasions i busca les aventures. T'he fet aprendre a manejar l'espasa; tens cames de ferro i canells d'acer; combat per qualsevol cosa; combat, tant més que els duels ara són prohibits i que, en conseqüència, per batre's cal ser dues vegades valent. Jo, fill meu, no et puc donar sinó quinze escuts, el meu cavall i els consells que acabes de sentir. La teva mare hi afegirà la recepta d'un bàlsam que va aprendre d'una gitana i que té una virtut miraculosa per guarir qualsevol ferida que no arribi al cor. Treu profit de tot i viu feliç i molts anys. Només he d'afegir una altra cosa, i és un exemple a seguir, no pas el meu, perquè jo no he estat mai a la cort i només he fet les guerres de religió com a voluntari; parlo del senyor de Tréville, que un temps va ser veí meu i que va tenir l'honor de jugar de petit amb el nostre rei Lluís XIII, que Déu li conservi la salut! De vegades els seus jocs degeneraven en batalla, i en aquestes batalles el rei no era sempre el més fort. Els cops que va rebre li van donar una gran estimació i amistat pel senyor de Tréville. Més tard, el senyor de Tréville es va batre amb d'altres en el seu primer viatge a París, cinc vegades; d'ençà de la mort del rei difunt fins a la majoria d'edat del jove, sense comptar les guerres i els setges, set vegades; i d'ençà d'aquesta majoria d'edat fins avui, potser cent vegades més! De manera que, malgrat els edictes, les ordenances i els decrets, ara és capità dels mosqueters, és a dir, el cap

d'una legió de cèsars a qui el rei fa molt de cas i que el senyor cardenal tem, ell que no tem gaire res, com tothom sap. A més, el senyor de Tréville guanya deu mil escuts l'any, o sigui que és un gran senyor. Va començar com tu; ves a veure'l amb aquesta carta i pren-ne exemple, per fer com ell.

I dit això el senyor d'Artagnan pare va cenyir al fill la seva pròpia espasa, el va besar tendrament a les galtes i li va donar la benedicció.

Quan sortia de la cambra paterna, el jove va trobar la mare, que l'esperava amb la famosa recepta que els consells que acabem de referir devien fer freqüentment necessària. Els adeus en aquest cas van ser més llargs i més tendres que no havien estat en l'altre, no pas perquè el senyor d'Artagnan no estimés el seu fill, que era tota la seva progenitura, sinó perquè el senyor d'Artagnan era un home i hauria trobat indigne d'un home deixar-se anar a l'emoció, mentre que la senyora d'Artagnan era dona i, a més, era mare. Va plorar amb abundor i, diguem-ho en lloança del senyor d'Artagnan fill, per més esforços que el noi va provar de fer per mantenir-se ferm com convenia a un futur mosqueter, la natura va prevaldre i va vessar força llàgrimes, de les quals amb penes i treballs va aconseguir d'amagar la meitat.

El mateix dia el jove es va posar en camí, armat amb els tres regals paterns, que eren, tal com hem dit, quinze escuts, el cavall i la carta per al senyor de Tréville; tal com es pot suposar, els consells havien estat donats de més a més.

Amb aquest vademècum, d'Artagnan va resultar, tant moralment com físicament, una còpia exacta de l'heroi de Cervantes, al qual amb molt d'encert l'hem comparat quan el nostre deure d'historiador ens ha plantejat la necessitat de fer-ne el retrat. Don Quixot prenia els molins de vent per gegants i els ramats de bous per exèrcits, d'Artagnan va prendre cada somriure per un insult i cada mirada per una provocació. El resultat va ser que de Tarbes a Meung va anar sempre amb el puny tancat i que, entre una cosa i l'altra, va posar la mà al pom de l'espasa deu vegades al dia; tot i així, el puny no va caure sobre cap mandíbula i l'espasa no va sortir de la beina. No és que la vista del desventurat cavall groc no desclogués molts somriures a les cares dels passants; però com que a sobre de la muntura sonava una espasa de mida respectable i que a sobre de l'espasa brillava un ull més ferotge que altiu, els passants reprimien la hilaritat o, si la hilaritat vencia la prudència, almenys miraven de riure d'un sol costat, com les màscares antigues. D'Artagnan va continuar, doncs, majestuós i amb la susceptibilitat intacta fins a la desafortunada vila de Meung.

Però allà, quan baixava del cavall a la porta del Franc Meunier sense que ningú, ni hostaler, ni mosso, ni palafrener, hagués vingut al baixador a aguantar-li l'estrep, va veure en una finestra mig oberta de la planta baixa un gentilhome de bona estatura i aspecte distingit, però amb una certa mala cara, que xerrava amb dues persones que visiblement l'escoltaven amb deferència. D'Artagnan amb tota naturalitat va suposar, tal com tenia per costum, que l'objecte de la conversa era ell i va escoltar. Aquesta vegada només s'havia equivocat a mitges: el tema no era ell, sinó el seu cavall. El gentilhome semblava enumerar als oients totes les qualitats de l'animal i com que, tal

com he dit, els oients semblaven sentir una gran deferència pel narrador, esclataven a riure cada dos per tres. Ara bé, si un mig somriure era suficient per despertar la irascibilitat del jove, ens podem imaginar quin efecte li va produir tanta sorollosa hilaritat.

Tanmateix d'Artagnan va voler primer fer-se càrrec de la fesomia de l'impertinent que se'n mofava. Va clavar la seva mirada orgullosa en el desconegut i va reconèixer un home d'entre quaranta i quaranta-cinc anys, d'ulls negres i penetrants, de pell pàl·lida, amb el nas molt pronunciat i el bigoti negre i perfectament retallat; vestit amb un perpunt i unes calces violetes amb cordons del mateix color, sense cap ornament a part dels talls habituals pels quals passava la camisa. Les calces i el perpunt, tot i ser nous, es veien arrugats com roba de viatge que ha estat molt de temps tancada en una bossa. D'Artagnan va veure tot això amb la rapidesa de l'observador més minuciós, i sens dubte per un sentiment instintiu que li deia que aquell home havia de tenir una gran influència en la seva vida futura.

En el moment que d'Artagnan clavava la mirada en el gentilhome del perpunt violeta, el gentilhome feia en relació amb l'haca bernesca una de les seves explicacions més sàvies i més profundes, i els dos oients van esclatar a riure, i ell mateix, contra el que tenia per costum, va deixar errar, si es pot dir així, un petit somriure per la seva cara. Aquesta vegada, sense cap mena de dubte, realment havia insultat d'Artagnan. De manera que el jove, imbuït d'aquest convenciment, va calar-se la boina fins als ulls i, mirant de copiar alguns dels aires de cort que havia vist a la Gascunya en diversos senyors de pas, va avançar, una mà a la guarda de l'espasa i l'altra posada al maluc. Dissortadament, a mesura que avançava la còlera l'encegava més i més i, en comptes de les paraules dignes i altives que havia preparat per formular la seva provocació, no va trobar a la punta de la llengua sinó una invectiva grollera que va acompanyar amb un gest furiós.

—Eh, senyor! —va exclamar—, el que s'amaga darrere la finestra, sí, vós! Digueu-me de què rieu, a veure si riem junts.

El gentilhome va desplaçar lentament els ulls de la muntura al cavaller, com si li hagués calgut un cert temps per entendre que era a ell a qui s'adreçaven uns retrets tan estranys; aleshores, quan ja no va poder tenir cap dubte, va arrufar lleugerament les celles i, després d'una pausa força llarga, en un to d'ironia i d'insolència impossible de descriure, va respondre a d'Artagnan:

—No parlo pas amb vós, senyor.

—Però jo sí que us parlo! —va exclamar el jove, exasperat per la barreja d'insolència i bones maneres, de criança i desdeny.

El desconegut encara el va mirar un moment amb el seu lleuger somriure i, apartant-se de la finestra, va sortir lentament de l'hostal per anar cap a d'Artagnan i plantar-se a dos passos del cavall. La seva actitud tranquil·la i la seva fesomia burleta havien redoblat la hilaritat dels qui l'escoltaven, que s'havien quedat a la finestra.

D'Artagnan, en veure'l venir, va treure un pam l'espasa de la beina.

—Aquest cavall és clarament botó d'or, o més ben dit, ho va ser de jove —va insistir el desconegut, continuant les investigacions començades i adreçant-se a l'auditori de la finestra, sense que semblés adonar-se de l'exasperació de d'Artagnan, que tanmateix s'enciriava entre ell i els altres—. És un color molt conegut en botànica, però fins avui dia molt poc comú entre els cavalls.

—Hi ha qui riu del cavall i no gosaria riure de l'amo! —va exclamar l'èmul de Tréville, furiós.

—Jo no ric gaire sovint, senyor —va respondre el desconegut—, tal com podeu veure vós mateix per l'expressió de la meua cara; però això no obstant penso conservar el privilegi de riure quan em vingui de gust.

—I jo —va exclamar d'Artagnan—, no vull que es rigui quan no em ve de gust a mi!

—De debò, senyor? —va continuar el desconegut més tranquil que mai—, bé, hi teniu tot el dret.

I girant els talons es va disposar a entrar de nou a l'hostal per la porta gran, sota la qual d'Artagnan en arribar havia vist un cavall ensellat.

Però d'Artagnan no era persona que pogués deixar anar així un home que havia tingut la insolència de burlar-se'n. Va desembeinar del tot l'espasa i li va anar al darrere tot cridant:

—Gireu-vos, gireu-vos, senyor burleta, que no us hagi d'atacar per darrere.

—Atacar-me, a mi! —va dir l'altre fent mitja volta i mirant el jove amb tanta sorpresa com menyspreu—. Passeu, passeu, sou boig! —I tot seguit, a mitja veu, com si parlés amb ell mateix—: Quina llàstima, seria una troballa per a Sa Majestat, que busca valents per totes bandes per als seus mosqueters!

Amb prou feines acabava de dir això que d'Artagnan li va amollar una estocada tan furiosa que, si no hagués fet un ràpid bot enrere, és probable que no hagués pogut fer cap més broma. Aleshores el desconegut va veure que s'havia acabat el riure, va treure l'espasa, va saludar el seu adversari i es va posar greument en guàrdia. Però en el mateix moment els seus dos oients, acompanyats de l'hostaler, van caure sobre d'Artagnan amb grans cops de garrot, de pala i de molls. Va ser una diversió tan ràpida i tan total a l'atac que, mentre d'Artagnan es girava per plantar cara a la pluja de cops, el seu adversari va embeinar amb la mateixa precisió i, d'actor que havia estat a punt de ser, va passar a ser espectador del combat, funció que va complir amb la impassibilitat que el caracteritzava, mentre tanmateix remugava:

—Maleïts siguin aquests gascons! Poseu-lo sobre aquest cavall taronja i que se'n vagi!

—No pas sense haver-te matat, covard! —cridava d'Artagnan mentre, sense recular ni un pas, plantava cara tan bé com podia als seus tres enemics, que l'estovaven de valent.

—Una altra gasconada —va murmurar el gentilhome—. A fe de Déu, aquests gascons són incorregibles! Continueu la dansa, si tant la vol. Quan se'n cansi, ja dirà

prou.

Però el desconegut encara no sabia amb quina mena de tossut s'havia trobat; d'Artagnan no era home per demanar mai gràcia. El combat, doncs, va continuar uns quants segons més; finalment d'Artagnan, esgotat, va deixar escapar l'espasa que un cop de garrot havia partit pel mig. Un altre cop, que li va fer un trenc al front, el va fer caure gairebé en el mateix moment, sagnant i pràcticament sense sentits.

Va ser aleshores que de totes bandes va començar a arribar gent corrent al lloc de l'escena. L'hostaler, temorós de l'escàndol, amb l'ajut dels seus mossos es va endur el ferit cap a la cuina, on li van dispensar certes atencions.

Quant al gentilhome, havia tornat a ocupar el seu lloc a la finestra i mirava amb una certa impaciència la gentada, contrariat, semblava, que s'haguessin quedat allà.

—Què? Què fa aquest rabiüt? —va fer tot girant-se quan va sentir que la porta s'obria per deixar entrar l'hostaler, que venia a interessar-se per la seva salut.

—Vostra Excel·lència està sa i estalvi? —va preguntar l'hostaler.

—Sí, perfectament sa i estalvi, benvolgut hostaler, i soc jo qui us pregunta com va el nostre jove.

—Millor —va dir l'hostaler—. S'ha desmaià del tot.

—De debò? —va fer el gentilhome.

—Però abans de desmaiar-se ha aplegat totes les seves forces per cridar-vos i desafiar-vos.

—És el diable en persona, aquest noi! —va exclamar el desconegut.

—Oh!, no, excel·lència, no és el diable —va replicar l'hostaler amb una ganyota de menyspreu—, perquè mentre estava sense sentits l'hem escorcollat i només duu una camisa a la bossa i dotze escuts a l'escarsella, la qual cosa no ha impedit que en desmaiar-se digués que, si això hagués passat a París, us en penediríeu de seguida, mentre que aquí no us en penedireu fins més tard.

—Així —va dir fredament el desconegut—, és algun príncep reial disfressat.

—Us ho dic —va continuar l'hostaler— per tal que us mantingueu en guàrdia.

—I, enfurismat com estava, no ha anomenat ningú?

—I tant, es picava la butxaca i deia: «Ja veurem què en pensarà el senyor de Tréville, d'aquest insult al seu protegit».

—El senyor de Tréville? —va dir el desconegut dreçant les orelles—. Es picava la butxaca pronunciant el nom del senyor de Tréville?... I digueu, benvolgut hostaler, mentre el jove estava sense sentits, no heu deixat, n'estic ben segur, de mirar-li aquesta butxaca. Què hi havia?

—Una carta adreçada al senyor de Tréville, capità dels mosqueters.

—Ni més ni menys!

—Exactament tal com tinc l'honor de dir-vos-ho, excel·lència.

L'hostaler, que no estava dotat d'una gran perspicàcia, no es va adonar de l'expressió que les seves paraules havien provocat en el rostre del desconegut, que va

abandonar l'ampit de la finestra en el qual havia estat recolzat tota l'estona i va arrufar les celles com un home inquiet.

—Diable! —va murmurar entre dents—. Pot ser que Tréville m'hagi enviat aquest gascó? És molt jove! Però un cop d'espasa és un cop d'espasa, tingui l'edat que tingui el qui el clava, i es desconfia menys d'una criatura que de qualsevol altre; de vegades n'hi ha prou amb un petit obstacle per contrariar un gran objectiu.

I el desconegut es va sumir en una reflexió que va durar uns quants minuts.

—A veure, hostaler —va dir—, vós no podríeu desfer-me d'aquest exaltat? En consciència, no puc matar-lo, però tanmateix —va afegir amb una expressió fredament amenaçadora—, tanmateix em molesta. On és?

—A l'habitació de la meva dona, on l'embenen, al primer pis.

—També hi té la roba i la bossa? No s'ha tret el perpunt?

—Al contrari, tot és a baix a la cuina. Però si aquest jove boig us molesta...

—Sens dubte. Provoca un escàndol al vostre hostel que cap persona honesta podria suportar. Pugeu a dalt, feu-me el compte i aviseu el meu lacai.

—Com! Ens deixeu?

—Ja ho sabíeu, puix que abans us he ordenat d'ensellar-me el cavall. Que no he estat obeït?

—I tant, excel·lència, i com heu pogut veure, teniu el cavall sota la porta gran, preparat per marxar.

—Molt bé, doncs feu el que us dic.

—Carai —va dir-se l'hostaler—. Pot ser que tingui por del noi?

Però una mirada imperativa del desconegut el va interrompre de cop. Va saludar humilment i va sortir.

—De cap manera no ha de veure Milady^[1], aquest bergant —va continuar el foraster—, no pot trigar, de fet ja fa tard. Val més que munti a cavall i vagi a trobar-la... Només que pogués saber què diu aquesta carta adreçada a Tréville!

I el desconegut, remugant, es va dirigir cap a la cuina.

Mentrestant, l'hostaler, que no dubtava que la presència del jove era el que foragitava el desconegut del seu hostel, havia pujat a les habitacions de la seva dona i havia trobat d'Artagnan finalment despert. Aleshores, fent-li entendre que podria tenir problemes amb la policia per haver buscat brega a un gran senyor —perquè, a parer de l'hostaler, el desconegut només podia ser un gran senyor—, el va incitar, malgrat la seva feblesa, a alçar-se i continuar el seu camí. De manera que d'Artagnan, mig estabornit, sense perpunt i amb el cap ben embolicat, es va aixecar i, empès per l'hostaler, va començar a baixar; però, quan va arribar a la cuina, la primera cosa que va veure fou el seu provocador conversant tranquil·lament al marxapeu d'una gran carrossa tirada per dos grans cavalls normands.

La seva interlocutora, el cap de la qual quedava emmarcat per la porta, era una dona d'entre vint i vint-i-dos anys. Ja hem dit abans amb quina rapidesa d'observació d'Artagnan abraçava una fesomia; amb el primer cop d'ull, doncs, va veure que la

dona era jove i guapa. I aquesta bellesa encara li va cridar més l'atenció pel fet que era del tot estrangera als països meridionals on fins aleshores d'Artagnan havia viscut. Era una persona pàl·lida i rossa, de llargs cabells enrinxolats que li queien sobre les espatlles, de grans ulls blaus lànguids, llavis rosats i mans d'alabastre. Enraonava molt vivament amb el desconegut.

—Així doncs Sa Eminència m'ordena... —deia la dama.

—Tornar ara mateix a Anglaterra i avisar-la directament si el duc surt de Londres.

—I pel que fa a les altres instruccions? —va preguntar la bella viatgera.

—Van tancades en aquesta capsa, que no obrireu fins a l'altra banda de la Mànega.

—D'acord; i vós, què feu?

—Jo me'n torno a París.

—Sense castigar aquest noieta insolent? —va preguntar la dama.

El desconegut anava a respondre, però, en el moment d'obrir la boca, d'Artagnan, que ho havia sentit tot, va saltar al pas de la porta.

—És aquest noieta insolent qui castiga els altres —va exclamar—, i espero que aquesta vegada el qui ha de rebre el càstig no se li escaparà com la primera.

—No se li escaparà? —va repetir el desconegut arrufant el front.

—No, davant d'una dona no gosareu fugir, suposo.

—Penseu —va exclamar Milady en veure que el gentilhome posava la mà sobre l'espasa—, penseu que el més petit retard pot espatllar-ho tot.

—Teniu raó —va exclamar el gentilhome—: marxeu doncs pel vostre camí, que jo agafaré el meu.

I, saludant la dama amb un cop de cap, va saltar sobre el seu cavall mentre el cotxer de la carrossa fuetejava vigorosament el seu tir. Els dos interlocutors van marxar al galop i es van allunyar cadascun per una banda oposada del camí.

—Ei, el vostre compte! —va cridar l'hostaler, l'afecte del qual pel viatger es transformava en un profund desdeny en veure que s'allunyava sense saldar la nota.

—Paga, taboll —va cridar el viatger sense deixar de galopar al seu lacai, que va llançar als peus de l'hostaler dues o tres monedes de plata i es va posar a galopar darrere del seu amo.

—Ah!, covard, ah!, miserable, ah!, fals gentilhome! —cridava d'Artagnan posant-se a córrer darrere el lacai.

Però el ferit encara estava massa fluix per suportar aquella sotragada. Al cap de deu passos li van xiular les orelles, va quedar enlluernat i va caure al mig del camí, sense deixar de cridar:

—Covard!, covard!, covard!

—Efectivament, molt covard —va murmurar l'hostaler acostant-se a d'Artagnan amb la intenció de reconciliar-se amb el pobre noi gràcies a l'adulació, com el berrat pescaire de la falla amb el caragol d'última hora.

—Sí, molt covard —va murmurar d'Artagnan—. Però ella, molt bonica!

—Qui, ella? —va preguntar l'hostaler.

—Milady —va balbucejar d'Artagnan. I per segona vegada va perdre els sentits.

—És igual —va dir l'hostaler—, en perdo dos, però em queda aquest, que estic segur que conservaré almenys uns quants dies. Sempre seran onze escuts guanyats.

Ja sabem que onze escuts era justament la suma que quedava a la bossa de d'Artagnan.

L'hostaler havia comptat onze dies de malaltia a un escut per dia; però no havia tingut en compte el seu viatger, que l'endemà, a les cinc de la matinada, es va llevar, va baixar tot sol a la cuina, va demanar, a més d'altres ingredients dels quals no ens ha arribat la llista, vi, oli, romaní i, amb la recepta de la seva mare a la mà, va preparar un bàlsam amb el qual va untar-se les nombroses ferides, es va renovar les compreses tot sol i no va voler acceptar que avisessin cap metge. Gràcies sens dubte a l'eficàcia del bàlsam de Bohèmia, i potser també gràcies a l'absència de facultatiu, d'Artagnan va tornar a estar dret aquell mateix vespre i, l'endemà, gairebé curat.

Però, en el moment de pagar el romaní, l'oli i el vi, única despesa del noi, que havia fet un règim absolut, mentre que al contrari el cavall groc, almenys pel dir de l'hostaler, havia menjat tres vegades més del que raonablement s'hauria pogut suposar per la seva talla, d'Artagnan no va trobar a la seva butxaca sinó la bosseta de vellut gastat i els onze escuts que contenia, però en canvi la carta dirigida al senyor de Tréville n'havia desaparegut.

El jove va començar per buscar la carta amb una gran paciència, girant i regirant vint cops butxaques i butxaquetes, escorcollant i tornant a escorcollar la bossa, obrint i tancant l'escarsella; però, quan va quedar convençut que la carta era introbable, va agafar un tercer atac de ràbia que va estar a punt de costar-li més aplicacions de vi i oli aromatitzat, perquè, veient que aquell jove malhumorat s'encenia i amenaçava de trencar-ho tot si la carta no sortia, l'hostaler ja havia agafat una atzagaia, la seva dona un mànec d'escombra i els seus mossos els mateixos garrots que havien fet servir feia dos dies.

—La meva carta de recomanació! —cridava d'Artagnan—, la meva carta de recomanació, sang de Déu!, o us enfilo a tots com hortolans!

Malauradament una circumstància impedia que al fet que el jove pogués complir l'amenaça, i és que, tal com hem dit, la seva espasa a la primera baralla havia quedat partida pel mig, cosa que ell havia oblidat. I així va ser com, quan va voler efectivament desembeinar, es va trobar armat només amb un tros d'espasa de més o menys vuit o deu polzades, que l'hostaler havia tornat curosament a la beina. Pel que feia a la resta de la fulla, s'havien afanyat a dur-la a la cuina per fer-ne una agulla d'enllardar.

Tanmateix aquesta decepció segurament no hauria aturat el nostre fogós jove, si l'hostaler no hagués reflexionat que la reclamació que li adreçava el viatger era del tot justa.

—Sí, i tant, on és aquesta carta? —va dir abaixant l'atzagaia.

—Exacte, on és la carta? —va cridar d'Artagnan—. A més, us aviso, és per al senyor de Tréville i ha de sortir; i si no surt, ell sabrà trobar-la!

Aquesta amenaça va acabar d'intimidat l'hostaler. Després del rei i del cardenal, el senyor de Tréville era l'home el nom del qual repetien més vegades els militars i fins i tot els burgesos. També hi havia el pare Joseph, és cert, però el seu nom només es pronunciava en veu baixa, de tanta por que inspirava l'eminència grisa, que és el nom que rebia l'íntim del cardenal.

Per això, llançant l'atzagaia ben lluny i ordenant a la seva dona que fes el mateix amb el mànec d'escombra i als mossos amb els garrots, va donar exemple i es va posar a buscar personalment la carta perduda.

—Contenia alguna cosa preciosa, aquesta carta? —va preguntar l'hostaler després d'un moment de recerques inútils.

—Rellamp! Ja ho crec! —va exclamar el gascó, que comptava amb la carta per fer camí a la cort—. Contenia la meua fortuna.

—Bons d'Espanya? —va preguntar l'hostaler, inquiet.

—Bons de la tresoreria particular de Sa Majestat —va respondre d'Artagnan, que, com que comptava entrar al servei del rei gràcies a aquesta recomanació, trobava que una resposta tan atrevida no era cap mentida.

—Diable! —va fer l'hostaler desesperat.

—Però tant és —va continuar d'Artagnan amb l'aplom nacional—, tant és, i els diners no compten: la carta ho era tot. Hauria preferit perdre mil pistoles que perdre-la.

No hauria pas estat més arriscat dir vint mil, però el va frenar un cert pudor juvenil.

Tot d'un plegat un raig de llum va il·luminat l'hostaler, que es desesperava de no trobar res.

—Aquesta carta no s'ha pas perdut —va exclamar.

—Ah! —va fer d'Artagnan.

—No, us l'han pres.

—Pres! Qui?

—El gentilhome d'ahir. Va baixar a la cuina, on teníeu el perpunt. I s'hi va quedar tot sol. M'hi jugo el coll que us la va robar ell.

—Voleu dir? —va respondre d'Artagnan poc convençut, perquè sabia més bé que ningú que la importància de la carta era absolutament personal i no hi veia res que pogués temptar la cobdícia. El cas és que cap dels mossos ni cap dels viatgers presents hauria guanyat res amb la possessió d'aquell paper—. Dieu, doncs, que sospiteu d'aquell impertinent gentilhome.

—Us dic que n'estic segur —va continuar l'hostaler—. Quan li vaig anunciar que éreu el protegit del senyor de Tréville, i que fins i tot dúieu una carta per a aquest il·lustre gentilhome, va semblar preocupat, em va preguntar on la teníeu i immediatament va baixar a la cuina, on sabia que teníeu el perpunt.

—Així és el meu lladre —va respondre d'Artagnan—. Me'n queixaré al senyor de Tréville, i el senyor de Tréville se'n queixarà al rei.

Aleshores va treure's majestuosament dos escuts de la butxaca, els va donar a l'hostaler, que el va acompanyar, amb el barret a la mà, fins a la porta, i va muntar de nou sobre el seu cavall groc, que el va dur sense més incidents fins a la porta de Saint-Antoine, a París, on el seu propietari el va vendre per tres escuts, un molt bon preu, tenint en compte que d'Artagnan l'havia forçat bastant durant l'última etapa. Per això el maquinó a qui d'Artagnan el va cedir a canvi d'aquestes nou lliures no va amagar-li que li donava aquesta suma exorbitant únicament a causa de l'originalitat del seu color.

D'Artagnan va entrar, doncs, a París a peu, amb el seu petit farcell sota el braç, i va caminar fins que va trobar una habitació per llogar que s'adaptés a l'exigüitat dels seus recursos. Aquesta habitació va ser una mena de mansarda al carrer dels Fossoyeurs, a prop del Luxemburg.

Un cop donades les arres, d'Artagnan va prendre possessió del seu allotjament, es va passar la resta del dia cosint al perpunt i a les calces els galons que la seva mare havia tret d'un perpunt gairebé nou del senyor d'Artagnan pare i que li havia donat d'amagat; després va anar al moll de la Ferraille, a fer posar una fulla nova a la seva espasa; després va tornar al Louvre per informar-se, amb el primer mosqueter que va trobar, de la situació de l'hotel del senyor de Tréville, que estava al carrer del Vieux-Colombier, és a dir justament a prop de l'habitació que havia agafat, circumstància que li va semblar de bon auguri per a l'èxit del seu viatge.

A continuació, content de la manera com s'havia comportat a Meung, sense remordiments pel que feia al passat, confiant en el present i ple d'esperança en el futur, se'n va anar al llit i es va adormir amb el son dels valents.

Aquest son, encara tot provincial, el va dur fins a les nou de l'endemà al matí, hora a la qual es va llevar per anar a presentar-se al famós senyor de Tréville, el tercer personatge del regne segons l'estimació paterna.

Capítol II

L'ANTECAMBRA DEL SENYOR DE TRÉVILLE

El senyor de Troisville, com la seva família encara es deia a la Gascunya, o senyor de Tréville, com havia acabat per dir-se ell mateix a París, realment havia començat igual que d'Artagnan, és a dir sense ni un ral, però amb el fons d'audàcia, d'esperit i d'enteniment que fa que el petit noble gascó més pobre sovint rebi, en esperances, una herència paterna més important que el gentilhome més ric del Perigord o del Berry no rep en realitat. La seva bravesa insolent, la seva sort encara més insolent en un temps en el qual els cops queien com calamarsa, l'havien hissat al capdamunt d'aquesta difícil escala que rep el nom de favor de la cort, de la qual havia pujat els graons de quatre en quatre.

Era amic del rei, que, com tothom sap, honorava molt la memòria del seu pare, Enric IV. El pare del senyor de Tréville l'havia servit tan fidelment durant les guerres contra la Lliga que, a falta de diners comptants —cosa que al bearnès li va faltar tota la vida, de manera que sempre va pagar els deutes amb l'única cosa que no va haver de manllevar mai, és a dir l'enginy—, que a falta de diners comptants, dèiem, l'havia autoritzat, després de la rendició de París, a tenir com a armes un lleó d'or sobre camp de gules amb la divisa *Fidelis et fortis*. Era una gran cosa per a l'honor però no gaire res per al benestar. I així, quan l'il·lustre company del gran Enric va morir, l'única herència que va deixar al seu fill van ser l'espasa i la divisa. Gràcies a aquest doble llegat i al nom sense màcula que l'acompanyava, el senyor de Tréville va ser admès a la casa del jove príncep, on va servir tan bé amb l'espasa i va ser tan fidel a la seva divisa que Lluís XIII, una de les bones espases del reialme, solia dir que, si un amic seu es batés, li aconsellaria que agafés com a padrí, primer a ell, i després a en Tréville, o potser al revés i tot.

De manera que Lluís XIII tenia una estimació real per Tréville, una estimació reial, una estimació egoista, és cert, però que no deixava de ser estimació. Perquè, en aquells temps malastrucs, era normal buscar d'envoltar-se d'homes del tremp de Tréville. Molts podien dur a la divisa l'epítet de *fort*, que ocupava la segona part de la seva llegenda; però pocs gentilhomes podien reclamar l'epítet de *fidel* de la primera. Tréville era un d'aquests últims; era una rara combinació d'intel·ligència obedient com la d'un mastí, de valentia cega, ull ràpid, mà prompta, a qui l'ull no havia estat donat sinó per veure si el rei estava descontent d'algú, i la mà per castigar aquest algú: un Besme, un Maurevers, un Poltrot de Méré, un Vitry. A Tréville, doncs, fins aleshores només li havia faltat l'ocasió; però la sotjava, i es prometia que l'atraparia al vol pels cabells si mai li passava a l'abast de la mà. Així, Lluís XIII va nomenar Tréville capità dels seus mosqueters, que eren a Lluís XIII, per l'abnegació o més

aviat pel fanatisme, el que els ordinaris havien estat per a Enric III i el que la guàrdia escocesa havia estat per a Lluís XI.

En aquest sentit, el cardenal per la seva banda no s'havia quedat enrere. Quan havia vist la formidable elit de la qual Lluís XIII s'havia envoltat, aquest segon, o més aviat aquest primer rei de França també havia volgut tenir la seva guàrdia. I així va tenir uns mosqueters igual que Lluís XIII tenia els seus, i es veien les dues potències rivals triar per al seu servei, a totes les províncies de França i fins i tot a l'estranger, els homes famosos pels grans cops d'espasa. Així, Richelieu i Lluís XIII sovint al vespre, fent la partida d'escacs, es discutien pels mèrits dels seus servidors. Cadascun exalçava el comportament i el valor dels seus, i mentre en veu alta es pronunciaven contra els duels i contra les baralles, per sota els atiaven a arribar a les mans i sentien un autèntic disgust o una desmesurada alegria per la derrota o la victòria dels seus. Almenys això és el que diuen les memòries d'un home que es va trobar en alguna de les derrotes i en moltes de les victòries.

Tréville havia sabut trobar el costat dèbil del seu amo i devia a aquesta habilitat el llarg i constant favor d'un rei que no va deixar la reputació d'haver estat gaire fidel als amics. Exhibia els seus mosqueters davant del cardenal Armand Duplessis amb un aire sorneguer que eriçava el bigoti gris de Sa Eminència. Tréville entenia admirablement bé la guerra d'aquella època en què, quan no es vivia a costa de l'enemic, es vivia a costa dels propis compatriotes: els seus soldats formaven una legió d'esvalotadors, indisciplinats amb tothom que no fos ell.

Es pitregats, engatats, esgarrinxats, els mosqueters del rei, o més ben dit els del senyor de Tréville, s'escampaven per les tavernes, els passeigs, els jocs públics, cridant fort i cargolant-se el bigoti, fent dringar les espases, envestint amb voluptat els guàrdies del senyor cardenal quan els trobaven, i desembeinant en ple carrer, amb mil bromes; de vegades els mataven, però en aquest cas estaven segurs de ser plorats i venjats; sovint mataven ells, i aleshores estaven segurs que no es floririen a la presó, perquè el senyor de Tréville era allà per reclamar-los. Per això no es cansaven de lloar el senyor de Tréville en tots els tons i de cantar-ne les excel·lències, aquests homes que l'adoraven i que, per més gent de mal viure que fossin, davant seu tremolaven com col·legials davant del mestre, a qui obeïen a l'instant, disposats a deixar-se matar per rentar qualsevol retret.

El senyor de Tréville havia utilitzat aquest poderós recurs primer per al rei i els amics del rei, i després per a ell i per als seus amics. D'altra banda, a cap de les Memòries de l'època, que en va deixar tantes, no es veu que aquest digne gentilhome hagués estat acusat, ni tan sols pels seus enemics —i en tenia tants entre la gent de ploma com entre la gent d'espasa—, enlloc no es veu, diem, que aquest digne gentilhome hagués estat acusat de fer-se pagar la cooperació dels seus sequaços. Amb un rar geni de la intriga, que el posava a l'altura dels més grans intrigants, s'havia mantingut honorat. Molt més que això, a pesar de les grans estocades que deslloriguen i dels durs exercicis que cansen, s'havia convertit en un dels més galants visitadors

d'alcoves, un dels figurins més fins, un dels declamadors més alambinats de la seva època; es parlava dels èxits de Tréville com vint anys abans s'havia parlat dels de Bassompierre, que ja és dir. El capità dels mosqueters, doncs, era un home admirat, temut i estimat, cosa que és el sùmmum de les fortunes humanes.

Lluís XIV va absorbir en la seva vasta radiació tots els petits astres de la seva cort; però el seu pare, sol *pluribus impar*, va deixar la seva esplendor personal a cadascun dels seus favorits, el seu valor individual a cadascun dels seus cortesans. A més de la cerimònia matinal del rei i de la del cardenal, aleshores a París es comptaven més de dues-centes petites cerimònies matinals una mica cobejades. Entre aquestes dues-centes, la de Tréville era una de les més concorregudes.

El pati del seu hotel, situat al carrer del Vieux-Colombier, recordava un campament des de les sis de la matinada a l'estiu i des de les vuit a l'hivern. Entre cinquanta i seixanta mosqueters, que semblava que fessin torns per ser sempre una quantitat important, s'hi passejaven sense descans, armats com si anessin a la guerra i disposats a tot. Al llarg d'una d'aquestes grans escalinates a l'emplaçament de les quals la nostra civilització construiria tota una casa, pujaven i baixaven els sol·licitants de París que perseguïen algun favor, els gentilhomes de províncies àvids que els enrolessin, i els lacais de tots colors que venien a dur al senyor de Tréville els missatges dels seus amos. A l'antecambra, en llargs bancs circulars, reposaven els escollits, és a dir els qui havien estat convocats. Hi regnava una bonior contínua del matí al vespre, mentre el senyor de Tréville, al despatx contigu a aquesta antecambra, rebia les visites, escoltava les queixes, donava ordres i, igual que el rei al seu balcó del Louvre, només calia que sortís a la finestra per passar revista a homes i armes.

El dia que d'Artagnan s'hi va presentar, l'assemblea era imponent, sobretot per a un provincià que arribava de la província: és cert que aquest provincià era gascó i que, sobretot en aquella època, els compatriotes de d'Artagnan tenien la reputació de no deixar-se intimidar fàcilment. En efecte, després de franquejar la porta massissa, clavetejada amb llargs claus de cabota quadrangular, s'arribava enmig d'una tropa d'homes d'espasa que omplien el pati i s'interpel·laven, es barallaven i jugaven entre ells. Per obrir-se pas entre tot aquell rebull turbulent, hauria calgut ser un oficial, un gran senyor o una dona bonica.

Va ser doncs entre aquest tropell i aquest desori que va haver d'avançar el nostre home, amb el cor palpitant, aguantant la llarga espasa arran de les cames primes, amb la mà a l'ala del barret i el mig somriure del provincià cohibit que vol fer bon paper. Quan havia passat de llarg d'un grup, respirava més lliurement; però s'adonava que es giraven a mirar-lo i, per primera vegada a la vida, d'Artagnan, que fins aleshores havia tingut sempre força bona opinió d'ell mateix, es va trobar ridícul.

Quan va arribar a l'escala, encara va ser pitjor; als primers graons hi havia quatre mosqueters que es divertien amb l'exercici següent, mentre deu o dotze dels seus companys esperaven al replà que els toqués el torn d'entrar al joc.

Un d'ells, situat al graó més alt, amb l'espasa desembeinada a la mà, impedia o almenys intentava impedir que els altres tres pugessin.

Aquests altres tres esgrimien contra ell les seves espases àgils. D'Artagnan d'entrada es va pensar que les armes eren florets d'esgrima, amb el botó a la punta; però de seguida, per alguna esgarrinxada, va reconèixer que, al contrari, les armes estaven ben esmolades i, amb cada esgarrinxada, no tan sols els espectadors, sinó també els actors reien com bojós.

El mosqueter que en aquell moment ocupava el graó més alt mantenia els seus adversaris admirablement bé a distància. Al voltant seu feien rotllana; la condició era que a cada cop el tocat abandonaria el joc i perdria la tanda d'audiència en favor de l'atacant. En cinc minuts tres van ser tocats, un al canell, l'altre a la barbeta, l'altre a l'orella, pel defensor de l'altura, que no va ser ferit cap cop, cosa que, segons les regles establertes, li va fer guanyar tres torns.

Per més difícil, no que fos, sinó que el nostre jove viatger volgués ser de sorprendre, aquest passatemp el va deixar esbalaït. A la seva província, una terra on tanmateix els caps s'escalfen molt de pressa, havia vist una mica més de preliminars als duels, i la gasconada d'aquests quatre jugadors li va semblar més forta que totes les que havia sentit abans, fins i tot a la Gascunya. Es va sentir transportat al famós país dels gegants al qual Gulliver va anar més tard i on va tenir tanta por; i tot així encara no ho havia vist tot: li faltaven el replà i l'antecambra.

Al replà ja no lluitaven, explicaven històries de dones, i a l'antecambra històries de la cort. Al replà, d'Artagnan es va posar vermell; a l'antecambra, es va estremir. La seva imaginació desperta i vagabunda, que a la Gascunya el feia temible als ulls de les joves cambreres i de vegades també de les mestresses joves, no havia somiat mai, ni en els moments de deliri, la meitat de les meravelles amoroses ni la quarta part de les gestes galants, subratllades pels noms més coneguts i pels detalls menys velats. Però si al replà el seu amor pels bons costums va quedar torbat, el seu respecte pel cardenal es va escandalitzar a l'antecambra. Allà, amb gran sorpresa seva, d'Artagnan va sentir criticar en veu alta la política que feia tremolar tot Europa i la vida privada del cardenal, que havia valgut càstigs a tants grans i poderosos senyors que hi havien volgut aprofundir: aquest gran home, reverenciat pel senyor d'Artagnan pare, era la riota dels mosqueters del senyor de Tréville, que es mofaven de les seves cames garrelles i de la seva esquena encorbada; n'hi havia que cantaven cançonetes sobre la senyora d'Aiguillon, la seva amant, i la senyoreta de Combalet, la seva neboda, mentre que d'altres tramaven topades amb els patges i els guàrdies del cardenal duc, dues coses que a d'Artagnan li semblaven monstruoses impossibilitats.

Això no obstant, quan de tant en tant el nom del rei de cop apareixia entre totes aquelles befes cardenalícies, una mena de mordassa tapava un moment totes aquelles boques burletes; tots miraven amb incertesa al voltant i semblava que temessin la indiscreció de la paret del despatx del senyor de Tréville; però de seguida una al·lusió

tornava la conversa cap a Sa Eminència i aleshores les riallades esclataven encara més fortes i no s'escatimava llum sobre totes les seves accions.

«Segur que tota aquesta gent anirà a la presó i a la forca», va pensar d'Artagnan amb terror, «i sens dubte jo amb ells, perquè, com que els he escoltat i sentit, me'n consideraran còmplice. Què diria el meu pare, que va insistir tant en el respecte pel cardenal, si sabés que em trobo en companyia de tots aquests pagans?»

Per això, tal com es pot suposar encara que jo no ho digui, d'Artagnan no gosava participar en la conversa; només mirava amb els ulls molt oberts, escoltava parant bé l'orella, i agusava tots cinc sentits per no perdre's res, i malgrat la confiança que tenia en les recomanacions paternes, pels seus gustos i els seus instints se sentia empès a lloar més que no pas a blasmar les coses inaudites que succeïen al seu voltant.

Amb això, com que era del tot foraster a la munió de cortesans del senyor de Tréville, i era la primera vegada que el veien allà, van anar a preguntar-li què desitjava. D'Artagnan, com a resposta, va dir el seu nom molt humilment, va fer valdre el seu títol de compatriota i va demanar a l'ajudant de cambra que havia anat a fer-li la pregunta que demanés en nom seu al senyor de Tréville un moment d'audiència, cosa que l'ajudant, en to protector, va prometre que faria en el moment oportú.

D'Artagnan, una mica recuperat de la primera sorpresa, va tenir ara l'ocasió d'estudiar una mica els vestits i les fesomies.

Al centre del grup més animat hi havia un mosqueter alt, d'aspecte altiu i vestit d'una manera tan curiosa que cridava l'atenció general. No duia, en aquell moment, la casaca de l'uniforme, que d'altra banda en aquella època de menys llibertat però de més independència no era absolutament obligatòria, sinó una jupa blau cel, un pèl de res descolorida i gastada, i sobre d'aquesta peça un magnífic baldric amb brodats d'or que resplendia com les escates que semblen cobrir l'aigua a ple sol. Una capa llarga de vellut carmesí li queia amb gràcia de les espatlles i descobria únicament per davant l'esplèndid baldric, del qual penjava una arma gegantina.

Aquest mosqueter tot just acabava de deixar la guàrdia, es queixava d'un refredat i de tant en tant tossia amb afectació. Per això s'havia posat la capa, segons deia als qui l'envoltaven, i mentre parlava des de la seva altura i es cargolava desdenyosament el bigoti, els altres admiraven amb entusiasme el baldric brodat, i d'Artagnan més que cap.

—Què voleu —deia el mosqueter—, és la nova moda; és una bogeria, ja ho sé, però és la moda. A més, bé s'han de gastar en alguna cosa els diners de la legítima.

—Ui, *Porthos!* —va exclamar un dels presents—, no vulguis fer-nos creure que aquest baldric et ve de la generositat paterna. Te'l deu haver donat la dama velada amb qui et vaig trobar diumenge passat cap a la porta de Saint-Honoré.

—No, pel meu honor i fe de gentilhome, me l'he comprat tot sol i amb els meus diners —va respondre el mosqueter que acabaven de designar amb el nom de *Porthos*.

—Sí, igual que jo m'he comprat aquesta bossa nova amb el que la meva amant em va posar a la vella —va dir un altre.

—És veritat —va dir Porthos—, i la prova és que m'ha costat dotze pistoles.

L'admiració va augmentar, tot i que el dubte no es va esvanir.

—Oi que sí, *Aramis*? —va dir Porthos girant-se cap a un altre mosqueter.

Aquest altre mosqueter formava un contrast total amb el que l'interrogava i que acabava d'anomenar-lo *Aramis*: era un jove de vint-i-dos o vint-i-tres anys escassos, de cara ingènua i ensucrada, d'ulls foscos i dolços i galtes roses i vellutades com un préssec a la tardor; el bigoti fi li dibuixava sobre el llavi superior una línia d'una rectitud perfecta. Semblava que tingués por d'abaixar les mans, no fos cas que les venes se li inflessin, i de tant en tant es pessigava el lòbul de les orelles per mantenir-les d'un vermell tendre i transparent. Solia parlar poc i lentament, saludava molt, i reia sense fer soroll ensenyant les dents, que tenia maques i de les quals semblava que tenia molta cura, igual que de tot ell. Va respondre a la pregunta del seu amic amb un gest afirmatiu del cap.

Aquesta afirmació aparentment va dissipar tots els dubtes relatius al baldric, de manera que van continuar admirant-lo però van deixar de parlar-ne i, per un d'aquests ràpids tombos del pensament, la conversa va passar sense més ni més a un altre tema.

—Què en penseu del que explica l'escuder de Chalais? —va preguntar un altre mosqueter sense dirigir-se directament a ningú sinó adreçant-se a tothom.

—Què explica? —va preguntar Porthos en to petulant.

—Explica que a Brussel·les va trobar Rochefort, sicari del cardenal, disfressat de caputxí. Aquest maleït Rochefort, gràcies a la disfressa, va enganyar el senyor de Laigues com un ximple.

—Com un autèntic ximple —va dir Porthos—, però se sap del cert?

—A mi m'ho ha dit *Aramis* —va respondre el mosqueter.

—De debò?

—Ho sabeu de sobres, Porthos —va dir *Aramis*—, us ho vaig explicar ahir, no cal que en parlem més.

—No en parlem més, això és el que opineu vós —va continuar Porthos—. No en parlem més! Maleït siga, de seguida ho teniu resolt. I doncs què?, el cardenal fa espia un gentilhome, fa que un traïdor, un bergant, un canalla li robi la correspondència; amb l'ajuda d'aquest espia i gràcies a aquesta correspondència, fa tallar el cap a Chalais, amb l'estúpida excusa que va voler matar el rei i casar el seu germà amb la reina! Ningú no sabia res d'aquest enigma, vós ens el feu avinent ahir, per a gran satisfacció de tots, i quan la notícia encara ens té ben esbalaïts, avui veniu a dir-nos: No en parlem més!

—Doncs parlem-ne, si és el que voleu —va respondre *Aramis* amb paciència.

—A aquest Rochefort —va exclamar Porthos—, si jo fos l'escuder del pobre Chalais, li faria passar una mala estona.

—I vós en passaríeu una de pitjor amb el duc Roig —va reblar *Aramis*.

—Oi, el duc Roig! Bravo, bravo, el duc Roig! —va respondre Porthos picant de mans i assentint amb el cap—. El «duc Roig» és magnífic. Faré córrer el nom, estimat amic, estigueu tranquil. Quina agudesa, aquest Aramis! Quina llàstima que no hàgiu pogut seguir la vostra vocació, estimat amic, hauríeu estat un gran sacerdot!

—Oh, no és sinó una petita dilació —va continuar Aramis—, algun dia ho seré. Ja sabeu, Porthos, que continuo estudiant teologia.

—I farà el que diu —va afegir Porthos—, més tard o més d'hora ho farà.

—Més d'hora —va dir Aramis.

—Només espera una cosa per decidir-se definitivament i posar-se la sotana que té penjada darrere de l'uniforme —va fer un mosqueter.

—Què espera? —va preguntar un altre.

—Espera que la reina hagi donat un hereu a la corona de França.

—Amb això no fem broma, senyors —va dir Porthos—. Gràcies a Déu, la reina encara té edat de donar-lo.

—Diuen que el senyor de Buckingham és a França —va continuar Aramis amb un riure sorneguer que donava a la frase, senzilla en aparença, un sentit força escandalós.

—Aramis, amic meu, aquesta vegada us equivoqueu —el va interrompre Porthos—, i la vostra mania de ser enginyós sempre us fa passar de la ratlla; si el senyor de Tréville us sentís, no apreciaria gens que parléssiu així.

—Voleu donar-me una lliçó, Porthos? —va exclamar Aramis, pels ulls dolços del qual es va veure passar una mena de llampec.

—Estimat amic, sigueu mosqueter o sacerdot. Una cosa o l'altra, però totes dues alhora no —va afegir Porthos—. L'altre dia Athos mateix ja us ho va dir: voleu menjar en dos plats. Au, no ens empipem, si us plau, seria inútil, ja sabeu quin tracte tenim, vós, Athos i jo. Aneu a casa de la senyora d'Aiguillon i li feu la cort; aneu a casa de la senyora de Bois-Tracy, la cosina de la senyora de Chevreuse, i diuen que la dama us concedeix molts favors. Oh, no cal que confesseu la fortuna que teniu, no us demanem pas que reveleu cap secret, coneixem la vostra discreció. Però ja que teniu aquesta virtut, diantre!, feu-la servir quan es tracta de Sa Majestat. Que s'ocupi del rei i del cardenal qui vulgui i com vulgui, però la reina és sagrada i, si algú en parla, que sigui bé.

—Porthos, sou pretensions com Narcís, us aviso —va respondre Aramis—, sabeu que odio les lliçons de moral, excepte si venen d'Athos. Vós, estimat amic, teniu un baldric massa esplèndid per poder parlar gaire. Seré sacerdot quan em vingui de gust; mentrestant, soc mosqueter, i com a tal dic el que vull, i en aquest moment vull dir que em feu perdre la paciència.

—Aramis!

—Porthos!

—Eh, senyors, senyors! —van exclamar al seu voltant.

—El senyor de Tréville espera el senyor d'Artagnan —va interrompre el lacai que havia obert la porta del despatx.

Sentint l'anunci, durant el qual la porta es va mantenir oberta, tothom va callar i, enmig del silenci general, el jove gascó va travessar una part de l'antecambra del llarg i va entrar al despatx del capità dels mosqueters, felicitant-se de tot cor de poder fugir a temps del desenllaç d'aquella estranya disputa.

Capítol III

L'AUDIÈNCIA

En aquell moment el senyor de Tréville estava de molt mal humor. Això no obstant va saludar educadament el jove, que es va inclinar fins a terra, i va somriure en rebre els seus compliments amb un accent bearnès que li va recordar la seva joventut i alhora el seu país, un doble record que fa somriure l'home a qualsevol edat. Però gairebé simultàniament va anar cap a la porta de l'antecambra i, mentre feia un senyal amb la mà a d'Artagnan com si li demanés permís per acabar amb els altres abans de començar amb ell, va cridar tres vegades, cada cop amb veu més forta, de manera que va passar per tots els tons que van de l'imperatiu a l'irritat:

—Athos! Porthos! Aramis!

Els dos mosqueters que ja hem conegut, i que responien als dos últims d'aquests tres noms, van deixar immediatament els grups en els quals estaven i van avançar cap a la porta del despatx, que es va tancar darrere seu tan bon punt van haver entrat. La seva actitud, a pesar de no ser d'una absoluta tranquil·litat, pel seu abandó ple alhora de dignitat i de submissió va provocar l'admiració de d'Artagnan, que veia aquells homes com uns semideus i el seu superior com un Júpiter olímpic armat amb tots els llamps.

Quan els dos mosqueters van ser a dins i la porta es va haver tancat darrere seu, quan la bonior de l'antecambra, a la qual la crida als dos mosqueters sens dubte havia donat un nou aliment, va reprendre amb força; quan finalment el senyor de Tréville va haver fet amunt i avall tres o quatre vegades tota la llargada del seu despatx, silenciós i cellajunt, passant cada vegada per davant de Porthos i Aramis, tibats i muts com si els passessin revista, tot d'un plegat es va aturar davant seu i, repassant-los de cap a peus amb mirada irritada, va exclamar:

—Sabeu què em va dir el rei, ahir? Ho sabeu, senyors?

—No —van respondre després d'un instant de silenci els dos mosqueters—. No, senyor, ho ignorem.

—Però espero que ens fareu l'honor de dir-nos-ho —va afegir Aramis amb el seu to més educat i la més graciosa reverència.

—Em va dir que a partir d'ara pensa reclutar els seus mosqueters entre els guàrdies del cardenal!

—Entre els guàrdies del cardenal! I per què? —va preguntar vivament Porthos.

—Perquè veu perfectament que les seves pixarelles necessiten envigorir-se barrejant-hi vi bo.

Els dos mosqueters es van posar vermells fins al blanc dels ulls. D'Artagnan no sabia on ficar-se i hauria volgut ser cent peus sota terra.

—Sí, sí —va continuar el senyor de Tréville, que s’anava animant—, sí, i Sa Majestat té raó, perquè, pel meu honor, no hi ha dubte que els mosqueters fan un trist paper a la cort. El senyor cardenal ahir al joc del rei explicava, amb un aire de condol que no em va agradar gens, que abans-d’ahir els maleïts mosqueters, aquests diables —va insistir en aquesta paraula amb un accent irònic que encara em va desagradar més—, aquests perdonavides, va afegir mirant-me amb els seus ulls de tigre, s’havien entretingut al carrer Férou, en una taverna, i que una ronda dels seus guàrdies —em vaig pensar que se’m posaria a riure a la cara— s’havia vist obligada a arrestar els esvalotadors. Mal llamp! Bé en deveu saber alguna cosa! Arrestar uns mosqueters! Hi éreu, no us defenseu, us van reconèixer, i el cardenal us va anomenar. I és culpa meva, sí, culpa meva, perquè soc jo qui trio els meus homes. A veure, Aramis, per què dintre em vau demanar la casaca si amb la sotana hauríeu estat tan bé? I vós, Porthos, porteu aquest magnífic baldric d’or només per penjar-hi una espasa de palla? I Athos! No veig Athos. On és?

—Senyor —va respondre tristament Aramis—, està malalt, molt malalt.

—Malalt, molt malalt, dieu? I què té?

—Ens fa por que sigui la verola, senyor —va respondre Porthos, que volia ficar cullerada a la conversa—, i seria una llàstima perquè li faria malbé la cara.

—La verola! A veure quin altre romanço m’explicareu, Porthos! Malalt de verola, a la seva edat? Això mateix... Sens dubte ferit, o potser mort... Ah, si ho sabés!... Sang de Déu! Senyors mosqueters, no vull que es freqüentin aquests llocs de perdició, ni que s’entaulin baralles pel carrer i es facin córrer les espases per les cantonades. En poques paraules, no vull que es donin raons per riure als guàrdies del cardenal, que són homes valents, tranquils, destres, que no s’arriscarien a ser arrestats i que d’altra banda no es deixarien pas arrestar, ells! N’estic segur. Preferirien morir abans de fer un pas enrere... Fugir, córrer, tocar el dos, això val per als mosqueters del rei!

Porthos i Aramis tremolaven de ràbia. De bona gana haurien escanyat el senyor de Tréville, si en el fons no haguessin sabut que el motiu que el feia parlar així era el gran amor que sentia per ells. Picaven de peus a terra, es mossegaven els llavis fins a fer-se sang i estrenyien amb tota la força el puny de l’espasa. A fora, tal com hem dit, havien sentit cridar Athos, Porthos i Aramis, i pel to de la veu del senyor de Tréville havien endevinat que treia foc pels queixals. Deu caps curiosos s’havien enganxat a la tapisseria i empal·lidien de ràbia, perquè les orelles aplicades a la porta no perdien ni una síl·laba del que es deia, mentre les boques anaven repetint les paraules insultants del capità a tota la població de l’antecambra. En un tancar i obrir d’ulls, des de la porta del despatx fins a la porta del carrer, tot l’hotel bullia.

—Ah, els mosqueters del rei arrestats pels guàrdies del cardenal! —va continuar el senyor de Tréville, tan enfurismat per dins com els seus soldats, però separant les paraules i clavant-les d’una en una com si fossin punyalades al pit dels qui l’escoltaven—. Ah, sis guàrdies de Sa Eminència arresten sis mosqueters de Sa

Majestat! Sang de Déu! Ja tinc la decisió presa. Ara mateix vaig al Louvre, presento la dimissió com a capità dels mosqueters del rei i demano una plaça de lloctinent als guàrdies del cardenal, i si m'ho nega, sang de Déu, em faig capellà.

Aquestes paraules van fer que el murmuri de l'exterior es convertís en una explosió: només se sentien renecs i blasfèmies. Els *diantre!*, *maleït siga!*, i *mal llamp de rellamp!* es creuaven per l'aire. D'Artagnan buscava un tapís darrere del qual amagar-se i sentia unes ganes desmesurades de ficar-se sota la taula.

—Doncs sí, capità —va fer Porthos, fora de si—, la veritat és que érem sis contra sis, però ens van agafar a traïció i, abans que haguéssim tingut temps de treure les espases, dos dels nostres ja eren morts i Athos, greument ferit, no valia gaire més. Perquè vós coneixeu Athos, capità; va intentar aixecar-se dos cops i dos cops va tornar a caure. Tot i així no vam rendir-nos, no!, se'ns van endur per força. Pel camí ens vam escapar. Pel que fa a Athos, es van pensar que era mort i el van deixar tranquil al camp de batalla, perquè no els va semblar que valgués la pena d'endur-se'l. Vet aquí com va anar. Què diantre, capità!, no es guanyen totes les batalles. El gran Pompeu va perdre la de Farsàlia, i el rei Francesc I, que pel que he sentit a dir no era pitjor que un altre, va perdre la de Pavia.

—I jo tinc l'honor d'assegurar-vos que en vaig matar un amb la seva pròpia espasa —va dir Aramis—, perquè la meva se'm va trencar a la primera parada... Matat o apunyalat, senyor, com us plagui.

—Això no ho sabia —va fer el senyor de Tréville amb veu més calmada—. Pel que veig el cardenal va exagerar.

—Però si us plau, senyor —va continuar Aramis, que en veure que el seu capità s'amansia va gosar d'aventurar-se a fer un prec—, si us plau, senyor, no digueu que Athos està ferit, el desesperaria que això arribés a orelles del rei i, com que la ferida és greu, perquè després de travessar l'espalla va penetrar-li al pit, no es pot descartar...

En el mateix moment el tapís es va apartar i sota els serrells va aparèixer una cara noble i bella, però espantosament pàl·lida.

—Athos! —van exclamar els dos mosqueters.

—Athos! —va repetir el senyor de Tréville.

—M'heu cridat, senyor —va dir Athos al senyor de Tréville amb veu feble però absolutament tranquil·la—, m'heu cridat, pel que m'han dit els meus companys, i m'afanyo a venir a les vostres ordres: aquí em teniu, senyor, què desitgeu?

I amb aquestes paraules el mosqueter, irreprotxablement vestit, faixat com de costum, va entrar amb pas ferm al despatx. El senyor de Tréville, emocionat fins al fons del cor per aquella prova de coratge, va córrer a acostar-s'hi.

—Estava dient a aquests senyors —va afegir— que prohibeixo als meus mosqueters que exposin les seves vides sense necessitat, perquè els homes valents són molt cars al rei i el rei sap que els seus mosqueters són els homes més valents de la terra. Doneu-me la mà, Athos.

I sense esperar que el nouvingut respongués a aquesta prova d'afecte, el senyor de Tréville li va agafar la mà dreta i la hi va estrènyer amb força, sense adonar-se que Athos, per més control que tingués sobre ell mateix, deixava escapar una ganyota de dolor i es posava encara més pàl·lid, cosa que hauria pogut semblar impossible.

La porta havia quedat entreoberta, de tanta sensació que havia produït l'arribada d'Athos, la ferida del qual, malgrat el secret, ja tothom coneixia. Un brogit de satisfacció va acollir les últimes paraules del capità i dos o tres caps, enduts per l'entusiasme, van sortir per les obertures de la tapisseria. Quan el senyor de Tréville sens dubte anava a reprimir amb paraules dures aquella infracció de les lleis de l'etiqueta, de sobte va sentir que la mà d'Athos es crispava dins de la seva i en mirarlo es va adonar que estava a punt de desmaiar-se. En el mateix moment, Athos, que havia aplegat totes les seves forces per lluitar contra el dolor, finalment vençut va caure a terra com si fos mort.

—Un metge! —va cridar el senyor de Tréville—. El meu, el del rei, el millor! Un metge, sang de Déu! El meu brau Athos es mor.

Els crits del senyor de Tréville van fer córrer tothom cap a dins del despatx sense que ningú pensés a tancar la porta, tothom s'afanyava al voltant del ferit. Però tota aquesta sol·licitud hauria estat inútil si el metge desitjat no s'hagués trobat al mateix edifici. Va travessar la multitud, es va acostar a Athos, encara sense sentits, i com que tot aquell soroll i tot aquell remenament el molestava, la primera cosa i la més urgent que va demanar va ser que portessin el mosqueter a una altra habitació. El senyor de Tréville va obrir immediatament una porta i va indicar el camí a Porthos i Aramis, que van agafar el seu camarada a pes de braços. Darrere del grup anava el metge i, darrere del metge, la porta es va tancar.

Aleshores el despatx del senyor de Tréville, aquell lloc normalment tan respectat, es va convertir momentàniament en sucursal de l'antecambra. Tothom discorria, perorava, parlava fort, renegava, blasfemava i maleïa el cardenal i els seus guàrdies.

Porthos i Aramis de seguida van tornar; només s'havien quedat amb el ferit el metge i el senyor de Tréville.

Finalment el senyor de Tréville també va tornar. El ferit havia recuperat el coneixement; el metge declarava que l'estat del mosqueter no havia de preocupar els seus amics i que la seva feblesa havia estat provocada simplement per la pèrdua de sang.

Aleshores el senyor de Tréville va fer un gest amb la mà i tothom va sortir, excepte d'Artagnan, que no oblidava que ell tenia audiència i, amb la seva tenacitat de gascó, no s'havia mogut del mateix lloc.

Quan tothom va haver sortit i la porta va estar tancada, el senyor de Tréville es va girar i es va trobar sol amb el jove. Tot el que acabava de passar li havia fet perdre una mica el fil de les idees. Es va informar de què li volia el tossut sol·licitant. D'Artagnan aleshores va dir el seu nom i al senyor de Tréville li van tornar, de cop, tots els records del present i del passat i es va trobar al corrent de la situació.

—Perdó —li va dir somrient—, perdó, benvolgut compatriota, us havia oblidat del tot. Què voleu! Un capità no és sinó un pare de família amb una responsabilitat encara més gran que un pare de família normal. Els soldats són com nens grans; però com que jo vull que les ordres del rei i sobretot les del cardenal s'executin...

D'Artagnan no va poder dissimular un somriure. En veure aquest somriure, el senyor de Tréville es va adonar que no tenia al davant un neci i va canviar de tema per anar de dret al gra.

—Apreciava molt el vostre pare —va dir—. Què puc fer pel seu fill? Afanyeu-vos, no soc amo del meu temps.

—Senyor —va dir d'Artagnan—, quan vaig deixar Tarbes per venir cap aquí, tenia la intenció de demanar-vos, en record d'aquesta amistat que no heu oblidat, una casaca de mosqueter; però, amb tot el que veig des de fa dues hores, entenc que seria un favor immens i tremolo de no ser-ne digne.

—És un favor, en efecte, jove —va respondre el senyor de Tréville—, però podria ser que no estigués tan per damunt vostre com us penseu o com sembleu creure. De totes maneres una decisió de Sa Majestat ha previst el cas i em sap greu d'anunciarvos que no es nomena cap mosqueter sense que prèviament hagi passat la prova d'unes quantes campanyes, d'algunes accions heroiques o d'un servei de dos anys en algun altre regiment menys afavorit que el nostre.

D'Artagnan es va inclinar sense respondre res. Tantes dificultats per obtenir l'uniforme de mosqueter encara li feien venir més ganes de portar-lo.

—Però —va continuar Tréville observant el seu compatriota tan fixament que feia l'efecte que volia llegir-li el cor fins al fons—, però en favor del vostre pare, el meu antic company, tal com us deia, vull fer alguna cosa per ajudar-vos. Els nostres joves del Bearn normalment no són rics, i dubto que les coses hagin canviat gaire d'ençà que jo vaig marxar-ne. De manera que no us deuen sobrar els diners per viure.

D'Artagnan es va enciriar amb un aire orgullós que volia dir que no demanava almoïna a ningú.

—Està bé, jove, està bé —va continuar Tréville—, conec aquests aires; jo vaig arribar a París amb quatre escuts a la butxaca i m'hauria barallat amb qui fos que m'hagués dit que no em podia comprar el Louvre.

D'Artagnan es va enciriar encara més; gràcies a la venda del seu cavall, començava la seva carrera amb quatre escuts més que els que tenia el senyor de Tréville quan havia començat la seva.

—De manera, deia, que deveu haver de conservar el que teniu, per important que sigui la suma; però també deveu tenir necessitat de perfeccionar-vos en les pràctiques que convenen a un gentilhome. Avui escriuré una carta al director de l'Acadèmia Reial i demà mateix us acceptarà sense demanar cap retribució. No rebutgeu aquest petit obsequi. Els nostres gentilhomes de més bona casa i més rics de vegades el sol·liciten i no poden obtenir-lo. Apreneu l'art del cavall, l'esgrima i la dansa; fareu

bones coneixences i de tant en tant em vindreu a veure per dir-me com us va i si puc fer alguna cosa per vós.

D'Artagnan, tot i no estar avesat encara als costums de la cort, va reconèixer la fredor de la rebuda.

—Ai, com trobo a faltar ara la carta de recomanació que el pare em va donar per a vós! —va dir.

—Efectivament —va respondre el senyor de Tréville—, em sorprèn que hàgiu fet un viatge tan llarg sense aquest viàtic imprescindible, únic recurs que tenim els bearnesos.

—La tenia, senyor, i gràcies a Déu en bona forma —va exclamar d'Artagnan—, però me la van robar pèrfidament.

I va explicar tota l'escena de Meung, va descriure el gentilhome desconegut amb pèls i senyals, i tot amb una vehemència i una sinceritat que van encantar el senyor de Tréville.

—Sí que és estrany —va comentar aquest, meditant—, vau parlar de mi en veu alta?

—Sí, senyor, sens dubte vaig cometre aquesta imprudència. Sabeu, el vostre nom havia de servir-me d'escut pel camí: ja podeu suposar quantes vegades m'hi vaig haver de protegir!

Els afalacs aleshores es portaven molt i al senyor de Tréville li agradava que l'encensessin igual que un rei o un cardenal. Per això no es va poder estar de somriure amb visible satisfacció, però el somriure de seguida es va esvanir per tornar a l'aventura de Meung.

—Digueu-me —va continuar—, aquest gentilhome, per casualitat tenia una cicatriu a la templa?

—Sí, com si l'hagués fregat una bala.

—Era de faccions delicades?

—Sí.

—Alt?

—Sí.

—De pell clara i cabells negres?

—Sí, sí, exacte. Com és, senyor, que coneixeu aquest home? Ah, si un dia el trobo, i us juro que el trobaré, encara que hagi d'anar a l'infern...

—Esperava una dona? —va continuar Tréville.

—Se'n va anar després d'haver parlat un moment amb la que esperava.

—I per casualitat sabeu de quin tema?

—Li va donar una capsa que segons va dir-li contenia les seves instruccions i li va recomanar que no l'obrís fins a Londres.

—La dona era anglesa?

—L'anomenava Milady.

—És ell! —va murmurar Tréville—, és ell! I jo que encara el feia a Brussel·les!

—Així sabeu qui és aquest home, senyor! —va exclamar d'Artagnan—. Indiqueu-me qui és i d'on és i us dispenso fins i tot de la promesa de fer-me entrar als mosqueters, perquè abans que res vull venjar-me.

—Fareu bé de guardar-vos-en, jove —va exclamar Tréville—; al contrari, que si el veieu venir per un costat del carrer, passeu a l'altre! No us llanceu contra aquesta roca: us faria bocins com si fóssiu de vidre.

—Tot i així, si el trobo... —va dir d'Artagnan.

—Entretant —va afegir Tréville—, si us puc donar un consell, no el busqueu.

Tot d'una el senyor de Tréville es va interrompre, colpit per una sobtada sospita. El gran odi que manifestava tan obertament el jove viatger per l'home que, cosa ben poc creïble, li havia robat la carta del seu pare, no amagava alguna perfídia? Podia ser un enviat de Sa Eminència? No podia ser que vingués a posar-li un parany? Aquell pretès d'Artagnan no podia ser un emissari del cardenal que miraven d'introduir a casa seva i que li posaven per sorprendre la seva confiança i després perdre'l, com s'havia fet tantes vegades? Va mirar d'Artagnan per segona vegada, encara més fixament que la primera. El va mig tranquil·litzar l'aspecte d'aquella cara espurnejant d'astuta intel·ligència i d'humilitat afectada.

«Sé perfectament que és gascó», va pensar, «però tant ho pot ser per al cardenal com per a mi. A veure, posem-lo a prova.»

—Amic meu —li va dir lentament—, com a fill del meu antic amic, i perquè tinc per certa la història d'aquesta carta perduda, vull reparar la fredor que heu notat abans en la meva rebuda i descobrir-vos els secrets de la nostra política. El rei i el cardenal són molt bons amics; les seves aparents disputes només enganyen els beneïts. No voldria que un compatriota, un bon cavaller, un noi decidit, amb ganes de tirar endavant, es deixés entabanar per totes aquestes dissimulacions i caigués com un neci a la trampa, darrere de tants altres que s'hi han deixat agafar. Penseu que jo estic íntegrament al servei d'aquests dos poderosos amos i que les meves accions no tindran mai cap objectiu que no sigui en benefici del rei i del senyor cardenal, un dels genis més il·lustres que hagi produït França. Ara, jove, ja sabeu a què atènyer-vos i si, per família, per relacions, o fins i tot per instint, teniu alguna d'aquestes enemistats contra el cardenal que es veuen sorgir en alguns gentilhomes, digueu-me adeu i separem-nos. Us ajudaré en mil circumstàncies, però sense agafar-vos al meu costat. Espero que aquesta franquesa, en tot cas, us faci ser amic meu, perquè fins al dia d'avui sou l'únic jove a qui he parlat així.

Tréville per dins es deia: «Si el cardenal, que sap com l'avorreixo, m'ha enviat aquesta jove guineu per espiar-me, per força li ha dit que la millor manera de festejar-me és de dir-me'n tots els penjaments possibles; de manera que ara, a pesar de les meves afirmacions, aquest noieta astut amb tota seguretat em respondrà que sent una gran aversió per Sa Eminència.»

Però no va ser tal com Tréville esperava. D'Artagnan va respondre amb gran simplicitat:

—Senyor, arribo a París amb les mateixes intencions. El pare em va recomanar que no suportés res sinó del rei, del senyor cardenal i de vós, que per ell són els tres primers homes de França.

D'Artagnan afegia el senyor de Tréville als altres dos, com es pot veure; però pensava que aquest afegitó no podia fer cap mal.

—Sento, doncs, la més gran reverència pel senyor cardenal —va continuar— i un gran respecte pels seus actes. Molt millor per a mi, senyor, si em parreu tal com dieu amb franquesa, perquè en aquest cas em fareu l'honor d'apreciar la coincidència. Però si heu tingut alguna desconfiança, d'altra banda ben natural, sento que em perdo dient la veritat. Tant se val, no per això deixareu d'apreciar-me, i no hi ha res que desitgi més al món.

El senyor de Tréville va quedar enormement sorprès. Tanta penetració i tanta franquesa li despertaven l'admiració, però no li esvanien tots els dubtes: com més superior era el jove als altres joves que coneixia, més temible el feia si s'equivocava. Això no obstant va estrènyer la mà a d'Artagnan i li va dir:

—Sou un noi honrat, però en aquest moment no puc fer sinó el que us he ofert abans. Sempre tindreu la meva porta oberta. Més endavant, com que em tindreu en tot moment a l'abast i per tant podreu aprofitar totes les ocasions, probablement obtindreu el que desitgeu.

—És a dir, senyor —va afegir d'Artagnan—, que espereu que me'n faci digne. Doncs estigueu tranquil —va dir encara amb la familiaritat del gascó—, que no haureu d'esperar gaire.

I va saludar per retirar-se, com si la resta fos cosa seva.

—Però espereu —va dir el senyor de Tréville, aturant-lo—, us he promès una carta per al director de l'Acadèmia. Sou massa orgullós per acceptar-la?

—No, senyor —va dir d'Artagnan—, i us asseguro que en aquesta no li passarà com a l'altra. La guardaré tan bé que us juro que arribarà al destinatari, i pobre de qui intenti prendre-me-la!

El senyor de Tréville va somriure de la fanfarronada i, deixant el seu jove compatriota davant de la finestra on es trobaven i on havien estat enraonant, va anar a asseure's a la taula i es va posar a escriure la carta de recomanació que havia promès. Mentrestant, d'Artagnan, que no tenia res més a fer, es va posar a picar rítmicament els vidres tot mirant els mosqueters que se n'anaven els uns rere els altres i seguint-los amb la mirada fins que desapareixien per la cantonada.

Quan el senyor de Tréville va acabar d'escriure la carta, la va segellar i es va alçar per anar a donar-la al jove; però en el mateix moment que d'Artagnan allargava la mà per rebre-la, el senyor de Tréville va tenir la gran sorpresa de veure que el seu protegit feia un bot, es posava vermell de ràbia i sortia corrents del despatx cridant:

—Ah! Sang de Déu! Aquesta vegada no se m'escaparà.

—De qui parreu? —va preguntar el senyor de Tréville.

—El meu lladre! —va respondre d'Artagnan—. Ah! El traïdor!

I va desaparèixer.

—Renoï quin boig! —va murmurar el senyor de Tréville—. Fora que no hagi estat una manera hàbil de desaparèixer en veure que ha fallat el cop.

Capítol IV

L'ESPATLLA D'ATHOS, EL BALDRIC DE PORTHOS I EL MOCADOR D'ARAMIS

Quan d'Artagnan, furiós, després de travessar l'antecambra amb tres salts es llançava cap a l'escala amb la intenció de baixar-ne els graons de quatre en quatre, endut per l'embranchida va envestir amb el cap baix un mosqueter que sortia de les habitacions del senyor de Tréville per una porta secundària, i el cop de front que li va clavar a espatlla va arrencar-li un crit, o més ben dit un udol.

—Perdoneu —va dir d'Artagnan, intentant reprendre la correguda—, perdoneu, però tinc pressa.

Quan encara no havia baixat el primer graó, un puny de ferro el va agafar per la bandolera i el va frenar.

—Teniu pressa! —va exclamar el mosqueter, blanc com un mort—. I amb aquesta excusa m'investiu i dieu: «Perdoneu» i us penseu que ja n'hi ha prou? Aneu errat, jove. Us penseu que perquè heu sentit el senyor de Tréville parlar-nos amb una certa familiaritat avui, se'ns pot tractar com ens parla ell? Desenganyeu-vos, amic; no sou pas el senyor de Tréville, vós.

—A fe —va replicar d'Artagnan, que va reconèixer Athos, el qual després de la cura que li havia fet el metge se'n tornava a casa seva—, a fe que no ho he fet expressament i he dit «Perdoneu». Em sembla doncs que és suficient. Tot i així repeteixo, i aquesta vegada potser és massa, paraula d'honor!, que tinc pressa, molta pressa. Deixeu-me anar, doncs, si us plau, deixeu-me anar on he d'anar.

—Senyor —va dir Athos mentre el deixava—, no sou gens educat. Es veu que veniu de lluny.

D'Artagnan ja havia saltat tres o quatre graons, però l'observació d'Athos el va fer frenar en sec.

—Rellamp, senyor! —va dir—. Per més de lluny que vingui, us aviso que no sou pas vós qui em donarà lliçons de bones maneres.

—Potser —va fer Athos.

—Ah, si no fos que tinc pressa —va exclamar d'Artagnan—, i si no fos que corro darrere d'algú...

—Senyor apressat, a mi em podreu trobar sense córrer, em sentiu?

—I on, si us plau?

—Al costat dels Carmelites descalços.

—A quina hora?

—A les dotze.

—A les dotze, perfecte, hi seré.

—Mireu de no fer-me esperar, perquè a un quart d'una us aviso que soc jo qui correrà darrere vostre i us tallaré les orelles.

—D'acord —li va cridar d'Artagnan—, hi seré a menys deu.

I es va posar a córrer com si el dimoni el perseguís, amb l'esperança de trobar encara el desconegut, que amb el seu pas tranquil no devia haver anat gaire lluny.

Però, a la porta del carrer, Porthos conversava amb un soldat de guàrdia. Entre els dos interlocutors quedava just l'espai d'un home. D'Artagnan va pensar que en tenia prou i va córrer per passar com una fletxa entre tots dos. Però no havia comptat amb el vent, que en el moment que anava a passar es va ficar sota la llarga capa de Porthos. D'Artagnan s'hi va trobar de ple. Sens dubte Porthos tenia raons per no abandonar aquella part essencial del seu vestuari, perquè en comptes de deixar anar el pany que n'aguantava, el va estirar cap a ell, de manera que d'Artagnan va quedar embolicat en el vellut pel moviment de rotació causat per la resistència de l'obstinat Porthos.

D'Artagnan, en sentir renegar el mosqueter, va voler sortir de sota la capa que l'encegava i va buscar el camí de l'obertura. Temia sobretot haver pogut desllustrar el magnífic baldric nou que coneixem; però en obrir tímidament els ulls es va trobar amb el nas entre les dues espatlles de Porthos, és a dir, just per sobre del baldric.

Malauradament, com la majoria de coses d'aquest món, que no són sinó aparença, el baldric era d'or per davant i de simple cuir de búfal per darrere. Porthos, que era un gran presumit, com que no podia tenir un baldric tot sencer d'or, en tenia almenys la meitat, i això explicava la necessitat del refredat i la urgència de la capa.

—Maleït siga! —va cridar Porthos, fent esforços per alliberar-se de d'Artagnan, que es remenava darrere seu—. Teniu la ràbia, que us llanceu d'aquesta manera sobre la gent?

—Perdoneu —va dir d'Artagnan tot apareixent sota l'espatlla del gegant—, però tinc molta pressa, corro per atrapar algú i...

—I quan correu us descuideu els ulls? —va preguntar Porthos.

—No —va respondre d'Artagnan, picat—, no, i gràcies als meus ulls fins i tot veig el que d'altres no veuen.

Porthos ho va entendre o no ho va entendre, però en tot cas es va empipar.

—Senyor —va dir—, si us fiquen així amb els mosqueters, us aviso que quedareu escaldat.

—Escaldat, senyor! —va dir d'Artagnan—. És una gran paraula.

—És la que convé a un home acostumat a mirar els enemics de cara.

—Oi tant, ja sé que vós no podeu donar l'esquena als vostres!

I el jove, encantat amb el seu acudit, es va allunyar cargolant-se de riure.

Porthos, com un gall de panses, va voler saltar darrere de d'Artagnan.

—Més tard, més tard —li va dir el noi—, quan no dugueu la capa.

—Doncs a la una, darrere del Luxemburg.

—Molt bé, a la una —va respondre d'Artagnan just abans de girar la cantonada.

Però ni al carrer que acabava de recórrer, ni al que ara tenia davant dels ulls no hi va veure ningú. Per més a poc a poc que hagués anat el desconegut, havia fet camí; també podia ser que hagués entrat en alguna casa. D'Artagnan va preguntar per ell a tothom que va trobar, va baixar fins al transbordador i va tornar a pujar pel carrer del Sena i la Creu Vermella; però res, absolutament res. Tot i així la caminada li va fer profit en el sentit que a mesura que la suor li inundava el front, el cor se li refredava.

Aleshores es va posar a reflexionar en totes les coses que acabaven de passar, moltes i nefastes: encara no eren les onze del matí i ja havia caigut en desgràcia davant del senyor de Tréville, que per força havia trobat impertinent la manera com d'Artagnan se n'havia anat.

A més, havia arreplegat dos duels amb dos homes capaços de matar cadascun tres d'Artagnans, amb dos mosqueters, és a dir amb dos d'aquells éssers que ell admirava tant que, en el seu pensament i el seu cor, els posava per damunt de tots els altres homes.

La conjuntura era trista. Convençut que Athos el mataria, podem entendre que no el preocupés gaire Porthos. Però com que l'esperança és l'última cosa que s'apaga en el cor de l'home, va arribar a esperar que podria sobreviure, naturalment amb ferides terribles, als dos duels i, per si sobrevivia, es va fer per al futur aquests renys:

«Si en soc d'eixelebrat i de barroer! El pobre Athos tenia una ferida just a l'espatlla contra la qual he anat a investir com un marrà. Si una cosa em sorprèn, és que no m'hagi matat allà mateix, hi tenia tot el dret, i li dec haver fet un mal atroç. Pel que fa a Porthos, oh, pel que fa a Porthos, a fe, ja és més divertit.»

I malgrat tot el jove es va posar a riure, vigilant tanmateix que aquell riure solitari i sense causa als ulls dels qui el veien no pogués ofendre cap passant.

«Pel que fa a Porthos ja és més divertit, però igualment soc un miserable tabalot. No es fa, això de llançar-se contra la gent sense avisar! No. Ni es mira sota la capa de ningú per veure-hi el que no hi ha! Segur que m'hauria perdonat, m'hauria perdonat si jo no hagués anat a parlar-li del maleït baldric, amb mitges paraules, és cert, molt ben migpartides! Ah, soc un maleït gascó, m'estarien fregint a la paella que encara voldria ser enginyós. Vinga, d'Artagnan, amic meu», va continuar parlant-se amb tota la cordialitat que li semblava que es devia, «si d'aquesta te'n surts, cosa gens probable, en el futur has de ser perfectament educat. T'han d'admirar i citar com a model. Ser atent i polit no vol pas dir ser covard. Mira si no Aramis: Aramis és la dolçor i la gràcia en persona. I algú s'ha atrevit mai a dir que Aramis era un covard? No, segur que no, i a partir d'ara vull seguir el seu exemple. Ah, justament és allà.»

D'Artagnan, caminant i monologant, havia arribat a pocs passos de l'hotel d'Aiguillon, davant del qual hi havia Aramis conversant alegrement amb tres gentilhomes de la guàrdia del rei. Aramis també va veure d'Artagnan, però com que no oblidava que havia estat en presència d'aquell jove que el senyor de Tréville s'havia esbravat tan durament al matí, i com que un testimoni dels retrets dirigits als mosqueters no li podia ser agradable de cap manera, va fer com si no el veiés.

D'Artagnan, al contrari, tot ell immers en els seus plans de conciliació i cortesia, es va acostar als quatre joves i els va fer una gran salutació acompanyada del somriure més graciós. Aramis va inclinar lleugerament el cap, però no va somriure. D'altra banda, tots quatre van callar a l'instant.

D'Artagnan no era prou neci per no adonar-se que feia nosa, però encara no estava prou fet a les maneres de la bona societat per sortir elegantment d'una situació falsa com és, en general, la d'un home que s'ha anat a ficar entre gent que amb prou feines coneix i en una conversa on no el demanen. Buscava, doncs, la manera menys ridícula de retirar-se i aleshores va veure que Aramis havia deixat caure el seu mocador i, sens dubte distretament, l'havia trepitjat. Va semblar-li que havia arribat el moment de reparar la seva inconveniència: es va ajupir i, amb el gest més graciós que va poder trobar, va estirar el mocador de sota el peu del mosqueter, per més esforços que aquest feia per retenir-lo, i l'hi va donar tot dient:

—Em sembla, senyor, que us sabia greu de perdre aquest mocador.

El mocador, en efecte, estava ricament brodat i portava una corona i unes armes en una de les puntes. Aramis es va posar exageradament vermell i va arrencar més que no va agafar el mocador de les mans del gascó.

—Ah, ah! —va exclamar un dels guàrdies—. Encara diràs que no tens bones relacions amb la senyora de Bois-Tracy, ara que aquesta bonica dama ha tingut l'amabilitat de deixar-te un dels seus mocadors?

Aramis va llançar a d'Artagnan una d'aquestes mirades que fan entendre a l'home que les rep que acaba de guanyar un enemic mortal. I tot seguit, reprenent els seus aires melosos va dir:

—Us equivoqueu, senyors, aquest mocador no és meu, i no sé per què aquest senyor ha tingut la fantasia de donar-me'l a mi i no a un de vosaltres, i la prova del que dic és que el meu el tinc a la butxaca.

I va ensenyar el seu mocador, molt elegant també, de batista fina, tot i que la batista en aquella època era cara, però sense brodats, sense armes i adornat únicament amb la inicial del seu propietari.

Aquesta vegada d'Artagnan no va badar boca, havia reconegut la relliscada; però els amics d'Aramis no es van deixar convèncer per les negacions i un d'ells, dirigint-se al jove mosqueter amb una seriositat afectada, li va dir:

—Si és tal com declares, em sento obligat, estimat Aramis, a demanar-te'l perquè, com bé saps, Bois-Tracy és un dels meus amics íntims i no voldria que una cosa de la seva dona es fes anar com un trofeu.

—M'ho demanes malament —va respondre Aramis—, i tot i que reconec l'encert de la reclamació pel que fa al fons, m'hi nego a causa de la forma.

—El cas és —va aventurar tímidament d'Artagnan— que no he vist sortir el mocador de la butxaca del senyor Aramis. El trepitjava, simplement, i jo m'he pensat que, com que hi tenia el peu a sobre, era seu.

—I us heu equivocat, benvolgut senyor —va respondre fredament Aramis, poc sensible a la reparació.

Després, girant-se cap al guàrdia que havia declarat ser amic de Bois-Tracy, va continuar:

—A més, estimat íntim de Bois-Tracy, pensant-hi bé, jo en soc tan amic com puguis ser-ho tu; de manera que al capdavall aquest mocador tant pot haver sortit de la teva butxaca com de la meva.

—No, ho juro! —va exclamar el guàrdia de Sa Majestat.

—Tu juraràs pel teu honor i jo donaré la meva paraula, i aleshores és evident que l'un o l'altre haurà dit una mentida. Mira, fem-ho millor, Montaran, agafem-ne una meitat cadascun.

—Del mocador?

—Sí.

—Molt bé —van exclamar els altres dos guàrdies—, el judici del rei Salomó. Decididament, Aramis, estàs ple de seny.

Els joves es van posar a riure i, com es pot suposar, no es va parlar més del tema. Al cap d'un moment, van acabar la conversa i, després d'encaixar cordialment, els tres guàrdies van tirar cap a una banda i Aramis cap a l'altra.

«Ha arribat el moment de fer les paus amb aquest cavaller», es va dir d'Artagnan, que s'havia mantingut una mica apartat durant la resta de la conversa.

I amb aquest bon sentiment es va acostar a Aramis, que s'allunyava sense parar-hi més esment.

—Senyor —li va dir—, em perdonareu, espero.

—Ah, senyor! —va interrompre'l Aramis—, permeteu-me que us faci observar que en aquesta circumstància no heu actuat gens com s'espera que faci un cavaller.

—Com, senyor! —va exclamar d'Artagnan—, suposeu...

—Suposo, senyor, que no sou ximple i que, per més que tot just arribeu de la Gascunya, sabeu perfectament que no es trepitgen mocadors sense voler. Diantre, París no està pas empedrat amb batista.

—Senyor, feu mal fet de voler humiliar-me —va dir d'Artagnan, en qui el caràcter bregós començava a fer-se sentir més que les resolucions pacífiques—. Soc de la Gascunya, és cert, i ja que ho sabeu no caldrà que us digui que els gascons són poc pacients, de manera que quan s'han disculpat una vegada, mal que sigui per una beneiteria, estan convençuts que ja han fet la meitat més del que havien de fer.

—Senyor, el que us dic —va respondre Aramis— no és per buscar raons. Gràcies a Déu, no soc un espadatxí i, com que soc mosqueter de manera interina, només em bato quan m'hi veig obligat i sempre amb gran repugnància; però aquesta vegada l'assumpte és greu, perquè heu compromès una dama.

—Hem, voleu dir —va exclamar d'Artagnan.

—Per què heu tingut la mala idea de donar-me el mocador?

—I vós per què heu tingut la de deixar-lo caure?

—He dit i ho repeteixo, senyor, que aquest mocador no ha sortit de la meva butxaca.

—Doncs heu mentit dues vegades, senyor, perquè jo he vist com en sortia!

—Ah, us ho preneu així, senyor gascó, doncs jo us ensenyaré a viure.

—I jo us faré tornar a missa, senyor rector! Desembeineu, si us plau, ara mateix.

—Això sí que no, amic meu; no pas aquí, almenys. Que no veieu que som davant de l'hotel d'Aiguillon, que està ple d'homes del cardenal? Qui em diu que no és Sa Eminència qui us ha encarregat de portar-li el meu cap? I resulta que sento una gran tendresa, pel meu cap, perquè trobo que queda força bé sobre les meves espatlles. Vull matar-vos, estigueu tranquil, però vull matar-vos sense fer soroll, en un lloc tancat i cobert, on no pugueu presumir de la vostra mort davant de ningú.

—D'acord, però no us refieu i porteu el mocador, tant si és vostre com si no; potser el necessitareu.

—El senyor és gascó? —va preguntar Aramis.

—Sí. I no posposo cap cita per prudència.

—La prudència, senyor, és una virtut força inútil en un mosqueter, ja ho sé, però indispensable per a la gent d'església, i com que jo només soc mosqueter provisionalment, prefereixo mantenir-me prudent. A les dues tindrè l'honor d'esperar-vos a l'hotel del senyor de Tréville. Allà us indicaré el lloc adient.

Els dos joves es van saludar; Aramis es va allunyar pel carrer que pujava cap al Luxemburg, mentre que d'Artagnan, veient que es feia tard, enfilava el camí dels Carmelites descalços, tot dient-se: «Decididament no me'n puc estar; però almenys, si em maten, em matarà un mosqueter».

Capítol V

ELS MOSQUETERS DEL REI I ELS GUÀRDIES DEL CARDENAL

D'Artagnan no coneixia ningú a París. Per això va anar a la cita amb Athos sense portar cap padrí, decidit a acostentar-se amb els que hagués dut el seu adversari. A més, tenia la ferma intenció de presentar al brau mosqueter totes les disculpes que calguessin, però sense feblesa, tement que el desagradable resultat del duel fos el que se sol produir en els assumptes d'aquest tipus, quan un home jove i fort s'enfronta a un adversari ferit i debilitat: si és el vençut, dobla el triomf del seu antagonista; si és el vencedor, se l'acusa d'abús i de fàcil audàcia.

D'altra banda, o hem exposat malament el caràcter del nostre aventurer, o el lector ja deu haver vist que d'Artagnan no era pas un home corrent. De manera que, tot i repetir-se que la seva mort era inevitable, no es resignava a morir tranquil·lament, com hauria fet un altre de menys valent i de menys moderat que ell. Va rumiar en els diferents caràcters dels homes amb qui s'havia de batre i va començar a veure la seva situació més clarament. Esperava, gràcies a les disculpes lleials que li pensava dirigir, aconseguir l'amistat d'Athos, de qui li agradaven els aires de gran senyor i l'aspecte auster. Es deia que faria por a Porthos amb l'aventura del baldric, que, si no quedava mort a l'acte, podia explicar a tothom amb prou traça per cobrir-lo de ridícul; finalment, quant al capciós Aramis, no li feia gaire por i, suposant que arribés fins a ell, s'encarregaria de despatxar-lo o almenys de tocar-lo a la cara, tal com Cèsar havia aconsellat de fer als soldats de Pompeu, i esguerrar per sempre aquella bellesa que l'enorgullia tant.

A més hi havia en d'Artagnan la resolució indestructible que havien dipositat en el fons del seu cor els consells del seu pare, uns consells que en substància eren: «No suportar res de ningú que no sigui el rei, el cardenal o el senyor de Tréville». De manera que va volar més que no pas va anar caminant cap al convent dels Carmelites descalços, o del Carmel descalç, com es deia en aquell temps, una mena de construcció sense finestres, voltada de camps àrids, que feia la mateixa funció que el Préaux-Clercs i solia ser útil a la gent que volia trobar-se sense perdre el temps.

Quan d'Artagnan va arribar a la vista del petit terreny que s'estenia al peu del monestir, Athos feia només cinc minuts que l'esperava i tocaven les dotze. O sigui que era puntual com les campanes de la Samaritaine i el casuista més rigorós en qüestions de duels no hi hauria trobat res a dir.

Athos, a qui la ferida continuava fent sofrir terriblement, tot i que el metge del senyor de Tréville l'hi havia embenat de nou, seia sobre un molló i esperava el seu adversari amb el posat tranquil i l'aire digne que no l'abandonaven mai. A la vista de d'Artagnan, es va aixecar i va fer cortesament uns quants passos. D'Artagnan, per la

seva banda, es va acostar al seu adversari amb el barret a la mà, arrossegant-ne la ploma per terra.

—Senyor —va dir Athos—, he fet avisar dos amics meus perquè em facin de padrins, però encara no han arribat. Em sorprèn que triguin, no solen fer tard.

—Jo no tinc padrins, senyor —va dir d'Artagnan—, perquè vaig arribar a París tot just ahir i encara no hi conec ningú, tret del senyor de Tréville, a qui em va recomanar el meu pare, que va tenir l'honor de ser amic seu.

Athos va reflexionar un instant.

—Només coneixeu el senyor de Tréville? —va preguntar.

—Sí, senyor, només.

—Renoï, així... —va continuar Athos, parlant mig amb ell mateix, mig amb d'Artagnan—, així si us mato semblarà que sigui un abusananos, jo!

—Jo no diria això, senyor —va respondre d'Artagnan amb un gest del cap ple de dignitat—, no que no ho diria, perquè em feu l'honor de desembeinar contra mi amb una ferida que us deu mortificar.

—Molt em mortifica, paraula, i he de dir que m'heu fet un mal de mil dimonis; però lluitaré amb l'esquerra, és el que faig en aquests casos. O sigui que no penseu que us faig un favor, sé esgrimir l'espasa amb totes dues mans i fins i tot serà un desavantatge per a vós: un esquerrà és molt antipàtic per a qui no hi està preparat. Em sap greu de no haver-vos-ho fet saber abans.

—Realment, senyor —va dir d'Artagnan amb una altra reverència—, sou d'una cortesia que us agraeixo moltíssim.

—Em feu sentir confós —va respondre Athos amb el seu aire de gentilhome—; parlem d'una altra cosa, si us plau, fora que us sigui desagradable. Ah!, rellamp!, si me n'heu fet, de mal! L'espatlla em crema.

—Si em permetéssiu... —va dir d'Artagnan amb timidesa.

—El què, senyor?

—Tinc un bàlsam miraculós per a les ferides, un bàlsam de la meva mare que jo mateix he pogut provar.

—I doncs?

—Doncs que estic segur que en menys de tres dies aquest bàlsam us curaria i al cap de tres dies, quan us trobéssiu bé, per a mi encara seria un gran honor ser el vostre home.

D'Artagnan va dir aquestes paraules amb una simplicitat que feia honor a la seva cortesia, sense que es pogués dubtar gens del seu valor.

—Caram, senyor —va dir Athos—, vet aquí una proposta que m'agrada, no vull pas dir que l'accepti, però es veu de lluny que ve d'un gentilhome. Així és com parlaven i actuaven els paladins de l'època de Carlemany, que tots els cavallers haurien de tenir de models. Malauradament ja no som als temps del gran emperador. Som als temps del cardenal i d'aquí a tres dies, per més ben guardat que estigués el

secret, se sabia que ens hem de batre i s'oposarien al nostre combat. Ah, malviatge, que no pensen venir aquests ganduls?

—Si teniu pressa, senyor —va dir d'Artagnan a Athos amb la mateixa simplicitat amb la qual feia un moment li havia proposat d'ajornar el duel tres dies—, si teniu pressa i em voleu enllestir de seguida, no patiu, endavant.

—Vet aquí que em torneu a agradar —va dir Athos fent un graciós gest del cap a d'Artagnan—, aquestes paraules no venen d'un eixelebrat sinó d'un home de cor. Senyor, m'agraden els homes del vostre tarannà i veig que, si no ens matem l'un a l'altre, més tard serà un autèntic plaer de conversar amb vós. Esperem aquests senyors, si us plau, tinc temps i serà més correcte. Ah, ja en veig un, em sembla.

Efectivament, al capdamunt del carrer de Vaugirard començava a aparèixer el gegantí Porthos.

—Què! —va exclamar d'Artagnan—. El vostre primer testimoni és el senyor Porthos?

—Sí, us sap greu?

—No, gens.

—I aquí ve el segon.

D'Artagnan es va girar cap on indicava Athos i va reconèixer Aramis.

—Què! —va exclamar amb veu encara més sorpresa que el primer cop—. El vostre segon testimoni és el senyor Aramis?

—Sens dubte no sabeu que no se'ns veu mai a l'un sense l'altre i que, entre els mosqueters i entre els guàrdies, i a la cort i a la ciutat, ens anomenen Athos, Porthos i Aramis o els tres inseparables? És clar que, com que veniu de Dax o de Pau...

—De Tarbes —va dir d'Artagnan.

—... podeu ignorar el detall —va dir Athos.

—A fe —va dir d'Artagnan— que el nom és encertat i la meva aventura, si arriba a fer soroll, almenys demostrarà que la vostra unió no es basa en discordances.

Mentrestant, Porthos havia arribat i amb la mà havia saludat Athos. Tot seguit, en girar-se cap a d'Artagnan, havia quedat molt sorprès.

Diguem, de passada, que s'havia canviat el baldric i s'havia tret la capa.

—Oh! —va fer—. Què vol dir això?

—És amb aquest senyor que em bato —va dir Athos indicant d'Artagnan amb la mà i saludant amb el mateix gest.

—Jo també m'hi he de batre —va dir Porthos.

—Però no abans de la una —va respondre d'Artagnan.

—I jo també m'hi he de batre —va dir Aramis, que arribava igualment al terreny.

—Però això no serà fins a les dues —va fer d'Artagnan amb la mateixa calma.

—I per quina raó t'hi bats, tu, Athos? —va preguntar Aramis.

—A fe, no ho sé gaire, m'ha fet mal a l'espatlla. I tu, Porthos?

—A fe, m'hi bato perquè m'hi bato —va respondre Porthos, que s'havia posat vermell.

Athos, que no es perdia res, va veure passar un lleuger somriure pels llavis del gascó.

—Hem tingut una discussió sobre el vestir —va dir el jove.

—I tu, Aramis? —va preguntar Athos.

—Jo, per una causa teològica —va respondre Aramis mentre feia un signe a d'Artagnan per demanar-li que mantingués secreta la causa del duel.

Athos va veure passar un segon somriure pels llavis de d'Artagnan.

—Caram —va dir Athos.

—Sí, un punt de sant Agustí sobre el qual no estem d'acord —va dir el gascó.

—No hi ha dubte que és un home agut —va murmurar Athos.

—I ara que esteu tots reunits, senyors —va dir d'Artagnan—, permeteu-me que us demani disculpes.

La paraula *disculpes* va fer aparèixer un núvol al front d'Athos, un somriure altiu va passar pels llavis de Porthos, i un signe de negació va ser la resposta d'Aramis.

—No m'heu entès, senyors —va dir d'Artagnan redreçant el cap, sobre el qual en aquell moment saltava un raig de sol que en daurava les línies fines i ardides—, us demano disculpes pel cas que no pugui pagar-vos el deute a tots tres, perquè el senyor Athos té el dret de matar-me primer, i això treu molt de valor al vostre crèdit, senyor Porthos, i fa que el vostre sigui pràcticament inútil, senyor Aramis. I ara, senyors, ho repeteixo, perdoneu-me, però únicament per això, i en guàrdia!

Amb aquestes paraules i un gest desimbolt, d'Artagnan va desembeinar l'espasa.

La sang li havia pujat al cap i en aquell moment hauria desembeinat l'espasa contra tots els mosqueters del reialme, tal com acabava de fer contra Athos, Porthos i Aramis.

Era un quart d'una. El sol era a dalt de tot i l'emplaçament escollit com a teatre del duel es trobava exposat a tot el seu ardor.

—Fa molta calor —va dir Athos també desembeinant—, però tot i així no em trauré el perpunt, perquè fa un moment he notat que la ferida em sagnava i no voldria molestar el senyor mostrant-li una sang que no m'ha causat ell.

—És ben cert, senyor —va fer d'Artagnan—, i tant causada per un altre com per mi, us asseguro que en tot cas em sabrà greu de veure la sang d'un gentilhome com vós; jo també em deixaré posat el perpunt.

—Vinga, vinga —va dir Porthos—, prou compliments, i penseu que nosaltres esperem tanda.

—Parleu per vós, Porthos, quan dieu aquestes inconveniències —el va interrompre Aramis—. Jo trobo molt ben dites les coses que aquests senyors es diuen i les trobo absolutament dignes de dos gentilhomes.

—Quan vulgueu, senyor —va dir Athos posant-se en guàrdia.

—Esperava les vostres ordres —va dir d'Artagnan presentant l'espasa.

Però quan les dues armes tot just acabaven de dringar en tocar-se, un escamot de guàrdies de Sa Eminència, comandat pel senyor de Jussac, va aparèixer a l'angle del

convent.

—Els guàrdies del cardenal! —van exclamar alhora Porthos i Aramis—. Embeineu l'espasa! Embeineu l'espasa!

Però ja era massa tard. Els dos combatents havien estat vistos en un posat que no permetia cap dubte sobre les seves intencions.

—Alto! —va cridar Jussac, avançant cap a ells i indicant als seus homes que el seguissin—. Alto!, mosqueters, és un duel, això? I els edictes, doncs, per què són?

—Si en sou de generosos, els guàrdies —va respondre Athos ple de rancúnia, perquè Jussac era un dels agressors de feia dos dies—. Si nosaltres us veiéssim combatre, us asseguro que ens guardariem bé prou d'impedir-vos-ho. Deixeu-nos fer a nosaltres, doncs, i aprecieu la diversió sense prendre cap mal.

—Senyors —va dir Jussac—, em sap molt greu de declarar que això és impossible. Primer de tot és el nostre deure. Embeineu ara mateix, si us plau, i seguiu-nos.

—Senyor —va dir Aramis escarnint Jussac—, amb molt de gust obeiríem la vostra amable invitació, si depengués de nosaltres, però malauradament ens és impossible: el senyor de Tréville ens ho ha prohibit. Continueu, doncs, el vostre camí, que és el millor que podeu fer.

Aquest escarni va exasperar Jussac.

—Si desobeïu —va dir— carregarem.

—Són cinc —va dir Athos a mitja veu—, i nosaltres només som tres, ens tornaran a guanyar i haurem de morir aquí, perquè declaro que jo no torno a presentar-me vençut davant del capità.

Aleshores Porthos i Aramis es van acostar els uns als altres mentre Jussac alineava els seus soldats.

Amb aquest petit instant d'Artagnan en va tenir prou per decidir-se: es trobava en una de les circumstàncies que marquen la vida d'un home, havia de triar entre el rei i el cardenal i, un cop feta la tria, calia mantenir-la. Combatre, és a dir, desobeir la llei, és a dir, arriscar la vida, és a dir, convertir-se de cop en l'enemic d'un ministre més poderós que el mateix rei: això és el que va entreveure el jove i, diguem-ho en honor seu, no va dubtar ni un segon. Es va girar cap a Athos i els seus amics i va dir:

—Senyors, si em permeteu corregiré les vostres paraules. Heu dit que només éreu tres, però a mi em sembla que som quatre.

—Vós no sou dels nostres —va dir Porthos.

—És cert —va dir-li d'Artagnan—, no tinc l'uniforme de mosqueter, però en tinc l'ànima. Sento que el meu cor ho és, senyor, i se m'emporta.

—Aparteu-vos, jove —va cridar Jussac, que sens dubte pels gestos i l'expressió de la cara de d'Artagnan n'havia endevinat les intencions—. Us podeu retirar, teniu el nostre permís. Salveu la pell, marxeu.

D'Artagnan no es va moure.

—Realment sou un bon noi —va dir Athos estrenyent la mà del jove.

—Vinga!, decidiu-vos —va reprendre Jussac.

—A veure —van dir Porthos i Aramis—, fem alguna cosa.

—Aquest jove és molt generós —va dir Athos.

Però tots tres pensaven en la joventut de d'Artagnan i temien la seva inexperiència.

—No serem sinó tres, dels quals un ferit, i una criatura —va continuar Athos—, i igualment diran que érem quatre.

—Sí, però recular! —va dir Porthos.

—És difícil —va afegir Athos.

D'Artagnan va entendre la seva indecisió.

—Senyors, proveu-me —va dir—, i us juro pel meu honor que no me n'aniré d'aquí si ens vencen.

—Com us dieu, amic? —va dir Athos.

—D'Artagnan, senyor.

—Doncs bé! Athos, Porthos, Aramis i d'Artagnan, endavant! —va cridar Athos.

—Així què, senyors, us decidiu a decidir-vos? —va insistir per tercer cop Jussac.

—Ja està fet, senyors —va dir Athos.

—I quina decisió heu pres? —va preguntar Jussac.

—Que tindrem l'honor de carregar —va respondre Aramis traient-se el barret amb una mà i desembeinant l'espasa amb l'altra.

—Ah!, us resistiu! —va exclamar Jussac.

—Sang de Déu! Us sorprèn?

I els nou combatents es van llançar els uns contra els altres amb una fúria que no excloïa un cert mètode.

Athos va agafar un tal Cahusac, favorit del cardenal; Porthos es va enfrontar a Biscarat i Aramis es va trobar al davant dos adversaris.

Quant a d'Artagnan, es va trobar llançat contra el mateix Jussac.

El cor del jove gascó bategava com si li hagués de saltar del pit, no pas de por, Déu nos en guard!, no en tenia ni un pèl, sinó d'empenta; lluitava com un tigre enrabiàt, giravoltant deu cops al voltant del seu adversari, canviant vint vegades de guàrdia i de terreny. Jussac era, com es deia aleshores, un gormand de l'espasa, i havia practicat molt; això no obstant, tenia treballs a defensar-se d'un adversari àgil i saltironant que s'apartava constantment de les regles convencionals i atacava des de totes bandes, i tot això parant els cops com un home que sent un gran respecte per la seva pell.

Aquesta lluita va acabar fent perdre la paciència a Jussac. Furiós de veure com se li resistia aquell adversari que ell havia tingut per una criatura, es va encendre i va començar a fer errors. D'Artagnan, a qui mancava pràctica però que en canvi tenia molta teoria, va multiplicar la seva agilitat. Jussac, amb ganes d'acabar d'una vegada, va atacar el seu adversari amb un cop terrible estirant-se al màxim; però d'Artagnan

va fer una parada de primera i, mentre Jussac es redreçava lliscant com una serp per sota de l'espasa, li va enfonsar la seva al cos. Jussac va caure com un sac.

D'Artagnan aleshores va llançar una mirada inquieta i ràpida al camp de batalla.

Aramis ja havia matat un dels seus adversaris; però l'altre el burxava de valent. Això no obstant, Aramis estava en bona posició i encara es podia defensar.

Biscarat i Porthos acabaven de fer un cop doble; Porthos havia rebut una estocada al braç i Biscarat una a la cuixa. Però com que ni una ferida ni l'altra eren greus, encara lluitaven amb més acarnissament.

Athos, ferit de nou per Cahusac, estava cada vegada més pà·lid, però no reculava ni un pam: s'havia limitat a canviar l'espasa de mà i lluitava amb l'esquerra.

D'Artagnan, segons les lleis del duel de l'època, podia auxiliar algú; mentre amb la mirada buscava quin dels seus companys necessitava ajuda, va sorprendre un cop d'ull d'Athos. Aquell cop d'ull era d'una eloqüència sublim. Athos hauria mort abans que demanar ajuda; però podia mirar, i amb la mirada demanar suport. D'Artagnan ho va entendre, va fer un gran salt i va caure al costat de Cahusac cridant:

—A mi, senyor guàrdia, que us mato!

Cahusac es va girar; ja era hora. Athos, a qui només aguantava la valentia, va caure sobre un genoll.

—Sang de Déu! —va cridar a d'Artagnan—, no el mateu, si us plau; hi tinc un assumpte pendent, a resoldre quan em trobi bé del tot. Desarmeu-lo, només, agafeu-li el ferro. Això mateix. Bé! Molt bé!

Aquesta exclamació l'havia fet sortir de la boca d'Athos l'espasa de Cahusac, que havia saltat a vint passos d'on era. D'Artagnan i Cahusac van abalançar-s'hi alhora, l'un per recuperar-la, l'altra per agafar-la; però d'Artagnan, més ràpid, hi va arribar primer i va posar-hi el peu a sobre.

Cahusac va córrer cap al guàrdia que Aramis havia matat, va agafar-li l'arma i va voler tornar cap a d'Artagnan; però pel camí va trobar Athos, que durant l'instant de descans que li havia permès la intervenció de d'Artagnan havia recuperat l'alè i que, per por que d'Artagnan li matés l'enemic, volia tornar a lluitar.

D'Artagnan va veure que seria lleig no deixar-lo fer. En efecte, pocs segons després, Cahusac va caure amb el coll travessat per un cop d'espasa.

En el mateix moment, Aramis posava l'espasa al pit del seu adversari caigut i l'obligava a demanar pietat.

Quedaven Porthos i Biscarat, Porthos feia mil fanfarronades, preguntava a Biscarat quina hora devia ser i el felicitava per la companyia que acabava d'obtenir el seu germà al regiment de Navarra; però, tot fent broma, no guanyava res. Biscarat era un d'aquests homes de ferro que no cauen si no cauen morts.

Però calia anar acabant. Podia arribar la ronda i agafar tots els combatents, ferits o no, del rei o del cardenal. Athos, Aramis i d'Artagnan van envoltar Biscarat i el van incitar a rendir-se. Tot i estar sol contra tots, i amb una espasada a la cuixa, Biscarat volia aguantar; però Jussac, que s'havia redreçat sobre un colze, li va cridar que es

rendís. Biscarat era gascó, igual que d'Artagnan; va fer el sord i es va limitar a riure, i entre dues parades encara va trobar temps per designar un lloc a terra amb la punta de l'espasa.

—Aquí —va dir parodiant un verset de la Bíblia—, aquí morirà Biscarat, i ni d'ell ni dels seus partidaris no en quedarà res.

—No veus que són quatre contra tu; prou, t'ho ordeno.

—Ah, si m'ho ordenes és una altra cosa —va dir Biscarat—, ets el meu superior i t'he d'obeir!

I en acabat de dir això va fer un salt enrere i va trencar l'espasa amb el genoll per no donar-la, va llançar els trossos per sobre la paret del convent i va encreuar els braços mentre xiulava una tonada cardenalista.

La valentia sempre es respecta, fins i tot en un enemic. Els mosqueters van saludar Biscarat amb les espases i les van embeinar. D'Artagnan va fer el mateix i tot seguit, ajudat per Biscarat, l'únic que havia quedat dempeus, va portar sota el porxo del convent Jussac, Cahusac i l'adversari d'Aramis que només estava ferit. El quart, tal com hem dit, ja era mort. Aleshores van tocar la campana i, enduent-se quatre espases de les cinc, es van dirigir contents i satisfets cap a l'hotel del senyor de Tréville.

Anaven agafats i ocupaven tota l'amplada del carrer, i abordaven cada mosqueter que trobaven, de manera que al final allò era una marxa triomfal. A d'Artagnan el cor li anava com boig, caminava entre Athos i Porthos agafant-los tendrament.

—Encara no soc mosqueter —va dir als seus nous amics quan passaven la porta de l'hotel del senyor de Tréville—, però almenys ja hi he entrat d'aprenent, oi que sí?

Capítol VI

SA MAJESTAT EL REI LLUÍS XIII

Aquest assumpte va fer molt de soroll. El senyor de Tréville en veu alta va renyar fort els mosqueters, i en veu baixa els va felicitar. Però com que calia prevenir el rei sense perdre temps, es va afanyar a anar al Louvre. Ja era massa tard, el rei estava tancat amb el cardenal i al senyor de Tréville li van dir que treballava i en aquell moment no el podia rebre. Al vespre, el senyor de Tréville va anar al joc del rei. El rei guanyava i, com que Sa Majestat era força avar, estava de molt bon humor. Per això tan bon punt va distingir Tréville ja de lluny va dir:

—Veniu, senyor capità, veniu que us renyi. Sabeu que Sa Eminència ha vingut a queixar-se dels vostres mosqueters i amb tanta emoció que aquest vespre està malalt? Ah, són uns esvalotadors, uns perdularis, aquests mosqueters!

—No, Majestat —va respondre Tréville, que de seguida va veure com aniria la cosa—, no, al contrari, són unes bones persones, amables com el primer, i que no tenen sinó un desig, en dono fe: que la seva espasa no surti de la beina si no és per servir Vostra Majestat. Però, què voleu, els guàrdies del senyor cardenal contínuament busquen brega i, per l'honor del cos, els pobres nois s'han de defensar per força.

—Escolteu el senyor de Tréville! —va dir el rei—. Escolteu-lo! No trobeu que sembla que parli d'una comunitat religiosa? Estimat capità, us asseguro que tinc ganes de retirar-vos el càrrec i donar-lo a la senyoreta de Chemerault, a la qual tinc promès un monestir. Però no us penseu que us creuré tan fàcilment. Em diuen Lluís el Just, senyor de Tréville, i de seguida, de seguida ho veurem.

—Confio plenament en aquesta justícia, senyor, i per això esperaré amb paciència i tranquil·litat el moment que a Vostra Majestat li vagi bé.

—Espereu, sí senyor, espereu —va dir el rei—, no us faré esperar gaire estona.

En efecte, la sort canviava, i com que el rei començava a perdre el que havia guanyat no li sabia gens de greu de tenir una excusa per fer Carlemany, és a dir, si se'ns permet aquesta expressió dels jugadors, de la qual hem de confessar que desconeixem l'origen, per retirar-se després d'haver guanyat. El rei es va aixecar, doncs, al cap d'un moment i, posant-se a la butxaca els diners que tenia al davant, que en gran part procedien dels guanys, va dir:

—La Vieuville, ocupeu el meu lloc, jo he de parlar amb el senyor de Tréville d'un assumpte important. Ah..., tenia vuitanta lluïsos al davant, poseu-hi la mateixa quantitat per tal que els qui perdien no tinguin cap motiu de queixa. Primer de tot la justícia.

Aleshores, girant-se cap al senyor de Tréville i passejant amb ell fins a una finestra, va continuar:

—Bé, doncs, dieu que són els guàrdies de l'Eminentíssim els qui han mogut brega als vostres mosqueters?

—Sí, Majestat, com sempre.

—I com ha anat tot això, a veure? Perquè ja sabeu, estimat capità, que un jutge ha d'escoltar totes dues parts.

—Déu meu!, de la manera més senzilla i natural. Tres dels meus millors soldats, que Vostra Majestat coneix de nom i de qui més d'una vegada ha apreciat l'abnegació, i que, us ho puc afirmar, es prenen el servei molt seriosament; tres dels meus millors soldats, deia, els senyors Athos, Porthos i Aramis, havien sortit amb un jove de la Gascunya que jo mateix els havia recomanat al matí. Volien anar a Saint-Germain, em sembla, i havien quedat citats als Carmelites descalços, on els han molestat els senyors Jussac, Cahusac, Biscarat i dos altres guàrdies, que certament no anaven en aquell lloc en tanta companyia sense una mala intenció contra els decrets.

—Ah, ah, ara m'hi feu pensar —va dir el rei—. Sens dubte hi anaven per batre's entre ells.

—Jo no els acuso, Majestat, però deixo que vós mateix aprecieu què podien anar a fer cinc homes armats en un lloc tan desert com són els voltants del convent dels Carmelites.

—Sí, teniu raó, Tréville, teniu raó.

—Aleshores, quan han vist els meus mosqueters, han canviat d'idea i han oblidat els seus odis particulars per l'odi de cos: perquè Vostra Majestat no ignora que els mosqueters, que són del rei i només del rei, són els enemics naturals dels guàrdies, que són del senyor cardenal.

—Sí, Tréville, sí —va dir el rei tristament—, és una pena, creieu-me, veure així dos partits a França, dos caps a la reialesa; però tot això s'acabarà, Tréville, s'acabarà. Dieu que els guàrdies han mogut brega als mosqueters?

—Dic que és probable que les coses anessin així, però no ho juro, Majestat. Sabeu que la veritat és difícil d'establir i, fora d'estar dotat d'aquest instint admirable que ha valgut el nom de Just a Lluís XIII...

—Teniu raó, Tréville, però els vostres mosqueters no estaven sols, els acompanyava un jovenet?

—Sí, Majestat, i un home ferit, de manera que tres mosqueters del rei, un dels quals ferit, i un noi, no tan sols han plantat cara a cinc dels més terribles guàrdies del senyor cardenal, sinó que a més n'han fet caure quatre.

—Però és una victòria, això! —va exclamar el rei, radiant—. Una victòria total!

—Sí, Majestat, tan total com la del pont de Cé.

—Quatre homes, un dels quals ferit, i un noi, dieu?

—Un noi molt jove, que s'ha comportat tan bé en aquesta ocasió que em prendré la llibertat de recomanar-lo a Vostra Majestat.

—Com es diu?

—D'Artagnan, senyor. És el fill d'un dels meus amics més antics; el fill d'un home que va fer amb el vostre pare, de gloriosa memòria, la guerra com a partisà.

—I dieu que s'ha comportat bé, aquest jove? Expliqueu-m'ho, Tréville, sabeu que m'agraden les històries de guerra i de combat.

I el rei Lluís XIII va estirar-se el bigoti i es va asseure de costat.

—Tal com us deia —va continuar Tréville—, el senyor d'Artagnan és un noiet i, com que no té l'honor de ser mosqueter, anava vestit de carrer; els guàrdies del senyor cardenal, veient la seva tendra edat, i a més que no era del cos, l'han convidat a retirar-se abans que ataquessin.

—Així, Tréville —el va interrompre el rei—, es veu perfectament que són ells els qui han atacat.

—Exacte, senyor, és indubtable. Li han manat que es retirés, però ell ha respost que era mosqueter de cor i tot ell de Sa Majestat, i que per tant es quedava amb els senyors mosqueters.

—Un jove valent! —va murmurar el rei.

—En efecte, s'ha quedat amb ells. I Vostra Majestat té en aquest noi un paladí tan ferm que ha estat ell qui ha donat a Jussac el terrible cop d'espasa que ha fet enrabiatar tant el senyor cardenal.

—Ell ha ferit Jussac? —va exclamar el rei—. Ell, un noiet! Això és impossible, Tréville.

—És tal com tinc l'honor de dir-vos-ho.

—Jussac, una de les primeres espases del reialme!

—Doncs sí, Majestat, ha trobat el seu mestre.

—Vull veure aquest jove, Tréville, el vull veure, i si podem fer alguna cosa, ens n'ocuparem.

—Quan es dignarà a rebre'l, Vostra Majestat?

—Demà a les dotze, Tréville.

—El porto tot sol?

—No, porteu-me'ls tots quatre. Vull donar-los les gràcies a tots; els homes abnegats són rars, Tréville, i l'abnegació s'ha de recompensar.

—A les dotze, senyor, serem al Louvre.

—Ah, per l'escala petita, Tréville, per l'escala petita. No cal que el cardenal sàpiga...

—Sí, Majestat.

—Vós enteneu que un decret és un decret, Tréville, i al capdavant els duels estan prohibits.

—Però aquesta topada, senyor, s'aparta totalment de les condicions ordinàries d'un duel: és una autèntica baralla, i ho demostra el fet que eren cinc guàrdies del cardenal contra els meus tres mosqueters i el senyor d'Artagnan.

—És veritat —va dir el rei—, però tant és, Tréville, veniu igualment per l'escala petita.

Tréville va somriure. Però com que ja era molt que hagués obtingut que aquell jove es revoltés contra el seu mestre, va saludar respectuosament el rei i amb el seu permís se'n va acomiadar.

Aquell mateix vespre, els tres mosqueters van saber l'honor que se'ls havia concedit. Com que feia temps que coneixien el rei, no es van escalfar gaire: però d'Artagnan, amb la seva imaginació gascona, hi veia la seva futura fortuna i es va passar la nit fent somnis daurats. I així a les vuit del matí ja va anar a buscar Athos.

D'Artagnan va trobar el mosqueter vestit i a punt de sortir. Com que no havien de presentar-se davant del rei sinó a les dotze, havia quedat amb Porthos i Aramis per anar a fer una partida de pilota en un trinquet situat a prop de les cavallerisses del Luxemburg. Athos va convidar d'Artagnan a seguir-los i, malgrat que el noi no hi havia jugat mai i no coneixia el joc, va acceptar la proposta perquè amb prou feines eren les nou i no sabia què fer fins a les dotze.

Els dos mosqueters ja hi havien arribat i havien començat a jugar. Athos, que era molt bo en tots els exercicis corporals, va passar amb d'Artagnan a l'altra banda i els va desafiar. Però quan va fer el primer moviment, tot i que jugava amb la mà esquerra, ja va veure que la ferida encara era massa recent per permetre-li aquell exercici. D'Artagnan, doncs, es va quedar sol, i com que va declarar que en sabia massa poc per fer una partida com cal, van continuar passant-se simplement la pilota sense comptar els punts. Però una de les pilotes, llançada pel canell herculi de Porthos, va passar tan a prop de la cara de d'Artagnan que aquest va pensar que, si en comptes de passar-li pel costat l'hagués encertat, segurament hauria perdut l'audiència, atès que li hauria estat del tot impossible presentar-se davant del rei. I com que d'aquella audiència, en la seva imaginació gascona, en depenia tot el seu futur, va saludar educadament Porthos i Aramis declarant que no continuaria la partida fins que no estigués en condicions de plantar-los cara, i va anar a seure amb el públic, a prop de la xarxa.

Malauradament per a d'Artagnan, entre els espectadors hi havia un guàrdia de Sa Eminència, que, encara tot encès per la derrota dels seus companys del dia abans, s'havia promès aprofitar la primera ocasió per venjar-la. Li va semblar, doncs, que l'ocasió havia arribat i es va adreçar al seu veí amb aquestes paraules:

—No és sorprenent que aquest jove hagi tingut por d'una pilota, no hi ha dubte que és un aprenent de mosqueter.

D'Artagnan es va girar com si l'hagués mossegat una serp i va mirar fixament el guàrdia que acabava de pronunciar la insolència.

—Diantre —va continuar el guàrdia cargolant-se insolentment el bigoti—, mireu-me tant com vulgueu, que he dit el que he dit!

—I com que el que heu dit és ben clar i no necessita cap explicació —va respondre d'Artagnan en veu baixa—, us prego que em seguïu.

—Quan ha de ser, això? —va preguntar el guàrdia amb el mateix to burleta.

—Ara mateix, si us plau.

—I sabeu qui soc, sens dubte?

—Ho ignoro completament i no em preocupa gens.

—Doncs feu mal fet, perquè si sabéssiu el meu nom potser tindríeu menys pressa.

—Com us dieu?

—Bernajoux, per servir-vos.

—Molt bé, senyor Bernajoux —va dir tranquil·lament d'Artagnan—, us espero a la porta.

—Aneu, senyor, us segueixo.

—No us afanyeu massa, senyor, que no es vegi que sortim junts; segur que enteneu que, pel que anem a fer, massa gent ens molestaria.

—D'acord —va respondre el guàrdia, sorprès que el seu nom no hagués fet més efecte en el jove.

En efecte, tothom coneixia el nom de Bernajoux, excepte d'Artagnan, potser, perquè era un dels que figuraven més sovint a les baralles quotidianes que tots els decrets del rei i del cardenal no havien pogut reprimir.

Porthos i Aramis estaven tan ocupats amb la partida i Athos els mirava amb tanta atenció que no van veure sortir el seu jove company, que, tal com havia dit al guàrdia de Sa Eminència, es va aturar a la porta. Al cap d'un moment, el guàrdia també va baixar. Com que d'Artagnan no tenia temps per perdre, atès que l'audiència amb el rei estava convinguda a les dotze, va llançar una mirada al voltant i, veient que el carrer estava desert, va dir al seu adversari:

—A fe que m'alegra per vós, encara que us digueu Bernajoux, que no hàgiu d'enfrontar-vos sinó a un aprenent de mosqueter; tot i així no patiu que m'hi esforçaré al màxim. En guàrdia!

—Però em sembla que el lloc no és gaire adient —va replicar el guàrdia que d'Artagnan provocava d'aquesta manera—, i que estaríem millor darrere del monestir de Saint-Germain o al Pré-aux-Clercs.

—Teniu molta raó —va respondre d'Artagnan—, però malauradament tinc poc temps perquè m'esperen a les dotze. Per tant, en guàrdia, senyor, en guàrdia!

Bernajoux no era home que es fes repetir dues vegades aquesta mena de compliments. A l'instant l'espasa li va brillar a la mà i es va llançar sobre el seu adversari, que esperava intimidar gràcies a la seva gran joventut.

Però d'Artagnan el dia abans havia fet el seu aprenentatge i, amb la victòria encara ben fresca i embravit pel seu futur favor, estava decidit a no recular ni un pas. Així els dos ferros es van trobar lligats fins a la guarda i, com que d'Artagnan aguantava ferm al seu lloc, va ser el seu adversari qui va haver de fer un pas enrere. Però d'Artagnan va aprofitar el moment que, en el moviment, l'espasa de Bernajoux es desviava de la línia per alliberar la seva, fer una passada i tocar el seu adversari a l'espatlla. Immediatament va ser ell qui va fer un pas enrere i va alçar l'espasa; però Bernajoux li va cridar que no era res i, llançant-se cegament contra ell, tot sol va envestir i es va enfilar amb l'espasa de d'Artagnan. Tot i així, com que no queia, com

que no es declarava vençut, sinó que només reculava cap a l'hotel del senyor de La Trémouille, al servei del qual tenia un parent, d'Artagnan, que ignorava la gravetat de l'última ferida del seu adversari, l'acuitava sense descans, i sens dubte l'hauria rematat amb un tercer cop si no fos que el soroll que s'elevava del carrer havia arribat fins al trinquet i dos amics del guàrdia, que havien sentit les paraules dels dos homes, van sortir precipitadament amb l'espasa a la mà i van atacar el vencedor. Però Athos, Porthos i Aramis també van aparèixer a l'acte, i en el moment que els dos guàrdies atacaven el seu company, els van forçar a girar-se. En aquell moment, Bernajoux va caure, i com que els guàrdies només eren dos contra quatre, es van posar a cridar:

—A nosaltres, hotel de La Trémouille!

En sentir el crit, tots els qui eren a l'hotel van sortir i van tirar-se sobre els quatre amics, que per la seva banda es van posar a cridar:

—A nosaltres, mosqueters!

Aquest crit normalment obtenia resposta, perquè se sabia que els mosqueters eren enemics de Sa Eminència i se'ls apreciava per l'odi que sentien pel cardenal. De manera que els guàrdies de les altres companyies que no pertanyien al duc Roig, tal com l'havia anomenat Aramis, en general en aquesta mena de baralles prenien partit pels mosqueters del rei. De tres guàrdies de la companyia del senyor des Essarts que passaven, dos van anar immediatament a ajudar els quatre amics, mentre que l'altre corria a l'hotel del senyor de Tréville cridant:

—A nosaltres, mosqueters, a nosaltres!

Com de costum, l'hotel del senyor de Tréville estava ple de soldats de l'arma, que van anar corrents a auxiliar els seus companys. La baralla va esdevenir general, però com que la força acompanyava els mosqueters, els guàrdies del cardenal i els homes del senyor de La Trémouille es van retirar a l'hotel i en van tancar les portes a temps per impedir que els seus enemics també hi fessin irrupció. Quant al ferit, ja hi havia estat prèviament dut i, tal com hem dit, en força mal estat.

L'agitació entre els mosqueters i els seus aliats era màxima, i ja deliberaven si, per castigar la insolència que havien tingut els servidors del senyor de La Trémouille de fer una sortida contra els mosqueters del rei, no havien de calar foc a l'hotel. La proposta va ser acollida amb entusiasme en el moment que tocaven les onze; d'Artagnan i els seus amics van recordar l'audiència i, com si els sabés greu que es fes una cosa així sense ells, van aconseguir calmar els ànims. Es van limitar, doncs, a llançar unes quantes llambordes contra les portes, però les portes van resistir i aleshores se'n van cansar. A més, els qui eren vistos com els caps de l'empresa ja feia un moment que havien abandonat el grup i es dirigien cap a l'hotel del senyor de Tréville, que els esperava, ja al corrent de l'altercat.

—De pressa, cap al Louvre —va dir—, al Louvre sense perdre ni un segon, a veure si podem veure el rei abans que el cardenal l'avisí; li explicarem el que ha passat com una conseqüència de l'assumpte d'ahir i totes dues coses passaran juntes.

El senyor de Tréville, acompanyat pels quatre joves, va anar doncs cap al Louvre; però amb gran sorpresa del capità dels mosqueters li van anunciar que el rei havia anat a caçar el cérvol al bosc de Saint-Germain. El senyor de Tréville es va fer repetir dues vegades la nova, i els mosqueters van veure com cada vegada feia més mala cara.

—Sa Majestat ahir ja tenia el projecte d'anar a aquesta cacera? —va preguntar.

—No, Excel·lència —va respondre l'ajudant de cambra—, aquest matí ha vingut el munter major a anunciar-li que aquesta nit havien desviat un cérvol en honor seu. Primer ha respost que no hi aniria, però després no ha sabut resistir-se al plaer que li prometia la caça, de manera que havent dinat se n'hi ha anat.

—I ha vist el cardenal, el rei? —va preguntar el senyor de Tréville.

—Sens dubte —va respondre l'ajudant de cambra—, perquè aquest matí he vist els cavalls a la carrossa de Sa Eminència, he preguntat on anava i m'han dit: «A Saint-Germain».

—Ens han passat al davant —va dir el senyor de Tréville—, senyors, aquest vespre vindré a veure el rei, però a vosaltres no us aconsello que us hi acosteu.

El consell era massa raonable i sobretot venia d'un home que coneixia massa bé el rei perquè els quatre joves intentessin discutir-lo. El senyor de Tréville els va convidar a tornar-se'n cap a casa i a esperar les seves notícies.

Quan va ser de nou al seu hotel, el senyor de Tréville va pensar que convenia moure's i ser el primer de queixar-se. Va enviar un dels seus criats a casa del senyor de La Trémouille amb una carta en la qual li pregava que fes fora de casa seva el guàrdia del senyor cardenal i que amonestés la seva gent per l'audàcia que havien tingut de sortir contra els mosqueters. Però el senyor de La Trémouille, a qui el seu escuder, que com ja sabem era parent de Bernajoux, havia alertat, li va fer respondre que no eren ni el senyor de Tréville ni els seus mosqueters els qui podien queixar-se, sinó, al contrari, ell, perquè els mosqueters havien atacat la seva gent i havien volgut calar foc al seu hotel. Ara bé, com que el debat entre aquests dos senyors hauria pogut durar molt, perquè naturalment cadascun s'hauria entossudit en la seva opinió, el senyor de Tréville va pensar en un expedient que tenia com a objectiu acabar d'una vegada: anar a veure personalment el senyor de La Trémouille.

Així doncs, es va presentar immediatament al seu hotel i es va fer anunciar.

Els dos senyors es van saludar educadament, perquè, si bé no eren amics, almenys es tenien estima. Tots dos eren homes de cor i d'honor, i com que el senyor de La Trémouille, protestant i que veia rarament el rei, no era de cap partit, en general no aportava cap mena de prevenció a les seves relacions. Tot i així, aquesta vegada la seva rebuda, tot i educada, va ser més freda que de costum.

—Senyor —va dir el senyor de Tréville—, tots dos creiem que tenim dret a queixar-nos l'un de l'altre i he vingut personalment per tal de mirar de treure junts l'entrellat de l'assumpte.

—De molt bon grat —va respondre el senyor de La Trémouille—, però us aviso que estic ben informat i tota la culpa és dels vostres mosqueters.

—Sou un home massa just i massa raonable —va dir el senyor de Tréville— per no acceptar la proposta que vinc a fer-vos.

—Digueu, senyor, us escolto.

—Com es troba el senyor Bernajoux, el parent del vostre escuder?

—Malament, senyor, molt malament. A més del cop d'espasa que ha rebut al braç, i que no és especialment perillós, n'ha rebut un altre que li ha travessat el pulmó i el metge no en diu res de bo.

—Però el ferit es manté conscient?

—Del tot.

—Parla?

—Amb dificultat, però parla.

—Doncs bé, senyor, anem a veure'l i adjurem-lo, en nom de Déu, davant de qui potser serà cridat, a dir la veritat. El prenc com a jutge de la seva pròpia causa, senyor; el que digui, creuré.

El senyor de La Trémouille va reflexionar un moment i tot seguit, com que era difícil de fer cap proposta més raonable, la va acceptar.

Tots dos van baixar a l'habitació on era el ferit. Aquest, en veure entrar els dos nobles senyors que venien a visitar-lo, va intentar redreçar-se al llit, però estava massa dèbil i, esgotat per l'esforç que havia fet, va caure de nou gairebé sense sentits.

El senyor de La Trémouille s'hi va acostar i li va fer respirar unes sals que el van tornar a la vida. Aleshores el senyor de Tréville, que no volia que se'l pogués acusar d'haver influenciat el malalt, va convidar el senyor de La Trémouille a interrogar-lo ell.

Va passar el que el senyor de Tréville havia previst. Tal com estava Bernajoux entre la vida i la mort, no li va passar pel cap ni un moment de callar la veritat i va explicar als dos senyors tal com havien anat exactament les coses.

Era tot el que el senyor de Tréville volia; va desitjar a Bernajoux una ràpida convalescència, es va acomiadar del senyor de La Trémouille i va tornar al seu hotel, des d'on va fer avisar els quatre amics que els esperava a la seva taula.

El senyor de Tréville tenia bons convidats, tots anticardenalistes. S'entén, doncs, que la conversa girés durant tot l'àpat al voltant de les dues derrotes que acabaven de sofrir els guàrdies de Sa Eminència. I com que d'Artagnan havia estat l'heroi de tots dos dies, va ser ell qui va rebre totes les felicitacions, que Athos, Porthos i Aramis li van deixar no tan sols com a bons companys, sinó com a homes que n'havien rebut prou sovint per deixar que ara fos el seu torn.

Cap a les sis, el senyor de Tréville va anunciar que havia d'anar al Louvre; però com que l'hora de l'audiència que li havia acordat Sa Majestat havia passat, en comptes de reclamar l'entrada per l'escala petita, es va quedar a l'antecambra amb els quatre joves. El rei encara no havia tornat de caçar. Quan amb prou feines feia mitja

hora que els joves esperaven, barrejats amb la multitud de cortesans, es van obrir totes les portes i van anunciar Sa Majestat.

Aquest anunci va fer estremir d'Artagnan fins al moll de l'os. L'instant següent probablement seria decisiu per a la resta de la seva vida. Per això va clavar els ulls amb angoixa a la porta per la qual havia d'entrar el rei.

Lluís XIII va aparèixer al davant de tot; anava vestit de cacera, encara ple de pols, calçat amb grans botes i un fuet a la mà. Només de veure'l, d'Artagnan va jutjar que el rei estava de mala lluna.

Aquesta disposició, per més visible que fos, no va impedir que els cortesans s'arregleressin al pas de Sa Majestat: a les antecambres reials, val més ser vist, encara que sigui per un ull irritat, que no pas no ser gens vist. Els tres mosqueters per tant no van vacil·lar i van fer un pas endavant, mentre que d'Artagnan, al contrari, es mantenia amagat darrere d'ells; però tot i que el rei coneixia personalment Athos, Porthos i Aramis, va passar per davant seu sense mirar-los i sense dir-los res, com si no els hagués vist mai. Quant al senyor de Tréville, quan els ulls del rei es van aturar un instant en els seus, va aguantar-li la mirada amb tanta decisió que va ser el rei qui va apartar la vista; a continuació, tot remugant, va entrar al seu gabinet.

—Les coses van malament —va fer Athos somrient—, i aquesta vegada tampoc no ens faran cavallers de l'orde.

—Espereu aquí deu minuts —va dir el senyor de Tréville—, i si d'aquí a deu minuts no em veieu sortir, torneu al meu hotel, perquè serà inútil que m'espereu més.

Els quatre joves van esperar deu minuts, un quart, vint minuts i, veient que el senyor de Tréville no tornava a aparèixer, van sortir força preocupats pel que passaria.

El senyor de Tréville havia entrat amb força gosadia al gabinet del rei i havia trobat Sa Majestat de molt mal humor, assegut en una butaca i picant-se les botes amb el mànec del fuet, cosa que no havia impedit que li preguntés com si res per la seva salut.

—Malament, senyor, malament —va respondre el rei—, m'avorreixo.

Aquesta era efectivament la pitjor malaltia de Lluís XIII, que sovint agafava algun dels seus cortesans, se l'enduia fins a una finestra i li deia: «Senyor tal, avorrim-nos junts».

—Com! Vostra Majestat s'avorreix? —va dir el senyor de Tréville—. Que no heu tingut el plaer d'anar a caçar, avui?

—Quin plaer, senyor! Tot degenera, a fe de Déu, i no sé si són els animals, que ja no deixen rastre, o els gossos, que ja no tenen nas. Aixequem un gran cérvol, l'empaitem sis hores, i quan està a punt d'aturar-se, quan Saint-Simon ja es posa el corn a la boca per anunciar el moment, patapam!, tota la gossada perd el nord i surt com boja darrere d'un cervatell. Ja veureu que hauré de renunciar a la munteria igual com vaig renunciar a la caça de ploma. Ah, soc un rei ben dissortat, senyor de Tréville!, només tenia un grifó i es va morir abans-d'ahir.

—Entenc el vostre desesper, senyor, és una gran desgràcia; però, si no m'erro, encara us queden una bona colla de falcons, esparvers i terçols.

—I cap home per instruir-los. Els falconers se'n van, només quedo jo, que conegui l'art de la munteria. Després de mi no quedarà res i es caçarà amb paranys, trampes, aguaites. Si encara tingués temps de formar deixebles! Però el senyor cardenal no em deixa ni un moment de descans, em parla d'Espanya, em parla d'Àustria, em parla d'Anglaterra! Ah, parlant del senyor cardenal, senyor de Tréville, no estic gens content de vós.

El senyor de Tréville esperava aquí el rei. Feia temps que el coneixia; sabia que tots els seus laments no eren sinó un preàmbul, una mena d'excitació per donar-se ànims, i que allà on volia anar és allà on havia arribat finalment.

—I en què he tingut la dissort de desplaure a Vostra Majestat? —va preguntar el senyor de Tréville, simulant una profunda sorpresa.

—És així com exerciu el vostre càrrec, senyor? —va continuar el rei sense respondre directament la pregunta del senyor de Tréville—. És per això que us vaig nomenar capità dels meus mosqueters, que assassinen un home, esvaloten tot un barri i volen calar foc a París sense que vós digueu res? Però sens dubte us acuso massa de pressa —va continuar encara— i els pertorbadors ja són a la presó i veniu a anunciar-me que s'ha fet justícia.

—Majestat —va respondre tranquil·lament el senyor de Tréville—, al contrari, que vinc a demanar-vos justícia.

—I contra qui? —va exclamar el rei.

—Contra els calumniadors —va dir el senyor de Tréville.

—Ah, aquesta sí que és bona! —va reprendre el rei—. Ara no em direu que els vostres tres maleïts mosqueters, Athos, Porthos i Aramis, i aquest jove del Bearn, no s'han llançat com feres sobre el pobre Bernajoux i no l'han maltractat fins al punt que és probable que en aquest moment estigui traspasant! I no em direu que després no han assetjat l'hotel del duc de La Trémouille i no han volgut calar-hi foc! Cosa que en temps de guerra potser no hauria estat cap gran desgràcia, atès que és un niu d'hugonots, però que en temps de pau és un lamentable exemple. Digueu, ho penseu negar?

—I qui us ha fet aquesta exposició dels fets, Majestat? —va preguntar tranquil·lament el senyor de Tréville.

—Qui voleu que sigui, senyor! Qui voleu que sigui sinó l'únic que vetlla quan jo dormo, que treballa quan jo em distrec, que s'ocupa de tot a dins i a fora del reialme, a França com a Europa?

—Vostra Majestat es refereix a Déu, sens dubte —va dir el senyor de Tréville—, perquè no conec sinó Déu que pugui estar tant per sobre de Vostra Majestat.

—No, senyor, parlo del suport de l'Estat, del meu únic servidor, del meu únic amic, del senyor cardenal.

—Sa Eminència no és Sa Santedat, senyor.

—Què voleu dir amb això?

—Que únicament el papa és infal·lible, i que aquesta infal·libilitat no es comunica als cardenals.

—Voleu dir que m'enganya, voleu dir que em traeix. O sigui que l'acuseu. A veure, digueu-ho, confesseu francament que l'acuseu.

—No, senyor, però dic que s'equivoca; dic que l'han informat malament; dic que s'ha precipitat acusant els mosqueters de Vostra Majestat, amb els quals és injust, i que no ha anat a buscar la informació a una bona font.

—L'acusació ve del senyor de La Trémouille, del duc en persona. Què responeu, ara?

—Podria respondre, senyor, que té massa interès en la qüestió per ser un testimoni prou imparcial; però en absolut, senyor, tinc el duc per un gentilhome lleial i em posaré a les seves mans amb una condició.

—Quina?

—Que Vostra Majestat el farà venir, l'interrogarà personalment, en privat, sense testimonis, i que després Vostra Majestat em rebrà immediatament després d'haver rebut el duc.

—D'acord —va fer el rei—, i vós acceptareu el que digui el senyor de La Trémouille?

—Sí, Majestat.

—Us conformareu al seu judici.

—Del tot.

—I us sotmetreu a les reparacions que exigeixi?

—Sense discutir.

—La Chesnaye! —va fer el rei—. La Chesnaye!

L'ajudant de cambra de confiança de Lluís XIII, que no es movia de la porta, va entrar.

—La Chesnaye —va dir el rei—, que vagin immediatament a buscar el senyor de La Trémouille, hi vull parlar avui mateix.

—Vostra Majestat em dona la paraula que no veurà ningú entre el senyor de La Trémouille i jo?

—Ningú, a fe de gentilhome.

—Doncs fins demà, Majestat.

—Fins demà, senyor.

—A quina hora plaurà a Vostra Majestat?

—A l'hora que vulgueu.

—Però, si vinc massa d'hora, temo despertar Vostra Majestat.

—Despertar-me? Que dormo? Ja no dormo, jo, senyor; de vegades somio, res més. Veniu tan d'hora com vulgueu, a les set; i prepareu-vos si els vostres mosqueters són culpables!

—Si els meus mosqueters són culpables, senyor, seran posats en mans de Vostra Majestat, que ordenarà el que li plagui. Vostra Majestat exigeix alguna cosa més? Que parli i obeiré.

—No, senyor, no, per algun motiu em diuen Lluís el Just. Fins demà, senyor, fins demà.

—Que Déu guardi Vostra Majestat!

Per poc que dormís el rei, el senyor de Tréville encara va dormir més malament; abans d'anar a dormir havia fet avisar els seus tres mosqueters i el seu company perquè a dos quarts de set del matí fossin a casa seva. Se'ls va endur cap al Louvre sense afirmar res, sense prometre res, i sense amagar-los que el seu favor i el d'ell mateix depenien d'una tirada de daus.

Quan van ser a baix de l'escala petita, els va fer esperar. Si el rei encara estava empipat amb ells, marxarien sense ser vistos; si el rei els volia veure, només caldria cridar-los.

En arribar a l'antecambra particular del rei, el senyor de Tréville va trobar La Chesnaye, que li va explicar que el dia abans no havien trobat el duc de La Trémouille al seu hotel, que hi havia tornat massa tard per presentar-se al Louvre, i que tot just acabava d'arribar i en aquell moment era amb el rei.

Aquesta circumstància va agradar molt al senyor de Tréville, que d'aquesta manera va estar segur que cap idea forana vindria a infiltrar-se entre la declaració del senyor de La Trémouille i ell.

Efectivament, quan encara no havien passat deu minuts la porta del gabinet es va obrir i el senyor de Tréville va veure'n sortir el duc de La Trémouille, que se li va acostar i li va dir:

—Senyor de Tréville, Sa Majestat m'ha fet venir a buscar per saber com havien anat les coses ahir al matí al meu hotel. Li he dit la veritat, és a dir, que la culpa és de la meva gent, i que estava disposat a presentar-vos les meves excuses. Atès que ara us trobo, vulgueu acceptar-les i comptar-me sempre entre els vostres amics.

—Senyor duc —va dir el senyor de Tréville—, tenia tanta confiança en la vostra lleialtat, que no he volgut cap altre defensor davant de Sa Majestat sinó vós. Veig que no em vaig enganyar i us agraeixo que França encara tingui un home de qui es pot dir sense equivocar-se el que he dit de vós.

—Molt bé, molt bé! —va dir el rei, que havia sentit tots aquests compliments entre les dues portes—; però digueu-li, Tréville, ja que es té per amic vostre, que jo també en voldria ser, però que m'oblida; que aviat farà tres anys que no l'havia vist i que només el veig si l'envio a buscar. Digueu-li tot això de part meva, perquè són coses que un rei no pot dir directament.

—Gràcies, senyor, gràcies —va dir el duc—. Però que Vostra Majestat tingui per cert que no són els qui veu a tota hora del dia, i no ho dic pel senyor de Tréville, els qui li són més fidels.

—Ah, heu sentit el que he dit; millor, duc, millor —va dir el rei avançant fins a la porta—. Ah, sou vós, Tréville! On són els vostres mosqueters? Abans-d'ahir us vaig dir que me'ls portéssiu, per què no ho va fer?

—Són a baix, Majestat, i amb el vostre permís La Chesnaye els dirà que pugin.

—Sí, sí, que vinguin de seguida; són quasi les vuit i a les nou espero una visita. Aneu, senyor duc, i sobretot torneu. Entreu, Tréville.

El duc va saludar i va sortir. En el moment que obria la porta, els tres mosqueters i d'Artagnan, conduïts per La Chesnaye, apareixien al capdamunt de l'escala.

—Veni, valents —va dir el rei—, veniu que us he de renyar.

Els mosqueters es van acostar inclinant-se; d'Artagnan els seguia al darrere.

—Com diantres, entre tots quatre, set guàrdies de Sa Eminència fora de combat en dos dies! —va començar el rei—. És massa, senyors, és massa. A aquest ritme, Sa Eminència es veuria obligat a renovar la seva companyia d'aquí a tres setmanes i jo hauria de fer aplicar els decrets amb tot el rigor. Un per casualitat, no dic que no; però set en dos dies, ho repeteixo, és massa, és realment massa.

—Ja veieu, Majestat, que venen contrits i penedits a presentar-vos excuses.

—Contrits i penedits! Mmm! —va fer el rei—. No em fio gens d'aquestes cares hipòcrites; sobretot allà baix hi ha una cara de gascó. Veniu cap aquí, senyor.

D'Artagnan, que va entendre que el comentari li anava dirigit, es va acostar adoptant un aire desesperat.

—I doncs, em dèieu que era un jove? És una criatura, senyor de Tréville, un nen! I és aquest el qui va clavar aquella cruel espasada a Jussac?

—I les dues a Bernajoux.

—És cert?

—Sense oblidar —va dir Athos—, que si no m'hagués tret de les mans de Biscarat, ara sens dubte jo no tindria l'honor d'inclinar-me davant de Vostra Majestat.

—Però és un autèntic dimoni, aquest bearnès, sang de bou consagrat!, senyor de Tréville, com hauria dit el rei mon pare. En aquesta activitat es deuen estripar molts perpunts i partir moltes espases. I em sembla que els gascons sempre solen ser pobres, oi?

—Majestat, he de dir que encara no s'han trobat mines d'or a les seves muntanyes, tot i que Nostre Senyor els deuria aquest miracle en recompensa de la manera com van defensar les pretensions del rei, vostre pare.

—I això voldria dir que són els gascons els qui em van fer rei a mi, és això, Tréville, atès que soc el fill de mon pare? Doncs no dic que no, molt bé. La Chesnaye, aneu a veure si, remenant totes les meves butxaques, trobeu quaranta pistoles; i si les trobeu, porteu-me-les. I ara, a veure, jove, amb la mà al cor, com va anar això exactament?

D'Artagnan va explicar l'aventura del dia abans amb tots els detalls: com no havia pogut dormir de l'alegria de poder veure Sa Majestat i com, per això, havia anat a buscar els seus amics tres hores abans de l'hora de l'audiència, com havien anat

junts al trinquet, i com el temor que havia manifestat de rebre una pilota a la cara havia provocat les burles de Bernajoux, que de poc no havia pagat la burla amb la vida i el senyor de La Trémouille, que no hi tenia res a veure, amb el seu hotel.

—És exacte —murmurava el rei—; sí, així és com m’ho ha explicat el duc. Pobre cardenal! Set homes en dos dies, i dels més bons. Però ara ja n’hi ha prou, senyors, em sentiu!, prou; heu pres la vostra revenja pel carrer Férou i molt més, heu d’estar satisfets.

—Si Vostra Majestat ho està —va dir Tréville—, nosaltres ho estem.

—Sí, ho estic —va afegir el rei mentre agafava un grapat d’or de la mà de La Chesnaye i el posava a la de d’Artagnan—. Aquí teniu una prova de la meva satisfacció —va dir.

En aquella època, les idees d’orgull que es porten avui dia encara no estaven de moda. Un gentilhome rebia diners directament de la mà del rei i no se sentia gens humiliat. De manera que d’Artagnan es va posar les quaranta pistoles a la butxaca sense fer compliments, sinó al contrari, que va donar les gràcies a Sa Majestat.

—Ara —va dir el rei mirant el rellotge de pèndol—, ara que són dos quarts de nou, retireu-vos, perquè us he dit que espero una visita a les nou. Gràcies per la vostra fidelitat, senyors. Hi puc comptar, oi que sí?

—Majestat! —van exclamar com un sol home tots quatre companys—. Ens deixariem tallar a trossos per vós.

—Bé, bé, però continueu sencers, val més i em sereu més útils. Tréville —va afegir a mitja veu mentre els altres es retiraven—, com que no teniu lloc als mosqueters i a més per entrar-hi vam decidir que calia fer un noviciat, poseu aquest home a la companyia dels guàrdies del senyor des Essarts, cunyat vostre. Ah, a fe de Déu que m’alegro de la ganyota que farà el cardenal: es posarà furiós, però tant m’és; hi tinc tot el dret.

I el rei va saludar amb la mà Tréville, que va sortir i va anar cap als mosqueters, que va trobar repartint-se les quaranta pistoles amb d’Artagnan.

El cardenal, tal com havia dit Sa Majestat, efectivament es va posar furiós, tan furiós que durant vuit dies va abandonar el joc del rei, cosa que no va impedir que el rei li fes la millor cara del món i que cada vegada que el trobava li preguntés amb veu dolça:

—Digueu, senyor cardenal, com es troben el pobre Bernajoux i el pobre Jussac?

Capítol VII

LA INTIMITAT DELS MOSQUETERS

Quan d'Artagnan va ser fora del Louvre i va consultar els seus amics sobre com havia de gastar la seva part de les quaranta pistoles, Athos li va aconsellar que encarregués un bon dinar a la Pomme de Pin, Porthos que agafés un lacai, i Aramis que busqués una amant com cal.

El dinar es va fer aquell mateix dia i el lacai va servir-hi a taula. El dinar l'havia encarregat Athos i el lacai l'havia trobat Porthos. Era un picard que el vanitós mosqueter havia contractat aquell mateix dia amb aquesta intenció al pont de la Tournelle, mentre feia voltes escopint a l'aigua.

Porthos havia sostingut que aquesta ocupació era la prova d'una organització meditada i contemplativa, i l'havia agafat sense cap més recomanació. Els grans aires del gentilhome per a qui es va pensar que hauria de treballar havien seduït Planchet —que així és com es deia el picard—, que es va sentir una mica decebut quan va veure que la plaça ja l'ocupava un col·lega anomenat Mosquetó i Porthos li va fer veure que la seva posició, tot i ser bona, no admetia dos criats, i que ell hauria d'entrar al servei de d'Artagnan. Tot i així, quan va assistir al dinar ofert pel seu amo i va veure que aquest per pagar es treia de la butxaca un grapat d'or, es va dir que havia fet fortuna i va donar gràcies al cel d'haver anat a parar a les ordres d'un Cressus; va perseverar en aquesta opinió fins després del festí, amb les sobres del qual va reparar llargues abstinències. Però a la nit, en fer el llit del seu amo, les quimeres de Planchet es van dissipar. A l'apartament, compost d'una antecambra i un dormitori, només hi havia un llit. Planchet va dormir a l'antecambra sobre una manta agafada del llit de d'Artagnan, de la qual d'Artagnan va prescindir sempre més.

Athos, per la seva banda, tenia un criat, que es deia Grimaud, a qui havia ensenyat a servir-lo d'una manera ben especial. Era molt silenciós, aquest digne senyor. Parlem d'Athos, naturalment. En els cinc o sis anys que feia que vivia amb gran intimitat amb els seus companys Porthos i Aramis, aquests recordaven haver-lo vist somriure sovint, però no l'havien sentit riure mai. Les seves paraules eren breus i expressives, i sempre deien el que volien dir, res més: cap ornament, cap floritura, cap arabesc. La seva conversa era un fet sense accidents.

Tot i que tenia trenta anys escassos i una gran bellesa de cos i d'esperit, no se li coneixien amants. No parlava mai de dones. Però no impedia que els altres en parlessin davant seu, tot i que era fàcil d'adonar-se que aquesta mena de converses, en les quals no intervenia sinó amb paraules amargues i apreciacions misantròpiques, li eren absolutament desagradables. La seva reserva, la seva esquerperia i el seu mutisme en feien gairebé un vell; així doncs, per no apartar-se dels seus costums,

havia habituat Grimaud a obeir un simple gest o un simple moviment dels llavis. Només li parlava en circumstàncies supremes.

De vegades Grimaud, a qui el seu amo feia més por que una pedregada, tot i tenir-li una gran estimació i sentir una gran veneració pel seu talent, es pensava que havia entès perfectament el que desitjava, corria a executar l'ordre rebuda i feia justament el contrari. Aleshores Athos arronsava les espatlles i, sense enrabiarse, estovava Grimaud. Aquests dies, una mica parlava.

Porthos, tal com hem pogut veure, tenia un caràcter oposat al d'Athos: no tan sols parlava molt, sinó que a més parlava fort. D'altra banda, això se li ha de reconèixer, li era força igual que l'escoltessin o no; parlava pel gust de parlar i pel plaer de sentir-se; parlava de tot excepte de ciències, al·legant l'odi inveterat que des de la infantesa sentia, deia, pels savis. Tenia menys aspecte de gran senyor que Athos i el sentiment de la seva inferioritat en aquest aspecte al principi de la seva relació sovint l'havia fet ser injust amb el seu company, a qui aleshores havia volgut superar en l'elegància en el vestir. Però, amb la seva simple casaca de mosqueter i només amb la manera de tirar el cap enrere i avançar el peu, Athos a l'acte ocupava el lloc que li corresponia i relegava el fastuós Porthos a segona fila. Porthos se'n consolava omplint l'antecambra del senyor de Tréville i les sales de guàrdia del Louvre amb les notícies dels seus èxits, dels quals Athos no parlava mai; i en aquell moment, després d'haver passat de la noblesa adquirida a la noblesa d'estirp, de la dama de món a la baronessa, Porthos ja només parlava d'una princesa estrangera que li tenia un gran afecte.

Un vell proverbi diu que l'amo fa el mosso. Passem doncs del criat d'Athos al criat de Porthos, de Grimaud a Mosquetó.

Mosquetó era un normand a qui el seu amo havia canviat el pacífic nom de Bonifaci per l'altre infinitament més sonor i més bel·licós de Mosquetó. Havia entrat al servei de Porthos a canvi de rebre només l'allotjament i la roba, però una roba magnífica; i només reclamava dues hores al dia per dedicar-les a una indústria que havia de ser suficient per satisfer les seves altres necessitats. Porthos havia acceptat el tracte, que va trobar convenient. La seva roba vella i les seves capes servien per fer els perpunts de Mosquetó i, gràcies a un sastre molt traçut que li girava la roba perquè quedés com nova, la dona del qual se sospitava que volia fer rebaixar els costums aristocràtics de Porthos, Mosquetó feia, darrere del seu amo, molta patxoca.

Quant a Aramis, de qui ens sembla que hem exposat prou el caràcter, un caràcter del qual d'altra banda, com del dels seus companys, podem observar el desenvolupament, tenia un criat que es deia Bazin. Gràcies a l'esperança del seu amo de ser ordenat un dia, sempre anava vestit de negre, com ha d'anar el servidor d'un clergue. Era un home del Berry, d'uns trenta-cinc o quaranta anys, amable, pacífic, grassonet, que ocupava les estones de lleure que li deixava el seu amo llegint obres pies i fent, si calia, un dinar per a dos de pocs plats, però excel·lent. A part d'això, mut, cec, sord i d'una fidelitat a tota prova.

Ara que coneixem, encara que sigui superficialment, els amos i els criats, passem als estatges que ocupava cadascun.

Athos vivia al carrer Férou, a dos passos del Luxemburg, en dues petites habitacions, correctament moblades, en una casa la mestressa de la qual, encara jove i encara realment bonica, se'l mirava inútilment amb ulls tendres. A les parets del modest habitatge brillaven alguns fragments d'una gran esplendor passada: una espasa, per exemple, ricament damasquinada, que per l'estil es remuntava a l'època de Francesc I, el puny de la qual, incrustat de pedres precioses, tot sol ja devia valer duescentes pistoles, però que Athos, ni en els moments de més estretor, no havia acceptat mai d'empenyorar ni vendre. Aquesta espasa havia estat durant molt de temps l'ambició de Porthos. Porthos hauria donat deu anys de la seva vida per posseir-la.

Un dia que tenia una cita amb una duquessa, va arribar a mirar d'obtenir-la en préstec. Athos, sense dir res, es va buidar les butxaques, va aplegar totes les seves joies: bosses, cordons i cadenes d'or, i ho va oferir tot a Porthos; però l'espasa, li va dir, estava fixada al seu lloc i no el deixaria fins que fos el seu amo qui deixés la casa. A més de l'espasa, també hi havia un retrat que representava un senyor del temps d'Enric III, vestit amb gran elegància i que portava l'orde del Sant Esperit, i el retrat tenia amb Athos una retirada en les faccions, unes similituds de família, que indicaven que aquell gran senyor, cavaller dels ordres del rei, era avantpassat seu.

Finalment, un cofre de magnífica orfebreria, amb les mateixes armes que l'espasa i que el retrat, adornava la llar de foc i es ventava bufetades amb la resta del mobiliari. Athos sempre duia la clau del cofre a sobre. Però un dia l'havia obert davant de Porthos i Porthos havia pogut comprovar que el cofre només contenia cartes i papers: cartes d'amor i papers de família, sens dubte.

Porthos vivia en un apartament molt ampli i d'aparença sumptuosa, al carrer del Vieux-Colombier. Cada vegada que passava amb algun amic per davant de les seves finestres, en una de les quals s'estava sempre Mosquetó amb lliurea, Porthos alçava el cap i la mà i deia: «Aquí és casa meva!» Però no hi era mai, ni mai convidava ningú a pujar-hi, i ningú no podia fer-se una idea de quines riqueses reals contenia aquella aparença sumptuosa.

Quant a Aramis, vivia en una caseta composta d'un tocador, un menjador i un dormitori, situat a la planta baixa igual que la resta, que donava a un petit jardí fresc, verd, ombrejat, on no podien penetrar els ulls dels veïns.

Quant a d'Artagnan, ja sabem com s'havia instal·lat i ja hem conegut el seu lacai Planchet.

D'Artagnan, que era curiós de caràcter, com d'altra banda són les persones que tenen el do de la intriga, va fer esforços per saber qui eren realment Athos, Porthos i Aramis, perquè sota d'aquests noms de guerra cadascun dels joves amagava un nom de gentilhome, sobretot Athos, que es veia de lluny que era un gran senyor. Es va

adreçar, doncs, a Porthos perquè l'informés sobre Athos i Aramis, i a Aramis per conèixer Porthos.

Malauradament, Porthos no sabia de la vida del seu silenciós company sinó el que n'havia traspuat. Es deia que havia tingut grans desgràcies a la seva vida amorosa i que una terrible traïció havia enverinat per sempre la vida d'aquell cor noble. Quina traïció? Tothom ho ignorava.

Quant a Porthos, a part del seu veritable nom, que només sabia el senyor de Tréville, igual que el dels seus dos companys, la seva vida era fàcil de conèixer. Vanitós i indiscret, a través seu es veia tot com a través d'un cristall. L'única cosa que hauria pogut confondre l'investigador hauria estat creure's tot el bé que ell deia de si mateix.

Quant a Aramis, tot i fer cara de no tenir cap secret, era un noi farcit de misteris, que responia poc a les preguntes que se li feien sobre els altres i eludia les que li feien sobre ell. Un dia, d'Artagnan, després d'haver-lo interrogat una bona estona sobre Porthos i haver-ne sabut el rumor que corria dels amors del mosqueter amb una princesa, també va voler saber alguna cosa de les aventures sentimentals del seu interlocutor.

—I vós, estimat company —li va dir—, que parleu de les baronesses, les comtesses i les princeses dels altres?

—Perdó —el va interrompre Aramis—, n'he parlat perquè Porthos en parla, perquè ell mateix ha explicat en veu alta totes aquestes gestes davant meu. Però podeu estar segur, estimat senyor d'Artagnan, que si les sabés d'una altra font o ell me les hagués confiat, no hauria pogut trobar confessor més discret que jo.

—No en dubto —va assegurar d'Artagnan—, però em sembla que vós també teniu una gran familiaritat amb la noblesa, considerant un cert mocador brodat al qual dec l'honor d'haver-vos conegut.

Aramis, aquesta vegada, no es va empipar pas, sinó que va adoptar l'aire més modest del món i va respondre afectuosament.

—Estimat amic, no oblideu que vull ser clergue i que evito totes les ocasions mundanes. El mocador que vau veure no m'havia estat confiat, sinó que se l'havia descuidat a casa meva un dels meus amics. El vaig haver de recollir per no comprometre'ls, a ell i a la dama que estima. Quant a mi, no tinc ni vull tenir cap amant, seguint l'assenyat exemple d'Athos, que tampoc no en té.

—Però què diantre!, no sou pas sacerdot, sou mosqueter.

—Mosqueter de forma interina, estimat amic, com diu el cardenal, mosqueter a pesar meu, però en el cor home d'església, creieu-me. Athos i Porthos em van ficar aquí dins per ocupar-me: quan m'havia d'ordenar vaig tenir una petita dificultat amb... Però què us marejo, us estic robant un temps preciós.

—En absolut, m'interessa molt —va exclamar d'Artagnan—, i en aquest moment no tinc res a fer.

—Sí, però jo he de dir les meves oracions —va respondre Aramis—, després he d'escriure uns versos que em va demanar la senyora d'Aiguillon i a continuació encara he de passar pel carrer Saint-Honoré a comprar coloret per a la senyora de Chevreuse. Ja veieu, amic meu, que si vós no teniu pressa jo en canvi sí que en tinc.

I Aramis va allargar afectuosament la mà al seu jove company i se'n va acomiadar.

D'Artagnan, per més que s'hi va esforçar, no va poder saber res més dels seus tres nous amics. De manera que es va resignar a creure en el present tot el que es deia del seu passat, esperant revelacions més segures i més extenses en el futur. Entretant, va considerar Athos com un Aquil·les, Porthos com un Àiax, i Aramis com un Josep.

A part d'això, la vida dels quatre joves era alegre. Athos jugava, i sempre amb mala fortuna. Això no obstant, no demanava mai ni un ral als seus amics, tot i que ell sempre tenia la bossa a la seva disposició, i quan havia jugat sota paraula, l'endemà despertava el seu creditor a les sis per pagar-li el deute del dia abans.

Porthos tenia rampells: aquells dies, si guanyava, se'l veia insolent i esplèndid; si perdia, desapareixia completament durant uns quants dies, després dels quals se'l tornava a veure amb la cara blanca i llarga, però amb diners a les butxaques.

Quant a Aramis, no jugava mai. Era el pitjor mosqueter i el comensal més desagradable que hi pogués haver. Sempre havia de treballar. De vegades, enmig d'un dinar, quan arrossegats pel vi i en la calor de la conversa tots creien que encara en tenien per dues o tres hores, Aramis es mirava el rellotge, s'aixecava amb un graciós somriure i s'acomiadava de la companyia per anar, deia, a consultar un casuista amb el qual estava citat. Altres vegades se n'anava a casa seva a escriure una tesi i pregava als seus amics que no el distrauessin.

Però Athos somreia amb el seu encantador somriure malenconiós, que li esqueia tant a la noble cara, i Porthos bevia jurant que Aramis no passaria mai de rector de poble.

Planchet, el criat de d'Artagnan, va suportar noblement la bona ratxa; rebia trenta rals al dia i durant un mes tornava a casa content com un gínjol i era afable amb el seu amo. Quan el vent de l'adversitat va començar a bufar a la casa del carrer dels Fossoyeurs, és a dir, quan les quaranta pistoles del rei Lluís XIII van estar menjades o quasi, va començar amb unes queixes que Athos va trobar nauseabundes, Porthos indecents i Aramis ridícules. De manera que Athos va aconsellar a d'Artagnan que el despatxés, Porthos volia que primer l'estovés, i Aramis va sostenir que un amo només havia de sentir compliments.

—Tot això us és molt fàcil de dir —va replicar d'Artagnan—, per a vós, Athos, que viviu sense badar boca amb Grimaud, a qui teniu prohibit que parli, i amb qui en conseqüència no teniu mai cap mala paraula; per a vós, Porthos, que dueu un tren magnífic i que sou un déu per al vostre criat Mosquetó; i finalment per a vós, Aramis, que, sempre distret pels vostres estudis teològics, inspireu un profund respecte al vostre servidor Bazin, home pacífic i religiós; però jo que no tinc estat ni recursos, jo

que no soc mosqueter ni tan sols guàrdia, què faré, jo, per inspirar afecte, terror o respecte a Planchet?

—És un assumpte greu —van respondre els tres amics—, és un assumpte domèstic. Amb els criats és com amb les dones, se'ls ha de posar de seguida al lloc on hom vol que es mantinguin. Penseu-hi.

D'Artagnan hi va pensar i va decidir començar per estomacar Planchet, cosa que va executar amb la consciència que d'Artagnan posava en tot el que feia; després d'haver-lo ben estovat, li va prohibir abandonar el seu servei sense permís. Perquè, va afegir, el futur no em pot fallar; espero inevitablement temps millors. La teva fortuna, per tant, si et quedes amb mi és segura, i soc massa bon amo per fer que la perdis deixant-te marxar.

Aquesta manera d'actuar va fer que els mosqueters tinguessin molt de respecte per la política de d'Artagnan. Planchet també va quedar ple d'admiració i no va parlar més d'anar-se'n.

La vida dels quatre joves havia esdevingut comuna; d'Artagnan, que no tenia cap costum, perquè tot just arribava de la seva província i havia anat a parar a un món que li era del tot nou, de seguida va adoptar els costums dels seus amics.

Es llevaven cap a les vuit a l'hivern, cap a les sis a l'estiu, i anaven a l'hotel del senyor de Tréville a buscar el mot d'ordre i a saber quins aires corrien. D'Artagnan, tot i que no era mosqueter, hi feia el servei amb una puntualitat commovedora: sempre estava de guàrdia, perquè sempre feia companyia al que fos dels seus amics que feia la seva. A l'hotel dels mosqueters el coneixien i tothom el considerava un bon company; el senyor de Tréville, que l'havia apreciat només de veure'l, li tenia un autèntic afecte i no parava de recomanar-lo al rei.

Per la seva banda, els tres mosqueters sentien una gran estimació pel seu jove company. L'amistat que unia els quatre homes, i la necessitat de veure's tres o quatre cops al dia, bé per un duel, bé per negocis, bé per gust, feia que no paressin d'anar l'un al darrere de l'altre com ombres, i sempre es podien veure els inseparables buscant-se del Luxemburg a la plaça Saint-Sulpice, o del carrer del Vieux-Colombier al Luxemburg.

Mentrestant, les promeses del senyor de Tréville anaven fent camí. Un bon dia el rei va ordenar al senyor cavaller des Essarts que agafés d'Artagnan com a cadet a la seva companyia de guàrdies. D'Artagnan amb un sospir es va posar aquest uniforme, que ell, encara que li hagués costat deu anys de vida, hauria volgut canviar per la casaca de mosqueter. Però el senyor de Tréville li va prometre aquest favor després d'un noviciat de dos anys, un noviciat que d'altra banda podia escurçar-se si a d'Artagnan se li presentava l'ocasió de retre algun servei al rei o de fer alguna acció brillant. D'Artagnan es va retirar amb aquesta promesa i, l'endemà mateix, va començar el seu servei.

Aleshores van ser Athos, Porthos i Aramis els qui van fer guàrdia amb d'Artagnan quan ell estava de guàrdia. Així, el dia que la companyia del senyor

cavaller des Essarts va admetre d'Artagnan, va guanyar quatre homes en comptes d'un.

Capítol VIII

UNA INTRIGA DE LA CORT

Les quaranta pistoles del rei Lluís XIII, però, com totes les coses d'aquest món, després d'haver tingut un començament havien tingut un final i, d'ençà del dia que havia arribat aquest final, els nostres quatre amics havien començat a passar estretors. D'entrada, Athos durant un quant temps havia sostingut l'associació amb el seu capital. Porthos l'havia succeït i, gràcies a una de les desaparicions a les quals els tenia acostumats, durant gairebé quinze dies més havia satisfet les necessitats de tothom. Finalment havia arribat el torn d'Aramis, que no s'havia fet pregar i, venent els seus llibres de teologia, deia, havia aconseguit unes quantes pistoles.

Després van recórrer, com de costum, al senyor de Tréville, que va fer algun avançament sobre les pagues, però aquests avançaments no podien dur gaire lluny tres mosqueters que ja tenien comptes endarrerits, i un guàrdia que encara no en tenia.

Finalment, quan van veure que estaven a punt de quedar-se sense res de res, amb un últim esforç van aplegar vuit o deu pistoles que Porthos es va jugar. Desgraciadament, tenia mal dia i ho va perdre tot, més vint-i-cinc pistoles sota paraula.

Aleshores l'estretor es va convertir en misèria; es van poder veure els famolencs seguits dels seus lacais corrent els molls i els cossos de guàrdia, recollint entre els amics de fora tots els dinars que van poder trobar; perquè, seguint el consell d'Aramis, en la prosperitat s'havien de semblar àpats a tort i a dret per recollir-ne uns quants en la dissort.

Athos va ser convidat quatre vegades i cada vegada va portar-hi els seus amics amb els seus lacais. Porthos va tenir sis ocasions i igualment les va compartir amb els seus companys; Aramis, vuit. Era un home, com ja s'ha pogut observar, que feia poc soroll i molta feina.

Quant a d'Artagnan, que encara no coneixia ningú a la capital, només va trobar un esmorzar amb xocolata a casa d'un capellà del seu poble i un dinar a casa d'un corneta dels guàrdies. Va portar la seva tropa a casa del capellà, de qui es van menjar les provisions de dos mesos, i a casa del corneta, que va fer meravelles: però, com deia Planchet, només es menja un cop, encara que es mengi molt.

D'Artagnan es va sentir força humiliat de no haver pogut oferir als seus companys sinó un àpat i mig, perquè l'esmorzar a casa del capellà només podia comptar per mig àpat, a canvi dels festins que havien aconseguit Athos, Porthos i Aramis. Se sentia una càrrega per a la companyia, oblidant en la seva bona fe juvenil que ell l'havia alimentada durant tot un mes, i el seu esperit preocupat es va posar a treballar activament. Va trobar que aquella coalició de quatre homes joves, valents,

emprenedors i actius havia de tenir un altre objectiu a més de les passejades indolents, les classes d'esgrima i les bromes més o menys agudes.

En efecte, quatre homes com ells, quatre homes que es donaven els uns als altres des de la bossa fins a la vida, quatre homes que sempre s'ajudaven, que no reculaven mai, que executaven sols o tots alhora les decisions preses en comú; quatre braços que amenaçaven els quatre punts cardinals o que es dirigien cap a un sol punt, inevitablement havien d'obrir-se camí, bé subterràniament, bé a la llum del dia, bé per l'aspecte, bé pel servei, bé per l'astúcia, bé per la força, fins a l'objectiu que volien aconseguir, per més ben defensat que estigués o més llunyà que fos. L'única cosa que sorprenia d'Artagnan és que els seus companys no hi haguessin pensat.

Ell hi pensava, i hi pensava seriosament, i barrinava per trobar una direcció a aquesta força única quatre cops multiplicada amb la qual no dubtava que, com amb la palanca que buscava Arquimedes, es podria aixecar el món, i en aquell moment van trucar fluixet a la porta. D'Artagnan va despertar Planchet per ordenar-li que anés a obrir.

Que aquesta frase: «d'Artagnan va despertar Planchet» no faci suposar al lector que era de nit o que encara no s'havia fet de dia. No! Acabaven de tocar les quatre. Feia dues hores Planchet havia anat a demanar dinar al seu amo, que li havia respost amb el proverbi: «Qui dorm, menja». I Planchet dinava dormint.

Va entrar un home, d'aspecte senzill i amb cara de burgès.

Planchet, per postres, hauria volgut sentir la conversa; però el burgès va declarar a d'Artagnan que, atès que el que li havia de dir era important i confidencial, desitjava parlar-hi a soles.

D'Artagnan va fer sortir Planchet i va convidar el visitant a seure.

Hi va haver un moment de silenci durant el qual els dos homes es van mirar com si volguessin fer-se una idea prèvia de l'altre, fins que d'Artagnan es va inclinar per indicar que escoltava.

—He sentit parlar del senyor d'Artagnan com d'un jove molt valerós —va dir el burgès—, i aquesta reputació de la qual gaudeix amb raó m'ha fet decidir a confiar-li un secret.

—Parleu, senyor, parleu —va dir d'Artagnan, que instintivament ensumava un benefici.

El burgès va fer una altra pausa i va continuar:

—La meva dona s'encarrega de la roba de la reina, senyor, i no li falta ni seny ni bellesa. M'hi van fer casar ara farà tres anys, tot i que no tenia sinó un petit peculi, perquè el senyor de La Porte, portador del mantell de la reina, és el seu padrí i la protegeix...

—I bé, senyor? —va preguntar d'Artagnan.

—Doncs —va continuar el burgès—, doncs bé, senyor, la meva dona ahir al matí va ser raptada, quan sortia de treballar.

—I qui l'hauria raptada?

—No ho sé del cert, senyor, però tinc una sospita.

—I què sospiteu?

—Sospito d'un home que fa temps que la seguia.

—Diantre!

—Però si voleu que us digui una cosa, senyor —va continuar el burgès—,estic convençut que en tot això hi ha menys amor que política.

—Menys amor que política —va repetir d'Artagnan amb aire reflexiu—, i què sospiteu?

—No sé si hauria de dir-vos el que sospito...

—Senyor, he de fer-vos observar que jo no us demano res. Sou vós qui heu vingut. Sou vós qui heu dit que m'havíeu de confiar un secret. Per tant feu el que us sembli, encara sou a temps de retirar-vos.

—No, senyor, no; em sembleu un jove honest i vull confiar en vós. Diria, doncs, que no és a causa dels seus amors que han agafat la meva dona, sinó dels d'una dama més gran.

—Oh, oh!, potser a causa dels amors de la senyora de BoisTracy? —va fer d'Artagnan, que va voler donar al burgès la sensació d'estar al corrent dels assumptes de la cort.

—Més amunt, senyor, més amunt.

—De la senyora d'Aiguillon?

—Més amunt, encara.

—De la senyora de Chevreuse?

—Més amunt, molt més amunt!

—De la... —d'Artagnan es va aturar.

—Sí, senyor —va respondre el burgès, espantat, tan fluix que amb prou feines se'l va poder sentir.

—I amb qui?

—Amb qui podria ser si no amb el duc de...

—El duc de...

—Sí, senyor! —va respondre el burgès, donant a la seva veu una entonació encara més sorda.

—Però com ho sabeu, tot això, vós?

—Que com ho sé?

—Sí, com ho sabeu? Res de mitges confidències o... ja m'enteneu.

—Ho sé per la meva dona, senyor, per la meva dona.

—Que ho sabia per... per qui?

—Pel senyor de La Porte. No us he dit que és la fillola del senyor de La Porte, l'home de confiança de la reina? El senyor de La Porte la va posar a prop de Sa Majestat perquè la nostra pobra reina almenys tingués algú en qui confiar, ja que el rei l'ha abandonada, el cardenal l'espia i tothom la traeix.

—Ah, ah, això es va dibuixant —va fer d'Artagnan.

—La meva dona va venir a veure'm fa quatre dies; una de les seves condicions era que havia de venir a veure'm dos cops per setmana, perquè, tal com he tingut l'honor de dir-vos, m'estima molt. La meva dona, doncs, va venir i em va confiar que la reina, en aquest moment, estava molt espantada.

—De debò?

—Sí. Pel que sembla el senyor cardenal la persegueix i l'assetja més que mai. No pot perdonar-li la història de la sarabanda. Sabeu el que va passar amb la sarabanda?

—Carai, i tant! —va respondre d'Artagnan, que no en tenia ni idea, però que volia que semblés que estava al dia.

—De manera que ara ja no és una qüestió d'odi, sinó de venjança.

—De debò?

—I la reina creu...

—Què creu la reina?

—Creu que han escrit al duc de Buckingham en nom seu.

—En nom de la reina?

—Sí, per fer-lo venir a París i, un cop a París, fer-lo caure en un parany.

—Diantre! Però i la vostra dona, benvolgut senyor, quin paper hi tindria en tot això?

—La seva fidelitat a la reina és coneguda i bé la volen allunyar de la seva mestressa, bé la volen intimidar per saber els secrets de Sa Majestat, bé seduir-la per utilitzar-la com a espia.

—Podria ser —va dir d'Artagnan—, però l'home que la va raptar, el coneixeu?

—Us he dit que em semblava que sí.

—El seu nom?

—No el sé, només sé que és un home del cardenal, el seu sicari.

—Però l'heu vist?

—Sí, la meva dona un dia me'l va ensenyar.

—Té alguna característica per la qual se'l pugui reconèixer?

—Oi tant! És un senyor d'aspecte distingit, de cabells negres, pell colrada, ulls penetrants, dents blanques i una cicatriu a la templa.

—Una cicatriu a la templa! —va exclamar d'Artagnan—. I amb dents blanques, ulls penetrants, pell colrada, cabells negres i aspecte distingit; és el meu home de Meung!

—És el vostre home, dieu?

—Sí, sí, però això no afecta el nostre assumpte. No, m'equivoco, que el simplifica molt, al contrari: si el vostre home és el meu, faré d'un sol cop dues venjances, vet aquí. I on el puc trobar, aquest home?

—No ho sé.

—No teniu cap indicació d'on pot viure?

—Cap. Un dia que vaig acompanyar la meva dona al Louvre, en sortia quan ella hi anava a entrar i me'l va ensenyar.

—Diantre, diantre! —va murmurar d'Artagnan—. Tot plegat és ben poc precís. Per qui heu sabut la desaparició de la vostra dona?

—Pel senyor de La Porte.

—Us n'ha donat algun detall?

—No en tenia cap.

—I no heu sabut res per alguna altra banda?

—Doncs sí, he rebut...

—Què?

—És que no sé si cometo una gran imprudència.

—Torneu a dubtar... però aquesta vegada us he de dir que és una mica tard per fer-se enrere.

—No em faig enrere, malviatge! —va exclamar el burgès, renegant per no abaixar el cap—. A més, a fe de Bonacieux...

—Us dieu Bonacieux? —el va interrompre d'Artagnan.

—Sí, em dic així.

—Dèieu: a fe de Bonacieux, i perdoneu que us hagi interromput, però em semblava que el nom no m'era desconegut.

—Pot ser, senyor, soc el vostre propietari.

—Ah! —va fer d'Artagnan alçant-se a mitges i saludant—. Sou el meu propietari?

—Sí, senyor, sí. I com que des de fa tres mesos que sou aquí, sens dubte distret per les vostres grans ocupacions, us heu descuidat de pagar-me el lloguer i, com deia, no us he turmentat ni un instant, he pensat que tindríeu en compte la meva delicadesa.

—I tant, estimat senyor Bonacieux —va respondre d'Artagnan—, podeu estar segur que agraeixo molt aquesta manera d'actuar i, com us deia, si puc ser-vos útil en alguna cosa...

—Us crec, senyor, us crec i, com havia començat a dir-vos, a fe de Bonacieux, us tinc confiança.

—Doncs acabeu el que havíeu començat a dir.

El burgès es va treure un paper de la butxaca i el va allargar a d'Artagnan.

—Una carta! —va fer el jove.

—Que he rebut aquest matí.

D'Artagnan la va obrir i, com que començava a fosquejar, es va acostar a la finestra. El burgès el va seguir.

«No busqueu la vostra dona», va llegir d'Artagnan, «us la tornarem quan deixarem de necessitar-la. Si feu un sol pas per recuperar-la, esteu perdut.»

—Ara tenim una cosa concreta —va continuar d'Artagnan—, però al capdavant no és sinó una amenaça.

—Sí, però aquesta amenaça m'espanta, a mi, senyor; no soc home d'espasa i la Bastilla em fa por.

—Mmm! —va fer d'Artagnan—. Si us penseu que a mi no em preocupa com a vós, la Bastilla. Si només es tractés d'un cop d'espasa rai.

—Tot i així, senyor, jo comptava amb vós en aquesta ocasió.

—Sí?

—Veient-vos constantment envoltat de mosqueters d'aspecte imponent, i reconeixent que eren mosqueters del senyor de Tréville i en conseqüència enemics del cardenal, havia pensat que vós i els vostres amics, tot fent justícia a la nostra pobra reina, estaríeu encantats de fer una jugada a Sa Eminència.

—Sens dubte.

—I també havia pensat que, com que em deveu tres mesos de lloguer, dels quals no us he parlat mai...

—Sí, sí, aquesta raó ja me l'heu dita i la trobo excel·lent.

—I a més comptava, mentre em feu l'honor de quedar-vos a casa meva, no parlar-vos mai dels lloguers que vindran...

—Molt bé.

—I encara afegiu-hi, si cal, que comptava oferir-vos una cinquantena de pistoles si, contra tota probabilitat, en aquest moment anàveu just de diners.

—Perfecte; però així sou ric, senyor Bonacieux?

—No em puc queixar, senyor, ho reconec; he obtingut uns dos o tres mil escuts de renda amb el comerç de merceria i sobretot invertint uns quants estalvis en l'últim viatge del cèlebre navegant Jean Mocquet; de manera que ja veieu, senyor... Ah!, però... —va exclamar el burgès.

—Què? —va preguntar d'Artagnan.

—Què veig?

—On?

—Al carrer, davant de les vostres finestres, en aquella entrada: un home embolicat amb una capa.

—És ell! —van exclamar alhora d'Artagnan i el burgès, que van reconèixer el seu home en el mateix moment.

—Ah, aquesta vegada —va exclamar d'Artagnan saltant sobre la seva espasa—, aquesta vegada no se m'escaparà.

I desembeinant l'espasa va córrer escales avall.

A l'escala va trobar Athos i Porthos, que el venien a veure. Es van apartar i d'Artagnan va passar per davant seu com un llamp.

—On vas corrent així? —li van cridar tots dos mosqueters.

—L'home de Meung! —va respondre d'Artagnan, i va desaparèixer.

D'Artagnan havia explicat més d'una vegada als seus amics la seva aventura amb el desconegut, així com l'aparició de la bella viatgera a la qual l'home aparentment havia confiat una missiva important.

Athos havia opinat que d'Artagnan havia perdut la carta durant la baralla. Un gentilhome, segons ell —i pel retrat que d'Artagnan havia fet del desconegut, només

podia ser un gentilhome—, un gentilhome havia de ser incapaç de fer la baixesa de robar una carta.

Porthos només hi havia vist una cita amorosa donada per una dama a un cavaller, o per un cavaller a una dama, i que d'Artagnan amb la seva presència i el seu cavall groc havia destorbat.

Aramis havia dit que, en aquestes coses tan misterioses, valia més no aprofundir-hi.

Per les poques paraules que havien sortit de la boca de d'Artagnan van entendre, doncs, de quin assumpte es tractava, i com que van pensar que després d'haver atrapat l'home o d'haver-lo perdut de vista acabaria tornant a casa seva, van continuar amunt.

Quan van entrar a l'habitació de d'Artagnan, estava buida: el propietari, tement les conseqüències de la trobada que sens dubte es produiria entre el jove i el desconegut, i tenint en compte l'exposició que ell mateix havia fet del seu caràcter, havia considerat que era més prudent de tocar el dos.

Capítol IX

D'ARTAGNAN PREN FORMA

Tal com Athos i Porthos havien previst, al cap de mitja hora d'Artagnan va tornar. Aquesta vegada l'home també se li havia escapat, havia desaparegut com per art de màgia. D'Artagnan havia corregut, amb l'espasa a la mà, per tots els carrers dels voltants, però no havia trobat res que s'assemblés a l'home que buscava i finalment havia fet la cosa per la qual potser hauria d'haver començat, que era trucar a la porta a la qual el desconegut estava recolzat. Però havia fet ressonar el picaporta deu o dotze vegades seguides inútilment, no havia vingut ningú, i uns quants veïns, atrets pel soroll, havien sortit a les portes o s'havien abocat a les finestres i li havien assegurat que aquella casa, que d'altra banda tenia totes les obertures tancades, feia sis mesos que estava totalment deshabitada.

Mentre d'Artagnan corria pels carrers i trucava a les portes, Aramis s'havia unit als seus dos companys, de manera que quan d'Artagnan va tornar a casa seva els va trobar a tots reunits.

—I bé? —van preguntar allora tots tres mosqueters en veure arribar d'Artagnan, amb el front suat i la cara trasbalsada per la ràbia.

—Doncs que aquest home ha de ser el diable en persona! —va exclamar llançant l'espasa sobre el llit—. Ha desaparegut com un fantasma, com una ombra, com un espectre.

—Creieu en les aparicions? —va preguntar Athos a Porthos.

—Jo només crec en el que he vist, i com que no he vist mai cap aparició, no hi crec.

—La Bíblia —va dir Aramis— ens mana de creure-hi: l'ombra de Samuel es va aparèixer a Saül, i és un article de fe que em sabia molt de greu veure posar en dubte, Porthos.

—En tot cas, home o diable, cos o ombra, il·lusió o realitat, aquest home ha nascut per condemnar-me, perquè la seva fugida ens fa perdre un gran afer, senyors, un afer en el qual hi havia cent pistoles o potser més a guanyar.

—Què voleu dir? —van preguntar allora Porthos i Aramis.

Quant a Athos, fidel al seu mutisme, es va limitar a interrogar d'Artagnan amb la mirada.

—Planchet —va dir d'Artagnan al seu criat, que en aquell moment treia el cap per la porta mig oberta amb la intenció de sorprendre algun fragment de la conversa—, baixeu a casa del propietari, senyor Bonacieux, i digueu-li que ens enviï mitja dotzena d'ampolles de vi de Beaugency: és el que prefereixo.

—Renoï! Teniu crèdit obert amb el vostre propietari? —va preguntar Porthos.

—Sí —va respondre d'Artagnan—, a partir d'avui estigueu tranquils, que si ens porta un vi dolent n'hi farem portar un altre.

—Convé usar i no abusar —va dir sentenciosament Aramis.

—Sempre he dit que d'Artagnan era el més llest de tots quatre —va fer Athos, que després d'emetre aquesta opinió, a la qual d'Artagnan va correspondre amb una inclinació, va tornar a sumir-se en el seu habitual silenci.

—Però a veure, què ha passat? —va preguntar Porthos.

—Sí —va dir Aramis—, confieu-nos-ho, estimat amic, llevat que la confiança pugui comprometre l'honor d'alguna dama, i en aquest cas fareu millor de guardar-la per a vós.

—Estigueu tranquils —va respondre d'Artagnan—, cap honor no tindrà queixa del que he de dir-vos.

I aleshores va explicar mot per mot als seus amics el que acabava de succeir entre ell i el seu arrendador, i com l'home que havia raptat la dona del digne propietari era el mateix amb el qual havia tingut raons a l'hostal del Franc Meunier.

—No està gens malament —va dir Athos, després de tastar el vi com un entès i d'indicar amb un gest del cap que el trobava bo—, i d'aquest bon home en podem treure cinquanta o seixanta pistoles. Ara falta saber si per cinquanta o seixanta pistoles val la pena d'arriscar quatre caps.

—Però tingueu en compte —va exclamar d'Artagnan— que en tot això hi ha una dona, una dona raptada, una dona sens dubte amenaçada, potser torturada, i tot perquè és fidel a la seva mestressa!

—Vigileu, d'Artagnan, vigileu —va dir Aramis—, us enceneu un pèl massa, a parer meu, pel destí de la senyora Bonacieux. La dona ha estat creada per perdre'ns, i d'ella ens vénen tots els mals.

La frase d'Aramis va fer que Athos arrufés les celles i es mossegués els llavis.

—No és per la senyora Bonacieux que em preocupo —va exclamar d'Artagnan—, sinó per la reina, que el rei abandona, el cardenal persegueix i que veu com cauen, els uns rere els altres, els caps de tots els seus amics.

—I per què estima el que nosaltres odiam més del món: els espanyols i els anglesos?

—Espanya és la seva pàtria —va respondre d'Artagnan—, i és normal que estimi els espanyols, que són fills de la seva mateixa terra. Quant al segon retret que li feu, el que jo he sentit a dir no és que estimi els anglesos, sinó un anglès.

—A fe que cal confessar que aquest anglès és ben digne de ser estimat —va dir Athos—. No he vist mai ningú tan distingit.

—Sense comptar que es vesteix com ningú —va dir Porthos—. Jo era al Louvre el dia que va repartir les seves perles i, redeu!, en vaig recollir dues que vaig vendre per deu pistoles cada una. I tu, Aramis, el coneixes?

—Igual que vosaltres, perquè era un dels qui el van agafar al jardí d'Amiens, on m'havia introduït el senyor de Putange, l'escuder de la reina. En aquella època era al

seminari i vaig trobar-ho una aventura cruel per al rei.

—Però això no m'impediria, si sabés on és el duc de Buckingham, d'agafar-lo de la mà i dur-lo al costat de la reina —va dir d'Artagnan—, encara que només fos per fer empipar el cardenal; perquè el nostre autèntic i etern enemic, l'únic, senyors, és el cardenal, i si poguéssim trobar la manera de fer-li una mala passada, confesso que de bona gana m'hi jugaria el coll.

—I el mercer us ha dit que la reina creia que havien fet venir Buckingham amb un missatge fals? —va preguntar Athos.

—Això tem.

—Espereu, doncs —va dir Aramis.

—Què? —va preguntar Porthos.

—Continueu, jo intento recordar les circumstàncies.

—I estic convençut —va dir d'Artagnan— que el rapte d'aquesta dona va lligat als fets que dèiem i, potser, a la presència del senyor de Buckingham a París.

—Aquest gascó està ple d'idees —va dir Porthos amb admiració.

—M'agrada molt de sentir-lo parlar —va dir Athos—, em diverteix el seu accent.

—Senyors —va intervenir Aramis—, escolteu això.

—T'escoltem, Aramis —van dir els tres amics.

—Ahir em trobava de visita a casa d'un savi doctor en teologia que de vegades consulto per als meus estudis...

Athos va somriure.

—Viu en un barri desert —va continuar Aramis—, els seus gustos i la seva professió ho demanen. I en el moment que sortia de casa seva...

Aquí Aramis es va aturar.

—Sí? —van preguntar els seus oients—, en el moment que sortíeu de casa seva?

Va semblar que Aramis feia un esforç de contenció, com un home que, en plena mentida, es troba aturat per un obstacle imprevist; però tenia clavats els ulls dels seus tres companys, que l'escoltaven amb un pam d'orelles, i no hi havia manera de recular.

—Aquest doctor té una neboda —va continuar Aramis.

—Ah, una neboda! —el va interrompre Porthos.

—Una dama molt respectable —va dir Aramis.

Els tres amics van esclafir a riure.

—Ah, si rieu o dubteu no us explico res —va afegir Aramis.

—Som creients com mahometans i muts com cadafals —va fer Athos.

—Doncs continuo —va dir Aramis—. Aquesta neboda de vegades va a veure el seu oncle i ahir per casualitat s'hi trobava quan jo hi era i em vaig haver d'oferir a acompanyar-la a la seva carrossa.

—Ah, té una carrossa, la neboda del doctor? —el va interrompre Porthos, un dels defectes del qual era una gran incontinència de llengua—. Una gran relació, amic meu.

—Porthos —va insistir Aramis—, ja us he fet observar més d'un cop que sou molt indiscret i que això us perjudica amb les dones.

—Senyors, senyors —va exclamar d'Artagnan, que entreveia el fons de l'assumpte—, la cosa és seriosa; mirem de no fer-hi broma, si podem. Digueu, Aramis, digueu.

—Tot d'una, un home alt, morè, amb maneres de gentilhome... mireu, de l'estil del vostre, d'Artagnan.

—Potser el mateix —va dir ell.

—Podria ser... —va continuar Aramis—, se'm va acostar, acompanyat de cinc o sis homes que el seguien deu passos més enrere i, amb un to molt educat, em va dir: «Senyor duc, i vós, senyora», va continuar adreçant-se a la dona que jo duia de braçet...

—A la neboda del doctor?

—Silenci d'una vegada, Porthos! —va dir Athos—. Sou insuportable.

—«Tingueu l'amabilitat de pujar en aquesta carrossa sense oposar resistència i sense fer soroll.»

—Us va prendre per Buckingham! —va exclamar d'Artagnan.

—Em sembla que sí —va respondre Aramis.

—I la dama? —va preguntar Porthos.

—La va prendre per la reina! —va dir d'Artagnan.

—Exacte —va respondre Aramis.

—Aquest gascó és el dimoni! —va exclamar Athos—. No se li escapa res.

—El cas és que Aramis té la talla i alguna cosa de l'aire del gran duc, però tot i així em sembla que la casaca de mosqueter... —va dir Porthos.

—Duia una gran capa —va dir Aramis.

—Al mes de juliol, diantre! —va fer Porthos—. El doctor té por que et reconeixin?

—Encara puc entendre que l'espia es deixés enganyar per l'aire —va dir Athos—, però la cara...

—Duia un gran barret —va dir Aramis.

—Déu meu —va exclamar Porthos—, quantes precaucions per estudiar teologia!

—Senyors, senyors —va dir d'Artagnan—, no perdem el temps amb verbes. Dispersem-nos i busquem la dona del mercer, que és la clau de la intriga.

—Una dona de condició tan baixa! N'esteu segur, d'Artagnan? —va fer Porthos estirant els llavis amb menyspreu.

—És la fillola de La Porte, el servidor de confiança de la reina. No us ho he dit, senyors? I d'altra banda, potser és un càlcul de Sa Majestat, això d'haver anat aquesta vegada a buscar ajut tan avall. Els caps alts es veuen de lluny, i el cardenal té bona vista.

—Doncs d'acord —va fer Porthos—, comenceu per fixar el preu amb el mercer, i que sigui un bon preu.

—No cal —va dir d'Artagnan—, perquè em sembla que, si no ens paga, ens pagaran de sobres per una altra banda.

En aquell moment, es va sentir un soroll precipitat de passos per l'escala, la porta es va obrir amb estrèpit i el desventurat mercer va entrar de cop a l'habitació on estaven reunits.

—Ah, senyors! —va exclamar—. Salveu-me, per l'amor de Déu! Hi ha quatre homes que venen a agafar-me. Salveu-me, salveu-me!

Porthos i Aramis es van aixecar.

—Un moment! —va exclamar d'Artagnan amb un gest perquè tornessin a la beina les espases que començaven a treure—. Un moment, no és bravesa el que cal aquí, és prudència.

—Però —va exclamar Porthos— no deixarem que...

—Deixeu fer d'Artagnan —va dir Athos—, repeteixo que és el més llest de tots nosaltres i jo, pel que fa a mi, declaro que l'obeeixo. Fes el que vulguis, d'Artagnan.

En aquell moment, els quatre guàrdies van aparèixer a la porta de l'antecambra i, en veure els quatre mosqueters drets amb l'espasa al costat, van dubtar sobre la conveniència d'anar més lluny.

—Entreu, senyors, entreu —va cridar d'Artagnan—, sou a casa meva i aquí tots som fidels servidors del rei i del senyor cardenal.

—Així, senyors, no us oposareu que executem les ordres que hem rebut? —va preguntar el que semblava dirigir l'escamot.

—Al contrari, senyors, que si convinguéssiu us oferiríem ajuda.

—Però què diu? —va murmurar Porthos.

—Ets un ximple —va dir Athos—, silenci!

—Però m'havíeu promès... —va dir molt fluix el pobre mercer.

—Només us podem salvar si som lliures —va respondre ràpidament d'Artagnan en veu baixa—, i si us volguéssim defensar ens arrestarien a tots.

—Tot i així em sembla...

—Entreu, senyors, entreu —va dir ben fort d'Artagnan—, no tinc cap motiu per defensar aquest senyor. Avui és la primera vegada que l'he vist i no diríeu mai perquè, us ho explicarà ell mateix: per venir a reclamar-me el preu del lloguer. És així, senyor Bonacieux? Responeu!

—És la pura veritat —va exclamar el mercer—, però el senyor no us diu...

—Silenci sobre mi, sobre els meus amics, i sobretot silenci sobre la reina, o perdreu tothom sense salvar-vos. Endavant, senyors, endueu-vos aquest home!

I d'Artagnan va empènyer el mercer ben atabalat a les mans dels guàrdies, mentre li deia:

—Sou un pocavergonya, amic; venir a demanar-me diners a mi! A un mosqueter! A la presó, senyors, torno a dir-ho, endueu-vos-el a la presó i guardeu-lo amb pany i clau tant de temps com sigui possible, així tindrè temps per pagar.

Els esbirros es van confondre en agraïments i se'n van endur la presa.

En el moment que marxaven, d'Artagnan va tustar l'espatlla del qui dirigia l'escamot.

—Per què no bevem, jo a la vostra salut i vós a la meva? —va dir tot omplint dos gots del vi de Beaugency que tenia gràcies a la generositat del senyor Bonacieux.

—Serà un honor —va dir el cap dels esbirros—, accepto agraït.

—Doncs a la vostra, senyor... com us dieu?

—Boisrenard.

—Senyor Boisrenard!

—A la vostra, senyor; com us dieu vós, si us plau?

—D'Artagnan.

—A la vostra, senyor d'Artagnan!

—I per sobre de totes les altres —va exclamar d'Artagnan com si se l'endugués l'entusiasme—, a les del rei i del cardenal.

El cap dels esbirros potser hauria dubtat de la sinceritat de d'Artagnan si el vi hagués estat dolent, però com que el vi era bo, va quedar convençut.

—Però quin diantre de vilania heu fet, ara? —va saltar Porthos quan l'algutzir en cap va haver marxat darrere dels seus companys i els quatre amics es van trobar sols—. Mal haja!, quatre mosqueters deixar agafar entre ells un pobre home que demana ajuda! Un gentilhome brindar amb un esbirro!

—Porthos —va dir Aramis—, Athos ja t'ha avisat que eres ximple i jo en comparteixo l'opinió. D'Artagnan, ets un gran home, i quan siguis al lloc del senyor de Tréville, et demano protecció per obtenir-me una abadia.

—Ara sí que estic perdut —va dir Porthos—, tots dos aproveu el que d'Artagnan acaba de fer?

—Ho trobo molt bé —va dir Athos—, no tan sols aprovo el que acaba de fer, sinó que el felicito.

—I ara, senyors —va dir d'Artagnan sense molestar-se a explicar el seu comportament a Porthos—, tots per un i un per tots, és el nostre lema, oi que sí?

—Però —va dir Porthos.

—Porta la mà i jura! —van exclamar alhora Athos i Aramis.

Vençut per l'exemple i remugant en veu baixa, Porthos va allargar la mà i els quatre amics com un sol home van repetir la fórmula que havia dictat d'Artagnan: «Tots per un i un per tots.»

—Molt bé, ara que cadascú es retiri a casa seva —va dir d'Artagnan com si tota la vida no hagués fet sinó manar—, i compte, perquè a partir d'aquest moment ens les havem amb el cardenal.

Capítol X

UNA RATERA AL SEGLE XVII

La invenció de la ratera no data dels nostres dies; des del moment que les societats, en formar-se, van inventar alguna mena de policia, aquesta policia, al seu torn, va inventar les rateres.

Com que els nostres lectors segurament no estan familiaritzats amb l'argot del carrer de Jerusalem i que, d'ençà que vam començar a escriure —ja fa quinze anys—, és la primera vegada que utilitzem aquesta paraula aplicada a aquesta cosa, explicarem què és una ratera.

Quan, a qualsevol casa, han arrestat una persona sospitosa d'algun crim, l'arrest es manté secret; es posen quatre o cinc homes emboscats a la primera sala, s'obre la porta a tothom qui truca, es tanca la porta darrere seu i se l'arresta; d'aquesta manera, al cap de dos o tres dies s'han detingut pràcticament tots els habituals de la casa.

Una ratera és això.

Van convertir, doncs, la casa del senyor Bonacieux en una ratera i els homes del cardenal van agafar i van interrogar tothom que hi va aparèixer. No cal dir que, com que hi havia un passatge particular per anar al primer pis, on vivia d'Artagnan, els qui anaven a casa seva van estar exempts de controls.

D'altra banda només hi anaven els tres mosqueters. Havien començat les recerques, cadascun per la seva banda, i no havien trobat res, no havien descobert res. Athos havia anat fins a interrogar el senyor de Tréville, cosa que, tenint en compte el mutisme habitual del digne mosqueter, havia sorprès molt el seu capità. Però el senyor de Tréville no sabia res, llevat que l'última vegada que havia vist el cardenal, el rei i la reina, el cardenal feia cara d'estar molt preocupat, el rei estava inquiet i els ulls vermells de la reina indicaven que no havia dormit o que havia plorat. Però això últim no li havia cridat l'atenció perquè la reina, d'ençà que s'havia casat, dormia poc i plorava molt.

El senyor de Tréville en tot cas va recomanar a Athos que servís el rei i sobretot la reina, i li va pregar que fes la mateixa recomanació als seus companys.

Quant a d'Artagnan, no es movia de casa seva. Havia convertit la seva habitació en observatori. Per la finestra veia arribar els qui venien a fer-se agafar. Després, com que havia tret uns rajols de terra, havia arrencat la fusta i ara només un simple empostissat el separava de l'habitació de sota, on es duïen a terme els interrogatoris, sentia tot el que passava entre els inquisidors i els acusats.

Els interrogatoris, precedits d'un escorcoll minuciós de la persona arrestada, gairebé sempre anaven així:

—La senyora Bonacieux us ha donat alguna cosa per al seu marit o per a alguna altra persona?

—El senyor Bonacieux us ha donat alguna cosa per a la seva dona o per a alguna altra persona?

—L'un o l'altre us han fet alguna confidència de viva veu?

«Si sabessin alguna cosa, no farien aquestes preguntes», es va dir d'Artagnan. «Ara bé, què volen saber? Si el duc de Buckingham és o no a París i si ha vist o ha de veure la reina.»

D'Artagnan es va quedar amb aquesta idea, que després de tot el que havia sentit no era gens improbable.

Mentrestant, la ratera continuava parada i la vigilància de d'Artagnan, en peu.

L'endemà de la detenció del pobre senyor Bonacieux, al vespre, quan Athos acabava de deixar d'Artagnan per anar a veure el senyor de Tréville, quan acabaven de tocar les nou, i quan Planchet, que encara no havia fet el llit, començava a posar-s'hi, es va sentir trucar a la porta del carrer; la porta es va obrir a l'instant i es va tornar a tancar: algú acabava de caure a la ratera.

D'Artagnan va córrer cap al lloc d'on havia tret els rajols, es va ajeure de bocaterrosa i va parar l'orella.

De seguida es van sentir crits, i després gemecs que algú mirava d'ofegar. Res d'interrogatoris.

«Diable!», es va dir d'Artagnan, «sembla que sigui una dona: l'escorcollen, s'hi resisteix, la forcen, miserables!»

I d'Artagnan, a pesar de la seva prudència, s'havia d'aguantar de mala manera per no ficar-se en el que passava a sota.

—Us dic que soc la mestressa de la casa, senyors. Us dic que soc la senyora Bonacieux. Us dic que pertanyo a la reina! —exclamava la desventurada dona.

—La senyora Bonacieux! —va murmurar d'Artagnan—. Pot ser que hagi tingut la sort de trobar la dona que tothom busca?

—Justament us esperàvem a vós —van continuar els interrogadors.

La veu es va fer més ofegada: un moviment tumultuós va fer retronjar el fustam. La víctima es resistia tant com una dona pot resistir-se a quatre homes.

—Perdó, senyors, per... —va murmurar la veu, que ja només va emetre sons inarticulats.

—L'emmordassen, se la volen endur —va exclamar d'Artagnan redreçant-se com una molla—. L'espasa. Sí, la duc al costat. Planchet!

—Senyor?

—Corre a buscar Athos, Porthos i Aramis. Algun dels tres deu ser a casa seva, potser ja hi han tornat tots. Que agafin armes i vinguin, que corrin. Ah, ara recordo que Athos ha anat a veure el senyor de Tréville!

—Però on aneu, senyor, on aneu?

—Baixo per la finestra —va exclamar d'Artagnan—, per anar més de pressa. Tu torna a posar els rajols, escombra, surt per la porta i corre a fer el que et dic.

—Senyor, senyor, que us matareu! —va exclamar Planchet.

—Calla, imbècil —va dir d'Artagnan. I agafant-se amb la mà a l'ampit de la finestra es va deixar caure des del primer pis, que per sort no era gaire alt, sense fer-se ni una esgarrinxada.

Aleshores es va afanyar a trucar a la porta mentre murmurava:

—Ara també m'agafaran a la ratera i pobres dels gats que trobaran aquesta rata.

Tan bon punt el picaporta es va deixar sentir sota la mà del jove, el tumult es va interrompre, es van acostar passos, la porta es va obrir i d'Artagnan, amb l'espasa desembeinada, es va llançar a l'interior de la casa del senyor Bonacieux, la porta de la qual, sens dubte moguda per una molla, es va tancar tota sola darrere seu.

Aleshores la gent que encara vivia a la malaurada casa dels Bonacieux i els veïns més pròxims van sentir grans crits, corregudes, dringadissa d'espases i un soroll prolongat de mobles. Al cap d'un moment, els qui, sorpresos pel soroll, s'havien abocat a les finestres per saber-ne la causa, van poder veure que la porta es tornava a obrir i que en sortien, no caminant, sinó volant com corbs espantats, quatre homes vestits de negre que deixaven per terra i els cantons les plomes de les ales, és a dir, esquinçalls de roba i parracs de capes.

D'Artagnan havia vençut sense gaire esforç, tot s'ha de dir, perquè només un dels algutzirs anava armat i encara es va defensar només perquè no fos dit. És veritat que els altres tres havien intentat estabornir-lo amb les cadires, els tamborets i la terrissa, però dues o tres esgarrinxades del ferro del gascó els havien acovardit. Amb deu minuts havien quedat derrotats i d'Artagnan s'havia fet amo del camp de batalla.

Els veïns, que havien obert les finestres amb la sang freda característica dels habitants de París en aquell temps d'avalots i de baralles constants, les van tancar tan bon punt van veure fugir els quatre homes negres: l'instint els deia que, de moment, ja estava tot vist.

A més es feia tard i aleshores, igual que ara, al barri de Luxemburg s'anava a dormir d'hora.

D'Artagnan, que s'havia quedat tot sol amb la senyora Bonacieux, es va girar a mirar-la: la pobra dona estava desplomada en una butaca, mig desmaiada. D'Artagnan la va examinar ràpidament.

Era una dona bonica d'uns vint-i-cinc o vint-i-sis anys, morena amb els ulls blaus i el nas una mica arremangat, dents admirables i la pell marbrada de rosa i d'òpal. Això no obstant, aquí s'acabaven els signes que podien fer-la confondre amb una gran dama. Tenia les mans blanques, però no fines, i els peus no anunciaven la dona de qualitat. Afortunadament, a d'Artagnan aquests detalls encara no el preocupaven.

Mentre d'Artagnan examinava la senyora Bonacieux i, tal com hem dit, li mirava els peus, va veure a terra un mocador fi de batista, que va recollir seguint el seu costum, i hi va reconèixer el mateix monograma que havia vist en el mocador que havia estat a punt de costar-li el coll amb Aramis.

Des d'aquell dia, d'Artagnan desconfiava dels mocadors brodats, de manera que sense dir res va tornar el que acabava de recollir a la butxaca de la senyora

Bonacieux.

En aquell moment la senyora Bonacieux recuperava els sentits. Va obrir els ulls, va mirar amb terror al seu voltant, va veure que la casa estava buida i que ella estava sola amb el seu llibertador. A l'acte li va allargar les mans amb un somriure. La senyora Bonacieux tenia el somriure més encisador del món.

—Ah, senyor! —va dir—. Sou vós qui m'ha salvat. Permeteu-me que us doni les gràcies.

—Senyora —va dir d'Artagnan—, no he fet sinó el que qualsevol gentilhome hauria fet al meu lloc, de manera que no m'heu d'agrair res.

—I tant que sí, senyor, i tant, i espero poder demostrar-vos que no heu ajudat una ingrata. Però què em volien aquests homes, que primer he pres per lladres, i per què no és a casa el senyor Bonacieux?

—Senyora, aquests homes eren molt més perillosos que no serien uns lladres, perquè són agents del senyor cardenal, i quant al vostre marit, el senyor Bonacieux, no és aquí perquè ahir el van venir a buscar per endur-se'l a la Bastilla.

—El meu marit a la Bastilla! —va exclamar la senyora Bonacieux—. Déu meu! Però què ha fet? Pobre home! Ell que és la innocència en persona.

I una cosa que recordava un somriure va passar per la cara encara tota espantada de la jove.

—Què ha fet, senyora? —va dir d'Artagnan—. Em fa l'efecte que el seu únic crim és el de tenir la sort i alhora la desgràcia de ser el vostre marit.

—Però, senyor, això vol dir que sabeu...

—Sé que us van raptar, senyora.

—I qui ho va fer? Sabeu qui? Oh, si ho sabeu digueu-m'ho!

—Un home d'entre quaranta i quaranta-cinc anys, de cabells negres, pell colrada i amb una cicatriu a la templa esquerra.

—Exacte, exacte, però com es diu?

—Ah, el nom, el nom l'ignoro.

—I el meu marit sabia que m'havien raptat?

—L'havien avisat amb una carta del mateix raptor.

—I sospita la causa del rapte? —va preguntar la senyora Bonacieux, torbada.

—L'atribuïa, em sembla, a una causa política.

—D'entrada no n'estava segura, però ara penso el mateix. Així doncs, el meu benvolgut Bonacieux no va sospitar de mi ni un instant?

—De cap manera, senyora, estava massa orgullós del vostre seny i sobretot del vostre amor.

Un segon somriure gairebé imperceptible va passar pels llavis roses de la preciosa jove.

—Però, com heu fugit? —va preguntar d'Artagnan.

—He aprofitat un moment que m'han deixat sola, i com que des del matí sabia què havia de pensar del meu rapte, amb l'ajut dels llençols m'he despenjat per la

finestra; aleshores, com que em pensava que el meu marit seria aquí, he vingut corrents.

—Perquè us protegís?

—Oh, no! Pobre home, sé perfectament que és incapaç de defensar-me; però com que ens podia servir per a una altra cosa, el volia avisar.

—De què?

—Oh, aquest secret no és meu, o sigui que no us el puc dir.

—D'altra banda —va fer d'Artagnan—, i perdoneu, senyora, que per més guàrdia que sigui us parli de prudència, d'altra banda em sembla que aquí no és bon lloc per fer-nos confidències. Els homes que he fet fugir tornaran amb reforços i si ens troben aquí estem perduts. Sí que he fet avisar tres amics meus, però qui sap si els hauran trobat a casa!

—Sí, sí, teniu raó —va exclamar la senyora Bonacieux espantada—, fugim, salvem-nos.

Amb aquestes paraules, va agafar d'Artagnan de bracet i ja se l'enduia.

—I on anem? —va dir d'Artagnan—. On estarem segurs?

—De moment allunyem-nos d'aquesta casa, després ja ho veurem.

I la jove i d'Artagnan, sense molestar-se a tancar la porta, van baixar ràpidament pel carrer dels Fossoyeurs, van enfilel el carrer dels Fossés-Monsieur-le-Prince i no es van aturar fins a la plaça de Saint-Sulpice.

—I ara què farem —va preguntar d'Artagnan—, i on voleu que us acompanyi?

—Confesso que no sé què contestar-vos —va dir la senyora Bonacieux—. La meva intenció era de fer anar el meu marit a avisar el senyor de La Porte, per tal que el senyor de La Porte ens pogués dir exactament què havia passat al Louvre aquests últims tres dies i si m'hi podia presentar sense perill.

—Però hi puc anar jo —va dir d'Artagnan—, a avisar el senyor de La Porte.

—Sens dubte, però hi ha un problema, i és que al Louvre coneixen el senyor Bonacieux i el deixarien passar, a ell, mentre que a vós no us coneixen i us tancaran la porta.

—Bah! —va dir d'Artagnan—. Segur que en alguna porta del Louvre hi teniu un porter que us vol servir, i que amb un mot d'ordre...

La senyora Bonacieux va mirar fixament el jove.

—I si jo us digués el mot d'ordre, l'oblidariéu a l'acte després d'haver-lo fet servir?

—Paraula d'honor, a fe de gentilhome! —va dir d'Artagnan en un to de sinceritat que no deixava cap dubte.

—Doncs mireu, us crec; sembleu un jove honest i d'altra banda la vostra fortuna potser depèn de la vostra lleialtat.

—Faré sense cap promesa i a consciència tot el que pugui per servir el rei i ser agradable a la reina —va dir d'Artagnan—; podeu disposar de mi com d'un amic.

—I a mi, on em deixareu mentrestant?

—No teniu ningú amb qui us pugueu quedar a esperar que el senyor de La Porte us vingui a buscar?

—No, no em puc refiar de ningú.

—Espereu —va dir d'Artagnan—, som a prop de casa d'Athos. Sí, exacte.

—Qui és Athos?

—Un dels meus amics.

—Però si és a casa seva i em veu?

—No hi és, i a més m'enduré la clau després de fer-vos entrar.

—I si torna?

—No tornarà. A més li dirien que hi he portat una dona i que ara és a casa seva.

—Però sabeu que això em comprometrà molt!

—I què n'heu de fer! No us coneix ningú i d'altra banda som en una situació en què cal passar per sobre de les conveniències!

—Anem, doncs, a casa del vostre amic. On viu?

—Al carrer Férou, a dos passos d'aquí.

—Anem.

I tots dos van reprendre el camí. Tal com havia previst d'Artagnan, Athos no era a casa; va agafar la clau, que tenien costum de donar-li com a amic de la casa, va pujar i va introduir la senyora Bonacieux al petit apartament que ja hem descrit.

—Sou a casa vostra —va dir—; espereu, tanqueu la porta per dins i no obriu a ningú, llevat que senti trucar així —i va fer tres trucs: dos de molt seguits i prou forts, i un tercer més distant i fluix.

—D'acord —va dir la senyora Bonacieux—; ara soc jo qui us ha de donar instruccions.

—Us escolto.

—Presenteu-vos a la porteta del Louvre que dona al carrer de l'Échelle i pregunteu per Germain.

—D'acord. I després?

—Ell us preguntarà què voleu i aleshores li dieu aquestes dues paraules: Tours i Brussel·les. A l'acte es posarà a les vostres ordres.

—I què li ordenaré?

—Que vagi a buscar el senyor de La Porte, l'ajudant de cambra de la reina.

—I quan l'hagi anat a buscar i el senyor de La Porte hagi vingut?

—Me l'envieu.

—D'acord, i jo on i com us tornaré a veure?

—De debò us importa de tornar-me a veure?

—Certament.

—Doncs bé, deixeu-ho a les meves mans i no patiu.

—Compto amb la vostra paraula.

—Podeu comptar-hi.

D'Artagnan va saludar la senyora Bonacieux amb la mirada més amorosa que va poder concentrar en l'encisadora personeta i, quan baixava l'escala, va sentir que darrere seu la porta es tancava amb pany i clau. En dos salts va ser al Louvre. En el moment que arribava a la porteta de l'Échelle, tocaven les deu. Tots els fets que acabem d'explicar havien succeït en mitja hora.

Tot va anar tal com havia previst la senyora Bonacieux. Amb el mot d'ordre acordat, Germain es va inclinar; deu minuts després, La Porte era a la porteria; en poques paraules, d'Artagnan el va posar al corrent i li va indicar on trobaria la senyora Bonacieux. La Porte va comprovar dues vegades l'exactitud de l'adreça i se'n va anar corrents. Però quan encara no havia fet deu passes va girar cua.

—Jove —va dir a d'Artagnan—, un consell.

—Quin?

—Podríeu tenir problemes amb el que acaba de passar.

—Voleu dir?

—Sí. Teniu algun amic el rellotge del qual retardi?

—Per què?

—Aneu a veure'l perquè pugui testificar que éreu a casa seva a dos quarts de deu. En justícia, d'això se'n diu coartada.

D'Artagnan va trobar el consell prudent. A tot córrer va anar fins a l'hotel del senyor de Tréville; però en comptes de passar al saló amb tothom, va demanar per entrar al seu despatx. Com que d'Artagnan era un dels habituals de l'hotel, no van posar cap problema per accedir a la seva demanda i van anar a avisar el senyor de Tréville que el seu jove compatriota tenia alguna cosa d'important a dir-li i havia sol·licitat una audiència particular. Al cap de cinc minuts, el senyor de Tréville preguntava a d'Artagnan què podia fer per ajudar-lo i què mereixia una visita tan tard.

—Perdoneu, senyor! —va dir d'Artagnan, que havia aprofitat l'estona que havia estat sol per retardar tres quarts el rellotge de pèndol—, he pensat que a un quart i mig de deu encara tenia temps de presentar-me a casa vostra.

—Un quart i mig de deu! —va exclamar el senyor de Tréville mirant el pèndol—. És impossible!

—Mireu, senyor —va dir d'Artagnan—, la prova.

—És cert —va dir el senyor de Tréville—, em pensava que era més tard. Però digueu, què em volíeu?

Aleshores d'Artagnan va explicar al senyor de Tréville una llarga història sobre la reina. Li va exposar els temors que tenia per Sa Majestat; li va comentar el que havia sentit a dir dels projectes del cardenal en relació amb el duc de Buckingham, i tot plegat amb un aplom que va enganyar fàcilment el senyor de Tréville, que justament ja havia observat que hi havia alguna cosa nova entre el cardenal, el rei i la reina.

Quan tocaven les deu, d'Artagnan va deixar el senyor de Tréville, que li va donar les gràcies per la informació, li va recomanar que continués sempre així al servei del

rei i de la reina, i va tornar al saló. Però d'Artagnan, quan va ser a baix de l'escala, va recordar que s'havia descuidat el bastó, de manera que va tornar a pujar corrents, va entrar al despatx, amb un simple gest va posar el pèndol a l'hora per tal que l'endemà no notessin que s'havia mogut i, aleshores, segur que tenia un testimoni per demostrar la seva coartada, va baixar l'escala i en un tancar i obrir d'ulls va ser al carrer.

Capítol XI

LA INTRIGA S'EMBOLICA

Després de la visita al senyor de Tréville, d'Artagnan, molt pensatiu, va agafar el camí més llarg per tornar a casa seva.

En què pensava d'Artagnan, que es desviava així de la ruta tot mirant les estrelles del cel i tan aviat sospirant com somrient?

Pensava en la senyora Bonacieux. Per a un aprenent de mosqueter, la jove era gairebé un ideal amorós. Bonica, misteriosa, iniciada en gairebé tots els secrets de la cort, que conferien a les seves gracioses faccions una encisadora gravetat, feia l'efecte de no ser insensible, la qual cosa és un atractiu irresistible per als amants novells. A més, d'Artagnan l'havia tret de les mans d'aquells diables que volien escorcollar-la i maltractar-la, i aquest important favor havia establert entre tots dos un d'aquells sentiments de gratitud que tan fàcilment agafen un caràcter més tendre.

Com que els somnis amb les ales de la imaginació viatgen molt de pressa, D'Artagnan ja es veia abordat per un missatger de la jove que venia a donar-li una cita, una cadena d'or o un diamant. Hem dit que els cavallers joves rebien sense vergonya presents del rei; afegim que, en aquells temps de moral fàcil, tampoc els en feia de rebre'n de les seves amants i que elles gairebé sempre els deixaven records preciosos i duradors, com si intentessin conquerir la fragilitat dels seus sentiments amb la solidesa dels seus dons.

Aleshores es feia camí gràcies a les dones sense avergonyir-se'n. Les que només eren boniques donaven la seva bellesa, i d'aquí deu venir el proverbi que diu que la noia més bonica del món només pot donar el que té. Les que eren riques donaven, a més, una part dels seus diners, i es podrien citar molts herois d'aquesta època galant que no haurien fet les seves primeres armes, ni després haurien guanyat cap batalla, sense la bossa més o menys plena que la seva amant els lligava a la sella.

D'Artagnan no tenia res; la vacil·lació del provincià, lleuger vernís, flor efímera, borrisol de préssec, s'havia evaporat amb el vent dels consells poc ortodoxos que els tres mosqueters donaven al seu amic. D'Artagnan, seguint el curiós costum de l'època, es veia a París com en campanya, i ni més ni menys que si fos a Flandes: allà els espanyols, aquí les dones. A tot arreu eren enemics a combatre i contribucions a imposar.

Però hem de dir que, de moment, a d'Artagnan el movia un sentiment més noble i desinteressat. El mercer li havia dit que era ric; el jove havia pogut endevinar que, amb un beneit com el senyor Bonacieux, devia ser la dona qui tenia la clau de la bossa. Però tot això no havia tingut cap influència en el sentiment que li havia produït la visió de la senyora Bonacieux, i l'interès havia quedat més o menys exclòs del començament d'amor que n'havia estat la conseqüència. Diem més o menys perquè

la idea que una jove, bonica, graciosa i intel·ligent, sigui alhora rica, no treu res a aquest començament d'amor, sinó que al contrari el corrobora.

En el benestar hi ha tota una colla d'atencions i de capricis aristocràtics que afavoreixen la bellesa. Unes mitges fines i blanques, un vestit de seda, un coll de puntes, unes sabatetes boniques o una cinta nova als cabells no fan bonica una dona lletja, però fan que una dona bonica sigui preciosa, sense comptar amb el que hi guanyen les mans; les mans, sobretot en les dones, per ser boniques han de mantenir-se ocioses.

D'altra banda d'Artagnan, tal com el lector —a qui no hem amagat l'estat de la seva fortuna— sap molt bé, no era milionari; esperava d'esdevenir-ho algun dia, però el termini que ell mateix es marcava per aconseguir aquest gran canvi quedava força lluny. Entretant, quin desesper veure una dona estimada desitjar les mil cosetes que fan la felicitat de les dones i no poder donar-n'hi cap! Almenys, quan la dona és rica i l'amant no, tot el que no pot oferir-li ell s'ho ofereix ella mateixa, i encara que normalment sigui amb els diners del marit que s'ho pot permetre, és rar que sigui a ell que vagi la gratitud.

D'altra banda, d'Artagnan, disposat a ser l'amant més tendre, de moment era un amic molt fidel. Enmig d'aquests projectes amorosos amb la dona del mercer, no oblidava els seus. La preciosa senyora Bonacieux era una dona per passejar per la plana de Saint-Denis o per la fira de Saint-Germain en companyia d'Athos, Porthos i Aramis, a qui d'Artagnan estaria orgullós de mostrar la seva conquesta. I, quan s'ha caminat una bona estona, ve la gana, d'Artagnan feia temps que se n'havia adonat. S'entaularien per fer un d'aquells dinars encantadors en els quals per una banda es toca la mà d'un amic i per l'altra el peu d'una amant. Finalment, en els moments d'urgència, en les posicions extremes, d'Artagnan seria el salvador dels seus amics.

I el senyor Bonacieux, que d'Artagnan havia empès a les mans dels esbirros renegant-ne en veu alta i prometent-li en veu baixa que el salvaria? Hem de confessar als nostres lectors que no hi pensava gens, o que, si hi pensava, era per dir-se que estava bé allà on era, fos on fos. L'amor és la més egoista de les passions.

Això no obstant, que els lectors no pateixin: si d'Artagnan oblida el seu arrendador, amb l'excusa que no sap on l'han dut, nosaltres no l'oblidem i sabem on és. Però, de moment, fem com el gascó enamorat. Quant al digne mercer, hi tornarem més tard.

D'Artagnan, tot rumiant en els seus futurs amors, tot parlant a la nit, tot somrient a les estrelles, pujava pel carrer de Cherche-Midi o de Chasse-Midi, tal com es deia aleshores. Com que era el barri on vivia Aramis, se li va acudir que podia anar a fer-li una visita per donar-li explicacions sobre els motius que li havien fet enviar Planchet amb el prec de presentar-se immediatament a la ratera. Si Aramis era a casa seva quan Planchet hi havia arribat, sens dubte devia haver corregut cap al carrer dels Fossoyeurs i, en no trobar-hi ningú a part potser dels seus altres dos companys, no devien haver sabut, ni els uns ni els altres, què significava tot plegat. Aquestes

molèsties demanaven, doncs, una explicació: això és el que es deia d'Artagnan en veu alta.

I, per dins, pensava que era una oportunitat per parlar-li de la formosa senyora Bonacieux, de qui ja tenia el cap, si no el cor, ben ple. No es pot demanar discreció a un primer amor. El primer amor va acompanyat d'una alegria tan gran que ha de desbordar, perquè si no ofegaria.

Ja feia dues hores que París estava a les fosques i començava a quedar desert. A tots els rellotges del barri de Saint-Germain tocaven les onze, no feia gens de fred. D'Artagnan seguia un carreró situat allà on ara passa el carrer d'Assas, respirant les emanacions perfumades que el vent duia del carrer de Vaugirard, procedents dels jardins refrescats per la rosada vespertina i per la brisa de la nit. De lluny se sentien, apagats tanmateix per bons finestrons, els cants dels bevedors de les tavernes perdudes per la plana. Al capdavant del carreró, d'Artagnan va girar a l'esquerra. La casa on vivia Aramis era entre el carrer Cassette i el carrer Servandoni.

Quan acabava de travessar el carrer Cassette i ja reconeixia la porta de casa del seu amic, amagada sota un sicòmor i unes clemàtides que la cobrien amb un gran fistó, va distingir com una ombra que sortia del carrer Servandoni. Aquesta ombra anava embolicada amb una capa i d'Artagnan, d'entrada, es va pensar que era un home. Però per la cintura estreta, l'actitud vacil·lant i el pas insegur de seguida hi va reconèixer una dona. A més, la dona, com si dubtés de la casa que buscava, alçava els ulls per situar-se, s'aturava, tornava enrere i tirava de nou endavant. D'Artagnan es va sentir intrigat.

«I si anés a oferir-li els meus serveis?», va pensar. «Per com camina, es veu que és jove. Potser és bonica. Segur. Però una dona que va pel carrer a aquesta hora no ho fa si no és per anar a trobar un amant. Llàstima! Si em posés a espatllar cites, seria una mala porta per entrar en relacions.»

Mentrestant, la dona continuava avançant, comptant les cases i les finestres. Cosa que, d'altra banda, no era ni llarga ni difícil. En aquell tros de carrer només hi havia tres cases i dues finestres que donessin al carrer. Una era la d'un pavelló paral·lel al que ocupava Aramis, l'altra era la d'Aramis mateix.

—Diantre! —es va dir d'Artagnan, a qui li va venir al cap la neboda del teòleg—. Diantre! Seria divertit que aquest ocellet tardaner busqués la casa del nostre amic. Però, a fe que ho sembla ben bé. Ah, estimat Aramis, aquesta vegada en vull estar segur.

I d'Artagnan, encongint-se tant com va poder, es va arrecerar a la zona més fosca del carrer, a prop d'un banc de pedra situat al fons d'un entrant.

La jove va continuar endavant, perquè a més de la lleugeresa del pas, que l'havia traïda, acabava de deixar sentir un petit estossecc que denunciava una veu molt fina. D'Artagnan va pensar que la tos era un senyal.

Aleshores, bé perquè algú havia respost a l'estossecc amb un senyal equivalent que havia aclarit els dubtes de l'aventurera nocturna, bé perquè sense ajut exterior havia

reconegut que ja havia arribat al seu objectiu, es va acostar amb decisió al finestró d'Aramis i amb la punta del dit encorbat va fer tres trucs a intervals regulars.

—Truca a casa d'Aramis —va murmurar d'Artagnan—. Ah, l'hipòcrita! Ja veig com feu teologia!

Just després dels tres trucs, la finestra interior es va obrir i es va veure llum a través dels vidres.

—Renoï —va fer el qui escoltava no pas a les portes sinó a les finestres—, vet aquí que era una visita esperada. Ara s'obrirà el finestró i la dama entrarà escalant. Molt bé!

Però, amb gran sorpresa de d'Artagnan, el finestró es va mantenir tancat. A més, el llum que havia brillat un moment va desaparèixer i tot va tornar a quedar fosc.

D'Artagnan va pensar que allò no podia durar i va continuar mirant amb els ulls ben oberts i les orelles dretes.

Tenia raó: al cap de pocs segons es van sentir dos cops secs a l'interior.

La jove del carrer va respondre amb un sol cop i el finestró es va obrir un pèl.

Podem imaginar amb quina avidesa d'Artagnan escoltava i mirava.

Malauradament, el llum havia estat traslladat a una altra estança. Però els ulls del jove s'havien acostumat a la nit i a més els ulls dels gascons, segons diuen, tenen la propietat de veure-hi de nit igual que els gats.

D'Artagnan va veure, doncs, que la jove es treia de la butxaca un objecte blanc que va desplegar vivament i que va agafar la forma d'un mocador. Un cop desplegat, en va ensenyar la punta al seu interlocutor.

Això va recordar a d'Artagnan el mocador que havia trobat als peus de la senyora Bonacieux, el qual li havia recordat el que havia trobat als peus d'Aramis.

Què diantre podia significar aquell mocador?

Des d'allà on era, d'Artagnan no podia veure la cara d'Aramis, diem d'Aramis perquè el jove no dubtava que era el seu amic qui parlava des de l'interior amb la dama de l'exterior. La curiositat va ser més forta que la prudència i, aprofitant la preocupació en la qual la vista del mocador semblava haver sumit els dos personatges que hem posat en escena, va sortir del seu amagatall i, ràpid com un llamp, però ofegant el soroll dels seus passos, va anar a enganxar-se a un cantó de la paret, des d'on el seu ull podia penetrar perfectament a l'interior de la casa d'Aramis.

Aquí a d'Artagnan va estar a punt d'escapar-se-li un crit de sorpresa: no era Aramis qui conversava amb la visitant nocturna, sinó una dona. Només que d'Artagnan s'hi veia prou per reconèixer la forma de la roba, però no prou per distingir-ne les faccions.

En aquest moment la dona de l'interior es va treure un mocador de la butxaca i el va intercanviar amb el que l'altra li acabava d'ensenyar. Després totes dues dones van pronunciar alguna paraula més i finalment el finestró es va tancar. La dona que es trobava a l'exterior va girar cua i va anar a passar a quatre passos de d'Artagnan

mentre s'abaixava la caputxa de la capa; però la precaució arribava tard i d'Artagnan ja havia reconegut la senyora Bonacieux.

La senyora Bonacieux! La sospita que era ella ja li havia passat pel cap quan s'havia tret el mocador de la butxaca; però quina probabilitat hi havia que la senyora Bonacieux, que havia fet anar a buscar el senyor de La Porte perquè l'acompanyés al Louvre, corregués pels carrers de París tota sola a dos quarts de dotze de la nit, amb el risc que la raptessin per segona vegada?

Havia de ser per un assumpte molt important. I quin és l'assumpte important d'una dona de vint-i-cinc anys? L'amor.

Però era pel seu compte o pel compte d'una altra persona que s'exposava a semblants perills? Això és el que es preguntava el jove, que el dimoni de la gelosia mossegava al cor ni més ni menys que si en fos l'amant.

D'altra banda, hi havia una manera molt senzilla de saber del cert on anava la senyora Bonacieux, i era de seguir-la. Era una solució tan senzilla que d'Artagnan la va adoptar naturalment per instint.

Però, en veure un jove que se separava de la paret com una estàtua de la fornícula, i en sentir els passos que ressonaven darrere d'ella, la senyora Bonacieux va deixar anar un xiscle i va fugir.

D'Artagnan li va córrer al darrere. No li podia ser gens difícil d'atrapar una dona enganyada per la capa. La va atrapar, doncs, al primer terç del carrer que havia enfilat. La desgraciada estava morta, no pas de cansament, sinó de por, i quan d'Artagnan li va posar la mà a l'espatlla, va caure sobre un genoll i amb veu escanyada va cridar:

—Mateu-me, si voleu, però no sabreu res.

D'Artagnan la va fer aixecar passant-li el braç per la cintura, però quan pel seu pes va notar que estava a punt de desmaiar-se, es va afanyar a tranquil·litzar-la amb protestes d'amistat. Aquestes protestes no significaven res, per a la senyora Bonacieux, perquè podien ser fetes amb totes les males intencions del món; però la veu ho era tot. A la dona li va semblar que reconeixia el so d'aquella veu. Va obrir els ulls, va mirar l'home que li havia fet tanta por i, reconeixent d'Artagnan, va fer un crit d'alegria.

—Oh, sou vós! —va dir—. Gràcies, Déu meu.

—Sí, soc jo —va dir d'Artagnan—, que Déu ha enviat a vetllar per vós.

—Era amb aquesta intenció que em seguíeu? —va preguntar amb un somriure ple de coqueteria la jove, en qui el caràcter una mica burleta recuperava el control, i en qui la por havia marxat en el moment que havia reconegut un amic en l'home que havia pres per un enemic.

—No —va dir d'Artagnan—, no, ho confesso, m'he trobat en el vostre camí per casualitat. He vist que una dona trucava a la finestra d'un dels meus amics...

—D'un dels vostres amics? —el va interrompre la senyora Bonacieux.

—Exacte, Aramis és un dels meus millors amics.

—Aramis! Qui és aquest?
—Au va, ara no em direu que no coneixeu Aramis?
—És la primera vegada que sento pronunciar aquest nom.
—Així és la primera vegada que veniu a aquesta casa?
—Sens dubte.
—I no sabíeu que hi viu un jove?
—No.
—Un mosqueter?
—En absolut.
—Així no és a ell a qui buscàveu?
—Gens ni mica. A més, vós mateix heu vist que parlava amb una dona.
—És veritat, però aquesta dona és amiga d’Aramis.
—No en tinc ni idea.
—Si és a casa seva.
—Això no és assumpte meu.
—Però qui és?
—Oh, aquest secret no em pertany.
—Estimada senyora Bonacieux, sou encisadora, però alhora sou la dona més misteriosa...
—I amb això hi perdo?
—No, al contrari, que sou adorable.
—Aleshores doneu-me el braç.
—Amb molt de gust. I ara?
—Ara acompanyeu-me.
—On?
—Allà on vaig.
—I on aneu?
—Ja ho veureu, ja que em deixareu a la porta.
—Us hi hauré d’esperar?
—No caldrà.
—Així tornareu tota sola?
—Potser sí, potser no.
—Però la persona que us acompanyarà després serà un home, o serà una dona?
—Encara no ho sé.
—Doncs ho sabré jo!
—I com us ho fareu?
—M’esperaré per veure-us sortir.
—Si és així, adeu.
—Què voleu dir?
—Que no us necessito.
—Però havíeu demanat...

—L'ajut d'un gentilhome, no pas la vigilància d'un espia.

—Una mica forta aquesta paraula!

—Com se'n diu d'algú que segueix la gent a pesar seu?

—Un indiscret.

—La paraula és massa suau.

—D'acord, senyora, ja veig que cal fer tot el que voleu.

—Per què us heu privat del mèrit de fer-ho de seguida?

—I penedir-se no és cap mèrit?

—Us en penediu realment?

—No ho sé ni jo. Però el que sé és que us prometo de fer tot el que vulgueu si em deixeu acompanyar-vos fins allà on aneu.

—I després em deixareu?

—Sí.

—Sense espisar-me quan surti?

—Sí.

—Paraula d'honor?

—Paraula de gentilhome!

—Doncs així doneu-me el braç i anem.

D'Artagnan va oferir el braç a la senyora Bonacieux, que s'hi va agafar, mig riallera, mig tremolosa, i tots dos junts van arribar al capdamunt del carrer de La Harpe. Un cop allà, va semblar que la jove dubtava, igual que havia fet al carrer de Vaugirard. Tot i així, certs signes la van fer decidir i es va acostar a una porta.

—I ara, senyor —va dir—, jo tinc feina aquí. Mil vegades gràcies per la vostra honorable companyia, que m'ha salvat de tots els perills als quals, tota sola, m'hauria exposat. Però ha arribat el moment de complir la vostra paraula: jo ja he arribat allà on anava.

—I ja no haureu de témer res per tornar?

—Només hauré de témer els lladres.

—I això no és res?

—Què em podrien prendre? No tinc ni un cèntim.

—Oblideu el preciós mocador brodat.

—Quin?

—El que he trobat als vostres peus i us he tornat a posar a la butxaca.

—Calleu, calleu, desgraciat! —va exclamar la jove—. Que em voleu perdre?

—Veieu com encara esteu en perill? Una sola paraula us fa tremolar i confesseu que si algú la sentís estaríeu perduda. Ai, senyora —va exclamar d'Artagnan agafant-li la mà i dirigint-li una mirada ardent—, sigueu més generosa i confieu en mi. Que no heu vist als meus ulls que al meu cor no hi ha sinó abnegació i simpatia?

—Sí —va respondre la senyora Bonacieux—, i per això podeu demanar-me els meus secrets i us els diré; però els dels altres és una altra cosa.

—Està bé —va dir d'Artagnan—, els descobriré jo. Atès que aquests secrets poden tenir una influència en la vostra vida, també han de ser meus.

—Us en guardareu bé prou —va exclamar la jove amb una gravetat que va fer estremir d'Artagnan a pesar seu—. No us fiqueu en aquests assumptes, no intenteu ajudar-me en el que he de fer, i us ho demano en nom de l'interès que us inspiro, en nom del favor que m'heu fet i que no oblidaré mai. Val més que feu cas del que us dic. No penseu més en mi, feu com si no hagués existit, que sigui com si no m'haguéssiu vist mai.

—I Aramis ha de fer com jo, senyora? —va preguntar d'Artagnan, picat.

—És la segona o tercera vegada que pronuncieu aquest nom, senyor, i això que ja us he dit que no el coneixia.

—No coneixeu l'home a la finestra del qual heu trucat. Au va! Us penseu que soc tan crèdul!

—Confesseu que us inventeu aquesta història i creeu aquest personatge per fer-me parlar.

—No invento res, senyora, no crec res, dic l'estricta veritat.

—I dieu que un amic vostre viu en aquella casa?

—Dic i repeteixo per tercera vegada que és la casa del meu amic i que el meu amic es diu Aramis.

—Ja ho aclarirem més tard —va murmurar la jove—. Ara, senyor, calleu.

—Si poguéssiu veure el meu cor al descobert —va dir d'Artagnan—, hi llegiríeu tanta curiositat que us compadiríeu de mi, i tant d'amor, que satisfaríeu la meva curiositat a l'instant. No s'ha de tenir por dels qui us estimen.

—Correu molt a parlar d'amor, senyor! —va dir la jove brandant el cap.

—És perquè l'amor m'ha vingut de pressa i per primer cop, i encara no tinc vint anys.

La jove el va mirar de reüll.

—Escolteu, ja estic sobre la pista —va dir d'Artagnan—. Fa tres mesos, va anar de poc que no tinc un duel amb Aramis per un mocador igual que el que heu ensenyat a la dona que era a casa seva, un mocador amb el mateix brodat, n'estic segur.

—Senyor —va dir la jove—, em comenceu a cansar amb tantes preguntes, us ho juro.

—Però vós, tan prudent, senyora, si us arrestessin amb aquest mocador, i us l'agafessin, penseu-hi, no us trobaríeu compromesa?

—Per què? Les inicials són les meves: C. B. Constance Bonacieux.

—O Camille de Bois-Tracy.

—Calleu, senyor, calleu us dic! Ai, si els perills que corro jo no us aturen, penseu en els que podeu córrer vós!

—Jo?

—Sí, vós. Hi ha perill de presó i perill de la vida, per conèixer-me a mi.

—Si és així no us deixo.

—Senyor —va dir la jove suplicant i ajuntant les mans—, senyor, en nom del cel, en nom de l'honor d'un militar, en nom de la cortesia d'un gentilhome, aneu-vos-en. Sentiu que toquen les dotze, és l'hora que m'esperen.

—Senyora —va dir el noi amb una inclinació—, no sabia refusar el que se'm demana així. Estigueu tranquil·la, me'n vaig.

—I no em seguireu, no m'espiareu?

—Me'n torno a casa meva ara mateix.

—Ah, ja sabia que éreu un bon noi! —va exclamar la senyora Bonacieux oferint-li la mà mentre posava l'altra al picador d'una porteta gairebé perduda a la paret.

D'Artagnan va agafar la mà oferta i la va besar amb ardor.

—Ah, preferiria no haver-vos vist mai —va exclamar d'Artagnan amb aquella brutalitat ingènua que les dones sovint prefereixen als amaneraments de la cortesia, perquè mostren el que hi ha al fons del pensament i demostren que el sentiment preval sobre la raó.

—Doncs bé —va afegir la senyora Bonacieux amb una veu quasi acariciadora i estrenyent la mà de d'Artagnan, que no havia abandonat la seva—, doncs bé, jo no diré el mateix de vós: el que avui no pot ser no vol dir que no pugui ser en el futur. Qui sap si, quan un dia sigui lliure, no satisfaré la vostra curiositat?

—I prometeu el mateix al meu amor? —va exclamar d'Artagnan ple de joia.

—Oh, per aquesta banda no em vull comprometre, dependrà dels sentiments que hàgiu sabut inspirar-me.

—Així, avui, senyora...

—Avui, senyor, el que sento és gratitud.

—Sou massa encisadora —va sospirar d'Artagnan amb tristor—, i abuseu del meu amor.

—No, aprofito la vostra generositat, res més. Però estigueu segur que amb certes persones tot acaba trobant el seu lloc.

—Oh, em feu el més feliç dels homes. No oblideu aquesta nit, no oblideu aquesta promesa.

—No patiu, quan sigui el moment me'n recordaré de tot. Vinga, marxeu, per l'amor de Déu! M'esperaven a les dotze en punt i ja faig tard.

—Cinc minuts.

—Sí, però en determinades circumstàncies, cinc minuts són cinc segles.

—Quan s'estima.

—I qui us diu que no he de veure un enamorat?

—És un home qui us espera? —va exclamar d'Artagnan—. Un home!

—Ja hi som, ara tornarem a començar tota la cançó —va fer la senyora Bonacieux amb un mig somriure que no estava exempt d'una certa impaciència.

—No, no, ja me'n vaig, marxo. Crec en vós i vull tenir tot el mèrit de la meva abnegació, mal que aquesta abnegació fos una estupidesa. Adeu, senyora, adeu!

I com si no tingués força per separar-se de la mà que aguantava sinó amb l'ajut d'una sotragada, es va allunyar corrent, mentre la senyora Bonacieux trucava, igual que al finestró, amb tres trucs lents i regulars. Quan d'Artagnan va ser a la cantonada, es va girar: la porta s'havia obert i tancat de nou, i la bonica mercera havia desaparegut.

D'Artagnan va continuar el seu camí, havia donat la paraula que no espriaria la senyora Bonacieux i encara que la seva vida hagués depès del lloc on ella anava o de la persona que l'acompanyaria, d'Artagnan hauria anat cap a casa seva, perquè havia dit que hi anava. Al cap de cinc minuts era al carrer dels Fossoyeurs.

—Pobre Athos —deia—, no deu saber què vol dir, tot això. Es deu haver adormit esperant-me, o potser se n'ha tornat a casa seva i en arribar-hi li deuen haver dit que hi havia estat una dona. Una dona a casa d'Athos! Ben mirat —va continuar d'Artagnan—, també n'hi havia una a casa d'Aramis. Tot plegat és molt estrany i tinc ganes de saber com acabarà.

—Malament, senyor, malament —va respondre una veu que el jove va reconèixer com la de Planchet; perquè monologant en veu alta, tal com sol fer la gent molt preocupada, havia enfilat el passatge al fons del qual hi havia l'escala per pujar a la seva habitació.

—Com que malament? Què vols dir, imbècil? —va preguntar d'Artagnan—. Què ha passat?

—Tota mena de desgràcies.

—Quines?

—Per començar han arrestat el senyor Athos.

—Arrestat! Athos! Per què?

—L'han trobat a casa vostra i l'han pres per vós.

—I qui l'ha arrestat?

—La guàrdia que han anat a buscar els homes negres que abans heu fet fugir.

—Per què no ha dit qui era? Per què no ha dit que ell no hi tenia res a veure?

—Se n'ha guardat prou, senyor. Al contrari, que se m'ha acostat i m'ha dit: «Ara és el teu amo qui necessita la llibertat, i no jo, perquè ell ho sap tot i jo no sé res. Es pensaran que està detingut i això li donarà temps. D'aquí a tres dies diré qui soc i per força m'hauran de deixar anar.»

—Bravo, Athos! Quin cor més noble —va murmurar d'Artagnan—, és ben bé ell! I què han fet els esbirros?

—Quatre se l'han endut no sé on, a la Bastilla o a Fortl'Évêque. Dos s'han quedat amb els homes negres, que ho han regirat tot i han agafat tots els papers. I els dos últims feien guàrdia a la porta i, quan s'ha acabat l'expedició, han marxat tots i han deixat la casa buida i oberta.

—I Porthos i Aramis?

—No els he trobat, no han vingut.

—Però poden venir en qualsevol moment, perquè tu els has fet dir que els esperava?

—Sí, senyor.

—Doncs bé, no et moguis d'aquí! Si venen, els expliques què m'ha passat i que m'esperin a la taverna de la Pomme de Pin. Aquí podríem estar en perill, podrien espiar la casa. Jo corro a veure el senyor de Tréville per dir-li tot això i vaig cap allà.

—D'acord, senyor —va dir Planchet.

—Però et quedaràs, no tindràs por! —va dir d'Artagnan tornant enrere per recomanar al criat que fos valent.

—Estigueu tranquil, senyor —va dir Planchet—, encara no em coneixeu. Soc valent, quan m'hi poso; el cas és posar-s'hi; a més, soc picard.

—Així estem entesos —va dir d'Artagnan—, et deixes matar abans d'abandonar la plaça.

—Sí, senyor, no hi ha res que no faria per demostrar-vos que us soc fidel.

«Perfecte», es va dir d'Artagnan, «sembla que el mètode que vaig fer servir amb aquest noi és el bo, el faré servir més vegades.»

I amb tota la rapidesa que li van permetre les cames, ja una mica cansades per les anades i vingudes del dia, d'Artagnan es va dirigir cap al carrer del Vieux-Colombier.

El senyor de Tréville no era al seu hotel: la seva companyia estava de guàrdia al Louvre i ell era al Louvre amb la companyia.

Havia d'arribar fins al senyor de Tréville, era important que l'avisés del que passava. D'Artagnan va decidir intentar d'entrar al Louvre. L'uniforme de guàrdia a la companyia del senyor des Essarts li havia de servir de passaport.

De manera que va baixar pel carrer dels Petits-Augustins i va pujar pel moll per anar a buscar el Pont-Neuf. Un instant li havia passat pel cap de passar amb el transbordador, però en arribar a la vora de l'aigua s'havia posat maquinalment la mà a la butxaca i s'havia adonat que no tenia diners per pagar al barquer.

Quan arribava a l'altura del carrer Guénégaud, va veure desembocar des del carrer Dauphine dues persones l'aspecte de les quals li va cridar l'atenció.

Les dues persones eren l'una un home, l'altra una dona.

La dona tenia tot l'aire de la senyora Bonacieux i l'home s'assemblava com dues gotes d'aigua a Aramis.

D'altra banda, la dona duia la mateixa capa negra que d'Artagnan encara veia dibuixar-se contra el finestró del carrer de Vaugirard i contra la porta del carrer de La Harpe.

A més, l'home duia l'uniforme dels mosqueters.

La dona duia la caputxa molt baixa, l'home s'aguantava un mocador davant de la cara. Per tant tots dos, la precaució ho indicava, tots dos tenien interès a no ser reconeguts.

Van enfilar el pont. Era el camí de d'Artagnan, perquè d'Artagnan anava al Louvre; els va seguir.

Quan encara no havia fet vint passos, ja estava convençut que la dona era la senyora Bonacieux i que l'home era Aramis.

A l'instant va sentir com se li agitaven dins del cor totes les sospites de la gelosia.

Es veia doblement traït per l'amic i per la dona que ja estimava com si fos la seva amant. La senyora Bonacieux li havia jurat per tots els sants que no coneixia Aramis, i un quart després d'haver fet el jurament se la trobava penjada del braç d'Aramis.

D'Artagnan no va ni pensar que només feia tres hores que coneixia la bonica mercera, que la jove no li devia res tret d'una certa gratitud per haver-la deslliurat dels homes negres que la volien agafar, i que no li havia promès res. Es va veure com un amant ofès, traït, burlat; la sang i la ira li van pujar al cap i va resoldre d'aclarir-ho.

La jove i l'home s'havien adonat que els seguien i havien accelerat el pas. D'Artagnan va córrer, els va passar al davant i va girar per trobar-se'ls de cara en el moment que passaven per davant del rellotge de la Samaritaine, il·luminat per un fanal que feia llum sobre tota aquella part del pont.

D'Artagnan es va aturar davant seu i ells es van aturar davant del noi.

—Què voleu, senyor? —va preguntar el mosqueter fent un pas enrere i amb un accent estranger que demostrava a d'Artagnan que s'havia equivocat en una part de les seves conjectures.

—No és Aramis! —va exclamar.

—No, senyor, no és Aramis, i per la vostra exclamació veig que m'heu pres per algú altre i us perdono.

—Em perdoneu! —va exclamar d'Artagnan.

—Sí —va respondre el desconegut—. I ara deixeu-me passar, vist que no és a mi a qui volíeu.

—Teniu raó, senyor —va dir d'Artagnan—, no és a vós a qui volia, sinó a la senyora.

—La senyora! No la coneixeu —va dir l'estranger.

—Us equivoqueu, senyor, la conec.

—Ah! —va fer la senyora Bonacieux en to de retret—. Tenia la vostra paraula de militar i de gentilhome i esperava poder comptar-hi.

—I jo, senyora —va dir d'Artagnan, torbat—, em pensava que m'havíeu promès...

—Agafeu el meu braç, senyora —va dir l'estranger—, i anem.

Però d'Artagnan, atordit, aclaparat, anorreat per tot el que li passava, continuava palplantat i amb els braços encreuats davant del mosqueter i la senyora Bonacieux.

El mosqueter va fer dos passos endavant i va apartar d'Artagnan amb la mà.

D'Artagnan va fer un bot enrere i es va treure l'espasa.

En el mateix moment i amb la rapidesa del llamp, el desconegut va desembeinar la seva.

—Per tots els sants, Milord! —va exclamar la senyora Bonacieux tot llançant-se entre els combatents i agafant les espases amb les mans.

—Milord! —va exclamar d'Artagnan il·luminat per una idea sobtada—. Milord! Perdoneu, senyor, així sou...

—Milord duc de Buckingham —va dir la senyora Bonacieux a mitja veu—, i ara ja ens podeu perdre a tots.

—Milord, senyora, perdoneu, perdoneu cent vegades; però l'estimo, Milord, i estava gelós. Vós sabeu què és estimar, Milord, perdoneu-me i digueu com puc fer-me matar per Vostra Excel·lència.

—Sou un jove valent —va dir Buckingham allargant la mà a d'Artagnan, que la hi va estrènyer respectuosament—. M'oferiu els vostres serveis i els accepto. Seguiu-nos a vint passos fins al Louvre i, si algú ens espia, mateu-lo!

D'Artagnan es va posar l'espasa desembeinada sota el braç, va deixar que la senyora Bonacieux i el duc li agafessin vint passos d'avantatge i els va seguir, disposat a executar al peu de la lletra les instruccions del noble i elegant ministre de Carles I.

Però afortunadament el jove escorta no va tenir cap ocasió per demostrar al duc la seva lleialtat, i la jove i el bell mosqueter van entrar al Louvre per la porteta de l'Échelle sense haver estat molestats.

Quant a d'Artagnan, va anar immediatament cap a la taverna de la Pomme de Pin, on va trobar Porthos i Aramis que l'esperaven.

Però, sense donar-los cap més explicació sobre l'avís que els havia enviat, els va dir que havia resolt tot sol l'assumpte per al qual un moment s'havia pensat que els necessitaria.

I ara, arrossegats per la història que hem començat, deixem que els nostres tres amics se'n tornin cadascun a casa seva i nosaltres seguim, pels laberints del Louvre, el duc de Buckingham i la seva guia.

Capítol XII

GEORGES VILLIERS, DUC DE BUCKINGHAM

La senyora Bonacieux i el duc van entrar al Louvre sense cap dificultat; la senyora Bonacieux era coneguda com a dona al servei de la reina; el duc duia l'uniforme dels mosqueters del senyor de Tréville, que, tal com hem dit, aquella nit estaven de guàrdia. D'altra banda, Germain servia els interessos de la reina i, si hagués passat alguna cosa, la senyora Bonacieux hauria estat acusada d'haver introduït el seu amant al Louvre, res més; s'hauria responsabilitzat del crim: hauria perdut la reputació, és clar, però quin valor té en el món la reputació d'una mercereta?

Un cop a dins del pati, el duc i la jove van seguir el peu de la paret més o menys uns vint-i-cinc passos. Un cop recorreguda aquesta distància, la senyora Bonacieux va empènyer una porteta de servei, oberta de dia, però normalment tancada de nit; la porta va cedir; tots dos van entrar i es van trobar a les fosques, però la senyora Bonacieux coneixia tots els racons d'aquella part del Louvre, destinada a la gent del servei. Va tancar les portes darrere seu, va agafar la mà del duc, va fer uns quants passos a les palpentes, va aferrar una barana, amb el peu va tocar un graó, i va començar a pujar una escala; el duc va comptar dos pisos. Aleshores va tirar cap a la dreta, va seguir un llarg corredor, va tornar a baixar un pis, va fer uns quants passos més, va introduir una clau en un pany, va obrir una porta i va fer entrar el duc en una habitació només il·luminada per un llum de nit mentre li deia:

—Quedeu-vos aquí, Milord duc, vindran de seguida.

Va sortir per la mateixa porta i la va tancar amb clau, de manera que el duc es va trobar literalment presoner.

Això no obstant, per més aïllat que estigués, cal dir que el duc de Buckingham no va tenir ni un moment de por; un dels trets destacats del seu caràcter era el gust per l'aventura i la intriga. Valent, atrevit, emprenedor, no era la primera vegada que arriscava la vida en intents similars. Havia sabut que el pretès missatge d'Anna d'Àustria pel qual havia vingut a París era un parany i, en comptes de tornar cap a Anglaterra, havia declarat a la reina, abusant de la posició en la qual l'havien posat, que no se n'aniria sense haver-la vist. La reina d'entrada s'hi havia negat categòricament, però al final havia tingut por que el duc, exasperat, fes alguna bogeria. Quan ja estava decidida a rebre'l i a suplicar-li que marxés de seguida, aquell mateix vespre la senyora Bonacieux, encarregada d'anar a buscar el duc i d'acompanyar-lo al Louvre, havia estat raptada. Durant dos dies es va ignorar completament què se n'havia fet i tot va quedar en suspens. Però un cop lliure, un cop de nou en relació amb La Porte, les coses havien tornat a seguir el seu curs i ara acabava de dur a terme la perillosa missió que, sense la seva detenció, hauria executat tres dies abans.

Buckingham, tot sol, es va acostar a un mirall. L'uniforme de mosqueter li esqueia.

A trenta-cinc anys que tenia aleshores, passava amb raó per ser el gentilhome més ben plantat i el cavaller més elegant de França i d'Anglaterra.

Favorit de dos reis, milionari, totpoderós en un reialme que feia trontollar com li venia de gust i que calmava com volia, Georges Villiers, duc de Buckingham, duia una d'aquelles vides fabuloses que queden en el curs dels segles com un objecte d'admiració per a la posteritat.

Així, segur d'ell mateix, convençut del seu poder, amb la certesa que les lleis que governen els altres homes no el podien afectar, anava de dret allà on volia anar, encara que el seu objectiu fos tan amunt o tan enlluernador que per a qualsevol altre hauria estat una bogeria simplement de pensar-hi. Així és com havia arribat a acostar-se diverses vegades a la bella i altiva Anna d'Àustria i a fer-se'n estimar, a còpia d'enlluernament.

Georges Villiers va anar, doncs, davant del mirall, tal com hem dit, va fer recuperar a la seva magnífica cabellera rossa les ondulacions que el pes del barret li havia fet perdre, es va cargolar el bigoti i, amb el cor ple de joia, feliç i satisfet de veure arribar el moment que havia desitjat durant tant de temps, es va fer a ell mateix un somriure d'orgull i esperança.

En aquell moment, una porta amagada darrere d'un tapís es va obrir i va aparèixer una dona. Buckingham va veure l'aparició al mirall; va fer un crit, era la reina!

Anna d'Àustria tenia aleshores vint-i-sis o vint-i-set anys, és a dir que es trobava al pic de la seva bellesa.

Tenia el port d'una reina o d'una deessa; els seus ulls, que llançaven reflexos de maragda, eren perfectes i plens alhora de dolçor i majestat.

Tenia la boca petita i vermella, i tot i que el seu llavi inferior, com el de tots els prínceps de la casa d'Àustria, avançava lleugerament més que l'altre, era remarcablement graciosa en el somriure, però també profundament desdenyosa en el menyspreu.

Es parlava de la suavitat i el vellut de la seva pell, tenia les mans i els braços d'una bellesa sorprenent i tots els poetes de l'època els cantaven com a incomparables.

Finalment els seus cabells, que de rossos a la joventut s'havien tornat castanys, i que portava arrissats, molt clars i amb moltes pólvores, li emmarcaven admirablement la cara, a la qual el censor més rígid només hauria pogut demanar una mica menys de coloret, i l'escultor més exigent un nas lleugerament més fi.

Buckingham va quedar un instant enlluernat. No havia vist mai Anna d'Àustria tan preciosa, en balls, festes o desfilades, com se li presentava en aquell moment, vestida amb un simple vestit de setí blanc i acompanyada de donya Estefania, l'única de les dames espanyoles que no havien fet fora ni la gelosia del rei ni les persecucions de Richelieu.

Anna d'Àustria va fer dos passos endavant; Buckingham va córrer a agenollar-se davant seu i, abans que la reina ho hagués pogut impedir, va besar-li la vora del vestit.

—Duc, ja sabeu que no soc jo qui us va fer escriure.

—Oh, sí, senyora, sí, Vostra Majestat! —va exclamar el duc—. Sé que vaig ser boig, insensat de pensar que la neu s'animaria, que el marbre s'escalfaria; però, què voleu, quan s'estima, és fàcil de creure en l'amor. De totes maneres no ha estat un viatge perdut, ja que ara us veig.

—Sí —va respondre Anna—, però sabeu per què i com us veig, Milord. Us veig per compassió per vós. Us veig perquè, insensible a totes les meves penes, us heu obstinat a continuar en aquesta ciutat on, quedant-vos-hi, correu perill de la vida i feu perillar el meu honor. Us veig per dir-vos que tot ens separa, la profunditat del mar, l'enemistat dels reialmes, la santedat dels juraments. És sacríleg de lluitar contra tantes coses, Milord. Us veig, finalment, per dir-vos que no ens hem de veure més.

—Parleu, senyora; parleu, reina —va dir Buckingham—. La dolçor de la vostra veu cobreix la duresa de les vostres paraules. Parleu de sacrilegi! Però el sacrilegi és la separació dels cors que Déu ha format l'un per a l'altre.

—Milord —va exclamar la reina—, oblideu que no he dit mai que us estimés.

—Però tampoc no m'heu dit mai el contrari i, realment, dir-me aquestes paraules seria, de part de Vostra Majestat, una ingritud massa gran. Perquè, digueu-me, on trobeu un amor com el meu, un amor que ni el temps, ni l'absència, ni el desesper no apaguen; un amor que es conforma amb una cinta extraviada, una mirada perduda, una paraula sostreta?

»Fa tres anys, senyora, que us vaig veure per primera vegada, i des d'aleshores que us estimo així.

»Voleu que us digui com anàveu vestida la primera vegada que us vaig veure? Voleu que us descrigui cadascun dels ornaments que dúieu? Mireu, encara us veig: estàveu asseguda sobre coixins, a la moda d'Espanya; dúieu un vestit de setí verd amb brodats d'or i plata; mànigues penjants cordades als vostres magnífics canells, als vostres admirables braços, amb grans diamants; portàveu una gorgera tancada, una gorreta al cap, del mateix color del vestit, i sobre la gorreta una ploma d'agró.

»Oh, si tanco els ulls us veig com aquell dia; els torno a obrir i us veig com sou ara, és a dir, cent vegades més bonica encara!

—Quina follia! —va murmurar Anna d'Àustria, que no se sentia capaç de retreure al duc que hagués conservat el seu retrat al cor—. Quina follia alimentar una passió inútil amb aquests records!

—I amb què voleu que visqui, si no? Només dispenso de records. Són la meua felicitat, el meu tresor, la meua esperança. Cada vegada que us veig és un diamant més que guardo a l'estoig del meu cor. Aquest és el quart que deixeu caure i que jo recullo, perquè en tres anys, senyora, no us he vist sinó quatre vegades: aquesta primera que us he dit, la segona a casa la senyora de Chevreuse, la tercera als jardins d'Amiens.

—Duc —va dir la reina posant-se vermella—, no parreu d'aquella nit.

—Oh, al contrari, parlem-ne, senyora, parlem-ne: és la nit més feliç i radiant de la meua vida. Recordeu quina dolçor? L'aire era suau i perfumat, el cel blau i sembrat d'estrelles! Ah, aquell dia, senyora, vaig poder estar un instant sol amb vós, aquell dia estàveu disposada a parlar de tot: de l'aïllament de la vostra vida, de les penes del vostre cor. Us va recolzar al meu braç, mireu, en aquest. Quan inclinava el cap de costat, podia sentir com els vostres bells cabells m'acariciaven la cara, i cada vegada que ho feien m'estremia de cap a peus. Oh, reina, reina! No sabeu quanta felicitat del cel, quantes alegries del paradís hi ha en un moment com aquell. Donaria els meus béns, la fortuna, la glòria, tot el que em queda per viure a canvi d'un instant com aquell i d'una altra nit igual! Perquè aquella nit, senyora, aquella nit m'estimàveu, us ho juro.

—Milord, podria ser que sí, que la influència del lloc, que l'encís de l'esplèndida nit, que la fascinació de la vostra mirada, que les mil circumstàncies, en fi, que de vegades es reuneixen per perdre una dona s'haguessin aplegat al meu voltant aquella nit fatal; però, com vaig poder veure, Milord, la reina va córrer a ajudar la dona que flaquejava: en el moment que vaig gosar dir la primera paraula, que vaig haver de respondre una primera temeritat, vaig cridar.

—Sí, sí, és cert, i un altre amor que no hagués estat el meu hauria sucumbit a la prova; però el meu amor en va sortir encara més ardent i més etern. Vaig pensar-vos que m'evitariu tornant a París, vaig pensar-vos que no gosaria abandonar el tresor que el meu senyor m'havia demanat que custodiés. Però tant me fan tots els tresors del món i tots els reis de la terra! Al cap de vuit dies tornava a ser aquí, senyora. I aquella vegada no em vaig haver de dir res; vaig arriscar el meu favor, la meua vida, per veure-us un segon, no vaig ni tocar-vos la mà, i quan vaig veure'm tan submís i penedit em vaig perdonar.

—Sí, però la calúmnia es va apoderar de totes aquelles bogeries de les quals jo no era responsable, ho sabeu molt bé, Milord. El rei, esperonat pel senyor cardenal, va fer un gran escàndol: va fer marxar la senyora de Vernet, va fer exiliar Putange, la senyora de Chevreuse va caure en desgràcia, i quan vós vaig voler tornar com a ambaixador a França, el rei mateix, recordeu-vos-en, Milord, el rei mateix s'hi va oposar.

—Sí, i França pagarà amb una guerra el rebuig del seu rei. No deixen que us vegi, senyora; doncs ara vull que cada dia senti parlar de mi.

»Quin objectiu us penseu que perseguien l'expedició de Ré i la lliga amb els protestants de La Rochelle que planejo? El plaer de veure-us!

»No tinc pas l'esperança d'entrar a mà armada fins a París, naturalment; però aquesta guerra podrà dur una pau, i la pau necessitarà un negociador, i el negociador seré jo. Aleshores ja no em podran rebutjar i tornaré a París, i us veuré, i seré feliç un instant. És clar que milers d'homes hauran pagat la meua felicitat amb la vida; però tant me farà, si us puc tornar a veure! Potser és una bogeria, potser és insensat; però

digueu-me, quina dona té un amant més enamorat? Quina reina ha tingut un servidor més ardent?

—Milord, Milord, invoqueu en defensa vostra coses que encara us acusen més; Milord, totes aquestes proves d'amor que em voleu donar gairebé són crims.

—Perquè no m'estimeu, senyora. Si m'estiméssiu, ho veuríeu d'una altra manera; si m'estiméssiu, oh, si m'estiméssiu seria una felicitat tan gran que em tornaria boig. Ah, la senyora de Chevreuse, de qui ara parlàveu, va ser menys cruel que vós; Holland la va estimar i ella va correspondre al seu amor.

—La senyora de Chevreuse no era reina —va murmurar Anna d'Àustria, vençuda a pesar seu per l'expressió d'un amor tan gran.

—M'estimaríeu, doncs, si no ho fóssiu, senyora, digueu, m'estimaríeu? Així puc creure que és únicament la dignitat del vostre rang el que us fa ser cruel amb mi; així puc creure que si haguéssiu estat la senyora de Chevreuse, el pobre Buckingham hauria pogut esperar? Us agraeixo aquestes paraules tan dolces, oh bella Majestat, mil vegades gràcies.

—Ai, Milord, m'heu entès malament, ho heu interpretat malament; jo no he volgut dir...

—Silenci! Silenci! —va dir el duc—. Si em fa feliç un error, no tingueu la crueltat de prendre-me'l. Vós mateixa ho heu dit, m'han atret cap a un parany, potser hi deixaré la vida, perquè, mireu, és estrany, ja fa un quant temps que tinc el pressentiment que he de morir —i el duc va fer un somriure trist i encisador alhora.

—Oh, Déu meu! —va exclamar Anna d'Àustria amb un esglai a la veu que demostrava que sentia pel duc un interès més gran que no volia admetre.

—No us ho dic per espantar-vos, senyora, no; fins i tot és ridícul que us ho digui i creieu-me que aquests somnis no em preocupen. Però això que acabeu de dir, aquesta esperança que gairebé m'heu donat, ho haurà valgut tot, encara que sigui la vida.

—Doncs heu de saber que jo també —va dir Anna d'Àustria—, duc, jo també he tingut pressentiments, jo també he tingut somnis. I us veia ajagut i sagnant, ferit.

—A la banda esquerra, oi, amb un punyal? —va interrompre-la Buckingham.

—Sí, així mateix, Milord, a la banda esquerra amb un punyal. Qui ha pogut dir-vos que havia somiat això? Només ho he confiat a Déu, i encara en les meves pregàries.

—No necessito res més, i m'estimeu, senyora, ja en tinc prou.

—Jo us estimo?

—Sí, vós. Déu us enviaria els mateixos somnis que a mi, si no m'estiméssiu? Tindríem els mateixos pressentiments, si les nostres vides no es toquessin pels cors? M'estimeu, oh reina, i em plorareu?

—Oh Déu meu! Déu meu! —va exclamar Anna d'Àustria—. És més del que puc suportar. Si us plau, duc, en nom de Déu, marxeu, retireu-vos; no sé si us estimo o si no us estimo; però el que sé és que no cometré perjuri. Tingueu, doncs, pietat de mi i aneu-vos-en. Oh, si us ferissin a França, si moríssiu a França, si poguéssiu suposar que

l'amor que sentiu per mi és causa de la vostra mort, no em consolaria mai, em tornaria boja. Aneu, aneu, us ho prego.

—Ah, que bonica que sou així! I com us estimo! —va dir Buckingham.

—Aneu, aneu, si us plau! I torneu més endavant; torneu com a ambaixador, torneu com a ministre, torneu envoltat de guàrdies que us defensin, de servidors que vetllin per vós, i aleshores no patiré per la vostra vida i em podré alegrar de veure-us.

—És veritat el que em dieu?

—Sí...

—Doncs així, una penyora de la vostra indulgència, un objecte vostre que em recordi que això no ha estat un somni; alguna cosa que hàgiu dut i que jo també pugui dur, un anell, un collaret, una cadena.

—I marxareu, marxareu si us dono el que em demaneu?

—Sí.

—Ara mateix?

—Sí.

—Abandonareu França i tornareu a Anglaterra?

—Sí, us ho juro!

—Aleshores espereu.

I Anna d'Àustria va tornar al seu apartament i en va tornar a sortir de seguida, duent a la mà una capseta de palissandre amb el seu monograma, tota incrustada d'or.

—Teniu, Milord duc, teniu —va dir—, guardeu això en memòria meva.

Buckingham va agafar la capseta i per segona vegada va caure de genolls.

—M'heu promès que marxaríeu —va dir la reina.

—I mantinc la paraula. La vostra mà, la vostra mà, senyora, i me'n vaig.

Anna d'Àustria va allargar la mà tancant els ulls i recolzant-se amb l'altra en Estefania, perquè sentia que li fallaven les forces.

Buckingham va prémer els llavis amb passió sobre la bella mà i tot seguit es va aixecar dient:

—Abans que passin sis mesos, senyora, si no soc mort us tornaré a veure, encara que per fer-ho hagi de capgirar el món.

I, fidel a la promesa que havia fet, es va afanyar a sortir de l'estança.

Al corredor va trobar la senyora Bonacieux que l'esperava i que, amb les mateixes precaucions i el mateix èxit, el va guiar fins a fora del Louvre.

Capítol XIII

EL SENYOR BONACIEUX

En tot això hi havia, tal com hem pogut observar, un personatge que, malgrat tenir una posició precària, no semblava que ens preocupés gaire. Aquest personatge era el senyor Bonacieux, respectable màrtir de les intrigues polítiques i amoroses que s'entrellaçaven tan bé les unes amb les altres, en aquella època alhora tan cavalleresca i galant.

Afortunadament —tant si el lector se'n recorda com si no—, afortunadament hem promès que no el perdríem de vista.

Els esbirros que l'havien arrestat el van dur de dret a la Bastilla, on el van fer passar, tot tremolós, per davant d'un escamot de soldats que carregaven els seus mosquets.

D'allà el van introduir en una galeria semisubterrània on els qui l'havien portat el van fer objecte dels insults més grollers i dels tractes més bàrbars. Els esbirros, que veien que no era un gentilhome, el tractaven com un autèntic pòtol.

Al cap de més o menys mitja hora, un escrivà va venir a posar fi a les seves tortures, però no al seu patiment, donant l'ordre de conduir el senyor Bonacieux a la sala d'interrogatoris. Normalment als presoners els interrogaven a les seves cel·les, però amb el senyor Bonacieux no van fer tants compliments.

Dos guàrdies van agafar el mercer, li van fer travessar un pati, el van fer entrar en un corredor on hi havia tres sentinelles, van obrir una porta i amb una empenta el van fer entrar en una estança baixa on només hi havia una taula, una cadira i un comissari. El comissari seia a la cadira i estava ocupat escrivint sobre la taula.

Els dos guàrdies van conduir el presoner fins a la taula i, obeint un senyal del comissari, es van allunyar fins on no arribava la veu.

El comissari, que fins aleshores havia mantingut el cap cot sobre els papers, el va redreçar per veure com era l'home que tenia al davant. Aquest comissari era un home de cara ingrata, nas punxegut, pòmuls grocs i pronunciats, ulls petits però escrutadors i vius, i un aire entre la fagina i la guineu. El cap, suportat per un coll llarg i mòbil, li sortia del llarg vestit negre i es gronxava amb un moviment més o menys com el de la tortuga quan treu el cap de la closca.

Va començar per preguntar al senyor Bonacieux nom, cognom, edat, estat i domicili.

L'acusat va respondre que es deia Jacques-Michel Bonacieux, que tenia cinquanta-un anys, mercer jubilat, i que vivia al carrer dels Fossoyeurs número 11.

El comissari, aleshores, en comptes de continuar amb l'interrogatori, li va fer un gran discurs sobre els perills per a un burgès qualsevol de ficar-se en els assumptes públics.

Va complicar l'exordi amb una exposició en la qual li va parlar del poder i dels actes del senyor cardenal, aquell ministre incomparable, vencedor dels ministres passats i exemple dels ministres futurs: uns actes i un poder als quals ningú es podia oposar impunement.

Després d'aquesta segona part del discurs, va clavar la mirada d'esparver en el pobre Bonacieux i el va convidar a reflexionar en la gravetat de la seva situació.

El mercer ja ho tenia tot reflexionat: maleïa el moment que el senyor de La Porte havia tingut la idea de casar-lo amb la seva fillola i, sobretot, el moment que aquesta fillola havia estat admesa com a dama del rober de la reina.

El fons del caràcter del senyor Bonacieux era d'un profund egoisme unit a una sòrdida avarícia, tot plegat amanit amb una gran covardia. L'amor que li havia inspirat la seva jove esposa era un sentiment secundari que no podia lluitar amb els sentiments primitius que acabem d'enumerar.

Bonacieux, en efecte, va reflexionar sobre el que li acabaven de dir.

—Però, senyor comissari —va dir tímidament—, podeu creure que conec i aprecio més que ningú els mèrits de la incomparable Eminència que tenim l'honor que ens governi.

—De debò? —va preguntar el comissari amb cara de dubte—. Si realment és així, com és que sou a la Bastilla?

—Com és que hi soc, o més aviat per què hi soc —va replicar el senyor Bonacieux—, és una cosa que soc absolutament incapaç de dir-vos, perquè jo mateix ho ignoro. Però en tot cas segur que no és per haver faltat, si més no conscientment, al senyor cardenal.

—Tanmateix, heu d'haver comès un crim, si sou aquí acusat d'alta traïció.

—D'alta traïció! —va exclamar Bonacieux esglaiat—. Alta traïció? I com voleu que un pobre mercer que detesta els hugonots i que avorreix els espanyols sigui acusat d'alta traïció? Penseu-hi, senyor, és una cosa materialment impossible.

—Senyor Bonacieux —va dir el comissari mirant l'acusat com si els seus ulls tinguessin la facultat de llegir fins al fons dels cors—, senyor Bonacieux, teniu dona?

—Sí, senyor —va respondre el mercer tremolant, sentint que ara era quan les coses es complicarien—, és a dir, en tenia una.

—Què voleu dir? En tenia! Què n'heu fet, si ja no la teniu?

—L'han raptada, senyor.

—L'han raptada? —va dir el comissari—. Ah!

Bonacieux amb aquest «ah» va notar que les coses encara es complicaven més.

—L'han raptada! —va repetir el comissari—. I sabeu qui ho ha fet?

—Em sembla que sí.

—Qui és?

—Penseu que no afirmo res, senyor comissari, sinó que només ho sospito.

—De qui sospiteu? A veure, responeu francament.

El senyor Bonacieux estava absolutament perplex: havia de negar-ho tot o ho havia de dir tot? Si ho negava, es podien pensar que sabia massa coses per confessar; si ho deia tot, demostrava bona voluntat. De manera que es va decidir a dirho tot.

—Sospito —va dir— d'un home alt i morè, d'aspecte distingit, amb aires de gran senyor, que ens va seguir diverses vegades, pel que em va semblar, quan esperava la meva dona davant de la porta del Louvre per portar-la a casa.

El comissari va semblar una mica inquiet.

—Com es diu? —va preguntar.

—Oh, no ho sé, però si mai el torno a trobar el reconeixeré a l'acte, us ho asseguro, encara que fos entre mil.

El comissari va arrufar el front.

—El reconeixeríeu entre mil, dieu? —va continuar.

—Vull dir —es va corregir Bonacieux, que es va adonar que havia fet una passa en fals—, vull dir...

—Heu dit que el reconeixeríeu —va dir el comissari—, està bé, per avui ja n'hi ha prou. Abans d'anar més lluny, cal avisar que coneixeu el raptor de la vostra dona.

—Però jo no he dit que el coneixia! —va exclamar Bonacieux desesperat—. Jo el que he dit és...

—Emporteu-vos el presoner —va dir el comissari als dos guàrdies.

—On l'hem de dur? —va preguntar el secretari.

—Al calabós.

—A quin?

—Déu meu, a qualsevol, mentre tanqui bé —va respondre el comissari amb una indiferència que va horroritzar el pobre Bonacieux.

—Ai, ai! —es va dir—. Quina desgràcia que m'ha caigut a sobre. La meva dona deu haver comès algun crim espantós, es pensen que soc el seu còmplice i ara em castigaran amb ella, que deu haver parlat i deu haver confessat que m'ho va dir tot: les dones són tan febles! Un calabós, qualsevol! Això mateix! I una nit de seguida és passada, i demà la roda, la forca! Ai, Déu meu! Déu meu! Tingueu pietat de mi!

Sense escoltar ni poc ni gaire les lamentacions del senyor Bonacieux, lamentacions, d'altra banda, a les quals devien estar acostumats, els dos guàrdies van agafar el presoner pel braç i se'l van endur, mentre el comissari s'afanyava a escriure una carta que el seu secretari esperava.

Bonacieux no va aclucar l'ull, no pas perquè el calabós fos massa desagradable, sinó perquè estava massa intranquil. Es va passar tota la nit assegut al banc, tremolant així que sentia qualsevol soroll, i quan els primers raigs del dia van arribar fins allà on estava tancat, li va semblar que l'aurora havia adquirit tons fúnebres.

Tot d'una va sentir els forrellats i va fer un bot terrible. Es pensava que el venien a buscar per dur-lo al patíbul. Per això quan va veure aparèixer, no el botxí que esperava, sinó el comissari i el secretari del dia abans, va anar de poc que no els saltés al coll.

—El vostre cas, des d'ahir al vespre, s'ha complicat força, bon home —li va dir el comissari—, i us aconsello que digueu tota la veritat, perquè només el vostre penediment pot conjurar la còlera del cardenal.

—Però si jo estic disposat a dir-ho tot —va exclamar Bonacieux—, almenys tot el que sé. Interrogueu-me, si us plau.

—D'entrada, on és la vostra dona?

—Ja us vaig dir que l'havien raptada.

—Sí, però ahir a les cinc de la tarda gràcies a vós es va escapar.

—La meva dona es va escapar! —va exclamar Bonacieux—. Oh, la desgraciada! Senyor, si es va escapar no és pas culpa meva, us ho juro.

—Què vau anar a fer, doncs, a casa del senyor d'Artagnan, el vostre veí, amb el qual vau tenir una llarga conversa?

—Ah, sí, senyor comissari, sí, això és cert, i confesso que va ser un error. Vaig anar a veure el senyor d'Artagnan.

—Per quin motiu?

—Per demanar-li que m'ajudés a trobar la meva dona. Em pensava que tenia dret de reclamar-la. Anava equivocacat, pel que sembla, i us demano que em perdoneu.

—I què va respondre el senyor d'Artagnan?

—El senyor d'Artagnan em va prometre que m'ajudaria. Però de seguida vaig veure que em traïa.

—Voleu enganyar la justícia! El senyor d'Artagnan va fer un pacte amb vós i, en virtut d'aquest pacte, va fer fugir els homes de la policia que havien arrestat la vostra dona i l'ha sostret a totes les recerques.

—El senyor d'Artagnan ha raptat la meva dona! Què em dieu, ara?

—Afortunadament tenim el senyor d'Artagnan i ara us hi acararem.

—Ah, no demano res més —va exclamar Bonacieux—, no em farà cap mal de veure una cara coneguda.

—Feu entrar el senyor d'Artagnan —va dir el comissari als dos guàrdies.

Els dos guàrdies van fer entrar Athos.

—Senyor d'Artagnan —va dir el comissari adreçant-se a Athos—, declareu què va passar entre aquest senyor i vós.

—Però! —va exclamar Bonacieux—. Aquest no és pas el senyor d'Artagnan!

—Com que no és el senyor d'Artagnan? —va exclamar el comissari.

—De cap manera —va respondre Bonacieux.

—Com es diu? —va preguntar el comissari.

—No us ho puc dir, perquè no el conec.

—Com que no el coneixeu?

—No.

—No l'heu vist mai?

—Això sí, però no sé com es diu.

—El vostre nom? —va preguntar el comissari.

—Athos —va respondre el mosqueter.

—Però això no és un nom d'home, és un nom de muntanya! —va exclamar el pobre interrogador, que començava a perdre l'oremus.

—És el meu nom —va dir tranquil·lament Athos.

—Però vau dir que us dèieu d'Artagnan.

—Jo?

—Sí, vós.

—Més aviat és a mi que em van dir: «Sou el senyor d'Artagnan?», i jo vaig respondre: «Trobeu?». Els guàrdies van exclamar que n'estaven segurs i jo no vaig voler dur-los la contrària. D'altra banda, em podia equivocar.

—Senyor, insulteu la majestat de la justícia.

—Gens ni mica —va fer tranquil·lament Athos.

—Sou el senyor d'Artagnan.

—Com veieu, ho torneu a afirmar.

—Però jo us dic, senyor comissari, que no pot haver-hi cap dubte —va exclamar al seu torn el senyor Bonacieux—. El senyor d'Artagnan és el meu llogater i per tant, encara que no em pagui els lloguers, i justament a causa d'això, el conec molt bé. El senyor d'Artagnan és un jove de dinou o vint anys escassos, i el senyor almenys en té trenta. El senyor d'Artagnan està a la companyia dels guàrdies del senyor des Essarts, i aquest senyor està a la companyia dels mosqueters del senyor de Tréville: mireu l'uniforme, senyor comissari, mireu l'uniforme.

—És veritat —va murmurar el comissari—, és ben veritat.

En aquell moment la porta es va obrir de cop i un missatger, introduït per un dels carcellers de la Bastilla, va donar una carta al comissari.

—Oh, la desgraciada! —va exclamar el comissari.

—Què? Què dieu? De qui parleu? No és pas de la meva dona, espero!

—I tant que és d'ella. Ja heu begut oli.

—Què dieu! —va exclamar el mercer exasperat—. Em podeu explicar, si us plau, com pot ser que la meva situació empitjori pel que la meva dona fa mentre jo soc a la presó?

—Perquè el que ella fa és conseqüència dels vostres plans infernals!

—Us juro, senyor comissari, que us equivoqueu de mig a mig, que jo no sé res del que la meva dona havia de fer, que ignoro completament què fa i que, si ha fet alguna ximpleria, en renego, l'abomino i la maleixo.

—Uf —va dir Athos al comissari—, si a mi ja no em necessiteu, dueu-me a un altre lloc, és molt desagradable el vostre senyor Bonacieux.

—Torneu els presoners als calabossos —va dir el comissari indicant amb un sol gest Athos i Bonacieux—, i vigileu-los més severament que mai.

—Amb tot —va afegir Athos amb la calma habitual—, si el que voleu és parlar amb el senyor d'Artagnan, no veig en què el puc substituir.

—Feu el que he dit! —va exclamar el comissari—. I el secret més absolut! Entesos?

Athos va seguir els seus guàrdies arronsant les espatlles, i el senyor Bonacieux deixant anar uns laments que haurien partit el cor d'un tigre.

Van dur el mercer al mateix calabós on havia passat la nit i l'hi van deixar tot el dia. Tot el dia Bonacieux va plorar com un autèntic mercer, ja que, tal com ell mateix havia dit, no era home d'espasa.

Al vespre, cap allà les nou, quan estava a punt de ficar-se al llit, va sentir passos al corredor. Els passos s'acostaven al seu calabós, es va obrir la porta, van aparèixer uns guàrdies.

—Seguiu-me —va dir un oficial de la policia que venia darrere dels guàrdies.

—Seguir-vos! —va exclamar Bonacieux—. Seguir-vos a aquesta hora! I fins on, Déu meu?

—On tenim l'ordre d'acompanyar-vos.

—Però això no és cap resposta.

—Tot i així és l'única que us podem oferir.

—Ah, Déu meu, Déu meu —va murmurar el pobre mercer—, aquest cop estic perdut!

I va seguir maquinalment i sense resistència els guàrdies que l'havien anat a buscar.

Va agafar el mateix corredor que ja havia agafat, va travessar un primer pati i després un segon edifici; finalment, a la porta del pati de l'entrada hi va trobar un cotxe envoltat per quatre guàrdies a cavall. El van fer pujar al cotxe, l'oficial es va asseure al seu costat, van tancar la portella amb clau i tots dos es van trobar en una presó amb rodes.

El cotxe es va posar en marxa, lent com una carrossa fúnebre. A través de la reixa tancada amb forrellat, el presoner veia les cases i les llambordes, res més; però, com a autèntic parisenc, Bonacieux reconeixia cada carrer pels mollons, els rètols i els fanals. Quan van arribar a Saint-Paul, lloc on executaven els condemnats de la Bastilla, va estar a punt de desmaiar-se i es va senyar dos cops. Es va pensar que el cotxe s'hi aturaria. Però el cotxe va passar de llarg.

Més enllà va tornar a sentir un gran terror quan van vorejar el cementiri de Saint-Jean, on s'enterraven els criminals d'Estat. Només una cosa el va tranquil·litzar una mica, i és que abans d'enterrar-los normalment els tallaven el cap, i ell encara tenia el cap sobre les espatlles. Però quan va veure que el cotxe enfilava el camí de la Grève, va distingir els teulats punxeguts de l'ajuntament i el cotxe va entrar per sota l'arcada, es va pensar que ja estava acabat, va voler confessar-se a l'oficial i, quan aquest s'hi va negar, va proferir uns crits tan llastimosos que l'oficial va anunciar que, si el continuava eixordant d'aquella manera, l'emmordassaria.

Aquesta amenaça el va tranquil·litzar una mica: si l'haguessin hagut d'executar a la Grève, no valia la pena que l'emmordassessin, atès que gairebé havien arribat al

lloc de l'execució. En efecte, el cotxe va travessar la plaça fatal sense aturar-se. Ja només quedava per témer la Croix-du-Trahoir, i el cotxe justament s'hi va dirigir.

Aquesta vegada ja no hi havia cap dubte, era a la Croix-du-Trahoir que executaven els petits criminals. Bonacieux s'havia vanat de ser digne de Saint-Paul o de la plaça de Grève: era a la Croix-du-Trahoir que acabarien el seu viatge i el seu destí! Encara no podia veure la malaventurada creu, però d'alguna manera sentia com s'acostava. Quan ja només la tenia a una vintena de passos, va sentir un soroll i el cotxe es va aturar. Era més del que podia suportar el pobre Bonacieux, ja esclafat per totes les emocions precedents. Se li va escapar un feble gemec que s'hauria pogut confondre amb l'últim sospir d'un moribund, i va perdre els sentits.

Capítol XIV

L'HOME DE MEUNG

La causa de l'atropament no era l'espera d'un home que havien de penjar, sinó la contemplació d'un penjat.

El cotxe, que s'havia aturat un moment, va poder tornar a posar-se en marxa, va travessar la gentada, va continuar endavant, va enfilel el carrer de Saint-Honoré, va girar pel dels Bons-Enfants i es va aturar davant d'una porta baixa.

La porta es va obrir i dos guàrdies van rebre als seus braços Bonacieux, que l'oficial aguantava. El van portar per un passatge, li van fer pujar una escala i el van deixar en una antecambra.

Tots aquests moviments el senyor Bonacieux els va fer maquinalment.

Havia caminat com es camina en somnis, havia entrevist els objectes a través d'una boira i les seves orelles havien sentit sons sense entendre'ls. En aquell moment l'haurien pogut executar sense que hagués intentat fer ni un gest per defensar-se, sense que hagués proferit ni un crit per implorar pietat.

Es va quedar, doncs, assegut al banc, al lloc on l'havien deixat els guàrdies, amb l'esquena recolzada a la paret i els braços penjant.

Això no obstant, com que mirant al seu voltant no veia cap objecte amenaçador, com que res no indicava que correués un perill real, com que el banc estava correctament encoixinat, com que la paret estava entapissada amb guadamassil, com que davant de la finestra hi queien grans cortines de domàs vermell retingudes per abraçadores d'or, de mica en mica es va adonar que el terror que el paralitzava era exagerat i va començar a bellugar el cap a dreta i esquerra i amunt i avall.

Amb aquest moviment, al qual no es va oposar ningú, es va animar una mica i es va atrevir a recollir una cama, i després l'altra; finalment, ajudant-se amb totes dues mans, es va alçar del banc i es va posar dret.

En aquell moment un oficial de bon aspecte va obrir una porteta, va continuar parlant un moment amb una persona que hi havia a l'estança contigua i finalment es va girar cap al presoner i li va dir:

—Sou vós que us dieu Bonacieux?

—Sí, senyor oficial —va balbucejar el mercer, més mort que viu—, per servir-vos.

—Entreu —va dir l'oficial.

I es va apartar per deixar passar el mercer, que va obeir sense replicar i va entrar a l'habitació on semblava que l'esperaven.

Era un gran despatx, de parets guarnides amb armes ofensives i defensives, tancat i ofegador, en el qual ja hi havia foc, a pesar que tot just era a finals de setembre. Una

taula quadrada, coberta de llibres i de papers damunt dels quals hi havia desenrotllat un gran plànol de la ciutat de La Rochelle, ocupava el centre de l'estança.

Dret davant de la llar de foc hi havia un home d'estatura mitjana, aspecte altiu i orgullós, ulls penetrants, front ample i cara prima que encara acabava d'allargar més un masclet completat amb un bigoti. Tot i que l'home tenia amb prou feines trenta-sis o trenta-set anys, els cabells, el bigoti i el masclet ja li grisejaven. Aquest home, tot i no dur espasa, tenia ben bé l'aire d'un home de guerra, i les botes de búfal encara lleugerament cobertes de pols indicaven que aquell dia havia muntat a cavall.

Aquest home era Armand-Jean Duplessis, cardenal de Richelieu, no pas tal com ens el representen, consumit com un vell, sofrent com un màrtir, amb el cos cansat, la veu apagada, enterrat en una gran butaca com en una tomba anticipada, que ja només vivia gràcies a la força del seu geni i només sostenia la lluita amb Europa gràcies a l'eterna concentració de la seva intel·ligència; sinó tal com era realment en aquell temps, és a dir, un cavaller astut i galant, ja de cos feble, però sostingut per la força moral que va fer que fos un dels homes més extraordinaris que hagin existit mai; un home que, després d'haver donat suport al duc de Nevers al seu ducat de Màntua, i després d'haver pres Nimes, Castres i Uzès, es preparava a fer fora els anglesos de l'illa de Ré i a assetjar La Rochelle.

A primera vista, res no delatava el cardenal i era impossible que els qui no li coneixien la cara endevinessin davant de qui es trobaven.

El pobre mercer es va quedar dret a la porta, mentre que els ulls del personatge que acabem de descriure l'observaven fixament i semblava que volguessin penetrar tot el seu passat.

—És aquest, aquest Bonacieux? —va preguntar després d'un moment de silenci.

—Sí, monsenyor —va respondre l'oficial.

—Molt bé, doneu-me aquests papers i deixeu-nos.

L'oficial va agafar de sobre la taula els papers indicats, els va donar al cardenal, es va inclinar fins a terra i va sortir.

Bonacieux va reconèixer els interrogatoris de la Bastilla. De tant en tant l'home de la llar de foc alçava els ulls dels papers i els clavava com dos punyals fins al fons del cor del pobre mercer.

Després de deu minuts de lectura i de deu segons d'examen, el cardenal havia arribat a una conclusió.

«Aquest cap no ha conspirat mai», es va dir, «però tant li fa, a veure.»

—Us acusen d'alta traïció —va dir lentament el cardenal.

—Això és el que m'han dit, monsenyor —va exclamar Bonacieux dirigint-se al seu interrogador amb el títol que havia sentit que li donava l'oficial—, però us juro que jo no en sabia res.

El cardenal va reprimir un somriure.

—Heu conspirat amb la vostra dona, amb la senyora de Chevreuse i amb Milord el duc de Buckingham.

—En efecte, monsenyor —va respondre el mercer—, vaig sentir-li pronunciar aquests noms.

—Quan?

—Deia que el cardenal Richelieu havia fet venir el duc de Buckingham a París per perdre'l i perdre la reina amb ell.

—Això, deia? —va exclamar el cardenal amb violència.

—Sí, monsenyor, però jo li vaig dir que feia mal fet de parlar així i que Sa Eminència era incapaç...

—Calleu, sou un imbècil —va fer el cardenal.

—És exactament el que em va respondre la meva dona, monsenyor.

—Sabeu qui va raptar la vostra dona?

—No, monsenyor.

—Però tanmateix teniu sospites?

—Sí, monsenyor, però sembla que aquestes sospites van irritar el senyor comissari i ja no les tinc.

—La vostra dona es va escapar, ho sabíeu?

—No, monsenyor, m'ho va dir, quan jo ja era a la presó, el mateix senyor comissari, un home molt amable!

El cardenal va reprimir un segon somriure.

—Aleshores ignoreu què se n'ha fet, de la vostra dona, des d'aleshores?

—Absolutament, monsenyor, però devia tornar al Louvre.

—A la una de la matinada no hi era.

—Ai! Déu meu! Doncs què li deu haver passat?

—Ja ho sabrem, no passeu ànsia; al cardenal no se li amaga res, el cardenal ho sap tot.

—En aquest cas, monsenyor, creieu que el cardenal voldrà dir-me què li ha passat a la meva dona?

—Potser, però primer heu de confessar tot el que sabeu sobre les relacions de la vostra dona amb la senyora de Chevreuse.

—Però és que no en sé res, monsenyor, no l'he vista mai.

—Quan anàveu a buscar la vostra dona al Louvre, tornava directament a casa?

—Gairebé mai: sempre havia de passar a parlar amb comerciants en robes i jo l'acompanyava a veure'ls.

—I quants n'hi havia, d'aquests comerciants?

—Dos, monsenyor.

—On eren?

—Un al carrer de Vaugirard i l'altre al carrer de La Harpe.

—Hi entràveu amb ella?

—Mai, monsenyor, jo l'esperava a la porta.

—I quina excusa us donava per entrar-hi tota sola?

—No me'n donava cap, em deia que l'esperés i jo esperava.

—Sou un marit ben complaent, estimat senyor Bonacieux! —va dir el cardenal.

«Em diu estimat senyor!», es va dir el mercer. «Renoï! Això va bé!»

—Reconeixeríeu aquestes portes?

—Sí.

—En sabeu els números?

—Sí.

—Quins són?

—El 25 del carrer de Vaugirard i el 75 del carrer de La Harpe.

—Molt bé —va dir el cardenal.

Després de dir aquestes paraules, va agafar una campaneta de plata i va avisar. Va entrar l'oficial.

—Aneu a buscar-me Rochefort —va dir a mitja veu—, i que vingui ara mateix, si ha tornat.

—El comte és aquí —va dir l'oficial—, demana per parlar amb Vostra Eminència urgentment.

—Amb Vostra Eminència! —va murmurar Bonacieux, que sabia que aquest era el títol que se solia donar al cardenal—. Amb Vostra Eminència!

—Doncs que vingui, que vingui! —va dir vivament Richelieu.

L'oficial va sortir del despatx amb la rapidesa amb la qual tots els servidors solien obeir les ordres del cardenal.

—Amb Vostra Eminència! —murmurava Bonacieux, a qui els ulls li giraven a les òrbites.

Quan encara no havien passat ni cinc segons de la desaparició de l'oficial, la porta es va obrir i va entrar un nou personatge.

—És ell! —va exclamar Bonacieux.

—Qui ell? —va preguntar el cardenal.

—El que va raptar la meva dona.

El cardenal va tornar a tocar la campaneta. L'oficial va aparèixer.

—Poseu aquest home en mans dels seus dos guàrdies i que esperi que el torni a cridar.

—No, monsenyor, no! No és ell! —va exclamar Bonacieux—. M'he equivocat, és un altre que no se li assembla gens! El senyor és una persona honrada.

—Emporteu-vos aquest imbècil! —va dir el cardenal.

L'oficial va agafar el braç de Bonacieux i se'l va endur a l'antecambra, on l'esperaven els seus dos guàrdies.

El nou personatge que acabava d'entrar va seguir impacientment Bonacieux amb els ulls fins que va ser fora i la porta tancada.

—S'han vist —va dir acostant-se ràpidament al cardenal.

—Qui? —va preguntar Sa Eminència.

—Ella i ell.

—La reina i el duc? —va exclamar Richelieu.

—Sí.
—On?
—Al Louvre.
—N'esteu segur?
—Del tot.
—Qui us ho ha dit?
—La senyora de Lannoy, que com sabeu és tota de Vostra Eminència.
—Per què no ho ha dit més aviat?
—Bé per casualitat, bé per desconfiança, la reina va voler que dormís a la seva habitació i la va tenir amb ella tot el dia.
—Està bé, ens han guanyat. Mirem de prendre la revenja.
—Us hi ajudaré amb tota l'ànima, monsenyor, podeu estar-ne segur.
—Com va anar?
—A dos quarts d'una, la reina estava amb les seves dones...
—On?
—Al dormitori...
—Bé.
—Quan van venir a portar-li un mocador de part de la dama del rober...
—I després?
—La reina immediatament va manifestar una gran emoció i, malgrat el coloret que duia a la cara, es va posar blanca.
—I després! Què més!
—Tot i així es va aixecar i amb veu alterada va dir: «Senyores, espereu-me deu minuts que ara torno.» Va obrir la porta de l'alcova i va sortir.
—Per què la senyora de Lannoy no va córrer a avisar-nos de seguida?
—Encara no hi havia res segur. A més la reina havia dit: «Senyores, espereu-me» i no va gosar desobeir la reina.
—I quanta estona va ser fora, la reina?
—Tres quarts.
—No la va acompanyar cap dona?
—Només donya Estefania.
—I després va tornar?
—Sí, però per agafar una capseta de palissandre amb el seu monograma i tornar a sortir.
—I quan va tornar, més tard, va tornar amb la capseta?
—No.
—La senyora de Lannoy sabia què hi havia a la capsa?
—Sí, els cordons amb capçats de diamants que Sa Majestat va regalar a la reina.
—I va tornar al dormitori sense la capsa?
—Sí.

—L'opinió de la senyora de Lannoy, aleshores, és que els va donar a Buckingham?

—N'està segura.

—Per què?

—Avui, la senyora de Lannoy, en la seva qualitat de dama dels ornaments de la reina, ha buscat la capseta, s'ha mostrat neguitosa de no trobar-la i ha acabat per preguntar a la reina si sabia on era.

—I aleshores la reina...?

—La reina s'ha posat molt vermella i ha respost que com que el dia abans havia trencat un dels capçats, l'havia fet dur a ca l'orfebre per arreglar-lo.

—S'hi ha d'anar i comprovar si és cert o no.

—Ja hi he anat.

—I bé, què diu?

—L'orfebre no en sap res.

—Bé! Bé! Rochefort, no està tot perdut, i potser... potser encara anirà millor!

—No dubto que el geni de Vostra Eminència...

—Repararà les ximpleries del meu agent, és això?

—És exactament el que anava a dir, si Vostra Eminència m'hagués deixat acabar la frase.

—I ara, sabeu on s'amagaven la duquessa de Chevreuse i el duc de Buckingham?

—No, monsenyor, la meva gent no han pogut dir-me'n res del cert.

—Jo sí que ho sé.

—Vós, monsenyor?

—Sí, o almenys m'ho imagino. S'estaven l'un al carrer de Vaugirard número 25 i l'altre al carrer de La Harpe número 75.

—Vostra Eminència vol que els faci detenir?

—Ja serà massa tard, deuen haver marxat.

—Tant és, ho podem comprovar.

—Agafeu deu homes de la meva guàrdia i escorcolleu les dues cases.

—Ara mateix, monsenyor.

I Rochefort es va afanyar a sortir del despatx.

Quan el cardenal es va quedar sol, va reflexionar un instant i va tocar la campaneta per tercera vegada.

Va tornar a aparèixer el mateix oficial.

—Feu passar el presoner —va dir el cardenal.

Van fer entrar el senyor Bonacieux i, obeint el gest del cardenal, l'oficial es va retirar.

—M'heu enganyat —va dir severament el cardenal.

—Jo! —va exclamar Bonacieux—. Jo, enganyar Vostra Eminència!

—Quan la vostra dona anava al carrer de Vaugirard i al carrer de La Harpe no anava a veure comerciants en robes.

—I on anava, Senyor Déu meu?

—Anava a veure la duquessa de Chevreuse i el duc de Buckingham.

—Sí —va dir Bonacieux repassant els seus records—, sí, Vostra Eminència té raó. Més d'una vegada vaig dir a la meva dona que era estrany que uns comerciants en robes tinguessin aquelles cases tan grans i sense cap rètol, i la meva dona cada vegada es posava a riure. Ah, monsenyor —va continuar Bonacieux llançant-se als peus de l'Eminència—, ah, sou el cardenal, el gran cardenal, l'home de geni que tothom venera.

El cardenal, per mediocre que fos un triomf sobre un ésser tan vulgar com el senyor Bonacieux, igualment el va assaborir un instant. Tot seguit, com si se li acudís una idea nova, un somriure li va eixamplar els llavis i allargant la mà al mercer li va dir:

—Aixequu-vos, amic meu, sou un bon home.

—El cardenal m'ha tocat la mà! He tocat la mà del gran home! —va exclamar Bonacieux—. El gran home m'ha dit amic meu!

—Sí, amic meu, sí —va dir el cardenal amb aquell to paternal que sabia agafar de vegades i que només enganyava la gent que no el coneixia—, i com que hem sospitat de vós injustament, ara us hem d'indemnitzar: teniu, agafeu aquesta bossa amb cent pistoles i perdoneu-me.

—Que jo us perdoni, monsenyor! —va dir Bonacieux, dubtant de si havia d'agafar la bossa, sens dubte per temor que aquell pretès regal només fos una broma—. Vós sou ben lliure de fer-me agafar, sou ben lliure de fer-me torturar, sou ben lliure de fer-me penjar: sou l'amo i jo no hi tindria res a dir. Perdonar-vos, monsenyor! Només faltaria!

—Ah! Estimat senyor Bonacieux, sou molt generós, ja ho veig, i us en dono les gràcies. Així, agafeu la bossa i us n'aneu sense estar gaire disgustat?

—Me'n vaig encantat, monsenyor.

—Doncs adeu, o més ben dit a reveure, perquè espero que ens tornarem a veure.

—Sempre que monsenyor vulgui, estic a les ordres de Vostra Eminència.

—Serà sovint, segur, perquè he trobat molt d'interès en la vostra conversa.

—Oh, monsenyor!

—A reveure, senyor Bonacieux, a reveure.

I el cardenal li va fer un signe amb la mà, al qual Bonacieux va respondre amb una inclinació fins a terra. Tot seguit va sortir de recules i, quan va ser a l'antecambra, el cardenal el va sentir que en el seu entusiasme cridava a plens pulmons: «Visca monsenyor! Visca Sa Eminència! Visca el gran cardenal!» El cardenal va escoltar amb un somriure aquesta brillant manifestació dels sentiments entusiastes del senyor Bonacieux. I quan els crits de Bonacieux es van haver perdut en la distància es va dir: «Vet aquí un home que a partir d'ara es deixarà matar per mi.»

I el cardenal es va posar a examinar amb gran atenció el mapa de La Rochelle que, tal com hem dit, tenia desplegat sobre la taula, i amb un llapis va traçar-hi la línia per on havia de passar el famós dic que, divuit mesos després, va tancar el port de la ciutat assetjada.

Mentre es trobava sumit en profundes meditacions estratègiques, la porta es va obrir de nou i va entrar Rochefort.

—Què? —va dir vivament el cardenal, alçant-se amb una promptitud que demostrava la importància que donava a la missió que havia encarregat al comte.

—Doncs que una dona d'entre vint-i-sis i vint-i-vuit anys i un home d'entre trenta-cinc i quaranta efectivament han passat l'un quatre i l'altre cinc dies a les cases que Vostra Eminència ha indicat —va dir—. Però la dona va marxar-ne ahir a la nit i l'home aquest matí.

—Eren ells! —va exclamar el cardenal, que mirava el pèndol—. I ara —va continuar— ja és massa tard per enviar ningú a seguir-los: la duquessa és a Tours i el duc a Boulogne. És a Londres que els hem d'anar a trobar.

—Quines són les ordres de Vostra Eminència?

—Ni una paraula del que ha passat, que la reina continuï en perfecta seguretat, que ignori que sabem el seu secret, que es pensi que anem al darrere d'una conspiració qualsevol. Envieume el ministre Séguier.

—I d'aquell home, què n'ha fet Vostra Eminència?

—De quin home? —va preguntar el cardenal.

—Del Bonacieux.

—N'he fet tot el que se'n podia fer. N'he fet l'espia de la seva dona.

El comte de Rochefort es va inclinar com un home que reconeix la gran superioritat del seu senyor i es va retirar.

Un cop sol, el cardenal es va asseure, va escriure una carta que va tancar amb el seu segell personal i tot seguit va avisar. L'oficial va entrar per quarta vegada.

—Feu venir Vitray —va dir—, i digueu-li que es prepari per a un viatge.

Un instant després, tenia al davant l'home que havia fet avisar, amb botes i esperons.

—Vitray —va dir—, ara mateix sortiu cap a Londres. No us entretingueu ni un moment pel camí. Lliurareu aquesta carta a Milady. Aquí teniu un val de dues-centes pistoles, passeu a veure el meu tresorer i que us les doni. En rebreu dues-centes més si sou aquí de tornada abans de sis dies i heu fet bé l'encàrrec.

El missatger, sense badar boca, es va inclinar, va agafar la carta, el val per les dues-centes pistoles i va sortir.

La carta deia això:

«Milady,

Aneu al primer ball on vagi el duc de Buckingham. Durà al perpunt dotze cordons amb capçats de diamants, acosteu-vos-hi i talleu-ne dos.

Tan bon punt tingueu aquests cordons, aviseu-me.»

Capítol XV

GENT DE LLEIS I GENT D'ESPASA

Com que l'endemà del dia que havien succeït tots aquests fets Athos no havia reaparegut, d'Artagnan i Porthos van avisar el senyor de Tréville de la seva desaparició.

Quant a Aramis, havia demanat un permís de cinc dies i era a Rouen, deien, per coses de família.

El senyor de Tréville era el pare dels seus soldats. El més insignificant i més desconegut de tots, un cop duia l'uniforme de la companyia, estava tan segur de poder comptar amb ell com n'hauria pogut estar el seu germà.

Així doncs, va anar immediatament a veure el lloctinent criminal. Van fer venir l'oficial que comandava el punt de vigilància de la Creu Vermella i les informacions obtingudes van fer palès que Athos es trobava momentàniament tancat a Fort-l'Évêque.

Athos havia passat per totes les situacions per les quals hem vist passar Bonacieux.

Hem assistit a l'escena de l'acarament dels dos captius. Athos, que fins aleshores no havia dit res per por que busquessin d'Artagnan i no tingués el temps que li calia, a partir d'aquell moment va declarar que es deia Athos i no pas d'Artagnan.

Va afegir que no coneixia ni el senyor ni la senyora Bonacieux, que no havia parlat mai ni amb l'un ni amb l'altre; que cap a les deu de la nit havia anat a veure el senyor d'Artagnan, el seu amic, però que fins a aquella hora havia estat a casa del senyor de Tréville, on havia sopat. Vint testimonis podien afirmar-ho, va afegir, i va anomenar diversos gentilhomes distingits, entre d'altres el senyor duc de La Trémouille.

El segon comissari va quedar tan atordit com el primer per la declaració simple i ferma del mosqueter, sobre el qual hauria volgut prendre la venjança que la gent de lleis desitja tant contra la gent d'espasa, però el nom del senyor de Tréville i el del senyor duc de La Trémouille feien reflexionar.

Van enviar Athos, doncs, al cardenal, però malauradament el cardenal havia anat al Louvre a veure el rei.

Era just el moment que el senyor de Tréville, després de deixar el lloctinent criminal i el governador de Fort-l'Évêque sense haver pogut trobar Athos, arribava per veure Sa Majestat.

Com a capità dels mosqueters, el senyor de Tréville podia presentar-se a qualsevol hora a les habitacions del rei.

Coneixem les prevencions del rei contra la reina, unes prevencions hàbilment alimentades pel cardenal, que en qüestió d'intrigues desconfiava infinitament més de

les dones que dels homes. Una de les grans causes d'aquesta prevenció era, sobretot, l'amistat d'Anna d'Àustria amb la senyora de Chevreuse. Aquestes dues dones el preocupaven més que les guerres amb Espanya, les diferències amb Anglaterra i les dificultats financeres. Estava convençut que la senyora de Chevreuse servia la reina no solament en les intrigues polítiques, sinó també —i això el turmentava molt més— en les intrigues amoroses.

Quan el cardenal havia començat a dir que la senyora de Chevreuse, exiliada a Tours i que se suposava que era en aquella ciutat, havia vingut a París i que durant els cinc dies que s'hi havia estat havia despistat la policia, el rei s'havia enfilat per les parets. Lluís XIII, capriciós i infidel, volia ser anomenat Lluís el Just i Lluís el Cast. La posteritat difícilment entendrà aquest caràcter, que la història només explica amb fets i mai amb raons.

Però quan el cardenal va afegir que la senyora de Chevreuse no tan sols havia estat a París, sinó que a més la reina hi havia reprès contacte amb l'ajuda d'una d'aquelles correspondències misterioses que en aquell temps rebien el nom de càbala; quan va afirmar que ell, el cardenal, havia estat a punt de desentrellar els fils més obscurs de la intriga si no hagués estat que, en el moment d'agafar en flagrant delictes, amb totes les proves al damunt, l'emissari que la reina enviava a l'exiliada, un mosqueter havia gosat interrompre violentament el curs de la justícia i, amb l'espasa a la mà, havia caigut sobre uns honrats enviats de la llei encarregats d'examinar amb imparcialitat tot l'assumpte per posar-lo davant dels ulls del rei, aleshores Lluís XIII ja no es va dominar més i va fer un pas cap a l'apartament de la reina amb aquella pàl·lida i muda indignació que, quan esclatava, duia aquell príncep fins a la crueltat més freda.

I això que el cardenal encara no havia dit ni una paraula del duc de Buckingham.

Va ser aleshores que va entrar el senyor de Tréville, fred, educat i amb una presència irreprotxable.

Advertit del que acabava de passar per la presència del cardenal i per l'alteració de la cara del rei, el senyor de Tréville es va sentir fort com Samsó davant dels filisteus.

Lluís XIII ja posava la mà al pany de la porta, però el soroll que el senyor de Tréville va fer en entrar el va fer girar.

—Arribeu al punt, senyor —va dir el rei, que quan estava encès per les passions no sabia dissimular—, acabo de sentir grans coses dels vostres mosqueters.

—I jo —va dir fredament el senyor de Tréville— també en porto de grosses per comunicar a Vostra Majestat sobre la seva gent de lleis.

—Perdoneu? —va dir el rei amb altivesa.

—Tinc l'honor de fer saber a Vostra Majestat —va continuar el senyor de Tréville en el mateix to— que una colla de procuradors, comissaris i policies, gent molt estimable però, pel que sembla, molt hostil a l'uniforme, es va permetre d'arrestar en una casa, de treure al carrer i de llançar a Fort-l'Évêque, tot plegat obeint una ordre

que s'han negat a presentar-me, un dels meus mosqueters, o més ben dit dels vostres, senyor, d'un comportament irreprotxable, d'una reputació gairebé il·lustre i que Vostra Majestat coneix favorablement, el senyor Athos.

—Athos —va dir el rei maquinalment—, sí, és cert, aquest nom el conec.

—Vostra Majestat segur que recorda —va dir el senyor de Tréville— que el senyor Athos és el mosqueter que, en el desagradable duel que ja sap, va tenir la dissort de ferir greument el senyor de Cahusac. Per cert, monsenyor —va continuar Tréville adreçant-se al cardenal—, el senyor de Cahusac ja es troba bé del tot, oi?

—Gràcies! —va respondre el cardenal estrenyent els llavis de ràbia.

—El senyor Athos havia anat a visitar un dels seus amics, que en aquell moment no hi era —va continuar el senyor de Tréville—, un jove bearnès, cadet als guàrdies de Sa Majestat, companyia des Essarts; però just quan acabava d'instal·lar-se a casa del seu amic i havia agafat un llibre per esperar-lo, un eixam barreja d'alguatzirs i de soldats va assetjar la casa, va esbotzar-ne les portes...

El cardenal va fer al rei un senyal que significava: «És l'assumpte del qual us parlava.»

—Tot això ja ho sabem —va replicar el rei—, perquè tot això es va fer per al nostre servei.

—Aleshores —va dir Tréville—, també deu ser per al servei de Vostra Majestat que van agafar un dels meus mosqueters innocent, que el van col·locar entre dos guàrdies com un malfactor i que van passejar entre un populatxo insolent un cavaller que ha vessat deu vegades sang al servei de Vostra Majestat i que no dubtaria a tornar a vessar-ne.

—Així és com van anar les coses? —va preguntar el rei, insegur.

—El senyor de Tréville no diu —va intervenir el cardenal amb tota la calma— que aquest mosqueter, que aquest cavaller innocent acabava, no feia ni una hora, d'investir a cops d'espasa quatre comissaris instructors delegats per mi per instruir un assumpte de la més gran importància.

—Desafio Vostra Eminència a demostrar-ho —va exclamar el senyor de Tréville amb la seva franquesa gascona i la seva rudesia militar—, perquè una hora abans el senyor Athos, que Vostra Majestat ha de saber que és un home d'elevada qualitat, em feia l'honor, després d'haver sopat a casa meva, de conversar al saló del meu hotel amb el duc de La Trémouille i el comte de Chalus, que s'hi trobaven.

El rei va mirar el cardenal.

—Hi ha una acta que en dona fe —va dir el cardenal, responent en veu alta a la pregunta muda de Sa Majestat—, i els homes maltractats van aixecar aquesta que tinc l'honor de presentar a Vostra Majestat.

—Una acta de gent de lleis val més que la paraula d'honor d'un home d'espasa? —va respondre altivament Tréville.

—Prou, prou, Tréville, calleu —va dir el rei.

—Si Sa Eminència té alguna sospita contra un dels meus mosqueters —va dir Tréville—, la justícia del senyor cardenal és prou coneguda perquè jo ara hagi d'exigir una investigació.

—A la casa on es va presentar la justícia —va continuar el cardenal, impassible— hi viu, em sembla, un bearnès amic del mosqueter.

—Vostra Eminència es refereix al senyor d'Artagnan?

—Em refereixo a un jove que vós protegiu, senyor de Tréville.

—Efectivament, és exacte.

—No penseu que aquest jove pugui haver donat mals consells...

—Al senyor Athos, un home amb el doble d'anys? —va interrompre el senyor de Tréville—; no, monsenyor. D'altra banda, el senyor d'Artagnan era a casa meva.

—Ves per on! —va dir el cardenal—. Tothom era a casa seva?

—Vostra Eminència dubta de la meva paraula? —va dir Tréville, amb el front envermellit per la ira.

—No, Déu me'n guard! —va dir el cardenal—, però a quina hora era a casa vostra?

—Oh, això ho puc dir del cert, perquè quan va entrar em vaig fixar que eren dos quarts de deu al pèndol, tot i que jo em pensava que era més tard.

—I a quina hora va abandonar el vostre hotel?

—A dos quarts d'onze, una hora després de tot això.

—En tot cas —va respondre el cardenal, que no sospitava gens de la lleialtat de Tréville i que sentia que la victòria se li escapava—, en tot cas, a Athos el van arrestar en aquesta casa del carrer dels Fossoyeurs.

—Està prohibit que un amic visiti un amic? Que un mosqueter de la meva companyia fraternitzi amb un guàrdia de la companyia del senyor des Essarts?

—Sí, quan la casa on fraternitza amb aquest amic és suspecta.

—Perquè resulta que aquesta casa és suspecta, Tréville —va dir el rei—, potser vós no ho sabíeu?

—En efecte, senyor, ho ignorava. I en tot cas pot ser suspecta de dalt a baix, però nego que ho sigui la part on viu el senyor d'Artagnan, perquè puc afirmar, Majestat, que, si he de creure el que ell ha dit, no hi ha cap servidor més abnegat de Vostra Majestat, ni cap admirador més profund del senyor cardenal.

—No és aquest d'Artagnan el qui un dia va ferir Jussac en aquella infeliç topada al costat del convent dels Carmelites descalços? —va preguntar el rei mirant el cardenal, que es va posar vermell de ràbia.

—I l'endemà Bernajoux. Sí, Majestat, sí, aquest mateix, Vostra Majestat té bona memòria.

—Bé, doncs, què decidim? —va dir el rei.

—Això ho ha de dir Vostra Majestat —va dir el cardenal—. Jo afirmaria la culpabilitat.

—I jo la nego —va dir Tréville—. Però Vostra Majestat té jutges, i els seus jutges ho decidiran.

—Això mateix —va dir el rei—, enviem la causa als jutges; jutjar és la seva feina i jutjaran.

—Però —va afegir Tréville— és ben trist que, en aquests temps infausts en què ens trobem, la vida més pura i la virtut més incontestable no eximeixin un home de la infàmia i la persecució. L'exèrcit estarà poc content, ho puc assegurar, de trobar-se exposat a tractaments rigorosos per qüestions de la policia.

Era una afirmació imprudent, però el senyor de Tréville l'havia pronunciada amb coneixement de causa. Volia una explosió, perquè la càrrega fa foc i el foc il·lumina.

—Qüestions de la policia! —va exclamar el rei, recollint les paraules del senyor de Tréville—. Qüestions de la policia! I vós què en sabeu, senyor? Cuideu-vos dels vostres mosqueters i no m'escalfeu més el cap. Sentint-vos sembla que, si per desgràcia s'arresta un mosqueter, França estigui en perill. Quant de soroll per un mosqueter! En farà agafar deu, llamp de llamp!, cent, si cal, o tota la companyia! I no vull sentir res més.

—Des del moment que Vostra Majestat troba els mosqueters suspectes —va dir Tréville— són culpables. Per tant, Majestat, aquí em teniu disposat a donar-vos la meva espasa, perquè després d'haver acusat els meus soldats, el senyor cardenal, no en dubto, acabarà acusant-me a mi. De manera que val més que em constitueixi presoner amb el senyor Athos, que ja està detingut, i el senyor d'Artagnan, que sens dubte detindran.

—Cap de gascó, n'hi ha prou? —va dir el rei.

—Majestat —va respondre Tréville sense abaixar gens la veu—, ordeneu que em lliurin el meu mosqueter o que sigui jutjat.

—Serà jutjat —va dir el cardenal.

—Doncs molt bé, perquè en aquest cas demanaré a Sa Majestat permís per defensar-lo.

El rei va témer un escàndol i va començar a dir:

—Si Sa Eminència no tingués personalment motius...

El cardenal va veure venir el rei i li va passar al davant:

—Perdó —va dir—, però si Vostra Majestat veu en mi un jutge parcial, em retiro.

—A veure —va dir el rei—, em jureu, pel meu pare, que el senyor Athos era a casa vostra durant els fets i que no hi va prendre part de cap manera?

—Pel vostre gloriós pare i per vós mateix, que sou el que estimo i venero més del món, ho juro!

—Penseu, Majestat —va dir el cardenal—, que si deixem anar així el presoner, no podem saber la veritat.

—El senyor Athos sempre estarà a punt per respondre a la gent de lleis quan el vulguin interrogar. No desertarà pas, senyor cardenal, estigueu tranquil, en responc jo.

—No desertarà pas —va dir el rei—, sempre el trobarem, com diu el senyor de Tréville. A més —va afegir abaixant la veu i mirant amb aire suplicant el cardenal—, donem-los seguretat: és això, la política.

Aquesta política de Lluís XIII va fer somriure Richelieu.

—Ordeneu, Majestat —va dir—, teniu el dret de gràcia.

—El dret de gràcia només s'aplica als culpables —va dir Tréville, que volia tenir l'última paraula—, i el meu mosqueter és innocent. Per tant no és de gràcia que es tracta, Majestat, sinó de justícia.

—I és a Fort-l'Évêque? —va preguntar el rei.

—Sí, senyor, incomunicat, en un calabós, com el pitjor criminal.

—Diantre! Diantre! —va murmurar el rei—. Què cal fer?

—Signar l'ordre d'alliberament i tot estarà dat i beneït —va respondre el cardenal—. Crec, com Vostra Majestat, que la garantia del senyor de Tréville és més que suficient.

Tréville es va inclinar respectuosament amb una alegria que no deixava de contenir un cert temor: hauria preferit una resistència obstinada del cardenal més que no pas aquella sobtada facilitat.

El rei va signar l'ordre d'alliberament i Tréville es va afanyar a endur-se-la.

Quan anava a sortir, el cardenal li va somriure amicalment i va dir al rei:

—Entre els caps i els soldats dels vostres mosqueters regna una bona harmonia, Majestat. Això és molt profitós per al servei i molt honorable per a tots.

«No trigarà a fer-me alguna mala passada», es va dir Tréville. «Amb aquest home no es té mai l'última paraula. Però afanyem-nos, perquè el rei pot canviar de parer en qualsevol moment, i al capdavant és més difícil tornar a tancar a la Bastilla o a Fort-l'Évêque un home que n'ha sortit que no pas mantenir-hi un presoner que ja hi és.»

El senyor de Tréville va entrar triomfalment a Fort-l'Évêque, on va alliberar el mosqueter, que no havia abandonat la seva serena indiferència.

Després, la primera vegada que va tornar a veure d'Artagnan, li va dir:

—Us n'heu sortit bé, ja teniu pagat el cop d'espasa a Jussac. Encara falta el de Bernajoux, no us refieu gaire.

D'altra banda, el senyor de Tréville tenia raó de malfiar-se del cardenal i de pensar que allò no s'havia acabat, perquè tan bon punt el capità dels mosqueters va haver tancat la porta darrere seu, Sa Eminència va dir al rei:

—Ara que només som vós i jo, podem parlar seriosament, si Vostra Majestat vol. El duc de Buckingham ha estat a París cinc dies i n'ha marxat aquest matí.

Capítol XVI

ON EL MINISTRE SÉGUIER BUSCA MÉS D'UN COP LA CAMPANA PER TOCAR-LA, TAL COM FEIA EN ALTRES TEMPS

És impossible fer-se una idea de la impressió que aquestes paraules van produir en Lluís XIII. Va envermellir i empal·lidir alternativament, i el cardenal de seguida va veure que acabava de reconquerir de cop tot el terreny que havia perdut.

—El senyor de Buckingham a París! —va exclamar—. I què ha vingut a fer-hi?

—Sens dubte a conspirar amb els vostres enemics, els hugonots i els espanyols.

—No, diantre, no! A conspirar contra el meu honor amb la senyora de Chevreuse, la senyora de Longueville i els Condé!

—Oh, Majestat, quines idees! La reina té massa seny i sobretot us estima massa.

—La dona és feble, senyor cardenal —va dir el rei—, i pel que fa a estimar-me gaire, ja sabeu què n'opino, jo, d'aquest amor.

—Tot i així, igualment mantinc que el duc de Buckingham ha vingut a París amb un projecte polític —va dir el cardenal.

—I joestic segur que ha vingut per un altre motiu, senyor cardenal; però si la reina és culpable, que tremoli!

—De fet —va dir el cardenal—, per més que em desagradi fixar l'atenció en una traïció semblant, Vostra Majestat m'hi fa pensar: la senyora de Lannoy, que seguint les ordres de Vostra Majestat he interrogat diverses vegades, aquest matí m'ha dit que ahir a la nit Sa Majestat havia estat desperta fins molt tard, que aquest matí havia plorat molt i que tot el dia havia escrit.

—Ho veieu? —va dir el rei—. Segur que l'escrivia a ell. Cardenal, vull els papers de la reina.

—Però com obtenir-los, Majestat? Em sembla que no som vós ni jo que ens podem encarregar d'aquesta missió.

—Com es va fer en el cas de la mariscala d'Ancre? —va exclamar el rei en el súmmum de la ira—. Li van escorcollar els armaris i fins i tot la van escorcollar a ella.

—La mariscala l'Ancre no era sinó la mariscala d'Ancre, una aventurera florentina, senyor, res més; mentre que l'augusta esposa de Vostra Majestat és Anna d'Àustria, reina de França, és a dir una de les princeses més grans del món.

—Per això mateix encara és més culpable, senyor duc! Com més oblida l'alta posició que ocupa, més avall baixa. D'altra banda fa temps que estic decidit a posar fi a totes aquestes petites intrigues de política i d'amor. També té al seu costat un tal La Porte...

—Que em fa l'efecte que és el motor principal de tot això, ho confesso —va dir el cardenal.

—Així penseu com jo que m'enganya? —va dir el rei.

—Crec, i ho repeteixo a Vostra Majestat, que la reina conspira contra el poder del seu rei, però no he dit contra el seu honor.

—I jo dic que contra totes dues coses; jo us dic que la reina no m'estima; us dic que n'estima un altre; us dic que estima aquest infame duc de Buckingham! Per què no l'heu fet agafar mentre era a París?

—Agafar el duc! Agafar el primer ministre del rei Carles I! Quin escàndol! I si les sospites de Vostra Majestat, de les quals continuo dubtant, tinguessin algun fonament, quin terrible escàndol! Quin daltabaix!

—Però si s'ha exposat com un vagabund i un canalla, bé...

Lluís XIII es va aturar tot sol, espantat del que anava a dir, mentre que Richelieu, allargant el coll, esperava inútilment la paraula que havia quedat als llavis del rei.

—Bé?

—Res —va dir el rei—, res. Però durant tots els dies que ha estat a París, no l'heu perdut de vista?

—No, Majestat.

—On s'estava?

—Al carrer de La Harpe número 75.

—On és, això?

—Cap al Luxemburg.

—I esteu segur que la reina i ell no s'han vist?

—Diria que la reina es pren molt seriosament els seus deures, Majestat.

—Però han mantingut correspondència, és a ell a qui la reina ha escrit tot el dia. Senyor duc, vull aquestes cartes!

—Majestat, però...

—Senyor duc, al preu que sigui, les vull.

—Tanmateix he de fer observar a Vostra Majestat...

—Vós també em traïu, senyor cardenal, si us oposeu així a la meva voluntat? També esteu d'acord amb Espanya i amb l'anglès, amb la senyora de Chevreuse i amb la reina?

—Senyor —va respondre el cardenal sospirant—, em pensava que jo estava a cobert d'aquesta mena de sospites.

—Senyor cardenal, ja m'heu sentit: vull aquestes cartes.

—Només hi hauria una manera.

—Quina?

—Encarregar aquesta missió al ministre Séguier. És una cosa que entra perfectament en els deures del seu càrrec.

—Que l'enviïn a buscar ara mateix!

—Deu ser a casa meva, Majestat; li havia demanat que passés i, quan he vingut al Louvre, he deixat l'ordre que si es presentava el fessin esperar.

—Que el vagin a buscar ara mateix!

—Les ordres de Vostra Majestat seran executades, però...

—Però què?

—Però la reina potser es negarà a obeir.

—Les meves ordres?

—Sí, si no sap que aquestes ordres venen del rei.

—Doncs, perquè no en dubti, l'avisaré jo mateix!

—Vostra Majestat no oblidarà que he fet tot el que he pogut per prevenir una ruptura.

—Sí, duc, sé que sou molt indulgent amb la reina, massa indulgent potser, i ja us aviso que més endavant n'haurem de parlar, de tot això.

—Quan Vostra Majestat ho desitgi, però sempre em sentiré orgullós de sacrificar-me per la bona harmonia que desitjo que regni entre vós i la reina de França.

—Bé, cardenal, bé, però entretant aneu a buscar el senyor Séguier. Jo vaig a veure la reina.

I Lluís XIII va obrir la porta de comunicació i va enfilear el corredor que duia del seu apartament al d'Anna d'Àustria.

La reina era enmig de les seves dones, la senyora de Guitaut, la senyora de Sablé, la senyora de Montbazon i la senyora de Guéménée. En un racó hi havia la cambrera espanyola, donya Estefania, que l'havia seguit des de Madrid. La senyora de Guéménée llegia i tothom escoltava amb atenció la lectora, tret de la reina, que, al contrari, havia provocat la lectura per tal de poder seguir el fil dels seus pensaments mentre feia veure que escoltava.

Aquests pensaments, per més que un últim reflex d'amor els daurés, no deixaven de ser tristos. Anna d'Àustria, privada de la confiança del seu marit i perseguida per l'odi del cardenal, que no podia perdonar-li que hagués refusat un sentiment més dolç, tot i tenir sota els ulls l'exemple de la reina mare, a qui aquest odi havia turmentat tota la vida —malgrat que Maria de Mèdici, si hem de creure les memòries de l'època, havia començat per acordar al cardenal el sentiment que Anna d'Àustria sempre li va acabar negant—, Anna d'Àustria havia vist desaparèixer del seu costat els servidors més fidels, els confidents més íntims, els favorits més estimats. Igual que aquests desgraciats dotats d'un do funest, portava malastrugança a tot el que tocava: la seva amistat era un signe fatal que duia a la persecució. La senyora de Chevreuse i la senyora de Vernet estaven exiliades, i La Porte no amagava a la seva mestressa que esperava que el detinguessin en qualsevol moment.

Va ser just quan estava sumida en aquestes reflexions més profundes i fosques que es va obrir la porta de l'habitació i va entrar el rei.

La lectora va callar a l'acte, totes les dames es van alçar i es va fer un profund silenci.

Quant al rei, no va fer cap demostració de cortesia. Es va aturar simplement davant de la reina i amb veu alterada va dir:

—Senyora, rebreu la visita del senyor canceller, que us comunicarà certs assumptes que li he encarregat.

La desventurada reina, constantment amenaçada amb el divorci, l'exili i fins i tot un procés, va empal·lidir sota el coloret i no es va poder estar de dir:

—Per què aquesta visita, Majestat? Què em dirà el senyor canceller que Vostra Majestat no em pugui dir personalment?

El rei va girar cua sense respondre i gairebé en el mateix instant el capità dels guàrdies, senyor de Guitaut, va anunciar la visita del senyor canceller.

Quan el canceller va aparèixer, el rei ja havia sortit per una altra porta.

El canceller va entrar mig somrient, mig envermellint. Com que segurament el tornarem a trobar en el curs de la nostra història, no serà cap mal que els nostres lectors ja el coneguin des d'ara.

Aquest canceller era un home agradable. Havia estat Des Roches le Masle, canonge a Notre-Dame, que abans havia estat ajudant de cambra del cardenal, qui l'havia proposat a Sa Eminència com a home molt servicial. El cardenal hi va confiar i s'hi va trobar bé.

Se n'explicaven algunes històries, entre les quals la següent:

Després d'una joventut borrascosa, s'havia retirat a un convent per expiar-hi, almenys durant un quant temps, les follies de l'adolescència.

Però, en el moment d'entrar en aquest lloc sant, el pobre penitent no havia pogut tancar prou de pressa la porta perquè les passions de les quals fugia no hi entressin amb ell. L'obsedien sense descans, i el superior, al qual havia confiat aquesta desgràcia, volent defensar-lo amb tot el que estava a les seves mans, per conjurar el dimoni temptador li havia recomanat que recorregués a la corda de la campana i que la toqués al vol. El soroll avisaria els altres monjos que la temptació assetjava un germà i tota la comunitat es posaria a resar.

El futur canceller va trobar que era un bon consell. Va conjurar l'esperit maligne a còpia de pregàries dels monjos. Però el dimoni no es deixa expulsar fàcilment d'un lloc que ha conquerit i, a mesura que multiplicaven els exorcismes, multiplicava les temptacions, de manera que la campana tocava al vol nit i dia, anunciant el gran desig de mortificació que sentia el penitent.

Els monjos ja no tenien ni un moment de repòs. De dia, no paraven de pujar i baixar les escales que duïen a la capella; de nit, a més de completes i matines, encara es veïen obligats a saltar vint vegades fora dels llits per prosternar-se sobre l'enrajolat de les cel·les.

Ignorem si va ser el diable qui es va rendir, o si els monjos se'n van cansar, però al cap de tres mesos el penitent tornava a ser al món amb la pitjor reputació de posseït que hagués existit mai.

En sortir del convent, va entrar a la magistratura, va esdevenir president de tribunal en substitució del seu oncle i va abraçar el partit del cardenal, cosa que demostrava no poca sagacitat. Va arribar a canceller, va servir Sa Eminència amb zel

en el seu odi contra la reina mare i la seva venjança contra Anna d'Àustria, va estimular els jutges en l'assumpte contra Chalais, va encoratjar les provatures del senyor de Laffemas, gran carnisser de França, i finalment, quan ja tenia tota la confiança del cardenal, una confiança que s'havia guanyat tan bé, va rebre el singular encàrrec per a l'execució del qual es presentava davant de la reina.

La reina encara estava dreta quan ell va entrar, però tan bon punt el va veure es va tornar a asseure a la butaca, amb un gest va indicar a les seves dones que s'asseguessin als coixins i als tamborets i, en to altiu, va preguntar:

—Què desitgeu, senyor, i per quin motiu us presenteu aquí?

—Per fer en nom del rei, senyora, i malgrat tot el respecte que tinc l'honor de deure a Vostra Majestat, un escorcoll precís dels vostres papers.

—Com, senyor! Un escorcoll dels meus papers... A mi! Quina indignitat!

—Us prego que em perdoneu, senyora, però en aquesta circumstància no soc sinó un instrument en mans del rei. Sa Majestat no acaba de sortir d'aquí i no us ha convidat a preparar-vos per a la meva visita?

—Escorcolleu, doncs, senyor; pel que sembla soc una criminal: Estefania, doneu les claus de les meves taules i secreters.

El canceller, perquè no fos dit, va fer una visita als mobles, però sabia perfectament que la reina no devia haver guardat en cap moble la carta important que havia escrit aquell dia.

Quan va haver obert i tancat vint vegades els calaixos del secreter, es va haver de decidir, per més que vacil·lés, es va haver de decidir, dic, a arribar a la conclusió de l'assumpte, és a dir, a escorcollar la persona de la reina. El canceller va avançar, doncs, cap a Anna d'Àustria i, en to perplex i amb cara de sentir-se molt incòmode, va dir:

—I ara em falta fer l'escorcoll principal.

—Quin? —va preguntar la reina, que no l'entenia o més aviat no el volia entendre.

—Sa Majestat està segur que avui heu escrit una carta i sap que la carta encara no ha estat enviada. Aquesta carta no és ni a la vostra taula ni al vostre secreter, i tanmateix és en algun lloc.

—Gosaríeu posar la mà sobre la vostra reina? —va dir Anna d'Àustria redreçant-se tan alta com era i clavant en el canceller uns ulls d'expressió gairebé amenaçadora.

—Soc un fidel súbdit del rei, senyora, i faré tot el que Sa Majestat ordeni.

—Doncs sí, és veritat! —va dir Anna d'Àustria—. Els espies del senyor cardenal l'han servit bé. Avui he escrit una carta i la carta no ha sortit, la tinc aquí.

I la reina es va posar la preciosa mà al pit.

—Aleshores doneu-me-la, senyora —va dir el canceller.

—Només la donaré al rei, senyor —va dir Anna.

—Si el rei hagués volgut que li donéssiu la carta, senyora, us l'hauria demanada ell mateix. Però, us ho repeteixo, és a mi que ha encarregat que us la reclami, i si no

me la lliuréssiu...

—Bé?

—També és a mi que ha encarregat d'agafar-vos-la.

—Què voleu dir?

—Que les ordres que tinc van lluny, senyora, i que estic autoritzat a buscar el paper suspecte fins i tot sobre la persona de Vostra Majestat.

—Quin horror! —va exclamar la reina.

—Tingueu l'amabilitat, doncs, senyora, de fer-ho més fàcil.

—Aquest comportament és d'una violència infame, ho sabeu, senyor?

—El rei mana, senyora, perdoneu-me.

—No ho permetré; no, no, abans morir! —va exclamar la reina, en la qual es rebel·laven la sang imperiosa de l'espanyola i de l'austríaca.

El canceller va fer una profunda reverència i, amb la intenció ben palesa de no recular ni un pam en l'acompliment de la missió que tenia encomanada, i igual com hauria pogut fer l'ajudant del botxí a la cambra de tortura, es va acostar a Anna d'Àustria, dels ulls de la qual es van veure brollar en el mateix instant llàgrimes de ràbia.

La reina era, tal com hem dit, d'una gran bellesa.

La missió, per tant, es podia considerar delicada i el rei, a còpia d'estar gelós de Buckingham, havia arribat a no sentir gelosia de ningú més.

Sens dubte el canceller Séguier en aquell moment va buscar el cordó de la famosa campana, però en no trobar-lo es va decidir i va allargar la mà cap al lloc on la reina havia confessat que guardava el paper.

Anna d'Àustria va fer un pas enrere, tan pàl·lida que s'hauria dit que es moria i, recolzant-se amb la mà esquerra, per no caure, a una taula que tenia al darrere, amb la dreta es va treure un paper del pit i el va allargar al ministre de Justícia.

—Teniu, senyor, aquí teniu la carta —va exclamar la reina amb veu entretallada i tremolosa—, agafeu-la i allibereu-me de la vostra odiosa presència.

El canceller, que per la seva banda fremia amb una emoció fàcil d'imaginar, va agafar la carta, va saludar fins a terra i es va retirar.

Tan bon punt la porta es va tancar darrere seu, la reina va caure mig desmaiada als braços de les seves dones.

El canceller va anar a portar la carta al rei sense llegir-ne ni una paraula. El rei la va agafar amb mà tremolosa, va buscar l'adreça, que no hi constava, es va posar molt pàl·lid, la va obrir lentament i, en veure per les primeres paraules que anava adreçada al rei d'Espanya, va llegir-la molt de pressa.

Era tot un pla d'atac contra el cardenal. La reina convidava el seu germà i l'emperador d'Àustria a fer veure, ofesos com estaven per la política de Richelieu, l'eterna preocupació del qual va ser rebaixar la casa d'Àustria, que declaraven la guerra a França i a imposar com a condició per a la pau la destitució del cardenal; però d'amor la carta no en deia res de res.

El rei, molt content, va voler saber si el cardenal encara era al Louvre. Li van dir que Sa Eminència esperava, al despatx, les ordres de Sa Majestat.

El rei va anar immediatament a trobar-lo.

—Teniu, duc —li va dir—, teníeu raó i soc jo qui anava errat; tota la intriga és política i no s’hi parla gens d’amor, en aquesta carta. En canvi, s’hi parla molt de vós.

El cardenal va agafar la carta i la va llegir molt atentament. Quan va arribar al final, la va rellegir una segona vegada.

—Doncs ja ho veieu, Majestat —va dir—, ja veieu fins on van els meus enemics: us amenacen amb dues guerres, si no us desfeu de mi. Al vostre lloc, en veritat, jo cediria a tan poderoses instàncies i, per la meva banda, seria amb una gran tranquil·litat que em retiraria dels afers.

—Què dieu ara, duc?

—Dic, Majestat, que perdo la salut en aquestes lluites excessives i en aquests processos inacabables. Dic que, molt probablement, no podré suportar els esforços del setge de La Rochelle i que val més que hi destineu el senyor de Condé, o el senyor de Bassompierre, o algun altre home valerós que tingui per ofici la guerra, i no pas a mi, que soc un home d’Església constantment apartat de la meva vocació per destinar-me a coses per a les quals no tinc cap aptitud. Us afavorirà a l’interior, senyor, i estic segur que us faria més gran a l’estranger.

—Senyor duc —va dir el rei—, us entenc, estigueu tranquil. Tots els qui s’esmenten en aquesta carta seran castigats tal com es mereixen, la reina inclosa.

—Què dieu, Majestat? Déu no vulgui que, per mi, la reina pateixi cap contrarietat! Sempre m’ha considerat el seu enemic, encara que Vostra Majestat sigui testimoni que sempre l’he defensat calorosament, fins i tot contra vós. Oh, si traís Vostra Majestat pel que fa al seu honor, seria diferent, i jo seria el primer de dir: «Cap compassió, Majestat, cap compassió amb la culpable!». Però afortunadament no és així i Vostra Majestat acaba de tenir-ne una nova prova.

—És cert, senyor cardenal —va dir el rei—, i teníeu raó, com sempre; però la reina igualment mereix la meva còlera.

—Sou vós, senyor, qui heu provocat la seva, i veritablement, si estigués seriosament empipada amb Vostra Majestat, jo l’entendria; Vostra Majestat l’ha tractat amb una severitat!...

—Així és com tractaré sempre els meus enemics i els vostres, duc, per més ben situats que estiguin i sense que m’importin els perills que corri actuant severament contra ells.

—La reina és enemiga meva, però no vostra, Majestat; al contrari, és una esposa fidel, submissa i irreprotxable. Deixeu-me, doncs, senyor, intercedir per ella davant de Vostra Majestat.

—Doncs que s’humiliï i que sigui ella qui faci el primer pas per acostar-se’m!

—Al contrari, senyor, doneu exemple. Vós l’heu ofès primer, sospitant-ne.

—Jo, el primer pas? —va dir el rei—. Mai!

—Senyor, us ho suplico.

—A més, com el faria?

—Fent una cosa que sabéssiu que li seria agradable.

—Quina?

—Ofериu un ball. Sabeu com li agrada la dansa. Us asseguro que la seva rancúnia no resistirà una atenció semblant.

—Senyor cardenal, sabeu que no m'agraden tots aquests plaers mundans.

—La reina encara us estarà més agraïda, coneixent l'antipatia que sentiu per aquest plaer. D'altra banda, així tindrà una ocasió per posar-se els preciosos capçats de diamants que li vau regalar l'altre dia pel seu sant i que encara no ha tingut temps de lluir.

—Ja ho veurem, senyor cardenal, ja ho veurem —va dir el rei, que, amb l'alegria d'haver trobat la reina culpable d'un crim que no l'amoïnava, i innocent d'una falta que temia de debò, estava del tot disposat a reconciliar-s'hi—, ja ho veurem, però a fe que sou massa indulgent.

—Senyor —va dir el cardenal—, deixeu la severitat als ministres, la indulgència és la virtut reial. Feu-ne ús i veureu que n'estareu content.

I amb això el cardenal, que acabava de sentir tocar les onze, es va inclinar profundament, demanant permís al rei per retirar-se i suplicant-li que es reconciliés amb la reina.

Anna d'Àustria, que després de la confiscació de la carta esperava algun retret, va quedar molt sorpresa de veure que l'endemà el rei feia intents per acostar-s'hi. La seva primera reacció va ser de rebuig, el seu orgull de dona i la seva dignitat de reina havien rebut tots dos una cruel ofensa i no podia cedir així d'entrada; però, vençuda pel consell de les seves dones, finalment va semblar que començava a oblidar. El rei va aprofitar aquest primer moment de recés per dir-li que aviat comptava fer una festa.

Per a la pobra Anna d'Àustria una festa era una cosa tan rara que en sentir aquest anunci, tal com havia suposat el cardenal, l'últim rastre de ressentiment va desaparèixer, si no del seu cor, almenys de la seva cara. Va preguntar quin dia se celebraria la festa, però el rei va respondre que aquest punt encara l'havia d'acordar amb el cardenal.

En efecte, el rei cada dia demanava al cardenal en quin moment es faria la festa, i el cardenal cada dia, amb un pretext o un altre, en diferia la fixació.

Així van passar deu dies.

El vuitè dia després de l'escena que acabem d'explicar, el cardenal va rebre una carta amb segell de Londres, que contenia aquestes ratlles:

«Els tinc, però no puc deixar Londres per manca de diners; envieu-me cinc-centes pistoles i quatre o cinc dies després de rebre-les seré a París.»

El mateix dia que el cardenal havia rebut la carta, el rei li va fer l'habitual pregunta.

Richelieu va comptar amb els dits i es va dir en veu baixa:

—Diu que arribarà quatre o cinc dies després de rebre els diners; quatre o cinc dies que els diners trigaran a arribar-li, més quatre o cinc dies perquè ella torni, total deu dies; pensem també en els vents contraris, la mala fortuna, les febleses de dona, posem-hi dotze dies.

—I bé, senyor duc, ho heu calculat?

—Sí, Majestat: avui és 20 de setembre; els consellers de la ciutat fan una festa el 3 d'octubre. Anirà perfecte, perquè així no semblarà que feu un gest per acostar-vos a la reina.

I tot seguit el cardenal va afegir:

—Per cert, senyor, no us descuideu de dir a Sa Majestat, el dia abans de la festa, que us agradarà veure com li escauen els cordons de diamants.

Capítol XVII

EL MATRIMONI BONACIEUX

Era la segona vegada que el cardenal parlava dels cordons de diamants al rei. Per això a Lluís XIII el va sobtar la insistència i va pensar que aquesta recomanació amagava algun misteri.

Més d'una vegada el rei s'havia sentit humiliat pel fet que el cardenal —la policia del qual, sense haver arribat encara a la perfecció de la policia moderna, era excel·lent— estigués més al dia que ell mateix sobre el que passava al seu matrimoni. Va esperar, doncs, que una conversa amb Anna d'Àustria li aportaria una mica de llum i després podria tornar davant del cardenal amb algun secret que Sa Eminència sabés, o no sabés, cosa que en tots dos casos el rehabilitaria infinitament als ulls del seu ministre.

Va anar, doncs, a trobar la reina i, tal com tenia per costum, la va abordar amb noves amenaces contra els qui l'envoltaven. Anna d'Àustria va acotar el cap i va deixar que passés el ruixat sense respondre, esperant que acabaria parant. Però no era això el que Lluís XIII volia; Lluís XIII volia una discussió de la qual sorgís alguna llum, perquè estava convençut que el cardenal en duia alguna de cap i li preparava alguna sorpresa terrible de les seves. A còpia de perseverar en les acusacions va aconseguir el seu objectiu.

—Però, senyor —va exclamar Anna d'Àustria, cansada d'aquells atacs vagues—, no em dieu tot el que us pesa. Què he fet? Digueu, quin crim he comès? És impossible que Vostra Majestat faci tant de soroll perquè he escrit una carta al meu germà.

El rei, atacat al seu torn d'una manera tan directa, no va saber què respondre; li va semblar que era el moment de deixar anar la recomanació que no havia de fer fins el dia abans de la festa.

—Senyora —va dir solemnement—, aviat se celebrarà el ball a la Casa de la Vila. Espero que, per fer honor als nostres bons consellers, hi vindreu vestida de gala i sobretot lluint els capçats de diamants que us vaig regalar al dia del vostre sant. Vet aquí la meva resposta.

La resposta era terrible. Anna d'Àustria va suposar que Lluís XIII ho sabia tot i que el cardenal havia aconseguit que dissimulés durant set o vuit dies, cosa que d'altra banda s'adeia perfectament amb el seu caràcter. Es va posar exageradament blanca, va recolzar sobre una tauleta una mà d'una admirable bellesa, que en aquell moment semblava una mà de cera, i, mirant el rei amb ulls esglaiats, només va respondre amb una síl·laba.

—M'heu sentit, senyora —va dir el rei, a qui aquest malestar satisfieia, però que no n'endevinava la causa—, m'heu sentit?

—Sí, senyor, us he sentit —va balbucejar la reina.

—Vindreu al ball?

—Sí.

—Amb els diamants?

—Sí.

La pal·lidesa de la reina encara va augmentar. El rei se'n va adonar i se'n va alegrar amb la freda crueltat que era un dels defectes del seu caràcter.

—Així estem entesos —va dir el rei—. Això és tot el que us havia de dir.

—I quin dia s'ha de celebrar el ball? —va preguntar Anna d'Àustria.

Lluís XIII va sentir instintivament que no havia de respondre aquesta pregunta que la reina havia fet amb veu defallent.

—Molt aviat, senyora —va dir—, però ara no recordo exactament la data, la preguntaré al cardenal.

—Així ha estat el cardenal, qui us ha anunciat la festa? —va exclamar la reina.

—Sí, senyora —va respondre el rei sorprès—, per què?

—És ell qui us ha dit que em convidéssiu a anar-hi amb els diamants?

—És a dir que...

—És ell, senyor, és ell!

—I què, què hi fa que sigui ell o jo? És un crim, potser?

—No, senyor.

—Així doncs hi vindreu?

—Sí, senyor.

—Molt bé —va dir el rei retirant-se—, molt bé, hi compto.

La reina va fer una reverència, menys per etiqueta que perquè les cames no l'aguantaven.

El rei se'n va anar encantat.

—Estic perduda —va murmurar la reina—, perduda, perquè el cardenal ho sap tot i és ell qui mou el rei, que encara no sap res, però que aviat ho sabrà tot. Estic perduda! Déu meu! Déu meu! Déu meu!

Es va agenollar sobre un coixí i va resar, amb el cap enfonsat entre els braços palpitants.

En efecte, la situació era terrible. Buckingham havia tornat a Londres, la senyora de Chevreuse era a Tours. La reina, més vigilada que mai, sentia sordament que alguna de les seves dames la traïa, sense que pogués dir quina. La Porte no podia sortir del Louvre. No podia confiar en ningú.

I així, davant de l'infortuni que l'amenaçava i de l'abandó en què es trobava, va rompre a plorar.

—No puc fer alguna cosa per Vostra Majestat? —va dir de sobte una veu plena de dolcesa i compassió.

La reina es va girar de cop, perquè el to d'aquella veu no permetia cap dubte: qui parlava així era una amiga.

En efecte, en una de les portes que donaven a l'habitació de la reina va aparèixer la bonica senyora Bonacieux; quan el rei havia entrat, estava ocupada endreçant els vestits i la llenceria en un recambró i no havia pogut sortir, de manera que ho havia sentit tot.

La reina va proferir un crit agut en veure's sorpresa, perquè en el seu torbament d'entrada no va reconèixer la jove que li havia dut La Porte.

—Oh, no tingueu por, senyora —va dir la jove ajuntant les mans i plorant també per les angoixes de la reina—. Soc fidel a Vostra Majestat en cos i ànima, i encara que estigui tan lluny de vós, per més inferior que sigui la meva posició, crec que puc trobar la manera d'ajudar-vos a sortir d'aquest mal pas.

—Vós! Déu meu! Vós! —va exclamar la reina—. Però a veure, mireu-me bé. Estic envoltada de traïdors, com puc confiar en vós?

—Oh, senyora! —va exclamar la jove caient de genolls—. Per la meva ànima, estic disposada a morir per Vostra Majestat!

Aquest crit li havia sortit del fons del cor i, igual que el primer, no permetia cap dubte.

—Sí —va continuar la senyora Bonacieux—, sí, aquí hi ha molts traïdors, però pel sant nom de la Mare de Déu, us juro que ningú és més fidel que jo a Vostra Majestat. Aquests diamants que el rei us demana, els vau donar al duc de Buckingham, oi? Aquests diamants anaven a la capseta de palissandre que duia sota el braç? M'equivoco? No és així?

—Oh, Déu meu! Déu meu! —va murmurar la reina, a qui de l'esglai li petaven les dents.

—Doncs bé —va continuar la senyora Bonacieux—, els hem de recuperar.

—Sí, sens dubte —va exclamar la reina—, però com, com ho podem fer?

—S'ha d'enviar algú al duc.

—Però qui? Qui? En qui puc confiar?

—Tingueu confiança en mi, senyora. Feu-me aquest honor, reina meva, i jo trobaré el missatger!

—Però hauré d'escriure!

—Això sí, és indispensable! Dues ratlles de la mà de Vostra Majestat i el vostre segell particular.

—Però aquestes dues ratlles seran la meva condemna, el divorci, l'exili!

—Sí, si cauen en mans infames! Però jo responc que arribaran a la seva destinació.

—Oh, Déu meu! Així he de posar la meva vida, el meu honor, la meva reputació entre les vostres mans!

—Sí! Sí, senyora, i jo us salvaré de tot això!

—Però com? Digueu-m'ho, almenys.

—Al meu marit el van deixar lliure fa dos o tres dies, encara no l'he pogut veure. És un bon home, honrat, que no odia ni estima ningú. Farà el que jo vulgui. Si l'hi

ordeno, se n'anirà sense saber què porta i donarà la carta de Vostra Majestat, sense ni saber que és de Vostra Majestat, a l'adreça que vós indiqueu.

La reina va agafar les dues mans de la jove amb un impuls apassionat, la va mirar com si volgués llegir el fons del seu cor i, veient només sinceritat en aquells ulls tan bonics, la va abraçar tendrament.

—Fes això i m'hauràs salvat la vida —va exclamar—, hauràs salvat el meu honor!

—Oh, no exagereu el servei que tinc l'orgull d'oferir-vos; no he de salvar res de Vostra Majestat, que tan sols és víctima de pèrfids complots.

—És cert, és cert, criatura —va dir la reina—, tens raó.

—Doneu-me aquesta carta, senyora, tenim poc temps.

La reina va córrer a una tauleta damunt la qual hi havia tinta, paper i plomes. Va escriure les dues ratlles, va tancar la carta amb el seu segell i la va donar a la senyora Bonacieux.

—I ara —va dir la reina—, ens descuidem una cosa molt necessària.

—Què?

—Els diners.

La senyora Bonacieux es va posar vermella.

—Sí, és veritat —va dir—, i confesso a Vostra Majestat que el meu marit...

—El teu marit no en té, això és el que vols dir.

—Sí, en realitat sí que en té, però és molt avar, és el seu defecte. Però Vostra Majestat no s'ha de preocupar, trobarem la manera...

—El cas és que jo tampoc no en tinc —va dir la reina (i als qui llegiran les memòries de la senyora de Motteville no els sorprendrà la resposta)—, però espera.

Anna d'Àustria va córrer al seu joier.

—Té —va dir—, aquest anell té un gran valor, pel que afirmen; ve del meu germà el rei d'Espanya, o sigui que és meu i en puc disposar. Agafa'l i transforma'l en diners, i que el teu marit marxi.

—D'aquí a una hora us obeirem.

—Veus l'adreça? —va afegir la reina, parlant tan fluix que amb prou feines se sentia què deia—. A Milord duc de Buckingham, Londres.

—Rebrà la carta personalment.

—Generosa criatura! —va exclamar Anna d'Àustria.

La senyora Bonacieux va besar les mans de la reina, va amagar-se el paper al pit i va desaparèixer amb la lleugeresa d'un ocell.

Deu minuts després era a casa seva. Tal com havia dit a la reina, encara no havia vist el seu marit d'ençà que havia quedat lliure, per tant ignorava com havia canviat en relació amb el cardenal, un canvi causat pels afalacs i els diners de Sa Eminència i corroborat, des d'aleshores, per dues o tres visites del comte de Rochefort, convertit en el millor amic de Bonacieux, al qual havia fet creure sense gaire esforç que el

rapte de la seva dona no havia estat provocat per cap sentiment culpable, sinó que havia estat únicament una precaució política.

Va trobar el senyor Bonacieux tot sol. El pobre home s'escarrassava a ordenar la casa, que havia trobat amb els mobles si fa no fa desballestats i els armaris si fa no fa buits, atès que la justícia no és cap de les tres coses que, segons Salomó, no deixen rastre quan passen. Pel que fa a la minyona, havia fugit quan havien arrestat l'amo. Li havia agafat tanta por que no havia parat de caminar des de París fins a la Borgonya, que era el seu país natal.

El digne mercer, així que havia tornat a casa, havia comunicat a la seva dona que gràcies a Déu ja havia tornat, i la seva dona li havia respost per felicitar-lo i dir-li que tan bon punt tingués un moment per deixar els seus deures el destinaria a anar a visitar-lo.

Aquest moment s'havia fet esperar cinc dies, que en altres circumstàncies el senyor Bonacieux hauria trobat molt llargs; però la visita que havia fet al cardenal i les visites que li feia Rochefort li donaven grans motius de reflexió i, com tothom sap, no hi ha res que faci passar tant el temps com la reflexió.

Sobretot tenint en compte que les reflexions de Bonacieux eren totes de color de rosa. Rochefort li deia amic meu, benvolgut Bonacieux, i no parava d'assegurar-li que el cardenal li tenia molta consideració. El mercer ja es veia en el camí dels honors i de la fortuna.

Per la seva banda, la senyora Bonacieux també havia reflexionat, però s'ha de dir que en coses que no tenien res a veure amb l'ambició. Sense voler, el mòbil constant dels seus pensaments havia estat aquell jove ben plantat i valent que semblava tan enamorat. La senyora Bonacieux, casada a divuit anys amb el senyor Bonacieux, havia viscut sempre entre els amics del seu marit, poc susceptibles d'inspirar cap sentiment en una dona jove el cor de la qual era més elevat que la seva posició, de manera que s'havia mantingut insensible a les seduccions vulgars. Però, sobretot en aquella època, el títol de gentilhome feia molt d'efecte en la burgesia, i d'Artagnan era gentilhome. A més, duia l'uniforme dels guàrdies, que després de l'uniforme dels mosqueters era el més apreciat per les dones. Era, ho repetim, guapo, jove i aventurer; parlava d'amor com un home que estima i desitja ser estimat. Amb això n'hi havia més que no calia per fer rodar un cap de vint-i-tres anys, i la senyora Bonacieux havia arribat just a aquesta feliç edat de la vida.

Els dos esposos, tot i que feia vuit dies que no s'havien vist i que durant aquella setmana havien viscut grans esdeveniments, es van abordar, doncs, amb una certa preocupació. Tot i així, el senyor Bonacieux va manifestar una alegria real i va avançar cap a la seva dona amb els braços oberts.

Ella li va presentar el front.

—Hem de parlar una mica —va dir-li.

—Com? —va fer Bonacieux, sorprès.

—Sí, us he de dir una cosa molt important.

—De fet jo també. Us he de fer unes quantes preguntes molt serioses. Expliqueu-me una mica això del vostre rapte, si us plau.

—Ara no es tracta d'això —va dir la senyora Bonacieux.

—Doncs de què es tracta? De la meua captivitat?

—Me'n vaig assabentar aquell mateix dia, però com que no éreu culpable de cap crim, ni éreu còmplice de cap intriga, i com que no sabíeu res que us poguéssiu comprometre, ni a vós ni a ningú, no vaig donar-hi més importància de la que mereixia.

—En parleu amb molta tranquil·litat, senyora! —va replicar Bonacieux, ferit pel poc interès que li demostrava la seva dona—. Sabeu que vaig passar tot un dia i una nit tancat en un calabós de la Bastilla?

—Un dia i una nit de seguida passen. Deixem la vostra captivitat i tornem al que em porta aquí amb vós.

—Com? Que el que us porta aquí amb mi! Que no són les ganes de tornar a veure un marit del qual fa vuit dies que esteu separada? —va preguntar el mercer ofès.

—Això en primer lloc, i després una altra cosa.

—Parleu!

—Una cosa del més gran interès i de la qual potser depèn la nostra futura fortuna.

—La nostra fortuna ha canviat molt d'ençà de l'última vegada que us vaig veure, senyora Bonacieux, i no m'estranyaria que d'aquí a pocs mesos fes enveja a molta gent.

—Sí, sobretot si voleu seguir les instruccions que us he de donar.

—A mi?

—Sí, a vós. Hi ha una bona i santa acció a fer, senyor, i alhora molts diners a guanyar.

La senyora Bonacieux sabia que parlant de diners al seu marit li tocava el punt feble.

Però un home que ha parlat deu minuts amb el cardenal Richelieu, mal que sigui un mercer, ja no és el mateix.

—Molts diners a guanyar! —va dir Bonacieux arrufant els llavis.

—Sí, molts.

—Més o menys quants?

—Potser mil pistoles.

—Tan greu és el que m'heu de demanar?

—Sí.

—Què s'ha de fer?

—Marxareu de seguida, jo us donaré un paper que no deixareu sota cap pretext i que lliurareu en mà.

—I on he d'anar?

—A Londres.

—Jo, a Londres! Au va, feu broma; no hi tinc res a fer, jo, a Londres.

—Però d'altres necessiten que hi aneu.

—Qui són aquests altres? Us aviso que no penso fer res més a cegues i que vull saber no solament a què m'exposo, sinó també per qui m'exposo.

—Una persona il·lustre us envia i una persona il·lustre us espera. La recompensa superarà els vostres desitjos, és tot el que us puc prometre.

—Més intrigues, sempre intrigues! Gràcies, ara ja no me'n fio, el cardenal m'ha aclarit les idees.

—El cardenal! —va exclamar la senyora Bonacieux—. Heu vist el cardenal?

—Em va fer cridar —va respondre orgullosament el mercer.

—I vós, imprudent com sou, vau respondre a la invitació.

—He de dir que no podia escollir entre anar-hi o no anarhi, perquè em trobava entre dos guàrdies. També és veritat que, com que aleshores encara no coneixia Sa Eminència, si hagués pogut estalviar-me la visita hauria estat encantat.

—Us va maltractar? Us va amenaçar?

—Em va oferir la mà i em va dir amic meu, amic meu! Ho sentiu, senyora? Soc l'amic del gran cardenal!

—Del gran cardenal!

—Li discutiríeu el títol, per casualitat, senyora?

—No li discuteixo res, però us dic que el favor d'un ministre és efímer i que s'ha de ser boig per lligar-se a un ministre; hi ha poders per damunt del seu que no reposen en el caprici d'un home o en el resultat d'un esdeveniment; és a aquests poders que cal obeir.

—Em sap greu, senyora, però no conec cap altre poder que no sigui el del gran home que tinc l'honor de servir.

—Serviu el cardenal?

—Sí, senyora, i com a servidor seu no permetré que us lliureu a complots contra la seguretat de l'Estat ni que serviu, vós, les intrigues d'una dona que no és francesa i que té el cor espanyol. Per sort tenim el gran cardenal, que amb la seva mirada vigilant vetlla i penetra fins al fons dels cors.

Bonacieux repetia paraula per paraula una frase que havia sentit dir al comte de Rochefort, però la pobra dona, que havia comptat amb el seu marit i que, amb aquesta esperança, havia respost per ell a la reina, igualment es va estremir, tant pel perill a què havia estat a punt d'exposar-se com per la impotència en la qual es trobava. Tot i així, coneixent la feblesa i especialment la cobdícia del seu marit, no desesperava de portar-lo allà on volia.

—Ah, sou cardenalista, senyor! —va exclamar—. Serviu el partit dels qui maltracten la vostra dona i insulten la vostra reina!

—Els interessos particulars no són res davant dels interessos de tots. Jo estic amb els qui salven l'Estat —va dir emfàticament Bonacieux.

Era una altra frase del comte de Rochefort, que havia retingut i que ara trobava l'oportunitat de col·locar.

—I sabeu què és l'Estat del qual parleu? —va dir la senyora Bonacieux arronsant les espatlles—. Acontenteu-vos de ser un burgès sense agudesa i gireu-vos cap al costat que us ofereix més avantatges.

—Eh, eh! —va fer Bonacieux tustant una bossa de panxa arrodonida que va fer un so argentí—. Què me'n dieu d'això, senyora predicadora?

—D'on surten aquests diners?

—No ho endevineu?

—Del cardenal?

—D'ell i del meu amic el comte de Rochefort.

—El comte de Rochefort! Però si és el que em va raptar!

—Pot ser, senyora.

—I vós accepteu diners d'aquest home?

—Que no m'heu dit que era un rapte polític?

—Sí, però l'objectiu del rapte era fer que traís la meva senyora, era arrancar-me amb tortures alguna confessió que pogués comprometre l'honor i potser la vida de la meva augusta mestressa.

—Senyora —va continuar Bonacieux—, la vostra augusta mestressa és una pèrfida espanyola, i el que el cardenal fa està ben fet.

—Senyor —va replicar la jove—, sabia que éreu covard, avar i imbècil, però no sabia que éreu infame!

—Senyora —va dir Bonacieux, que no havia vist mai la seva dona empipada i que reculava davant la ira conjugal—, senyora, què dieu, ara?

—Dic que sou un desgraciat! —va continuar la senyora Bonacieux, que va veure que recuperava una certa influència sobre el marit—. Ah, ara feu política! I política cardenalícia, a més! Us veneu, en cos i ànima, al dimoni a canvi de diners.

—No, al cardenal.

—És el mateix! —va exclamar la dona—. Qui diu Richelieu, diu Satanàs.

—Calleu, senyora, calleu, que us podrien sentir!

—Sí, teniu raó, i m'averkonyiria per la vostra covardia.

—Però què voleu de mi? A veure!

—Ja us ho he dit: que marxeu ara mateix, senyor, que compliu fidelment la missió que em digno d'encarregar-vos. I amb aquesta condició ho oblidat tot, us perdono i, a més —li va oferir la mà—, us torno la meva amistat.

Bonacieux era covard i avar, però estimava la seva dona: es va entendre. Un home de cinquanta anys no pot estar empipat gaire estona amb una dona de vint-i-tres. La senyora Bonacieux es va adonar que dubtava:

—Així què, us heu decidit? —va preguntar.

—Però, estimada amiga, penseu una mica en el que em demaneu. Londres és lluny de París, molt lluny, i la missió que m'encarregueu potser comporta perills.

—I què, si els eviteu!

—Mireu, senyora Bonacieux —va dir el mercer—, decididament m’hi nego: les intrigues em fan por. Ja he vist la Bastilla. Brrr, és un lloc horrorós! Només de pensar-hi se’m posa la pell de gallina. Em van amenaçar amb tortures. Sabeu què és la tortura? Us fiquen tascons de fusta entre les cames fins que els ossos es trenquen! No, decididament, no hi aniré. I, rellamp!, per què no hi aneu vós? Perquè em sembla que fins ara m’he equivocat, amb vós, i en realitat sou un home, i a més dels més fanàtics!

—I vós sou una dona, una miserable dona, estúpida i ignorant. Ah, teniu por! Doncs si no marxeu ara mateix, us faré detenir per ordre de la reina i us faré tancar en aquesta Bastilla que us espanta tant.

Bonacieux va caure en una reflexió profunda. En el seu cervell va sospesar atentament les dues còleres, la del cardenal i la de la reina: la del cardenal va guanyar de molt.

—Feu-me detenir per ordre de la reina —va dir—, jo invocaré el cardenal.

En aquest moment la senyora Bonacieux es va adonar que havia anat massa lluny i es va espantar d’haver-se exposat tant. Va contemplar amb esglai aquella cara estúpida, absolutament determinada, com la dels estúpids que tenen por.

—Doncs potser sí —va dir— que al capdavant teniu raó: un home hi entén més que les dones en política, i sobretot vós, que heu parlat amb el cardenal. I tot i així és ben dur —va afegir— que el meu marit, que un home amb l’afecte del qual em pensava que podia comptar, em tracti d’una manera tan desagradable i no vulgui satisfer la meva fantasia.

—És que les vostres fantasies poden anar molt lluny —va respondre Bonacieux, triomfant—, i no me’n fio.

—Doncs hi renunciaré —va dir la jove amb un sospir—; està bé, no en parlem més.

—Si, almenys, em diguéssiu què voleu que vagi a fer a Londres —va afegir Bonacieux, que recordava una mica tard que Rochefort li havia recomanat que mirés de descobrir els secrets de la seva dona.

—No serviria de res que ho sabéssiu —va dir la jove, que una desconfiança instintiva ara feia recular—: es tractava d’una bagatel·la de les que desitgen les dones, d’una adquisició amb la qual s’haurien pogut guanyar diners.

Però com més es defensava la jove, més, al contrari, Bonacieux pensava que el secret que no li volia confiar era important. Va decidir, doncs, córrer immediatament a veure el comte de Rochefort per dir-li que la reina buscava un missatger per enviar a Londres.

—Perdoneu si us deixo, estimada senyora Bonacieux —va dir—, però com que no sabia que em vindríeu a veure, havia quedat amb un amic. Tornaré de seguida i, si em voleu esperar mig minut, així que hagi acabat amb aquest amic vinc a buscar-vos i, com que comença a ser tard, us acompanyo un altre cop al Louvre.

—Gràcies, senyor —va respondre la senyora Bonacieux—, no sou prou valent per ser-me d’utilitat i puc tornar al Louvre tota sola.

—Com vulgueu, senyora Bonacieux —va dir l'exmercer—. Us tornaré a veure aviat?

—Sens dubte; espero que la setmana que ve el servei em deixarà alguna estona lliure i l'aprofitaré per venir a posar ordre a les nostres coses, que deuen estar ben desendreçades.

—Molt bé, us esperaré. No us sap greu que me'n vagi?

—No, gens ni mica.

—Doncs fins aviat?

—Fins aviat.

Bonacieux va besar la mà de la seva dona i es va allunyar ràpidament.

—Ara ves —va dir la senyora Bonacieux quan el seu marit va haver tancat la porta del carrer i es va quedar tota sola—, en aquest imbècil només li faltava ser cardenalista! I jo que havia assegurat a la reina, que havia promès a la meva pobra senyora... Ai, Déu meu, Déu meu! Em prendrà per una d'aquestes miserables que corren pel palau per espiar-la! Ai, senyor Bonacieux! No us he estimat mai gaire, però ara és molt pitjor: us odio! I paraula que m'ho pagareu!

En el moment que deia aquestes paraules, un cop al sostre li va fer alçar el cap i una veu que li arribava a través de l'empostissat li va cridar:

—Estimada senyora Bonacieux, obriu-me la porteta del passatge i baixaré a veure-us.

Capítol XVIII

L'AMANT I EL MARIT

—Ai, senyora —va dir d'Artagnan mentre entrava per la porta que la dona li havia obert—, permeteu-me que us digui que teniu un ben pobre marit.

—Així heu sentit la nostra conversa? —va preguntar vivament la senyora Bonacieux mirant d'Artagnan amb inquietud.

—Tota.

—I com ho heu fet, Déu meu?

—Per un procediment que sé jo, gràcies al qual també vaig sentir la conversa més animada que vau tenir amb els esbirros del cardenal.

—I què heu entès del que dèiem?

—Mil coses: d'entrada, que el vostre marit és un beneit i un ruc, per sort. Després, que estàveu en un destret, cosa que em va molt bé perquè em dona l'ocasió de posar-me al vostre servei, i Déu sap que estic disposat a tirar-me al foc per vós. I, finalment, que la reina necessita un home valent, intel·ligent i lleial que faci un viatge a Londres. Jo tinc com a mínim dues d'aquestes tres qualitats, i aquí em teniu.

La senyora Bonacieux no va respondre, però el cor li saltava d'alegria i una secreta esperança li va brillar als ulls.

—I quina garantia em donareu —va preguntar—, si accepto de confiar-vos la missió?

—L'amor que sento per vós. Només heu d'ordenar: a veure, què cal fer?

—Déu meu, Déu meu! —va murmurar la jove—. He de confiar-vos aquest secret? Sou molt jove!

—Ja veig que necessiteu algú que respongui de mi.

—Confesso que estaria més tranquil·la.

—Coneixeu Athos?

—No.

—Porthos?

—No.

—Aramis?

—No. Qui són aquests senyors?

—Mosqueters del rei. Coneixeu el senyor de Tréville, el seu capità?

—Oh, sí! No el conec personalment però n'he sentit a parlar més d'una vegada a la reina com d'un gentilhome lleial i valent.

—No temeu que ell us traeixi pel cardenal, oi?

—Oh, no, ell no.

—Doncs bé, reveleu-li el vostre secret i pregunteu-li si, per important, per preciós, per terrible que sigui me'l podeu confiar a mi.

—Però aquest secret no em pertany i no el puc revelar així.

—Bé volíeu confiar-lo al senyor Bonacieux —va dir d'Artagnan amb despit.

—Com es confia una carta a la cavitat d'un arbre, a l'ala d'un colom o al collar d'un gos.

—I tanmateix veieu perfectament que jo us estimo.

—Això dieu.

—Soc un cavaller!

—M'ho crec.

—Soc valent!

—Oh, d'això n'estic segura.

—Doncs poseu-me a prova.

La senyora Bonacieux va mirar el jove, frenada per un últim dubte. Però hi havia tant d'ardor als seus ulls, feia una veu tan convincent, que es va sentir empesa a confiar-hi. D'altra banda, es trobava en una d'aquestes circumstàncies en què cal arriscar el tot pel tot. A la reina la perdria tant massa discreció com massa confiança. I a més, confessem-ho, el sentiment involuntari que sentia per aquell jove protector la va fer decidir a parlar.

—Escolteu —li va dir—, em rendeixo a les vostres protestes i cedeixo a la vostra proposta. Però juro davant de Déu, que ens sent, que si em traïu i els meus enemics em perdonen em mataré acusant-vos de la meva mort.

—I jo juro davant de Déu, senyora —va dir d'Artagnan—, que si m'agafen en el compliment de les ordres que em donareu, moriré abans de fer o dir res que pugui comprometre algú.

Aleshores la jove li va confiar el terrible secret del qual l'atzar ja li havia revelat una part davant de la Samaritaine. Va ser la seva mútua declaració d'amor.

D'Artagnan vessava d'alegria i d'orgull. El secret que posseïa, la dona que estimava, la confiança i l'amor el convertien en un gegant.

—Me'n vaig —va dir—, me'n vaig ara mateix.

—Com! Ara mateix! —va exclamar la senyora Bonacieux—. I el vostre regiment, el vostre capità?

—Juro que m'havíeu fet oblidar-ho tot, estimada Constance! Sí, teniu raó, necessito un permís.

—Un altre obstacle —va murmurar la senyora Bonacieux amb dolor.

—Oh, aquest el salvaré —va exclamar d'Artagnan després d'un instant de reflexió—. Estigueu tranquil·la.

—Com?

—Avui mateix aniré a veure el senyor de Tréville i li encarregaré que demani aquest favor al seu cunyat, el senyor des Essarts.

—Ara una altra cosa.

—Què? —va preguntar d'Artagnan, veient que la senyora Bonacieux vacil·lava a continuar.

—Potser no teniu diners?

—El potser sobra —va dir d'Artagnan amb un somriure.

—Així —va continuar la senyora Bonacieux obrint un armari i traient-ne la bossa que feia mitja hora acariciava tan amorosament el seu marit—, agafeu aquesta bossa.

—La del cardenal! —va exclamar amb una rialla d'Artagnan, que, com ja sabem, gràcies als rajols que havia arraconat no s'havia perdut ni una síl·laba de la conversa del mercer i la seva dona.

—La del cardenal —va respondre la senyora Bonacieux—. Com veieu té un aspecte molt respectable.

—Diantre! —va exclamar d'Artagnan—. Serà doblement agradable poder salvar la reina amb els diners de Sa Eminència!

—Sou un jove amable i encisador —va dir la senyora Bonacieux—. Estigueu segur que Sa Majestat no serà pas ingrata.

—Oh, ja em sento molt ben recompensat! —va exclamar d'Artagnan—. Us estimo i em permeteu que us ho digui. És una felicitat més gran que no hauria gosat esperar.

—Silenci! —va dir la senyora Bonacieux estremint-se.

—Què?

—Sento veus al carrer...

—És la veu...

—Del meu marit. Sí, la reconec!

D'Artagnan va córrer a la porta i va passar el llisquet.

—No entrarà fins que jo no sigui fora —va dir—, i quan sigui fora li obriu.

—Però jo també hauria de marxar. Com justificar la desaparició dels diners, si soc aquí?

—Teniu raó, hem de sortir.

—Sortir, com? Ens veurà!

—Hem de pujar a casa meva.

—Ah! —va exclamar la senyora Bonacieux—. Em dieu això amb una veu que em fa por.

La senyora Bonacieux va pronunciar aquestes paraules amb una llàgrima als ulls. D'Artagnan va veure la llàgrima i, torbat i entondrit, se li va llançar als peus.

—A casa meva estareu segura com en un temple —va dir—, us dono la meva paraula de gentilhome.

—Anem —va dir la jove—, confio en vós, amic meu.

D'Artagnan va obrir amb precaució el llisquet i tots dos, lleugers com dues ombres, per la porta interior van sortir al passatge, van pujar l'escala sense fer soroll i van entrar a l'habitació de d'Artagnan.

Un cop a dins, per a més seguretat el jove va barrar la porta. Tots dos es van acostar a la finestra i, per una escletxa del porticó, van veure el senyor Bonacieux que parlava amb un home amb una capa.

A la vista de l'home de la capa, d'Artagnan va fer un bot i, començant a desembeinar l'espasa, va córrer cap a la porta.

Era l'home de Meung.

—Què voleu fer? —va exclamar la senyora Bonacieux—. Ens perdeu.

—Però he jurat que mataria aquest home! —va dir.

—En aquest moment la vostra vida no us pertany. En nom de la reina, us prohibeixo que correu a cap perill que no sigui propi del viatge.

—I en el vostre nom, no m'ordeneu res?

—En el meu nom —va dir la senyora Bonacieux amb una gran emoció—, en el meu nom us ho demano. Però escoltem què diuen, em sembla que parlen de mi.

D'Artagnan es va acostar a la finestra i va parar l'orella.

El senyor Bonacieux havia obert la seva porta i, en veure que a dins no hi havia ningú, havia tornat cap a l'home de la capa, que havia deixat un moment sol.

—Se n'ha anat —va dir—, deu haver tornat al Louvre.

—Esteu segur que no ha sospitat de les intencions que dúieu, quan heu sortit?

—No —va respondre Bonacieux amb suficiència—, és una dona massa superficial.

—El cadet dels guàrdies és a casa seva?

—No ho crec, com veieu té els porticons tancats i no es veu llum per les esclotxes.

—Tant és, ho hauríem de comprovar.

—Com?

—Anant a trucar-hi.

—Ho demanaré al seu criat.

—Molt bé.

Bonacieux va entrar a casa seva, va passar per la mateixa porteta per la qual acabaven de sortir els dos fugitius, va pujar fins a la porta de d'Artagnan i hi va trucar.

No va respondre ningú. Porthos, per quedar més bé, aquell vespre s'havia endut Planchet en préstec. Quant a d'Artagnan, es va cuidar bé prou de no donar senyals de vida.

Quan el dit de Bonacieux va tocar la porta, els dos joves van sentir que el cor els feia un bot.

—No hi ha ningú —va dir Bonacieux.

—Tant és, entrem a casa vostra, estarem més segurs que al pas de la porta.

—Ai, ara no sentirem res —va murmurar la senyora Bonacieux.

—Al contrari —va dir d'Artagnan—, que encara ho sentirem millor.

D'Artagnan va apartar els tres o quatre rajols que convertien la seva habitació en una altra orella de Dionís, va estendre una catifa a terra, es va agenollar i va indicar a la senyora Bonacieux que s'inclinés igual que ell, cap a l'obertura.

—Esteu segur que no hi ha ningú? —va dir el desconegut.

—En responc —va dir Bonacieux.

—I penseu que la vostra dona...?

—Ha tornat al Louvre.

—Sense parlar amb ningú més?

—N'estic segur.

—És un punt important, sabeu?

—Així la notícia que us he comunicat té valor...?

—Molt, en té, estimat Bonacieux, no us ho amago.

—Aleshores el cardenal estarà content de mi?

—Sens dubte.

—El gran cardenal!

—Esteu segur que, durant la conversa, la vostra dona no ha pronunciat cap nom propi?

—No ho crec.

—No ha esmentat la senyora de Chevreuse, ni el duc de Buckingham, ni la senyora de Vernel?

—No, només m'ha dit que volia enviar-me a Londres per servir els interessos d'una persona il·lustre.

—Traïdor! —va murmurar la senyora Bonacieux.

—Silenci! —va dir d'Artagnan agafant-li una mà, que ella li va abandonar sense pensar.

—Tant és —va continuar l'home de la capa—, sou un ximple de no haver fet veure que acceptàveu l'encàrrec, ara tindríeu la carta. L'Estat que amenacen estaria salvat i vós...

—Jo?

—A vós, el cardenal us hauria donat un títol de noblesa...

—Us ho ha dit?

—Sí, sé que volia fer-vos aquesta sorpresa.

—No patiu —va afegir Bonacieux—, la meva dona m'adora, encara hi som a temps.

—Quin poca-solta! —va murmurar la senyora Bonacieux.

—Silenci! —va dir d'Artagnan, estrenyent-li més fort la mà.

—Com que encara hi som a temps? —va replicar l'home de la capa.

—Vaig al Louvre, demano per la senyora Bonacieux, li dic que hi he pensat, reprenc l'assumpte, obtinc la carta i corro a veure el cardenal.

—Doncs va, de pressa! No trigaré a tornar per saber el resultat de les vostres gestions.

El desconegut va sortir.

—Infame! —va dir la senyora Bonacieux adreçant també aquest altre epítet al seu marit.

—Silenci! —va repetir d'Artagnan estrenyent-li la mà encara més fort.

Un bram terrible va interrompre aleshores les reflexions de d'Artagnan i de la senyora Bonacieux. Era el seu marit, que s'havia adonat de la desaparició de la bossa i que cridava lladres.

—Ai, Déu meu, que esvalotarà tot el barri! —va exclamar la senyora Bonacieux.

Bonacieux va cridar una bona estona, però, com que aquella mena de crits, que eren força freqüents, no van alertar ningú al carrer dels Fossoyeurs i d'altra banda la casa del mercer des de feia un quant temps tenia més aviat mala fama, veient que no venia ningú va sortir sense deixar de cridar i es va sentir com la seva veu s'allunyava en direcció del carrer del Bac.

—I ara que és fora, us toca a vós d'anar-vos-en —va dir la senyora Bonacieux—; valor, però sobretot prudència, i penseu que us deveu a la reina.

—A ella i a vós! —va exclamar d'Artagnan—. Estigueu tranquil·la, bella Constance, tornaré digne de la seva gratitud. Però també digne del vostre amor?

La jove no va respondre sinó amb el vermell que li va pujar a les galtes. Pocs segons després, d'Artagnan va sortir, embolicat, també, amb una gran capa que li quedava arromangada per la beina d'una llarga espasa.

La senyora Bonacieux el va seguir amb els ulls i la llarga mirada d'amor amb la qual la dona acompanya l'home que sent que estima; però quan va desaparèixer darrere de la cantonada, va caure de genolls ajuntant les mans.

—Oh, Déu meu! —va exclamar—. Protegiu la reina, protegiu-me a mi!

Capítol XIX

PLA DE CAMPANYA

D'Artagnan va anar de dret a veure el senyor de Tréville. Havia pensat que aquell maleït desconegut, que semblava ser l'agent del cardenal, trigaria pocs minuts a avisar-lo, i per tant va considerar amb raó que no podia perdre ni un instant.

El cor del jove vessava d'alegria. Se li presentava una ocasió que podia portar-li glòria i diners i, com a primer incentiu, ja l'havia acostat a una dona que adorava. Aquell atzar li oferia, doncs, d'entrada, més que no hauria gosat demanar a la providència.

El senyor de Tréville era al seu saló amb la cort habitual de gentilhomes. D'Artagnan, que era conegut com un íntim de la casa, va anar directament al seu despatx i el va fer avisar dient que l'esperava per un assumpte important.

Quan feia escassament cinc minuts que hi era, va entrar el senyor de Tréville. Amb un sol cop d'ull, veient l'alegria que duia pintada a la cara, el digne capità va entendre que efectivament hi havia novetats.

Pel camí, d'Artagnan s'havia preguntat si ho explicaria tot al senyor de Tréville, o si només li demanaria que li concedís carta blanca per a un assumpte secret. Però el senyor de Tréville havia estat sempre tan perfecte amb ell, era tan lleial al rei i a la reina, odiava tan sincerament el cardenal, que el jove va decidir dir-l'hi tot.

—M'heu demanat, amic? —va dir el senyor de Tréville.

—Sí, senyor —va respondre d'Artagnan—, i perdonareu, espero, que us hagi molestat, quan sabreu com n'és d'important el que em fa venir.

—Digueu, us escolto.

—Es tracta ni més ni menys —va dir d'Artagnan abaixant la veu— de l'honor i potser de la vida de la reina.

—Què dieu, ara? —va preguntar el senyor de Tréville, mirant tot al voltant si estaven ben sols i tornant a posar una mirada interrogadora sobre d'Artagnan.

—Dic, senyor, que l'atzar m'ha posat a les mans un secret...

—Que guardareu, espero, jove, amb la vostra vida.

—Però que us he de confiar a vós, senyor, perquè només vós podeu ajudar-me en la missió que acabo de rebre de Sa Majestat.

—Aquest secret us pertany?

—No, senyor, és de la reina.

—Sa Majestat us ha autoritzat a confiar-me'l?

—No, senyor, al contrari, se m'ha recomanat la màxima discreció.

—Doncs per què ara la voleu traïr?

—Perquè us dic que sense vós no puc fer res i perquè tinc por que em negueu la gràcia que us vinc a demanar, si no sabeu el motiu per la qual la demano.

—Guardeu el vostre secret, jove, i digueu-me què voleu.

—Voldria que demanéssiu al senyor des Essarts que em concedís un permís de quinze dies.

—Quan?

—Aquesta mateixa nit.

—Sortiu de París?

—Vaig en missió.

—Em podeu dir on?

—A Londres.

—A algú li interessa que no hi arribeu?

—Em sembla que el cardenal donaria el que fos per impedir-m'ho.

—I hi aneu tot sol?

—Tot sol.

—En aquest cas, no passareu de Bondy, us ho dic jo, em podeu ben creure.

—Per què?

—Us faran assassinar.

—Hauré mort complint el meu deure.

—Però la missió no es durà a terme.

—Això és cert —va dir d'Artagnan.

—Creieu-me —va continuar Tréville—, en aquesta mena d'empreses, cal ser quatre perquè n'arribi un.

—Teniu raó, senyor —va dir d'Artagnan—, però vós coneixeu Athos, Porthos i Aramis i sabeu si puc disposar-ne.

—Sense confiar-los el secret que jo no he volgut saber?

—Ens vam jurar, una vegada per sempre, confiança cega i fidelitat a tota prova. A més, podeu dir-los que confieu plenament en mi i no seran pas més incrèduls que vós.

—Puc enviar-los un permís de quinze dies a cadascun: a Athos, que encara es ressent de la ferida, per anar a prendre les aigües de Forges, i a Porthos i a Aramis, per acompanyar el seu amic, que no volen abandonar en una situació tan dolorosa. La concessió del permís serà la prova que autoritzo el viatge.

—Gràcies, senyor, sou cent vegades bo.

—Aneu a veure'ls ara mateix i que tot es faci aquesta nit. Ah, i primer escriviu-me la demanda per al senyor des Essarts. Si us ha seguit algun espia, el cardenal ja està al corrent d'aquesta visita, que així quedarà legitimada.

D'Artagnan va redactar la demanda i el senyor de Tréville, en rebre-la de les seves mans, li va assegurar que abans de les dues de la matinada tindrien els quatre permisos als domicilis respectius.

—Tingueu la bondat d'enviar el meu a casa d'Athos —va dir d'Artagnan—. Si tornés a casa meva podria trobar-hi algun disgust.

—No patiu. Adeu i bon viatge! —va dir el senyor de Tréville—. Per cert! —va afegir abans que sortís.

D'Artagnan va tornar enrere.

—Teniu diners?

D'Artagnan va fer sonar la bossa que duia a la butxaca.

—N'hi ha prou? —va preguntar el senyor de Tréville.

—Tres-centes pistoles.

—Està bé, amb això es va molt lluny, aneu.

D'Artagnan va saludar el senyor de Tréville, que li va oferir la mà; d'Artagnan la hi va estrènyer amb una barreja de respecte i gratitud. D'ençà del dia que havia arribat a París, només havia trobat motius per lloar aquell home excel·lent, que sempre havia trobat digne, lleial i gran.

La primera visita la va fer a Aramis. Des de la famosa nit que havia seguit la senyora Bonacieux, no havia tornat a anar a casa seva. I encara més, amb prou feines havia vist el jove mosqueter i, cada vegada que havien coincidit, li havia semblat veure-li una profunda tristesa a la cara.

Aquest vespre també, Aramis estava despert, taciturn i somiador. D'Artagnan li va fer unes quantes preguntes sobre la seva profunda melangia. Aramis es va excusar amb un comentari del divuitè capítol de sant Agustí que havia d'escriure en llatí per a la setmana següent i que el preocupava molt.

Quan feia una estoneta que els dos amics parlaven, va entrar un criat del senyor de Tréville amb un correu segellat.

—Què és això? —va preguntar Aramis.

—El permís que el senyor ha demanat —va respondre el lacai.

—Jo no he demanat res.

—Calleu i agafeu-lo —va dir d'Artagnan—. I vós, amic meu, aquí teniu mitja pistola pel vostre servei. Digueu al senyor de Tréville que el senyor Aramis li dona sincerament les gràcies. Bona nit.

El lacai va saludar fins a terra i se'n va anar.

—Què vol dir això? —va preguntar Aramis.

—Agafeu el que us faci falta per a un viatge de quinze dies i seguiu-me.

—Però jo ara no puc deixar París, sense saber...

Aramis es va interrompre.

—On és ella? —va continuar d'Artagnan.

—Qui?

—La dona que hi havia aquí, la dona del mocador brodat.

—Qui us ha dit que aquí hi havia una dona? —va replicar Aramis, que s'havia posat blanc com un mort.

—La vaig veure.

—I sabeu qui és?

—Si més no, m'ho penso.

—Escolteu —va dir Aramis—, ja que sabeu tantes coses, potser sabeu què se n'ha fet?

—Suposo que ha tornat a Tours.

—A Tours? Sí, és clar, la coneixeu. Però com pot ser que se n'hagi tornat a Tours sense dir-me res?

—Per por que l'agafessin.

—Com pot ser que no m'hagi escrit?

—Perquè no us vol comprometre.

—D'Artagnan, em torneu la vida! —va exclamar Aramis—. Em sentia menyspreat, traït. Estava tan content de tornar-la a veure! No em podia creure que arriqués la seva llibertat per mi però, si no, per què hauria tornat a París?

—Per la causa que avui ens fa anar a Anglaterra.

—I quina és aquesta causa? —va preguntar Aramis.

—Algun dia la sabreu, Aramis, però de moment he d'imitar la reserva de la *neboda del doctor*.

Aramis va somriure, perquè recordava la comèdia que un dia havia fet als seus amics.

—Doncs vinga, si ella ja no és a París i vós n'esteu segur, ja no m'hi reté res i estic a punt per seguir-vos. On dieu que anem?

—De moment a veure Athos i, si voleu venir-hi, us convido a afanyar-vos perquè ja hem perdut molt de temps. A propòsit, aviseu Bazin.

—Bazin també ve? —va preguntar Aramis.

—Potser. En tot cas anirà bé que de moment ens segueixi fins a casa d'Athos.

Aramis va cridar Bazin i li va ordenar que els anés a trobar a casa d'Athos.

—Anem —va dir després d'agafar la capa, l'espasa i tres pistoles, i d'haver obert inútilment tres o quatre calaixos per veure si hi podia trobar alguna moneda extraviada.

Quan va quedar convençut que la recerca era inútil, va seguir d'Artagnan tot preguntant-se com era que el jove cadet dels guàrdies sabia tan bé com ell qui era la dona a la qual havia donat hospitalitat i com sabia millor que ell què se n'havia fet.

En tot cas, quan sortien va posar la mà al braç de d'Artagnan i mirant-lo fixament li va preguntar:

—No heu parlat a ningú d'aquesta dona?

—Absolutament a ningú.

—Ni a Athos o a Porthos?

—Ni una paraula.

—Sort.

I, tranquil pel que feia a aquest punt important, va continuar el seu camí al costat de d'Artagnan i tots dos de seguida van ser a casa d'Athos.

El van trobar amb el permís en una mà i la carta del senyor de Tréville a l'altra.

—Em sabeu explicar què signifiquen aquest permís i aquesta carta que acabo de rebre? —va dir Athos, sorprès.

«Benvolgut Athos, atès el vostre estat de salut, que així ho exigeix, em plau concedir-vos quinze dies de descans. Aneu a prendre les aigües de Forges o les que us convinguin més i recupereu-vos ben aviat.

Afectuosament,

TRÉVILLE»

—El permís i la carta signifiquen que m'heu de seguir, Athos.

—A les aigües de Forges?

—O unes altres.

—Per al servei del rei?

—Del rei o de la reina: que no som servidors de Ses Majestats?

En aquell moment va entrar Porthos.

—Per Déu —va dir—, mireu quina cosa més estranya: des de quan als mosqueters se'ns acorden permisos sense que els hàgim demanat?

—Des que hi ha amics que els demanen per ells —va respondre d'Artagnan.

—Ah, ah! —va dir Porthos—. Sembla que hi ha novetats?

—Sí, marxem —va dir Aramis.

—Cap a on? —va preguntar Porthos.

—A fe que no ho acabo de saber —va dir Athos—, pregunta-ho a d'Artagnan.

—Cap a Londres, senyors —va dir d'Artagnan.

—A Londres! —va exclamar Porthos—. I què hi anem a fer?

—Això no us ho puc dir, senyors, heu de confiar en mi.

—Però per anar a Londres —va afegir Porthos— calen diners, i jo no en tinc.

—Ni jo —va dir Aramis.

—Ni jo —va dir Athos.

—Jo sí que en tinc —va concloure d'Artagnan mentre es treia de la butxaca el tresor i el posava sobre la taula—. En aquesta bossa hi ha tres-centes pistoles, agafem-ne setanta-cinc cadascun. N'hi ha de sobres per anar a Londres i tornar-ne. De totes maneres, estigueu tranquils, no hi arribarem pas tots, a Londres.

—Per què?

—Perquè molt probablement algun de nosaltres es quedarà pel camí.

—Això vol dir que entrem en campanya?

—I en una de les més perilloses, us aviso.

—Ah, si hi ha perill que ens matin —va dir Porthos—, almenys vull saber per què?

—Segur que hi guanyaries molt! —va dir Athos.

—Tot i així comparteixo l'opinió de Porthos —va dir Aramis.

—El rei té per costum de donar-vos explicacions? No, simplement diu: Senyors, hi ha combats a la Gascunya o a Flandes, aneu a lluitar; i vosaltres hi aneu. Per què? Ni us ho plantegeu.

—D'Artagnan té raó —va dir Athos—, aquí tenim els tres permisos que venen del senyor de Tréville i també tenim tres-centes pistoles que ves a saber d'on venen.

Anem a fer-nos matar allà on ens diuen que anem. La vida val que ens fem tantes preguntes? D'Artagnan, jo et segueixo.

—Jo també —va dir Porthos.

—I jo també —va dir Aramis—. De totes maneres, no em farà cap mal deixar París. Necessito distreure'm.

—Doncs de distraccions en tindrem, senyors, no patiu.

—I ara, quan marxem? —va dir Athos.

—Immediatament —va respondre d'Artagnan—, no podem perdre ni un minut.

—Ep! Grimaud, Planchet, Mosquetó, Bazin! —van cridar els quatre homes als seus lacais—, enllustreu-nos les botes i aneu a buscar els cavalls a l'hotel.

Efectivament, cada mosqueter deixava a l'hotel general, com en una caserna, el seu cavall i el del seu lacai.

Planchet, Grimaud, Mosquetó i Bazin van sortir a l'instant.

—Ara, estudiem el pla de campanya —va dir Porthos—. D'entrada on anem?

—A Calais —va dir d'Artagnan—, és la línia més directa per arribar a Londres.

—Doncs mireu —va dir Porthos—, el meu parer és aquest.

—Parla.

—Quatre homes viatjant junts despertarien sospites: d'Artagnan ens dona les instruccions i jo marxo primer cap a Boulogne per veure com està el camí; Athos surt al cap de dues hores en direcció a Amiens; Aramis ens segueix pel camí de Noyon i d'Artagnan va pel que vulgui, vestit de Planchet, mentre Planchet ens segueix com si fos d'Artagnan amb l'uniforme dels guàrdies.

—Senyors —va dir Athos—, jo opino que no és adequat barrejar lacais en un assumpte com aquest; un gentilhome casualment potser pot traïr un secret, però gairebé segur que un lacai el ven.

—El pla de Porthos em sembla impracticable —va dir d'Artagnan— perquè jo mateix ignoro quines instruccions us podria donar. Només sé que he de portar una carta. No en puc pas fer tres còpies, perquè està segellada. Per tant, diria que hem de viatjar junts. Tinc la carta aquí, en aquesta butxaca —i va indicar la butxaca on la duia—. Si em maten, un de vosaltres l'agafarà i continuareu el camí. Si el maten, l'agafarà un altre i així successivament. Mentre n'arribi un, n'hi ha prou.

—Molt bé, d'Artagnan! Comparteixo la teva opinió. A més, cal ser conseqüent: jo vaig a prendre les aigües i vosaltres m'acompanyeu. En comptes de les aigües de Forges, vull prendre l'aigua de mar; puc triar. Si ens volen detenir, ensenyo la carta del senyor de Tréville i vosaltres ensenyeu els vostres permisos; si ens ataquen, ens defensem; si ens jutgen, sostenim costí el que costí que no teníem cap altra intenció que no fos submergir-nos unes quantes vegades al mar. Quatre homes d'un en un serien presa molt fàcil, mentre que quatre homes units són una tropa. Armarem els quatre lacais amb pistoles i mosquetons; si ens envien un exèrcit, lliurarem batalla, i el supervivent, tal com ha dit d'Artagnan, portarà la carta.

—Ben dit —va exclamar Aramis—, no parles gaire sovint, Athos, però quan ho fas sembles sant Joan de la boca d'or. Jo aprovo el pla d'Athos. I tu, Porthos?

—Jo també —va dir Porthos—, si a d'Artagnan li sembla bé. Ell porta la carta i és naturalment el cap de l'empresa: que decideixi i nosaltres executarem.

—Doncs vinga —va dir d'Artagnan—, decideixo que adoptem el pla d'Athos i que sortim d'aquí a mitja hora.

—Adoptat! —van respondre a cor els tres mosqueters.

I l'un darrere l'altre van allargar la mà cap a la bossa, van agafar les setanta-cinc pistoles i van anar a fer els preparatius per marxar a l'hora convinguda.

Capítol XX

VIATGE

A les dues de la matinada, els nostres quatre aventurers sortien de París per la porta de Saint-Denis. Mentre va ser de nit, van viatjar en silenci; sense voler-ho, sentien la influència de la foscor i pertot arreu veien emboscades.

Amb les primeres clarors del dia, les llengües es van deslligar; amb el sol va tornar l'alegria: era com abans d'un combat, el cor palpitava, els ulls reien. Es notava que la vida, que potser estava a punt d'acabar-se, ben mirat era una bona cosa.

D'altra banda, l'aspecte de la caravana era extraordinari: els cavalls negres dels mosqueters, el seu aspecte marcial, el costum de l'esquadró que fa avançar regularment aquests nobles companys del soldat, haurien traït l'anonimat més estricte.

Els criats els seguien, armats fins a les dents.

Tot va anar bé fins a Chantilly, on van arribar cap a les vuit del matí. Havien d'esmorzar. Van baixar davant d'un hostel anunciat per un rètol que representava sant Martí donant la meitat de la seva capa a un pobre. Van recomanar als lacais que no desensellessin els cavalls i que estiguessin a punt per tornar a marxar de seguida.

Van entrar a la sala comuna i es van entaular.

Un gentilhome, que acabava d'arribar pel camí de Dammartin, esmorzava a la mateixa taula. Va encetar la conversa parlant del temps; els viatgers van respondre: va beure a la seva salut; els viatgers li van tornar el gest.

Però quan Mosquetó va anar a anunciar que els cavalls estaven a punt i tots s'alçaven de taula, el foraster va proposar a Porthos un brindis a la salut del cardenal. Porthos va respondre que amb molt de gust, si ell al seu torn volia beure a la salut del rei. El foraster va exclamar que no coneixia cap més rei fora de Sa Eminència. Porthos el va tractar de borratxo; el gentilhome va treure l'espasa.

—Heu fet una animalada —va dir Athos—; tant és, ara ja està feta: mateu aquest home i atrapeu-nos així que pugueu.

I tots tres van muntar a cavall i van marxar al galop, mentre Porthos prometia al seu adversari que el foradaria amb tots els cops haguts i per haver.

—Un de menys! —va dir Athos quan havien fet cinc-cents passos.

—Però per què aquest home ha provocat Porthos més que no pas un altre? —va preguntar Aramis.

—Perquè com que Porthos és el que parla més fort, s'ha pensat que era el cap —va dir d'Artagnan.

—Sempre he dit que aquest cadet gascó era un pou de saviesa —va murmurar Athos.

I els viatgers van continuar el seu camí.

A Beauvais es van aturar dues hores, tant per deixar descansar els cavalls com per esperar Porthos. Al cap de dues hores, com que Porthos no venia, ni n'arribava cap notícia, van reprendre el camí.

A una llegua de Beauvais, en un punt en què el camí quedava enclotat entre dos marges, van trobar vuit o deu homes que, aprofitant que en aquell tros el camí no era empedrat, semblava que hi treballaven fent-hi clots i deixant-hi solcs fangosos.

Aramis, que no volia embrutar-se les botes en aquell fangar, els va apostrofar durament. Athos el va voler retenir, ja era massa tard. Els obrers van començar a burlar-se dels viatgers i amb la seva insolència van fer perdre el cap fins i tot al fred Athos, que va empènyer el cavall contra un d'ells.

Aleshores tots aquells homes van recular fins a la rasa i van agafar els mosquetons que hi tenien amagats. En va resultar que els nostres set viatgers van ser literalment passats per les armes. Aramis va rebre una bala que li va travessar l'espatlla i a Mosquetó una altra bala se li va clavar a les parts carneses de més avall de la ronyonada. Tot i així, Mosquetó va ser l'únic que va caure del cavall, no pas perquè la ferida fos greu, sinó que, com que no se la podia veure, sens dubte es va pensar que era més perillosa del que era.

—És una emboscada —va dir d'Artagnan—, no dispareu ni un tret i anem.

Aramis, tot i ferit, es va aferrar a la crinera del cavall, que se'l va endur amb els altres. El de Mosquetó s'hi havia afegit i galopava tot sol al seu lloc.

—Així tindrem un cavall de recanvi —va dir Athos.

—Preferiria un barret —va dir d'Artagnan—, el meu se l'ha endut una bala. Sort que no hi duia la carta.

—Ai, ara mataran el pobre Porthos quan passi —va dir Aramis.

—Si Porthos encara s'aguantés dret, ja ens hauria atrapat —va dir Athos—. Em fa l'efecte que, a l'hora de la veritat, al borratxo li deu haver passat la borratxera.

I encara van galopar dues hores més, tot i que els cavalls estaven tan cansats que en qualsevol moment s'haurien pogut negar a continuar avançant.

Els viatgers havien agafat una drecera amb l'esperança de trobar menys entrebancs, però a Crèvecœur Aramis va declarar que no podia anar més enllà. Efectivament, havia necessitat tot el valor que amagava sota les formes elegants i sota les maneres corteses per arribar fins on eren. A cada moment empal·lidia i l'havien d'aguantar sobre el cavall; el van baixar a la porta d'una taverna i li van deixar Bazin, que d'altra banda en una escaramussa feia més nosa que servei, i van continuar amb l'esperança de poder dormir a Amiens.

—Llamp de llamp! —va dir Athos, quan van ser un altre cop al camí, reduïts a dos amos, més Grimaud i Planchet—. Llamp de llamp! No em tornaran a enganyar i juro que no em faran obrir la boca ni treure l'espasa d'aquí fins a Calais. Juro que...

—Val més no jurar —va dir d'Artagnan—, galopem, mentre els cavalls puguin.

I els viatgers van clavar els esperons al ventre de les seves muntures, que vigorosament estimulades van retrobar les forces. Van arribar a Amiens a mitjanit i es

van aturar a la fonda del Lis d'Or.

L'hostaler semblava un bon home, va rebre els viatgers amb l'espelma en una mà i la gorra de cotó a l'altra. Va voler instal·lar els dos viatgers cadascun en una magnífica habitació, però malauradament aquestes habitacions eren cadascuna en una punta de l'hostal. D'Artagnan i Athos s'hi van negar. L'hostaler va respondre que no en tenia d'altres dignes de Ses Excel·lències, però els viatgers van declarar que dormirien a l'habitació comuna amb un matalàs a terra. L'hostaler va insistir, els viatgers no van afluixar: es va haver de fer el que volien.

Quan acabaven d'arreglar-se el llit i de barrar la porta per dins, van sentir trucar al porticó del pati. Van preguntar qui era, van reconèixer la veu dels seus criats i van obrir.

Eren, en efecte, Planchet i Grimaud.

—Grimaud tot sol pot guardar els cavalls —va dir Planchet—; si els senyors hi estan d'acord, jo dormiré darrere de la porta. Així estaran segurs que no s'hi acostarà ningú.

—I tu sobre què dormiràs? —va preguntar d'Artagnan.

—Aquí tinc el llit —va respondre Planchet.

I va ensenyar una bala de palla.

—Vine, doncs —va dir d'Artagnan—, tens raó: no m'agrada la cara d'aquest hostaler, massa amable.

—A mi tampoc —va dir Athos.

Planchet va entrar per la finestra i es va anar a instal·lar de través darrere de la porta, mentre Grimaud anava a tancar-se a la quadra assegurant que a les cinc de la matinada ell i els quatre cavalls estarien a punt.

La nit va ser força tranquil·la; sí que cap a les dues algú va mirar d'obrir la porta, però com que Planchet es va despertar de cop i va cridar: «Qui hi ha?», qui fos va respondre que s'equivocava i es va allunyar.

A les quatre de la matinada es va sentir un gran soroll a les quadres. Grimaud havia volgut despertar els mossos de quadra i els mossos l'apallissaven. Quan van obrir la finestra, van veure el pobre noi sense sentits amb el cap obert d'un cop de mànec de forca.

Planchet va baixar al pati i va voler ensellar els cavalls; els cavalls estaven esllomats. El de Mosquetó, que el dia abans havia viatjat sense cavaller cinc o sis hores, era l'únic que hauria pogut continuar el camí, però, per un error incomprendible, el veterinari, que havia vingut a fer una sagnia al cavall de l'hostaler, l'havia fet al de Mosquetó.

Tot plegat començava a ser preocupant: tots aquells accidents seguits potser eren casualitat, però també podien ser el fruit d'un complot. Athos i d'Artagnan van sortir, mentre Planchet anava a informar-se de si no hi havia pels voltants tres cavalls per vendre. A la porta hi havia dos cavalls ensellats, frescos i vigorosos. Eren perfectes.

Va preguntar on eren els amos. Li van dir que els amos havien passat la nit a la fonda i que en aquell moment pagaven el compte.

Athos va anar a pagar el seu, mentre d'Artagnan i Planchet s'esperaven a la porta del carrer. L'hostaler era en una habitació baixa del darrere i va pregar a Athos que passés.

Athos va entrar sense malfiar-se de res i va treure dues pistoles per pagar. L'hostaler estava sol, assegut davant de la seva taula, amb un calaix entreobert. Va agafar els diners d'Athos, els va girar i regirar entre les mans i tot d'una, exclamant que la moneda era falsa, va declarar que els faria detenir, a ell i al seu company, per falsificadors.

—Bergant! —va dir Athos avançant cap a ell—. Et tallaré les orelles!

En el mateix instant, quatre homes armats fins a les dents van entrar per les portes laterals i es van llançar sobre Athos.

—Estic envoltat —va cridar Athos amb totes les forces dels seus pulmons—; fuig, d'Artagnan! Corre, corre! —I va engegar dos trets.

D'Artagnan i Planchet no s'ho van pas fer repetir, van deslligar els dos cavalls que hi havia a la porta, van saltar-hi al damunt, els van enfonsar els esperons al ventre i van marxar a galop tirat.

—Saps què li ha passat? —va preguntar d'Artagnan a Planchet mentre corrien.

—Ah, senyor —va dir Planchet—, he vist que els trets d'Athos en feien caure dos i per la porta de vidre m'ha semblat que lluitava amb els altres.

—El bon Athos! —va murmurar d'Artagnan—. I quan penso que l'hem d'abandonar! De totes maneres, potser ens espera el mateix destí d'aquí quatre passos. Endavant, Planchet, endavant! Ets un valent.

—Ja us ho vaig dir, senyor —va respondre Planchet—, els picards es coneixen amb el tracte. A més, aquí som al meu país i això m'excita.

I tots dos, a brida abatuda, van arribar a Saint-Omer d'una tirada. A Saint-Omer van deixar respirar els cavalls sense deixar anar les regnes, per por d'algun accident, i van fer un mos d'una esgarrapada drets al carrer abans de tornar a marxar.

A cent passos de les portes de Calais, el cavall de d'Artagnan es va desplomar i no hi va haver manera de fer-lo posar dret: li sortia sang pel nas i pels ulls. Quedava el de Planchet, que s'havia aturat i no hi va haver manera de fer-lo avançar més.

Per sort, tal com hem dit, eren a cent passos de la ciutat. Van deixar les dues muntures al camí ral i van córrer cap al port. Planchet va fer observar al seu amo un gentilhome que arribava cinquanta passos més endavant que ells amb el seu lacai.

Es van acostar ràpidament al gentilhome, que semblava que tingués pressa. Duia les botes cobertes de pols i demanava si podria passar de seguida cap a Anglaterra.

—Res no seria més fàcil —va respondre el patró d'una embarcació que estava a punt de salpar—, però aquest matí ha arribat l'ordre de no deixar embarcar ningú sense un permís exprés del senyor cardenal.

—El tinc, aquest permís —va dir el gentilhome traient-se un paper de la butxaca—. Mireu.

—Aneu a fer-lo visar pel governador del port —va dir el patró—, i doneu-me la preferència.

—On el trobaré, el governador?

—A la seva casa de camp.

—I on és aquesta casa?

—A un quart de llegua de la ciutat; mireu, des d'aquí es veu, al peu d'aquell turó, amb el teulat de pissarra.

—Perfecte! —va dir el gentilhome.

I, seguit del seu lacai, va enfilem el camí de la casa de camp del governador. D'Artagnan i Planchet van seguir el gentilhome a cinc-cents passos de distància. Quan van ser fora de la ciutat, d'Artagnan va accelerar el pas i va atrapar el gentilhome a l'entrada d'un bosquet.

—Senyor —li va dir d'Artagnan—, sembla que teniu pressa?

—Molta pressa, senyor.

—Si que em sap greu —va dir d'Artagnan—, perquè, com que jo també tinc pressa, us volia demanar que em féssiu un favor.

—Quin?

—Deixar-me passar primer.

—Impossible —va dir el gentilhome—, he fet seixanta llegües en quaranta-vuit hores i demà al migdia he de ser a Londres.

—Jo he fet la mateixa distància en quaranta hores i he de ser a Londres demà a les deu.

—Ho sento molt, senyor, però he arribat primer i no passaré segon.

—Ho sento molt, senyor, però jo he arribat segon i passaré primer.

—Servei del rei! —va dir el gentilhome.

—Servei meu! —va dir d'Artagnan.

—Sembla que em busqueu les pessigolles.

—Diantre, què voleu que busqui?

—Què voleu?

—Voleu saber-ho?

—Naturalment.

—Doncs bé, vull el permís que porteu, atès que jo no en tinc i que el necessito.

—Esteu de broma, suposo.

—Gens ni mica.

—Deixeu-me passar!

—No passareu.

—Jove, us hauré d'obrir el cap. Lubin!, porta'm les pistoles.

—Planchet —va dir d'Artagnan—, encarrega't del criat, jo m'encarrego de l'amo.

Planchet, embravit per la primera feta, va saltar damunt de Lubin i, com que era fort i valent, el va fer caure d'esquena a terra i li va posar un genoll al pit.

—Feu la vostra feina, senyor —va dir Planchet—, que jo ja he fet la meva.

En veure això, el gentilhome va desembeinar l'espasa i es va llançar contra d'Artagnan, però va trobar un mal bocí.

En tres segons, d'Artagnan li va servir tres cops d'espasa dient cada vegada:

—Aquest per Athos, aquest per Porthos, aquest per Aramis.

Amb el tercer cop, el gentilhome va caure com un sac.

D'Artagnan es va pensar que era mort, o que almenys havia perdut els sentits, i s'hi va acostar per prendre-li el permís; però en el moment que allargava el braç per escorcollar-lo, el ferit, que no havia deixat anar l'espasa, li va clavar una estocada al pit tot dient:

—Aquest per vós.

—I aquest per mi! L'últim és el més ben servit —va exclamar d'Artagnan, furiós, clavant-lo a terra amb una quarta espasada al ventre.

Aquesta vegada el gentilhome va tancar els ulls i va perdre els sentits.

D'Artagnan li va posar la mà a la butxaca on havia vist que es guardava el permís de pas i el va agafar. Anava a nom del comte de Wardes.

Aleshores, mirant per última vegada l'agradable jove, que tenia vint-i-cinc anys escassos i que deixava allà a terra, sense sentits i potser mort, va sospirar per aquell estrany destí que duu els homes a destruir-se els uns als altres pels interessos de persones que els són estrangeres i que sovint no saben ni que existeixen.

Però de seguida el van treure d'aquestes reflexions els crits de Lubin, que demanava auxili amb totes les seves forces.

Planchet li va posar una mà al coll i va estrènyer amb totes les seves forces.

—Senyor —va dir—, mentre l'aguanti així, no cridarà, n'estic segur; però tan bon punt el deixi anar hi tornarà. Veig que és un normand i els normands són tossuts.

Efectivament, tot i aixafat, Lubin encara intentava proferir sons.

—Espera! —va dir d'Artagnan.

I agafant el seu mocador, el va emmordassar.

—Ara —va dir Planchet—, lliguem-lo a un arbre.

Van fer això a consciència i van arrossegar el comte de Wardes fins al costat del seu criat i, com que començava a fer-se de nit i el lligat i el ferit eren una mica a l'interior del bosc, era evident que havien d'estar-s'hi fins a l'endemà.

—I ara —va dir d'Artagnan—, cap a casa del governador!

—Però esteu ferit, em sembla —va dir Planchet.

—No és res, ocupem-nos del que és més urgent; després ens cuidarem de la ferida, que, de totes maneres, diria que no és perillosa.

I tots dos es van encaminar a grans gambades cap a la casa de camp del digne funcionari.

Van anunciar-hi el senyor comte de Wardes.

D'Artagnan va ser introduït.

—Teniu un permís firmat pel cardenal? —li va preguntar el governador.

—Sí, senyor —va respondre d'Artagnan—, aquí el teniu.

—Molt bé, en regla i ben recomanat —va dir el governador.

—És senzill —va respondre d'Artagnan—, soc un dels seus homes més fidels.

—Sembla que Sa Eminència vol impedir que algú arribi a Anglaterra.

—Sí, un tal d'Artagnan, un gentilhome bearnès que va sortir de París amb tres amics seus amb la intenció d'anar a Londres.

—El coneixeu personalment? —va preguntar el governador.

—Qui?

—Aquest d'Artagnan?

—Perfectament.

—Doncs doneu-me les seves senyes.

—Amb molt de gust.

I d'Artagnan va descriure amb tot detall el comte de Wardes.

—Va acompanyat? —va preguntar el governador.

—Sí, d'un lacai que es diu Lubin.

—Vigilarem i, si els posem la mà al damunt, que Sa Eminència no pateixi, que els enviarem a París ben escortats.

—Si ho feu, senyor governador —va dir d'Artagnan—, us guanyareu l'agraïment del senyor cardenal.

—El veureu quan torneu, senyor comte?

—Sens dubte.

—Digueu-li, si us plau, que soc el seu servidor.

—Ho faré sens falta.

I, content amb aquesta promesa, el governador va validar el salconduit i el va tornar a d'Artagnan.

D'Artagnan no va perdre temps en compliments inútils, va saludar el governador, li va donar les gràcies i se'n va anar.

Un cop a fora, ell i Planchet van posar-se a córrer, van fer una gran volta per evitar el bosc i van entrar a la ciutat per una altra porta.

L'embarcació estava a punt per salpar i el patró esperava al port.

—I doncs? —va dir en veure d'Artagnan.

—Aquí teniu el salconduit visat —va dir.

—I l'altre gentilhome?

—No viatjarà avui —va dir d'Artagnan—, però no patiu, jo us pagaré els dos passatges.

—En aquest cas salpem —va dir el patró.

—Salpem! —va repetir d'Artagnan.

I va saltar amb Planchet al bot: cinc minuts després eren a bord.

Ja era hora, perquè quan eren mitja llegua mar endins, d'Artagnan va veure brillar un llum i va sentir una detonació.

Era la canonada que anunciava el tancament del port.

Era hora també d'ocupar-se de la seva ferida. Afortunadament, tal com havia suposat d'Artagnan, no era de les més perilloses: la punta de l'espasa havia trobat una costella i havia relliscat al llarg de l'os. A més, la camisa de seguida s'havia enganxat al tall, que amb prou feines havia sagnat.

D'Artagnan estava mort de cansament. Li van posar un matalàs al pont, s'hi va ajeure i es va adormir.

L'endemà a punta de dia, es va trobar a tres o quatre llegües escasses de les costes d'Anglaterra; la brisa tota la nit havia estat feble i havien avançat poc.

A les deu, l'embarcació fondejava al port de Dover.

A dos quarts d'onze, d'Artagnan trepitjava Anglaterra i exclamava:

—Finalment hi soc!

Però encara no estava: li faltava arribar a Londres. A Anglaterra, el servei de posta anava força bé. D'Artagnan i Planchet van agafar cadascun un cavall, un postilló va córrer davant seu. En quatre hores van ser a les portes de la capital.

D'Artagnan no coneixia Londres, i no sabia ni una paraula d'anglès, però va escriure el nom de Buckingham en un paper i tothom li va indicar l'hotel del duc.

El duc havia anat a caçar a Windsor, amb el rei.

D'Artagnan va demanar per l'ajudant de cambra de confiança del duc, que com que l'havia acompanyat en tots els seus viatges parlava perfectament francès. Li va dir que venia de París per un assumpte de vida o mort i que havia de parlar immediatament amb el seu amo.

La confiança amb la qual d'Artagnan parlava va convèncer Patrice, que era com es deia aquell ministre del ministre. Va fer ensellar dos cavalls i es va encarregar d'acompanyar el jove guàrdia. Pel que fa a Planchet, l'havien baixat de la seva muntura encarcerat com un rave: el pobre noi no podia dir ni fava; d'Artagnan semblava de ferro.

Van arribar al castell. S'hi van informar: el rei i Buckingham caçaven ocells en uns aiguamolls a dues o tres llegües.

En vint minuts van ser al lloc indicat. Patrice de seguida va sentir la veu del seu amo, que cridava el falcó.

—Qui he d'anunciar a Milord el duc? —va preguntar Patrice.

—El jove que, una nit, li va buscar raons al Pont-Neuf, davant de la Samaritaine.

—Una curiosa recomanació!

—Ja veureu que va tan bé com qualsevol altra.

Patrice va posar el seu cavall al galop, va trobar el duc i li va anunciar que l'esperava un missatger en els termes que acabem de dir.

Buckingham va reconèixer d'Artagnan a l'acte i, suposant que a França havia passat alguna cosa i que n'hi portaven notícies, només es va entretenir a preguntar on

era el qui les portava. De lluny va reconèixer l'uniforme dels guàrdies i va posar el cavall al galop per anar de dret cap a d'Artagnan. Patrice, per discreció, es va mantenir a distància.

—No li ha passat res a la reina? —va exclamar Buckingham, deixant anar tots els seus pensaments i tot el seu amor en la pregunta.

—No ho crec, però crec que corre un gran perill del qual només la pot salvar Vostra Gràcia.

—Jo? —va exclamar Buckingham—. Si en seria de feliç de poder ser-li útil en alguna cosa! Parleu! Parleu!

—Aquí teniu aquesta carta —va dir d'Artagnan.

—Una carta! De qui és aquesta carta?

—De Sa Majestat, em sembla.

—De Sa Majestat! —va dir Buckingham posant-se tan blanc que d'Artagnan va témer que caigués en basca.

I va trencar-ne el segell.

—Què és aquest estrip? —va dir ensenyant a d'Artagnan un punt on la carta estava foradada.

—Ah —va dir d'Artagnan—, no ho havia vist. És l'espasa del comte de Wardes que el deu haver fet quan m'ha encertat el pit.

—Esteu ferit? —va preguntar Buckingham acabant d'obrir la carta.

—Oh, no és res! —va dir d'Artagnan—. Una esgarrinxada.

—Déu del cel! Què llegeixo! —va exclamar el duc—. Patrice, queda't aquí, o més ben dit, ves amb el rei allà on sigui i dius a Sa Majestat que humilment li suplico que em perdoni, però que un assumpte de la més gran importància em reclama a Londres. Veniu, senyor, veniu.

I tots dos van enfilear al galop el camí de la capital.

Capítol XXI

LA COMTESSA DE WINTER

Pel camí, el duc va voler que d'Artagnan el posés al corrent, no pas de tot el que havia passat, sinó del que d'Artagnan sabia. Relacionant el que va sortir de la boca del jove amb els seus records personals, va poder fer-se una idea força exacta de la gravetat de la situació, de la qual, d'altra banda, la carta de la reina, per curta i poc explícita que fos, li donava la mesura. Però el que el sorprenia més de tot era que el cardenal, amb tant d'interès com tenia perquè aquell jove no trepitgés Anglaterra, no hagués pogut aturar-lo durant el trajecte. Va ser aleshores, en el moment que el duc va manifestar aquesta sorpresa, que d'Artagnan li va explicar les precaucions que havia pres i com, gràcies a la lleialtat dels seus tres amics, que havia deixat sagnant pel camí, havia arribat només amb l'estocada que havia travessat la carta de la reina i que ell havia tornat amb escreix al senyor de Wardes. Mentre escoltava aquestes explicacions donades amb la més gran simplicitat, el duc de tant en tant mirava el jove amb aire sorprès, com si no pogués entendre que tanta prudència, tant de valor i tanta lleialtat poguessin anar aliades a una cara que no indicava pas més de vint anys.

Els cavalls avançaven com el vent i en pocs minuts van ser a les portes de Londres. D'Artagnan s'havia pensat que, quan entressin a la ciutat, el duc faria alentir el pas al seu, però no va ser així: va continuar com una exhalació, sense que el preocupés gens de fer caure els qui es trobaven pel camí. Efectivament, travessant la ciutat va provocar dos o tres accidents, però Buckingham no es va ni girar per veure què havia estat dels qui havia fet anar per terra. D'Artagnan el seguia enmig de crits que semblaven més aviat malediccions.

Quan van entrar al pati de l'hotel, Buckingham va saltar del cavall i, sense preocupar-se'n més, li va llançar les regnes al coll i va córrer cap a l'escalinata. D'Artagnan va fer igual, tanmateix una mica més preocupat per aquells nobles animals dels quals havia pogut apreciar les qualitats, però va tenir el consol de veure que tres o quatre criats ja havien sortit corrents de les cuines i les quadres i agafaven immediatament les muntures.

El duc caminava tan de pressa que a d'Artagnan li costava de seguir-lo. Va travessar successivament diversos salons d'una elegància que els més grans senyors de França no es podien ni imaginar, i finalment va arribar a un dormitori que era un miracle alhora de gust i de riquesa. A l'alcova d'aquesta habitació hi havia una porta, dissimulada a la tapisseria, que el duc va obrir amb una petita clau d'or que duia penjada al coll amb una cadena del mateix metall. Per discreció, d'Artagnan s'havia quedat enrere, però en el moment que Buckingham passava la porta es va girar i, veient la vacil·lació del jove, li va dir:

—Veni i, si teniu la sort de ser admès en presència de Sa Majestat, digueu-li tot el que heu vist.

Encoratjat per la invitació, d'Artagnan va seguir el duc, que va tancar la porta darrere seu.

Aleshores tots dos es van trobar en una petita capella tota entapissada de seda de Pèrsia i de brocat d'or, magníficament il·luminada per una gran quantitat d'espelmes. Sobre una mena d'altar, i sota un pal·li de vellut blau decorat amb plomes blanques i vermelles, hi havia un retrat de mida natural que representava Anna d'Àustria amb tanta perfecció que a d'Artagnan se li va escapar un crit de sorpresa: semblava que la reina estigués a punt de parlar.

Sobre l'altar, sota el retrat, hi havia la capseta que contenia els capçats de diamants.

El duc es va acostar a l'altar, es va agenollar com hauria pogut fer un sacerdot davant del crucifix i va obrir la capsa.

—Teniu —li va dir mentre en treia una gran llaçada de cinta blava on brillaven els diamants—, teniu, agafeu aquests preciosos diamants amb els quals havia promès que m'enterrarien. La reina me'ls va donar, la reina me'ls pren: sigui feta la seva voluntat, com la de Déu, en totes les coses.

I aleshores es va posar a besar un per un aquells diamants dels quals s'havia de separar. Tot d'una va proferir un crit terrible.

—Què passa? —va preguntar d'Artagnan, esglaiat—. Què teniu, Milord?

—Passa que tot està perdut —va exclamar Buckingham, blanc com un mort—, falten dos diamants, només n'hi ha deu.

—Milord els ha perdut, o creu que algú els hi ha robat?

—Me'ls han robat —va respondre el duc—, i això és cosa del cardenal. Mireu, els cordons han estat tallats amb tisores.

—Si Milord pogués suposar qui ho ha fet... Potser aquesta persona encara els té a les mans.

—Espereu, espereu! —va exclamar el duc—. L'única vegada que me'ls he posat va ser al ball del rei, fa vuit dies, a Windsor. La comtessa de Winter, amb la qual estava enemistat, durant el ball se'm va acostar. Aquesta reconciliació va ser una venjança de dona gelosa. Des d'aquell dia no l'he tornada a veure. Aquesta dona és un agent del cardenal.

—Així en té a tot arreu! —va exclamar d'Artagnan.

—Oi tant —va dir Buckingham estrenyent les dents de ràbia—, sí, és un contrincant terrible. Però digueu, quan ha de ser aquest ball?

—Dilluns que ve.

—Dilluns que ve! Encara tenim cinc dies, tenim temps de sobres. Patrice! —va cridar el duc des de la porta de la capella—. Patrice!

Va aparèixer l'ajudant de cambra.

—El meu joier i el meu secretari!

L'ajudant de cambra va sortir amb una promptitud i un mutisme que demostraven que s'havia acostumat a obeir cegament i sense replicar.

Però, encara que el primer a ser cridat hagués estat el joier, el primer d'aparèixer va ser el secretari. Era ben senzill: vivia a l'hotel. Va trobar Buckingham assegut davant d'una taula del dormitori, escrivint unes ordres de pròpia mà.

—Senyor Jackson —li va dir—, aneu ara mateix a veure el lord canceller i li dieu que li encarrego l'execució d'aquestes ordres. Desitjo que es promulguin immediatament.

—I si el lord canceller m'interroga sobre els motius que han portat Vostra Gràcia a prendre una mesura tan extraordinària, què li responc?

—Que és la meva voluntat i que no he de retre comptes a ningú.

—Aquesta és la resposta que haurà de transmetre a Sa Majestat —va insistir amb un somriure el secretari—, si per casualitat Sa Majestat tingués la curiositat de saber per què cap nau no pot sortir dels ports de la Gran Bretanya?

—Teniu raó, senyor —va respondre Buckingham—, en aquest cas podria dir al rei que he decidit la guerra i que aquesta mesura és el meu primer acte d'hostilitat contra França.

El secretari es va inclinar i va sortir.

—Ara per aquesta banda ja estem tranquils —va dir Buckingham girant-se cap a d'Artagnan—. Si no és que els diamants ja han sortit cap a França, no hi arribaran pas abans que vós.

—Com ho sabeu?

—Acabo de prohibir que cap de les embarcacions que en aquest moment es troben als ports de Sa Majestat en pugui sortir, i, fora que tingui un permís especial, no n'hi haurà ni una que gosi llevar l'àncora.

D'Artagnan va mirar estupefacte aquell home que posava el poder il·limitat que li donava la confiança d'un rei al servei dels seus amors. Buckingham va veure, per l'expressió de la cara del jove, el que li passava pel cap i va somriure.

—Sí —va dir—, sí, Anna d'Àustria és la meva autèntica reina. Només hauria de dir-me una paraula i trairia el meu país, trairia el meu rei, trairia el meu Déu. Em va demanar que no enviés els socors que havia promès als protestants de La Rochelle i ho vaig fer. Vaig faltar a la meva paraula, però tant és! Obeïa els seus desitjos. No trobeu que la meva obediència ha estat generosament recompensada? Perquè és a aquesta obediència que dec el seu retrat.

D'Artagnan va quedar esbalaït de veure de quins fils fràgils i desconeguts pengen de vegades el destí d'un poble i la vida dels homes.

Mentre estava sumit en aquestes reflexions, va entrar l'orfebre: era un irlandès dels més hàbils en aquest art, que confessava que amb el duc de Buckingham guanyava cent mil lliures l'any.

—Senyor O'Reilly —li va dir el duc portant-lo cap a la capella—, mireu aquests capçats de diamants i digueu-me quant val cadascun.

L'orfebre va llançar un sol cop d'ull a l'elegància amb la qual estaven muntats, va calcular el valor dels diamants i sense dubtar gens va respondre:

—Mil cinc-centes pistoles la peça, Milord —va respondre.

—Quants dies caldrien per fer-ne dos d'iguals? Ja veieu que en falten dos.

—Vuit dies, Milord.

—Pagaré tres mil pistoles per cada peça, els necessito demà passat.

—Els tindreu.

—Sou un home preciós, senyor O'Reilly, però això no és tot. Aquests capçats no es poden confiar a ningú, s'han de fer a l'interior del palau.

—És impossible, milord, l'única persona que els pot realitzar perquè no es vegi la diferència entre els nous i els vells soc jo.

—Per això, benvolgut senyor O'Reilly, sou el meu presoner i si ara volguéssiu sortir del palau no podríeu, de manera que feu-vos-en a la idea. Digueu-me quin dels vostres ajudants necessitareu i feu-me la llista de les eines que us han de dur.

L'orfebre coneixia el duc, sabia que era inútil fer cap comentari, i per tant va acceptar la situació.

—Podré avisar la meva dona? —va preguntar.

—Oh, fins i tot la podreu veure, estimat senyor O'Reilly: serà una captivitat còmoda, no patiu, i com que tot destorb s'ha de compensar, aquí teniu, a part del preu dels dos capçats, un val de mil pistoles per fer-vos oblidar la molèstia que us provocho.

D'Artagnan no se sabia avenir de com aquell ministre feia anar els homes i els milions.

Quant a l'orfebre, va escriure a la seva dona enviant-li el val de mil pistoles i encarregant-li que fes venir l'aprenent més hàbil, un assortiment de diamants dels quals li donava el pes i la llei, i una llista de les eines que necessitaria.

Buckingham va conduir l'orfebre a l'habitació que se li destinava i que, al cap de mitja hora, ja estava transformada en taller. Aleshores va posar un sentinella a cada porta, amb l'ordre de no deixar entrar ningú que no fos el seu ajudant de cambra Patrice. No cal afegir que l'orfebre O'Reilly i el seu ajudant tenien absolutament prohibit sortir sota cap pretext.

Quan aquest tema va estar arreglat, el duc va tornar a d'Artagnan.

—Ara, amic meu —va dir—, Anglaterra és nostra: què voleu, què desitgeu?

—Un llit —va respondre d'Artagnan—. Confesso que, de moment, és la cosa que necessito més.

Buckingham va donar a d'Artagnan una habitació al costat de la seva. Volia tenir el jove a prop, no pas perquè se'n malfiés, sinó per tenir algú amb qui parlar constantment de la reina.

Una hora després, a Londres va ser promulgada l'ordre de no deixar sortir dels ports cap embarcació carregada cap a França, ni tan sols el correu. Als ulls de tothom, era una declaració de guerra entre els dos regnes.

L'endemà passat, a les onze, els dos capçats de diamants estaven a punt i la imitació era tan exacta, eren tan idèntics als altres, que Buckingham no va poder distingir els nous dels vells i la persona més experta en la matèria s'hi hauria enganyat igual que ell.

Va fer cridar d'Artagnan immediatament.

—Teniu —li va dir—, agafeu els diamants que heu vingut a buscar; sou testimoni que tot el que el poder humà podia fer, ho he fet.

—Estigueu tranquil, Milord, diré tot el que he vist. Però Vostra Gràcia em dona els diamants sense la capsa?

—La capsa us faria nosa. A més, per a mi la capsa, ara que és l'únic que em queda, encara és més preciosa. Direu que me la quedo.

—Transmetré el vostre encàrrec al peu de la lletra, Milord.

—I ara —va continuar Buckingham mirant fixament el jove—, com us puc pagar el que heu fet?

D'Artagnan es va posar vermell fins a dalt de tot. Va veure que el duc buscava la manera de fer-li acceptar alguna cosa, i la idea que la sang dels seus companys i la seva pugués ser pagada amb or anglès li produïa una estranya repugnància.

—Entenguem-nos, Milord —va respondre d'Artagnan—, i avaluem bé els fets d'entrada perquè no hi hagi malentesos. Estic al servei del rei i de la reina de França i soc guàrdia de la companyia del senyor des Essarts, que, igual que el seu cunyat senyor de Tréville, és particularment fidel a Ses Majestats. He fet, doncs, tot això per la reina i res per la Vostra Gràcia. I, a més, potser no hauria fet res de res si no fos per ser agradable a algú que és la meva dama de la mateixa manera que la reina és la vostra.

—Sí —va dir el duc amb un somriure—, i fins i tot em sembla que conec aquesta persona, que és...

—Milord, jo no he dit qui és —va interrompre'l vivament el jove.

—Teniu raó —va dir el duc—. Així doncs, és a aquesta persona que he d'agrair la vostra abnegació.

—Això mateix, Milord, perquè, justament ara que es tracta de guerra, us he de confessar que no veig en la Vostra Gràcia sinó un anglès i, en conseqüència, un enemic que m'agradarà més de trobar al camp de batalla que no al parc de Windsor o als passadissos del Louvre; cosa que, d'altra banda, no m'impedirà d'executar punt per punt la meva missió i de fer-me matar, si cal, per dur-la a terme. Però, ho repeteixo a Vostra Gràcia, sense que per això m'hàgiu d'agrair personalment més el que faig per mi en aquesta segona trobada que el que ja vaig fer per vós en la primera.

—Aquí diem: «Orgullós com un escocès» —va murmurar Buckingham.

—I nosaltres diem: «Orgullós com un gascó» —va respondre d'Artagnan—. Els gascons són els escocesos de França.

D'Artagnan va saludar el duc i es va disposar a anar-se'n.

—Voleu marxar així? Per on? I com?

—És veritat.

—Com hi ha Déu! Els francesos no dubten de res!

—Havia oblidat que Anglaterra és una illa i que vós n'éreu el rei.

—Aneu al port, pregunteu pel bergantí *Sund* i doneu aquesta carta al capità. Us durà a un petit port on certament no us esperen i on normalment només atraquen pescadors.

—Com es diu el port?

—Saint-Valery. Però espereu encara: quan hi sereu, entreu en una taverna de mala mort sense nom i sense rètol, un catau de mariners. No us podeu equivocar, només n'hi ha una.

—I aleshores?

—Demaneu per l'amo i li dieu: *Forward*.

—Que vol dir?

—Endavant: és la contrasenya. Us donarà un cavall ensellat i us indicarà el camí que heu de seguir. Així trobareu quatre postes pel camí. Si voleu, a cadascuna, donar la vostra adreça a París, els quatre cavalls us hi seguiran. Ja en coneixeu dos i m'ha semblat que els apreciàveu: són els que vam muntar. Creieu-me, els altres no els són pas inferiors. Tots quatre estan equipats per entrar en campanya. Per més orgullós que sigueu, no us negareu a acceptar-ne un i a fer acceptar els altres tres als vostres companys: d'altra banda, és per fer-nos la guerra. El fi excusa els mitjans, dieu els francesos, oi?

—Sí, Milord, els accepto —va dir d'Artagnan—, i si Déu vol farem bon ús dels vostres presents.

—Ara la mà, jove. Potser aviat ens trobarem al camp de batalla, però mentrestant ens separarem com a bons amics, espero.

—Sí, Milord, però amb l'esperança de no trigar a ser enemics.

—No patiu, us ho prometo.

—Compto amb la vostra paraula, Milord.

D'Artagnan va saludar el duc i es va afanyar cap al port.

Davant de la Torre de Londres, va trobar la nau indicada, va donar la carta al capità, que la va fer visar pel governador del port, i va salpar immediatament.

Cinquanta naus preparades per fer-se a la mar esperaven.

Passant a la vora d'una d'aquestes, a d'Artagnan li va semblar reconèixer la dona de Meung, la mateixa que el gentilhome desconegut havia anomenat «Milady» i que ell, d'Artagnan, havia trobat tan bonica. Però gràcies al corrent del riu i al bon vent que bufava, la seva nau anava tan de pressa que al cap d'un instant ja s'havien perdut de vista.

L'endemà, cap a les nou del matí, van abordar a Saint-Valery.

D'Artagnan es va dirigir de dret a la taverna indicada i la va reconèixer pels crits que en sortien: parlaven de la guerra entre Anglaterra i França com d'una cosa propera i indubtable, i els mariners, alegres, ho celebraven.

D'Artagnan va travessar la clientela per acostar-se al taverner i va pronunciar el mot *Forward*. A l'acte el taverner li va indicar que el seguís, va sortir amb ell per una porta que donava al pati, el va acompanyar a la quadra on l'esperava un cavall ensellat i li va preguntar si necessitava alguna cosa més.

—Necessito saber el camí que he de seguir —va dir d'Artagnan.

—Aneu d'aquí a Blangy i de Blangy a Neufchâtel. A Neufchâtel entreu a la fonda de l'Herse d'Or. Doneu la mateixa contrasenya a l'hostaler i trobareu igual que aquí un cavall ensellat.

—Us dec alguna cosa? —va preguntar d'Artagnan.

—Està tot pagat —va dir el taverner—, i generosament. Aneu i que Déu us acompanyi!

—Amén! —va respondre el jove, que ja marxava al galop.

Quatre hores després era a Neufchâtel.

Va seguir estrictament les instruccions rebudes. A Neufchâtel, igual que a Saint-Valery, va trobar-hi una muntura ensellada que l'esperava. Va voler traslladar les pistoles de la sella que acabava de deixar a la sella nova: a les fundes n'hi havia d'iguals.

—La vostra adreça a París?

—Hotel dels Guàrdies, companyia des Essarts.

—D'acord —va respondre l'hostaler.

—Quin camí he de seguir? —va preguntar-li d'Artagnan.

—El de Rouen, però deixareu la ciutat a la dreta. Us aturareu al poblet d'Écouis, només hi ha una fonda, l'Écu de France. No la jutgeu per l'aparença, a les quadres hi haurà un cavall tan bo com aquest.

—La mateixa contrasenya?

—Exacta.

—Adeu-siau!

—Bon viatge, senyor! Necessiteu alguna cosa?

D'Artagnan va fer que no amb el cap i va sortir a tota brida. A Écouis es va repetir la mateixa escena: va trobar un hostaler igual d'atent, un cavall fresc i descansat, va deixar la seva adreça tal com ja havia fet i va continuar al mateix ritme fins a Pontoise. A Pontoise, va canviar una última vegada de muntura i a les nou entrava a galop tirat al pati de l'hotel del senyor de Tréville.

Havia fet unes seixanta llegües en dotze hores.

El senyor de Tréville el va rebre com si l'hagués vist aquell mateix matí, simplement li va estrènyer la mà una mica més fort que de costum i li va anunciar que la companyia del senyor des Essarts estava de guàrdia al Louvre, de manera que podia anar a ocupar el seu lloc.

Capítol XXII

EL BALL DE LA MERLA

L'endemà, a tot París no es parlava sinó del ball que els senyors consellers de la vila oferien al rei i a la reina, i en el qual Ses Majestats havien de ballar el famós ball de la Merla, que era la dansa preferida del rei.

Ja feia vuit dies, en efecte, que a la Casa de la Vila tot eren preparatius per a la solemnitat. El fuster havia preparat les tarimes on s'estarien les dames convidades; l'adroguer havia adornat les sales amb dues-centes torxes de cera blanca, cosa que era un luxe inaudit per a l'època; finalment s'havien fet venir vint violins i s'havia acordat que se'ls pagaria el doble del preu ordinari, atès, diuen les memòries, que havien de tocar tota la nit.

A les deu del matí, el senyor de La Coste, portaestendard dels guàrdies del rei, seguit de dos sotsoficials i de diversos arquers del cos, va arribar per demanar al secretari del consistori, que es deia Clément, totes les claus de les portes, les sales i els despatxos de la Casa de la Vila. Totes aquestes claus se li van lliurar a l'instant. Cadascuna duia una nota que havia de servir per distingir-la i, a partir d'aquell moment, el senyor de La Coste va quedar encarregat de vigilar totes les portes i tots els accessos.

A les onze també va arribar Duhallier, capità dels guàrdies, acompanyat de cinquanta arquers que immediatament es van escampar per la Casa de la Vila, a les portes que els havien assignat.

A les tres van arribar dues companyies de guàrdies, una de francesa i una de suïssa. La meitat de la companyia de guàrdies francesa la formaven homes del senyor Duhallier, i l'altra meitat eren homes del senyor des Essarts.

A les sis del vespre, els convidats van començar a entrar. A mesura que entraven, els feien passar cap a la gran sala, cap a les tarimes que s'hi havien preparat.

A les nou va arribar la muller del primer president. Com que, després de la reina, era la persona de més consideració de la festa, la van rebre els senyors de la ciutat, que la van acompanyar a la llotja de davant de la que havia d'ocupar la reina.

A les deu van preparar la col·lació de confitures del rei a la saleta del costat de l'església de Saint-Jean, davant de la vaixella de plata de la ciutat, guardada per quatre arquers.

A les dotze es van sentir grans crits i moltes aclamacions: era el rei que venia pels carrers que van del Louvre a la Casa de la Vila, que estaven tots il·luminats amb fanals de colors.

A l'acte els senyors consellers, vestits de drap i precedits per sis sergents cadascun amb una torxa a la mà, van sortir a rebre el rei, que van trobar a l'escala, on el prebost dels marxants el complimentava donant-li la benvinguda, compliment al

qual Sa Majestat va respondre disculpant-se per haver vingut tan tard, però donant la culpa al cardenal, que l'havia retingut fins a les onze parlant d'assumptes d'Estat.

Sa Majestat, vestit de cerimònia, anava acompanyat per S.A.R. el seu germà, el comte de Soissons, el gran prior, el duc de Longueville, el duc d'Elbeuf, el comte d'Harcourt, el comte de La Roche-Guyon, el senyor de Liancourt, el senyor de Baradas, el comte de Cramail i el cavaller de Souveray.

Tothom va poder veure que el rei feia cara de trist i preocupat.

Havien preparat un gabinet per al rei i un altre per al seu germà. A cada gabinet hi havia una disfressa. El mateix havien fet per a la reina i la presidenta. Els senyors i les dames de l'acompanyament de Ses Majestats s'havien de vestir de dos en dos en habitacions preparades a aquest efecte.

Abans d'entrar al gabinet, el rei va recomanar que l'avisessin tan bon punt aparegués el cardenal.

Mitja hora després d'haver entrat el rei, es van sentir noves aclamacions: aquestes anunciaven que arribava la reina. Els consellers van fer tal com havien fet abans i, precedits pels sergents, van anar a trobar la il·lustre convidada.

La reina va entrar a la sala: tothom es va fixar que, igual que el rei, se la veia trista i sobretot cansada.

Quan entrava, la cortina d'una petita tribuna que fins aleshores s'havia mantingut tancada es va obrir i es va veure aparèixer la cara pàl·lida del cardenal vestit de cavaller espanyol. Els seus ulls es van fixar en els de la reina i un somriure de gran satisfacció li va passar pels llavis: la reina no duia els capçats de diamants.

La reina es va estar una estona rebent els compliments dels senyors de la ciutat i responent les salutacions de les dames.

Tot d'una, el rei va aparèixer en una de les portes de la sala, acompanyat pel cardenal. El cardenal li parlava en veu baixa i el rei estava molt blanc.

El rei va travessar la gentada i, sense màscara, amb els cordons del perpunt mal cordats, es va acostar a la reina i amb veu alterada va dir-li:

—Senyora, com és que no dueu els capçats de diamants, si sabeu que m'hauria estat agradable de veure'ls?

La reina va alçar la mirada al seu voltant i darrere el rei va veure el cardenal, que somreia amb un somriure diabòlic.

—Senyor —va respondre la reina amb veu alterada—, perquè enmig de tanta gent he tingut por que els passés alguna cosa.

—Heu fet mal fet, senyora! Si us vaig fer aquest regal va ser perquè els lluíssiu. Us dic que heu fet mal fet.

I la veu del rei tremolava de còlera. Tothom mirava i escoltava amb sorpresa, sense entendre què passava.

—Senyor —va dir la reina—, puc enviar algú a buscar-los al Louvre, allà on són, per satisfer el desig de Vostra Majestat.

—Feu, senyora, feu i sense tardança, perquè d'aquí a una hora començarà el ball.

La reina va saludar en senyal de submissió i va seguir les dames que l'havien d'acompanyar al seu gabinet.

Per la seva banda, el rei va tornar al seu.

A la sala hi va haver un moment de neguit i de confusió.

Tothom havia vist que havia passat alguna cosa entre el rei i la reina, però tots dos havien parlat tan fluix que, com que per respecte tothom s'havia allunyat uns quants passos, ningú no havia sentit res. Els violins tocaven amb totes les seves forces, però no els escoltava ningú.

El rei va ser el primer de sortir del seu gabinet. Duia un vestit de caça molt elegant i el seu germà i els altres senyors anaven vestits com ell. Era la roba que el rei duia més a gust i vestit així semblava realment el primer gentilhome del regne.

El cardenal es va acostar al rei i li va donar una capseta. El rei la va obrir i hi va trobar dos capçats de diamants.

—Què vol dir això? —va preguntar al cardenal.

—Res —va respondre el cardenal—, només que si la reina porta els capçats, cosa que m'estranyaria, compteu-los, senyor, i si només en trobeu deu, pregunteu a Sa Majestat qui pot haver-li pres aquests altres dos.

El rei va mirar el cardenal com si anés a interrogar-lo, però no va tenir temps de dirigir-li cap pregunta: un crit d'admiració va sortir de totes les boques. Si el rei semblava el primer gentilhome del seu regne, no hi havia cap dubte que la reina era la dona més bonica de França.

És cert que el vestit de caçadora li esqueia molt bé. Duia un barret de feltre amb plomes blaves, un sobretot de vellut gris perla aguantat amb afibllalls de diamants i una faldilla de setí blau tota brodada d'argent. Damunt de l'espatlla esquerra brillaven els capçats, sostinguts per un llaç del mateix color que les plomes i la faldilla.

El rei es va estremir de joia i el cardenal de ràbia. Tot i així, a la distància que era la reina no podien comptar els capçats. La reina els duia, però en duia deu o en duia dotze?

En aquell moment, els violins van donar el senyal del ball. El rei va avançar fins a la senyora presidenta, amb qui havia de ballar, i Sa Altesa el germà del rei amb la reina. Es van col·locar i va començar el ball.

El rei estava de cara a la reina i cada vegada que hi passava a prop amb la mirada devorava els diamants, però no els podia comptar. Una suor freda cobria el front del cardenal.

El ball va durar una hora, tenia setze entrades.

Quan es va acabar, entre els aplaudiments de tota la sala, cada cavaller va acompanyar la seva dama al seu lloc, però el rei va aprofitar el privilegi que tenia de deixar la seva allà on era per anar ràpidament cap a la reina.

—Us agraeixo, senyora —li va dir—, la deferència que heu mostrat pels meus desitjos, però em sembla que us falten dos diamants i us els porto.

Amb aquestes paraules, va presentar a la reina els dos diamants que li havia donat el cardenal.

—Com, senyor! —va exclamar la jove reina simulant sorpresa—. Me'n doneu dos més? Ara en tindrè catorze?

En efecte, el rei va comptar i a l'espatlla de Sa Majestat hi havia dotze diamants.

El rei va cridar el cardenal:

—Em podeu explicar què vol dir això, senyor cardenal? —va preguntar el rei en to sever.

—Vol dir, senyor —va respondre el cardenal—, que volia que Sa Majestat acceptés aquests dos diamants i, no gosant oferir-los-hi jo mateix, he adoptat aquest mitjà.

—Ho agraeixo doblement a Vostra Eminència —va respondre Anna d'Àustria amb un somriure que demostrava que aquella enginyosa galanteria no l'enganyava—, perquèestic segura que aquests dos diamants us han costat més que els altres dotze a Sa Majestat.

I després de saludar el rei i el cardenal, la reina es va dirigir cap a l'habitació on s'havia vestit i on anava a canviar-se.

L'atenció que hem hagut d'atorgar al començament d'aquest capítol als personatges il·lustres que hi hem introduït ens ha apartat un moment de l'home a qui Anna d'Àustria devia el triomf inaudit que acabava d'obtenir sobre el cardenal i que, ignorat, confós i perdut entre la multitud apilonada en una de les portes, mirava aquella escena que només era comprensible per a quatre persones: el rei, la reina, el cardenal i ell.

La reina acabava de retirar-se a la seva habitació i d'Artagnan es disposava a anar-se'n en el moment que va sentir que li tocaven lleugerament l'espatlla. Es va girar i va veure una dona jove que amb el gest li demanava de seguir-la. La jove tenia la cara coberta per una careta de vellut negre, però a pesar d'aquesta precaució, que d'altra banda anava més dirigida als altres que no a ell, d'Artagnan va reconèixer a l'acte la seva guia habitual, la lleugera i llesta senyora Bonacieux.

El dia abans amb prou feines s'havien vist a la porteria del guàrdia suís Germain, des d'on d'Artagnan l'havia fet avisar. La pressa que tenia la jove per portar a la reina l'excel·lent notícia de la tornada del missatger va fer que els dos amants no es diguessin sinó ben poques paraules. D'Artagnan, doncs, va seguir la senyora Bonacieux empès per un doble sentiment: l'amor i la curiositat. Durant tot el camí, i a mesura que els corredors anaven quedant deserts, d'Artagnan volia aturar la jove, agafar-la, contemplar-la, encara que només fos un instant. Però ella, viva com un ocell, sempre se li esmunyia d'entre les mans i, quan ell volia parlar, un dit posat davant de la boca en un gest imperatiu ple d'encant li recordava que estava sota l'imperi d'un poder al qual havia d'obeir cegament i que li prohibia fins i tot el més petit lament. Finalment, després d'un o dos minuts de voltes i més voltes, la senyora Bonacieux va obrir una porta i va introduir el jove en un gabinet que estava a les

fosques. Allà va tornar a fer un gest de mutisme i, obrint una segona porta amagada per un tapís que de sobte va deixar passar una llum viva, va desaparèixer.

D'Artagnan es va quedar un moment immòbil, preguntant-se on era, però aviat un raig de llum procedent d'aquella habitació, l'aire càlid i perfumat que li arribava, la conversa de dues o tres dones de parlar respectuós i elegant alhora, la paraula *Majestat* repetida unes quantes vegades, li van indicar clarament que es trobava en un gabinet contigu a l'habitació de la reina.

El jove es va quedar quiet a l'ombra i va esperar.

Feia l'efecte que la reina estava contenta i feliç, cosa que semblava sorprendre molt les persones que l'envoltaven i que tenien, al contrari, el costum de veure-la capficada gairebé sempre. La reina atribuïa aquest sentiment alegre a la bellesa de la festa, al plaer que li havia procurat el ball i, com que no es pot contradir una reina, tant si riu com si plora, tothom exalçava la galanteria dels senyors consellers de la vila de París.

Tot i que d'Artagnan no coneixia la reina, va distingir la seva veu de les altres, d'entrada per un lleuger accent estranger, i després pel sentiment de dominació que impregna naturalment totes les paraules sobiranes. Sentia que s'acostava i s'allunyava d'aquella porta oberta i dues o tres vegades fins i tot va veure que l'ombra d'un cos interceptava la llum.

Finalment, tot d'una, una mà i un braç adorables de forma i de blancor van passar entre els tapissos. D'Artagnan va entendre que era la seva recompensa: va caure de genolls, va agafar la mà i hi va posar respectuosament els llavis. Tot seguit la mà es va retirar deixant a les seves un objecte que el noi va reconèixer com un anell; la porta es va tancar de seguida i d'Artagnan es va trobar un altre cop a les fosques.

Es va posar l'anell al dit i va continuar esperant; era evident que encara no estava tot. Després de la recompensa per la seva abnegació, havia de venir la recompensa pel seu amor. D'altra banda, havien ballat el ball, però la festa tot just començava: se sopava a les tres i el rellotge de Saint-Jean ja feia una estona que havia tocat els tres quarts.

Efectivament, a l'habitació del costat el soroll de veus de mica en mica va disminuir; després es va sentir com s'allunyava; després la porta del gabinet on d'Artagnan esperava es va obrir i la senyora Bonacieux va entrar-hi d'una revolada.

—Vós, finalment! —va exclamar d'Artagnan.

—Silenci! —va dir la jove posant la mà sobre els llavis del noi—. Silenci! I aneu-vos-en per on heu vingut.

—Però quan i on us tornaré a veure? —va exclamar d'Artagnan.

—A casa vostra trobareu una nota que us ho dirà. Marxeu, marxeu!

I, amb aquestes paraules, va obrir la porta del corredor i va empènyer d'Artagnan fora del gabinet.

D'Artagnan va obeir com una criatura, sense resistència i sense fer cap objecció, cosa que demostra que estava realment enamorat.

Capítol XXIII

LA CITA

D'Artagnan se'n va tornar cap a casa seva corrent i, tot i que eren més de les tres de la matinada i que havia de travessar els pitjors barris de París, no va trobar cap entrebanc. Ja se sap que hi ha un déu que protegeix els borratxos i els enamorats.

Va trobar la porta del seu passatge entreoberta, va pujar l'escala i va trucar fluixet de la manera que ell i el seu lacai havien convingut. Planchet, a qui feia dues hores havia enviat cap a casa amb la recomanació d'esperar-lo, el va anar a obrir.

—Ha vingut algú a portar-me una carta? —va preguntar vivament d'Artagnan.

—No ha vingut ningú a portar res, senyor —va respondre Planchet—, però hi ha una carta que ha vingut sola.

—Què vols dir, imbècil?

—Vull dir que quan he arribat, tot i que tenia la clau del pis a la butxaca i que no n'havia sortit, he trobat una carta sobre el feltre verd de la taula de la vostra habitació.

—I on és?

—L'he deixat allà mateix, senyor. No és natural que les cartes entrin així a casa de la gent. Si la finestra hagués estat oberta encara, o si més no ajustada, per què no. Però no, tot estava hermèticament tancat. Senyor, vigileu, perquè això segur que amaga alguna bruixeria.

Mentrestant, el jove corria a l'habitació i obria la carta. Era de la senyora Bonacieux i deia aquestes paraules:

«Us devem un gran agraïment i us l'hem d'expressar. Sigueu aquesta nit a les deu a Saint-Cloud, davant del pavelló que s'alça a la cantonada de la casa del senyor d'Estrées.

C. B.»

Llegint el missatge, d'Artagnan sentia que el cor se li eixamplava i se li encongia amb el dolç espasme que tortura i acaricia el cor dels amants.

Era la primera carta que rebia, era la primera vegada que se li concedia una cita. El seu cor, embriagat de joia, se sentia a punt de defallir al llindar del paradís terrestre que anomenem amor.

—Oi, senyor —va dir Planchet, que havia vist com el seu amo es posava vermell i blanc alternativament—, oi que ho havia endevinat, que era un mal assumpte?

—T'equivoques, Planchet —va respondre d'Artagnan—, i perquè te'n convencis aquí tens un escut perquè beguis a la meva salut.

—Agraeixo al senyor aquest escut que em dona i li prometo que seguiré les seves instruccions al peu de la lletra, però continua essent veritat que les cartes no entren així a les cases tancades...

—Cauen del cel, amic meu, cauen del cel.

—Així el senyor està content? —va preguntar Planchet.

—Benvolgut Planchet, soc l'home més feliç del món!

—I puc aprofitar la felicitat del senyor per anar a dormir?

—Sí, ves.

—Que totes les benediccions del cel caiguin sobre vós, però igualment és cert que aquesta carta...

I Planchet es va retirar brandant el cap amb un aire de dubte que la liberalitat de d'Artagnan no havia aconseguit esborrar del tot.

Quan va ser tot sol, d'Artagnan va tornar a llegir i rellegir el missatge, després va besar vint vegades aquelles ratlles traçades per la mà de la seva estimada. Finalment se'n va anar al llit, es va adormir i va tenir somnis de color de rosa.

A les set del matí, es va llevar i va cridar Planchet, que al segon crit va obrir la porta amb la cara encara mal esbandida de les inquietuds de la nit anterior.

—Planchet —li va dir d'Artagnan—, surto i potser seré fora tot el dia; per tant ets lliure fins a les set del vespre, però a les set estigues a punt amb dos cavalls.

—Vaja! —va dir Planchet—. Sembla que tornem a anar a fer-nos travessar la pell per uns quants llocs.

—Agafa el teu mosquetó i les pistoles.

—Veieu! Què deia? —va exclamar Planchet—. N'estava segur, maleïda carta!

—Estigues tranquil, burro, només es tracta d'una sortida de plaer.

—Sí! Com els viatges d'esbarjo de l'altre dia, que ploviem bales i estaven sembrats de paranys.

—Però, si teniu por, senyor Planchet —va afegir d'Artagnan—, hi aniré tot sol. Prefereixo anar sol que amb un company que tremola.

—El senyor m'insulta —va dir Planchet—. Em semblava que m'havia vist en acció.

—Sí, però m'he pensat que ja havies gastat tota la valentia.

—El senyor veurà que, si convé, encara me'n queda, però li demanaria que no la prodigués massa, si vol que em duri molt de temps.

—Et sembla que encara en tens una mica per a avui?

—Espero que sí.

—Doncs perfecte, compto amb tu!

—A les set estaré a punt, però em pensava que el senyor només tenia un cavall a les cavallerisses dels guàrdies.

—Potser ara mateix encara només n'hi ha un, però aquest vespre n'hi haurà quatre.

—Així el viatge que vam fer va ser de remunta?

—Exacte —va dir d'Artagnan.

I després de fer un últim gest de recomanació a Planchet, va sortir.

El senyor Bonacieux era a la seva porta. La intenció de d'Artagnan era passar de llarg sense parlar amb el digne mercer, però aquest li va fer una salutació tan cordial i amistosa que el seu llogater no tan sols es va veure obligat a correspondre-hi, sinó que també va haver d'encetar-hi conversa.

A més, com no ser una mica condescendent amb un marit la dona del qual us ha concedit una cita aquell mateix vespre a Saint-Cloud, davant del pavelló del senyor d'Estrées! D'Artagnan s'hi va acostar amb l'aire més amable que va saber adoptar.

La conversa va recaure amb tota naturalitat en l'empresonament del pobre home. El senyor Bonacieux, que ignorava que d'Artagnan havia sentit la seva conversa amb el desconegut de Meung, va explicar al seu jove llogater les persecucions d'aquell monstre de senyor de Laffemas, que durant tota la conversa no va parar de titllar d'esbirro del cardenal, i es va estendre llargament sobre la Bastilla, els forrellats, els espells, els sospiralls, les reixes i els instruments de tortura.

D'Artagnan el va escoltar amb una atenció exemplar i al final, quan va haver acabat, li va dir:

—I la senyora Bonacieux, sabeu qui la va raptar? Perquè no oblidó que dec a aquesta desagradable circumstància el gust d'haver-vos conegut.

—Ah —va respondre el senyor Bonacieux—, es van guardar de dir-m'ho, i la meva dona per la seva banda em va jurar per tots els déus que no en tenia ni idea. Però i vós —va continuar el senyor Bonacieux en un to d'absoluta bonhomia—, on éreu tots aquests dies? No us he vist ni a vós ni als vostres amics, i no crec que fos pels carrers de París que vau recollir tota la pols que Planchet espolsava ahir de les vostres botes.

—Teniu raó, estimat senyor Bonacieux, els meus amics i jo hem fet un petit viatge.

—Gaire lluny?

—Oh no, només a quaranta llegües; hem anat a acompanyar el senyor Athos a les aigües de Forges, on els meus amics s'han quedat.

—I vós en canvi heu tornat —va continuar el senyor Bonacieux fent cara de ser molt astut—. A un jove ben plantat com vós, l'estimada no el deu deixar marxar gaires dies i segur que us esperaven amb impaciència a París, oi que sí?

—A fe —va dir rient el jove—, us ho confesso, senyor Bonacieux, perquè veig que no se us pot amagar res. Sí, m'esperaven, i amb molta impaciència, us ho asseguro.

Una lleugera ombra va enfosquir el front de Bonacieux, però tan lleugera que d'Artagnan no se'n va adonar.

—I ara us recompensaran la diligència? —va fer aleshores el mercer, amb una lleugera alteració a la veu, una alteració que d'Artagnan no va distingir pas més que l'ombra momentània que feia un segon havia passat per la cara del digne home.

—Ui, ara em voldreu fer un sermó! —va dir rient d'Artagnan.

—No, només ho dic —va insistir Bonacieux— per saber si tornareu tard.

—Per què us preocupa —va preguntar d'Artagnan—, que compteu esperar-me?

—No, és que d'ençà que se'm van endur a la Bastilla i que després van robar a casa, ara cada vegada que sento obrir una porta m'espanto, i sobretot de nit. Caram, què voleu que us digui, no soc pas home d'espasa, jo!

—Doncs no us espanteu si torno a la una, les dues o les tres de la matinada, i si no torno en tota la nit tampoc no us espanteu.

Aquesta vegada Bonacieux es va posar tan blanc que d'Artagnan per força se'n va adonar i li va preguntar què tenia.

—Res —va respondre Bonacieux—, res. És que, després de totes aquestes desgràcies que m'han passat, de cop em venen defalliments i acabo de tenir una esgarripança. No en feu cas, vós que només us heu d'ocupar de ser feliç.

—I tinc feina, perquè ho soc.

—Encara no, espereu-vos, heu dit aquesta nit.

—Però aquesta nit arribarà, gràcies a Déu! I potser vós l'espereu amb tanta impaciència com jo. Aquesta nit la senyora Bonacieux potser visitarà el domicili conjugal.

—La senyora Bonacieux no pot sortir, avui —va respondre greument el marit—, el servei la reté al Louvre.

—Mala sort, estimat senyor, mala sort. Quan jo soc feliç, voldria que tothom ho fos, però sembla que no pot ser.

I el jove es va allunyar rient obertament de la broma que només ell, es pensava, podia entendre.

—Divertiu-vos! —va respondre Bonacieux en un to sepulcral.

Però d'Artagnan ja era massa lluny per sentir-lo i, si l'hagués sentit, en l'estat d'esperit en què es trobava segur que tampoc s'hi hauria fixat.

Es va dirigir cap a l'hotel del senyor de Tréville. La visita que hi havia fet la vigília havia estat, recordem-ho, molt curta i poc explicativa.

Va trobar el senyor de Tréville molt content. El rei i la reina, al ball, havien estat encantadors amb ell. És cert que el cardenal havia estat absolutament eixut.

A la una de la matinada s'havia retirat pretextant que no es trobava prou bé. Quant a Ses Majestats, no havien tornat al Louvre fins a les sis del matí.

—Ara —va dir el senyor de Tréville abaixant la veu i inspeccionant amb la mirada tots els racons de l'estança per comprovar que estaven ben sols—, ara parlem de vós, amic, perquè és evident que la vostra feliç tornada té relació amb l'alegria del rei, amb el triomf de la reina i amb la humiliació de Sa Eminència. Heu d'anar amb molt de compte.

—De què he de tenir por —va respondre d'Artagnan—, mentre tingui la sort de gaudir del favor de Ses Majestats?

—De tot, creieu-me. El cardenal no és home que oblidí una mistificació mentre no hagi passat comptes amb el mistificador, i tinc la sensació que el mistificador és un gascó que conec.

—Creieu que el cardenal corre tant com vós i sap que soc jo qui ha anat a Londres?

—Diantre! Heu estat a Londres. I és de Londres que heu portat aquest diamant que brilla al vostre dit? Vigileu, estimat d'Artagnan, el regal d'un enemic és una mala cosa. Em sembla que sobre això hi ha un vers llatí que diu... Espereu...

—Sí, sens dubte —va intervenir d'Artagnan, que no havia estat mai capaç de ficar-se al cap la primera regla d'aquesta disciplina i que, per ignorància, havia estat el desesper del seu preceptor—, sí, segur que deu haver-n'hi un.

—Segur que n'hi ha un —va dir el senyor de Tréville, que tenia una pàtina de lletres—, i el senyor de Benserade l'altre dia me'l citava... Espereu... Ah, ja el tinc:

... *Timeo Danaos et dona ferentes*

»Que vol dir: “Desconfia de l'enemic que et fa presents.”

—Aquest diamant no ve de cap enemic, senyor —va dir d'Artagnan—, ve de la reina.

—De la reina! Oh, oh! —va fer el senyor de Tréville—. Efectivament, és una autèntica joia reial que deu valer mil pistoles. A través de qui us va fer arribar aquest regal, la reina?

—Me'l va donar ella mateixa.

—On?

—Al gabinet contigu a l'habitació on es canviava.

—Com?

—Quan em va donar la mà perquè la hi besés.

—Vau besar la mà de la reina! —va exclamar el senyor de Tréville mirant d'Artagnan.

—Sa Majestat em va fer l'honor de concedir-me aquesta gràcia.

—I en presència de testimonis? Imprudent, si n'és d'imprudent!

—No, senyor, no patiu, no la va veure ningú —va continuar d'Artagnan, que va explicar al senyor de Tréville com havia anat tot.

—Ai, les dones, les dones! —va exclamar el vell soldat—. Com reconec la seva imaginació novel·lesca! Les fascina tot el que fa olor de misteri. O sigui que li vau veure el braç i res més; si trobéssiu la reina, no la reconeixeríeu; si ella us trobés, no sabria qui sou.

—No, però gràcies a aquest diamant... —va afegir el jove.

—Escolteu —va dir el senyor de Tréville—, voleu que us doni un consell, un bon consell, un consell d'amic?

—Em faríeu un honor, senyor —va dir d'Artagnan.

—Doncs bé, aneu a veure el primer orfebre que trobeu i veneu-li aquest diamant pel preu que us en vulgui donar; per jueu que sigui, sempre en traureu vuit-centes pistoles. Les pistoles no tenen nom, amic, i aquest anell en té un de terrible que pot traïr el qui el porti.

—Vendre'm l'anell! Un anell que ve de la meva reina! Mai! —va dir d'Artagnan.

—Aleshores gireu la pedra cap endins, pobre boig, perquè tothom sap que un cadet de la Gascunya no troba anells com aquest al joier de la seva mare.

—Així trobeu que puc córrer perill? —va preguntar d'Artagnan.

—Diguem que algú que s'adormís sobre una mina amb la metxa encesa es podria sentir tranquil comparat amb vós, jove.

—Diable! —va dir d'Artagnan, a qui el to segur del senyor de Tréville començava a neguitejar—. Diable, què he de fer?

—Estar en guàrdia sempre i abans que res. El cardenal té la memòria tenaç i la mà llarga. Creieu-me, us farà alguna mala passada.

—Però quina?

—Com voleu que ho sàpiga, jo! Que potser no té al seu servei tots els ardits del dimoni? El mínim que us pot passar és que us arrestin.

—Com! Gosarien arrestar un home al servei de Sa Majestat?

—Com si això els hagués impedit d'endur-se Athos! En tot cas, jove, escolteu un home que fa trenta anys que és a la cort: no us adormiu en la vostra seguretat o esteu perdut. Ben al contrari, i us ho dic jo, heu de veure enemics pertot. Si us busquen brega, eviteu-la, encara que qui us provoqués fos un nen de deu anys. Si us ataquen de nit o de dia, bateu-vos en retirada i sense vergonya. Si travesseu un pont, palpeu els taulons, no fos cas que algun us fallés sota el peu. Si passeu per davant d'una casa en construcció, mireu enlaire no fos cas que us caigués una pedra al cap. Si torneu a casa tard, demaneu al vostre lacai que us segueixi, i això comptant que esteu segur del vostre lacai. Desconfieu de tothom, del vostre amic, del vostre germà, de la vostra amant, sobretot de la vostra amant.

D'Artagnan es va posar vermell.

—De la meva amant —va repetir maquinalment—, i per què més d'ella que dels altres?

—Perquè l'amant és un dels mitjans preferits del cardenal, no hi ha res que sigui tan expeditiu: una dona us ven per deu pistoles, només cal pensar en Dalila. Coneixeu les Escriitures, oi?

D'Artagnan va pensar en la cita que li havia donat la senyora Bonacieux aquella mateixa nit, però en honor del nostre heroi hem de dir que la mala opinió que el senyor de Tréville tenia de les dones en general no el va induir a sospitar gens ni mica de la seva estimada.

—I per cert —va afegir el senyor de Tréville—, què se n'ha fet dels vostres tres companys?

—Justament volia preguntar-vos si en teníeu notícies.

—Cap ni una, senyor.

—Jo els vaig deixar pel camí: Porthos a Chantilly, amb un duel pendent; Aramis a Crèvecœur, amb una bala a l'espatlla, i Athos a Amiens, amb una acusació de falsificador de moneda a sobre.

—Déu n'hi do! —va dir el senyor de Tréville—. I vós com us vau escapar?

—He de dir que per miracle, senyor, amb un cop d'espasa al pit i deixant el senyor comte de Wardes al costat del camí de Calais, clavat com una papallona en un tapís.

—Déu n'hi do, i tant! De Wardes, un home del cardenal, cosí de Rochefort. Escolteu, amic, se m'acut una idea.

—Digueu, senyor.

—Al vostre lloc, jo faria una cosa.

—Quina?

—Mentre Sa Eminència em fa buscar per París, jo, sense dir ase ni bèstia, tornaria a agafar el camí de la Picardia i aniria a mirar de saber on són els meus tres amics. Què diantre, bé es mereixen que els tingueu aquesta petita atenció!

—És un bon consell, senyor, demà ho faré.

—Demà! Per què no avui mateix?

—Perquè aquesta nit, senyor, em reté a París un assumpte indispensable.

—Ah, jove, jove! Algun amor? Vigileu, us ho repeteixo: és la dona que ens ha perdut, a tots del primer a l'últim, i encara ens perdrà. Creieu-me, marxeu avui.

—Impossible, senyor!

—Heu donat la vostra paraula?

—Sí, senyor.

—Així és una altra cosa. Però prometeu-me que si no us maten aquesta nit, marxareu demà.

—Us ho prometo.

—Necessiteu diners?

—Encara tinc cinquanta pistoles. Em sembla que en tinc de sobres.

—I els vostres companys?

—Suposo que no els en falten. Vam sortir de París amb setanta-cinc pistoles cadascun a la butxaca.

—Us tornaré a veure abans que marxeu?

—No ho crec, senyor, fora que hi hagi novetats.

—Doncs bon viatge!

—Gràcies, senyor.

I d'Artagnan es va acomiadar del senyor de Tréville, més commogut que mai per la sol·licitud tan paternal que tenia pels seus mosqueters.

Va passar successivament per casa d'Athos, de Porthos i d'Aramis. No n'havia tornat cap. Els seus lacais no hi eren i no es tenien notícies ni dels uns ni dels altres.

Li hauria agradat preguntar per ells a les seves amants, però no coneixia ni la de Porthos ni la d'Aramis; quant a Athos, no en tenia.

En passar per davant de l'hotel dels guàrdies, va ventar una mirada a les cavallerisses: dels quatre cavalls ja n'havien arribat tres. Planchet, bocabadat, els estava raspallant i ja en tenia dos de fets.

—Ah, senyor! —va dir Planchet en veure d'Artagnan—. Que content que estic de veure-us!

—I per què, Planchet? —va preguntar el jove.

—Teniu confiança en el senyor Bonacieux?

—Jo? Gens ni mica.

—Oi si en teniu, de raó, senyor.

—I d'on ve aquesta pregunta?

—Ve perquè, mentre hi parlàveu, jo us observava sense escoltar, senyor, i la cara li ha canviat dos o tres cops de color.

—Va, home!

—Vós no us n'heu adonat, de tan preocupat com estàveu per la carta que acabàveu de rebre; però jo, al contrari, alertat per l'estranya manera com aquesta carta havia arribat a casa, no m'he perdut ni un moviment de la seva fesomia.

—I com l'has trobat?

—Traïdora, senyor.

—De debò!

—A més, així que el senyor se n'ha anat i ha desaparegut per la cantonada, el senyor Bonacieux ha agafat el barret, ha tancat la porta i s'ha posat a córrer en direcció contrària.

—En efecte, tens raó, Planchet, tot això és molt lleig, però estigues tranquil, no li pagarem el lloguer fins que la cosa no hagi quedat ben clara.

—El senyor fa broma, però ja ho veurà.

—Què vols que hi faci, Planchet, el que ha de passar ja està escrit!

—El senyor, doncs, no renuncia a la sortida d'aquesta nit?

—Al contrari, Planchet, com més ràbia em faci el senyor Bonacieux, més ganes tindrè d'anar a la cita d'aquesta carta que t'amoïna tant.

—Així, si la decisió...

—És immutable, amic meu, de manera que a les nou estigues a punt aquí, a l'hotel, i et vindré a buscar.

Planchet, veient que no hi havia cap esperança de fer que el seu amo renunciés al projecte, va deixar anar un profund sospir i es va posar a raspallar el tercer cavall.

Quant a d'Artagnan, com que en el fons era un noi ple de prudència, en comptes de tornar a casa seva se'n va anar a sopar a casa del capellà gascó que en el moment d'estretor dels quatre amics els havia convidat a una xocolata.

Capítol XXIV

EL PAVELLÓ

A les nou, d'Artagnan era a l'hotel dels guàrdies. Va trobar Planchet amb un peu a l'estrep. El quart cavall ja havia arribat.

Planchet anava armat amb el mosquetó i una pistola.

D'Artagnan duia la seva espasa i es va posar dues pistoles a la cintura; tots dos van muntar a cavall i es van allunyar sense fer soroll. Era negra nit i no els va veure ningú. Planchet es va posar al darrere del seu amo i el seguia a deu passos.

D'Artagnan va travessar els molls, va sortir per la porta de la Conférence i després va seguir el camí, molt més bonic que avui dia, que duu a Saint-Cloud.

Mentre van ser a ciutat, Planchet va guardar respectuosament la distància que s'havia imposat, però quan el camí va començar a fer-se més desert i fosc, de mica en mica es va anar acostant al seu amo, de manera que quan van entrar al bosc de Boulogne es va trobar com si res al seu costat. En efecte, no podem amagar que el balanceig dels grans arbres i el reflex de la lluna en la vegetació fosca li produïen un gran neguit. D'Artagnan es va adonar que al seu lacai li passava alguna cosa anormal.

—I doncs, senyor Planchet, què tenim?

—No trobeu, senyor, que els boscos són com les esglésies?

—Per què, Planchet?

—Perquè no es gosa parlar fort ni en un lloc ni en l'altre.

—Per què no goses parlar fort, Planchet? Perquè tens por?

—Por que ens escoltin, sí, senyor.

—Por que ens escoltin! Però si tenim una conversa honrada, benvolgut Planchet, i ningú hi podria trobar cap mal.

—Ah, senyor —va continuar Planchet tornant a la seva idea inicial—, és que hi ha tanta hipocresia a les celles del senyor Bonacieux i és tan desagradable com mou els llavis!

—Què diantre et fa pensar en el senyor Bonacieux?

—Senyor, es pensa en el que es pot i no en el que es vol.

—Perquè ets un covard, Planchet.

—Senyor, no confonguem la prudència amb la covardia; la prudència és una virtut.

—I tu ets virtuós, oi, Planchet?

—Senyor, no és el canó d'un mosquetó allò que brilla allà baix? I si abaixéssim el cap?

—En veritat —va murmurar d'Artagnan, a qui li venien a la memòria les recomanacions del senyor de Tréville—, en veritat aquest animal acabarà per fer-me venir por.

I va posar el cavall al trot.

Planchet va seguir el moviment del seu amo, exactament com si fos la seva ombra, i es va trobar trotant al seu costat.

—Hem d'anar així tota la nit, senyor? —va preguntar.

—No, Planchet, tu ja has arribat.

—Com que jo ja he arribat? I el senyor?

—Jo encara vaig una mica més enllà.

—I el senyor em deixa aquí tot sol?

—Tens por, Planchet?

—No, però us he de fer observar que la nit serà molt freda, que la fredor provoca reuma i que un lacai amb reuma és un trist servidor, sobretot per a un amo escotorit com vós.

—Doncs bé, si tens fred, Planchet, entres en una d'aquelles tavernes que veus allà i m'esperes demà a les sis del matí davant de la porta.

—Senyor, he begut i menjat respectuosament l'escut que m'heu donat aquest matí, de manera que no em queda ni un ral pel cas que tingués fred.

—Aquí tens mitja pistola. Fins demà.

D'Artagnan va baixar del cavall, va llançar la regna al braç de Planchet i es va allunyar ràpidament embolicat amb la capa.

—Déu meu, quin fred! —va exclamar Planchet tan bon punt va haver perdut de vista el seu amo, i impacient per escalfar-se es va afanyar a anar a trucar a la porta d'una casa guarnida amb tots els atributs d'una taverna dels afores.

Mentrestant d'Artagnan, que havia enfilat una drecera, continuava enllà i de seguida va arribar a Saint-Cloud; però, en comptes d'agafar el carrer principal, va anar a voltar per darrere del castell, va agafar una mena de carreró apartat i no va trigar a trobar-se davant del pavelló indicat, que estava en un lloc absolutament desert. Un gran mur, al final del qual hi havia el pavelló, ocupava una banda del carreronet, a l'altra banda una tanca vegetal protegia dels passants un jardí amb una cabaneta al fons.

Havia arribat a la cita i, com que no li havien dit que anunciés la seva presència amb cap senyal, va esperar.

No se sentia cap soroll, era com si fos a cent llegües de la capital. D'Artagnan es va adossar a la tanca després de ventar un cop d'ull endarrere. Més enllà d'aquesta tanca, del jardí i de la cabana, es desplegava una boira fosca que cobria la immensitat on París dorm, buit i badat, com una immensitat on brillaven uns quants punts lluminosos, estrelles fúnebres d'aquell infern.

Però per a d'Artagnan tot revestia una forma agradable, totes les idees li somreien, totes les tenebres eren diàfanos. Estava a punt de tocar l'hora de la cita.

Efectivament, al cap de poc la gran gola del campanar de Saint-Cloud va deixar caure lentament deu batallades com mugits.

Aquella veu de bronze que es lamentava així enmig de la nit tenia alguna cosa de lúgubre.

Però cadascun d'aquells tocs que componien l'hora esperada vibrava harmoniosament al cor del jove.

Tenia els ulls clavats en el petit pavelló situat al final del mur, que tenia totes les finestres amb els porticons tancats llevat d'una del primer pis.

Per aquella finestra brillava una llum suau que argentava el fullatge tremolós de dos o tres til·lers que s'elevaven formant un grup fora del parc. Era evident que darrere d'aquella petita finestra, tan graciosament il·luminada, l'esperava la bonica senyora Bonacieux.

Bressolat per aquesta idea, d'Artagnan va esperar mitja hora sense impaciència, amb els ulls clavats en aquella encantadora habitació de la qual distingia una part del sostre amb unes motlures daurades que atestaven l'elegància de la resta de la casa.

El campanar de Saint-Cloud va tocar dos quarts d'onze.

Aquesta vegada, sense que d'Artagnan entengués per què, una esgarrifança li va recórrer les venes. Podia ser que el fred se'n comencés a ensenyorir i ell prengués per una impressió moral una sensació purament física.

Aleshores va pensar que potser havia llegit malament la carta i que la cita no era fins a les onze.

Es va acostar a la finestra, es va situar sota un raig de llum, es va treure la carta de la butxaca i la va rellegir. No s'havia pas equivocat, la cita era realment a les deu.

Va tornar al seu lloc, cada cop més amoïnada per aquell silenci i aquella solitud.

Van tocar les onze.

D'Artagnan va començar a témer realment que a la senyora Bonacieux no li hagués passat alguna cosa.

Va picar tres cops de mans, senyal habitual dels enamorats, però no li va respondre ningú, ni tan sols l'eco.

Aleshores, amb un cert despit, va pensar que la jove potser s'havia adormit mentre l'esperava.

Es va acostar al mur i va mirar d'enfilar-s'hi, però havia estat arrebossat de nou feia poc i d'Artagnan s'hi va trencar inútilment les ungles.

En aquell moment es va fixar en els arbres, el fullatge dels quals continuava argentat per la llum, i com que un s'estenia per sobre del camí, va pensar que d'entre les branques podria mirar a dins del pavelló.

L'arbre era fàcil. A més, d'Artagnan tenia vint anys escassos i, per tant, encara recordava les ocupacions de col·legial. En un tres i no res va ser entre les branques i, a través dels vidres transparents, amb els ulls va penetrar al pavelló.

La cosa estranya que va fer estremir d'Artagnan de la planta dels peus a l'arrel dels cabells va ser que aquella llum suau il·luminava una escena d'un desordre espantós. Un dels vidres de la finestra estava trencat, la porta de l'habitació havia estat esbotzada i, mig partida, penjava de les frontisses. Una taula que devia haver

estat parada amb un elegant sopar estava per terra: les ampolles esmicolades, la fruita esclafada escampada pel parquet. Tot testimoniava una lluita violenta i desesperada. A d'Artagnan fins i tot li va semblar que enmig d'aquell desori estrany reconeixia fragments de roba i alguna taca de sang a les tovalles i les cortines.

Es va afanyar a baixar de nou al carrer amb el cor bategant horriblement, volia veure si trobava altres rastres de violència.

La petita claror suau continuava brillant en la calma de la nit. D'Artagnan, que abans no ho havia vist perquè res no l'havia empès a fer aquella inspecció, es va adonar aleshores que el sòl, trepitjat aquí, enfonsat allà, presentava rastres confusos de passos d'homes i de peus de cavalls. A més, les rodes d'un carruatge, que semblava venir de París, havien deixat a la terra flonja un solc profund que no anava més enllà del pavelló i se'n tornava cap a París.

Finalment d'Artagnan, prosseguint les recerques, va trobar arran del mur un guant estripat de dona. Tot i així aquell guant, en tots els punts que no havien estat en contacte amb la terra fangosa, era d'una frescor irreprotxable. Era un d'aquells guants perfumats que als enamorats els agrada arrencar d'una mà bonica.

A mesura que d'Artagnan continuava investigant, una suor més abundant i més glaçada li perlejava el front, una angoixa horrible li estrenyia el cor, respirava malament. I això no obstant per tranquil·litzar-se es deia que aquell pavelló potser no tenia res a veure amb la senyora Bonacieux; que la dona l'havia citat davant d'aquell pavelló, i no a dins; que la feina potser l'havia retingut a París, o potser la gelosia del marit.

Però totes aquestes raons quedaven ràpidament vençudes, destruïdes, derrotades pel sentiment de dolor íntim que, en determinades ocasions, s'empara de tot el nostre ésser i crida, a tot el que en nosaltres està destinat a sentir, que una gran desgràcia plana damunt nostre.

Aleshores d'Artagnan gairebé va perdre el seny: va córrer pel camí ral, va agafar la drecera que havia fet abans, va anar fins al riu i va interrogar el barquer.

Cap a les set del vespre, el barquer havia fet travessar una dona embolicada amb una capa negra, que semblava tenir un gran interès a no ser reconeguda; però, justament a causa de les precaucions que prenia, el barquer s'hi havia fixat més i s'havia adonat que era jove i bonica.

Aleshores, igual que ara, hi havia moltes dones joves i boniques que anaven a Saint-Cloud i que tenien interès a no ser vistes, però tot i així d'Artagnan no va dubtar ni un instant que la dona que havia vist el barquer era la senyora Bonacieux.

D'Artagnan va aprofitar el llum que brillava a la barraca del barquer per rellegir un cop més el missatge de la senyora Bonacieux i assegurar-se que no s'havia equivocat, que la cita era realment a Saint-Cloud i no en cap altre lloc, davant del pavelló del senyor d'Estrées i no en cap altre carrer.

Tot contribuïa a demostrar a d'Artagnan que els pressentiments no l'enganyaven i que havia succeït una gran desgràcia.

Va reprendre corrents el camí del castell. Tenia la sensació que durant la seva absència potser havia passat alguna altra cosa al pavelló i que hi trobaria més informació.

El carreró continuava desert i de la finestra en sortia la mateixa claror serena i suau.

D'Artagnan, aleshores, va pensar en la cabana muda i cega, però que sens dubte havia vist coses i que potser podia parlar.

La porta del jardí estava tancada, però va saltar per sobre de la tanca i, a pesar dels lladrucs del gos encadenat, es va acostar a la cabana.

Amb els primers trucs no va respondre ningú.

Un silenci de mort regnava a la cabana, igual que al pavelló. Això no obstant, com que la cabana era el seu últim recurs, s'hi va entossudir.

Aviat li va semblar sentir un petit soroll a dins, un soroll poruc, que semblava que tremolés de por de ser sentit.

Aleshores d'Artagnan va deixar de trucar i va suplicar, en un to tan ple d'inquietud i de promeses, d'esglai i d'afalacs, que hauria tranquil·litzat el més esporuguit. Finalment es va obrir un vell finestró corcat, o més aviat es va entreobrir, i es va tornar a tancar així que la claror d'un miserable llum que cremava en un racó va il·luminar el baldric, el puny de l'espasa i la culata de les pistoles de d'Artagnan. Però, tot i la rapidesa del moviment, d'Artagnan havia tingut temps d'entreveure el cap d'un vell.

—Per l'amor de Déu! —va dir—. Escolteu-me: esperava algú que no ve i la inquietud em mata. Ha passat alguna cosa pels voltants? Parleu.

La finestra es va tornar a obrir a poc a poc i va tornar a aparèixer la mateixa cara, però aquesta vegada encara més blanca que el primer cop.

D'Artagnan va explicar amb simplicitat la seva història, però sense esmentar cap nom; va dir que havia quedat amb una dona jove davant del pavelló i que, en veure que no venia, s'havia enfilat al til·ler i, amb la claror de dins, havia vist el desordre de l'habitació.

El vell el va escoltar amb atenció fent que sí. Tot seguit, quan d'Artagnan va haver acabat, va brandar el cap amb un aire que no anunciava res de bo.

—Què voleu dir? —va exclamar d'Artagnan—. Per l'amor de Déu, si us plau, expliqueu-vos.

—Oh, senyor! —va dir el vell—. No em pregunteu res, perquè si us diguéis el que he vist, segur que no en trauria res de bo.

—O sigui que heu vist alguna cosa? —va insistir d'Artagnan—. En aquest cas, per l'amor de Déu —va continuar tot donant-li una pistola—, digueu-me, digueu-me què heu vist i us dono la meva paraula de gentilhome que no en repetiré ni una paraula.

El vell va llegir tanta franquesa i tant de dolor a la cara de d'Artagnan que li va indicar que escoltés i li va dir en veu baixa:

—Més o menys cap a les nou he sentit un soroll al carrer i he volgut saber què podia ser i, quan m’he acostat a la porta, he notat que volien entrar. Com que soc pobre i no tinc por que em robin res, he anat a obrir i he vist tres homes a pocs passos. A l’ombra hi havia una carrossa tirada per cavalls i tres cavalls més de sella, que era evident que pertanyien als tres homes que anaven vestits de cavallers. «Oh, senyors, què voleu?», he exclamat. «Tens una escala?», m’ha preguntat el que semblava que manava. «Sí, senyor, la que faig servir per collir la fruita.» «Porta-la i torna-te’n cap a dins, i aquí tens un escut per la molèstia. Recorda, però, que si dius una sola paraula del que veuràs i del que sentiràs (perquè miraràs i escoltaràs, per més que t’amenagem, n’estic segur), estàs perdut.»

»Després de dir aquestes paraules m’ha llançat un escut, que jo he recollit, i ell s’ha endut l’escala. Quan he tancat la porta del jardí darrere seu, efectivament he fet veure que em tornava a ficar a casa, però n’he sortit immediatament per la porta del darrere i, protegit per l’ombra, he anat fins a aquell saüc, des d’on ho podia veure tot sense ser vist.

»Els tres homes havien fet avançar la carrossa sense fer soroll, n’han fet sortir un homenet gras, baix, de cabells grisos, pobrament vestit amb colors foscos, que ha pujat amb precaució per l’escala, ha mirat furtivament a dins de l’habitació, ha baixat discretament i ha murmurat en veu baixa: És ella!

»A l’acte l’home que havia parlat amb mi s’ha acostat a la porta del pavelló, l’ha obert amb una clau que duia, ha tancat la porta i ha desaparegut. Al mateix temps, els altres dos s’han enfilat a l’escala. El vellet s’ha quedat al costat de la carrossa, el cotxer n’aguantava els cavalls i un lacai aguantava els de sella.

»Tot d’una al pavelló s’han sentit grans crits, una dona ha corregut a la finestra i l’ha obert com si volgués saltar. Però així que ha vist els altres dos homes s’ha tirat enrere i els dos homes l’han seguit habitació endins.

»Aleshores ja no he vist res més, però he sentit soroll de mobles trencats. La dona cridava i demanava auxili. Però els crits de seguida han quedat ofegats; els tres homes s’han acostat a la finestra duent la dona als braços. Dos han baixat per l’escala i l’han transportat al cotxe, on també s’ha ficat el vellet. El que s’havia quedat al pavelló ha tancat la finestra, al cap d’un moment ha sortit per la porta i ha comprovat que la dona era dins del cotxe. Els seus dos companys ja l’esperaven a dalt de cavall i ell també ha muntat. El lacai ha pujat al costat del cotxer, la carrossa s’ha allunyat al galop, escortada pels tres cavallers, i ja està. A partir d’aquest moment, no he vist ni sentit res més.

D’Artagnan, anorreat per la terrible notícia, es va quedar immòbil i mut, mentre tots els dimonis de la ira i de la gelosia li udolaven dins del cor.

—Però, bon gentilhome —va continuar el vell, a qui aquest desesper mut feia més efecte que no li hauria fet un de vessall de crits i llàgrimes—, si us plau, no us desespereu, el que és essencial és que no l’han matada.

—Sabeu més o menys qui és l'home que dirigia aquesta expedició infernal? —va dir d'Artagnan.

—No el conec.

—Però com que ha parlat amb vós, l'heu pogut veure.

—Ah, em pregunteu pel seu aspecte?

—Sí.

—Era alt i sec, morè de pell i bigoti negre, mala mirada i aspecte de gentilhome.

—Exacte —va cridar d'Artagnan—, és ell! Sempre ell! Sembla que és el meu dimoni! I l'altre?

—Quin?

—El baix?

—Oh, aquest no era cap senyor, n'estic segur, a més no duia espasa i els altres el tractaven sense cap consideració.

—Algun lacai —va murmurar d'Artagnan—. Ah, pobra dona! Pobra dona, què t'han fet?

—M'heu promès guardar el secret —va dir el vell.

—I us renovo la promesa, podeu estar tranquil, soc un gentilhome. Un gentilhome només té una paraula i jo us he donat la meva.

D'Artagnan, amb l'ànima destrossada, se'n va tornar cap al riu. Tan aviat no es podia creure que fos la senyora Bonacieux, i esperava que l'endemà la retrobaria al Louvre, com temia que hagués tingut una intriga amb un altre i que un gelós els hagués sorprès i l'hagués feta raptar. Vacil·lava, es consumia, es desesperava.

—Ai, si tingués aquí els meus amics! —exclamava—. Almenys tindria alguna esperança de trobar-la, però qui sap què se n'ha fet, d'ells, també!

Eren més o menys les dotze; havia de trobar Planchet. Va trucar successivament a totes les tavernes en què va distingir una mica de llum, a cap no hi havia Planchet.

A la sisena, va començar a pensar que la recerca era una mica absurda. D'Artagnan no havia quedat amb el seu lacai fins a les sis del matí i, fos on fos, estava en el seu dret.

D'altra banda, al jove se li va acudir que, quedant-se pels voltants del lloc on s'havia produït el rapte, potser obtindria alguna informació sobre el misteriós assumpte. A la sisena taverna, doncs, tal com hem dit, d'Artagnan s'hi va quedar, va demanar una ampolla de vi de primera qualitat, es va asseure al racó més fosc i es va decidir a esperar que fos de dia. Però aquesta vegada la seva esperança també va quedar defraudada i, per més que va parar l'orella, no va sentir, entre els renecs, burles i insults que es dirigien recíprocament els obrers, els lacais i els traginers que componien l'honorable companyia de la qual ell formava part, res que pogués posar-lo sobre la pista de la pobra dona raptada. De manera que, després d'acabar-se l'ampolla per avorriment i per no despertar sospites, va haver de buscar en el seu racó la posició més còmoda possible i dormir més bé o més malament. D'Artagnan tenia

vint anys, recordem-ho, i en aquesta edat la son té uns drets imprescriptibles que reclama imperiosament, fins i tot sobre els cors més desesperats.

Cap a les sis del matí, es va despertar amb el malestar que normalment acompanya l'alba després d'una mala nit. No li calien grans preparacions: es va palpar per saber si no havien aprofitat que dormia per robar-li res, i quan va haver vist que tenia el diamant al dit, la bossa a la butxaca i les pistoles a la cintura, es va aixecar, va pagar l'ampolla i va sortir per veure si tenia més sort en la recerca del seu lacai al matí que a la nit. Efectivament, la primera cosa que va veure a través de la boira humida i grisenca va ser el bon Planchet, que amb els dos cavalls a la mà l'esperava a la porta d'una petita taverna de mala mort per davant de la qual d'Artagnan havia passat sense ni sospitar que hi era.

Capítol XXV

L'AMANT DE PORTHOS

En comptes de tornar directament a casa seva, d'Artagnan va descavalcar a la porta del senyor de Tréville i va pujar-ne ràpidament l'escala. Aquesta vegada estava decidit a explicar-li tot el que acabava de passar. Sens dubte l'home sabia donar-li bons consells. A més, com que el senyor de Tréville veia gairebé cada dia la reina, potser en podria obtenir alguna notícia sobre la pobra dona a qui sens dubte feien pagar la seva lleialtat.

El senyor de Tréville va escoltar la història del jove amb una gravetat que demostrava que, en aquella aventura, hi veia alguna cosa més que una intriga amorosa. Quan d'Artagnan va haver acabat, va fer:

—Mmm, tot això fa pudor de cardenal.

—Però què podem fer? —va dir d'Artagnan.

—Res, absolutament res, ara mateix, excepte sortir de París, com us deia, tan de pressa com pugueu. Jo veuré la reina i li explicaré els detalls de la desaparició d'aquesta pobra dona, que sens dubte ignora. Aquests detalls la guiaran per la seva banda i, quan torneu, potser us podré donar alguna bona notícia. Deixeu-me fer a mi.

D'Artagnan sabia que, per més gascó que fos, el senyor de Tréville no tenia per costum de prometre coses, i que quan per casualitat en prometia mantenia la promesa de llarg. Se'n va acomiadar, doncs, ple d'agraïment pel passat i pel futur, i el digne capità, que per la seva banda sentia un gran interès per aquell jove tan valent i tan decidit, li va estrènyer afectuosament la mà i li va desitjar un bon viatge.

Decidit a posar els consells del senyor de Tréville immediatament en pràctica, d'Artagnan va anar cap al carrer dels Fossoyeurs per ocupar-se de fer el seu equipatge. Quan s'acostava a casa seva, va reconèixer el senyor Bonacieux en roba de dia, dret al pas de la porta. Tot el que el prudent Planchet li havia dit la vigília, sobre el caràcter sinistre del propietari, va tornar a la memòria de d'Artagnan, que el va mirar amb més atenció que altres vegades. Efectivament, a més de la pal·lidesa groguenca i malaltissa que indica la infiltració de la bilis a la sang i que d'altra banda podia ser que només fos accidental, d'Artagnan li va notar una certa perfídia dissimulada entre les arrugues de la cara. Un bergant no riu de la mateixa manera que un home honrat, un hipòcrita no plora igual que un home de bona fe. Tota falsedat és una màscara i, per ben feta que estigui la màscara, al final, amb una mica d'atenció, sempre se l'acaba distingint de la cara.

A d'Artagnan, doncs, li va semblar que el senyor Bonacieux portava una màscara, i a més una màscara molt desagradable de veure.

En conseqüència, vençut per la repugnància que li produïa l'home, anava a passar per davant seu sense dir-li res, però, igual que el dia abans, el senyor Bonacieux el va

interpel·lar.

—Renoï, jove —li va dir—, sembla que aprofitem les nits? Les set del matí, caram! Em sembla que capgireu els bons costums i arribeu a l'hora que els altres surten.

—A vós no us ho retrauran pas mai, senyor Bonacieux —va respondre el jove—, perquè sou un model de persona com cal. És clar que quan es té una dona jove i bonica no es té cap necessitat de córrer darrere de la felicitat, és la felicitat mateixa la que us ve a buscar, oi, senyor Bonacieux?

Bonacieux es va posar blanc com un mort i va fer una ganyota que volia ser un somriure.

—Ah, si en sou, de la broma! —va dir Bonacieux—. Però on dimoni heu anat a voltar aquesta nit? Sembla que no feia gaire bon temps pels camins.

D'Artagnan va abaixar els ulls per mirar-se les botes, ben plenes de fang, però el moviment també li va fer posar els ulls en les sabates i les mitges del mercer. Feia l'efecte que s'haguessin submergit en el mateix fangar: les unes i les altres estaven igualment brutes.

Aleshores una idea sobtada va passar pel cap de d'Artagnan. L'homenet gras, baix, de cabells grisencs, aquella espècie de lacai vestit amb roba fosca, tractat sense consideració per la gent d'espasa que formava l'escorta, era el mateix Bonacieux. El marit havia participat en el segrest de la seva dona.

A d'Artagnan li van entrar unes ganes terribles de saltar al coll del mercer i escanyar-lo. Però ja hem dit que era un noi molt prudent i es va aguantar. Tot i així, la revolució que es va produir a la seva cara va ser tan visible que Bonacieux es va espantar i va intentar fer un pas enrere, però com que estava davant de la porta, i la porta estava tancada, l'obstacle el va obligar a quedar-se allà on era.

—Ah, sou vós el bromista —va dir d'Artagnan—, perquè si les meves botes necessiten un cop d'esponja, les vostres mitges i les vostres sabates també reclamen un cop de raspall. Que també heu anat a fer xerinola, senyor Bonacieux? Ah, caram, això no seria perdonable en un home de la vostra edat i que, a més, té una dona jove i bonica com la vostra.

—Oh, Déu meu, no! —va dir Bonacieux—. És que ahir vaig anar a Saint-Mandé a informar-me d'una minyona, perquè no puc estar sense, i com que els camins estaven en molt mal estat en vaig portar tot aquest fang que encara no he tingut temps de treure'm.

El lloc on Bonacieux deia que havia anat va ser una nova prova que confirmava les sospites de d'Artagnan. Bonacieux havia dit Saint-Mandé, perquè Saint-Mandé era el punt absolutament oposat a Saint-Cloud.

Aquesta probabilitat va ser un primer consol. Si Bonacieux sabia on era la seva dona, sempre es podria, amb mitjans extrems, forçar el mercer a buidar el pap i escopir el secret. Només es tractava de canviar la probabilitat en certa.

—Perdó, estimat senyor Bonacieux, si no faig compliments —va dir d'Artagnan—, però res no altera com no haver dormit i tinc una set de mil dimonis. Permeteu-me que entri a casa vostra a agafar un got d'aigua, això entre veïns no es nega.

I, sense esperar el permís de l'amo, va entrar decidit a la casa i va ventar un cop d'ull ràpid al llit. El llit no estava desfet. Bonacieux no havia anat a dormir. O sigui que només feia una hora o dues que havia tornat; havia acompanyat la seva dona fins al lloc on l'havien duta, o almenys el primer tram del viatge.

—Gràcies, senyor Bonacieux —va dir d'Artagnan després de buidar el got—, és tot el que necessitava. Ara pujo a casa, vull demanar a Planchet que em raspalli les botes i, quan hagi acabat, si voleu us l'enviaré perquè us raspalli les sabates.

I va deixar el mercer parat davant d'aquell curiós adeu, preguntant-se si no s'havia embolicat tot sol.

A dalt de l'escala, va trobar Planchet molt esverat.

—Ai, senyor! —va exclamar Planchet tan bon punt va veure el seu amo—. Només ens en faltava una altra, no veia el moment que arribéssiu.

—Què ha passat? —va preguntar d'Artagnan.

—A veure si endevineu la visita que he rebut en la vostra absència.

—Quan?

—Ara fa mitja hora, mentre éreu amb el senyor de Tréville.

—Qui ha vingut? Va, digues.

—El senyor de Cavois.

—El senyor de Cavois?

—En persona.

—El capità dels guàrdies de Sa Eminència?

—El mateix.

—Venia a detenir-me?

—Això m'he pensat, senyor, a pesar de l'aire ensucrat.

—Un aire ensucrat, dius?

—És a dir que era com una cullerada de mel, senyor.

—De debò?

—Venia, ha dit, de part de Sa Eminència, que us aprecia molt, a demanar-vos que el seguíssiu al Palais-Royal.

—I tu què li has contestat?

—Que era impossible atès que no éreu a casa, tal com ell mateix podia veure.

—I aleshores què ha dit?

—Que no deixéssiu de passar a veure'l avui mateix. I després ha afegit molt fluixet: «Digues al teu amo que Sa Eminència el té en molta consideració i que la seva fortuna potser depèn d'aquesta entrevista.»

—La trampa és molt matussera, per al cardenal —va comentar amb un somriure el jove.

—Jo també l’he vista, la trampa, i li he respost que quan tornéssiu estaria desesperat. «On ha anat?», ha preguntat el senyor de Cavois. «A Troyes en Champagne», li he dit jo. «I quan ha marxat?» «Ahir a la nit.»

—Planchet, amic meu —el va interrompre d’Artagnan—, ets realment un home preciós.

—Sabeu, senyor, he pensat que si volíeu veure el senyor de Cavois sempre seria a temps de desmentir-me dient que no havíeu marxat. En aquest cas seria jo qui hauria dit una mentida i, com que jo no soc gentilhome, puc dir-ne.

—Tranquil, Planchet, que conservaràs la reputació d’home sincer: d’aquí un quart marxem.

—És el consell que volia donar-vos. I on anem, si no és ser massa curiós?

—Doncs just en direcció contrària a la que has dit tu. A més, no estàs tan impacient per tenir notícies de Grimaud, de Mosquetó i de Bazin com jo ho estic de saber què s’ha fet d’Athos, Porthos i Aramis?

—Oi tant, senyor —va dir Planchet—, i estic a punt per marxar quan vulgueu: l’aire de la província ens convé més, em sembla, en aquest moment, que no pas l’aire de París. De manera que...

—De manera que fes l’equipatge, Planchet, i anem. Jo començo a passar, amb les mans a les butxaques per no despertar sospites. Tu vine a buscar-me a l’hotel dels guàrdies. Per cert, que em sembla que tens raó pel que fa al nostre propietari i és un bon canalla.

—Ah, creieu-me, senyor, quan us dic alguna cosa: soc fisionomista, jo!

D’Artagnan va baixar primer, tal com havien convingut. Tot seguit, per no tenir cap recança, va anar una última vegada a les cases dels seus tres amics: no en tenien cap notícia. Però, a casa d’Aramis, hi havia arribat una carta molt perfumada amb una lletra elegant i menuda. D’Artagnan la va agafar. Deu minuts més tard, Planchet ja era amb ell a les cavallerisses de l’hotel dels guàrdies. D’Artagnan, per no perdre temps, ja havia ensellat el seu cavall tot sol.

—Molt bé —va dir a Planchet, quan aquest li va donar el seu equipatge—. Ara ensella els altres tres i marxem.

—Creieu que anirem més de pressa amb dos cavalls cadascun? —va preguntar Planchet amb ironia.

—No, senyor graciós —va respondre d’Artagnan—, però amb els nostres quatre cavalls podrem portar a casa els nostres tres amics, si és que els trobem vius.

—Cosa que seria una gran sort —va respondre Planchet—, però no hem de desesperar de la misericòrdia divina.

—Amén —va fer d’Artagnan tot pujant a cavall.

I tots dos van sortir de l’hotel dels guàrdies i es van allunyar en direccions contràries: l’un havia de sortir de París per la porta de La Villette i l’altre per la porta de Montmartre, per trobar-se més enllà de Saint-Denis. Com que la maniobra

estratègica va ser executada puntualment, va ser coronada per l'èxit i d'Artagnan i Planchet van entrar junts a Pierrefitte.

Planchet, tot s'ha de dir, era més valent de dia que de nit.

Això no obstant, la seva prudència natural no l'abandonava ni un moment. No havia oblidat cap dels incidents del primer viatge i prenia per enemics tots els qui trobava pel camí. El resultat era que constantment tenia el barret a la mà, cosa que li valia severes repulses de d'Artagnan, que temia que aquests excessos de cortesia no el fessin passar pel criat d'un home qualsevol.

Tot i així, bé perquè la urbanitat de Planchet efectivament commovia els passants, bé perquè aquesta vegada no hi havia ningú apostat al camí del jove, els nostres dos viatgers van arribar a Chantilly sense cap entrebanc i van parar a l'hostal del Gran Sant Martí, el mateix en el qual s'havien aturat en el primer viatge.

L'hostaler, en veure un jove seguit d'un lacai i de dos cavalls més de sella, va sortir respectuosament a la porta. D'Artagnan, com que ja havia fet onze llegües, va considerar oportú d'aturar-se, tant si Porthos era a l'hostal com si no, i va pensar que potser no era prudent preguntar d'entrada què havia passat amb el mosqueter. Com a resultat d'aquestes reflexions, d'Artagnan, sense demanar cap notícia de res, va descavalcar, va confiar els cavalls al seu lacai, va entrar en una saleta destinada a rebre els qui volien estar sols i va demanar a l'hostaler una ampolla del millor vi que tingués i un esmorzar tan bo com fos possible, demanda que va corroborar encara més la bona opinió que l'hostaler s'havia fet del viatger només de veure'l.

Per això el van servir amb una celeritat miraculosa.

El regiment dels guàrdies reclutava els seus membres entre els primers gentilhomes del regne, i d'Artagnan, seguit d'un lacai i viatjant amb quatre cavalls magnífics, no podia, malgrat la simplicitat del seu uniforme, deixar de causar sensació. L'hostaler el va voler servir personalment i d'Artagnan, en veure-ho, va fer portar dos gots i va encetar aquesta conversa:

—A fe, bon hostaler —va començar d'Artagnan omplint els dos gots—, que us he demanat el millor vi que tinguéssiu i, si m'heu enganyat, ara rebreu el càstig pel vostre pecat, perquè com que detesto beure tot sol vull que begueu amb mi. Agafeu aquest got i beguem. Per què podem brindar, a veure, per no ferir cap susceptibilitat? Beguem per la prosperitat del vostre negoci!

—Vostra senyoria em fa un gran honor —va dir l'hostaler— i li agraeixo molt sincerament el desig.

—Però no us enganyeu —va dir d'Artagnan—, que potser hi ha més egoisme que no us penseu, en el meu brindis: els negocis que prosperen són els únics on s'és ben rebut. Als hostals que s'enfonsen, tot va malament i el viatger ha de patir els maldecaps de l'hostaler, i jo, que viatjo molt i sobretot per aquest camí, voldria veure que tots els hostalers fan fortuna.

—És veritat —va dir l'hostaler—, tinc la sensació que no és la primera vegada que tinc l'honor de veure-us.

—Home, potser he passat deu vegades per Chantilly i d'aquestes deu vegades dues o tres he parat a casa vostra. Mireu, fa més o menys deu dies encara hi vaig ser; acompanyava uns amics, uns mosqueters, i justament un d'ells es va enganxar amb un foraster, un desconegut, un home que li va buscar raons qui sap per què.

—Oh, sí, i tant! —va dir l'hostaler—. Me'n recordo perfectament. No és del senyor Porthos que vostra senyoria em parla?

—Així es deia exactament el meu company de viatge. Digueu-me, bon hostaler, per l'amor de Déu, no li va pas passar res?

—Vostra senyoria deu saber que no va poder continuar el viatge.

—En efecte, ens havia promès que ens atraparà i no el vam veure més.

—Ens ha fet l'honor de quedar-se aquí.

—Com, us ha fet l'honor de quedar-se?

—Sí, senyor, a l'hostal, i estem una mica preocupats.

—Per què?

—Per unes despeses que ha fet.

—Bé, si ha fet despeses les pagarà.

—Oh, senyor, em traieu un pes de sobre! Li hem fet molts avançaments i aquest matí el metge encara ens declarava que si el senyor Porthos no li pagava el que li deu, m'ho reclamaria a mi, perquè soc jo qui el va anar a buscar.

—Que està ferit?

—No us ho sabria dir, senyor.

—Què vol dir que no m'ho sabríeu dir? Sembla que hauríeu de ser la persona més ben informada.

—Sí, però en el nostre ofici no diem tot el que sabem, senyor, sobretot quan ens han avisat que les nostres orelles respondrien de la nostra llengua.

—Reno! Puc veure Porthos?

—Naturalment, senyor. Agafeu l'escala, pugeu al primer i truqueu al número 1. Però aviseu que sou vós.

—Com, que avisi que soc jo?

—Sí, perquè no us passi res.

—I què voldríeu que em passés?

—El senyor Porthos us podria prendre per algú de la casa i, en un rampell de mal geni, travessar-vos amb l'espasa o volar-vos el cap.

—Però què li heu fet?

—Li hem demanat diners.

—Ah, diantre! Ara ja ho entenc, aquesta demanda Porthos se la pren molt malament, quan no té ni cinc. Però jo sé que tenia diners.

—És el que ens pensàvem nosaltres, també, senyor. Com que la casa és molt formal i fem comptes cada setmana, al cap de vuit dies li vam presentar la nota. Però sembla que vam triar un mal moment, perquè, així que vam pronunciar una paraula sobre el tema, ens va enviar al diable; és clar que la nit abans havia jugat.

—Com, que havia jugat! Amb qui?

—Oh, Déu meu, qui ho sap? Amb un senyor que passava i a qui va proposar una partida de lansquenet.

—I el desgraciat ho devia perdre tot.

—Fins el cavall, senyor, perquè quan el foraster va anar per marxar, ens vam adonar que el seu lacai ensellava el cavall del senyor Porthos. L'hi vam fer observar i ens va respondre que no ens fiquéssim allà on no ens demanaven i que aquell cavall era seu. Immediatament vam fer avisar el senyor Porthos del que passava, però ens va fer dir que érem uns capsigranys de dubtar de la paraula d'un gentilhome que, si havia dit que el cavall era seu, era que ho devia ser.

—És ben bé ell, el reconec —va murmurar d'Artagnan.

—Aleshores —va continuar l'hostaler—, li vaig fer respondre que, vist que no semblàvem destinats a entendre'ns pel que feia al pagament, esperava que almenys tindria la bondat de concedir el favor de la seva presència al meu confrare de l'Aigle d'Or, però el senyor Porthos em va respondre que com que el meu hostel era el millor, pensava quedar-s'hi.

»Aquesta resposta era massa afalagadora per permetre'm d'insistir que se n'anés. Per tant em vaig limitar a suplicar-li que em tornés l'habitació, que és la millor de l'hostal, i es conformés amb un encantador petit gabinet del tercer pis. Però el senyor Porthos em va respondre que, com que esperava que en qualsevol moment arribés la seva estimada, que és una gran dama de la cort, havia d'entendre que l'habitació que em feia l'honor d'ocupar encara era molt mediocre per a una persona d'aquella categoria.

»Tanmateix em va semblar, tot i reconèixer l'exactitud del que deia, que havia d'insistir, però ell, sense ni molestar-se a entrar en discussió amb mi, va agafar la seva pistola, la va posar sobre la tauleta de nit i va declarar que si algú li tornava a parlar de qualsevol trasllat, a l'interior o a l'exterior, volaria el cervell a l'imprudent que gosés ficar-se en una cosa que només era assumpte seu. De manera que des d'aleshores, senyor, a la seva habitació no hi entra ningú, llevat del seu criat.

—O sigui que Mosquetó és aquí?

—Sí, senyor. Quan feia cinc dies que havia marxat, va tornar de molt mal humor, també. Sembla que també va trobar algun entrebanc en el viatge. Desgraciadament va més lleuger que el seu amo i per al seu amo ho fa anar tot en doina, perquè com que pensa que se li podria negar el que demana, agafa el que necessita sense demanar-ho.

—Sí, sempre he observat en Mosquetó una abnegació i una intel·ligència molt superiors —va respondre d'Artagnan.

—Pot ser, senyor, però penseu que només que em trobi quatre vegades l'any davant d'una intel·ligència i una abnegació com aquestes soc un home arruïnat.

—No, perquè Porthos us pagarà.

—Hum! —va fer l'hostaler en to de dubte.

—És el favorit d'una gran dama que no el deixarà quedar malament per una misèria com la que us deu.

—Si puc dir el que en penso...

—Què en penseu?

—Diria més: el que sé.

—Què sabeu?

—I fins i tot n'estic segur.

—I de què esteu segur, a veure?

—Diria que conec la gran dama.

—Vós?

—Sí, jo.

—I com és que la coneixeu?

—Oh, senyor, si sabés que puc confiar en la vostra discreció...

—Parleu i paraula de gentilhome que no us haureu de penedir de la vostra confiança.

—Doncs bé, senyor, segur que sabeu que la inquietud fa fer moltes coses.

—I què heu fet?

—Oh, res que un creditor no tingui dret de fer.

—És a dir?

—El senyor Porthos ens va donar una carta per a aquesta duquessa demanant-nos que la duguéssim al correu. El seu lacai encara no havia arribat. Com que no podia abandonar la seva habitació, per força ens havia de demanar que li féssim nosaltres els encàrrecs.

—I aleshores?

—En comptes de posar la carta al correu, que no és mai segur, vaig aprofitar que un dels meus mossos anava a París i li vaig manar que portés personalment la carta a la duquessa. Era una manera de complir les intencions del senyor Porthos, que ens havia confiat tan encaridament la carta, oi?

—Més o menys.

—Doncs bé! Sabeu qui és aquesta gran dama?

—No, només n'he sentit a parlar a Porthos, res més.

—Sabeu qui és aquesta pretesa duquessa?

—Us repeteixo que no la conec.

—És una vella procuradora del Châtelet, senyor, que es diu senyora Coquenard, pel cap baix té cinquanta anys i encara es fa la gelosa. Jo ja ho trobava molt estrany, una princesa que visqués al carrer dels Ours.

—Com ho sabeu, tot això?

—Perquè quan va rebre la carta es va posar feta una fera dient que el senyor Porthos era un papallona i que segur que el cop d'espasa l'havia rebut per culpa d'alguna dona.

—Així està ferit?

—Oh, Déu meu, això he dit?

—Heu dit que Porthos havia rebut un cop d'espasa.

—Sí, però m'havia prohibit absolutament que ho digués!

—Per què?

—Carai, senyor, perquè havia presumit que foradaria el foraster amb el qual el va deixar i en canvi va ser el foraster qui, malgrat totes les seves fanfarronades, el va deixar estès. I com que el senyor Porthos és un home molt orgullós, excepte davant de la duquessa, a qui es va pensar que interessaria explicant-li la seva aventura, no vol confessar a ningú que el que té és una ferida d'espasa.

—Així que és una estocada el que el reté al llit?

—I una bona estocada, creieu-me. El vostre amic ha de tenir moltes ganes de viure.

—Ho va veure?

—Senyor, els vaig seguir per curiositat, de manera que vaig veure el combat sense que els combatents em veiessin.

—I com va anar?

—Oh, no va durar gaire, us ho asseguro. Es van posar en guàrdia; el foraster va fer una finta i va entrar directe. Tot va ser tan ràpid que quan el senyor Porthos el va parar ja tenia tres dits d'arma a dins del pit. Va caure enrere. El foraster li va posar immediatament l'espasa al coll i el senyor Porthos, en veure's a la mercè del seu adversari, es va declarar vençut. En aquest moment el foraster li va preguntar com es deia i quan va saber que es deia senyor Porthos, i no senyor d'Artagnan, li va oferir el braç, el va acompanyar fins a l'hostal, va muntar a cavall i va desaparèixer.

—O sigui que aquell foraster buscava el senyor d'Artagnan?

—Sembla que sí.

—I sabeu què se'n va fer?

—No. Abans no l'havia vist mai i des d'aleshores tampoc no l'hem tornat a veure.

—Molt bé. Ja sé el que volia saber. Ara, dieu que l'habitació de Porthos és al primer pis, la número 1?

—Sí, senyor, la més bona de l'hostal, una habitació que ja hauria pogut llogar deu vegades.

—Va, no patiu —va dir-li d'Artagnan rient—. Porthos us pagarà amb els diners de la duquessa Coquenard.

—Ai, senyor, procuradora o duquessa, si obrís els cordons de la bossa em seria igual. Però va respondre clarament que estava tipa de les exigències i les infidelitats del senyor Porthos i que no li enviaria ni un ral.

—I va transmetre aquesta resposta al vostre hoste?

—Déu me'n guard: hauria vist de quina manera havíem fet l'encàrrec.

—O sigui que encara espera els diners?

—Oh, suposo que sí! Ahir va tornar a escriure, però aquesta vegada va ser el seu criat qui va portar la carta al correu.

—I dieu que la procuradora és vella i lletja!

—Té almenys cinquanta anys, senyor, i no és gens bonica, pel que va dir Pathaud.

—En aquest cas, estigueu tranquil que s'acabarà estovant. A més, segur que el deute de Porthos no és res de l'altre món.

—Com que no res de l'altre món! Una vintena de pistoles em deu, ja, sense comptar el metge. Oh, i que no s'està de res: es nota que està acostumat a viure bé.

—A més, si l'amant l'abandona, segur que trobarà amics. De manera, bon hostaler, que no patiu i continueu tractant-lo amb tots els miraments que demana el seu estat.

—El senyor m'ha promès que no diria ni piu de la procuradora ni de la ferida.

—Estem d'acord, teniu la meua paraula.

—És que em mataria, sabeu!

—No tingueu por, no és tan dolent com sembla.

I amb aquestes paraules d'Artagnan va anar cap a l'escala, deixant l'hostaler una mica més tranquil pel que feia a dues coses que semblava que li importaven molt: els seus diners i la seva vida.

Al capdamunt de l'escala, a la porta més vistent del passadís s'hi veia un 1 gegantí fet amb tinta negra. D'Artagnan va trucar i, després de la invitació a passar de llarg que va venir de dins, va entrar.

Porthos era al llit i jugava a lansquenet amb Mosquetó per no perdre la mà, mentre un ast carregat de perdius girava davant del foc i, a cada extrem d'una gran llar, bullien sobre dos fogons dues cassoles que desprenien una doble olor de civet i de guisat de peix que alegraven l'olfacte. A part d'això, el damunt d'un secreter i el marbre d'una calaixera estaven coberts d'ampolles buides.

En veure el seu amic, Porthos va fer un gran crit d'alegria. Mosquetó es va alçar respectuosament per cedir-li el lloc i va anar a ventar un cop d'ull a les dues cassoles, de les quals semblava l'encarregat.

—Ah, diantre, sou vós! —va dir Porthos a d'Artagnan—. Benvingut i perdoneu que no m'aixequi a rebre-us. Però —va afegir mirant d'Artagnan amb una certa inquietud—, sabeu què em va passar?

—No.

—L'hostaler no us ha dit res?

—He demanat per vós i he pujat de dret.

Porthos va respirar més tranquil.

—I què us va passar, doncs, estimat Porthos? —va continuar d'Artagnan.

—Em va passar que en allargar-me a fons per atacar el meu adversari, a qui ja havia clavat tres estocades i a qui volia acabar amb una quarta, amb el peu vaig topar amb una pedra i em vaig desllorigar el genoll.

—De debò?

—Així mateix! Per sort per al bergant, perquè no l’hauria deixat fins que no l’hagués mort, ja us ho dic jo.

—I què se’n va fer?

—Oh, no en tinc ni idea. En devia tenir prou i va marxar sense dir ni ase ni bèstia. Però i vós, estimat d’Artagnan, com us va anar?

—I així —va continuar d’Artagnan—, el genoll us reté al llit, estimat Porthos?

—Ai, sí, però d’aquí a pocs dies ja em podré aixecar.

—I per què no us heu fet dur a París? Us deveu avorrir mortalment, aquí.

—Era la meva intenció, però us he de confessar una cosa, estimat amic.

—Què?

—Que com que m’avorria mortalment, tal com dieu, i duia a la butxaca les setanta-cinc pistoles que ens havíeu repartit, per distreure’m vaig fer pujar aquí un gentilhome que estava de pas i li vaig proposar una partida de daus. Va acceptar i, diantre, les setanta-cinc pistoles van passar de la meva butxaca a la seva, sense comptar el cavall, que també es va endur per torna. Però i vós, estimat d’Artagnan?

—Què voleu, estimat Porthos, no es pot ser privilegiat sempre —va dir d’Artagnan—. Ja sabeu què diu la dita: «Desgraciat en el joc, afortunat en l’amor.» Sou massa afortunat en l’amor perquè el joc no es vengui. Però què us importen a vós, les contrarietats de la fortuna! Vós rai que teniu la vostra duquessa, que us vindrà a socórrer.

—Doncs justament, estimat d’Artagnan, mireu si n’estic, de pega —va respondre Porthos amb l’aire més deseixit del món—, li vaig escriure que m’enviés cinquanta llüisos que necessitava absolutament, atès la posició en què em trobava...

—I?

—Doncs que deu ser a les seves terres, perquè no m’ha contestat.

—No?

—No. De manera que ahir li vaig dirigir una segona lletra més insistent que la primera. Però ara que sou aquí, estimat amic, parlem de vós. Us confesso que ja començava a estar una mica preocupat per com us havia anat tot.

—Però l’hostaler, pel que sembla, es porta molt bé amb vós, estimat Porthos —va dir d’Artagnan, mostrant al malalt les cassoles plenes i les ampolles buides.

—Pse! —va respondre Porthos—. Fa tres o quatre dies que l’impertinent em va pujar la factura i que els vaig fer fora, factura i ell, de manera que ara soc aquí com una mena de vencedor, com si fos un conqueridor. Per això, tal com veieu, per si m’ataquen, vaig armat fins a les dents.

—Tot i així —va dir d’Artagnan rient—, diria que de tant en tant feu sortides.

I va assenyalar les ampolles i les cassoles.

—No pas jo, dissortadament! —va respondre Porthos—. Aquesta miserable revinclada em reté al llit, però Mosquetó fa batudes i porta provisions. Mosquetó, amic meu —va continuar Porthos—, ja veieu que ens han arribat reforços, necessitarem un suplement de vitualles.

—Mosquetó —va dir d'Artagnan—, m'haureu de fer un favor.

—Quin, senyor?

—Donar la vostra recepta a Planchet. Jo també podria trobar-me assetjat i no em sabia gens de greu de gaudir dels mateixos avantatges que vós acordeu al vostre amo.

—Ai, senyor —va dir Mosquetó amb cara de modèstia—, molt fàcil. Es tracta de tenir traça, res més. Jo vaig créixer al camp i el meu pare, a estones perdudes, feia una mica de furtiu.

—I les altres estones, què feia?

—Senyor, practicava una indústria que sempre m'ha semblat molt ben trobada.

—Quina?

—Com que era el temps de les guerres entre catòlics i hugonots, i veia com els catòlics exterminaven els hugonots i els hugonots exterminaven els catòlics, tot plegat en nom de la religió, s'havia fet una creença mixta que li permetia tan aviat de ser catòlic com hugonot. I tot sovint es passejava, amb el trabuc a l'espatlla, per darrere els arbres de les vores dels camins. Quan veia venir un catòlic tot sol, a l'acte la religió protestant s'apoderava del seu esperit. Abaixava el trabuc cap al viatger i, quan el tenia a deu passos, hi encetava una conversa que gairebé sempre acabava amb l'abandó per part del viatger de la bossa per tal de salvar la vida. No cal dir que, quan veia venir un hugonot, se sentia tan zelosament catòlic que no entenia com, només feia un quart, havia pogut dubtar de la superioritat de la nostra santa religió. Perquè jo, senyor, soc catòlic, perquè el meu pare, fidel als seus principis, ja havia fet hugonot el meu germà gran.

—I com va acabar aquest gran home? —va preguntar d'Artagnan.

—Oh, de la manera més desgraciada, senyor. Un dia es va trobar entrapat en un camí entre un hugonot i un catòlic amb qui ja havia tingut relacions i que el van reconèixer, de manera que es van posar d'acord contra ell i el van penjar d'un arbre. I tot seguit van anar a presumir de la feta a la taverna del primer poble, on érem el meu germà i jo.

—I què vau fer? —va dir d'Artagnan.

—Els vam deixar dir —va continuar Mosquetó—. Després, quan van marxar en direccions contràries, el meu germà va anar a emboscar-se en el camí del catòlic i jo en el del protestant. Dues hores després ja estava tot resolt i els havíem clos la boca a tots dos, admirats que el pare hagués estat tan previsor d'educar-nos a cadascun en una religió diferent.

—En efecte, tal com dieu, Mosquetó, el vostre pare devia ser un home molt intel·ligent. I dieu que a estones perdudes el bon home feia de furtiu?

—Sí, senyor, i va ser ell qui em va ensenyar a fer un llaç escorredor i a fondejar una llença. I gràcies a això, quan vaig veure que el pocavergonya de l'hostaler ens alimentava amb carn ordinària bona per a gent de patacada, que no convenia gens a dos estómacs tan debilitats com els nostres, vaig tornar una mica al meu antic ofici.

Tot passejant-me pels boscos del príncep, he anat escampant llaços als passos de les salvatgines i, jaient a la vora de les basses de Sa Altesa, he deixat caure llences als estanys. De manera que ara, gràcies a Déu, no ens falta de res, com el senyor pot comprovar, ni perdius ni conills, ni carpes ni anguiles, tot aliments lleugers i sans idonis per als malalts.

—I el vi —va dir d'Artagnan—, qui hi posa el vi? L'hostaler?

—És a dir, sí i no.

—Com, sí i no?

—Ens el proporciona ell, és cert, però ignora que té aquest honor.

—Expliqueu-vos, Mosquetó, la vostra conversa és molt instructiva.

—Mireu, senyor. L'atzar va fer que durant les meves peregrinacions conegués un espanyol que havia viscut a molts països i, entre d'altres, al Nou Món.

—Quina relació pot tenir el Nou Món amb les ampolles que hi ha sobre el secreter i la calaixera?

—Paciència, senyor, cada cosa en el seu moment.

—D'acord, Mosquetó, us escolto.

—Aquest espanyol tenia al seu servei un lacai que l'havia acompanyat en el seu viatge a Mèxic. Aquest lacai era compatriota meu, de manera que ràpidament ens vam sentir molt units perquè, a més, també ens unien molts trets de caràcter. A tots dos ens agradava la caça per damunt de tot, i així em va explicar com, a les planes de la pampa, els naturals del país cacen el tigre i els toros amb simples nusos escorredors que llancen al coll d'aquells animals terribles. Primer jo no em volia creure que es pogués arribar a ser prou destre per llançar l'extrem d'una corda a vint o trenta passos en un punt exacte, però davant de la demostració vaig haver de reconèixer la veracitat del que deia. El meu amic col·locava una ampolla a trenta passos i cada vegada li agafava el coll amb un nus escorredor. Jo em vaig entrenar en el mateix exercici i, com que la natura m'ha concedit certes facultats, avui llanço el llaç tan bé com ningú. Ho enteneu ara? El nostre hostaler té un celler molt ben assortit, però no en deixa anar mai la clau. El que passa és que el celler té un respirador. I, per aquest respirador, jo tiro el llaç, i com que ara sé quin és el bon racó, em serveixo. Ja veieu, senyor, la relació que el Nou Món té amb les ampolles que hi ha sobre la calaixera i el secreter. Ara, si voleu podem tastar el nostre vi i, sense prejudicis, ens direu què en penseu.

—Gràcies, amic meu, gràcies, però acabo d'esmorzar.

—Doncs va, Mosquetó —va dir Porthos—, para taula i mentre nosaltres esmorzem d'Artagnan ens explicarà què ha fet ell, d'ençà que ens va deixar fa deu dies.

—Amb molt de gust —va dir d'Artagnan.

Mentre Porthos i Mosquetó menjaven amb gana de convalescents i la cordialitat fraternal que acosta els homes en la desgràcia, d'Artagnan va explicar com Aramis, ferit, s'havia hagut de quedar a Crèvecœur, com havia hagut de deixar Athos

debatent-se, a Amiens, entre les mans de quatre homes que l'acusaven de falsificar moneda i com ell, d'Artagnan, havia hagut de passar per sobre el ventre del comte de Wardes per arribar a Anglaterra.

Però aquí es van aturar les confidències de d'Artagnan. Simplement va anunciar que, de tornada de la Gran Bretanya, havia portat quatre cavalls magnífics, un per a ell i un per a cadascun dels seus companys, i va acabar anunciant a Porthos que el que li estava destinat ja era a la quadra de l'hostal.

En aquell moment va entrar Planchet, per avisar el seu amo que els cavalls ja havien descansat prou i que podrien anar a dormir a Clermont.

Com que d'Artagnan ja estava més o menys tranquil pel que feia a Porthos i estava impacient per tenir notícies dels seus dos altres amics, va oferir la mà al malalt i li va dir que reprenia el viatge per continuar les recerques. D'altra banda, com que comptava tornar pel mateix camí, si al cap de set o vuit dies encara era a l'hostal del Gran Sant Martí, el recolliria en passar.

Porthos va respondre que molt probablement la revinclada no li permetria d'allunyar-se gaire. A més s'havia de quedar a Chantilly a esperar la resposta de la duquessa.

D'Artagnan li va desitjar que la resposta fos ràpida i satisfactòria i, després d'encomanar un cop més Porthos a Mosquetó i de pagar el seu compte a l'hostaler, va posar-se en marxa amb Planchet, ja amb un cavall de sella menys.

Capítol XXVI

LA TESI D'ARAMIS

D'Artagnan no havia dit res a Porthos de la ferida ni de la procuradora. Per jove que fos, el nostre gascó tenia molt de seny. En conseqüència, havia fet veure que es creia tot el que el vanitós mosqueter li havia explicat, convençut que no hi ha amistat que aguanti un secret sorprès, sobretot si el secret interessa l'orgull. A més, sempre es té una certa superioritat moral sobre aquells de qui se sap la vida.

Per això a d'Artagnan, amb els projectes que tenia per al futur, i decidit com estava a fer dels seus tres companys els instruments de la seva fortuna, no li sabia gens de greu de reunir per endavant els fils invisibles amb l'ajut dels quals comptava fer-los moure.

Això no obstant, durant tot el camí una profunda tristesa li encongia el cor: pensava en la senyora Bonacieux, tan jove i bonica, que havia de pagar el preu de la seva abnegació; però afanyem-nos a dir que aquesta tristor li venia menys de la recança per la felicitat perduda que del temor que a la pobra dona li passés alguna desgràcia. A parer seu no hi havia cap dubte: la dona era víctima d'una venjança del cardenal, i tothom sabia que les venjances de Sa Eminència eren terribles. Com podia ser que ell hagués trobat gràcia als ulls del ministre, ell mateix ho ignorava i sens dubte és el que li hauria revelat el senyor de Cavois si el capità dels guàrdies l'hagués trobat a casa.

No hi ha res que faci córrer tant el temps i escurci tant el camí com un pensament que absorbeix totes les facultats de qui el pensa. L'existència exterior sembla, aleshores, un son del qual aquest pensament és el somni. Sota la seva influència, el temps deixa de tenir mesura, l'espai deixa de tenir distància. Se surt d'un lloc i s'arriba a un altre, simplement. De l'interval d'entremig, no en queda en el record sinó una boira vaga en la qual es dissolen mil imatges confuses d'arbres, de muntanyes i de paisatges. Va ser en aquest estat d'al·lucinació que d'Artagnan va recórrer, al ritme que va voler seguir el seu cavall, les sis o vuit llegües que separen Chantilly de Crèvecœur, sense que en arribar-hi recordés cap de les coses que havia vist pel camí.

No va ser fins allà que li va tornar la memòria, va sacsejar el cap, va reconèixer la taverna on havia deixat Aramis i, posant el cavall al trot, es va anar a aturar davant de la porta.

Aquesta vegada no va ser un hostaler, sinó una hostalera, qui el va acollir. D'Artagnan era fisonomista, amb un sol cop d'ull va copsar la gran cara alegre de la mestressa i va veure que amb ella no calia que dissimulés perquè d'aquella jovialitat no en podia venir res de dolent.

—Bona dona —li va preguntar d'Artagnan—, em podríeu dir què s'ha fet d'un dels meus amics, que vam haver de deixar aquí fa uns dotze dies?

—Un jove guapo de vint-i-tres o vint-i-quatre anys, cortès, amable i ben plantat?

—I a més ferit a l'espatlla?

—Exacte!

—Aquest.

—Doncs encara és aquí.

—Ah, senyora —va dir d'Artagnan mentre baixava del cavall i en llançava les regnes al braç de Planchet—, m'eixampleu el cor. On és, aquest estimat Aramis, que el vull abraçar? Perquè confesso que estic impacient per veure'l.

—Ho sento, senyor, però no crec que en aquest moment us pugui rebre.

—Per què? Que està amb una dona?

—Jesús! Què dieu ara! Pobre noi! No, senyor, no està amb cap dona.

—I doncs amb qui està?

—Amb el rector de Montdidier i el superior dels jesuïtes d'Amiens.

—Déu meu! —va exclamar d'Artagnan—. Que es troba molt malament?

—No, senyor, al contrari, però arran de la malaltia el va tocar la gràcia i s'ha decidit a rebre els ordes sagrats.

—Té raó —va dir d'Artagnan—, havia oblidat que només és mosqueter provisionalment.

—El senyor encara insisteix per veure'l?

—Encara més.

—Doncs només cal que agafi l'escala que hi ha a la dreta del pati fins al segon, al número 5.

D'Artagnan va córrer en la direcció indicada i va trobar una d'aquestes escales exteriors que encara avui dia es veuen als patis dels hostals antics. Però no era tan fàcil, d'arribar fins al futur mossèn; la ruta cap a l'habitació d'Aramis estava més ben guardada que els jardins d'Armida: Bazin estava al mig del corredor i li va barrar el pas amb tota la intrepidesa que li donava el fet de veure que, després de tants anys de dures proves, finalment veia a prop el terme que sempre havia anhelat.

En efecte, el somni del pobre Bazin sempre havia estat servir un home d'Església, i esperava amb impaciència el moment futur, constantment entrevist, que Aramis finalment penjaria la casaca i es posaria la sotana. La promesa del jove, renovada cada dia, que el moment no podia trigar, era l'única cosa que l'havia retingut al servei del mosqueter, un servei que, segons ell, li havia de fer perdre l'ànima.

Bazin, doncs, no s'hi veia de content. Totes les probabilitats semblaven indicar que aquella vegada el seu amo no es faria enrere. La reunió del dolor físic i el dolor moral havien produït l'efecte tan llargament desitjat: Aramis, ferit simultàniament al cos i a l'ànima, finalment havia fixat els ulls i el pensament en la religió i havia rebut com un avís del cel el doble accident que havia patit, és a dir, la desaparició sobtada de la seva estimada i la ferida a l'espatlla.

S'entén que, en la disposició en què es trobava, res podia ser tan desagradable a Bazin com l'arribada de d'Artagnan, que podia tornar a fer caure el seu amo en el remolí de les idees mundanes que l'havien arrossegat durant tant de temps. Per això va decidir de defensar heroicament la porta. I com que a causa de la traïció de la mestressa de l'hostal no podia dir que Aramis no hi era, va intentar convèncer el nouvingut que seria absolutament indiscret de molestar el seu amo durant la pietosa conferència que mantenia des del matí i que, segons pretenia Bazin, no s'acabaria fins al vespre.

Però d'Artagnan no va tenir gens en compte l'eloqüent discurs de Bazin i, com que no tenia cap intenció de polemitzar amb el criat del seu amic, es va limitar a apartar-lo amb una mà i amb l'altra va fer girar el pany de la porta número 5.

La porta es va obrir i d'Artagnan va entrar a l'habitació.

Aramis, amb un sobretot negre i el cap cobert amb una mena de casquet rodó i pla que recordava força un solideu, seia davant d'una taula oblonga coberta de rotlles de paper i immensos infolis. A la seva dreta seia el superior dels jesuïtes i a la seva esquerra el rector de Montdidier. Les cortines estaven mig tirades i només deixaven entrar una claror misteriosa, adequada per a una reflexió beata. Tots els objectes mundans que poden saltar a la vista quan s'entra a l'habitació d'un jove, sobretot quan aquest jove és mosqueter, havien desaparegut com per art de màgia, i, sens dubte per por que la seva visió no portés de nou el seu amo a les idees d'aquest món, Bazin havia arreplegat l'espasa, les pistoles, el barret amb la ploma, els brodats i les puntes de tota mena i de tota classe.

En comptes de tot això, a d'Artagnan li va semblar distingir en un racó fosc com unes deixuplines penjades d'un clau de la paret.

El soroll que va fer d'Artagnan en obrir la porta va fer alçar el cap a Aramis, que va reconèixer el seu amic. Però, amb gran sorpresa del jove, no va semblar que això impressionés gaire el mosqueter, de tant com s'havia distanciat de les coses terrenals.

—Bon dia, estimat d'Artagnan —va dir Aramis—, estic molt content de veure-us.

—Jo també —va dir d'Artagnan—, tot i que encara no acabo d'estar segur que sigui amb Aramis amb qui tinc el gust de parlar.

—Amb ell mateix, amic meu, amb ell mateix: qui ha pogut fer-vos-en dubtar?

—Tenia por d'haver-me equivocat, perquè primer m'he pensat que havia entrat a l'habitació d'algun home d'Església. I després, en trobar-vos en companyia d'aquests senyors, encara he pensat que no fos que estiguéssiu greument malalt.

Els dos homes negres van entendre la intenció de d'Artagnan i el van mirar amenaçadorament, però d'Artagnan no en va fer ni cas.

—Potser us destorbo, estimat Aramis —va continuar d'Artagnan—, perquè pel que veig potser us esteu confessant.

Aramis es va posar imperceptiblement vermell.

—Vós, destorbar-me? Oh, no, al contrari, estimat amic, us ho juro, i com a prova permeteu-me que us digui que m'alegro de veure-us sa i estalvi.

«Ah, finalment!», va pensar d'Artagnan, «val més tard que mai».

—Perquè aquest senyor, que és el meu amic, acaba de salvar-se d'un gran perill —va continuar Aramis amb unció, indicant amb la mà d'Artagnan als dos eclesiàstics.

—Doneu gràcies a Déu —van respondre els dos homes, inclinant-se a l'uníson.

—Així ho vaig fer, reverends meus —va respondre el jove mentre corresponia a la seva salutació.

—Arribeu just al punt, estimat d'Artagnan —va dir Aramis—, i si voleu prendre part en la discussió ens podreu il·luminar amb els vostres coneixements. El senyor principal d'Amiens, el senyor rector de Montdidier i jo estàvem argumentant sobre certes qüestions teològiques que fa temps que ens fascinen. M'agradaria molt conèixer la vostra opinió.

—L'opinió d'un home d'espasa no té cap mena de pes —va respondre d'Artagnan, que començava a patir pel caire que prenien les coses—, iestic segur que podeu confiar en la ciència d'aquests senyors.

Els dos homes negres van inclinar el cap.

—Al contrari —va insistir Aramis—, la vostra opinió ens serà preciosa. Mireu de què es tracta: el senyor principal creu que la meva tesi ha de ser sobretot dogmàtica i didàctica.

—La vostra tesi! Així feu una tesi?

—Sens dubte —va respondre el jesuïta—; per a l'examen que precedeix l'ordenació la tesi és indispensable.

—L'ordenació! —va exclamar d'Artagnan, que no es podia creure el que li havien dit successivament l'hostalera i Bazin—. L'ordenació!

I passejava els ulls estupefactes per damunt dels tres personatges que tenia al davant.

—Així —va continuar Aramis, que s'havia assegut a la butaca amb la mateixa posició graciosa que hauria adoptat si hagués estat en una alcova, examinant-se amb complaença la mà blanca i plena com una mà de dona, que mantenia enlaire per fer-ne baixar la sang—, així, doncs, tal com heu sentit, d'Artagnan, el senyor principal voldria que la meva tesi fos dogmàtica, mentre que jo voldria que fos ideal. Per això el senyor principal em proposava aquest tema que encara no ha estat tractat en el qual reconec que hi ha matèria per a uns desenvolupaments magnífics. *Utraque manus in benedicendo clericis inferioribus necessaria est.*

D'Artagnan, de qui coneixem l'erudició, no va parpellejar pas més en sentir aquesta citació que davant de la del senyor de Tréville sobre els regals que es pensava que d'Artagnan havia rebut del senyor de Buckingham.

—Cosa que vol dir —va continuar Aramis per facilitar-li la tasca—: Totes dues mans són indispensables als sacerdots d'ordes inferiors per donar la benedicció.

—Un tema admirable! —va exclamar el jesuïta.

—Admirable i dogmàtic! —va repetir el rector, que, poc o molt igual de bo que d'Artagnan en llatí, vigilava de prop el jesuïta per seguir-lo i repetir les seves paraules com un eco.

Quant a d'Artagnan, es va mantenir del tot indiferent a l'entusiasme dels dos homes negres.

—Sí, admirable! *Prorsus admirabile!* —va continuar Aramis—. Però que exigeix un estudi aprofundit dels Pares i de les Escriptures. El cas és que jo he confessat a aquests savis eclesiàstics, amb tota humilitat, que les vetlles dels cossos de guàrdia i el servei del rei m'han fet negligir una mica els estudis. Per això ara em trobaria més còmode, *facilius natans*, amb un tema més a la meva mida, que seria en relació amb aquestes dures qüestions teològiques com el que la moral és a la metafísica en filosofia.

D'Artagnan s'avorria profundament i el rector també.

—Escolteu quin exordi! —va exclamar el jesuïta.

—*Exordium* —va repetir el rector per dir alguna cosa.

—*Quemadmodum inter cælorum immensitatem.*

Aramis va ventar una ullada cap a la banda de d'Artagnan i va veure que el seu amic badallava amb una boca de pam.

—Parlem francès, pare —va dir al jesuïta—, així el senyor d'Artagnan assaborirà millor les nostres paraules.

—Sí, estic cansat del viatge —va dir d'Artagnan—, i tot aquest llatí se m'escapa.

—D'acord —va dir el jesuïta una mica contrariat, mentre que el rector, transportat d'alegria, dirigia a d'Artagnan una mirada plena d'agraïment—. Doncs bé, mireu tot el partit que es podria treure d'aquesta glossa. Moisès, servidor de Déu... perquè només n'és servidor, em senti! Moisès beneeix amb les mans. Es fa aguantar els braços, mentre els hebreus lluiten amb els enemics, per tant beneeix amb totes dues mans. D'altra banda, què diu l'Evangeli? *Imponite manus*, i no pas *manum*. Imposeu les mans, i no la mà.

—Imposeu les mans —va repetir el rector amb un gest.

—A sant Pere, en canvi, de qui els papes són els successors —va continuar el jesuïta—: *Porrigite digitos*. Presenteu els dits. Em seguïu, ara?

—Perfectament —va respondre Aramis amb delectació—. Però la cosa és subtil.

—Els dits! —va repetir el jesuïta—. Sant Pere beneeix amb els dits. El papa per tant també beneeix amb els dits. I amb quants dits ho fa? Amb tres dits, un per al Pare, un per al Fill i un per a l'Esperit Sant.

Tothom es va senyar. A d'Artagnan li va semblar que havia d'imitar l'exemple.

—El papa és successor de sant Pere i representa els tres poders divins. La resta, *ordines inferiores* de la jerarquia eclesiàstica, beneeix en nom dels sants arcàngels i dels àngels. Els clergues més humils, com els nostres diaques i sagristans, beneeixen amb el salpasser, que simula un nombre indefinit de dits. Aquest és el tema

simplificat, *argumentum omni denudatum ornamento*. Jo, amb això —va continuar el jesuïta—, escriuria dos volums de la mida d'aquest.

I en el seu entusiasme tustava el sant Crisòstom infoli que feia doblegar la taula sota el seu pes.

D'Artagnan es va estremir.

—Certament —va dir Aramis—, cal fer justícia a la bellesa d'aquesta tesi, però al mateix temps reconec que per a mi seria atuïdora. Jo havia triat aquest altre text; digueu-me, estimat d'Artagnan, com el trobeu: *Non inutile est desiderium in oblatione*, o encara millor: Una mica de recança no menyscaba una ofrena al Senyor.

—Alto! —va exclamar el jesuïta—. Aquesta tesi frega l'heretgia. Hi ha una proposició gairebé igual a l'*Augustinus* de l'heresiarca Janseni, el llibre del qual tard o d'hora serà cremat a la foguera. Vigileu, jove amic! Us tempten les falses doctrines i us perdreu!

—Us perdreu —va dir el rector brandant dolorosament el cap.

—Toqueu un famós punt del lliure arbitri que és un escull mortal. Abordeu frontalment les insinuacions dels pelagians i dels semipelagians.

—Però, reverend... —va intentar Aramis, una mica aclaparat pel xàfec d'arguments que li queia a sobre.

—Com demostrareu —va continuar el jesuïta sense deixar-li temps de dir res— que quan un s'ofereix a Déu ha de trobar a faltar el món? Escolteu aquest raonament: Déu és Déu, i el món és el diable. Enyorar el món és enyorar el diable. Vet aquí la meva conclusió.

—I la meva —va dir el rector.

—Però si us plau...! —va dir Aramis.

—*Desideras diabolum*, desventurat! —va exclamar el jesuïta.

—Enyora el diable! Ah, jove amic meu —va reprendre el rector amb un gemec—, no enyoreu el diable, soc jo qui us ho suplico.

D'Artagnan no pescava res, tenia la sensació de ser en un manicomi i que es tornaria boig com els qui tenia al davant. Però no tenia més remei que callar, perquè no entenia la llengua que parlaven.

—Però escolteu —va insistir Aramis amb una educació sota la qual començava a despuntar una mica d'impaciència—, jo no dic que l'enyori, no, no pronunciaré mai aquesta frase que no seria ortodoxa...

El jesuïta va alçar els braços al cel i el rector va fer el mateix.

—No, però almenys haureu de convenir que té poc mèrit d'oferir al Senyor només allò de què estem absolutament fastiguejats. Tinc raó o no, d'Artagnan?

—I tant que sí! —va exclamar el noi.

El rector i el jesuïta van fer un bot a la cadira.

—El meu punt de partida és aquest, és un sil·logisme: El món té molts atractius; deixo el món, per tant faig un sacrifici; i l'Escriptura diu clarament: Feu un sacrifici al Senyor.

—Això és cert —van dir els antagonistes.

—I l'any passat —va continuar Aramis mentre es pessigava l'orella perquè se li posés vermella, de la mateixa manera que sacsejava les mans per tenir-les blanques —, l'any passat vaig fer un petit poema, sobre això, que vaig comunicar al senyor Voiture, que me'l va alabar molt.

—Un poema! —va fer desdenyosament el jesuïta.

—Un poema! —va dir maquinalment el rector.

—Digueu, digueu —va exclamar d'Artagnan—, tindrem una mica de variació.

—No, perquè és religiós —va respondre Aramis—, és teologia en vers.

—Diantre! —va fer d'Artagnan.

—És aquest —va dir Aramis amb una cara de modèstia que no estava exempta d'una certa hipocresia:

Vós que ploreu els encants del passat,
I viviu dies de tants desenganys,
Totes les penes haureu oblidat,
Quan serà a Déu que oferireu els planys,
Vós que ploreu.

D'Artagnan i el rector van semblar encantats. El jesuïta va persistir en la seva opinió.

—Guardeu-vos del gust profà en l'estil teològic. Què diu, en efecte, sant Agustí? *Severus sit clericorum sermo.*

—Sí, que el sermó sigui clar! —va dir el rector.

—I la vostra tesi —es va afanyar a interrompre el jesuïta, veient que el seu acòlit s'esgarriava—, la vostra tesi agradarà a les dames, res més. Tindrà l'èxit d'un al·legat de l'advocat Patru.

—Déu ho vulgui! —va exclamar Aramis, transportat.

—Ho veieu —va exclamar el jesuïta—, dins vostre el món encara parla en veu alta, *altissima voce*. Seguiu el món, jove amic meu, i tremolo pensant que la gràcia no sigui prou eficaç.

—No patiu, reverend, responc de mi.

—Presumpció mundana!

—Em conec, pare, he pres una decisió irrevocable.

—Així us obstineu a voler defensar aquesta tesi?

—Em sento cridat a tractar aquesta, i no pas cap altra, de manera que continuaré i demà espero que estareu satisfet de les correccions que hi hauré introduït seguint el vostre criteri.

—Treballeu a poc a poc —va dir el rector—, us deixem en una disposició excel·lent.

—Sí, el terreny està sembrat —va dir el jesuïta— i no hem de témer que cap part del gra hagi anat a caure a la roca, ni arran del camí i que els ocells del cel se'l mengin, *aves coeli comederunt illam.*

«Que la pesta se us endugui a tu i al teu llatí!», es va dir d'Artagnan, que ja no podia més.

—Adeu, fill meu —va dir el rector—, fins demà.

—Fins demà, jove temerari —va dir el jesuïta—. Prometeu ser una llum de l'Església; Déu vulgui que aquesta llum no sigui un foc devorador!

D'Artagnan, que durant una hora s'havia rosegat les ungles d'impaciència, començava a arribar a la carn.

Els dos homes negres es van aixecar, van saludar Aramis i d'Artagnan i van anar cap a la porta. Bazin, que s'havia quedat dret i havia escoltat tota la controvèrsia amb una piadosa jubilació, es va precipitar cap a ells, va agafar el breviari del rector, el missal del jesuïta, i va caminar respectuosament davant seu per obrir-los pas.

Aramis els va acompanyar fins a baix de l'escala i de seguida va tornar a pujar amb d'Artagnan, que encara somiava.

Quan van ser sols, els dos amics d'entrada van mantenir un silenci incòmode. Això no obstant, bé calia que l'un o l'altre el trenqués i, com que d'Artagnan semblava decidit a deixar aquest honor al seu amic, Aramis va dir:

—Ja ho veieu, he tornat a les meves idees primeres.

—Sí, us ha tocat la gràcia eficient, com deia aquest senyor fa una mica.

—Oh, fa temps que tinc aquests projectes de retirar-me de la vida mundana i ja me n'havíeu sentit a parlar.

—I tant, però confesso que sempre m'havia pensat que fèieu broma.

—Amb aquestes coses! Oh, d'Artagnan!

—Renoï, també es fa broma amb la mort.

—I és un error, d'Artagnan, perquè la mort és la porta que duu a la perdició o a la salvació.

—D'acord, però, si us plau, no teologitzem, Aramis. Per avui ja en deveu tenir prou, i jo pràcticament he oblidat el poc llatí que no he sabut mai. A més, us he de confessar que no he menjat res des de les deu del matí i tinc una gana que m'alça.

—Ara soparem, amic, però segur que recordeu que avui és divendres i, en un dia així, no puc ni veure ni menjar carn. Si voleu conformar-vos amb el meu sopar, serà a base de tetragònia i fruita.

—Què voleu dir amb tetragònia? —va preguntar d'Artagnan, preocupat.

—Vull dir espinacs bullits —va aclarir Aramis—, però us hi afegiré ous, i això que és una infracció greu a la regla, perquè els ous són carn, atès que engendren els pollastres.

—No serà un festí succulent, però tant li fa, per estar amb vós l'aguantaré.

—Us agraeixo el sacrifici —va dir Aramis—, i si el vostre cos no en treu profit, podeu estar segur que la vostra ànima sí.

—O sigui que esteu decidit a entrar en religió. Què diran els nostres amics, què dirà el senyor de Tréville? Us tractaran de desertor, us aviso.

—No entro en religió, hi torno. És de l'Església que vaig desertar per venir al món, perquè sabeu que em vaig haver de forçar per posar-me l'uniforme de mosqueter.

—No, no ho sé.

—Ignoreu com vaig deixar el seminari?

—Completament.

—Doncs escolteu la meva història. De totes maneres, les Escripures diuen: «Confesseu-vos els uns als altres», i jo ara em confesso a vós, d'Artagnan.

—I jo us absolc per endavant, ja veieu que soc bona persona.

—No feu broma amb les coses santes, amic.

—Digueu, us escolto.

—Era al seminari d'ençà que tenia nou anys, em faltaven tres dies per fer els vint, estava a punt de ser mossèn i tot estava dat i beneït. Una tarda que, segons tenia per costum, anava a una casa que m'agradava visitar —era jove, què voleu!, jove i dèbil — un oficial que veia amb gelosia com jo llegia les vides dels sants a la mestressa de la casa va entrar de cop sense fer-se anunciar. Justament, aquell dia, jo havia traduït un episodi de Judit i acabava de donar a conèixer els meus versos a la dama, que em feia tota mena de compliments i, inclinada per sobre de la meva espatlla, els rellegia amb mi. La posició, una mica abandonada, ho confesso, va ofendre l'oficial, que no va dir res però, quan jo vaig sortir, va sortir darrere meu i em va dir: «Senyor seminarista, us agraden les bastonades?» «No ho sabria dir, senyor», li vaig respondre jo, «perquè ningú ha gosat mai donar-me'n.» «Doncs escolteu-me bé perquè, si torneu a la casa on us he trobat avui, jo gosaré.»

»Em sembla que vaig tenir por, em vaig posar molt blanc i vaig sentir que les cames em feien figa, vaig buscar una resposta i com que no la vaig trobar, vaig callar.

»L'oficial esperava la resposta i, veient que no venia, es va posar a riure, em va girar l'esquena i va entrar a la casa. Jo vaig tornar al seminari.

»Soc un bon gentilhome i tinc la sang calenta, com heu pogut observar, estimat d'Artagnan. L'insult era terrible i, per més que no l'hagués sentit ningú, a mi em bullia ben viu al fons del cor. Vaig declarar als meus superiors que no em sentia prou preparat per a l'ordenació i, a petició meva, la cerimònia es va ajornar un any.

»Vaig anar a veure el millor mestre d'armes de París, vam acordar que em faria una classe d'esgrima al dia, i cada dia, durant un any, vaig fer la classe. Aleshores, el dia que feia un any que havia estat insultat, vaig penjar la sotana, em vaig posar un vestit de cavaller i em vaig presentar a un ball que ofería una dama amiga meva, on sabia que trobaria el meu home. Era al carrer dels Francs-Bourgeois, molt a prop de la Force.

»El meu oficial efectivament hi era. M'hi vaig acostar mentre cantava un lai d'amor mirant tendrament una dona i el vaig interrompre al bell mig de la segona estrofa. “Senyor”, li vaig dir, “encara us molesta que torni a aquella casa del carrer Payenne i encara em donaríeu bastonades, si em vingués de gust de desobeir-vos?”

»L'oficial em va mirar amb sorpresa i va dir: "Què em voleu, senyor? No us conec de res." "Soc el seminarista que llegeix les vides dels sants i que tradueix Judit en vers", vaig respondre jo. "Ah, ja me'n recordo", va dir l'oficial en to burleta, "i què em voleu?" "Voldria que tinguéssiu l'amabilitat de sortir a fer una passejada amb mi." "Demà al matí, si voleu, i amb molt de gust." "No, demà no, si us plau, ara mateix." "Si així ho exigiu..." "Sí, ho exigeixo." "Doncs sortim. Senyores, un momentet, si us plau", va dir l'oficial, "mato el senyor i torno de seguida a cantar-vos l'última estrofa."

»Vam sortir.

»El vaig dur al carrer Payenne, al mateix lloc on feia un any, hora per hora, m'havia fet el compliment que us he explicat. Hi havia una esplèndida llum de lluna. Vam desembeinar les espases i al primer pas el vaig deixar estès.

—Diantre! —va fer d'Artagnan.

—Com que les dames —va continuar Aramis— no van veure tornar el seu cantant i després el van trobar al carrer Payenne travessat per una estocada, tothom va suposar que era jo qui l'havia deixat així i la cosa va fer escàndol. Per això vaig haver de renunciar un quant temps a la sotana. Athos, que havia conegut en aquella època, i Porthos, que m'havia ensenyat algunes bones estocades a part de les classes d'esgrima, em van decidir a demanar una casaca de mosqueter. El rei havia sentit un gran afecte pel meu pare, mort al setge d'Arràs, i me la va concedir. Per tant ja veieu que ara m'ha arribat el moment de tornar al si de l'Església.

—I per què avui més que no ahir o demà? Què us ha passat ara que us inspirei unes idees tan negres?

—Aquesta ferida, estimat d'Artagnan, ha estat un avís del cel.

—Aquesta ferida? Bah! Si està quasi tancada! I a més estic segur que no és la que us fa patir més.

—Doncs quina? —va preguntar Aramis, posant-se vermell.

—En teniu una al cor, Aramis, una que sagna més, feta per una dona.

A Aramis li van brillar els ulls a pesar seu.

—Ah! —va dir, dissimulant l'emoció sota una fingida indiferència—. No parleu d'aquestes coses! Jo, pensar en aquestes coses! Tenir penes d'amor! *Vanitas vanitatum!* Hauria perdut el seny, doncs, a parer vostre, i per qui? Per alguna modisteta, per alguna cambrera a qui hauria fet la cort en una guarnició? Au, vinga.

—Perdoneu, estimat Aramis, però em pensava que havíeu apuntat més amunt.

—Més amunt? I qui soc jo per tenir tanta ambició? Un pobre mosqueter miserable i obscur, que odia les servituds i es troba absolutament desplaçat al món!

—Aramis! Aramis! —va exclamar d'Artagnan mirant el seu amic amb cara de dubte.

—Pols, torno a la pols. La vida està plena d'humiliacions i de dolors —va continuar amb tristor—; tots els fils que la uneixen a la felicitat es trenquen de mica en mica en mans de l'home, sobretot els fils d'or. Oh, estimat d'Artagnan! —va

afegir Aramis amb un lleuger to amarg a la veu—. Creieu-me, amagueu bé els vostres mals, quan en tingueu. El silenci és l'última alegria dels desgraciats. Guardeu-vos de posar ningú sobre la pista dels vostres dolors, els tafaners es beuen les nostres llàgrimes com les mosques es beuen la sang d'un cérvol ferit.

—Ai, estimat Aramis —va dir d'Artagnan, que al seu torn va fer un gran sospir—, això que expliqueu és la meua història.

—Com?

—Sí, la dona que estimava, que adorava, se me l'acaben d'endur per força. No sé on és, on l'han duta; potser és presonera, potser és morta.

—Però almenys teniu el consol de dir-vos que no us ha deixat voluntàriament, que si no en teniu cap notícia és perquè li impedeixen tota comunicació amb vós, mentre que...

—Mentre que...

—Res —va contestar Aramis—, res.

—Així, renunciieu al món per sempre. Ja heu pres la decisió, és una resolució irrevocable?

—Per sempre. Avui sou el meu amic, demà per a mi ja no sereu sinó una ombra, o fins i tot ja no existireu. Quant al món, és un sepulcre i res més.

—Diantre! És molt trist això que dieu.

—Què voleu, la vocació em crida, se m'emporta.

D'Artagnan va somriure i no va respondre. Aramis va continuar.

—I, tanmateix, mentre encara soc a la terra, m'hauria agradat parlar-vos de vós i dels nostres amics.

—I jo —va dir d'Artagnan— hauria volgut parlar-vos de vós, però us veig tan lluny de tot; els amors us fan ois, els amics són ombres, el món és un sepulcre.

—Sí, ja us n'adonareu vós mateix —va dir Aramis amb un altre sospir.

—Doncs no en parlem més —va dir d'Artagnan—, i cremem aquesta carta que sens dubte us anunciava alguna nova infidelitat de la vostra modisteta o de la vostra cambrera.

—Quina carta? —va exclamar vivament Aramis.

—Una carta que va arribar a casa vostra mentre no hi éreu i que em van encomanar que us dugués.

—Però de qui és?

—Oh, d'alguna serventa plorosa, d'alguna modisteta desesperada, potser de la cambrera de la senyora de Chevreuse, que deu haver hagut de tornar a Tours amb la seva mestressa i, per fer l'elegant, ha agafat paper perfumat i ha segellat la carta amb una corona de duquessa.

—Què dieu ara?

—Ara pla, a veure si l'he perduda! —va dir amb sornegueria el jove, fent veure que la buscava—. Sort que el món és un sepulcre, que els homes i per tant les dones són ombres i que l'amor és un sentiment que us fa venir ois!

—Ah, d'Artagnan, d'Artagnan! —va exclamar Aramis—. Em mates!

—Ah, vet aquí! —va dir d'Artagnan.

I es va treure la carta de la butxaca.

Aramis va fer un bot, va agafar la carta, la va llegir o més ben dit la va devorar amb cara radiant.

—Sembla que la serventa té un bon estil —va dir amb indolència el missatger.

—Gràcies, d'Artagnan! —va exclamar Aramis gairebé en èxtasi—. Va haver de tornar a Tours per força, no m'és infidel, encara m'estima. Vine, amic meu, vine que t'abraci, la felicitat m'ofega!

I els dos amics es van posar a ballar al voltant del venerable sant Crisòstom, trepitjant tranquil·lament els papers de la tesi que havien caigut a terra.

En aquell moment, Bazin entrava amb els espinacs i la truita.

—Fuig, desgraciat! —va exclamar Aramis mentre li llançava el solideu a la cara —, torna-te'n d'allà on vens, endu-te'n aquesta horrible verdura i aquest pobre plat! Demana una llebre entatxonada, un capó ben gras, una cuixa de xai a l'all i quatre ampolles de vell borgonya.

Bazin, que mirava el seu amo sense entendre gens el canvi, va deixar caure malenconiosament la truita sobre els espinacs i els espinacs a terra.

—Ha arribat el moment de consagrar la vostra existència al Rei dels Reis —va dir d'Artagnan—, si realment voleu tenir-li una atenció: *Non inutile desiderium in oblatione*.

—Aneu a pastar fang amb el vostre llatí! Estimat d'Artagnan, beguem fresc, per Déu, beguem, beguem molt, i expliqueu-me una mica què passa pel món.

Capítol XXVII

LA DONA D'ATHOS

—Ara falta saber alguna cosa d'Athos —va dir d'Artagnan a l'eixorivit Aramis, quan el va haver posat al corrent de tot el que havia passat a la capital d'ençà que n'havien sortit i després que un excel·lent sopar els hagués fet oblidar a l'un la tesi i a l'altre el cansament.

—Creieu, doncs, que li pot haver passat alguna desgràcia? —va preguntar Aramis—. Athos és tan fred, tan valent i en sap tant, de manejar l'espasa.

—Sí, sens dubte, i ningú reconeix millor que jo la valentia i la destresa d'Athos. Però prefereixo el xoc de les llances que el dels bastons, sobre la meva espasa. Tinc por que Athos no es trobés baquetejat per gentussa, els criats són gent que pica fort i que triga a cansar-se. Per això us confesso que voldria continuar de seguida el viatge.

—Miraré d'acompanyar-vos —va dir Aramis—, tot i que no em sento gaire en condicions de muntar a cavall. Ahir vaig provar les deixuplines que veieu aquí a la paret i el dolor em va impedir de continuar el piadós exercici.

—És que també, amic meu, no s'ha vist mai intentar de guarir un tret d'escopeta a cops de martinet. Però estàveu malalt i la malaltia estava el cervell, això us excusa.

—I quan marxeu?

—Demà a punta de dia. Descanseeu bé, aquesta nit, i demà si podeu hi anirem junts.

—Fins demà, doncs —va dir Aramis—, perquè encara que sigueu de ferro, també deveu tenir necessitat de repòs.

L'endemà, quan d'Artagnan va entrar a l'habitació d'Aramis, el va trobar a la finestra.

—Què mireu? —li va preguntar d'Artagnan.

—Carai, admiro els tres magnífics cavalls que els mossos de la quadra aguanten. És un plaer de príncep viatjar en unes muntures com aquestes.

—Doncs tindreu aquest plaer, estimat Aramis, perquè un d'aquests cavalls és vostre.

—Ah, sí? Quin?

—El que vulgueu dels tres, jo no tinc cap preferència.

—I la rica gualdrapa que el cobreix també és meva?

—Naturalment.

—Ho dieu de per riure.

—D'ençà que parleu francès que no ric.

—Són meves aquestes pistoleres daurades, i la funda de vellut, i la sella clavetejada amb plata?

—Tot vostre, igual que el cavall que renilla és meu i igual que l'altre que giravolta és d'Athos.

—Renoï! Són tres animals esplèndids.

—M'alegra que siguin del vostre gust.

—Són un regal del rei?

—En tot cas, no del cardenal. Però no us preocupeu per saber d'on surten i penseu només que un dels tres és propietat vostra.

—Em quedo el que aguanta el mosso pèl-roig.

—Perfecte!

—Senyor Déu meu! —va exclamar Aramis—. Això em fa passar la mica de mal que em quedava. Hi pujaria amb trenta bales al cos. Ah, redeu, i quins estreps! Ei, Bazin, veniu ara mateix.

Bazin va aparèixer, moix i decandit, al pas de la porta.

—Brunyiu-me l'espasa, prepareu-me el barret i carregueu les pistoles! —va dir Aramis.

—Això últim no cal —el va interrompre d'Artagnan—. A les pistoleres n'hi ha de carregades.

Bazin va sospirar.

—Vinga, Bazin, tranquil·litzeu-vos —va dir d'Artagnan—. El regne del cel es pot guanyar des de qualsevol condició.

—El senyor ja era tan bon teòleg! —va dir Bazin gairebé plorant—. Hauria arribat a bisbe i potser a cardenal.

—Ai, pobre Bazin, a veure, pensa una mica: de què serveix ser home d'Església, m'ho vols dir? No estalvia pas d'anar a la guerra. Ja veus que el cardenal farà la primera campanya amb el casc posat i la partisana al puny, i del senyor de Nogaret de La Valette, què me'n dius? També és cardenal. Pregunta al seu lacai quantes vegades l'ha hagut d'embenar.

—Malauradament ja ho sé, senyor —va sospirar Bazin—, avui dia al món tot va damunt davall.

Mentrestant, els dos joves i el pobre lacai havien baixat.

—Aguanta'm l'estrep, Bazin —va dir Aramis.

I Aramis es va enfilem a la sella amb la gràcia i la lleugeresa que li eren pròpies, però quan l'animal va haver fet unes quantes voltes i uns quants salts el cavaller va sentir uns dolors tan insuportables que va empal·lidir i va estar a punt de caure. D'Artagnan, que en previsió d'aquest accident no l'havia perdut de vista, hi va córrer, el va aguantar i el va acompanyar fins a la seva habitació.

—No patiu, estimat Aramis, cuideu-vos —va dir— i jo aniré a buscar Athos tot sol.

—Sou un home de ferro —li va dir Aramis.

—No, tinc sort, res més. Però com penseu viure mentrestant? Res de tesis ni res de glosses sobre dits i benediccions, d'acord?

Aramis va somriure.

—Faré versos —va dir.

—Això, versos perfumats amb l'olor de la carta de la serventa de la senyora de Chevreuse. Ensenyeu prosòdia a Bazin, això el consolarà. I pel que fa al cavall, munteu-lo cada dia una mica i així us hi acostumareu.

—Oh, estigueu tranquil —va dir Aramis—, quan torneu em trobareu a punt per seguir-vos.

Es van dir adeu i, deu minuts després, d'Artagnan, després d'haver encomanat el seu amic a Bazin i a la mestressa de l'hostal, trotava cap a Amiens.

Com trobaria Athos, si és que el trobava?

La situació en què l'havia deixat era crítica, bé podia haver sucumbit. Aquesta idea, que li va enterbolir el front, va fer que sospirés unes quantes vegades i que formulés unes quantes promeses de venjança. De tots els seus amics, Athos era el de més edat i en conseqüència el que aparentment quedava més lluny dels seus gustos i simpaties.

Això no obstant, sentia una preferència clara per aquell gentilhome. L'aire noble i distingit d'Athos, els llampecs de grandor que de tant en tant sorgien de l'ombra en què es mantenia voluntàriament tancat, l'humor inalterable que en feia el company més fàcil de la terra, l'alegria forçada i mordaç, aquella bravesa que s'hauria pogut titllar de cega si no hagués estat el resultat d'una sang freda excepcional, totes aquestes qualitats provocaven més que l'estima, més que l'amistat de d'Artagnan, en provocaven l'admiració.

En efecte, considerat fins i tot al costat del senyor de Tréville, l'elegant i noble cortesà, Athos, els dies de bon humor, podia aguantar amb avantatge la comparació. No era alt, però portava tan bé la talla, i era tan proporcionat, que més d'una vegada en les seves lluites amb Porthos havia fet doblegar el gegant, la força física del qual havia arribat a ser proverbial entre els mosqueters. El seu cap, d'ulls aguts, nas recte i barbata dibuixada com la de Brutus, tenia un caràcter indefinible de grandesa i de gràcia. Les seves mans, de les quals no tenia cap cura, desesperaven Aramis, que cultivava les seves a còpia de crema d'ametlles i d'oli perfumat. El so de la seva veu era penetrant i melodiós alhora i, a més, el que Athos tenia d'indefinible, ell que sempre es feia petit i discret, era la ciència delicada del món i dels costums de la societat més brillant, una manera de fer de casa bona que es notava encara que no volgués en qualsevol de les seves accions.

Si es tractava d'un dinar, Athos l'organitzava millor que cap altre home del món i feia seure cada comensal segons el lloc i segons el rang que li corresponia pels seus avantpassats o per ell mateix. Si es tractava de ciència heràldica, Athos coneixia totes les famílies nobles del regne, en sabia la genealogia, les aliances, les armes i l'origen de les armes. L'etiqueta no tenia cap detall que li fos desconegut, sabia quins eren els drets dels grans propietaris, coneixia a fons la munteria i la falconeria, i un dia,

parlant d'aquest gran art, havia sorprès el mateix rei Lluís XIII, que tanmateix n'era un mestre.

Com tots els grans senyors de l'època, muntava a cavall i sabia manejar l'espasa a la perfecció. I encara més: la seva educació havia estat tan completa, fins i tot en relació amb els estudis escolàstics, tan rars en aquella època entre els gentilhomes, que somreia amb les llatinades que Aramis deixava anar i que Porthos feia cara d'entendre; fins i tot dues o tres vegades, amb gran sorpresa dels seus amics, quan a Aramis se li escapava algun error bàsic, posava el verb en el temps correcte i el nom en el cas adient. D'altra banda, la seva probitat era inatacable, en aquell segle en què els homes de guerra transigien tan fàcilment amb la religió i la consciència, els amants amb la delicadesa rigorosa dels nostres dies i els pobres amb el setè manament de Déu. Athos era, doncs, un home extraordinari.

I, això no obstant, es veia com aquella natura tan distingida, aquell ésser tan bell, aquella essència tan fina, derivava insensiblement cap a la vida material de la mateixa manera que els vells deriven cap a la imbecilitat física i moral. En les hores de privació, que en Athos eren freqüents, tota la seva part lluminosa s'apagava i el seu costat brillant desapareixia com en una profunda nit.

Aleshores, quan el semideu s'esvania, amb prou feines quedava un home. Amb el cap cot, l'ull apagat, la paraula feixuga i difícil, Athos mirava durant llargues hores bé l'ampolla i el got, bé Grimaud, que acostumat a obeir-lo per signes llegia a la mirada àtona del seu amo fins al més petit desig i el satisfesia a l'acte. Si la reunió dels quatre amics tenia lloc en un d'aquests moments, una paraula expulsada amb un gran esforç era tot el contingent que Athos aportava a la conversa. A canvi, Athos tot sol bevia per quatre, i això sense que es notés sinó per l'arrufament més accentuat de les celles i una tristesa més profunda.

D'Artagnan, de qui ja coneixem l'esperit investigador i penetrant, per més que havia intentat satisfer la curiositat que això li despertava, encara no havia pogut assignar cap causa a aquest marasme, ni distingir-ne les circumstàncies. Athos no rebia mai cartes, Athos no feia mai res que els seus amics no sabessin.

No es podia dir que fos el vi el que li provocava aquella tristesa, perquè al contrari només bevia per combatre-la, tot i que el remei, tal com hem dit, encara la feia més espessa. No es podia atribuir aquell excés d'humor negre al joc, perquè al revés de Porthos, que acompanyava amb cants o renecs totes les variacions de la sort, Athos, quan guanyava, continuava tan impassible com quan perdia. Al cercle dels mosqueters se l'havia vist guanyar en una nit tres mil pistoles, perdre-les i perdre fins i tot el cinturó brodat d'or dels dies de gala, i recuperar-ho tot, més cent lluïsos, sense que les seves magnífiques celles negres s'haguessin aixecat o abaixat ni un mil·límetre, sense que les seves mans haguessin perdut el to nacrat, sense que la seva conversa, que aquella nit era agradable, hagués deixat de ser tranquil·la i agradable.

Tampoc no era la influència atmosfèrica, com en el cas dels nostres veïns anglesos, el que li entenebria la cara, perquè aquella tristesa en general es feia més

intensa quan començava a fer bon temps: juny i juliol eren els mesos més terribles d'Athos.

El present no el preocupava, arronsava les espatlles quan li parlaven del futur; de manera que el secret el tenia en el passat, tal com d'Artagnan havia sentit vagament a dir.

Aquell aire misteriós que surava per sobre de tota la seva persona encara feia més interessant l'home de qui ni els ulls ni la boca, en l'embriaguesa més total, no havien revelat mai res, per hàbils que haguessin estat les preguntes que se li dirigien.

—Ai, el pobre Athos potser és mort, a hores d'ara, i mort per culpa meva —pensava d'Artagnan—, perquè soc jo qui el va arrossegar en aquest afer, del qual ignorava l'origen, del qual ignorava el resultat i del qual no havia de treure cap profit.

—Sense comptar, senyor —responia Planchet—, que molt probablement li devem la vida. Recordeu com va cridar: «Fuig, d'Artagnan! Corre.» I després de descarregar totes dues pistoles, quin terrabastall feia amb l'espasa! Feia l'efecte que hi havia vint homes, o més aviat vint dimonis rabiosos!

I aquestes paraules multiplicaven l'ardor de d'Artagnan, que aleshores esperonava el cavall, el qual, sense necessitat que l'esperonessin, ja duia el seu amo al galop.

Cap a les onze del matí, van distingir Amiens. A dos quarts de dotze eren a la porta del maleït hostel.

D'Artagnan sovint havia rumiat contra el pèrfid hostaler alguna d'aquestes bones venjances que consolen només d'esperar-les. Va entrar, doncs, a l'hostal amb el barret calat fins a les celles, la mà esquerra al pom de l'espasa i fent xiular el fuet amb la mà dreta.

—Em reconeixeu? —va dir a l'hostaler, que sortia a saludar-lo.

—No tinc aquest honor, monsenyor —va respondre l'home, encara enlluernat per la brillantor de l'equipatge de d'Artagnan.

—Ah, no em coneixeu!

—No, monsenyor.

—Doncs ja veureu com dues paraules us faran tornar la memòria. Què vau fer amb el gentilhome a qui vau tenir l'audàcia, fa més o menys quinze dies, d'intentar acusar de ser un falsificador?

L'hostaler va empal·lidir, perquè d'Artagnan havia adoptat una actitud molt amenaçadora i Planchet seguia l'exemple del seu amo.

—Ah, monsenyor, no me'n parreu! —va exclamar l'hostaler amb veu absolutament llagrimosa—. Ah, senyor, com he pagat aquest error! Ah, pobre de mi!

—On és, aquell gentilhome, us dic?

—Si us plau escolteu-me, monsenyor, i sigueu clement. Asseieu-vos, si us plau, us ho prego!

D'Artagnan, mut de còlera i de preocupació, es va asseure, amenaçador com un jutge. Planchet es va quedar orgullosament dret enganxat al seu seient.

—Vet aquí què va passar, senyor —va començar l'hostaler tot tremolós—, perquè ara en aquest moment us reconec: sou vós qui va marxar quan vaig tenir aquella desventurada disputa amb el gentilhome de qui parleu.

—Sí, soc jo, de manera que ja veieu que no cal que espereu cap gràcia si no em dieu tota la veritat.

—Per això escolteu-me i ho sabreu tot.

—Us escolto.

—Les autoritats m'havien avisat que un falsificador famós arribaria al meu hostel amb uns quants companys, tots disfressats de guàrdia o de mosqueter. Els cavalls, els lacais, les cares, m'ho havien descrit tot.

—I què més, què més? —va dir d'Artagnan, que de seguida va reconèixer d'on venien aquelles senyes tan exactes.

—De manera que, d'acord amb les ordres de l'autoritat, que em va enviar un reforç de sis homes, vaig prendre les mesures que em van semblar urgents per defensar-me dels pretesos falsificadors.

—Tornem-hi! —va dir d'Artagnan, a qui aquella paraula de falsificador escalfava terriblement les orelles.

—Perdoneu-me, monsenyor, que digui aquestes coses, però justament són la meua excusa. L'autoritat m'havia fet por i vós sabeu que un hostaler ha d'estar bé amb les autoritats.

—Però em direu, al final, on és aquest gentilhome? Què se n'ha fet? És mort? És viu?

—Paciència, monsenyor, ja hi som. Va passar el que ja sabeu i que la vostra marxa precipitada —va afegir l'hostaler amb una finor que no va passar desapercebuda a d'Artagnan— semblava autoritzar. El vostre amic gentilhome es defensava com un desesperat. El seu criat, que per una desgràcia imprevista havia buscat raons als homes de l'autoritat, disfressats de mossos de quadra...

—Ah, miserable! —va exclamar d'Artagnan—. Estàveu tots d'acord i no sé com és que no us extermino!

—Dissortadament, no, monsenyor, no estàvem tots d'acord, i ara ho veureu. El vostre amic (i perdoneu que no li digui per l'honorable nom que sens dubte porta, però és que no el sabem), el vostre amic, després d'haver deixat fora de combat dos homes amb els dos trets de pistola, reculava tot defensant-se amb l'espasa, amb la qual encara va esguerrar un dels meus homes, i amb un cop del planell de la qual em va estabornir.

—Però acabaràs d'una vegada, desgraciat? —va dir d'Artagnan—. Athos, què va passar amb Athos?

—Tot reculant, tal com he dit a monsenyor, va trobar darrere seu l'escala del celler i, com que la porta era oberta, va tancar-s'hi amb clau i s'hi va atrinxerar. Com que estàvem segurs de tornar-l'hi a trobar, el vam deixar estar.

—Sí —va dir d'Artagnan—, el que volien no era tant matar-lo com empresonar-lo.

—Senyor Déu meu! Empresonar-lo, monsenyor? Es va empresonar ell tot sol, us ho juro. I primer va fer molta feina, havia matat un home a l'acte i dos més estaven greument ferits. Al mort i als dos ferits els seus companys se'ls van endur i no he sentit a parlar mai més ni dels uns ni dels altres. Jo, quan vaig recuperar el coneixement, vaig anar a veure el senyor governador, a qui vaig explicar tot el que havia passat, i a qui vaig preguntar què havia de fer del presoner. Però el senyor governador va semblar que estava a la lluna. Em va dir que ignorava completament de què li parlava, que les ordres que m'havien arribat no venien pas d'ell i que, si tenia la desgràcia de dir a qui fos que ell tenia res a veure amb tota aquella batussa, em faria penjar. Sembla que m'havia equivocat, senyor, que havia pres l'un per l'altre i que el qui hauria d'haver aturat havia fugit.

—I Athos? —va exclamar d'Artagnan, la impaciència del qual es multiplicava per efecte de l'abandó en què l'autoritat deixava la cosa—. On és Athos?

—Com que estava impacient per reparar els errors que havia comès amb el presoner —va continuar l'hostaler—, vaig anar cap al celler per tornar-li la llibertat. Ah, senyor! Ja no era un home, era un dimoni. Quan va sentir la proposta de llibertat, va declarar que allò era un parany i que abans de sortir pensava imposar les seves condicions. Li vaig dir molt humilment, perquè no m'enganyava sobre la mala posició en què m'havia col·locat jo mateix posant-me contra un mosqueter de Sa Majestat, li vaig dir que estava disposat a sotmetre'm a les seves condicions. «D'entrada», va dir, «vull que em tornin el meu lacai armat.»

»Ens vam afanyar a obeir-lo. Perquè com us podeu imaginar, senyor, estàvem disposats a fer tot el que el vostre amic volgués. El senyor Grimaud (aquest sí que va dir com es deia, tot i que no parla gaire), el senyor Grimaud, doncs, va baixar al celler, ferit com estava. Aleshores, quan el seu amo el va haver rebut, va tornar a barrar la porta i ens va ordenar que ens quedéssim a dalt.

—Però em direu d'una vegada on és? On és Athos? —va cridar d'Artagnan.

—Al celler, senyor.

—Què dieu, desgraciat, el teniu tancat al celler des d'aleshores?

—Déu del cel! No, senyor. Nosaltres no el tenim tancat! No sabeu què hi fa, al celler! Ah, si vós poguéssiu fer-lo sortir d'allà, senyor, us ho agrairia tota la vida, us adoraria com al meu sant patró.

—Així és al celler i l'hi trobaré?

—Sens dubte, senyor, s'ha entossudit a quedar-s'hi. Cada dia li passem pel respirador un pa a la punta d'una forca i carn quan en demana. Però, ai, no és pas de pa i de carn que s'atipa més. Un dia vaig intentar baixar amb dos dels meus mossos, però es va posar fet una fera. Vaig sentir que armava les pistoles i que el seu criat armava el mosquetó. I quan li vam preguntar quines intencions tenia, ens va contestar que entre ell i el seu lacai tenien quaranta trets i que els dispararien tots abans de

permetre que ni un de nosaltres trepitgés el celler. Aleshores vaig anar a lamentar-me al governador, que em va respondre que tenia el que m'havia buscat i que així aprendria a insultar els honorables senyors que venien a hostatjar-se a casa meva.

—De manera que des d'aleshores...? —va insistir d'Artagnan, que no es podia aguantar el riure davant de la trista figura de l'hostaler.

—De manera que, des d'aleshores, senyor —va continuar l'home—, duem la vida més pobra que es pugui imaginar, perquè, senyor, heu de saber que tenim totes les provisions al celler. Hi tenim les ampolles de vi i les botes, la cervesa, l'oli i les espècies, el greix i les llonganisses, i com que no podem baixar-hi, ens veiem obligats a negar el beure i el menjar als viatgers que arriben, de manera que cada dia l'hostal hi perd. Una setmana més amb el vostre amic al celler i serà la ruïna.

—I us estarà bé, bergant. Que no es veia, pel nostre aspecte, que érem persones de qualitat i no pas falsaris?

—Sí, senyor, sí, teniu raó —va dir l'hostaler—. Però mireu, mireu, ja es torna a encendre.

—Sens dubte el deuen haver molestat —va dir d'Artagnan.

—Però bé l'hem de molestar —va exclamar l'hostaler—, ens acaben d'arribar dos gentilhomes anglesos.

—I què?

—Que als anglesos els agrada el bon vi, com sabeu, senyor, i aquests han demanat el millor. Per això la meva dona deu haver demanat permís al senyor Athos per entrar i satisfer els senyors, i ell s'hi deu haver negat com de costum. Ah, Senyor Déu meu, i l'esvalot que redobla!

D'Artagnan va sentir, en efecte, un gran soroll cap a la banda del celler. Es va aixecar i, precedit de l'hostaler, que es masegava les mans, i seguit per Planchet, que aguantava el mosquetó ben armat, es va acostar al lloc de l'escena.

Els dos gentilhomes estaven exasperats, havien fet un llarg camí i es morien de gana i de set.

—Però és una tirania, això —exclamaven en molt bon francès, tot i l'accent estranger—, que un home boig no vulgui deixar arribar aquesta bona gent al seu vi. Ah, enfonsarem la porta i, si està massa rabiós, el matarem.

—Ep, calma, senyors! —va dir d'Artagnan traient-se les pistoles del cinturó—. No matareu ningú, si no us sap greu.

—Bé, molt bé —deia darrere la porta la veu tranquil·la d'Athos—, que els deixin entrar, aquests menjadors de criatures, a veure què fan.

Tot i que semblaven valents, els dos gentilhomes anglesos es van mirar amb aire vacil·lant: s'hauria dit que al celler hi havia un d'aquells ogres famèlics, herois gegantins de les llegendes populars, de qui ningú envaeix la caverna impunement.

Hi va haver un moment de silenci, però finalment als dos anglesos els va fer vergonya recular i el més malcarat dels dos va baixar els cinc o sis graons de l'escala i va clavar a la porta una puntada de peu que hauria fet caure una muralla.

—Planchet —va dir d'Artagnan, tot armant les seves pistoles—, jo m'encarrego del de dalt i tu encarrega't del de baix. Ah, senyors, voleu batalla! Doncs batalla tindreu!

—Déu meu —va exclamar la veu fonda d'Athos—, diria que sento d'Artagnan.

—Exacte —va dir d'Artagnan també alçant la veu—, soc jo mateix, amic meu.

—Ah, perfecte —va respondre Athos—, així els adobarem, aquests esbotzadors de portes.

Els gentilhomes havien agafat l'espasa, però es trobaven entre dos focs. Van tornar a vacil·lar un instant, però, igual que el primer cop, l'orgull va vèncer i una segona puntada de peu va fer cruixir la porta de dalt a baix.

—Aparta't, d'Artagnan, aparta't —va cridar Athos—, aparta't que dispero.

—Senyors —va dir d'Artagnan, a qui el seny no abandonava mai—, senyors, penseu-hi! Un moment de paciència, Athos. Us esteu ficant en un mal assumpte i prendreu mal. Aquí el meu criat i jo us engegarem tres trets, del celler us n'arribaran uns altres tants, i després encara tenim les espases, que, us ho ben asseguro, el meu amic i jo manegem força bé. Deixeu-me fer a mi en el vostre bé i el meu. D'aquí a una mica tindreu beure, us ho asseguro.

—Si en queda —va grunyar la veu burleta d'Athos.

L'hostaler va sentir que li baixava per l'espina una suor freda.

—Com, que si en queda? —va murmurar.

—És clar que en quedarà —va fer d'Artagnan—, estigueu tranquil, entre tots dos no es deuen pas haver begut tot el celler. Senyors, torneu les espases a la beina.

—Doncs vós torneu les pistoles al cinturó.

—Amb molt de gust.

I d'Artagnan va donar exemple. Es va girar cap a Planchet i amb un gest li va indicar que desarmés el seu mosquetó.

Els anglesos, convençuts, remugant van tornar les espases a la beina. Els van explicar la història de l'empresonament d'Athos. I com que eren bons gentilhomes van donar la culpa a l'hostaler.

—Ara, senyors —va dir d'Artagnan—, torneu a la vostra habitació i d'aquí a deu minuts jo responc que us portaran tot el que pugueu desitjar.

Els anglesos van saludar i van sortir.

—Ara que estic sol, estimat Athos —va dir d'Artagnan—, obriu-me la porta, si us plau.

—De seguida —va dir Athos.

Aleshores es va sentir un gran soroll de llenya que xocava i de bigues que gemegaven: eren les contraescarpes i els bastions d'Athos, que l'assetjat desmuntava ell mateix.

Poc després, la porta es va moure i van veure aparèixer la cara pàl·lida d'Athos, que amb una mirada ràpida explorava els voltants.

D'Artagnan se li va tirar al coll i el va abraçar tendrament. Va voler dur-lo cap a fora d'aquell lloc humit i aleshores es va adonar que trontollava.

—Esteu ferit? —li va dir.

—Jo! En absolut, el que estic és begut com una sopa, vet aquí, i cap home al món havia fet més per estar-hi. Redeu, hostaler! Jo tot sol dec haver begut almenys cent cinquanta ampolles.

—Misericòrdia! —va exclamar l'hostaler—. Només que el criat n'hagi begut la meitat de l'amo, estic arruïnat.

—Grimaud és un lacai de casa bona, que no es permetria mai el mateix règim que jo. Ell només ha begut de la bota. Mireu, em sembla que s'ha descuidat de tornar a posar el broc. Ho sentiu? Raja.

D'Artagnan va deixar anar una riallada que va transformar l'esgarrifança de l'hostaler en fogots.

En el mateix moment, Grimaud va aparèixer darrere del seu amo, amb el mosquetó a l'espatlla i el cap tremolós, com els sàtirs borratxos dels quadres de Rubens. Anava regat per davant i per darrere amb un líquid greixós que l'hostaler va reconèixer que era el seu millor oli d'oliva.

El seguici va travessar la gran sala i va anar a instal·lar-se a la millor habitació de l'hostal, que d'Artagnan va ocupar sense com val ni com costa.

Entretant, l'hostaler i la seva dona van córrer a baixar amb llums al celler, que els havia estat prohibit tants de dies i on els esperava un espectacle horrorós.

Després de les fortificacions en les quals Athos havia obert una bretxa per sortir, formades per llenya, taulons i botes buides, tot apilonat segons les regles de l'art de l'estratègia, es veien d'ací d'allà, nedant en bassals d'oli i de vi, els ossos de tots els pernils menjats, mentre un munt d'ampolles trencades cobria tot el racó esquerre del celler i una bota, l'aixeta de la qual havia quedat oberta, perdia per aquesta obertura les últimes gotes de la seva sang. Com diu el poeta de l'antiguitat, la imatge de la devastació i de la mort hi regnava com en un camp de batalla.

De cinquanta llonganisses penjades de les bigues, amb prou feines en quedaven deu.

Aleshores els brams de l'hostaler i de l'hostalera van travessar la volta del celler. Fins i tot d'Artagnan es va commoure. Athos no va ni girar el cap.

Però després del dolor va venir la ràbia. L'hostaler va agafar un ast i, desesperat, va córrer a l'habitació on els dos amics s'havien retirat.

—Vi! —va dir Athos en veure'l entrar.

—Vi! —va exclamar l'hostaler estupefacte—. Vi! Però n'heu begut per més de cent pistoles: soc un home arruïnat, perdut, aniquilat!

—Bah! —va dir Athos—. Si sempre ens hem quedat amb set.

—Si us haguéssiu acontentat amb beure, encara; però heu trencat totes les ampolles.

—Em vau empènyer contra un piló que va caure. És culpa vostra.

—M'heu fet perdre tot l'oli!

—L'oli és un bàlsam sobirà per a les ferides i el pobre Grimaud bé s'havia de curar les que li havíeu fet.

—Totes les llonganisses rosegades!

—En aquest celler hi ha moltíssimes rates.

—M'ho pagareu, tot això! —va cridar l'hostaler, exasperat.

—Tros d'animal! —va dir Athos posant-se dret. Però va tornar a caure assegut; acabava d'arribar al límit de les seves forces.

D'Artagnan el va socórrer alçant el fuet.

L'hostaler va fer un pas enrere i van començar a caure-li les llàgrimes.

—Així n'aprendreu —va dir d'Artagnan—, de tractar amb més cortesia els hostes que Déu us envia.

—Déu... voleu dir el dimoni!

—Bon amic meu —va dir d'Artagnan—, si ens torneu a inflar el cap, ens tancarem tots quatre al celler i així veurem si els estralls són de debò tan importants com dieu.

—Doncs, sí, senyors —va fer l'hostaler—, em vaig equivocar, ho confesso, però tot pecat vol misericòrdia. Vós sou senyors i jo soc un pobre hostaler, tingueu pietat de mi.

—Ah, si parles així —va dir Athos— em trencaràs el cor i em faràs rajar les llàgrimes igual que el vi rajava de les teves botes. No som tan dolents com semblen. A veure, vine aquí i parlem-ne.

L'hostaler es va acostar amb una certa inquietud.

—Vine, et dic, i no tinguis por —va continuar Athos—. Quan anava a pagar-te, vaig deixar la bossa sobre la taula.

—Sí, monsenyor.

—A la bossa hi havia seixanta pistoles, on és ara?

—Dipositada davant del jutge, monsenyor. Havien dit que era moneda falsa.

—Doncs bé, ves que te la tornin i et quedes les seixanta pistoles.

—Però monsenyor sap molt bé que el jutge no deixa anar el que té. Si fos moneda falsa, encara hi hauria esperances, però dissortadament és moneda bona.

—Espavila't amb ell, no és assumpte meu, perquè a més no em queda ni un cèntim.

—A veure —va dir d'Artagnan—, i l'antic cavall d'Athos, on és?

—A la quadra.

—Quant val?

—A tot estirar cinquanta pistoles.

—En val vuitanta. Agafa'l i no en parlem més.

—Què dius! Vens el meu cavall, vens el meu Bajazet? —va saltar Athos—. I com aniré de campanya, a cavall de Grimaud?

—Te'n porto un altre —va dir d'Artagnan.

—Un altre?

—I magnífic! —va exclamar l'hostaler.

—Aleshores, si n'hi ha un altre de més bo i més jove, agafa el vell i a beure!

—Què voleu beure? —va preguntar l'hostaler, ja tranquil del tot.

—Del vi que hi ha al fons, al costat de les llates. Encara en queden vint-i-cinc ampolles, totes les altres es van trencar amb la caiguda. Pugeu-nos-en sis.

—Però aquest home és un bocoi! —es va dir l'hostaler—. Si es queda quinze dies més i paga el que beu, remuntaré el negoci.

—I no et descuidis —va continuar d'Artagnan— de pujar quatre ampolles del mateix als dos senyors anglesos.

—Ara —va dir Athos—, mentre esperem que ens portin el vi, explica'm, d'Artagnan, com estan els altres, digues.

D'Artagnan li va explicar com havia trobat Porthos al llit amb una revinclada, i Aramis a una taula entre dos teòlegs. Quan acabava, l'hostaler va entrar amb les ampolles que havien demanat i un pernil que, per sort seva, havia quedat fora del celler.

—Molt bé —va dir Athos mentre omplia el seu got i el de d'Artagnan—. Per Porthos i per Aramis. Però i vós, amic meu, què teniu i què us ha passat, personalment? Us trobo un aire sinistre.

—Ai! —va dir d'Artagnan—. Soc el més desgraciat de tots, jo!

—Tu, desgraciat, d'Artagnan! —va dir Athos—. Què vol dir que ets desgraciat? Explica-m'ho.

—Després —va dir d'Artagnan.

—Després! I per què després? Perquè et penses que estic begut? A veure si saps una cosa: no tinc mai les idees tan clares com amb el vi. O sigui que parla, soc tot orelles.

D'Artagnan va explicar la seva aventura amb la senyora Bonacieux.

Athos el va escoltar sense badar boca i, quan va haver acabat, va dir:

—Misèries, tot això —va dir Athos—, misèries!

Era la paraula d'Athos.

—Sempre dieu *misèries*, estimat Athos! —va dir d'Artagnan—. No us està bé, a vós que no heu estimat mai.

L'ull mort d'Athos es va encendre de cop, però només va ser un llampec i de seguida va tornar a quedar apagat i perdut com abans.

—És veritat —va dir tranquil·lament—, no he estimat mai, jo.

—Veieu com feu mal fet, cor de pedra —va dir d'Artagnan—, de ser dur amb els qui tenim el cor tendre.

—Cors tendres, cors ferits —va dir Athos.

—Què dieu?

—Dic que l'amor és una rifa on qui guanya, guanya la mort! Teniu molta sort d'haver perdut, creieu-me, estimat d'Artagnan. I si us puc donar un consell, és que

perdeu per sempre.

—Semblava que m'estimava tant!

—Semblava.

—Oh, m'estimava!

—Criatura! No hi ha cap home que no s'hagi pensat com vós que la seva amant l'estimava, i no hi ha cap home a qui la seva estimada no hagi enganyat.

—Tret de vós, Athos, que no n'heu tingut mai.

—És veritat —va dir Athos, després d'un moment de silenci—. Jo no n'he tingut mai. Beguem!

—Però aleshores, filòsof com sou —va dir d'Artagnan—, instrüiu-me, ajudeu-me; necessito que em consolin.

—Que us consolin de què?

—De la meva dissort.

—La vostra dissort fa riure —va dir Athos arronsant les espatlles—. Em faria curiositat saber què diríeu si us expliqués una història d'amor.

—Que us va passar a vós?

—O a un amic meu, tant és!

—Digueu, Athos, digueu.

—Val més que beguem.

—Beveu i expliqueu.

—De fet, sí —va dir Athos buidant el got i tornant-lo a omplir—, totes dues coses van la mar de bé juntes.

—Us escolto —va dir d'Artagnan.

Athos es va recollir i, a mesura que es recollia, d'Artagnan el veia empal·lidir. Es trobava en aquell moment de l'embriaguesa en què els bevedors corrents cauen i dormen. En canvi ell somiava en veu alta sense dormir. Aquell somnambulisme de l'embriaguesa tenia un no-sé-què aterridor.

—Esteu segur que voleu? —va preguntar.

—Si us plau —va dir d'Artagnan.

—Que sigui tal com voleu, doncs. Un amic meu, un amic meu, ho sentiu? No pas jo —va dir Athos, que es va interrompre amb un somriure trist—, un dels comtes de la meva província, és a dir del Berry, noble com un Dandolo o un Montmorency, a vint-i-cinc anys es va enamorar d'una noia de setze, bonica com un sol. A través de la ingenuïtat de la seva edat traspuava un esperit ardent, un esperit que no era de dona, sinó de poeta; no era agradable, era embriagadora; vivia en una petita vila, amb el seu germà mossèn. Tots dos hi havien arribat procedents de no se sabia on, però veient-la tan bonica i veient el seu germà tan devot, ningú pensava a preguntar-los d'on venien. D'altra banda, es deia que eren de bona extracció. El meu amic, que era el senyor del país, hauria pogut seduir-la o fer-la seva per força, com hagués volgut, era l'amo: qui hauria corregut a ajudar dos forasters, dos desconeguts? Malauradament era honrat i s'hi va casar. El ximple, el babau, l'imbècil!

—Però per què tot això, si l'estimava? —va preguntar d'Artagnan.

—Espereu —va dir Athos—. La va dur al seu castell i en va fer la primera dama de la província, i per fer-li justícia cal dir que es comportava del tot d'acord amb el seu rang.

—I doncs? —va preguntar d'Artagnan.

—Doncs que un dia que havia anat de cacera amb el seu marit —va continuar Athos en veu baixa i parlant més aviat de pressa—, va caure del cavall i va perdre els sentits. El comte va córrer a auxiliar-la i, com que la roba l'ofegava, la va tallar amb el punyal i li va destapar l'espatlla. Endevineu què hi tenia, d'Artagnan? —va preguntar Athos amb una gran rialla.

—Com puc saber-ho? —va fer d'Artagnan.

—Una flor de lis —va dir Athos—. Estava marcada!

I Athos va buidar d'un glop el got que tenia a la mà.

—Malviatge! —va exclamar d'Artagnan—. Què dieu ara?

—La veritat. Amic meu, l'àngel era un dimoni. La pobra noieta havia robat.

—I què va fer el comte?

—El comte era un gran senyor, a les seves terres tenia dret d'alta i baixa justícia: va acabar d'esquinçar el vestit de la comtessa, li va lligar les mans a l'esquena i la va penjar d'un arbre.

—Déu meu! Athos! Un assassinat! —va exclamar d'Artagnan.

—Sí, un assassinat, res més —va dir Athos blanc com la mort—. Però diria que em deixen sense vi.

I Athos va agafar pel coll l'última ampolla que quedava, se la va acostar a la boca i la va buidar d'una tirada, com si hagués estat un got normal i corrent.

Després va deixar caure el cap entre les mans. D'Artagnan es va quedar quiet davant seu, glaçat de l'esglai.

—Això em va guarir de les dones boniques, poètiques i enamorades —va dir Athos posant-se dret, sense que se li acudís continuar l'apòleg del comte—. Que Déu us concedeixi el mateix! Beguem!

—Així es va morir? —va balbucejar d'Artagnan.

—Redeu! —va dir Athos—. Acosteu el got. Pernil, bergant —va cridar Athos—, ens falta beure!

—I el seu germà? —va afegir tímidament d'Artagnan.

—El seu germà? —va repetir Athos.

—Sí, el mossèn.

—Ah, me'n vaig informar per fer-lo penjar, també, però se m'havia anticipat i havia deixat la parròquia el dia abans.

—I almenys es va saber qui era aquell miserable?

—Segur que devia ser el primer amant i el còmplice de la noia, un digne home que havia fet veure que era mossèn potser per casar la seva estimada i assegurar-li el futur. Espero que l'esquarteressin.

—Oh, Déu meu! Déu meu! —va fer d'Artagnan, aclaparat per l'horrible aventura.

—Mengeu pernil, d'Artagnan, és exquisit —va dir Athos tallant-ne una llesca que tot seguit va posar al plat del jove—. Quina mala sort que no n'hi hagués quatre com aquest al celler! M'hauria begut cinquanta ampolles més.

D'Artagnan no podia continuar suportant aquella conversa, que l'hauria fet tornar boig; va deixar caure el cap entre les mans i va fer veure que dormia.

—Els joves ja no saben beure —va dir Athos mirant-lo amb compassió—, i això que aquest és dels millors...!

Capítol XXVIII

TORNADA

D'Artagnan havia quedat aclaparat per la terrible confidència d'Athos. Això no obstant, en aquella revelació hi havia moltes coses que encara no veia clares. D'entrada, l'havia fet un home completament borratxo a un altre que anava mig begut, i tanmateix, malgrat la boira que fa pujar al cervell el fum de dues o tres ampolles de borgonya, d'Artagnan, en despertar-se l'endemà al matí, tenia present a l'esperit cada paraula d'Athos com si, a mesura que li queien de la boca, se li haguessin quedat gravades. Aquest dubte no va fer sinó que tingués un desig més viu d'arribar a una certesa i va passar a veure el seu amic amb la intenció ben ferma de continuar la conversa del dia abans. Però va trobar Athos absolutament recuperat, és a dir, com el més fi i el més impenetrable dels homes.

D'altra banda el mosqueter, després d'estrènyer-li la mà, se li va anticipar.

—Ahir havia begut molt, estimat d'Artagnan —va dir—, ho he notat aquest matí amb la llengua, que encara tenia pastosa, i amb el pols, que tenia molt agitat. M'hi jugo el coll que vaig dir mil extravagàncies.

I, dient aquestes paraules, mirava el seu amic amb una fixesa que el va fer sentir incòmode.

—No, no —va replicar d'Artagnan—, i si ho recordo bé no vau dir res d'estrany.

—Ah, em sorpreneu! Em pensava que us havia explicat una història absolutament lamentable.

I mirava el jove com si hagués volgut llegir-li els racons més amagats del cor.

—A fe! —va dir d'Artagnan—. Devia estar encara més borratxo que vós, perquè no recordo res.

Athos no es va conformar amb aquesta resposta i va continuar:

—Sens dubte us heu adonat, estimat amic, que no a tothom li fa el mateix efecte, el beure, hi ha qui té la borratxera trista i qui la té alegre. Jo tinc el beure trist i, quan començo a estar begut, m'agafa la mania d'explicar totes les històries tètriques que la meva estúpida mainadera em va ficar al cap. Tinc aquest defecte, un defecte capital, és veritat, però tret d'això soc un bon bevedor.

Athos deia això amb tanta naturalitat que va fer trontollar el convenciment de d'Artagnan.

—Ah, és això, doncs, és clar —va fer el jove, intentant copsar la veritat—, és d'això que me'n recordo, d'altra banda com qui recorda un somni, que vam parlar de penjats.

—Ah, ho veieu —va dir Athos empal·lidint i tot i així intentant riure—, n'estava segur, els penjats són el meu malson.

—Sí, sí —va continuar d'Artagnan—, ara em torna la memòria. Sí, parlàveu... espereu... parlàveu d'una dona.

—Ho veieu —va respondre Athos ja absolutament blanc—, és la meva gran història de la dona rossa, i quan explico aquesta és que estic com una sopa.

—Sí, exacte —va dir d'Artagnan—, la història de la dona rossa, alta i bonica, d'ulls blaus.

—Sí, i penjada.

—Pel seu marit, que era un senyor conegut vostre —va continuar d'Artagnan mirant fixament Athos.

—Fixeu-vos que fàcil seria comprometre un home quan hom ja no sap el que es diu —va dir Athos arronsant les espatlles, com si ell mateix es fes pena—. Decididament, no vull tornar a beure més del compte, d'Artagnan, és molt mal costum.

D'Artagnan va guardar silenci.

Aleshores Athos, canviant de cop de conversa, va dir:

—Per cert, gràcies pel cavall que em vau dur.

—Us agrada? —va preguntar d'Artagnan.

—Sí, però no era un cavall resistent.

—Us equivoqueu. Jo hi vaig fer deu llegües en menys d'una hora i mitja i no semblava que hagués fet sinó una volta a la plaça de Saint-Sulpice.

—Ah, manoi! Fareu que em sàpiga greu.

—Greu?

—Sí, me n'he desfet.

—Què voleu dir?

—El cas és que aquest matí m'he despertat a les sis. Vós dormíeu com un soc i jo no sabia què fer; encara estava tot enterbolit de la disbauxa d'ahir. He baixat a la sala gran i he vist un dels nostres anglesos que negociava un cavall amb un maquinýo, perquè el seu s'havia mort ahir d'un cop de sang. M'hi he acostat i quan he sentit que ofería cent pistoles per un cavall torrat, li he dit: «Per Déu, cavaller, jo també tinc un cavall per vendre.» «I molt bonic», ha dit ell, «el vaig veure ahir, el criat del vostre amic l'aguantava.» «Trobeu que val cent pistoles?» «Sí, que voleu donar-lo per aquest preu?» «No, però us el jugo.» «Voleu que ens el juguem?» «Sí.» «A què?» «A daus.»

»I així ho hem fet, i he perdut el cavall. Ah, però he recuperat la gualdrapa.

D'Artagnan va fer mala cara.

—Us reca? —va dir Athos.

—Doncs sí, ho confesso —va dir d'Artagnan—. Aquest cavall havia de servir per fer-nos reconèixer un dia de batalla. Era una penyora, un record. Athos, heu comès un error.

—Ah, estimat amic! Poseu-vos al meu lloc —va continuar el mosqueter—. M'avorria com un mort i a més, a fe, no m'agraden els cavalls anglesos. A veure, si

només és qüestió que ens reconeguim, amb la sella n'hi haurà prou, és remarcable. I pel que fa al cavall, segur que trobarem alguna excusa que n'expliqui la desaparició. Què diantre, els cavalls són mortals. Posem que el meu ha tingut el borm o l'alifac.

D'Artagnan no desarrufava el front.

—M'empipa —va continuar Athos— que sembleu donar tanta importància a aquests animals, perquè encara no us ho he explicat tot.

—Què més heu fet?

—Després de perdre el cavall, nou a deu, ja ho veieu, se m'ha acudit la idea de jugar-me el vostre.

—Sí, però només ha estat una idea, espero?

—No, que l'he executat a l'instant.

—Ah, això mateix! —va exclamar d'Artagnan, inquiet.

—He jugat i he perdut.

—El meu cavall?

—El vostre cavall; set a vuit, només per un punt... ja sabeu la dita.

—Athos, us juro que heu perdut el senderi!

—Amic meu, era ahir, quan us explicava les meves històries poca-soltes, que m'havíeu d'haver dit això, no pas aquest matí. L'he perdut, doncs, amb tots els guarniments i arnesos.

—És horrorós!

—I espereu, que no ho sabeu tot: seria un jugador excellent, si no m'entossudís; però m'entossudeixo, és com quan bec; m'entossudeixo i...

—Però què més us heu pogut jugar, si no us quedava res?

—Oh sí, sí, amic meu. Ens quedava el diamant que dueu al dit i que ahir vaig veure.

—El diamant! —va exclamar d'Artagnan posant-se de cop la mà damunt l'anell.

—I com que hi entenc, perquè jo també n'havia tingut, d'aquests, el vaig estimar en mil pistoles.

—Espero —va dir seriosament d'Artagnan mig mort de por— que no us hàgiu atrevit a mencionar el meu diamant?

—Al contrari, estimat amic. El diamant era el nostre únic recurs; amb ell podia recuperar els guarniments i els cavalls i, a més, diners per al viatge.

—Athos, em feu estremir! —va exclamar d'Artagnan.

—O sigui que he parlat del vostre diamant al meu company de joc, que també s'hi havia fixat. Què diantre, amic, porteu al dit una estrella del cel i voldríeu que no cridés l'atenció! Impossible!

—Acabeu d'una vegada, acabeu! —va dir d'Artagnan—, perquè us asseguro que amb la vostra sang freda em mateu!

—Així doncs hem dividit el diamant en deu parts de cent pistoles cadascuna.

—Ah, ho dieu per riure o per posar-me a prova? —va dir d'Artagnan, a qui la còlera començava a agafar pels cabells igual com Minerva agafa Aquil·les a *La*

Ilíada.

—No, no és cap broma, sang de Déu! Hauria volgut veure què hauríeu fet, vós! Feia quinze dies que no havia vist ni una ànima i que m'estava allà mort de fàstic només alternant amb ampolles.

—No és cap raó per jugar-se el meu diamant, això! —va respondre d'Artagnan estrenyent la mà amb una crispació nerviosa.

—Escolteu el final: deu parts de cent pistoles cadascuna en deu tirades sense revenja. En tretze tirades ho he perdut tot. En tretze tirades! El 13 sempre m'ha estat fatal, va ser un 13 de juliol que...

—Rediantre! —va exclamar d'Artagnan alçant-se de taula: la història del moment li havia fet oblidar la del dia abans.

—Paciència —va dir Athos—, tenia un pla. L'anglès és un original, al matí l'havia vist parlant amb Grimaud i Grimaud m'havia avisat que li havia fet propostes per entrar al seu servei. I li jugo Grimaud, el silenciós Grimaud, dividit en deu parts.

—Ah, aquesta sí que és bona! —va dir d'Artagnan amb una riallada que se li va escapar a pesar seu.

—Grimaud en persona, us ho imagineu! I amb les deu parts de Grimaud, que en total no val ni un ducat de plata, recupero el diamant. Ara digueu si la perseverança no és una virtut.

—A fe que fa riure! —va exclamar d'Artagnan consolat i aguantant-se les costelles.

—Podeu entendre que, sentint que estava de vena, no he dubtat a tornar-me a jugar el diamant.

—Ah, no pot ser! —va dir d'Artagnan, un altre cop amb mala cara.

—He recuperat els vostres guarniments, el vostre cavall, després els meus guarniments i el meu cavall, i després he tornat a perdre. En resum, tenim els vostres guarniments i els meus. I així estem. Ha estat una bona jugada, de manera que aquí he plegat.

D'Artagnan va respirar com si li haguessin tret tot l'hostal de sobre.

—O sigui que conservo el diamant? —va preguntar tímidament.

—Intacte, amic meu! Més els arreus del vostre Bucèfal i del meu.

—Però què farem dels guarniments sense cavalls?

—Tinc una idea.

—Athos, em feu por.

—Escolteu, fa molt de temps que no heu jugat, vós, oi?

—I no tinc cap ganes de jugar.

—No jureu res. Fa molt de temps que no heu jugat, deia, de manera que deveu tenir bona mà.

—I què?

—Doncs que l'anglès i el seu company encara són aquí. He vist que els guarniments els sabien molt de greu. I a vós sembla que us sap greu el cavall. Al

vostre lloc, jo em jugaria els guarniments contra el cavall.

—Però no en voldrà només uns.

—Jugueu-vos-els tots dos, mal llamp! No soc pas egoista com vós, jo.

—Ho faríeu? —va dir d'Artagnan, indecís, de tant com l'anava envaint a pesar seu la confiança d'Athos.

—Paraula d'honor, a una tirada.

—Però és que havent perdut els cavalls, volia de totes totes conservar els guarniments.

—Doncs aleshores jugueu-vos el diamant.

—Ah, no, això és una altra cosa: mai, mai.

—Diantre! —va dir Athos—. Us proposaria que us juguéssiu Planchet, però com que això ja ho he fet, ara els anglesos potser ja no ho voldrien.

—Sabeu què, estimat Athos —va dir d'Artagnan—, prefereixo no arriscar res.

—És una llàstima —va dir fredament Athos—, l'anglès està folrat de pistoles. Vinga, redeu! Proveu una tirada, una tirada és un moment.

—I si perdo?

—Guanyareu.

—Però i si perdo?

—Doncs donareu els guarniments.

—Va, doncs, una tirada —va dir d'Artagnan.

Athos se'n va anar a buscar l'anglès i el va trobar a la quadra, on examinava els guarniments amb enveja. Era el moment. Va posar les seves condicions: els dos guarniments contra un cavall o cent pistoles, a triar. L'anglès va calcular de pressa: els dos guarniments junts valien tres-centes pistoles. Va encaixar.

D'Artagnan va tirar els daus tremolant i va treure un tres. La seva blancor va espantar Athos, que es va limitar a dir:

—Una mala tirada, company. Tindreu els cavalls guarnits, senyor.

L'anglès, triomfant, no es va molestar ni a remenar els daus. Els va tirar a la taula sense mirar, de tan segur com estava de la seva victòria. D'Artagnan s'havia girat per amagar el mal humor.

—Renoï —va dir Athos amb veu tranquil·la—, aquesta tirada és extraordinària i només l'he vista quatre cops a la vida: dos asos!

L'anglès va mirar i va quedar gelat. D'Artagnan va mirar i va quedar encantat.

—Sí —va continuar Athos—, només quatre vegades: una a casa del senyor de Créquy; una altra a casa meva, al camp, al meu castell de... quan tenia un castell; la tercera a casa del senyor de Tréville, on ens va sorprendre a tots, i finalment la quarta a la taverna, on em va sortir a mi i em va fer perdre cent lluisos i un sopar.

—Així el senyor s'enduu el cavall —va dir l'anglès.

—Exacte —va dir d'Artagnan.

—Així no hi ha revenja?

—Les condicions deien sense revenja, us en recordeu?

—És veritat. Donarem el cavall al vostre criat, senyor.

—Un moment —va dir Athos—, amb el vostre permís, senyor, voldria parlar un segon amb el meu amic.

—Feu.

Athos es va apartar amb d'Artagnan.

—Ara què més vols —li va dir d'Artagnan—, temptador, vols que jugui, és això?

—No, vull que penseu.

—En què?

—Agafareu el cavall, no?

—És clar.

—Us equivoqueu, jo agafaria les cent pistoles. Sabeu que us heu jugat els guarniments contra el cavall o cent pistoles, a triar.

—Sí.

—Jo agafaria les cent pistoles.

—Doncs en canvi jo agafo el cavall.

—I us equivoqueu, us ho repeteixo. Què farem d'un cavall per a tots dos, no puc pas muntar a la gropa, semblaríem els fills d'Aymon que han perdut els germans. No em podeu humiliar cavalcant al meu costat sobre aquest animal magnífic. Jo, sense vacil·lar ni un moment, agafaria les cent pistoles, necessitem diners per tornar a París.

—Per a mi és important, aquest cavall, Athos.

—I us equivoqueu, amic meu. Un cavall es fa un esquinç, un cavall ensopega i es nafra, un cavall menja en una menjadora on ha menjat un cavall amb borm i ja teniu un cavall o més ben dit cent pistoles perdudes. L'amo ha d'alimentar el cavall, mentre que en canvi cent pistoles alimenten l'amo.

—Però i com tornarem?

—Amb els cavalls dels nostres lacais, redeu! Sempre es veurà pel nostre aspecte que som persones de bona condició.

—La cara que farem sobre aquests pobres animals, mentre Aramis i Porthos presumeixen amb les seves bèsties!

—Aramis! Porthos! —va exclamar Athos, i es va posar a riure.

—Què? —va preguntar d'Artagnan, que no entenia la hilaritat del seu amic.

—Res, res, continuem —va dir Athos.

—Així, trobeu que...

—Que heu d'agafar les cent pistoles, d'Artagnan. Amb les cent pistoles viurem com reis fins a final de mes. Hem passat molts treballs, sabeu, i ens anirà bé de descansar una mica.

—Descansar! Oh, no, Athos! Així que siguem a París em poso a buscar aquella pobra dona.

—I us penseu que per buscar-la el cavall us ajudarà més que uns bons lluisos d'or? Agafeu les cent pistoles, amic meu, agafeu les cent pistoles.

D'Artagnan només necessitava una raó per rendir-se. Aquesta la va trobar excel·lent. A més, si resistia més, temia passar per egoista als ulls d'Athos, de manera que va assentir i va escollir les cent pistoles, que l'anglès li va comptar a l'acte.

A partir d'aquest moment ja només van pensar a marxar. La pau que van firmar amb l'hostaler, a més del vell cavall d'Athos, els va costar sis pistoles. D'Artagnan i Athos van agafar els cavalls de Planchet i de Grimaud, i els dos criats es van posar en camí a peu carregats amb les selles sobre el cap.

Per mal muntats que anessin els dos amics, de seguida van deixar enrere els criats i van arribar a Crèvecœur. De lluny van veure Aramis melangiosament recolzat a la seva finestra, mirant, igual que *la bona Anna*, una polseguera a l'horitzó.

—Ep, Aramis! Què diantre feu així? —van cridar els dos amics.

—Ah, sou vosaltres, d'Artagnan, Athos —va dir el jove—, reflexionava sobre la rapidesa amb la qual se'n van els béns d'aquest món, i el meu cavall anglès, que s'allunyava i que acaba de desaparèixer entre un remolí de pols, era una imatge viva de la fragilitat de les coses de la terra. Tota la vida es pot resumir en tres paraules: *Erit, est, fuit*.

—Que en el fons vol dir? —va preguntar d'Artagnan, que començava a sospitar la veritat.

—Vol dir que acabo de deixar-me enganyar: seixanta lluïsos, un cavall que, per la manera com ha marxat, al trot deu fer cinc llegües l'hora.

D'Artagnan i Athos van esclatar a riure.

—Estimat d'Artagnan —va dir Aramis—, no us empipeu amb mi, si us plau: la necessitat no té llei. D'altra banda soc el primer perjudicat, perquè aquest maquiný infame m'ha robat cinquanta lluïsos, almenys. Ah, vosaltres sí que sou bons estalviadors! Veniu amb els cavalls dels vostres lacais i feu menar els cavalls de luxe pel ronsal, a poc a poc i per etapes curtes.

En aquell mateix moment, un furgó que feia una estona que es veia arribar pel camí d'Amiens es va aturar i en van sortir Grimaud i Planchet amb les selles al cap. El furgó se'n tornava buit cap a París i els dos lacais s'havien compromès, a canvi del transport, a donar de beure al cotxer durant el trajecte.

—Què és això? —va dir Aramis en veure el que passava—. Només les selles?

—Ara ho enteneu? —va dir Athos.

—Amics meus, ben igual que jo. He conservat els guarniments, per instint. Ei, Bazin! Porteu els meus guarniments nous aquí amb els dels senyors.

—I què heu fet dels vostres capellans? —va preguntar d'Artagnan.

—Estimat amic, l'endemà els vaig convidar a sopar —va dir Aramis—. Aquí hi ha un vi magnífic, tot sigui dit de passada. Els vaig fer beure tant com vaig poder i aleshores el rector em va prohibir que deixés l'uniforme i el jesuïta em va demanar que el fes entrar de mosqueter.

—Sense tesi! —va cridar d'Artagnan—. Sense tesi! Jo demano la supressió de la tesi!

—D'ençà d'aleshores —va continuar Aramis—, visc agradablement. He començat un poema en versos d'una síl·laba; és força difícil, però el mèrit de les coses rau en la dificultat. El tema és galant, us en llegiré el primer cant, té quatre-cents versos i dura un minut.

—A fe, estimat Aramis —va dir d'Artagnan, que odiava els versos gairebé tant com el llatí—, si sumeu al mèrit de la dificultat el de la brevetat esteu segur que el vostre poema tindrà, almenys, dos mèrits.

—A més respira passions honestes —va continuar Aramis—, ja ho veureu. Ah, amics, així tornem a París? Perfecte, estic a punt; tornarem a veure el bon Porthos, ja era hora. Us creureu que el trobava a faltar, en aquell gran mussol? Ell no, que no s'hauria venut el cavall, ni contra un reialme. Ja el vull veure sobre el seu animal i sobre la sella. Estic segur que semblarà el Gran Mogol.

Van fer una parada d'una hora per deixar respirar els cavalls. Aramis va pagar el seu compte, va instal·lar Bazin al furgó amb els seus companys i es van posar en camí per anar a trobar Porthos.

El van trobar llevat, menys pà·lid que no l'havia vist d'Artagnan durant la primera visita, i assegut a una taula parada per a quatre persones, tot i que hi era ell tot sol. Damunt la taula hi havia carns elegantment lligades, vins escollits i fruita magnífica.

—Ah, senyors —va dir aixecant-se—, arribeu al punt. Justament començava amb la sopa i m'acompanyareu.

—Oh, oh —va fer d'Artagnan—, aquestes ampolles no les ha pas agafat Mosquetó amb el llaç, i a més aquí hi ha un fricandó entatxonat i un filet de bou...

—Em recupero —va dir Porthos—, em recupero, no hi ha res que afebleixi com aquestes maleïdes revinclades. Heu tingut mai una revinclada, Athos?

—No, mai. Però recordo que a l'escaramussa que vam tenir al carrer Férou vaig rebre un cop d'espasa que, al cap de quinze o divuit dies, em va produir exactament aquest mateix efecte.

—Però tot aquest menjar no era per a vós tot sol, oi estimat Porthos? —va preguntar Aramis.

—No —va fer Porthos—, esperava uns gentilhomes del veïnat que acaben de fer-me dir que no vindran. Vosaltres els substituïreu i no hi perdré res. Ei, Mosquetó! Cadires! I que portin més ampolles!

—Sabeu què mengem, ara? —va dir Athos al cap de deu minuts.

—Per Déu! —va respondre d'Artagnan—. Jo menjo vedella entatxonada amb cards i el moll de l'os.

—I jo filets de xai —va dir Porthos.

—I jo un pit de pollastre —va dir Aramis.

—Us equivoqueu tots, senyors —va respondre Athos—, mengem cavall.

—Au va! —va dir d'Artagnan.

—Cavall! —va fer Aramis amb una ganyota de fàstic.

Porthos va ser l'únic que no va respondre.

—Sí, cavall, oi que sí, Porthos, que mengem cavall? Potser amb la gualdrapa i tot!

—No, senyors, els guarniments me'ls he quedat —va dir Porthos.

—Renoï, tant valem l'un com l'altre —va dir Aramis—, qualsevol diria que ens hem posat d'acord.

—Què voleu —va dir Porthos—, amb aquest cavall avergonyia els qui em visitaven i no volia humiliar-los!

—I a més la vostra duquessa continua als banys, oi? —va afegir d'Artagnan.

—Exacte —va respondre Porthos—. I resulta que el governador de la província, un dels gentilhomes que havien de venir a dinar, semblava que el desitjava tant que l'hi he donat.

—Donar! —va exclamar d'Artagnan.

—Oh, Déu meu, sí, donar és la paraula —va dir Porthos—, perquè segur que valia cent llüisos i el lladre només me n'ha volgut donar vuitanta.

—Sense la sella? —va dir Aramis.

—Sí, sense la sella.

—Ja veieu, senyors —va dir Athos—, que encara és Porthos qui ha fet el millor negoci de tots nosaltres.

I aleshores tot van ser rialles que van deixar el pobre Porthos parat. Però de seguida li van explicar la raó de tanta hilaritat i Porthos la va compartir sorollosament tal com tenia per costum.

—De manera que tots duem la bossa plena? —va dir d'Artagnan.

—Per la meva banda no —va dir Athos—; vaig trobar tan bo el vi d'Espanya d'Aramis, que n'he fet carregar seixanta ampolles al furgó dels lacais i he quedat força escurat.

—I jo —va dir Aramis—, penseu que havia donat fins a l'últim cèntim a l'església de Montdidier i als jesuïtes d'Amiens, que a més havia agafat compromisos que he hagut de satisfer, misses encarregades per mi i per vosaltres, senyors, que es diran, i que no dubto que ens aniran meravellosament bé.

—I jo —va dir Porthos—, us penseu que la revinclada no m'ha costat res? Sense comptar amb la ferida de Mosquetó, per la qual vaig haver de fer venir el cirurgià dues vegades al dia, que em va fer pagar les visites doble amb l'excusa que aquest imbècil de Mosquetó havia rebut la bala en un lloc que normalment només s'ensenya als apotecaris; o sigui que li he recomanat que no es deixi tornar a ferir en aquest lloc.

—Vinga, vinga —va dir Athos intercanviant un somriure amb d'Artagnan i Aramis—, veig que heu estat generós amb el pobre noi, com un bon amo.

—En resum —va continuar Porthos—, un cop pagades les despeses, em deuen quedar una trentena d'escuts.

—I a mi unes deu pistoles —va dir Aramis.

—Caram, caram —va dir Athos—, sembla que serem els potentats del grup. Quant us queda de les vostres cent pistoles, d'Artagnan?

—De les meves cent pistoles? Per començar us n'he donat cinquanta.

—Segur?

—Redeu!

—Ah, és veritat, ara me'n recordo.

—Després n'he pagat sis a l'hostaler.

—Quin animal aquell hostaler! Per què li heu donat sis pistoles?

—Sou vós qui m'ha dit que ho fes.

—És veritat, soc massa tou. En resum, què us queda?

—Vint-i-cinc pistoles —va dir d'Artagnan.

—I a mi —va dir Athos, traient-se una mica de xavalla de la butxaca—, a mi...

—A vós, res.

—A fe, o tan poca cosa que no val ni la pena d'afegir-la a la resta.

—Doncs calculem quant tenim entre tots: Porthos?

—Trenta escuts.

—Aramis?

—Deu pistoles.

—I vós, d'Artagnan?

—Vint-i-cinc.

—Que fa? —va dir Athos.

—Quatre-centes setanta-cinc lliures! —va dir d'Artagnan, que comptava com Arquimedes.

—Quan arribem a París encara en tindrem quatre-centes —va dir Porthos—, més els guarniments.

—I els cavalls de regiment? —va dir Aramis.

—Doncs dels quatre cavalls dels lacais en farem dos de senyor i ens els rifarem. Amb les quatre-centes lliures en farem mig per a un dels que hagin quedat a peu i donarem les engrunes que ens quedin a les butxaques a d'Artagnan, que té bona mà i les anirà a jugar a la primera taverna que trobi.

—Ara dinem —va dir Porthos—, que es refreda.

Els quatre amics, ja més tranquils pel que feia al futur, van fer honor al dinar, les restes del qual van abandonar a Mosquetó, Bazin, Planchet i Grimaud.

Quan van arribar a París, d'Artagnan va trobar una carta del senyor de Tréville que l'avisava que, a demanda seva, el rei acabava de concedir-li el favor d'entrar als mosqueters.

Com que això era el que d'Artagnan desitjava més del món, naturalment a part de voler trobar la senyora Bonacieux, va córrer molt content a veure els seus companys, que acabava de deixar feia mitja hora i que va trobar molt tristos i preocupats. Estaven units en consell a casa d'Athos, i això sempre indicava circumstàncies d'una certa gravetat.

El senyor de Tréville acabava de fer-los avisar que la intenció ferma de Sa Majestat era iniciar la campanya el primer de maig i que per tant havien de preparar immediatament els seus pertrets.

Els quatre filòsofs es van mirar aclaparats: el senyor de Tréville no estava per bromes, quan es tractava de disciplina.

—I quant calculeu que costen els equipaments? —va preguntar d'Artagnan.

—Oh, no cal donar-hi voltes —va intervenir Aramis—, acabem de fer els comptes amb una gasiveria espartana i necessitem mil cinc-centes lliures cadascun.

—Quatre per quinze fan seixanta, sis mil lliures —va dir Athos.

—A mi —va dir d'Artagnan— em sembla que amb mil lliures cadascun, és clar que no parlo com un espartà, sinó com un procurador...

La paraula de procurador va despertar Porthos.

—Té, tinc una idea! —va dir.

—Ja és alguna cosa, jo no en tinc cap ni una —va dir fredament Athos—, però quant a d'Artagnan, senyors, l'alegria de ser a partir d'ara un dels nostres l'ha fet tornar boig. Mil lliures! Jo declaro que a mi tot sol me'n calen dues mil.

—Quatre per dos fan vuit —va dir aleshores Aramis—. O sigui que són vuit mil lliures que necessitem per als pertrets, dels quals, és veritat, ja tenim les selles.

—I a més —va dir Athos, després d'esperar que d'Artagnan, que anava a donar les gràcies al senyor de Tréville, hagués tancat la porta—, i a més aquest magnífic diamant que brilla al dit del nostre amic. Què diantre! D'Artagnan és massa bon company per deixar els seus germans a l'estacada, quan porta al dit una fortuna de rei.

Capítol XXIX

LA RECERCA DELS PERTRETS

El més preocupat dels quatre amics era de ben segur d'Artagnan, tot i que ell, en la seva qualitat de guàrdia, era més fàcil d'equipar que els mosqueters, que eren senyors. Però el nostre cadet de la Gascunya tenia, com hem pogut veure, un caràcter previsor i gairebé avar, i alhora (aneu a explicar els contraris) quasi més vanitós que Porthos. A aquesta preocupació de la vanitat, d'Artagnan en aquest moment hi afegia una inquietud menys egoista. Per més que havia mirat d'informar-se sobre la senyora Bonacieux, no n'havia obtingut cap notícia. El senyor de Tréville n'havia parlat a la reina; la reina ignorava on era la jove mercera i havia promès que la faria buscar. Però era una promesa molt vaga que no tranquil·litzava gens d'Artagnan.

Athos no sortia de casa seva. Estava decidit a no fer ni un pas per equipar-se.

—Ens queden quinze dies —deia als seus amics—. Doncs bé, si passats aquests quinze dies no he trobat res, o més ben dit, si res no m'ha vingut a trobar a mi, com que soc massa bon catòlic per engegar-me un tret al cap, buscaré brega a quatre guàrdies de Sa Eminència o a vuit anglesos i m'hi barallaré fins que n'hi hagi un que em mati, que segur que entre tants algun n'hi haurà. Aleshores diran que he mort pel rei, de manera que hauré fet el meu deure sense haver-me hagut d'equipar.

Porthos continuava passejant, amb les mans a l'esquena, brandant el cap amunt i avall i dient:

—Jo continuo amb la meva idea.

Aramis, neguitós i escabellat, no deia res.

Per aquests detalls desastrosos podem veure que la desolació regnava en el grup.

Els lacais, per la seva banda, igual que els corsers d'Hipòlit, compartien la trista pena dels seus amos. Mosquetó feia provisió de rosegons; Bazin, que sempre havia tingut tendència a la devoció, no sortia de les esglésies; Planchet mirava com volaven les mosques, i Grimaud, que l'aflicció general no podia determinar a trencar el silenci que imposava el seu amo, feia sospirs que haurien entendrit les pedres.

Els tres amics —perquè, tal com hem dit, Athos havia jurat no fer ni un pas per equipar-se—, els tres amics, doncs, sortien de bon matí i tornaven tard. Erraven pels carrers, mirant per terra per veure si les persones que hi havien passat abans que ells no hi havien deixat alguna bossa. Feia l'efecte que seguien alguna pista, de tant que es fixaven en els llocs per on passaven. Quan es trobaven, es feien mirades desconsolades que volien dir: «Tu has trobat alguna cosa?»

Això no obstant, com que Porthos era el primer que havia tingut una idea, i com que la volia perseguir amb insistència, va ser el primer d'actuar. Era un home d'acció, el digne Porthos. D'Artagnan un dia el va veure que es dirigia cap a l'església de Saint-Leu i instintivament el va seguir. Va veure que entrava al lloc sant després de

cargolar-se el bigoti i d'estirar-se la barbeta, cosa que en ell sempre anunciava unes intencions de conqueridor. Com que d'Artagnan havia pres precaucions per dissimular-se, Porthos es va pensar que no l'havia vist ningú. D'Artagnan va entrar darrere seu. Porthos es va aturar arran d'una columna; d'Artagnan, sempre sense ser vist, es va aturar a l'altra banda.

Justament hi deien un sermó, de manera que l'església estava força plena. Porthos va aprofitar la circumstància per observar les dones. Gràcies als miraments de Mosquetó, l'exterior no demostrava gens les angoixes de l'interior: sí que duia un barret una mica gastat, i la ploma una mica descolorida, els brodats una mica deslluïts i les puntes una mica esfilagarsades, però en la semiobscuritat totes aquestes petiteses desapareixien i Porthos continuava essent el gran Porthos.

D'Artagnan va veure, al banc de més a prop de la columna on ell i Porthos estaven recolzats, una espècie de bellesa madura, una mica groga, una mica seca, però tibada i altiva sota la còfia negra. Els ulls de Porthos s'abaixaven furtivament cap a aquesta dama i després papallonejaven enllà de la nau.

Per la seva banda la dama, que de tant en tant es posava vermella, llançava amb la rapidesa del llamp un cop d'ull al voluble Porthos, i immediatament els ulls de Porthos papallonejaven més intensament. Era evident que era una maniobra que picava la dona de la còfia negra, perquè es mossegava els llavis fins a fer-se sang, es rascava la punta del nas i es bellugava nerviosa al seient.

Veient-ho, Porthos es va tornar a cargolar el bigoti, es va estirar un cop més la barbeta i es va posar a fer senyals a una bella dama de prop del cor que no solament era bella, sinó que a més sens dubte era una gran dama, perquè tenia al darrere un negret que havia dut el coixí damunt del qual estava agenollada, i una serventa que aguantava la bossa brodada amb un escut d'armes on anava el llibre en què la dama llegia la missa.

La dama de la còfia negra seguia la mirada de Porthos i va observar que s'aturava en la dama del coixí de vellut, del negret i la serventa.

Mentrestant, Porthos jugava fort: tot eren parpelleigs, dits als llavis, petits somriures assassins que realment assassinaven la dama menyspreada, que, en forma de *mea culpa* i picant-se el pit va proferir un «hum!» tan potent que tothom, fins i tot la dama del coixí vermell, es va girar cap a la seva banda. Porthos va aguantar, tot i que ho havia entès, però es va fer el sord.

La dama del coixí vermell va fer molt d'efecte, perquè era molt bonica, en la dama de la còfia negra, que hi va veure una rival realment temible; molt d'efecte en Porthos, que la va trobar més graciosa que la dama de la còfia negra, i molt d'efecte en d'Artagnan, que va reconèixer la dama de Meung, de Calais i de Dover, que el seu perseguidor, l'home de la cicatriu, havia saludat amb el nom de Milady.

D'Artagnan, sense perdre de vista la dama del coixí vermell, va continuar seguint les maniobres de Porthos, que el divertien molt. Li va semblar endevinar que la dama

de la còfia negra era la procuradora del carrer dels Ours, perquè a més l'església de Saint-Leu no era gaire lluny d'aquest carrer.

Aleshores, per inducció, va endevinar que Porthos mirava de venjar-se de la derrota de Chantilly, quan la procuradora s'havia mostrat tan recalitrant pel que feia a la bossa.

Però, enmig de tot això, d'Artagnan també es va adonar que ningú corresponia a les galanteries de Porthos. No eren sinó quimeres i il·lusions; però per a un amor real, per a una gelosia autèntica, hi ha alguna altra realitat que no siguin les il·lusions i les quimeres?

Quan el sermó es va acabar, la procuradora va avançar cap a la pila d'aigua beneita. Porthos li va passar al davant i, en comptes d'un dit, hi va posar tota la mà. La procuradora va somriure, pensant-se que era per ella que Porthos feia el gest, però de seguida se li van obrir cruelment els ulls: quan ja només era a tres passos, Porthos es va girar clavant invariablement els ulls en la dama del coixí vermell, que s'havia aixecat i s'acostava seguida del negret i la cambrera.

Quan la dama del coixí vermell va ser a prop de Porthos, Porthos va treure la mà regalimant de la pila. La bella devota va tocar la gran manassa de Porthos amb els seus dits fins, amb un somriure va fer el senyal de la creu i va sortir de l'església.

Això ja va ser massa per a la procuradora, que ja no va dubtar que aquella dama i Porthos tenien relacions amoroses. Si hagués estat una gran dama, s'hauria desmaiats; però com que només era procuradora, es va limitar a dir al mosqueter, amb un furor concentrat:

—Ah, senyor Porthos, i a mi no me n'oferiu, d'aigua beneita?

Porthos, en sentir-li la veu, va simular un sobresalt com el que tindria un home que es despertés després d'haver dormit cent anys.

—Se... Senyora! —va exclamar—. Vós? Com es troba el vostre marit, l'estimat senyor Coquenard? Sempre igual de ranci? On devia tenir els ulls, jo, que no us he vist, durant les dues hores que ha durat el sermó?

—Era davant vostre, senyor, a dos passos —va respondre la procuradora—, però només teníeu ulls per a la bella dama a qui acabeu de donar l'aigua beneita.

Porthos va fer veure que quedava torbat.

—Ah —va fer—. Us n'heu adonat...

—Hauria d'haver estat cega per no veure-ho.

—Sí —va dir amb desmenjament Porthos—, és una amiga duquessa que em costa molt de veure perquè té un marit molt gelós i m'havia avisat que avui vindria, només per veure'm, a aquesta pobra església, en aquest barri perdut.

—Senyor Porthos —va dir la procuradora—, tindríeu la bondat d'oferir-me el braç cinc minuts? M'agradaria parlar amb vós.

—Naturalment, senyora —va dir Porthos picant-se l'ullet a ell mateix com un jugador que riu de com enganyarà l'altre.

En aquell moment d'Artagnan passava per seguir Milady; va fer una ullada cap a la banda de Porthos i va veure-li la mirada triomfant.

«Mira», es va dir a ell mateix, raonant en el sentit de la moral curiosament fàcil d'aquella època galant, «aquí en tenim un que potser estarà equipat a temps.»

Porthos, cedint a la pressió del braç de la procuradora, de la mateixa manera que una barca cedeix al timó, va arribar al claustre de Saint-Magloire, pas poc freqüentat, tancat per un torniquet a cada banda. De dia només s'hi veien captaires que menjaven o criatures jugant.

—Ah, senyor Porthos! —va exclamar la procuradora, quan va haver comprovat que no els podia veure ni escoltar ningú que no fos de la població habitual del lloc—. Ah, sou un gran conquistador, pel que es veu!

—Jo, senyora? —va dir Porthos, estufant-se—. Per què?

—I els senyals que fèieu abans, i l'aigua beneita? Almenys és una princesa, aquella dama amb el negret i la cambra!

—Us equivoqueu, Déu meu, no —va respondre Porthos—, no és més que una duquessa.

—I el criat que l'esperava a la porta, i la carrossa amb un cotxer amb lliurea que s'esperava al pescant?

Porthos no havia vist ni el criat ni la carrossa, però la senyora Coquenard, amb ulls de dona gelosa, ho havia vist tot.

A Porthos li va saber greu de no haver fet de seguida princesa la dona del coixí vermell.

—Ah, teniu sort amb les dones, senyor Porthos! —va afegir amb un sospir la procuradora.

—Amb un físic com el que m'ha donat la natura, entendreu que no em falten bones ocasions —va respondre Porthos.

—Déu meu! Que de pressa que obliden els homes! —va exclamar la procuradora alçant els ulls al cel.

—Menys de pressa que les dones, em sembla —va respondre Porthos—, perquè jo, senyora, puc dir que he estat la vostra víctima, quan ferit, moribund, em vaig veure abandonat pels metges; jo, fill d'una il·lustre família, que havia confiat en la vostra amistat, vaig estar a punt de morir primer de les meves ferides, i després de gana, en un hostalot de Chantilly, i tot plegat sense que vós us dignéssiu a respondre ni una vegada a les cartes ardents que us vaig escriure.

—Però, senyor Porthos... —va murmurar la procuradora, que sentia que d'acord amb el comportament de les més grans dames de l'època havia obrat malament.

—Jo que per vós havia sacrificat la comtessa de Peñaflo...

—Ja ho sé.

—La baronessa de...

—Senyor Porthos, no m'aclapareu.

—La duquessa de...

—Senyor Porthos, sigueu generós!

—Teniu raó, senyora, no continuaré.

—És el meu marit, que no vol ni sentir a parlar de préstecs.

—Senyora Coquenard —va dir Porthos—, recordeu la primera carta que em vau escriure i que conservo gravada a la memòria.

La procuradora va fer un gemec.

—Però és que, a més —va dir—, la suma que demanàveu era una mica massa forta.

—Senyora Coquenard, us donava la preferència. Només va caldre que escrivís a la duquessa de... No vull dir-ne el nom, perquè de cap manera voldria comprometre una dona; però el que sé és que només va caldre que l'escrivís perquè me n'enviés mil cinc-cents.

La procuradora va deixar caure una llàgrima.

—Senyor Porthos —va dir—, us juro que m'heu castigat granment i que, si en el futur us tornéssiu a trobar en un mal pas, només caldria que us adrecéssiu a mi.

—Prou, senyora! —va fer Porthos, com revoltat—. No parlem de diners, si us plau, és humiliant.

—Així ja no m'estimeu! —va dir lentament i tristament la procuradora.

Porthos va guardar un majestuós silenci.

—És així com em responeu? Ai, és clar.

—Penseu en l'ofensa que m'heu infligit, senyora. La tinc aquí —va dir Porthos posant-se una mà sobre el cor i prement-la amb força.

—La repararé, us ho prometo, estimat Porthos!

—D'altra banda, què us demanava? —va continuar Porthos amb un moviment d'espatlles ple de bonhomia—. Un préstec, res més. Al capdavall, no soc cap insensat. Sé que no sou rica, senyora Coquenard, i que el vostre marit ha de xuclar la sang dels pobres pledejants per treure'n algun pobre escut. Oh, si fóssiu comtessa, marquesa o duquessa seria una altra cosa i no tindríeu perdó!

La procuradora es va ofendre.

—Sapigueu, senyor Porthos —va dir—, que la meua caixa forta, per més caixa forta de procuradora que sigui, potser està més ben servida que la de totes les vostres pretensioses arruïnades.

—Aleshores l'ofensa que m'heu fet és doble —va dir Porthos apartant el braç de la procuradora de sota del seu—, perquè si sou rica, senyora Coquenard, aleshores el vostre refús no té cap excusa.

—Quan dic rica —va corregir la procuradora, que va veure que s'havia deixat endur massa lluny—, no s'ha de prendre al peu de la lletra. No soc exactament rica, però visc còmodament.

—Mireu, senyora —va dir Porthos—, no parlem més de tot això, si us plau. M'heu menystingut. No queda cap simpatia entre nosaltres.

—Com en sou, d'ingrat!

—Ah, això, lamenteu-vos! —va dir Porthos.

—Doncs aneu amb la vostra duquessa! No us retinc més.

—Ah, no és tan eixuta com sembla!

—A veure, senyor Porthos, una vegada més, i és l'última: m'estimeu encara?

—Ai, senyora! —va dir Porthos en el to més melancòlic que va poder agafar—. Ara que entrarem en campanya, una campanya a la qual els pressentiments em diuen que no sobreviuré...

—Oh, no digueu aquestes coses! —va exclamar la procuradora esclatant en sanglots.

—Alguna cosa m'ho diu —va continuar Porthos, cada cop més melancòlic.

—Digueu més aviat que teniu un nou amor.

—No, us ho dic francament. Cap novetat no em commou, i al contrari sento, al fons del cor, alguna cosa que parla per vós. Però, tal com sabeu o potser no sabeu, d'aquí quinze dies comença aquesta fatal campanya. Estaré terriblement ocupat pensant a equipar-me. I hauré d'anar a veure la família, al cor de la Bretanya, per aconseguir la suma que necessito per marxar.

Porthos va observar un últim combat entre l'amor i l'avarícia.

—I com que la duquessa que acabeu de veure a l'església —va continuar— té les terres a prop de les meves, farem el viatge junts. Ja sabeu que els viatges semblen molt menys llargs si es fan en companyia.

—Però que no teniu amics a París, senyor Porthos? —va preguntar la procuradora.

—Em pensava que en tenia —va dir Porthos tornant a agafar l'aire melancòlic—, però he vist que m'equivocava.

—En teniu, senyor Porthos, en teniu —va dir la procuradora en un transport que la va sorprendre a ella mateixa—; veniu demà a casa. Sou el fill de la meva tia, o sigui el meu cosí; veniu de Noyon de Picardia, teniu diversos procediments a París i no teniu procurador. Ho recordareu tot?

—Perfectament, senyora.

—Veniu a l'hora de dinar.

—Molt bé.

—I aguanteu ferm davant del meu marit, que és retorçat, a pesar dels seus setanta-sis anys.

—Setanta-sis anys! Caram! Que jove! —va dir Porthos.

—Que vell, voleu dir, senyor Porthos. Ja veieu que el pobre home em pot deixar vídua en qualsevol moment —va continuar la procuradora, dirigint una mirada significativa a Porthos—. Sort que, pels capítols matrimonials, tot serà del sobrevivent.

—Tot? —va dir Porthos.

—Tot.

—Sou una dona previnguda, veig, senyora Coquenard —va dir Porthos estrenyent tendrament la mà de la procuradora.

—Així estem reconciliats, estimat senyor Porthos? —va dir ella melindrejant.

—Per tota la vida —va replicar Porthos en el mateix to.

—A reveure, doncs, traïdor meu.

—A reveure, oblidadissa meva.

—Fins demà, àngel meu!

—Fins demà, flama de la meva vida!

Capítol XXX

MILADY

D'Artagnan havia seguit Milady sense que ella se n'adonés; va veure com pujava a la carrossa i va sentir com ordenava al cotxer que anés a Saint-Germain.

Era inútil d'intentar seguir a peu un cotxe tirat per dos vigorosos cavalls al trot. De manera que d'Artagnan va tornar cap al carrer Férou.

Al carrer del Sena va trobar Planchet, aturat davant d'una pastisseria, que semblava extasiat davant d'un brioix de forma molt apetitosa.

Li va ordenar que anés a les cavallerisses del senyor de Tréville, que el senyor de Tréville havia posat d'una vegada per totes a la seva disposició, a ensellar dos cavalls, un per a ell, d'Artagnan, i l'altre per a ell, Planchet, i que anés a buscar-lo a casa d'Athos.

Planchet es va encaminar cap al carrer del Colombier i d'Artagnan cap al carrer Férou. Athos era a casa seva, buidant tristament una de les ampolles del famós vi d'Espanya que havia portat del viatge a Picardia. Amb un gest va indicar a Grimaud que portés un got a d'Artagnan, i Grimaud va obeir com de costum.

D'Artagnan, aleshores, va explicar a Athos tot el que havia passat a l'església entre Porthos i la procuradora, i com el seu company en aquell moment devia estar equipant-se.

—Doncs jo —va respondre Athos a totes aquestes explicacions— estic molt tranquil, no seran pas les dones que pagaran els meus pertrets.

—I tanmateix, ben plantat, educat, gran senyor com sou, estimat Athos, no hi hauria ni princesa ni reina que pogués resistir els vostres dards d'amor.

—Si n'és, de jove, aquest d'Artagnan! —va dir Athos arronsant les espatlles.

I va fer un senyal a Grimaud perquè portés una segona ampolla.

En aquell moment, Planchet va treure modestament el cap per la porta entreoberta i va anunciar al seu amo que tenia els dos cavalls allà.

—Quins cavalls? —va preguntar Athos.

—Dos que el senyor de Tréville em deixa per anar a passeig i amb els quals vull anar a fer una volta fins a Saint-Germain.

—I què hi fareu, a Saint-Germain? —va preguntar també Athos.

Aleshores d'Artagnan li va explicar qui havia vist a l'església i com aquella dona, amb el senyor de la capa negra i la cicatriu a la templa, eren la seva eterna preocupació.

—És a dir, que esteu enamorat d'aquesta igual que ho estàveu de la senyora Bonacieux —va dir Athos arronsant desdenyosament les espatlles, com si es compadís de la feblesa humana.

—Gens ni mica! —va exclamar d’Artagnan—. Simplement tinc curiositat per aclarir el misteri. No sé per què, em fa l’efecte que aquesta dona, per més desconeguda que em sigui i més desconegut que jo li sigui a ella, té un poder en la meva vida.

—De fet, teniu raó —va dir Athos—. No conec cap dona que valgui la pena que la busquin quan s’ha perdut. La senyora Bonacieux està perduda, mala sort! Que es trobi!

—No, Athos, no, us equivoqueu —va dir d’Artagnan—. Estimo la meva pobra Constance més que mai, i si sabés on és, encara que fos la fi del món, hi aniria per treure-la de les mans dels seus enemics; però ho ignoro, totes les meves recerques han estat inútils. Què voleu que hi faci, bé cal distreure’s.

—Doncs distraieu-vos amb aquesta Milady, estimat d’Artagnan, us ho desitjo de tot cor, si això us pot divertir.

—Escolteu, Athos —va dir d’Artagnan—, en comptes d’estar-vos aquí tancat com si estiguéssiu detingut, munteu a cavall i veniu a passejar amb mi a Saint-Germain.

—Estimat amic —va replicar Athos—, jo munto els meus cavalls quan en tinc i, si no, vaig a peu.

—Doncs jo —va respondre d’Artagnan somrient de la misantropia d’Athos, que en un altre segur que l’hauria ofès—, jo soc menys orgullós que vós i munto el que trobo. De manera que a reveure, estimat Athos.

—A reveure —va dir el mosqueter mentre feia un senyal a Grimaud perquè destapés l’ampolla que acabava de dur.

D’Artagnan i Planchet van pujar a cavall i es van dirigir cap a Saint-Germain.

Durant tot el camí, al jove li va rondar pel cap el que Athos acabava de dir de la senyora Bonacieux. Tot i que d’Artagnan no era especialment sentimental, la mercera havia tingut un impacte real sobre el seu cor. Tal com havia dit, estava disposat a anar a la fi del món a buscar-la. Però, com que el món és rodó, el noi no sabia cap a quina banda havia de tirar.

De moment volia mirar de saber qui era Milady. Milady havia parlat amb l’home de la capa negra, o sigui que el coneixia. I en l’esperit de d’Artagnan era l’home de la capa negra qui havia raptat la senyora Bonacieux per segona vegada, igual com l’havia raptat la primera. De manera que d’Artagnan només deia una mitja mentida, la qual cosa és molt poc mentir, quan deia que anant a buscar Milady al mateix temps buscava Constance.

Pensant tot això i donant de tant en tant un cop d’esperó al cavall, d’Artagnan havia arribat a Saint-Germain. Acabava de passar per davant del pavelló on, deu anys després, havia de néixer Lluís XIV. Quan travessava un carrer força desert, mirant a dreta i esquerra per si distingia algun rastre de la bella anglesa, a la planta baixa d’una caseta que, segons el costum de l’època, no tenia cap finestra que donés al carrer, va

veure aparèixer una cara coneguda. Una cara que es passejava per una mena de terrassa plena de flors. Qui primer la va reconèixer va ser Planchet.

—Ei, senyor —va dir adreçant-se a d'Artagnan—, no recordeu aquesta cara d'encantat?

—No —va dir d'Artagnan—, i això que estic segur que no és la primera vegada que la veig.

—I tant que sí, carai —va dir Planchet—, és el pobre Lubin, el lacai del comte de Wardes, el que vau deixar tan ben servit, fa un mes, a Calais, al camí de la casa de camp del governador.

—Ah, sí, és clar —va dir d'Artagnan—, ara el reconec. Et sembla que et reconeixeria, ell a tu?

—A fe, senyor, estava tan trastornat que no crec que n'hagi conservat cap record clar.

—Doncs així ves a xerrar-hi —va dir d'Artagnan— i mira d'assabentar-te de si el seu amo és mort.

Planchet va baixar del cavall, va anar cap a Lubin, que efectivament no el va reconèixer, i els dos lacais es van posar a xerrar la mar de ben avinguts, mentre d'Artagnan duia els dos cavalls cap a un carreró i, fent la volta per darrere d'una casa, tornava per assistir a la conversa dissimulat per una tanca d'avellaners.

Quan feia poc que observava des de darrere dels avellaners, va sentir el soroll d'un cotxe i va veure que davant seu s'aturava la carrossa de Milady. No hi havia error possible, Milady era a dins. D'Artagnan es va ajupir sobre el coll del cavall, per veure sense ser vist.

Milady va treure l'encantador cap ros per la portella i va donar unes ordres a la seva serventa.

La serventa, una noia bonica d'entre vint i vint-i-dos anys, desperta i viva, una autèntica cambrera de gran dama, va saltar del marxapeu en el qual seia segons el costum de l'època per anar cap a la terrassa on d'Artagnan havia vist Lubin.

D'Artagnan va seguir la cambrera amb els ulls i va veure que es dirigia a la terrassa. Però, per casualitat, una ordre de l'interior havia fet entrar Lubin, de manera que Planchet s'havia quedat tot sol, mirant cap a totes bandes per veure per quin camí havia desaparegut d'Artagnan.

La cambrera es va acostar a Planchet, pensant-se que era Lubin, i li va donar una carteta.

—Per al vostre amo —va dir.

—Per al meu amo? —va preguntar Planchet, sorprès.

—Sí, i és urgent. Teniu.

I després de dir això va córrer cap a la carrossa, que ja havia girat cua per tornar enrere. La noia va saltar al marxapeu i la carrossa va arrencar.

Planchet va girar i regirar la carta i, acostumat a l'obediència passiva, va saltar fora de la terrassa, va enfilear el carreró i va trobar d'Artagnan a vint passos, que ho

havia vist i ja s'hi acostava.

—Per a vós, senyor —va dir Planchet presentant la carta al jove.

—Per a mi? —va dir d'Artagnan—. N'estàs segur?

—Redeu! És clar que n'estic segur: la cambrera ha dit: «Per al teu amo» i no tinc més amo que vós, o sigui que... Un tros de noia, a fe, aquesta cambrera!

D'Artagnan va obrir la carta i va llegir aquestes paraules:

«Una persona que s'interessa per vós més del que pot dir voldria saber quin dia estareu en condicions de passejar-vos pel bosc. Demà, a l'hostal del Champ du Drap d'Or, un lacai de negre i vermell esperarà la vostra resposta.»

—Oh, oh! —es va dir d'Artagnan—. Quant d'interès! Sembla que Milady i jo patim per la salut de la mateixa persona. Què, Planchet, com es troba el nostre bon senyor de Wardes? Així no és mort?

—No, senyor, es troba tan bé com es pot trobar algú amb quatre cops d'espasa al cos, perquè n'hi vau clavar quatre, al pobre gentilhome, i encara està molt dèbil perquè va perdre molta sang. Tal com us deia, Lubin no m'ha reconegut i m'ha explicat fil per randa tota la nostra aventura.

—Molt bé, Planchet, ets el rei dels lacais. Ara puja a cavall i atrapem la carrossa.

No va costar gaire: al cap de cinc minuts van veure la carrossa aturada al mig del camí, amb un cavaller ricament vestit al costat de la portella.

La conversa entre Milady i el cavaller era tan animada que d'Artagnan es va aturar a l'altra banda de la carrossa sense que ningú no se n'adonés, tret de la bonica cambrera.

La conversa era en anglès, una llengua que d'Artagnan no entenia. Però, pel to, al jove li va semblar que la bella anglesa estava molt empipada; va acabar amb un gest que ho va deixar ben clar: un cop de ventall clavat amb tanta força que el petit objecte femení va volar fet miques.

El cavaller va deixar anar una riallada que va exasperar Milady.

D'Artagnan va trobar que era el moment d'intervenir. Es va acostar a l'altra portella i, traient-se respectuosament el barret, va dir:

—Senyora, em permeteu que us ofereixi els meus serveis? Em sembla que aquest cavaller us ha disgustat. Digueu una paraula, senyora, i m'encarregaré de castigar la seva falta de cortesia.

Les primeres paraules van fer girar Milady, que va mirar el jove amb estupefacció, i després va respondre-li en molt bon francès:

—Senyor, de molt bon grat em posaria sota la vostra protecció si la persona que em molesta no fos el meu germà.

—Ah, així perdoneu —va dir d'Artagnan—, com podeu entendre ho ignorava, senyora.

—Qui li demana res, a aquest gamarús —va exclamar abaixant-se fins a l'altura de la portella el cavaller que Milady havia identificat com el seu parent—, per què no

fa el seu camí?

—Gamarús ho sereu vós —va dir d'Artagnan, abaixant-se també sobre el coll del cavall i responent des de la seva banda de la portella—, i no continuo el meu camí perquè m'ha vingut de gust d'aturar-me.

El cavaller va adreçar unes paraules en anglès a la seva germana.

—Us parlo en francès, jo —va dir d'Artagnan—, feu-me el favor, si us plau, de parlar-me en la mateixa llengua. Sou el germà de la senyora, d'acord, però per sort no sou el meu.

S'hauria pogut suposar que Milady, temorosa com solen ser normalment les dones, s'interposaria en aquell inici de provocació per impedir que la disputa anés més lluny; però, tot al contrari, es va enretirar cap al fons de la carrossa i va cridar fredament al cotxer:

—A l'hotel!

La bonica cambrera va llançar una mirada inquieta a d'Artagnan, el bon aspecte del qual semblava haver-li fet efecte.

La carrossa va marxar i va deixar els dos homes l'un davant de l'altre, sense que ara els separés cap obstacle material.

El cavaller va fer un moviment per seguir el cotxe, però d'Artagnan, la còlera bullent del qual encara havia augmentat quan havia reconegut que l'anglès era el mateix que, a Amiens, havia guanyat el seu cavall i havia anat de poc que no guanyés el seu diamant a Athos, va saltar a agafar-li la regna i el va aturar.

—Ep, senyor —va dir—, em sembla que encara sou més gamarús que jo, perquè em fa l'efecte que oblideu que tots dos tenim començada una petita disputa.

—Ah, ah! —va dir l'anglès—. Sou vós. Així doncs sempre heu de jugar un joc o un altre?

—Sí, i això em recorda que tinc una revenja pendent. Ara veurem si feu anar tan bé l'espasa com el gobelet.

—Veieu perfectament que no porto espasa —va dir l'anglès—. Voleu fer el valent contra un home sense armes?

—Suposo que en deveu tenir alguna a casa —va replicar d'Artagnan—. En tot cas, jo en tinc dues i, si voleu, en podeu agafar una.

—No cal —va dir l'anglès—. Estic molt ben proveït d'aquesta mena d'eines.

—Doncs bé, trieu la més llarga i veniu aquesta nit a ensenyar-me-la.

—On us anirà bé?

—Darrere del Luxemburg, és un lloc ideal per a passejades com la que us proposo.

—Molt bé, allà serem.

—A quina hora?

—A les sis.

—Per cert, també deveu tenir un o dos amics?

—En tinc tres que se sentiran molt honorats de jugar la mateixa partida que jo.

—Tres? Perfecte! Quina coincidència —va dir d'Artagnan—. És el compte exacte.

—I qui sou? —va preguntar l'anglès.

—Soc el senyor d'Artagnan, gentilhome gascó, guàrdia a la companyia del senyor des Essarts. I vós?

—Jo soc lord de Winter, baró de Sheffield.

—Molt bé, soc el vostre servidor, senyor baró —va dir d'Artagnan—, encara que tingueu uns noms ben difícils de recordar.

I va esperonar el cavall per posar-lo al galop i continuar cap a París.

Tal com tenia per costum en aquests casos, va anar de dret a veure Athos.

El va trobar ajagut en un gran sofà, on, tal com havia dit, esperava que l'anés a trobar el seu equipatge.

D'Artagnan li va parlar de tot el que acabava de passar, menys de la carta del senyor de Wardes.

Athos va estar encantat quan va saber que es batria amb un anglès. Ja hem dit que era el seu somni.

A l'acte van enviar els lacais a buscar Porthos i Aramis i els van posar al corrent de la situació.

Porthos va treure l'espasa de la beina i es va posar a exercitar-se contra la paret reculant de tant en tant i fent *pliés* com un ballarí. Aramis, que encara treballava en el seu poema, es va tancar al despatx d'Athos i va demanar que no el destorbessin fins al moment de desembeinar.

Athos va demanar per signes a Grimaud una ampolla.

Quant a d'Artagnan, va pensar en un petit pla, del qual més tard veurem l'execució, que li prometia alguna aventura atractiva, com es podia veure pels somriures que, de tant en tant, li passaven per la cara i n'il·luminaven el somieig.

Capítol XXXI

ANGLESOS I FRANCESOS

Quan va ser l' hora, van anar amb els quatre lacais cap a darrere del Luxemburg, a un tancat abandonat a les cabres. Athos va donar una moneda al cabrer perquè s'apartés. Els lacais van rebre l'encàrrec de fer de sentinelles.

Aviat una tropa silenciosa es va acostar al mateix tancat, hi va entrar i es va afegir als mosqueters. Aleshores, segons els costums d'ultramar, es van fer les presentacions.

Els anglesos eren tots persones de la més gran qualitat i els noms estranys dels seus adversaris no tan sols els van sorprendre, sinó que els van omplir d'inquietud.

—Però amb tot això —va dir lord de Winter quan els tres amics van haver dit els seus noms— no sabem qui sou i no ens batrem amb uns noms com aquests, això són noms de pastors.

—Tal com suposeu, milord, són noms falsos —va dir Athos.

—La qual cosa fa que encara tinguem més interès per saber els vostres noms de debò —va respondre l'anglès.

—Bé vau jugar contra nosaltres sense saber-los —va dir Athos—, i no us va molestar per guanyar-nos els cavalls.

—És veritat, però només arriscàvem les nostres pistoles. Aquesta vegada arrisquem la sang: es juga amb tothom, només es lluita amb els iguals.

—Teniu raó —va dir Athos. I va endur-se a part l'anglès amb qui havia de batre's i en veu baixa li va dir el seu nom.

Porthos i Aramis van fer el mateix cadascú amb el seu.

—En teniu prou —va preguntar Athos al seu adversari—, i em trobeu prou gran senyor per fer-me la gràcia de batre-us amb mi?

—Sí, senyor —va dir l'anglès amb una inclinació.

—Doncs bé, ara voleu que us digui una cosa? —va afegir fredament Athos.

—Quina? —va preguntar l'anglès.

—Que hauríeu fet millor de no exigir que em fes conèixer.

—Per què?

—Perquè se suposa que soc mort, tinc raons per voler que no se sàpiga que soc viu, i ara us hauré de matar per força per tal que el meu secret no corri de boca en boca.

L'anglès va mirar Athos, pensant-se que feia broma; però Athos no reia gens.

—Senyors —va dir adreçant-se alhora als seus companys i als seus adversaris—, estem a punt?

—Sí —van respondre tots a l'una, anglesos i francesos.

—Doncs en guàrdia —va dir Athos.

A l'acte vuit espases van brillar sota els raigs del sol ponent i el combat va començar amb una fúria ben natural entre gent doblement enemiga.

Athos evolucionava amb la mateixa calma i el mateix mètode que si hagués estat en una sala d'armes.

Porthos, sens dubte corregit del seu excés de confiança per l'aventura de Chantilly, es movia amb finesa i prudència.

Aramis, que havia d'acabar el tercer cant del seu poema, s'afanyava com un home que té pressa.

Athos va ser el primer de matar el seu adversari: només l'havia tocat un cop, però ja l'havia avisat que seria un cop mortal, l'espasa li va travessar el cor.

Tot seguit Porthos va estirar el seu a l'herba: li havia traspasat la cuixa. Aleshores, com que l'anglès, sense oposar més resistència, li havia rendit l'espasa, Porthos el va agafar a pes de braços i el va dur a la seva carrossa.

Aramis va empènyer el seu amb tanta força que l'anglès, després d'haver reulat, parant, una cinquantena de passos, va acabar per fugir amb les cames al cul i va desaparèixer entre els xiulets dels lacais.

Quant a d'Artagnan, havia mantingut un joc purament i simplement defensiu i al final, quan havia vist el seu adversari ben cansat, amb un vigorós cop de costat li havia fet saltar l'espasa. El baró, en veure's desarmat, va fer dos o tres passos enrere, però en aquest moviment va posar un peu en fals i va caure d'esquena.

D'Artagnan amb un salt va ser sobre seu i li va posar l'espasa al coll.

—Us podria matar, senyor —va dir a l'anglès—, esteu a les meves mans, però us dono la vida per amor per la vostra germana.

D'Artagnan estava molt content perquè acabava de dur a terme el pla que havia projectat per endavant i que li havia fet apuntar a la cara els somriures de què hem parlat.

L'anglès, encantat de trobar-se amb un gentilhome de tan bon tracte, va estrènyer d'Artagnan als seus braços, va fer mil compliments als tres mosqueters i, com que l'adversari de Porthos ja estava instal·lat al cotxe i el d'Aramis havia tocat el dos, només van haver de pensar en el difunt.

Quan Porthos i Aramis el despullaven amb l'esperança que la ferida no fos mortal, li va caure del cinturó una bossa plena. D'Artagnan la va recollir i la va allargar a lord de Winter.

—I què dintre voleu que en faci, d'això? —va dir l'anglès.

—Ho torneu a la seva família —va dir d'Artagnan.

—A la seva família tant li és aquesta misèria: hereta una renda de quinze mil llüisos. Doneu la bossa als criats.

D'Artagnan se la va posar a la butxaca.

—I ara, amic, perquè espero que em permetreu que us digui així —va dir lord de Winter—, aquest vespre mateix, si voleu, us presentaré la meva germana, lady

Clarick, perquè vull que ella també us miri amb simpatia i, com que no està gens mal vista a la cort, en el futur una paraula seva potser us pot ser útil.

D'Artagnan va envermellir de plaer i es va inclinar en senyal d'assentiment.

Mentrestant, Athos s'havia acostat a d'Artagnan.

—Què penseu fer amb la bossa? —li va dir a cau d'orella.

—Pensava donar-vos-la, estimat Athos.

—A mi? I per què?

—Renoï, l'heu matat vós. Són les despulles del mort.

—Jo, heretar d'un enemic! —va dir Athos—. Per qui em preneu?

—És el costum a la guerra —va dir d'Artagnan—, per què no seria el costum en un duel?

—Ni al camp de batalla —va dir Athos—, no ho he fet mai.

Porthos va arronsar les espatlles; Aramis amb un moviment dels llavis va aprovar el que deia Athos.

—Doncs així —va dir d'Artagnan—, donem aquests diners als lacais, com lord de Winter ha dit que féssim.

—Sí —va dir Athos—, però no als nostres lacais, sinó als lacais anglesos.

Athos va agafar la bossa i la va llançar a les mans del cotxer:

—Per a vós i els vostres companys.

Aquestes maneres grandioses en un home totalment escurat van colpir Porthos, i aquesta generositat francesa, repetida per lord de Winter i el seu amic, va tenir molt d'èxit arreu, tret d'entre els senyors Grimaud, Mosquetó, Planchet i Bazin.

Lord de Winter abans de deixar d'Artagnan li va donar l'adreça de la seva germana: vivia a la plaça Royale, que aleshores era el barri de moda, al número 6. A més, es va comprometre a anar a buscar-lo per presentar-lo. D'Artagnan el va citar a les vuit, a casa d'Athos.

El fet de ser presentat a Milady ocupava totalment el cap del nostre gascó, que recordava de quina manera més estranya aquella dona s'havia anat trobant en el seu destí. Segons ell creia, estava al servei del cardenal, però tot i així l'atreia invenciblement per un d'aquells sentiments dels quals no ens adonem. L'únic que temia era que Milady reconegués que era l'home de Meung i de Dover. En aquest cas sabia que era amic del senyor de Tréville i, en conseqüència, que pertanyia en cos i ànima al rei, cosa que li faria perdre una part dels seus avantatges, perquè, si Milady el coneixia com ell la coneixia a ella, jugarien en igualtat de condicions. Quant al començament d'intriga entre ella i el comte de Wardes, el nostre presumptuós no se'n preocupava gaire, tot i que el marquès era jove, ben plantat, ric i gaudia del favor del cardenal. És això, tenir vint anys, i, sobretot, haver nascut a Tarbes.

D'Artagnan va començar per anar a casa seva a posar-se de vint-i-un botó. Tot seguit va tornar a casa d'Athos i, tal com feia sempre, l'hi va explicar tot. Athos va escoltar els seus projectes, va sacsejar el cap i li va recomanar prudència amb una mena d'amargor.

—Què! —li va dir—. Acabeu de perdre una dona que dèieu que era bona, encisadora, perfecta, i ja correu al darrere d'una altra!

D'Artagnan va sentir la veritat del retret.

—Estimava la senyora Bonacieux amb el cor, mentre que estimo Milady amb el cap —va dir—. Em presento a casa seva sobretot per aclarir quin paper té a la cort.

—Quin paper té a la cort, Déu meu! No costa gens d'endevinar, amb tot el que m'acabeu de dir. Fa d'emissària del cardenal: és una dona que us durà a un parany on simplement deixareu el cap.

—Diantre! Estimat Athos, ho veieu tot molt negre, trobo.

—Estimat amic, no confio en les dones, què voleu que us digui! Ho sé per experiència, i menys en les rosses! Milady és rossa, heu dit?

—Té els cabells del ros més bonic del món.

—Ah, pobre d'Artagnan! —va fer Athos.

—Escolteu, vull veure-ho clar. Quan sàpiga el que vull saber me n'allunyaré.

—Veieu-hi clar —va dir flegmàticament Athos.

Lord de Winter va arribar a l'hora convinguda, però Athos, avisat a temps, va passar a l'habitació del darrere. Així doncs, l'anglès va trobar d'Artagnan tot sol i, com que ja eren gairebé les vuit, se'l va endur.

A baix els esperava una carrossa elegant i, com que l'estiraven dos cavalls excel·lents, en un tancar i obrir d'ulls van ser a la plaça Royale.

Milady Clarick va rebre graciosament d'Artagnan. El seu hotel era d'una sumptuositat remarcable i, malgrat que la majoria d'anglesos, foragitats per la guerra, abandonaven França o estaven a punt de fer-ho, Milady acabava de fer noves despeses a casa seva, cosa que demostrava que la mesura general que feia fora els anglesos a ella no l'afectava.

—Aquí teniu —va dir lord de Winter en presentar d'Artagnan a la seva germana — un jove gentilhome que ha tingut la meva vida entre les mans i no ha volgut abusar dels seus avantatges, tot i ser dos cops enemics, atès que soc jo qui l'ha insultat i que soc anglès. Doneu-li les gràcies, Milady, si em teniu afecte.

Milady va arrufar lleugerament les celles. Una ombra a penes visible li va passar pel front i als llavis li va aparèixer un somriure tan estrany que el jove, que es va fixar en tots tres detalls, va sentir una mena d'esgarrifança.

El germà no es va adonar de res. S'havia girat per jugar amb el mico preferit de Milady, que l'havia estirat pel perpunt.

—Benvingut, senyor —va dir Milady amb una veu d'una dolçor singular que contrastava amb els símptomes de mal humor que d'Artagnan acabava d'observar—, avui heu adquirit un dret etern a la meva gratitud.

L'anglès aleshores es va girar i va explicar el combat sense ometre cap detall. Milady el va escoltar amb molta atenció. Tot i així, per més esforços que fes per dissimular el que sentia, es veia fàcilment que aquelles explicacions no li eren gens agradables. La sang li pujava al cap i agitava impacientment el peuet sota el vestit.

Lord de Winter no es va adonar de res. Després, quan va haver acabat, es va acostar a una taula on hi havia servits sobre una safata una ampolla de vi d'Espanya i uns gots. Va emplenar dos gots i amb un signe va convidar d'Artagnan a beure.

D'Artagnan sabia que negar-se a brindar amb un anglès era ofendre'l, de manera que es va acostar a la taula i va agafar el segon got. Tot i així no havia perdut de vista Milady i pel mirall va poder observar el canvi que s'acabava d'operar al seu rostre. Ara que es pensava que no la miraven, li havia envaït la fesomia un sentiment que recordava la ferotgia. Mossegava amb força el seu mocador.

En aquell moment va entrar la bonica cambrereta que d'Artagnan ja havia vist. Va dir unes paraules en anglès a lord de Winter, que immediatament va demanar permís a d'Artagnan per retirar-se, excusant-se amb la urgència de l'assumpte que el reclamava i demanant a la seva germana que el perdonés.

D'Artagnan va encaixar amb lord de Winter i va tornar a acostar-se a Milady. La cara d'aquella dona, amb una mobilitat sorprenent, havia recuperat l'expressió graciosa. Tan sols unes quantes taquetes vermelles disseminades pel seu mocador indicaven que s'havia mossegat els llavis fins a fer-se sang.

Tenia uns llavis magnífics, semblava que fossin de coral.

La conversa va agafar un caient jovial. Milady semblava completament refeta. Va explicar que lord de Winter no era sinó el seu cunyat, i no pas el seu germà. Ella s'havia casat amb el segon fill d'una família, que l'havia deixat vídua amb un fill. Aquell nen era l'únic hereu de lord de Winter, si lord de Winter no es casava. Tot això deixava veure a d'Artagnan un vel que amagava alguna cosa, però encara no veia res sota el vel.

D'altra banda, després de mitja hora de conversa, d'Artagnan estava convençut que Milady era una compatriota: parlava francès amb una puresa i una elegància que no permetien cap dubte.

D'Artagnan no va estalviar els comentaris galants ni les protestes de simpatia. Milady va somriure amb benevolència a totes les futilitats que va deixar anar el nostre gascó. Va arribar l'hora de retirar-se. D'Artagnan es va acomiadar de Milady i va sortir del saló com el més feliç dels homes.

A l'escala va trobar la bonica cambrera, que en passar el va fregar lleugerament i, posant-se molt vermella, li va demanar perdó per haver-lo tocat, amb una veu tan dolça que el perdó li va ser concedit a l'instant.

D'Artagnan va tornar l'endemà i encara va ser més ben rebut que el dia abans. Lord de Winter no hi era i va ser Milady qui aquesta vegada li va fer tots els honors. Va semblar interessar-se molt per ell, li va preguntar d'on era, qui eren els seus amics, i si alguna vegada no havia pensat d'entrar al servei del senyor cardenal.

D'Artagnan, que com sabem era molt prudent per ser un noi de vint anys, va recordar les seves sospites i va fer un gran elogi de Sa Eminència: li va dir que no hauria estat gens descontent d'entrar als guàrdies del cardenal, en comptes d'entrar

als guàrdies del rei, si hagués conegut per exemple el senyor de Cavois en comptes de conèixer el senyor de Tréville.

Milady va canviar de conversa sense cap mena d'afectació i va preguntar a d'Artagnan, de la manera més casual del món, si alguna vegada havia estat a Anglaterra.

D'Artagnan va respondre que hi havia estat enviat pel senyor de Tréville per tractar d'una remunta de cavalls i que n'havia portat quatre de mostra.

Milady, durant la conversa, va serrar dues o tres vegades els llavis: tenia al davant un gascó que jugava fort.

A la mateixa hora que el dia abans, d'Artagnan es va retirar. Al passadís va tornar a trobar la bonica Ketty, la cambrera. La noia el va mirar amb una expressió de misteriosa simpatia sobre la qual era impossible d'equivocar-se. Però d'Artagnan estava tan preocupat per la mestressa que només veia el que venia d'ella.

D'Artagnan va tornar a visitar Milady l'endemà i l'endemà passat, i Milady cada vegada el va acollir millor.

Cada vegada també, a l'antecambra, o al passadís, o a l'escala, va trobar la bonica cambrera.

Però, tal com hem dit, d'Artagnan no es fixava gens en la insistència de la pobra Ketty.

Capítol XXXII

UN DINAR DE PROCURADOR

El duel en el qual Porthos havia tingut un paper tan brillant no li havia fet oblidar que la dona del procurador l'havia convidat a dinar. L'endemà, cap a la una, va fer que Mosquetó li donés un últim cop de raspall i es va encaminar cap al carrer dels Ours amb el pas d'un home doblement afortunat.

El cor li batejava, però no com el de d'Artagnan, amb un amor jove i impacient. No, un interès més material li fuetjava la sang, finalment estava a punt de traspasar el llindar misteriós, d'enfilar l'escala desconeguda que havien pujat d'un en un els vells escuts del senyor Coquenard.

Veuria de debò el bagul del qual havia vist vint vegades la imatge en somnis; un bagul allargat i fondo, tancat amb pany i clau, clavat a terra; un bagul del qual havia sentit a parlar molt sovint i que les mans una mica seques, és cert, però no sense elegància de la procuradora obririen a la seva mirada plena d'admiració.

I a més ell, l'home errant sobre la capa de la terra, l'home sense fortuna, l'home sense família, el soldat acostumat a les fondes, les tavernes, els hostals i les posades, el gurmet forçat la majoria de dies a conformar-se amb àpats caçats al vol, tastaria els dinars familiars, assaboriria una casa còmoda i es deixaria tenir totes les atencions que, com més dur s'és, més agraden, segons diuen els vells soldats.

Anar en qualitat de cosí a seure cada dia a una bona taula, desarrufar el front groc i arrugat del vell procurador, plomar una mica els joves passants ensenyant-los els secrets més fins del faraó, el lansquenet o els daus i guanyant-los, a tall d'honoraris per la lliçó que els donaria en una hora, els estalvis d'un mes, tot això feia somriure obertament Porthos.

Sí que el mosqueter anava recordant les coses dolentes que en aquell temps es deien dels procuradors i que han sobreviscut: la gasiveria, la cisa, els dies de dejuni, però com que, al capdavant, tret d'alguns atacs estalviadors que Porthos sempre havia trobat força intempestius, havia vist la procuradora força liberal, per ser procuradora, és clar, va esperar trobar una casa posada amb unes certes comoditats.

Tot i així, a la porta el mosqueter va tenir algun dubte, l'entrada no era gens encoratjadora: un passatge pudent i negre, una escala mal il·luminada per unes reixes que filtraven la claror del pati del costat. Al primer pis, una porta baixa i ferrada amb enormes claus com la porta principal del Grand Châtelet.

Porthos va trucar amb el dit. Va venir a obrir un passant alt i pàl·lid, enterrat sota una selva de cabells, que el va saludar amb la cara de l'home que es veu forçat a respectar en un altre la gran talla, senyal de força, l'uniforme militar, senyal de l'estat, i la cara vermella, senyal del costum de viure bé.

Darrere del primer, un altre passant més baixet; un altre de més alt, darrere del segon, i un saltataulells de dotze anys, darrere del tercer.

En total tres passants i mig, cosa que, per l'època, anunciava un estudi amb molta clientela.

Tot i que el mosqueter no havia d'arribar fins a la una, des de les dotze la procuradora estava a l'aguait i comptava amb el cor i potser també amb l'estómac del seu adorador per fer-lo venir més d'hora.

La senyora Coquenard va arribar, doncs, a la porta del pis gairebé en el mateix moment que el seu convidat arribava per la porta de l'escala, i l'aparició de la digna dama el va treure del destret. Els passants tenien l'ull curios i ell, sense saber gaire què dir a aquella gamma ascendent i descendent, no badava boca.

—És el meu cosí —va exclamar la procuradora—, passeu, passeu, senyor Porthos.

El nom de Porthos va fer efecte en els passants, que es van posar a riure, però Porthos es va girar i totes les cares van recuperar l'aire greu.

Van arribar al despatx del procurador després d'haver travessat l'antecambra on hi havia els passants i l'estudi on haurien hagut de ser. Aquesta última habitació era una mena de sala negra i plena de paperassa. En sortir de l'estudi, van deixar la cuina a la dreta i van entrar a la sala de rebre.

Totes aquestes sales que se seguien a Porthos no li van fer gens de bona espina. Les paraules es devien sentir de lluny, per totes aquelles portes obertes. A més, en passar havia ventat una mirada ràpida i investigadora a la cuina i es confessava a ell mateix, per a vergonya de la procuradora i amb gran pesar seu, que no hi havia vist el foc, l'animació, el moviment que, en el moment d'un bon àpat, regnen ordinàriament en aquell santuari de la gormanderia.

El procurador sens dubte havia estat avisat de la visita, perquè no va demostrar cap sorpresa davant de Porthos, que s'hi va acostar amb aire força desimbolt i el va saludar educadament.

—Pel que es veu som cosins, oi, senyor Porthos? —va dir el procurador, alçant-se a força de braços de la seva butaca de vímet.

El vell, ficat dins d'un gran perpunt negre on es perdia el seu cos esprimatxat, era verd i sec. Els ullets grisos li brillaven com carboncles i semblaven, amb la boca ganyotaire, l'única part de la cara que continuava viva. Malauradament les cames començaven a negar-se a servir aquella màquina òssia: feia cinc o sis mesos que aquell afebliment es feia notar i des d'aleshores el digne procurador s'havia convertit poc o molt en l'esclau de la seva dona.

El cosí va ser acceptat amb resignació, simplement. El senyor Coquenard trempat hauria rebutjat qualsevol parentiu amb el senyor Porthos.

—Sí, senyor, som cosins —va dir sense desconcertar-se Porthos, que d'altra banda no havia esperat mai que el marit el rebés amb entusiasme.

—Per part de les dones, diria? —va suggerir maliciosament el procurador.

Porthos no va captar la ironia i la va agafar per una ingenuïtat de la qual va riure per sota el nas. La senyora Coquenard, que sabia que un procurador ingenu era una varietat molt rara, va somriure una mica i es va posar molt vermella.

Quan Porthos havia arribat, el senyor Coquenard havia posat els ulls amb inquietud en un gran armari situat davant del seu escriptori de roure. Porthos va entendre que aquell armari, tot i no correspondre a la forma que ell havia imaginat, devia ser el benaurat bagul i es va felicitar en veure que la realitat feia sis peus més d'altura que el somni.

El senyor Coquenard no va dur més enllà les seves investigacions genealògiques, però quan va tornar la mirada inquieta de l'armari cap a Porthos, es va limitar a dir:

—El nostre cosí, abans de tornar-se'n al camp, ens farà almenys la gràcia de dinar un cop amb nosaltres, oi, senyora Coquenard?

Aquesta vegada Porthos va rebre el cop en ple estómac i el va notar. Per la seva banda la senyora Coquenard sembla que no hi va ser insensible, perquè va afegir:

—El meu cosí no tornarà pas, si troba que el tractem malament, però en canvi té massa poc temps per passar a París, i per tant per veure'ns, perquè no li demanem gairebé tots els moments de què pugui disposar fins que se'n vagi.

—Ai, les cames, les meves pobres cames! On sou? —va murmurar Coquenard. I va intentar un somriure.

Aquesta ajuda rebuda en el moment que sentia atacades les seves esperances gastronòmiques va inspirar al mosqueter una gran gratitud per la seva procuradora.

De seguida va ser hora de dinar. Van passar al menjador, una gran sala negra situada davant de la cuina.

Els passants, que pel que sembla havien sentit a la casa uns perfums gens habituals, havien format amb una exactitud militar i aguantaven els seus tamborets, a punt per seure-hi. Se'ls veia bellugar les mandíbules per endavant, amb una actitud esglaiadora.

«Sang de Déu!», va pensar Porthos mirant els tres afamats, perquè el saltataulells ja es pot comptar que no estava admès als honors de la taula de l'amo. «Sang de Déu, si jo fos el meu cosí, no voldria a taula aquests golafres. Semblen naufrags que no hagin menjat des de fa sis setmanes.»

El senyor Coquenard va entrar amb la cadira de rodes, empès per la senyora Coquenard, a qui Porthos, al seu torn, va ajudar a portar el seu marit fins a la taula.

Tan bon punt va entrar, va bellugar el nas i les mandíbules igual que els seus passants.

—Oh, oh! —va dir—. Vet aquí una sopa que fa venir gana!

«Què diantre hi senten de tan extraordinari en aquesta sopa?», es va dir Porthos mirant un brou pà·lid, abundant, però absolutament magre, sobre el qual nedaven uns quants rosegons, rars com les illes d'un arxipèlag.

La senyora Coquenard va somriure i, a un senyal seu, tothom es va afanyar a seure.

El senyor Coquenard va ser el primer servit, després Porthos; després d'ells, la senyora Coquenard va emplenar el seu plat i va repartir els rosegons sense brou als passants impacients.

En aquell moment la porta del menjador es va obrir tota sola amb un gemec i Porthos, pels batents entreoberts, va veure el saltataulells que, exclòs del festí, menjava el seu pa sota els dobles efluvis de la cuina i del menjador.

Després de la sopa, la minyona va portar una gallina bullida, una magnificència que va fer dilatar les parpelles als comensals, tant que semblava que se'ls haguessin d'esquinçar.

—Es nota que estimeu la vostra família, senyora Coquenard —va dir el procurador amb un somriure gairebé tràgic—; quin detall que heu tingut amb el vostre cosí.

La pobra gallina era prima i estava coberta d'una d'aquelles pells gruixudes i eriçades que els ossos no foraden mai per més que s'hi esforcin. De ben segur que l'havien hagut de buscar molta estona abans de trobar-la al barrastral on s'havia retirat per morir de vella.

«Diantre», va pensar Porthos, «això sí que és trist; mira que jo respecto la vellesa, però bullida o rostida no m'atreu gens.»

I va mirar al voltant per veure si els altres compartien la seva opinió, però, al contrari, només va veure ulls encesos que devoraven per endavant aquella sublim gallina, objecte del seu menyspreu.

La senyora Coquenard es va acostar la plata, va separar hàbilment les dues grans cuixes negres i les va posar al plat del seu marit. Va tallar el coll de la gallina i el va posar a part, amb el cap, per a ella; va treure l'ala per a Porthos i va tornar, a la minyona que l'acabava de dur, l'animal, que es va retirar gairebé intacte i va desaparèixer abans que el mosqueter tingués temps d'examinar les variacions que la decepció produeix en les cares, segons els caràcters i els temperaments dels que l'experimenten.

En comptes de la gallina, va arribar un plat de faves, enorme, en el qual uns quants ossos de xai, que d'entrada s'hauria pogut creure que anaven acompanyats de carn, feien veure que despuntaven.

Però els passants no es van deixar enganyar per la superxeria i les cares sepulcral van agafar expressions resignades.

La senyora Coquenard va repartir les faves als joves amb la moderació d'una bona mestressa de casa.

Va arribar el torn del vi. El senyor Coquenard, d'una ampolla de gres força exigua, va servir un terç de got a cadascun dels joves, se'n va posar ell mateix una proporció similar i tot seguit l'ampolla va passar cap a la banda de Porthos i la senyora Coquenard.

Els joves s'emplenaven d'aigua aquell terç de vi i després, quan s'havien begut la meitat del got, se'l tornaven a omplir, i així anaven fent, de manera que al final de

l'àpat engolien una beguda que del color del robí havia passat a tenir el del topazi cremat.

Porthos va menjar tímidament la seva ala de gallina i es va estremir quan va sentir sota la taula el genoll de la procuradora que venia a trobar el seu. Es va beure, també, mig got d'aquell vi tan escatimat, que va reconèixer com l'horrible vi de Montreuil, terror dels paladars experts.

El senyor Coquenard va mirar com engolia el vi pur i va sospirar.

—Voleu una mica de faves, cosí Porthos? —va dir la senyora Coquenard en un to que volia dir: «Creieu-me, no en mengeu».

—Que em pengin si les tasto! —va murmurar molt fluix Porthos...

I en veu alta va dir:

—Gràcies, cosina, no tinc més gana.

Es va fer un silenci. Porthos no sabia quina actitud adoptar. El procurador va repetir unes quantes vegades:

—Ah, senyora Coquenard! Us felicito, aquest dinar ha estat un autèntic festí. Que bé que he menjat!

El senyor Coquenard havia menjat la sopa, les cuixes negres de la gallina i l'únic os de xai que tenia una mica de carn.

Porthos es va pensar que se'n reien i va començar a estirar-se el bigoti cap amunt i a arrufar les celles, però el genoll de la senyora Coquenard va anar suaument a aconsellar-li paciència.

Aquell silenci i aquella interrupció del servei, que per a Porthos havien estat inintel·ligibles, en canvi per als passants tenien un significat terrible: una mirada del procurador acompanyada d'un somriure de la senyora Coquenard van fer que s'aixequessin lentament de taula, pleguessin els seus tovallons encara més lentament, saludessin i sortissin.

—Vinga, jovent, aneu a fer la digestió treballant —va dir amb gravetat el procurador.

Quan els passants van ser fora, la senyora Coquenard es va aixecar i va treure d'un bufet un tros de formatge, confitura de codony i un pastís que ella mateixa havia fet amb ametlles i mel.

El senyor Coquenard va arrufar les celles, perquè veia massa menjar; Porthos va serrar els llavis perquè veia que no hi havia més dinar.

Va mirar si el plat de faves encara era a prop, però el plat de faves havia desaparegut.

—Un festí, sí senyor —va exclamar el senyor Coquenard remenant-se a la cadira —, un autèntic festí, *epulæ epularum*; Lucul·le dina a casa de Lucul·le.

Porthos va mirar l'ampolla que tenia a prop i va esperar que amb el vi, el pa i el formatge dinaria; però de vi no en quedava, l'ampolla estava buida; el senyor i la senyora Coquenard no feien cara d'haver-se'n adonat.

«Entesos», es va dir Porthos a ell mateix, «ja estic avisat.»

Va passar la llengua per una culleradeta de confitura i es va envescar les dents a la pasta enganxosa de la senyora Coquenard.

«Ara el sacrifici ja està consumat», es va dir. «Ah, si no tingués l'esperança de mirar amb la senyora Coquenard a l'armari del seu marit!»

El senyor Coquenard, després de les delícies d'aquell àpat que ell qualificava d'excés, va sentir la necessitat de fer la migdiada. Porthos suposava que la cosa es faria a l'acte i allà mateix, però el maleït procurador no en va voler saber res: el van haver de dur a la seva habitació i va cridar fins que no va ser davant del seu armari, sobre la motllura del qual, per a més precaució, va posar els peus.

La procuradora va dur Porthos a una habitació contigua i allà van començar a establir les bases de la reconciliació.

—Podreu venir a dinar tres cops per setmana —va dir la senyora Coquenard.

—Gràcies —va dir Porthos—, no m'agrada abusar. A més, he de pensar en el meu equipament.

—És veritat —va dir la procuradora amb un gemec—, aquest maleït equipament.

—Sí, l'equipament —va dir Porthos.

—I en què consisteix l'equipament del vostre cos, senyor Porthos?

—Oh, de moltes coses —va dir Porthos—. Els mosqueters, com sabeu, són soldats d'elit i necessiten molts objectes inútils per als guàrdies o els suïssos.

—Però digueu-me quins.

—Doncs tot plegat pot arribar a... —va dir Porthos, que preferia parlar del total que dels detalls.

La procuradora esperava, tremolosa.

—A quant? —va dir—. Espero que no passi de...

Es va aturar, sense paraules.

—Oh, no —va dir Porthos—, no crec que passi de dues mil cinc-centes lliures. Pots fer fins i tot, mirant-s'hi, amb dues mil lliures faria el fet.

—Déu meu, dues mil lliures! —va exclamar la dona—. És una fortuna.

Porthos va fer una ganyota molt significativa i la senyora Coquenard la va entendre.

—Us demanava el detall —va dir— perquè, com que tinc molts parents i clients que es dediquen al comerç, estava gairebé segura de poder obtenir les coses un cent per cent per sota del preu que les pagaríeu vós.

—Ah, ah, si és això el que volíeu dir! —va fer Porthos.

—Sí, estimat senyor Porthos! Per exemple, per començar necessiteu un cavall, no?

—Sí, un cavall.

—Doncs bé, justament tinc el que us convé!

—Ah —va dir Porthos, radiant—, això del cavall està bé; després necessito tot l'arnès, que consta d'objectes que només pot comprar un mosqueter i que d'altra banda no pujarà més de tres-centes lliures.

—Tres-centes lliures, doncs posem tres-centes lliures —va dir la procuradora amb un sospir.

Porthos va somriure: recordem que tenia la sella regal de Buckingham, o sigui que aquelles tres-centes lliures se les podria posar discretament a la butxaca.

—Després —va continuar—, hi ha el cavall del meu lacai i el meu bagatge. Pel que fa a les armes, no cal que us en preocupeu perquè les tinc.

—Un cavall per al vostre lacai? —va repetir vacil·lant la procuradora—. Això és de gran senyor, amic meu.

—Senyora! —va dir orgullosament Porthos—. Que us penseu que soc un qualsevol, potser?

—No, només volia dir que de vegades un bon matxo podia fer tanta patxoca com un cavall i que em sembla que procurant-vos un bon matxo per a Mosquetó...

—D'acord amb el matxo —va dir Porthos—, teniu raó, he vist grans senyors espanyols que duïen tot el seguici de mules. Però en aquest cas, suposo que enteneu, senyora Coquenard, que ha de ser un matxo amb plomalls i picarols?

—Estigueu tranquil —va dir la procuradora.

—Falta la maleta —va continuar Porthos.

—Oh, això no us ha de preocupar —va exclamar la senyora Coquenard—, el meu marit en té cinc o sis, podreu triar la millor. Sobretot n'hi ha una, la que ell preferia quan viatjava, que és prou gran per fer-hi cabre el món.

—Això vol dir que és buida, la maleta? —va preguntar amb ingenuïtat Porthos.

—És clar que és buida —va respondre també amb ingenuïtat la procuradora.

—Ah, però és que jo la maleta que necessito ha d'estar ben plena.

La senyora Coquenard va deixar anar més sospirs. Molière encara no havia escrit la seva escena de *L'avar*. La senyora Coquenard, doncs, precedeix Harpagó.

Al final, de mica en mica, tot l'equipament va quedar discutit de la mateixa manera i el resultat de l'escena va ser que la procuradora demanaria al seu marit un préstec de vuit-centes lliures de plata i proporcionaria el cavall i el matxo que tindrien l'honor de dur a la glòria Porthos i Mosquetó.

Quan les condicions van quedar fixades i els interessos estipulats, així com l'època de la restitució, Porthos es va acomiadar de la senyora Coquenard. La dona l'hauria volgut retenir fent-li mirades dolces, però Porthos va pretextar les exigències del servei i la procuradora va haver de cedir la preferència al rei.

El mosqueter va tornar a casa seva amb gana i molt mal humor.

Capítol XXXIII

CAMBRERA I MESTRESSA

Mentrestant, tal com hem dit i malgrat els crits de la seva consciència i els assenyats consells d'Athos, d'Artagnan cada dia estava més enamorat de Milady, i així l'atrevit gascó cada dia anava sens falta a fer-li la cort convençut que, tard o d'hora, ella acabaria responnent-hi.

Un vespre que arribava amb el cap alt, lleuger com un home que espera una pluja d'or, va trobar la cambrera sota la porta cotxera; però aquesta vegada la preciosa Ketty no es va conformar a fer-li un somriure tot passant, sinó que li va agafar dolçament la mà.

«Bé», es va dir d'Artagnan, «deu haver de donar-me algun missatge de part de la seva mestressa, potser una cita que no ha gosat de proposar-me de viva veu.»

I va mirar la noieta bonica amb la millor cara de conquistador que va poder trobar.

—Voldria dir-vos una cosa, senyor cavaller... —va balbucejar la cambrera.

—Digues, criatura, digues —va dir d'Artagnan—, t'escolto.

—Aquí impossible, el que he de dir-vos és massa llarg i sobretot massa secret.

—Bé, doncs què vols fer?

—Si el senyor cavaller em volgués seguir —va dir tímidament Ketty.

—On vulguis, criatura.

—Veniu.

I Ketty, que no havia deixat anar la mà de d'Artagnan, el va dur per una escaleta fosca de cargol i, després de fer-li pujar una quinzena de graons, va obrir una porta.

—Passeu, senyor cavaller —va dir—, aquí estarem sols i podrem parlar.

—De qui és aquesta habitació, criatura? —va preguntar d'Artagnan.

—És la meva, senyor cavaller. Comunica amb la de la meva mestressa per aquesta porta. Però estigueu tranquil, no podrà sentir el que diem perquè no va mai a dormir abans de les dotze.

D'Artagnan va clavar una ullada al voltant. La petita habitació era d'un gust i una netedat encisadors. Però, sense voler, els seus ulls es van fixar en la porta que Ketty li havia dit que comunicava amb l'habitació de Milady.

Ketty va endevinar el que passava pel cap del jove i va sospirar.

—Estimeu molt la meva mestressa, oi, cavaller? —va dir.

—I tant! Més que no puc expressar! N'estic boig!

Ketty va fer un altre sospir.

—Ai, senyor! —va dir—. Quina llàstima!

—Què dintre hi veus de dolent? —va preguntar d'Artagnan.

—És que la meva mestressa, senyor —va continuar Ketty—, no us estima gens.

—Ah! —va fer d'Artagnan—. T'ha encarregat que m'ho diguessis?

—Oh, no, senyor! Soc jo qui per interès per vós he pres la decisió d'avisar-vos.

—Gràcies, bona Ketty, però només per la intenció, perquè la confiança estaràs d'acord que no és gens agradable.

—O sigui que no us creieu el que us dic, oi?

—Aquestes coses sempre costen de creure, criatura, encara que només sigui per orgull.

—Així doncs no em creieu?

—Confesso que fins que no et dignis a donar-me alguna prova del que afirmes...

—Què me'n dieu, d'aquesta?

I Ketty es va treure una carta de l'escot.

—Per a mi? —va dir d'Artagnan agafant ràpidament la carta.

—No, per a un altre.

—Per a un altre?

—Sí.

—Qui és, qui és! —va exclamar d'Artagnan.

—Mireu l'adreça.

—Senyor comte de Wardes.

Immediatament al presumtuós gascó li va tornar a la memòria el record de l'escena de Saint-Germain. Amb un gest ràpid com el pensament va estripar el sobre malgrat el crit que Ketty va proferir en veure el que anava a fer, o més ben dit el que feia.

—Oh, Déu meu! Senyor cavaller —va dir—, què feu?

—Jo, res! —va dir d'Artagnan.

I va llegir:

«No vau respondre a la meva primera carta. Us trobeu malament o heu oblidat les mirades que em fèieu al ball de la senyora de Guise? Ara és el moment, comte, no el deixeu passar!»

D'Artagnan va empal·lidir. Ferit en l'amor propi, es va sentir ferit en l'amor.

—Pobre estimat senyor d'Artagnan! —va dir Ketty amb una veu plena de compassió i estrenyent de nou la mà del jove.

—Em compadeixes, noieta! —va dir d'Artagnan.

—Oh, sí, de tot cor! Perquè sé què és estimar!

—Tu saps què és estimar? —va dir d'Artagnan, mirant-la per primera vegada amb una certa atenció.

—Ai, sí!

—Doncs així, en comptes de compadir-me, valdria més que m'ajudessis a venjar-me de la teva mestressa.

—I quina mena de venjança voldríeu?

—Voldria vèncer la seva resistència i suplantar el meu rival.

—En això no us ajudaré mai, senyor cavaller! —va fer vivament Ketty.

—I per què? —va preguntar d'Artagnan.

—Per dues raons.

—Quines?

—La primera és que la meva mestressa no us estimarà mai.

—Tu què en saps?

—La vai ferir profundament.

—Jo! En què podria haver-la ferit, si d'ençà que la conec visc als seus peus com un esclau! Digues, si us plau.

—Només ho confessaré a l'home que... que pugui llegir el fons del meu cor!

D'Artagnan va mirar Ketty per segona vegada. La noia tenia una frescor i una bellesa que moltes duquesses haurien comprat amb la seva corona.

—Ketty —va dir—, llegiré el fons del teu cor quan tu vulguis, per això no quedarem, estimada criatura.

I li va fer un petó que va fer posar la pobra noia ben vermella.

—Oh, no! —va exclamar Ketty—. A mi no m'estimeu! Estimeu la meva mestressa, ho acabeu de dir.

—I això t'impedeix de dir-me la segona raó?

—La segona raó, senyor cavaller —va continuar Ketty enardida primer pel petó i després per l'expressió dels ulls del jove—, és que en amor cadascú mira per ell.

No va ser fins aquest moment que d'Artagnan va recordar les mirades llangoroses de Ketty, les trobades a l'antecambra, a l'escala, al passadís, el tacte casual de la seva mà cada vegada que es creuaven i els seus sospirs ofegats; però ell, absorbit pel desig d'agradar a la gran dama, havia menystingut la cambrera: qui va a caçar una àguila no es fixa en el pardal.

Però aquesta vegada el nostre gascó va veure de cop tot el profit que podia treure d'aquell amor que Ketty acabava de confessar d'una manera tan ingènua o tan descarada: intercepció de les cartes adreçades al comte de Wardes, infiltració a la casa, entrada tothora a l'habitació de Ketty, contigua a la de la seva mestressa. El pèrfid, com veiem, ja sacrificava de pensament la pobra noia per aconseguir Milady de grat o per força.

—Doncs vols que et doni una prova d'aquest amor del qual dubtes? —va dir a la noia.

—De quin amor? —va preguntar la noia.

—Del que estic disposat a sentir ara mateix per tu.

—I quina prova és?

—Vols que avui passi amb tu tota l'estona que normalment passo amb la teva mestressa?

—Oh, sí! —va dir Ketty picant de mans—. I tant.

—Doncs bé, estimada criatura —va dir d'Artagnan mentre s'asseia en una butaca—, vine aquí que et digui que ets la cambrera més bonica que he vist mai!

I l'hi va dir tant, i tan bé, que la pobra noia, que no demanava sinó creure-se'l, se'l va creure... Tot i així, amb gran sorpresa de d'Artagnan, la bonica Ketty es defensava amb una certa determinació.

El temps passa de pressa, quan passa entre atacs i defenses.

Van tocar les dotze i gairebé en el mateix moment es va sentir la campaneta de l'habitació de Milady.

—Déu meu! —va exclamar Ketty—. La meva mestressa em crida! Correu, marxeu!

D'Artagnan es va aixecar i va agafar el barret com si tingués la intenció de fer-li cas, però va obrir ràpidament la porta d'un gran armari en comptes d'obrir la de l'escala, va entrar-hi i es va ficar entremig dels vestits i les bates de Milady.

—Què feu, ara? —va exclamar Ketty.

D'Artagnan, que abans n'havia agafat la clau, es va tancar a l'armari sense respondre.

—I doncs! —va cridar Milady amb veu aspra—. Que dormiu, que no veniu quan us crido?

I d'Artagnan va sentir que obria violentament la porta de comunicació.

—Ja vinc, Milady, ja soc aquí —va exclamar Ketty corrent cap a la seva mestressa.

Totes dues van anar cap a l'habitació de Milady i, com que la porta de comunicació va quedar entreoberta, d'Artagnan va poder sentir com Milady encara continuava renyant la cambrera una estona, fins que es va calmar i, mentre Ketty arreglava la mestressa, la conversa va recaure en ell.

—Aquest vespre no hem vist el nostre gascó! —va dir Milady.

—No ha vingut, senyora? —va dir Ketty—. Pot ser que sigui voluble abans i tot de ser feliç?

—Oh, no! Ha de ser que el senyor de Tréville o el senyor des Essarts l'han retingut. Sé de què parlo, Ketty, i en aquest el tinc.

—I què en fareu, senyora?

—Que què en faré? No pateixis, Ketty, entre aquest home i jo hi ha una cosa que ell ignora... De poc no em fa perdre la confiança de Sa Eminència... Oh, me'n venjaré!

—Jo em pensava que la senyora l'estimava?

—Jo, estimar-lo! L'odio! Un ximple que té la vida de lord de Winter a les mans i no el mata, i que em fa perdre tres-centes mil lliures de renda!

—És veritat —va dir Ketty—, el vostre fill és l'únic hereu del seu oncle i fins que no sigui major d'edat hauríeu tingut l'usdefruit de la seva fortuna.

D'Artagnan es va esgarrifar fins al moll de l'os, en sentir com aquella dolça criatura li retreia, amb la veu estrident que li costava tant de dissimular quan conversava, que no hagués matat un home que ell l'havia vist tractar amb tanta amistat.

—En realitat —va continuar Milady—, ja me n’hauria venjat si el cardenal, no sé per què, no m’hagués recomanat que el tractés bé.

—És cert, però la senyora no va tractar tan bé la seva estimada.

—Oh, aquella mercera del carrer dels Fossoyeurs! Si ja ha oblidat que existia! Ves quina venjança!

La suor freda perlejava el front de d’Artagnan: aquella dona era un monstre.

Va continuar escoltant, però malauradament la cambrera havia acabat d’arreglar Milady.

—Està bé —va dir Milady—, podeu tornar a la vostra habitació i demà mireu d’obtenir la resposta a la carta que us he donat.

—Per al senyor de Wardes? —va dir Ketty.

—És clar, per al senyor de Wardes.

—Aquest sembla ben el contrari del pobre senyor d’Artagnan.

—Sortiu, senyoreta —va fer Milady—, no m’agraden els comentaris.

D’Artagnan va sentir que la porta es tancava, després el soroll dels dos pestells que Milady passava per tancar-se per dins. Per la seva banda, però amb tota la delicadesa que va poder, Ketty va fer girar la seva clau al pany. Aleshores d’Artagnan va obrir la porta de l’armari.

—Oh, Déu meu! —va dir molt fluix Ketty—. Què teniu? Esteu ben blanc!

—Quina criatura més abominable! —va murmurar d’Artagnan.

—Silenci! Silenci! Sortiu —va dir Ketty—. Entre l’habitació de Milady i la meva només hi ha un envà i en una se sent tot el que es diu a l’altra!

—És justament per això que no me n’aniré —va dir d’Artagnan.

—Com? —va fer Ketty, posant-se vermella.

—O almenys no me n’aniré... fins més tard.

I va estirar Ketty cap a ell; era impossible resistir-se: la resistència fa molt de soroll! De manera que la cambrera va cedir.

Era una reacció de venjança contra Milady. D’Artagnan va trobar que era cert que la venjança és el plaer dels déus. Per això, amb una mica de cor, s’hauria acontentat amb aquella nova conquesta; però d’Artagnan només tenia ambició i orgull.

Tot i així cal dir, en honor seu, que el primer ús que va fer del seu ascendent sobre Ketty va ser d’intentar saber què havien fet de la senyora Bonacieux. Però la pobra noia va jurar sobre el crucifix que no en tenia ni idea perquè la seva mestressa només deixava veure la meitat dels seus secrets; tanmateix li semblava que podia afirmar que no era morta.

Quant a la causa que havia estat a punt de fer perdre a Milady la confiança del cardenal, Ketty la ignorava, però en aquest cas d’Artagnan sabia més coses que ella: com que havia entrevist Milady en un vaixell bloquejat al port en el moment que ell deixava Anglaterra, va suposar que era una qüestió relacionada amb els capçats de diamants.

Però el que havia quedat del tot clar era que l'autèntic odi, l'odi profund, l'odi inveterat de Milady li venia del fet que no hagués matat el seu cunyat.

L'endemà d'Artagnan va tornar a casa de Milady. La va trobar de molt mal humor; d'Artagnan va suposar que era perquè no havia rebut resposta del comte de Wardes. Ketty va entrar i Milady la va rebre molt durament. Una mirada de la noia a d'Artagnan va voler dir: Mireu què he de patir per vós.

Tot i així, cap al final de la vetllada la bella lleona es va calmar, va escoltar somrient les paraules amables de d'Artagnan i fins i tot li va oferir la mà perquè la hi besés.

D'Artagnan va sortir sense saber què pensar, però com que era un noi que no perdia fàcilment el cap, mentre feia la cort a Milady havia ideat un pla.

Va trobar Ketty a la porta i, com el dia abans, va pujar a la seva habitació per saber més notícies. Milady, que no entenia el silenci del comte de Wardes, l'havia renyada molt i l'havia acusat de negligència, i li havia ordenat que anés a la seva habitació a les nou del matí per recollir una tercera carta.

D'Artagnan va fer prometre a Ketty que l'endemà al matí li portaria la carta a ell. La pobra noia va prometre tot el que va voler el seu estimat: estava boja.

Les coses van anar igual que el dia abans: d'Artagnan es va tancar a l'armari, Milady va cridar la cambrera, que la va arreglar per passar la nit, va acomiadar Ketty i es va tancar per dins. Igual que el dia abans d'Artagnan es va quedar fins a les cinc del matí.

A les onze, va veure arribar Ketty, que duia a la mà la nova carta de Milady. Aquesta vegada la pobra noia no va ni intentar disputar-la a d'Artagnan. El va deixar fer: pertanyia en cos i ànima al seu soldat.

D'Artagnan va obrir la carta i va llegir això:

«És la tercera vegada que us escric per dir-vos que us estimo. Vigileu que no us n'escrigui una quarta per dir-vos que us detesto.

Si us penediu de com us heu comportat amb mi, la noia que us lliurarà aquesta carta us dirà de quina manera un home galant pot obtenir el seu perdó.»

D'Artagnan, llegint-la, va envermellir i empal·lidir unes quantes vegades.

—Encara l'estimeu! —va dir Ketty, que no havia tret ni un moment els ulls de la cara del jove.

—No, Ketty, t'equivoques, ja no l'estimo; però em vull venjar dels seus menyspreus.

—Sí, ja sé quina és la vostra venjança, ja m'ho vau dir.

—Però si a tu tant t'és, Ketty! Saps que només t'estimo a tu.

—Com se sap això?

—Pel menyspreu que li faré.

Ketty va sospirar.

D'Artagnan va agafar una ploma i va escriure:

«Senyora, fins ara havia dubtat que les dues primeres cartes m'anessin adreçades, de tan indigne que em sentia d'aquest honor; en tot cas em trobava tan malament que no m'hauria atrevit a respondre-hi.

Però avui per força he de creure en l'excés de la vostra bondat, perquè no tan sols la vostra carta, sinó també la vostra cambrera, m'afirma que tinc la gran sort que m'estimeu.

No cal que la vostra serventa em digui com pot obtenir el perdó un home galant. De manera que aniré a demanar-vos el meu aquesta nit a les onze. Trigar un dia més ara seria, als meus ulls, fer-vos una nova ofensa.

L'home, gràcies a vós, més feliç de tots,

COMTE DE WARDES.»

Aquesta carta, per començar, era falsa, i a més era una indelicadesa. Des del punt de vista dels costums actuals, fins i tot era una mena d'infàmia. Però en aquella època es tenien menys miraments. A més d'Artagnan, per les mateixes confessions de Milady, sabia que ella era culpable de traïció per qüestions més importants, i la dona no li inspirava sinó una estima molt minsa. I tot i així, malgrat aquesta poca estima, sentia que li despertava una passió insensata. Una passió assedegada de menyspreu; però passió o set, tant era.

La intenció de d'Artagnan era molt simple: per l'habitació de Ketty arribava a la de la seva mestressa; aprofitava el primer moment de sorpresa, de vergonya, de terror per vèncer-la; potser fracassaria, però bé havia de deixar alguna cosa a l'atzar. Faltaven vuit dies perquè s'obrís la campanya i hauria de marxar, no tenia temps de pensar en grans amors.

—Té —va dir tot donant a Ketty la carta segellada—, dona-la a Milady. És la resposta del senyor de Wardes.

La pobra Ketty es va posar blanca com la mort, ja s'imaginava què hi deia.

—Escolta, criatura estimada —li va dir d'Artagnan—, saps perfectament que tot això d'una manera o altra s'ha d'acabar. Milady pot descobrir que vas donar la primera carta al meu criat en comptes de donar-la al criat del comte; que soc jo qui ha obert les altres que havia d'haver obert el senyor de Wardes, i aleshores Milady et despatxarà, i ja la coneixes, no és dona per limitar-se a aquesta venjança.

—Ai —va dir Ketty—, per qui m'he exposat a tot això?

—Per mi, ho sé molt bé, preciosa meva —va dir el jove—, i per això t'estic molt agraït, t'ho juro.

—Però què hi diu, a la carta?

—Milady t'ho dirà.

—Això vol dir que no m'estimeu! —va exclamar Ketty—. Que desgraciada que soc!

Per a aquest retret hi ha una resposta que sempre enganya les dones; d'Artagnan va respondre de manera que Ketty va persistir en l'error.

Tot i així va plorar molt abans de decidir-se a lliurar la carta a Milady, però finalment s'hi va decidir, que és tot el que d'Artagnan volia.

D'altra banda, el noi li va prometre que al vespre sortiria aviat de veure la seva mestressa i que, quan sortís, pujaria a veure-la a ella.

Aquesta promesa va acabar de consolar la pobra noia.

Capítol XXXIV

ON ES TRACTA DE L'EQUIPAMENT D'ARAMIS I DE PORTHOS

D'ençà que els quatre amics anaven cadascun a la recerca del seu equipament, no tenien reunions fixades. Dinaven els uns sense els altres, allà on eren o més aviat on podien. El servei també ocupava una part d'aquest temps preciós, que passava tan de pressa. Només tenien acordat trobar-se un cop per setmana, cap a la una, a casa d'Athos, ja que aquest últim, tal com havia jurat, no en passava la porta.

El dia que Ketty havia anat a trobar d'Artagnan a casa seva era justament dia de reunió.

Tan bon punt la noia se'n va haver anat, d'Artagnan es va dirigir cap al carrer Férou.

Va trobar Athos i Aramis que filosofaven. Aramis tenia vel·leïtats de tornar a la sotana. Athos, com de costum, ni l'hi desaconsellava ni l'animava a fer-ho. Athos trobava que s'havia de respectar el lliure arbitri de cadascú. No donava mai consells que no se li haguessin demanat, i encara, se li havien de demanar dues vegades.

—En general, només es demanen consells —deia— per no seguir-los, o, si es segueixen, per tenir algú a qui poder acusar d'haver-los donat.

Porthos va arribar just després de d'Artagnan. I així els quatre amics van estar reunits.

Les quatre cares expressaven quatre sentiments diferents: la de Porthos, la tranquil·litat; la de d'Artagnan, l'esperança; la d'Aramis, la inquietud; la d'Athos, la indiferència.

Quan feia poc que conversaven i Porthos havia deixat entreveure que una persona de bona posició s'havia mostrat disposada a solucionar-li el problema, va entrar Mosquetó.

Venia a demanar al seu amo que anés a casa, on, va dir amb aire llastimós, se'l necessitava amb urgència.

—Són les meves coses? —va preguntar Porthos.

—Sí i no —va respondre Mosquetó.

—Home, què vols dir?

—Veni, senyor.

Porthos es va aixecar, es va acomiadar dels seus amics i va seguir Mosquetó.

Poc després, va aparèixer Bazin al pas de la porta.

—Què voleu, amic meu? —va dir Aramis amb la veu dolça que feia cada vegada que tornaven a envair-lo les idees religioses.

—A casa hi ha un home que espera el senyor —va respondre Bazin.

—Un home! Quin home?

—Un captaire.

—Feu-li una almoïna, Bazin, i digueu-li que pregui per un pobre pecador.

—Aquest captaire vol parlar amb vós tant sí com no i afirma que estareu content de veure'l.

—No us ha dit que em diguéssiu res més?

—Sí, el cas és que sí. Ha dit que si el senyor Aramis dubta de si ha de venir a veure'm, anuncieu-li que vinc de Tours.

—De Tours? —va exclamar Aramis—. Senyors, perdoneu-me, però no hi ha dubte que aquest home em porta les notícies que esperava.

I es va aixecar ràpidament per anar-se'n.

Van quedar Athos i d'Artagnan.

—Diria que aquests dos ja han trobat el que volien. Què us en sembla a vós, d'Artagnan?

—Sé que Porthos ho tenia ben encarrilat i, pel que fa a Aramis, si he de ser sincer, no m'ha preocupat mai gaire. En canvi vós, estimat Athos, que vau regalar tan generosament les pistoles dels anglesos que us pertocaven de dret, què penseu fer?

—M'alegro d'haver matat aquell bergant, amic, atès que és bona cosa de matar un anglès, però si m'hagués embutxacat les seves pistoles, em pesarien com un remordiment.

—Realment, estimat Athos, teniu unes idees ben estranyes.

—Deixem-ho estar! Què em deïa, el senyor de Tréville, que em va fer l'honor de venir ahir a veure'm, que freqüenteu aquests anglesos suspectes que el cardenal protegeix?

—Diguem que visito una anglesa, la que us vaig dir.

—Ah, sí, la dona rossa a propòsit de la qual us vaig donar uns consells que naturalment no heu volgut seguir.

—Us en vaig explicar els motius.

—Sí, hi veieu el vostre equipament, em sembla, pel que vau dir.

—De cap manera! Ara sé del cert que aquesta dona té relació amb el rapte de la senyora Bonacieux.

—És clar, ja ho entenc: per trobar una dona feu la cort a una altra. És el camí més llarg, però el més divertit.

D'Artagnan va estar a punt d'explicar-ho tot a Athos, però el va frenar un detall: Athos era un gentilhome molt sever en qüestions d'honor i, en el pla que el nostre enamorat havia ideat per arribar a Milady, hi havia coses que d'entrada, n'estava segur, no trobarien l'aprovació del purità. Va preferir, doncs, de guardar silenci i, com que Athos era l'home menys curiós del món, les confidències de d'Artagnan es van quedar aquí.

Deixarem, doncs, els dos amics, que no tenien res d'important a dir-se, i seguirem Aramis.

Hem vist com la notícia que l'home que volia parlar-hi venia de Tours havia fet que s'afanyés a seguir Bazin o, més ben dit, a passar-li al davant, de manera que va

anar del carrer Férou al carrer Vaugirard volant.

Quan va entrar a casa seva va trobar, efectivament, un home baixet, d'ulls intel·ligents, però cobert de parracs.

—Sou vós qui em busca? —va preguntar el mosqueter.

—Busco el senyor Aramis, sou vós qui es diu així?

—Jo mateix: m'heu de donar alguna cosa?

—Sí, si m'ensenyeu un cert mocador brodat.

—De seguida —va dir Aramis, que es va treure una clau del pit i va obrir una capseta de banús amb incrustacions de nacre—. Aquí el teniu.

—Perfecte —va dir el captaire—. Feu sortir el vostre lacai.

Bazin, en efecte, curiós de saber què volia aquell captaire, s'havia afanyat a seguir el seu amo i havia arribat gairebé al mateix temps. Però aquella celeritat no li va servir de gaire res. Obeint la invitació del captaire, el seu amo li va indicar que es retirés i no li va quedar més remei que obeir.

Quan Bazin va ser fora, el captaire va ventar una ullada ràpida al seu voltant per assegurar-se que no els podia veure ni sentir ningú i, després d'obrir-se el gec esparracat, que duia mal tancat amb un cinturó de cuir, va començar a desllaçar-se el perpunt i en va treure una carta.

Aramis en veure el segell va fer un crit d'alegria, va besar aquella cal·ligrafia i, amb un respecte gairebé religiós, va obrir l'epístola, que deia així:

«Amic, el destí vol que encara hàgim d'estar separats un quant temps, però els bons dies de la joventut no estan perduts per sempre. Feu el vostre deure al camp de batalla; jo també faré el meu. Agafeu el que el portador us donarà; feu la campanya com un bon gentilhome i penseu en mi, que us beso tendrament els ulls negres.

Adeu, o més ben dit a reveure!»

El captaire continuava desllaçant-se el perpunt; d'entre aquella roba bruta en va anar traient, d'una en una, cent cinquanta dobles pistoles d'Espanya, que va anar arrenjerant sobre la taula. Després va obrir la porta, va saludar i se'n va anar abans que el jove, estupefacte, hagués gosat adreçar-li ni una paraula.

Aleshores Aramis va rellegir la carta i es va adonar que duia una postdata.

«P. S. Podeu rebre bé el portador, que és comte i gran d'Espanya.»

—Quin somni daurat! —va exclamar Aramis—. Oh, quina vida! Sí, som joves! Sí, encara viurem dies feliços! Oh, a tu, a tu, amor meu, sang de la meva vida!, tot, tot, tot, estimada del meu cor!

I besava la carta amb passió, sense ni mirar l'or que brillava sobre la taula.

Bazin va gratar la porta. Ja no hi havia motiu perquè Aramis el mantingués a distància i el va deixar entrar.

Quan Bazin va veure l'or va quedar estupefacte i es va descuidar que venia a anunciar d'Artagnan, que, encuriós per saber qui era el captaire, havia anat cap a

casa d'Aramis en sortir de la d'Athos.

I com que d'Artagnan no feia compliments amb Aramis, en veure que Bazin es descuidava d'anunciar-lo es va anunciar tot sol.

—Renoï, estimat Aramis —va dir—, si aquestes són les prunes que us envien de Tours, feliciteu de part meva el jardiner que les cull.

—Us equivoqueu, estimat amic —va dir Aramis, sempre tan discret—, és el meu llibreter, que acaba d'enviar-me el preu del poema en versos d'una síl·laba que tenia començat.

—Ah, és clar! —va dir d'Artagnan—. Doncs és molt generós, el vostre llibreter, estimat Aramis, és tot el que us puc dir.

—De debò, senyor? —va exclamar Bazin—. Per un poema paguen aquest preu! És increïble! Oh, senyor, feu tot el que vulgueu, podeu convertir-vos en un altre senyor de Voiture o de Benserade. També m'agrada, això. Un poeta és quasi com un mossèn. Ah, senyor Aramis, feu-vos poeta, si us plau.

—Bazin, amic —va dir Aramis—, em sembla que us fiqueu a la conversa.

Bazin es va adonar que havia fet mal fet: va abaixar el cap i va sortir.

—Ah —va dir d'Artagnan amb un somriure—, veneu les vostres obres a preu d'or, teniu molta sort, amic meu. Però vigileu o perdreu la carta que us surt de la casaca, i que no dubto que també és del llibreter.

Aramis es va posar vermell com un pebrot, va tirar la carta endins i es va cordar el perpunt.

—Estimat d'Artagnan —va dir—, si us sembla bé, anem a trobar els nostres amics i, ja que soc ric, avui mateix comencem a dinar junts un altre cop en espera del dia que vosaltres també ho sigueu.

—A fe de Déu, amb molt de gust! —va fer d'Artagnan—. Fa temps que no hem fet un dinar com cal i, com que jo aquest vespre tinc una expedició una mica arriscada, confesso que no em sabrà gens de greu de donar-me ànims amb unes quantes ampolles de vell borgonya.

—D'acord amb el vell borgonya, a mi tampoc no em desagrada —va dir Aramis, a qui la visió de l'or havia espolsat d'un cop de mà totes les idees de retirar.

I després de posar-se tres o quatre dobles pistoles a la butxaca per cobrir les necessitats del moment, va tancar les altres a la capsa de banús amb incrustacions de nacre on ja hi havia el famós mocador que li havia servit de talismà.

Els dos amics van anar primer a veure Athos, que, fidel al seu jurament de no sortir, es va encarregar de fer portar el dinar a casa seva. Com que era un mestre en els detalls gastronòmics, d'Artagnan i Aramis no van tenir cap problema per deixar-ho tot a les seves mans.

Quan anaven cap a buscar Porthos, a la cantonada del carrer del Bac van trobar Mosquetó, que, amb cara de pena, empenyia davant seu un cavall i un mul.

D'Artagnan va proferir un crit de sorpresa no exempt d'una certa alegria.

—Oh, el meu cavall groc! —va exclamar—. Aramis, mireu aquest cavall!

—Quin rossí més horrorós! —va dir Aramis.

—Doncs és el cavall amb el qual vaig arribar a París —va afegir d'Artagnan.

—El senyor coneix aquest cavall? —va fer Mosquetó.

—Té un color original —va fer Aramis—. No n'havia vist mai cap amb aquest pèl.

—Ja m'ho crec —va dir d'Artagnan—, perquè me'n van donar tres escuts i devia ser pel pèl, perquè la carcassa no val ni divuit lliures. Però com és que ara el tens tu, Mosquetó?

—Ah —va fer el lacai—, no me'n parreu, senyor, és una broma pesada del marit de la duquessa!

—Què vols dir, Mosquetó?

—Sí, resulta que una dona de qualitat ens veu amb molt bons ulls, la duquessa de..., però perdoneu!, el meu amo m'ha demanat que sigui discret. Ens havia forçat a acceptar un petit record, un magnífic cavall espanyol i un mul andalús que feien goig de veure. El marit se n'ha assabentat, ha confiscat els dos magnífics animals que ens enviaven i els ha substituït per aquestes bèsties tan espantoses!

—Que ara li tornes? —va dir d'Artagnan.

—Exacte! —va respondre Mosquetó—. No podem acceptar aquestes muntures en comptes de les que ens havien promès.

—No, i tant que no, tot i que m'hauria agradat de veure Porthos sobre el meu Botó d'Or, m'hauria donat una idea de l'efecte que feia jo quan vaig arribar a París. Però no et volem aturar, Mosquetó, ves a fer l'encàrrec del teu amo, ves. Ell és a casa?

—Sí, senyor —va dir Mosquetó—, però de molt mal humor!

I va continuar cap al moll dels Grands-Augustins, mentre els dos amics anaven a trucar a la porta del desventurat Porthos. El mosqueter els havia vist travessar el pati i no pensava obrir, de manera que van trucar inútilment.

Mentrestant, Mosquetó continuava el seu camí i, després de travessar el Pont-Neuf, sempre empenyent davant seu aquells dos rossins, va arribar al carrer dels Ours. Quan hi va ser, va lligar, seguint les ordres del seu amo, el cavall i el mul al picador de la porta del procurador. En acabat, sense preocupar-se pel seu destí, se'n va tornar cap a casa i va anunciar a Porthos que havia complert l'encàrrec.

Al cap d'una estona, les dues pobres bèsties, que no havien menjat res des del matí, van fer tant de soroll alçant el picador de la porta i deixant-lo caure que el procurador va demanar al saltataulells que anés a preguntar pel veïnat de qui eren aquell cavall i aquell mul.

La senyora Coquenard va reconèixer el seu regal i primer no va entendre la restitució, però la visita de Porthos no va trigar a aclarir-li el què. La còlera que brillava als ulls del mosqueter, a pesar de com mirava de dominar-se, va espantar la sensible amant. En efecte, Mosquetó no havia amagat la trobada amb d'Artagnan i

Aramis, ni que d'Artagnan havia reconegut, en el cavall groc, l'animal bearnès que l'havia dut fins a París i que havia venut per tres escuts.

Porthos se n'anava després de citar la procuradora al claustre de Saint-Magloire. El procurador, veient que Porthos se'n tornava, el va convidar a dinar, però el mosqueter va rebutjar la invitació amb un aire ple de majestat.

La senyora Coquenard va anar tota tremolosa al claustre, perquè endevinava els retrets que l'esperaven. Però estava fascinada per les grans maneres de Porthos.

Totes les imprecacions que un home ferit en el seu amor propi pot deixar caure sobre una dona, Porthos les va deixar caure sobre el cap cot de la procuradora.

—Pobra de mi, que ho he fet tan bé com he sabut —va dir ella—. Un dels nostres clients comercia amb cavalls, devia diners al despatx i es mostrava recalcitrant. He agafat el mul i el cavall pel que ens devia: m'havia promès dues muntures reials.

—Doncs sapiguen, senyora —va dir Porthos—, que si el vostre maquinó us devia més de cinc escuts és un lladre.

—No està prohibit de mirar d'estalviar, senyor Porthos —va dir la procuradora mirant d'excusar-se.

—No, senyora, però els qui volen estalviar han de permetre als altres que busquin amics més generosos.

I Porthos va girar cua i va fer un pas per anar-se'n.

—Senyor Porthos! Senyor Porthos! —va exclamar la procuradora—. M'he equivocat, ho reconec, no hauria hagut de regatejar, tractant-se d'equipar un cavaller com vós!

Porthos, sense respondre, va fer un segon pas per retirar-se.

La procuradora va tenir la sensació que el veia en un núvol resplendent tot envoltat de duquesses i de marqueses que li llançaven bosses d'or als peus.

—Atureu-vos, per l'amor de Déu! Senyor Porthos —va exclamar—, atureu-vos i parlem.

—Parlar amb vós em porta mala sort —va dir Porthos.

—Però, digueu-me, què demaneu?

—Res, perquè al capdavant és igual que demanar-vos alguna cosa.

La procuradora es va recalcar al braç de Porthos i, en un rampell de dolor, va exclamar:

—Senyor Porthos, no en sé res, jo, de tot això; com voleu que sàpiga què és un cavall? Ni què són els arnesos?

—Haguéssiu comptat amb mi, que hi entenc, senyora, però vau voler estalviar i, per tant, deixar amb usura.

—He comès un error, senyor Porthos, i el repararé, paraula d'honor.

—Com? —va preguntar el mosqueter.

—Escolteu. Aquesta nit el senyor Coquenard va a veure el duc de Chaulnes, que l'ha fet venir a buscar. És per a una consulta que durarà dues hores, almenys. Veniu, estarem sols, i farem comptes.

—Ja era hora! Això sí que és parlar, senyora meva!

—Em perdoneu?

—Ja ho veurem —va dir majestuosament Porthos.

I tots dos es van separar dient: fins al vespre.

«Diantre!», va pensar Porthos, «sembla que al final m'acosto al bagul del senyor Coquenard.»

Capítol XXXV

DE NIT TOTS ELS GATS SÓN NEGRES

Aquella nit, que Porthos i d'Artagnan esperaven amb tanta impaciència, finalment va arribar.

D'Artagnan, com de costum, cap a les nou va anar a veure Milady. La va trobar d'un humor excel·lent; no l'havia rebut mai tan bé. El nostre gascó va veure immediatament que havia rebut la carta i que la carta feia el seu efecte.

Ketty va entrar per portar uns sorbets. La seva mestressa li va fer molt bona cara i un somriure encantador; però la pobra noia, ai, estava tan trista que ni es va adonar de la cordialitat de Milady.

D'Artagnan mirava les dues dones, ara l'una ara l'altra, i per força havia de reconèixer que la natura en fer-les s'havia equivocat: a la gran dama li havia donat una ànima venal i vil, mentre que a la cambrera li havia donat el cor d'una duquessa.

A les deu, Milady va començar a mostrar signes d'inquietud i d'Artagnan va entendre per què; la dona mirava el pèndol, s'aixecava, es tornava a asseure, somreia a d'Artagnan amb una cara que volia dir: Sou molt amable, sens dubte, però ho seríeu més si marxéssiu!

D'Artagnan es va aixecar i va agafar el barret; Milady li va oferir la mà perquè la hi besés. El jove va notar que li estrenyia la seva i va entendre que no era per coqueteria, sinó per agraïment pel fet d'anar-se'n.

—L'estima bojament —va murmurar. I va sortir.

Aquesta vegada Ketty no l'esperava, ni a l'antecambra, ni al passadís, ni sota el portal. D'Artagnan va haver de trobar tot sol l'escaleta i l'habitació.

Ketty estava asseguda amb el cap entre les mans i plorava.

Va sentir entrar d'Artagnan, però no va alçar el cap. El jove s'hi va acostar i li va agafar les mans, aleshores la noia va esclatar en sanglots.

Tal com d'Artagnan havia suposat, quan Milady havia rebut la carta, en el deliri de la seva alegria ho havia dit tot a la serventa i a més, de recompensa per la manera com aquesta vegada havia fet l'encàrrec, li havia donat una bossa. Quan Ketty havia tornat a la seva habitació, havia llançat la bossa en un racó, on s'havia obert i havia deixat caure tres o quatre monedes d'or a la catifa.

La veu de d'Artagnan va fer alçar el cap a la pobra noia. D'Artagnan mateix es va espantar de com li havia canviat la cara; ella va ajuntar les mans amb aire suplicant, però sense gosar dir ni una paraula.

Per poc sensible que fos el cor de d'Artagnan, el noi es va sentir entendrit per aquell dolor mut, però estava massa aferrat als seus projectes, i sobretot a aquest, per voler modificar res del programa que duia decidit. No va deixar, doncs, cap esperança

a Ketty de poder modificar-lo i es va limitar a presentar-ho tot com una simple venjança.

Aquesta venjança, d'altra banda, esdevenia més fàcil gràcies al fet que Milady, sens dubte per amagar el seu rubor a l'amant, havia demanat a Ketty que apagués tots els llums de l'apartament i fins i tot els de la seva habitació. Abans que claregés, el senyor de Wardes hauria de sortir, sempre a les fosques.

Al cap de poc es va sentir que Milady entrava a l'habitació. D'Artagnan va córrer a l'armari. Quan just s'hi acabava d'arrauir, es va sentir la campaneta.

Ketty va anar a veure la seva mestressa i no va deixar la porta oberta, però l'envà era tan prim que pràcticament se sentia tot el que les dues dones es deien.

Milady semblava èbria de joia, volia que Ketty li repetís tots els detalls de la pretesa entrevista amb de Wardes: com havia rebut la seva carta, com havia reaccionat, quina expressió feia, si se'l veia enamorat, i la pobra Ketty, que havia de semblar segura, responia totes aquelles preguntes amb una veu ofegada en la qual la seva mestressa no notava el to dolorós, de tan egoista que és la felicitat.

Al final, quan s'acostava l'hora de la trobada amb el comte, Milady va fer apagar efectivament tots els llums i va ordenar a Ketty que se'n tornés a la seva habitació i introduís de Wardes tan bon punt arribés.

Ketty no es va haver d'esperar gaire. Així que d'Artagnan va haver vist pel forat del pany de l'armari que tot estava a les fosques, va sortir disparat del seu amagatall en el mateix moment que Ketty tancava la porta de comunicació.

—Què és aquest soroll? —va preguntar Milady.

—Soc jo —va dir d'Artagnan a mitja veu—; jo, el comte de Wardes.

—Oh, Déu meu! Déu meu! —va murmurar Ketty—. No ha pogut ni esperar l'hora que ell mateix havia fixat!

—Doncs per què no entra? —va dir Milady amb veu tremolosa—. Comte, comte —va afegir—, sabeu que us espero!

En sentir-la, d'Artagnan va apartar suaument Ketty i va córrer cap a l'habitació de Milady.

Si la ràbia i el dolor han de torturar una ànima, és l'ànima de l'amant que rep sota un nom que no és el seu protestes d'amor adreçades al seu afortunat rival.

D'Artagnan es trobava en una situació dolorosa que no havia previst, la gelosia li mossegava el cor i patia gairebé tant com la pobra Ketty, que en aquell mateix moment plorava a l'habitació del costat.

—Sí, comte —deia Milady amb la seva veu més dolça mentre li estrenyia tendrament la mà—; sí, em fa feliç l'amor que les vostres mirades i les vostres paraules m'han expressat cada vegada que ens hem vist. Jo també us estimo. Oh, demà, demà vull que em doneu una penyora com a prova que penseu en mi i, per tal que no m'oblideu, teniu.

I es va treure del dit un anell que va posar en el de d'Artagnan.

D'Artagnan va recordar haver vist aquell anell a la mà de Milady: era un magnífic safir envoltat de brillants.

La primera reacció de d'Artagnan va ser la de tornar-l'hi, però Milady va afegir:

—No, no, guardeu aquest anell per l'amor que sentiu per mi. Acceptant-lo —va afegir amb veu commoguda— em feu un favor molt més gran del que us podeu imaginar.

«Aquesta dona està plena de misteris», va murmurar interiorment d'Artagnan.

En aquell moment es va sentir disposat a revelar-ho tot. Va obrir la boca per dir a Milady qui era i quin desig de venjança l'havia fet venir, però la dona va afegir:

—Pobre àngel meu, que aquell monstre gascó de poc no el mata!

El monstre era ell.

—Oh —va continuar Milady—, encara us fan patir molt les ferides?

—Sí, molt —va dir d'Artagnan, que no acabava de saber què respondre.

—Jo us venjaré —va murmurar Milady—, i cruelment!

«Caram!», es va dir d'Artagnan, «encara no és moment de fer confidències.»

D'Artagnan va necessitar un quant temps per refer-se d'aquest petit diàleg, però totes les idees de venjança que l'havien dut fins allà s'havien esvanit. Aquella dona exercia damunt seu un poder increïble, l'odiava i l'adorava alhora; no s'hauria pensat mai que dos sentiments tan contraris poguessin conviure en el mateix cor i, en reunir-se, formar un amor estrany i en certa manera diabòlic.

Finalment va tocar la una, hora de separar-se. En el moment de deixar Milady, d'Artagnan només sentia el viu desplaer d'allunyar-se'n i, en els apassionats adeus recíprocs, van acordar una nova cita la setmana següent. La pobra Ketty esperava poder dir alguna cosa a d'Artagnan quan passés per la seva habitació, però Milady el va acompanyar personalment en la foscor i no el va deixar fins a l'escala.

L'endemà al matí, d'Artagnan va córrer a veure Athos. Estava ficat en una aventura tan singular que volia demanar-li consell. L'hi va explicar tot. Athos va arrufar unes quantes vegades les celles.

—Aquesta Milady —li va dir— em sembla una criatura infame, però igualment heu fet mal fet d'enganyar-la. En tot cas, ara teniu una enemiga terrible.

I, mentre li parlava, Athos mirava atentament el safir envoltat de diamants que ocupava en el dit de d'Artagnan el lloc de l'anell de la reina, prudentment guardat en un estoig.

—Mireu l'anell? —va dir el gascó, orgullós de mostrar al seu amic un regal tan valuós.

—Sí —va dir Athos—, em recorda un anell de la meva família.

—És bonic, oi? —va fer d'Artagnan.

—Magnífic! —va respondre Athos—. No em pensava que poguessin existir dos safirs tan límpids. L'heu canviat pel diamant?

—No —va dir d'Artagnan—, és un regal de la meva bella anglesa, o més ben dit francesa, perquè tot i que no l'hi he preguntat estic convençut que és nascuda a

França.

—Aquest anell era de Milady? —va exclamar Athos amb una veu en la qual era fàcil distingir una gran emoció.

—Exacte. Me l'ha donat aquesta nit.

—Ensenyeu-me'l —va dir Athos.

—Aquí el teniu —va respondre d'Artagnan, traient-se'l del dit.

Athos el va examinar i es va posar molt blanc, després se'l va emprovar a l'anular de la mà esquerra; li anava com si fos fet a mida. Un núvol de còlera i de venjança va passar pel front normalment serè del gentilhome.

—És impossible que sigui el mateix —va dir—; com es trobaria entre les mans de Milady Clarick? I tanmateix és ben difícil que hi hagi dues joies que s'assemblin tant.

—Coneixeu l'anell? —va preguntar d'Artagnan.

—M'ha semblat que el reconeixia —va dir Athos—, però sens dubte és un error.

I el va tornar a d'Artagnan, però sense deixar de mirar-lo.

—Mireu —va dir al cap d'un moment—, d'Artagnan, traieuvos-el del dit o gireu la pedra cap endins. Em porta tan mals records que no tindria el cap clar per parlar amb vós. I veníeu a demanar-me consell, no? Em dèieu que no vèieu clar què havíeu de fer? Però espereu... torneu-me a donar el safir: el que jo deia tenia una faceta ratllada a causa d'un accident.

D'Artagnan es va tornar a treure l'anell del dit i de nou el va donar a Athos.

Athos es va estremir.

—Mireu —va dir—, mireu que estrany!

I ensenyava a d'Artagnan la rascada que havia dit.

—I qui us l'havia donat a vós, aquest safir, Athos?

—La meva mare, que l'havia rebut de la seva, de mare. Com us deia, és una joia antiga... que no havia d'haver sortit mai de la família.

—I el vau... vendre? —va preguntar, vacil·lant, d'Artagnan.

—No —va respondre Athos amb un somriure singular—; el vaig donar durant una nit d'amor, igual que us l'han donat a vós.

D'Artagnan es va quedar pensatiu, li feia l'efecte que veia en l'ànima de Milady uns abismes d'unes profunditats fosques i desconegudes.

Va recollir l'anell, però no se'l va posar al dit, sinó a la butxaca.

—Escolteu —li va dir Athos agafant-li la mà—, sabeu perfectament com us estimo, d'Artagnan, si tingués un fill no l'estimaria pas més. Doncs bé, creieu-me, renunciieu a aquesta dona. No la conec, però una mena d'intuïció em diu que és una criatura perduda i que té alguna cosa fatal.

—I teniu raó —va dir d'Artagnan—. Per això me'n separo: confesso que aquesta dona m'espanta.

—Tindreu el valor de fer-ho? —va dir Athos.

—El tindrè —va respondre d'Artagnan—, ara mateix.

—Molt bé, criatura, teniu raó —va dir el gentilhome, estrenyent la mà del gascó amb un afecte gairebé paternal—. Déu vulgui que aquesta dona, que tot just ha entrat a la vostra vida, no hi deixi cap rastre funest!

I Athos va saludar d'Artagnan amb un cop de cap, com algú que vol fer entendre que no li sabia gens de greu de quedar-se tot sol amb els seus pensaments.

Quan d'Artagnan va tornar a casa seva hi va trobar Kitty, que l'esperava. Un mes de febre no hauria pogut canviar la pobra noia més que aquella nit d'insomni i de dolor.

La seva mestressa l'enviava a casa el fals de Wardes. Milady, bojament enamorada i èbria de joia, volia saber quan tornaria a veure el comte.

I la pobra Kitty, pàl·lida i tremolosa, esperava la resposta de d'Artagnan.

Athos tenia una gran influència sobre el jove; els consells del seu amic units als crits del seu propi cor l'havien fet decidir, ara que havia salvat l'orgull i havia satisfet el seu desig de venjança, a no tornar a veure Milady. Com a única resposta, va agafar la ploma i va escriure aquesta carta:

«No compteu amb mi, senyora, per a una pròxima cita: des de la convalescència tinc tantes ocupacions d'aquesta mena que em veig obligat a posar-hi un cert ordre. Quan sigui el vostre torn, tindrè l'honor de fer-vos-ho saber.

Us beso les mans.

COMTE DE WARDES.»

Ni una paraula del safir: el gascó volia tenir una arma contra Milady? O bé, siguem francs, conservava el safir com un últim recurs per aconseguir l'equipament?

Sigui com sigui, faríem mal fet de jutjar les accions d'una època des del punt de vista d'una altra època. El que avui veuríem com una vergonya per a un cavaller, en aquell temps era una cosa senzilla i natural, i era corrent que els fills de les millors cases es fessin mantenir per les seves amants.

D'Artagnan va donar la carta oberta a Kitty, que la va llegir, primer sense entendre-la, i que es va pensar que es tornava boja d'alegria quan la va rellegir un segon cop.

Kitty no es podia creure tanta felicitat. D'Artagnan va haver de repetir-li de viva veu les garanties que la carta li donava per escrit. I fos el que fos el perill que la pobra noieta corria, atès el caràcter colèric de Milady, portant aquesta carta a la seva mestressa, igualment va córrer fins a la plaça Royale tan de pressa com li van permetre les cames.

El cor de la millor dona és desprietat amb els dolors d'una rival.

Milady va obrir la carta amb la mateixa impaciència amb què Kitty la hi havia portat; però la primera paraula que va llegir la va fer empal·lidir; va rebregar el paper; es va girar cap a Kitty amb foc als ulls.

—Què és aquesta carta? —va dir.

—És la resposta a la de la senyora —va respondre Kitty, tota tremolosa.

—Impossible! —va exclamar Milady—. És impossible que un gentilhome escrigui a una dona una carta així!

I tot d'una, estremint-se:

—Déu meu! —va dir—. I si sap... —I es va interrompre.

Les dents li reganyaven, tenia el color de la cendra. Va voler fer un pas cap a la finestra per anar a buscar aire, però només va poder allargar els braços, les cames li van fallar i va caure asseguda a la butaca.

Ketty es va pensar que es trobava malament i va córrer a obrir-li el vestit. Però Milady es va redreçar bruscament.

—Què voleu? —va dir—. Per què em poseu les mans a sobre?

—M'he pensat que la senyora es trobava malament i he volgut ajudar-la —va respondre la cambrera, absolutament espantada per l'expressió terrible de la cara de la seva mestressa.

—Trobar-me malament, jo? Em preneu per una doneta? Jo, quan m'insulten, no em trobo malament, em venjo, em sentiu?

I amb un gest de la mà va indicar a Ketty que sortís.

Capítol XXXVI

SOMNI DE VENJANÇA

Aquella nit Milady va donar l'ordre de fer passar el senyor d'Artagnan tan bon punt arribés, com tenia per costum. Però no hi va anar.

L'endemà Ketty va tornar a anar a veure el jove i li va explicar tot el que havia passat la vigília: d'Artagnan va somriure; aquella gelosia rabiosa de Milady era la seva venjança.

Al vespre, Milady encara estava més impacient que el dia abans, va repetir l'ordre relativa al gascó; però igual que el dia abans, el va esperar inútilment.

L'endemà Ketty es va presentar a casa de d'Artagnan no pas alegre i eixerida com els dos dies anteriors, sinó al contrari, trista com la mort.

D'Artagnan va preguntar a la pobra noia que què tenia, però ella, per tota resposta, es va treure una carta de la butxaca i la hi va donar.

La carta duia la cal·ligrafia de Milady, però aquesta vegada anava realment adreçada a d'Artagnan i no pas al senyor de Wardes.

La va obrir i va llegir això:

«Estimat senyor d'Artagnan, no està bé de negligir així els amics, sobretot quan s'està a punt de deixar-los per tant de temps. Ahir i abans-d'ahir el meu cunyat i jo us vam esperar inútilment. Avui ens passarà igual?

Ben vostra,

LADY CLARICK»

—És molt senzill —va dir d'Artagnan—, i me l'esperava, aquesta carta. Si el crèdit del comte de Wardes baixa, el meu puja.

—Hi anireu? —va preguntar Ketty.

—Escolta, bonica meva —va dir el gascó, que mirava de justificar als seus propis ulls l'incompliment de la promesa que havia fet a Athos—, que no veus que seria impolític no respondre a una invitació tan clara? Quan Milady veiés que no hi torno, no entendria gens la interrupció de les meves visites i podria sospitar alguna cosa, i qui pot dir fins on aniria la venjança d'una dona d'aquest tremp?

—Oh, Déu meu! —va dir Ketty—. Sabeu presentar les coses de manera que sempre teniu raó. Però tornareu a festejar-la i, si aquesta vegada li agradéssiu amb el vostre nom i la vostra cara de debò, seria molt pitjor que la primera!

L'instint feia que la pobra noia endevinés una part del que havia de passar.

D'Artagnan la va tranquil·litzar tan bé com va poder i li va prometre que es mantindria insensible a les seduccions de Milady.

Li va fer respondre que estava infinitament agraït per les seves bondats i que faria el que li ordenava; però no va gosar escriure-li per por de no poder dissimular prou la

lletra davant d'uns ulls tan entrenats com els de Milady.

A les nou en punt, d'Artagnan era a la plaça Royale. Era evident que els criats que esperaven a l'antecambra estaven avisats, perquè així que d'Artagnan va aparèixer, fins i tot abans que preguntés si Milady estava visible, un d'ells va córrer a anunciar-lo.

—Feu-lo passar —va dir Milady amb veu seca, però tan aguda que d'Artagnan la va sentir des de l'antecambra.

El van fer entrar.

—No hi soc per a ningú —va dir Milady—, em sentiu, per a ningú.

El lacai va sortir.

D'Artagnan va mirar Milady amb curiositat: estava pàl·lida i tenia els ulls cansats, a causa de les llàgrimes o de l'insomni. Intencionadament havien reduït la quantitat habitual de llums, però igualment la jove no aconseguia amagar els rastres de la febre que l'havia devorat durant els dos últims dies.

D'Artagnan s'hi va acostar amb la seva galanteria usual. Aleshores ella va fer un esforç suprem per rebre'l, però mai una fesomia més trastornada havia desmentit tant un somriure tan amable.

A les preguntes que d'Artagnan li va fer sobre com es trobava, va respondre:

—Malament, molt malament.

—Així soc inoportú —va dir d'Artagnan—, sens dubte necessiteu reposar i val més que em retiri.

—En absolut —va dir Milady—, al contrari, quedeu-vos, senyor d'Artagnan, la vostra amable companyia em distraurà.

«Oh, oh», va pensar d'Artagnan, «no havia estat mai tan amable, desconfiem.»

Milady va adoptar l'aire més afectuós que va poder i va donar tot l'esclat possible a la seva conversa. Al mateix temps, la febre que l'havia abandonat un instant tornava a fer-li brillar els ulls, a acolorir-li les galtes i a envermellir-li els llavis. D'Artagnan va retrobar la Circe que ja l'havia embruixat amb els seus encants. L'amor, que es pensava que s'havia apagat però que només estava adormit dins del seu cor, es va despertar. Milady somreia i d'Artagnan sentia que per aquell somriure es condemnaria.

Hi va haver un moment que va sentir alguna cosa similar al remordiment pel que li havia fet.

De mica en mica, Milady es va anar tornant més comunicativa. Va preguntar a d'Artagnan si tenia alguna amant.

—Ai! —va dir d'Artagnan amb l'aire més sentimental que va poder adoptar—. Pot ser que sigueu prou cruel per preguntar-me això? A mi, que des del primer dia que us vaig veure, només respiro i només sospiro per vós?

Milady va fer un somriure estrany.

—Així m'estimeu? —va dir.

—Us ho he de dir? No us n'heu adonat?

—Oi sí, però ja sabeu que com més orgullosos són els cors, més difícil n'és la conquesta.

—Oh, les dificultats no m'espanten —va dir d'Artagnan—, només les impossibilitats em fan por.

—No hi ha res impossible —va dir Milady—, per a un amor autèntic.

—Res, senyora?

—Res —va confirmar Milady.

«Diantre!», va dir-se d'Artagnan, «la cançó ha canviat. A veure si ara resultarà que per casualitat la capriciosa s'ha enamorat de mi i fins i tot estarà disposada a donar-me algun altre safir com el que em va donar prenent-me per de Wardes?»

D'Artagnan es va afanyar a acostar el seu seient al de Milady.

—A veure —va dir ella—, què estaríeu disposat a fer per demostrar-me aquest amor que dieu?

—Tot el que se m'exigís. Una ordre i estic disposat a tot.

—A tot?

—A tot! —va exclamar d'Artagnan, que sabia per endavant que no s'arriscava a gaire res, amb aquesta resposta.

—Doncs bé, parlem-ne —va dir Milady, acostant al seu torn la butaca a la cadira de d'Artagnan.

—Us escolto, senyora —va dir ell.

Milady es va quedar un moment pensativa i com indecisa, fins que va semblar que prenia una decisió i va dir:

—Tinc un enemic.

—Vós, senyora! —va exclamar d'Artagnan, fent veure que se sorprenia—. Pot ser, això, Déu meu? Bonica i amable com sou!

—Un enemic mortal.

—De debò?

—Un enemic que m'ha insultat tan cruelment que entre ell i jo ara hi ha una guerra a mort. Puc comptar amb vós per ajudar-me?

D'Artagnan va entendre a l'instant on volia anar a parar aquella dona tan venjativa.

—És clar que podeu, senyora —va dir amb èmfasi—, el meu braç i la meva vida us pertanyen tant com el meu amor.

—Així —va dir Milady—, ja que esteu tan ple de generositat com d'amor...

I es va interrompre.

—Sí? —va preguntar d'Artagnan.

—Sí —va continuar Milady després d'un moment de silenci—, deixeu avui mateix de parlar d'impossibilitats.

—No m'aclapareu amb tanta felicitat —va exclamar d'Artagnan caient de genolls i cobrint de petons les mans que la dona li abandonava.

«Venja'm de l'infame de Wardes», va murmurar Milady entre dents, «i després jo ja sabré desfer-me de tu, ximple acabat, espasa amb potes!»

«Cau voluntàriament entre els meus braços després d'haver-te burlat tan descaradament de mi, dona hipòcrita i perillosa», pensava d'Artagnan per la seva banda, «i al final em riuré de tu amb l'home que vols matar pel meu braç.»

D'Artagnan va alçar el cap.

—Estic disposat a tot —va dir.

—Veig que m'heu entès, estimat senyor d'Artagnan! —va dir Milady.

—Endevinaria una mirada vostra.

—Així posaríeu el vostre braç, que ja ha adquirit tanta fama, al meu servei?

—Ara mateix.

—I jo —va dir Milady—, com us pagaré aquest servei? Conec els enamorats, no fan res per res.

—Sabeu l'única cosa que desitjo —va dir d'Artagnan—, l'única digna de vós i de mi!

I la va atreure suaument cap a ell.

Ella amb prou feines s'hi va resistir.

—Interessat! —va dir amb un somriure.

—Ai —va exclamar d'Artagnan, realment endut per la passió que aquella dona tenia el do d'encendre en el seu cor—, és que em sembla tan increïble, aquesta felicitat, que la por de veure que s'esvaeix com un somni fa que estigui impacient per fer-la realitat.

—Doncs bé, guanyeu-vos aquesta pretesa felicitat.

—Estic a les vostres ordres —va dir d'Artagnan.

—Segur? —va fer Milady, amb un últim dubte.

—Digueu-me el nom de l'infame que ha pogut fer-vos plorar.

—Qui us ha dit que he plorat? —va fer ella.

—Em semblava...

—Les dones com jo no ploren —va dir Milady.

—Millor! A veure, digueu-me com es diu.

—Penseu que el seu nom és tot el meu secret.

—Tot i així bé he de saber com es diu.

—Sí, és clar; mireu si us tinc confiança!

—M'ompliu d'alegria. Qui és?

—El coneixeu.

—De debò?

—Sí.

—No deu pas ser un dels meus amics? —va dir d'Artagnan, fingint que vacil·lava per fer més creïble la seva ignorància.

—Perquè si fos un dels vostres amics vacil·laríeu? —va exclamar Milady. I una llum amenaçadora li va passar pels ulls.

—No, ni que fos el meu germà! —va exclamar d'Artagnan, com endut per l'entusiasme.

El nostre gascó s'exposava sense risc, perquè sabia on anava.

—M'agrada la vostra lleialtat —va dir Milady.

—Només us agrada això, de mi? —va preguntar d'Artagnan.

—També m'agradeu vós —va dir ella agafant-li la mà.

I la pressió ardent va fer estremir d'Artagnan, com si a través del tacte la febre que consumia Milady se li encomanés.

—Ah, m'estimeu! —va exclamar—. Si fos cert, em tornaria boig.

I la va abraçar. Ella no va mirar d'apartar els llavis del seu petó, es va limitar a no correspondre-hi.

Tenia els llavis freds: a d'Artagnan li va semblar que havia besat una estàtua.

Tot i així se sentia ebri de joia, electritzat per l'amor; gairebé creia en la tendresa de Milady; gairebé creia en el crim del comte de Wardes. Si en aquell moment hagués tingut de Wardes a mà, l'hauria matat.

Milady va aprofitar l'ocasió.

—Es diu... —va començar.

—De Wardes, ja ho sé —va exclamar d'Artagnan.

—I com ho sabeu? —va preguntar Milady agafant-li totes dues mans i intentant llegir-li els ulls fins al fons de l'ànima.

D'Artagnan es va adonar que s'havia deixat emportar per la passió i havia comès un error.

—Digueu-m'ho, digueu-m'ho! —repetia Milady—. Com ho sabeu?

—Que com ho sé? —va dir d'Artagnan.

—Sí.

—Ho sé perquè ahir de Wardes, en un saló on jo em trobava, va ensenyar un anell que va dir que li havíeu donat vós.

—Miserable! —va exclamar Milady.

L'epítet, com és fàcil d'entendre, va ressonar fins al fons del cor de d'Artagnan.

—Així doncs? —va continuar Milady.

—Així doncs us venjaré d'aquest miserable —va continuar d'Artagnan amb aires de don Jàfet d'Armènia.

—Gràcies, bon amic meu! —va exclamar Milady—. I quan em venjareu?

—Demà, ara mateix, quan vulgueu.

Milady va estar a punt d'exclamar: «Ara mateix», però va pensar que tanta precipitació seria poc delicada amb d'Artagnan.

A més, havia de prendre mil precaucions, havia de donar mil consells al seu defensor perquè evités les explicacions amb el comte davant de testimonis. Tot això va quedar resolt per la reacció de d'Artagnan.

—Demà —va dir—, estareu venjada o jo seré mort.

—No! —va dir ella—. Em venjareu, però no morireu. És un covard.

—Potser amb les dones, però amb els homes no. Sé de què parlo.

—Però em sembla que, en la vostra lluita, no us vau poder queixar de la fortuna.

—La fortuna és una cortesana: ahir favorable, demà em pot traïr.

—Cosa que vol dir que ara dubteu.

—No, no dubto, Déu me'n guard; però trobeu just de deixar-me anar a una mort possible sense haver-me donat, almenys, alguna cosa més que esperances?

Milady va respondre amb una mirada que volia dir: «Només és això? Digueu.»

I acompanyant la mirada amb paraules explicatives, va dir tendrament:

—És perfectament just.

—Oh, sou un àngel —va dir el jove.

—Així, estem d'acord en tot? —va dir ella.

—Menys en el que us demano, cor meu!

—Però si us dic que podeu confiar en la meva tendresa?

—No tinc demà per esperar.

—Silenci, sento el meu cunyat, val més que no us trobi aquí.

Va avisar i va arribar Ketty.

—Sortiu per aquesta porta —va dir obrint una porteta dissimulada—, i torneu a les onze; acabarem aquesta conversa; Ketty us farà entrar.

Quan la pobra noia va sentir aquestes paraules va estar a punt de desplomar-se.

—Vinga! Què feu, senyoreta, plantada com una estàtua? Acompanyeu aquest cavaller. I aquesta nit a les onze, ja m'heu sentit!

«Sembla que sempre té les cites a les onze», va pensar d'Artagnan, «deu ser un costum.»

Milady li va oferir la mà i ell la hi va besar tendrament.

«A veure», es va dir mentre es retirava i responia a mitges els retrets de Ketty, «a veure, no fem el burro, no hi ha dubte que aquesta dona és absolutament perversa. Vigilem.»

Capítol XXXVII

EL SECRET DE MILADY

D'Artagnan havia sortit de l'hotel en comptes de pujar immediatament a l'habitació de Ketty, malgrat la insistència de la noia, i això per dues raons: la primera, perquè d'aquesta manera s'estalviava els retrets, les recriminacions, les súpliques; i la segona perquè no li faria nosa de llegir una mica en els seus pensaments i, si podia ser, en els d'aquella dona.

L'única cosa clara de tot plegat era que d'Artagnan estimava Milady com un boig i que ella no l'estimava gens ni mica. Un moment d'Artagnan va entendre que valdria més que se n'anés a casa seva a escriure una llarga carta a Milady en la qual li confessés que ell i de Wardes fins aleshores eren absolutament la mateixa persona i que, per tant, no es podia comprometre a matar de Wardes si no es volia suïcidar. Però a ell també l'agullonava un terrible desig de venjança; volia posseir aquella dona amb el seu propi nom. I com que li semblava que aquella venjança tindria una certa dolçor, no volia renunciar-hi.

Va fer cinc o sis vegades la volta a la plaça Royale, girant-se cada deu passos per mirar la llum de les habitacions de Milady, que es veia a través de les gelosies. Era evident que aquesta vegada la jove tenia menys pressa que la primera per retirar-se.

Finalment es van apagar els llums.

I amb la claror es va apagar l'última indecisió al cor de d'Artagnan; va recordar els detalls de la primera nit i, amb el cor bategant i el cap encès, va entrar a l'hotel i va córrer a l'habitació de Ketty.

La noia, pàl·lida com la mort, tremolant de cap a peus, va voler aturar el seu amant. Però l'orella atenta de Milady havia sentit el soroll que havia fet d'Artagnan i va obrir la porta.

—Veni —va dir.

Tot plegat era d'una impudícia tan increïble, d'un desvergonyiment tan monstruós, que d'Artagnan amb prou feines podia creure el que veia i el que sentia. Tenia la sensació de trobar-se ficat en una d'aquestes intrigues fantàstiques que només es viuen en somnis.

Igualment va córrer cap a Milady, cedint a la mateixa atracció que l'imant exerceix sobre el ferro.

La porta es va tancar darrere seu.

Ketty es va tirar contra la porta.

La gelosia, la ràbia, l'orgull ofès, totes les passions que es disputen el cor d'una dona enamorada l'empenyien a revelar el que sabia; però si confessava que havia estat còmplice d'aquella maquinació estava perduda i, sobretot, perdia d'Artagnan. Aquest últim pensament d'amor li va aconsellar un nou sacrifici.

D'Artagnan, per la seva banda, havia aconseguit els seus màxims desitjos: ja no era confonent-lo amb un rival, que Milady l'estimava, sinó que semblava que l'estimés a ell. Sí que una veu secreta li deia, al fons del cor, que només era un instrument de venjança acariciat en espera que donés la mort, però l'orgull, l'amor propi i la bogeria feien callar aquella veu, n'ofegaven el murmuri. A més el nostre gascó, amb la dosi de confiança que ja li coneixem, es comparava a de Wardes i es preguntava per què, ben mirat, a ell no se'l podria estimar per ell mateix.

Es va abandonar, doncs, completament a les sensacions del moment. Per a ell Milady ja no va ser la dona d'intencions fatals que un moment li havia fet por, sinó una amant ardent i apassionada que s'abandonava tota sencera a l'amor que semblava que sentís. Així van passar unes dues hores.

Els transports dels dos amants finalment es van calmar. Milady, que no tenia les mateixes raons que d'Artagnan per oblidar, va ser la primera de tornar a la realitat i va preguntar al jove si tenia ben pensades les mesures que l'endemà havien de dur-lo a enfrontar-se a de Wardes.

Però d'Artagnan, que tenia el cap en una altra banda, va badar com un ximple i va respondre amb galanteria que no eren hores per ocupar-se de duels a espasa.

Aquella fredor per l'única cosa que li interessava va espantar Milady, que va intensificar les preguntes.

Aleshores d'Artagnan, que no havia pensat mai seriosament en aquell duel impossible, va voler desviar la conversa, però ja no estava en condicions.

Milady la mantenia en els límits que havia marcat per endavant amb el seu esperit irresistible i una voluntat de ferro.

D'Artagnan es va trobar molt enginyós aconsellant a Milady que renunciés als seus projectes furiosos i perdonés de Wardes.

Però les primeres paraules que va dir van fer estremir i recular la jove.

—Ara teniu por, potser, estimat d'Artagnan? —va dir amb una veu aguda i mofeta que va ressonar estranyament en la foscor.

—Ni pensaments, cor meu! —va respondre d'Artagnan—. Però i si aquest pobre comte de Wardes fos menys culpable que no us penseu?

—En qualsevol cas —va dir amb gravetat Milady—, m'ha enganyat, i des del moment que m'ha enganyat es mereix la mort.

—Doncs morirà, si vós el condemneu! —va dir d'Artagnan en un to tan ferm que a Milady li va semblar l'expressió d'una devoció total.

De manera que s'hi va acostar.

No podríem dir quant de temps va durar la nit, per a Milady; però quan la llum del dia va començar a aparèixer entre les esclatxes de les gelosies i aviat va envair tota l'habitació amb la seva claror lívida, d'Artagnan tenia la sensació que feia escassament dues hores que era al seu costat.

Aleshores Milady, veient que d'Artagnan estava a punt d'anar-se'n, li va recordar la promesa de venjar-la del comte de Wardes.

—Estic a punt —va dir d'Artagnan—, però abans voldria estar segur d'una cosa.

—De quina? —va preguntar Milady.

—Que m'estimeu.

—Ja us n'he donat la prova, em sembla.

—Sí, per això soc vostre en cos i ànima.

—Gràcies, estimat! Però de la mateixa manera que jo us he demostrat el meu amor, vós em demostrareu el vostre, oi?

—Naturalment. Però si m'estimeu tal com dieu —va afegir d'Artagnan—, no patiu una mica per mi?

—Per què hauria de patir?

—I si rebo una ferida greu, o em maten?

—Impossible —va dir Milady—, sou un home molt valent i un gran espadatxí.

—No preferiríeu, doncs, una manera de venjar-vos igualment però que fes inútil el combat? —va afegir encara.

Milady va mirar el seu amant en silenci: aquella claror lívida dels primers raigs del dia donaven als seus ulls clars una expressió estranyament funesta.

—Em sembla que ara sí que dubteu.

—No, no dubto gens, però aquest pobre comte de Wardes en realitat em fa pena, d'ençà que no l'estimeu, i em sembla que per a un home la pèrdua del vostre amor ja deu ser un càstig tan dur que no li cal cap més escarment.

—Qui us diu que l'he estimat? —va preguntar Milady.

—Almenys puc creure sense massa fatuïtat que ara n'estimeu un altre —va dir el jove en to amorós—, i us repeteixo que m'interesso pel comte.

—Vós? —va preguntar Milady.

—Sí, jo.

—I per què vós?

—Perquè soc l'únic que sé...

—Què?

—Que no és ni de lluny tan culpable envers vós com sembla.

—De debò! —va dir Milady amb aire inquiet—. Expliqueu-vos, perquè no sé ben bé què voleu dir.

I mirava d'Artagnan, que la mantenia abraçada, amb uns ulls que semblava que s'anessin encenent.

—Sí, soc un cavaller, jo! —va dir d'Artagnan, decidit a acabar la comèdia—, i d'ençà que sé que m'estimeu, que tinc el vostre amor, perquè el tinc, oi?

—És ben vostre, continueu.

—Doncs em sento transportat i us vull fer una confessió.

—Una confessió?

—Si dubtés del vostre amor, no la faria; però m'estimeu, cor meu? Oi que m'estimeu?

—Sens dubte.

—Aleshores, si per excés d'amor fos culpable envers vós, em perdonaríeu?

—Potser!

D'Artagnan, amb el somriure més tendre que va poder trobar, va intentar acostar els seus llavis als llavis de Milady, però la dona es va apartar.

—Què m'heu de confessar —va dir ella empal·lidint—, què?

—Dijous passat vau citar de Wardes en aquesta mateixa habitació, oi?

—Jo, no! De cap manera —va dir Milady en un to tan segur i amb una cara tan impassible que si d'Artagnan no n'hagués estat totalment segur hauria dubtat.

—No mentiu, àngel meu —va dir d'Artagnan amb un somriure—, és inútil.

—Què voleu dir? Parleu! M'esteu matant!

—Oh, no patiu, no us acuso de res i ja us he perdonat!

—Què voleu dir? Què?

—De Wardes no es pot enorgullir de res.

—Per què? Vós mateix m'heu dit que l'anell...

—L'anell, amor meu, el tinc jo. El duc de Wardes de dijous i el d'Artagnan d'avui són la mateixa persona.

L'imprudent s'esperava una sorpresa barrejada amb pudor, una petita tempesta que es resoldria entre llàgrimes. Però s'equivocava de mig a mig i el seu error no va durar gaire.

Pàl·lida i terrible, Milady es va redreçar i, apartant d'Artagnan amb un cop violent al pit, va saltar fora del llit.

Aleshores ja era gairebé de dia.

D'Artagnan la va retenir per la bata de fina roba de l'Índia per implorar el seu perdó; però ella, amb un gest fort i decidit, va voler desfer-se'n. Aleshores la batista es va estripar i li va descobrir les espatlles, i, en una d'aquelles precioses espatlles rodones i blanques, d'Artagnan, amb una impressió indescriptible, hi va reconèixer la flor de lis, la marca indeleble que grava la mà infamant del botxí.

—Déu meu! —va exclamar d'Artagnan deixant anar la bata.

I es va quedar mut, immòbil i glaçat al llit.

Però Milady es va sentir denunciada pel mateix esglai de d'Artagnan. No hi havia cap dubte que ho havia vist; el jove ara sabia el seu secret, un secret terrible, que tothom ignorava menys ell.

Es va girar, no ja com una dona furiosa, sinó com una pantera ferida.

—Ah, miserable —va dir—, m'has traït covardament i a més saps el meu secret! Moriràs!

I va córrer cap a una capseta de marqueteria que tenia sobre el tocador, la va obrir amb mà febril i tremolosa, en va treure un petit punyal amb el mànec d'or i la fulla esmolada i prima, i amb un salt va tornar fins a d'Artagnan mig despullat.

Tot i que el noi, tal com sabem, era valent, el va espantar aquella cara trastornada, aquelles pupil·les horriblement dilatades, aquelles galtes pàl·lides i aquells llavis

sagnants. Va recular fins a l'espona del llit, igual que si se li hagués acostat una serp reptant, i en trobar amb la mà suada l'espasa, la va desembeinar.

Però sense preocupar-se per l'espasa, Milady va voler pujar al llit per colpir-lo i no es va aturar fins que en va sentir la punta esmolada al coll.

Aleshores va voler agafar l'espasa amb les mans; però d'Artagnan l'apartava dels seus dits i, presentant-la ara davant dels seus ulls, ara davant del pit, va poder baixar del llit i va mirar de recular buscant la porta que duia a l'habitació de Ketty.

Milady, mentrestant, se li tirava a sobre amb horribles transports, rugint formidablement.

Com que tot plegat semblava un duel, d'Artagnan de mica en mica s'anava refent.

—Bé, està bé, senyora! —deia—. Però per l'amor de Déu, calmeu-vos o us dibuixo una segona flor de lis a l'altra espatlla.

—Infame! Infame! —cridava Milady.

Però d'Artagnan, que continuava buscant la porta, es mantenia a la defensiva.

En sentir el soroll que feien, ella fent caure els mobles per acostar-se a ell, i ell protegint-se darrere dels mobles per apartar-se'n, Ketty va obrir la porta. D'Artagnan, que no havia parat de moure's per acostar-se a aquella porta, ja només la tenia a tres passes. Amb un moviment ràpid va passar de l'habitació de Milady a la de la cambrera i, com un llamp, va tancar la porta, contra la qual es va repenjar amb tot el pes mentre Ketty passava els pestells.

Aleshores Milady va mirar de fer caure el passador que la mantenia tancada a l'habitació amb unes forces molt per damunt de les d'una dona. Però quan va veure que era impossible, va cosir la porta a punyalades, algunes de les quals van travessar el gruix de la fusta.

Cada cop anava acompanyat d'una imprecació terrible.

—Ràpid, ràpid, Ketty —va dir d'Artagnan a mitja veu quan els pestells van estar passats—, fes-me sortir de l'hotel perquè, si li deixem temps de reaccionar, em farà matar pels lacais.

—Però no podeu pas sortir així —va dir Ketty—, aneu despullat.

—És veritat —va dir d'Artagnan, que només en aquell moment es va adonar de com anava guarnit—, és veritat. Vesteix-me com puguis, però correm, mira que és qüestió de vida o mort!

Ketty ho veia de sobres. En un tres i no res li va col·locar un vestit de flors, una gran toca i una manteleta; li va donar unes sabatilles, en les quals d'Artagnan va posar els peus descalços, i se'l va endur per les escales. Ja era hora: Milady havia alertat i despertat tot l'hotel. El porter, obeint la veu de la cambrera, va estirar la corda de la porta en el mateix moment que Milady, també mig nua, cridava per la finestra:

—No obriu!

Capítol XXXVIII

COM ATHOS, SENSE MOLESTAR-SE, VA TROBAR EL SEU EQUIPAMENT

El jove va fugir mentre Milady encara l'amenaçava amb gest impotent. Quan el va perdre de vista, va caure a la seva habitació sense sentits.

D'Artagnan estava tan trasbalsat que, sense preocupar-se pel que li podria passar a Ketty, va travessar mig París corrent i no es va aturar fins a ser davant de la porta d'Athos. La pertorbació que sentia, el terror que l'estalonava, els crits d'unes quantes patrulles que es van posar a perseguir-lo i les burles dels passants que, malgrat l'hora matinal, anaven per feina, encara el van fer córrer més.

Va travessar el pati, va pujar els dos pisos d'Athos i va trucar a la porta com si la volgués enfonsar.

Grimaud va anar a obrir amb els ulls inflats de son. D'Artagnan va entrar amb tanta empenta a l'antecambra que de poc no el fa caure d'esquena.

A pesar del mutisme habitual del pobre noi, aquesta vegada li va sortir la veu.

—Ei, ei —va exclamar—, què voleu, desvergonyida? Què busqueu, mala dona?

D'Artagnan es va apartar la toca i va treure les mans de sota la manteleta. A la vista del bigoti i de l'espasa, el pobre diable es va adonar que al davant hi tenia un home.

Aleshores es va pensar que devia ser un assassí.

—Socors! Auxili! Socors! —va cridar.

—Calla, desgraciat! —va dir el jove—. Soc d'Artagnan, que no em reconeixes? On tens l'amo?

—Vós, senyor d'Artagnan! —va exclamar Grimaud, espantat—. Impossible.

—Grimaud —va dir Athos sortint de la seva habitació amb bata—, em sembla que us heu permès de parlar.

—Oh, senyor! És que...

—Silenci.

Grimaud es va conformar a assenyalar d'Artagnan amb el dit.

Athos va reconèixer el seu company i, tot i ser flegmàtic, va deixar anar una gran rialla motivada per la disfressa estranya que tenia davant dels ulls: toca de través, faldilla llarga fins als peus, mànigues arremangades i bigoti encarcarat de l'emoció.

—No rigueu, amic meu —va exclamar d'Artagnan—, per l'amor de Déu no rigueu, perquè us juro que no fa riure.

I va pronunciar aquestes paraules amb un aire tan solemne i amb un esglai tan sincer que Athos va córrer a agafar-li les mans exclamant:

—Esteu ferit, amic meu? Esteu molt blanc!

—No, però m'acaba de passar una cosa terrible. Esteu sol, Athos?

—Diantre, qui voleu que hi hagi, a aquesta hora?

—Bé, bé.

I d'Artagnan va entrar a l'habitació d'Athos.

—Parleu, si us plau! —va dir mentre tancava la porta amb clau perquè no els molestés ningú—. S'ha mort el rei? Heu matat el cardenal? Esteu molt trasbalsat. Digueu, digueu, em teniu molt preocupat.

—Athos —va dir d'Artagnan traient-se el vestit de dona i quedant-se en camisa—, prepareu-vos a sentir una història increïble, inaudita.

—Primer poseu-vos aquesta bata —va dir el mosqueter al seu amic.

D'Artagnan es va posar la bata fent-se un embolic amb les mànigues, de tan trasbalsat que encara estava.

—I doncs? —va dir Athos.

—Doncs bé —va respondre d'Artagnan abaixant la veu per parlar a Athos a cau d'orella—, Milady té la marca de la flor de lis a l'espatlla!

—Ah! —va cridar el mosqueter, com si hagués rebut una bala al cor.

—Digueu —va continuar d'Artagnan—, esteu segur que l'*altra* és ben morta?

—L'*altra*? —va dir Athos amb una veu tan apagada que d'Artagnan amb prou feines el va sentir.

—Sí, la que em vau explicar un dia a Amiens.

Athos va fer un gemec i va deixar caure el cap entre les mans.

—Aquesta —va continuar d'Artagnan— té entre vint-i-sis i vint-i-vuit anys.

—Rossa —va dir Athos—, oi?

—Sí.

—Amb els ulls blau cel, d'una claror estranya, i pestanyes i celles negres?

—Sí.

—Alta, ben feta? Li falta una dent de dalt al costat de l'ullal esquerre.

—Sí.

—La flor de lis és petita, rogenca i com esborrada per l'aplicació de capes de crema.

—Sí.

—En canvi dieu que és anglesa!

—Li diuen Milady, però pot ser francesa. I lord de Winter no és sinó el cunyat.

—Vull veure-la, d'Artagnan.

—Vigileu, Athos, vigileu. Vau voler matar-la i és dona per pagar-vos amb la mateixa moneda i no fallar.

—No gosarà dir res, perquè seria denunciar-se a ella mateixa.

—És capaç de tot! L'heu vist mai furiosa?

—No —va dir Athos.

—Un tigre, una pantera! Ah, estimat Athos, em temo que he atret damunt nostre una venjança terrible!

D'Artagnan aleshores ho va explicar tot: la còlera forassenyada de Milady i les seves amenaces de mort.

—Teniu raó i us asseguro que donaria la meva vida per un cabell —va dir Athos—. Per sort, demà passat marxem de París. Sembla que anem a La Rochelle, probablement, i quan siguem fora...

—Us seguirà fins a la fi del món, Athos, si us reconeix. Deixeu que el seu odi caigui només damunt meu.

—Ah, estimat amic, tant m'és que em mati! —va dir Athos—. Potser us penseu que m'importa la vida?

—Tot això amaga algun horrible misteri, Athos! Aquesta dona és l'espia del cardenal, n'estic segur!

—En aquest cas, aneu amb compte. Si el cardenal no us té una gran admiració per l'afer de Londres, us odia a mort; però com que, al capdavall, no us pot retreure res ostensiblement, però l'odi ha de trobar satisfacció, sobretot si és un odi de cardenal, aneu amb compte! Si sortiu, no sortiu tot sol; si mengeu, preneu precaucions; malfieu-vos de tot, fins i tot de la vostra ombra.

—Sort que només hem d'arribar fins demà passat al vespre sense entrebancs —va dir d'Artagnan—, perquè un cop siguem a l'exèrcit només haurem de témer els homes, espero.

—Mentrestant —va dir Athos—, renuncio als meus projectes de reclusió i us acompanyaré pertot. Heu de tornar al carrer dels Fossoyeurs, vinc amb vós.

—Per més a prop que sigui d'aquí —va respondre d'Artagnan—, no puc pas anar-hi així.

—Teniu raó —va dir Athos. I va tocar la campaneta.

Va entrar Grimaud.

Athos li va indicar amb un gest que anés a casa de d'Artagnan a buscar roba.

Grimaud va respondre amb un altre gest que ho entenia perfectament i se'n va anar.

—Ai, tot això no ens ajuda gaire amb l'equipament, estimat amic —va dir Athos—, perquè, si no m'equivoco, heu deixat tot el que dúieu a casa de Milady, que sens dubte no deu tenir cap intenció de tornar-vos-ho. Per sort teniu el safir.

—El safir és ben vostre, estimat Athos! No vau dir que era una joia de família?

—Sí, el meu pare el va comprar per dos mil escuts, segons em va explicar. Formava part dels regals de casament que va fer a la mare, i és magnífic. La mare me'l va donar i jo, boig de mi, en comptes de guardar-me l'anell com una relíquia santa, el vaig donar a aquesta miserable.

—Doncs ara, estimat amic meu, agafeu l'anell, que entenc que per a vós té un gran valor.

—Jo, agafar aquest anell, després d'haver estat en mans d'aquesta infame! Mai: ara està brut, d'Artagnan.

—Doncs veneu-lo.

—Vendre un brillant que era de la mare! Us confesso que ho veuria com una profanació.

—Aleshores empenyoreu-lo, us en donaran ben bé un miler d'escuts. Amb aquesta quantitat en tindreu de sobres i després, amb els primers diners que obtingueu, el desempenyoreu i el recupereu net de les antigues taques, perquè haurà passat per les mans dels usurers.

Athos va somriure.

—Sou un bon company, estimat d'Artagnan —va dir—. Amb la vostra eterna alegria aixequen els pobres esperits afligits. Doncs sí, empenyorem l'anell, però amb una condició!

—Quina?

—Que cinc-cents escuts seran per a vós i cinc-cents per a mi.

—No cal ni que hi penseu, Athos. Jo, que serveixo als guàrdies, no necessito ni una quarta part d'aquests diners i només venent-me la sella ja els aconseguiré. Què necessito? Un cavall per a Planchet i res més. I oblideu que jo també tinc un anell.

—Que diria que encara aprecieu més que no pas jo el meu; almenys és el que m'ha semblat veure.

—Sí, perquè en un cas extrem ens pot treure no tan sols d'algun mal pas, sinó també d'algun gran perill. No és tan sols un diamant preciós, sinó que a més és un talismà encantat.

—No us entenc, però crec en el que em dieu. Tornem al meu anell, doncs, o més ben dit al vostre: us quedeu la meitat dels diners que ens en donin o el llanço al Sena, i dubto que, com a Polícrates, algun peix sigui tan amable de tornar-nos-el.

—Doncs, bé, accepto! —va dir d'Artagnan.

En aquell moment Grimaud va arribar acompanyat de Planchet, que, preocupat pel seu amo i encuriós per saber què li havia passat, havia aprofitat la circumstància i portava la roba personalment.

D'Artagnan es va vestir, Athos també i, quan tots dos van estar a punt, Athos va fer a Grimaud el gest de l'home que apunta. Grimaud es va afanyar a despenjar el mosquetó i es va disposar a acompanyar el seu amo.

Athos i d'Artagnan, seguits dels seus lacais, van arribar sense entrebancs al carrer dels Fossoyeurs. Bonacieux era a la porta i va mirar d'Artagnan amb cara burleta.

—Ah, estimat inquilí! —va dir—. Afanyeu-vos, teniu a dalt una noieta bonica que us espera i ja sabeu que a les dones no els agrada que les facin esperar!

—Ketty! —va exclamar d'Artagnan.

I va córrer passatge endins.

Efectivament, al replà que duia a la seva habitació, arraulida contra la porta, hi havia la pobra noia tota tremolosa. Tan bon punt el va veure va dir:

—Em vau prometre que em protegíreu, em vau prometre que em salvaríeu de la seva còlera; recordeu que sou vós qui m'ha perdut!

—Sí, sens dubte —va dir d'Artagnan—, no pateixis, Ketty. Però què ha passat quan me n'he anat?

—No ho sé, jo —va dir Ketty—. Sentint els crits que feia, tots els lacais han arribat corrents; estava boja de ràbia, ha vomitat contra vós totes les imprecacions del món. Aleshores he pensat que recordaria que vau arribar a la seva habitació per la meua i que aleshores s'adonaria que en vaig ser còmplice. He agafat els pocs diners que tenia, les quatre coses que m'estimo més i he fugit.

—Pobra criatura! I ara què en faré, de tu? Jo me'n vaig demà passat.

—El que vulgueu, senyor cavaller, feu-me sortir de París, feu-me sortir de França.

—Però no puc pas dur-te amb mi al setge de La Rochelle —va dir d'Artagnan.

—No, però em podeu col·locar a casa d'alguna dama que conegueu a províncies, al vostre país, per exemple.

—Ai, estimada amiga! Al meu país les dames no tenen cambreres. Però espera, tinc el que et convé. Planchet, ves a buscar Aramis, que vingui de seguida. Li hem de dir una cosa important.

—Ja ho entenc —va dir Athos—, però per què no Porthos? Trobo que la seva marquesa...

—A la marquesa de Porthos la vesteixen els passants del seu marit —va dir d'Artagnan amb una rialla—. A més, Ketty no voldria pas viure al carrer dels Ours, oi, Ketty?

—Viuré on sigui —va dir Ketty—, mentre estigui ben amagada i ningú no sàpiga on soc.

—Ara, Ketty, que ens separarem i, per tant, ja no estàs gelosa...

—Senyor cavaller, de lluny o de prop, sempre us estimaré —va dir Ketty.

—On diantre va a ficar-se la constància? —va murmurar Athos.

—Jo també —va dir d'Artagnan—, jo també, t'estimaré sempre, no pateixis. Però a veure, contesta'm. La pregunta que et faig ara és molt important: no has sentit a parlar alguna vegada d'una dona jove que van raptar una nit?

—Espereu... Oh, Déu meu! Senyor cavaller, encara estimeu aquella dona?

—No, és un dels meus amics, qui l'estima. Mira, és Athos.

—Jo! —va exclamar Athos en el to de l'home que s'adona que està a punt de trepitjar una colobra.

—Sí, vós! —va fer d'Artagnan estrenyent-li la mà—. Sabeu perfectament com ens interessem per aquesta pobra senyora Bonacieux. A més, Ketty no dirà res: oi, Ketty? Has de saber, criatura, que és la dona d'aquest horrible gripau que has vist al pas de la porta abans d'entrar.

—Oh, mare de Déu! —va exclamar Ketty—. Em torna la por: tant de bo no m'hagi reconegut!

—Què vols dir, reconegut! Que ja l'havies vist?

—Va venir dues vegades a veure Milady.

—Vet aquí. Quan?

—Fa més o menys quinze o divuit dies.

—Exacte.

—I ahir va tornar.

—Ahir.

—Sí, un moment abans que vinguéssiu vós.

—Estimat Athos, estem ficats en una xarxa d'espies! I et sembla que t'ha reconegut, Ketty?

—M'he abaixat la caputxa, quan l'he vist, però potser ja era massa tard.

—Baixeu, Athos, de vós se'n malfia menys que de mi, i mireu si encara és a la porta.

Athos va baixar i va tornar a pujar de seguida.

—Se n'ha anat —va dir—, la casa està tancada.

—Ha anat a fer el seu informe i a dir que ara mateix tots els coloms són al colomar.

—Doncs alcem el vol —va dir Athos—, que només es quedi Planchet per tenir-nos informats.

—Un moment! Hem fet anar a buscar Aramis!

—És veritat —va dir Athos—, esperem Aramis.

En aquell moment va entrar Aramis.

Li van exposar l'assumpte i li van dir com n'era, d'urgent, que entre totes les seves coneixences trobés on col·locar Ketty.

Aramis va pensar un moment i, posant-se vermell, va dir:

—Realment necessiteu aquest favor, d'Artagnan?

—Us l'agrairé tota la vida.

—Doncs bé, la senyora de Bois-Tracy em va demanar, per a una de les seves amigues que viu a províncies, em sembla, una cambrera segura, i si vós, estimat d'Artagnan, podeu respondre d'aquesta senyoreta...

—Oh, senyor! —va exclamar Ketty—. Podeu estar segur que seré absolutament fidel a la persona que em permeti d'abandonar París.

—Així —va dir Aramis—, serà perfecte.

Es va asseure a escriure una carta que va segellar amb un anell i la va donar a Ketty.

—Ara, criatura —va dir d'Artagnan—, saps que aquí no hi estem bé ni tu ni nosaltres. De manera que separem-nos. Ens tornarem a trobar en dies millors.

—I quan ens tornem a veure, allà on sigui i quan sigui —va dir Ketty—, em trobareu estimant-vos igual que us estimo ara.

—Promesa de jugador —va dir Athos mentre d'Artagnan acompanyava Ketty fins a l'escala.

Un instant després, els tres joves se separaven amb la intenció de retrobar-se a les quatre a casa d'Athos, havent deixat Planchet a guardar la casa.

Aramis va tornar a casa seva i Athos i d'Artagnan van ocupar-se de l'empenyorament del safir.

Tal com el nostre gascó havia previst, no els va costar gens de trobar tres-centes pistoles a canvi de l'anell. A més, el jueu els va anunciar que, si l'hi volien vendre, com que faria un conjunt magnífic amb unes arracades, els en donaria fins a cinc-centes pistoles.

Athos i d'Artagnan, amb l'activitat de dos soldats i la ciència de dos entesos, van trigar menys de tres hores a comprar tots els pertrets del mosqueter. De totes maneres Athos era de bon acontentar i un gran senyor de cap a peus. Cada vegada que una cosa li semblava bé, en pagava el preu que li demanaven sense buscar cap rebaixa. D'Artagnan volia fer-hi observacions, però Athos li posava la mà a l'espatlla amb un somriure i d'Artagnan entenia que regatejar estava bé per a ell, petit gentilhome gascó, però no per a un home amb aires de gran príncep.

El mosqueter va trobar un magnífic cavall andalús, negre com l'atzabeja, narius de foc, potes fines i elegants, de sis anys. El va examinar i no li va trobar cap defecte. L'hi van donar per mil lliures.

Potser l'hauria aconseguit per menys, però mentre d'Artagnan discutia el preu amb el maquiný, Athos comptava les cent pistoles sobre la taula.

Grimaud va rebre un cavall picard, rabassut i fort, que va costar tres-centes lliures.

Però després de comprar la sella d'aquest cavall i les armes de Grimaud, de les cent cinquanta pistoles d'Athos ja no en quedava ni un ral. D'Artagnan va proposar al seu amic que agafés un pessic de la part que li tocava a ell, encara que un altre dia li hagués de tornar el que li manllevés.

Però Athos, com a tota resposta, es va limitar a arronsar les espatlles.

—Quant ens donava el jueu per quedar-se el safir? —va preguntar.

—Cinc-centes pistoles.

—És a dir dues-centes pistoles més; cent per a vós i cent per a mi. És una autèntica fortuna, això, amic meu. Aneu a veure el jueu.

—Com? Ara voleu...

—Aquest anell sempre em portaria mals records. A més, no tindrem mai tres-centes pistoles per tornar-li, de manera que amb aquest tracte perdríem dues mil lliures. Aneu a dir-li que l'anell és seu i torneu amb les dues-centes pistoles.

—Penseu-hi, Athos.

—Els diners en efectiu són cars amb els temps que corren i cal saber fer sacrificis. Aneu, d'Artagnan, aneu: Grimaud us acompanyarà amb el seu mosquetó.

Mitja hora després, d'Artagnan va tornar amb les dues mil lliures i sense haver tingut cap problema.

Va ser així com Athos va trobar a casa seva uns recursos que no s'esperava.

Capítol XXXIX

UNA VISIÓ

A les quatre, els quatre amics estaven reunits a casa d'Athos. La preocupació pels equipaments havia desaparegut del tot i cada cara conservava únicament l'expressió de les seves pròpies inquietuds secretes, perquè darrere de tota felicitat present s'amaga un temor futur.

Tot d'una va entrar Planchet, que portava dues cartes adreçades a d'Artagnan.

Una era una noteta graciosament plegada del llarg amb un bonic segell de cera verda en el qual hi havia gravat un colom amb un ram verd al bec.

L'altra era una gran epístola quadrada en la qual resplendien les armes terribles de Sa Eminència el cardenal duc.

En veure la primera carta, el cor de d'Artagnan va fer un bot, perquè li va semblar que en reconeixia la lletra; només havia vist aquella cal·ligrafia un cop, però en conservava la memòria al fons del cor.

La va agafar, doncs, i la va obrir amb impaciència. Deia:

«Passegeu-vos dimecres que ve, entre les sis i les set del vespre, pel camí de Chaillot i mireu atentament les carrosses que passin, però, si aprecieu la vostra vida i la de les persones que us estimen, no digueu ni una paraula, no feu res que pugui fer pensar que heu reconegut la que s'exposa a tot per veure-us un instant.»

Sense firma.

—És una trampa —va dir Athos—, no hi aneu, d'Artagnan.

—I tanmateix em sembla que reconec la lletra —va dir d'Artagnan.

—Poden haver-la imitat —va continuar Athos—; a les sis o les set, en aquesta època, al camí de Chaillot no hi ha ni una ànima: tant seria que anéssiu a passejar pel bosc de Bondy.

—I si hi anem tots! —va dir d'Artagnan—. Què diantre! No se'ns menjaran pas a tots quatre, més quatre lacais, més els cavalls, més les armes.

—Serà una ocasió per exhibir els equipaments nous —va dir Porthos.

—Però si qui escriu és una dona —va dir Aramis—, i aquesta dona no vol que la vegin, penseu que la comprometeu, d'Artagnan, i això un gentilhome no ho fa.

—Ens quedarem més enrere —va dir Porthos—, i només s'avançarà ell.

—Sí, però és molt fàcil disparar un tret des d'una carrossa al galop.

—Bah! —va fer d'Artagnan—. No m'encertaran. I aleshores atraparem la carrossa i exterminarem els qui hi vagin. Tots aquests enemics que tindrem de menys.

—Té raó —va dir Porthos—, batalla! Bé hem de provar les armes.

—Bah! Donem-nos aquest gust —va dir Aramis amb el seu aire afable i indolent.

—Com vulgueu —va dir Athos.

—Senyors —va dir d'Artagnan—, són dos quarts de cinc i tenim el temps just per ser a les sis al camí de Chaillot.

—A més, si sortíssim més tard —va dir Porthos—, no ens veuria ningú i seria una llàstima. De manera que anem a preparar-nos, senyors.

—Però i la segona carta? —va dir Athos—. Em sembla que l'oblideu, i això que el segell indica que mereix que l'obriu. En tot cas jo, estimat d'Artagnan, declaro que em preocupa molt més que la birimboia que acabeu de guardar-vos discretament al costat del cor.

D'Artagnan es va posar vermell.

—D'acord —va dir el jove—, a veure, senyors, què em vol Sa Eminència.

I d'Artagnan va obrir la carta i va llegir això:

«S'espera el senyor d'Artagnan, guàrdia del rei, companyia des Essarts, al Palais-Cardinal aquest vespre a les vuit.

LA HOUDINIÈRE
CAPITÀ DELS GUÀRDIES.»

—Diantre! —va dir Athos—. Aquesta cita és molt més preocupant que l'altra.

—Aniré a la segona després de la primera —va dir d'Artagnan—: l'una és a les set, l'altra a les vuit; hi ha temps per a tot.

—Ui, jo no hi aniria —va dir Aramis—. Un cavaller cortès no pot faltar a la cita d'una dona; però un gentilhome prudent pot excusar-se per no anar a veure Sa Eminència, sobretot si té algun motiu per creure que no és perquè li facin compliments.

—Jo soc del parer d'Aramis —va dir Porthos.

—Senyors —va respondre d'Artagnan—, ja vaig rebre del senyor de Cavois una invitació igual de part de Sa Eminència, no en vaig fer cas, i l'endemà em va passar una desgràcia! Constance va desaparèixer. Que passi el que Déu vulgui, que hi penso anar.

—Si ho teniu decidit, aneu-hi —va dir Athos.

—Però i la Bastilla? —va dir Aramis.

—Bah! Me'n traureu —va respondre d'Artagnan.

—És clar —van fer a cor Aramis i Porthos amb un aplom admirable i com si fos la cosa més senzilla—, és clar que us en traurem. Però, com que hem de marxar demà passat, valdria més que no correguéssiu aquest risc.

—Fem-ho millor —va dir Athos—, no el deixem ni un moment, esperem-lo cadascun en una porta del palau amb tres mosqueters al darrere. Si veiem sortir algun cotxe tancat i sospitós, li caiem a sobre. Fa temps que no hem tingut raons amb els guàrdies del cardenal i el senyor de Tréville es deu pensar que som morts.

—Decididament, Athos —va dir Aramis—, vau néixer per ser general de l'exèrcit. Què en dieu d'aquest pla, senyors?

—Perfecte! —van repetir els joves a cor.

—Doncs corro a l’hotel i aviso els companys que estiguin a punt a les vuit, quedem a la plaça del Palais-Cardinal. Vosaltres, mentrestant, feu que els lacais ensellin els cavalls.

—Jo no tinc cavall —va dir d’Artagnan—; però n’aniré a buscar un del senyor de Tréville.

—No cal —va dir Aramis—, n’agafeu un dels meus.

—Quants en teniu? —va preguntar d’Artagnan.

—Tres —va respondre amb un somriure Aramis.

—Renoï! —va dir Athos—. No hi ha dubte que sou el poeta més ben equipat de França i de Navarra.

—Escolteu, estimat Aramis, no sabreu pas què fer amb tres cavalls, oi? No entenc ni com és que us n’heu comprat tres.

—És que només n’he comprat dos —va dir Aramis.

—I el tercer us ha caigut del cel?

—No, el tercer me l’ha portat aquest matí mateix un criat sense lliurea que no m’ha volgut dir a quina casa pertanyia i que ha afirmat haver rebut l’ordre del seu amo...

—O de la seva mestressa —el va interrompre d’Artagnan.

—Pel cas tant li fa —va dir Aramis posant-se vermell—. Ha afirmat, deia, que havia rebut l’ordre de la seva mestressa de posar el cavall a la meva quadra sense dir-me de part de qui venia.

—Aquestes coses només els passen als poetes —va fer amb gravetat Athos.

—Doncs en aquest cas, fem-ho millor —va dir d’Artagnan—. Quin dels dos cavalls muntareu, vós: el que heu comprat o el que us han donat?

—El que m’han donat, indiscutiblement. Segur que enteneu que no puc fer aquesta ofensa...

—Al donador desconegut —va acabar d’Artagnan.

—O a la donadora misteriosa —va dir Athos.

—El que vau comprar, doncs, ja no us fa servei?

—Més o menys.

—I el vau triar vós mateix?

—Amb molta cura; ja sabeu que la seguretat del cavaller depèn gairebé sempre del seu cavall!

—Doncs cediu-me’l pel preu que us va costar!

—Anava a proposar-vos-el, estimat d’Artagnan, donant-vos tot el temps que us calgués per tornar-me aquesta bagatel·la.

—I quant us va costar?

—Vuit-centes lliures.

—Aquí teniu quaranta dobles pistoles, estimat amic —va dir d’Artagnan mentre es treia aquesta quantitat de la butxaca—. Sé que és la moneda amb la qual us paguen els poemes.

—Així doncs teniu la bossa plena? —va dir Aramis.

—Soc ric, riquíssim, amic!

I d'Artagnan va fer sonar a la butxaca la resta de pistoles.

—Envieu la vostra sella a l'hotel dels mosqueters i us portaran el vostre cavall aquí amb els nostres.

—Molt bé, però ja gairebé són les cinc: afanyem-nos.

Al cap d'un quart, Porthos va aparèixer per un cap del carrer Férou dalt d'un genet magnífic; Mosquetó el seguia dalt d'un cavall alvernès, petit però sòlid. Porthos resplendia de joia i d'orgull.

En aquell mateix moment Aramis va aparèixer per l'altre cap del carrer muntant un superb corser anglès; Bazin el seguia dalt d'un cavall ruà i duent pel ronsal un vigorós Mecklembourg: era la muntura de d'Artagnan.

Els dos mosqueters es van trobar davant de la porta; Athos i d'Artagnan els miraven per la finestra.

—Diantre! —va dir Aramis—. Porteu un cavall superb, estimat Porthos.

—Sí —va respondre Porthos—, és el que m'havien d'enviar d'entrada: una broma de mal gust del marit el va canviar per l'altre; però el marit ha rebut el seu càstig i jo he quedat satisfet.

Aleshores van aparèixer Planchet i Grimaud duent per la brida les muntures dels seus amos. D'Artagnan i Athos van baixar, van muntar al costat dels seus companys i tots quatre es van posar en marxa: Athos dalt del cavall que devia a la seva dona, Aramis dalt del cavall que devia a la seva estimada, Porthos dalt del cavall que devia a la seva procuradora, i d'Artagnan dalt del cavall que devia a la seva bona sort, la millor amant del món.

Els lacais els van seguir.

Tal com havia suposat Porthos, la cavalcada va fer molt bon efecte i, si la senyora Coquenard s'hagués trobat en el camí de Porthos i hagués pogut veure els aires de gran senyor que tenia sobre el seu genet espanyol, no s'hauria penedit del forat que havia fet a la caixa del seu marit.

A prop del Louvre els quatre amics van trobar el senyor de Tréville, que tornava de Saint-Germain. Els va aturar per felicitar-los per l'equipatge i en un moment es van trobar envoltats per uns quants centenars de badocs.

D'Artagnan va aprofitar la circumstància per parlar al senyor de Tréville de la carta amb el gran segell vermell i les armes ducals. Naturalment, de l'altra no en va dir res.

El senyor de Tréville va aprovar la resolució que havia pres i li va assegurar que, si l'endemà no havia aparegut, ell s'encarregaria de trobar-lo, fos on fos.

En aquell moment el rellotge de la Samaritaine va tocar les sis; els quatre amics es van excusar perquè tenien una cita i es van acomiadar del senyor de Tréville.

Una estona de galop els va dur fins al camí de Chaillot. Començava a fosquejar, els cotxes passaven i repassaven; d'Artagnan, custodiat pels seus amics a uns quants

passos, clavava els ulls al fons de les carrosses i no hi veia ningú conegut.

Finalment, quan feia un quart que esperava i ja era gairebé fosc, va aparèixer un cotxe al galop pel camí de Sèvres. Un pressentiment va dir a d'Artagnan que aquell cotxe duia la persona que l'havia citat. El jove es va sorprendre de notar que el cor li batejava amb violència. Gairebé immediatament una dona va treure el cap per la finestra amb dos dits davant de la boca, com si volgués recomanar silenci o volgués fer un petó. D'Artagnan va proferir un lleuger crit d'alegria; la dona, o més ben dit l'aparició, perquè el cotxe havia passat amb la rapidesa d'una visió, era la senyora Bonacieux.

Amb una reacció involuntària, i malgrat la recomanació que li havien fet, d'Artagnan va llançar el seu cavall al galop i en quatre salts va atrapar el cotxe; però el vidre de la portella estava hermèticament tancat: la visió havia desaparegut.

Aleshores va recordar la recomanació:

«Si aprecieu la vostra vida i la de les persones que us estimen, quedeu-vos immòbil i com si no haguéssiu vist res.»

Es va aturar, doncs, tremolant no pas per ell, sinó per la pobra dona que evidentment s'havia exposat a un gran perill en donar-li la cita.

El cotxe va continuar el seu camí a tot drap, va entrar a París i va desaparèixer.

D'Artagnan s'havia quedat desconcertat al mateix lloc sense saber què pensar. Si era la senyora Bonacieux, i si tornava a París, per què aquella cita fugitiva, per què aquell simple intercanvi de mirades, per què aquell petó perdut? Si, en canvi, no era ella, cosa que també era molt possible, perquè la poca llum que quedava feia que l'error fos fàcil, si no era ella, potser era el començament d'un atac preparat contra ell amb l'esquer d'aquella dona que era sabut que estimava?

Els tres companys s'hi van acostar. Tots tres havien vist perfectament un cap de dona a la porta, però cap, excepte Athos, coneixia la senyora Bonacieux. L'opinió d'Athos, d'altra banda, va ser que realment era ella; però, menys preocupat que d'Artagnan per aquella cara bonica, li havia semblat veure un altre cap, un cap d'home, al fons del cotxe.

—Si és així —va dir d'Artagnan—, sens dubte la traslladen d'una presó a una altra. Però què volen fer amb aquesta pobra dona, i com la trobaré algun dia?

—Amic —va dir greument Athos—, recordeu que els morts són els únics que no ens exposem a trobar a la terra. Vós ho sabeu tan bé com jo, oi? De manera que si la vostra estimada no és morta, si la dona que acabem de veure és ella, un dia o altra la retrobareu. I potser, Déu meu —va afegir en un to misantròpic que era molt seu—, potser més aviat que no voldríeu.

Van tocar dos quarts de vuit, el cotxe havia passat vint minuts més tard del que havia anunciat. Els amics de d'Artagnan li van recordar que encara havia de fer una altra visita, tot fent-li present que encara tenia temps de desdir-se'n.

Però d'Artagnan era tossut i alhora curios. S'havia ficat al cap que aniria al Palais-Cardinal i que sabia què li volia Sa Eminència. No hi va haver res que el fes

canviar d'idea.

Van arribar al carrer Saint-Honoré i, a la plaça del PalaisCardinal, van trobar els dotze mosqueters convocats, que es passejaven tot esperant els seus companys. Aleshores els van explicar de què es tractava.

D'Artagnan era molt conegut a l'honorable cos dels mosqueters del rei, on sabien que un dia s'integraria, de manera que ja el miraven per endavant com un company. D'aquests antecedents en va resultar que tots van acceptar de bon grat la missió a la qual havien estat convidats. D'altra banda, molt probablement es tractaria de fer una mala passada al cardenal i a la seva gent, i aquells dignes gentilhomes sempre estaven a punt per a aquesta mena d'expedicions.

Athos els va repartir, doncs, en tres grups, es va posar al capdavant d'un, va donar el segon a Aramis i el tercer a Porthos, i cada grup va anar a emboscar-se davant d'una sortida.

D'Artagnan, per la seva banda, va entrar coratjosament per la porta principal.

Tot i sentir-se molt ben acomboiat, el jove no deixava d'estar inquiet mentre pujava un graó rere l'altre la gran escala. La manera com s'havia comportat amb Milady s'assemblava molt a una traïció, i suposava les relacions polítiques que hi havia entre la dona i el cardenal. A més, de Wardes, que havia deixat tan malparat, era un dels homes fidels de Sa Eminència, i d'Artagnan sabia que si Sa Eminència era terrible amb els enemics, també era molt fidel als seus amics.

«Si de Wardes ho ha explicat tot al cardenal, cosa que no seria gens estranya, i si m'ha reconegut, cosa que seria molt probable, m'he de veure pràcticament com un home condemnat», es deia d'Artagnan brandant el cap. «Però per què s'ha esperat fins ara? És molt senzill, Milady deu haver-se queixat de mi amb aquell dolor hipòcrita que la fa tan interessant i aquest últim crim deu haver fet vessar el got.» I encara va afegir: «Sort que els meus bons amics són a baix i no deixaran que se m'emportin sense defensar-me. Tot i així, la companyia dels mosqueters del senyor de Tréville no pot pas fer la guerra, tota sola, contra el cardenal, que disposa de totes les forces de França i davant del qual la reina no té cap poder i el rei no té voluntat. D'Artagnan, amic meu, ets valent, tens grans qualitats, però les dones et perdran!»

Amb aquesta trista conclusió va entrar a l'antecambra. Va lliurar la seva carta a l'uixer de servei, que el va fer passar a la sala d'espera i va entrar cap a dins del palau.

En aquella sala d'espera hi havia cinc o sis guàrdies del cardenal, que en reconèixer d'Artagnan, i sabent que era ell qui havia ferit Jussac, el van mirar amb un singular somriure.

D'Artagnan va trobar que era un somriure de mal averany, però com que el nostre gascó no era persona fàcil d'intimidat, o més ben dit, gràcies a un gran amor propi natural en la gent del seu país, no deixava veure fàcilment el que li passava per dins quan el que hi passava recordava la por, es va plantar orgullosament davant dels

guàrdies i es va posar a esperar amb una mà al maluc, en una actitud no exempta de majestat.

L'uixer va tornar i va indicar a d'Artagnan que el seguís. Al jove li va semblar que, mentre ell s'allunyava, els guàrdies xiuxiuejaven entre ells.

Va seguir un passadís, va travessar una gran sala, va entrar en una biblioteca i es va trobar davant d'un home assegut que escrivia.

L'uixer el va introduir i es va retirar sense dir res. D'Artagnan es va quedar dret i va examinar l'home.

Primer li va semblar que l'home que tenia al davant era un jutge que examinava el seu expedient, però va veure que escrivia o més aviat que corregia unes línies de llargada desigual, comptant les síl·labes amb els dits: va entendre que estava davant d'un poeta. Al cap d'un moment, el poeta va tancar el seu manuscrit, a la coberta del qual hi havia escrit: *MIRAME, tragèdia en cinc actes*, i va alçar el cap.

D'Artagnan va reconèixer el cardenal.

Capítol XL

EL CARDENAL

El cardenal va posar el colze sobre el manuscrit, la galta sobre la mà, i va mirar un moment el jove. No hi havia ningú que tingués un ull tan profundament escrutador com el cardenal de Richelieu i d'Artagnan va sentir que aquella mirada li corria per les venes com si fos una febre.

Tot i així va mantenir la sang freda i es va quedar, amb el barret a la mà, esperant que a Sa Eminència li plagués de decidir-se, sense cap excés d'orgull, però també sense gaire humilitat.

—Senyor —li va dir el cardenal—, sou un d'Artagnan del Bearn?

—Sí, monsenyor —va respondre el jove.

—Hi ha diverses branques de d'Artagnan a Tarbes i rodalia —va dir el cardenal—, de quina sou, vós?

—Soc fill del que va fer les guerres de religió amb el gran rei Enric, pare de Sa Graciosa Majestat.

—Això mateix. Sou vós qui va marxar del vostre país, fa set o vuit mesos, més o menys, per venir a buscar fortuna a la capital?

—Sí, monsenyor.

—Vau venir per Meung, on us va passar alguna cosa, no sé ben bé què, però alguna cosa.

—Monsenyor —va dir d'Artagnan—, el que va passar...

—Tant és, tant és —va fer el cardenal amb un somriure que indicava que coneixia la història tan bé com ell—. Veníeu recomanat al senyor de Tréville, és això?

—Sí, monsenyor, però justament, en aquest desventurat assumpte de Meung...

—La carta es va perdre —va acabar Sa Eminència—; sí, ja ho sé. Però el senyor de Tréville és un bon fisonomista, que coneix els homes només de veure'ls, i us va fa entrar a la companyia del seu cunyat, el senyor des Essarts, deixant-vos esperar que un dia o altre podríeu entrar als mosqueters.

—Monsenyor està perfectament informat —va dir d'Artagnan.

—D'ençà d'aleshores us han passat moltes coses: va anar a passejar a darrere dels Carmelites, un dia que hauria valgut més que haguéssiu anat a algun altre lloc; després va fer un viatge amb els vostres amics a les aigües de Forges; ells es van aturar pel camí, però vós va continuar. És molt senzill, teníeu assumptes a resoldre a Anglaterra.

—Monsenyor —va dir d'Artagnan, desconcertat—, anava...

—A caçar, a Windsor o en un altre lloc, no té cap importància. Quan va tornar, us va rebre una Augusta persona i m'alegro de veure que conserveu el record que us va donar.

D'Artagnan es va posar la mà sobre el diamant que li havia donat la reina i va córrer a girar-ne la pedra cap endins, però massa tard.

—L'endemà d'aquell dia, vau rebre la visita de Cavois —va continuar el cardenal—. Va anar a demanar-vos que passéssiu pel palau. No vau tornar la visita i va ser un error.

—Monsenyor, temia haver provocat l'enuig de Vostra Eminència.

—I per què, senyor? Pel fet d'haver seguit les ordres dels vostres superiors amb més intel·ligència i més valentia que no ho hauria fet un altre, quan només mereixíeu elogis! Jo castigo la gent que no obeeix, i no els qui, com vós, obeeixen... massa bé... I, com a prova, només heu de recordar la data del dia que us vaig fer dir que vinguéssiu a veure'm i buscar en la vostra memòria què va passar aquella nit.

Era la nit que havien raptat la senyora Bonacieux. D'Artagnan es va estremir: va recordar que, només mitja hora abans, la pobra dona havia passat a prop seu, sens dubte enduta un altre cop pel mateix poder que l'havia fet desaparèixer.

—En fi —va continuar el cardenal—, com que ara feia un quant temps que no sentia a parlar de vós, he volgut saber què fèieu. D'altra banda, em deveu un cert agraïment: vós mateix heu d'haver-vos adonat dels miraments amb què heu estat tractat en totes circumstàncies.

D'Artagnan es va inclinar amb respecte.

—Això —va continuar el cardenal— responia no tan sols a un sentiment d'equitat natural, sinó també als projectes que tenia en relació amb vós.

D'Artagnan estava cada vegada més sorprès.

—Volia exposar-vos aquest projecte el dia que vau rebre la meva primera invitació, però no vau venir. Afortunadament amb aquest retard no s'ha perdut res i ara el sentireu. Seieu, aquí davant meu, senyor d'Artagnan, sou prou bon gentilhome per no haver d'escoltar-me dret.

I el cardenal amb el dit va indicar una cadira al jove, que estava tan sorprès pel que passava que, per obeir, va esperar un segon senyal del seu interlocutor.

—Sou valent, senyor d'Artagnan —va continuar encara Sa Eminència—, i sou prudent, cosa que encara és millor. M'agraden els homes de cap i de cor, a mi. No us espanteu —va dir amb un somriure—, per homes de cor em refereixo a homes coratjosos. Però per jove que sigueu, i encara que tot just acabeu d'entrar al món, teniu enemics poderosos: si no vigileu, us perdran!

—Malauradament, monsenyor, els serà molt fàcil —va respondre el jove—, perquè són forts i tenen bons ajuts, mentre que jo estic tot sol!

—Sí, és veritat, però per sol que estigueu ja heu fet moltes coses i encara en fareu més, no en dubto. Això no obstant, em sembla que necessiteu un bon guia en l'arriscada carrera que heu iniciat, perquè, si no m'equivoco, heu vingut a París amb l'ambiciosa idea de fer fortuna.

—Tinc l'edat de les esperances forassenyades, monsenyor —va dir d'Artagnan.

—Les úniques esperances forassenyades són les dels necis, senyor, i vós sou un home intel·ligent. A veure, què em diríeu d'un rang de gonfanoner als meus guàrdies i d'una companyia després de la campanya?

—Oh, monsenyor!

—Hi esteu d'acord, oi?

—Monsenyor —va continuar d'Artagnan, incòmode.

—Què voleu diu, que ho rebutgeu? —va exclamar el cardenal amb sorpresa.

—Soc guàrdia de Sa Majestat, monsenyor, i no tinc cap motiu per no estar-ne content.

—Però em sembla —va dir l'Eminència— que els meus guàrdies també són guàrdies de Sa Majestat i que, mentre se serveixi en un cos francès, se serveix el rei.

—Monsenyor, Vostra Eminència ha interpretat malament les meves paraules.

—Voleu un pretext, és això? Us entenc. En teniu un. La promoció, la campanya que comença, l'ocasió que us ofereixo, això de cara al món. Pel que fa a vós, la necessitat d'una protecció segura. Perquè cal que sapiguen, senyor d'Artagnan, que he rebut greus queixes contra vós: no dediqueu els vostres dies i les vostres nits al servei exclusiu del rei.

D'Artagnan es va posar vermell.

—D'altra banda —va continuar el cardenal posant la mà sobre un feix de papers —, tinc aquí tot un expedient que us afecta. Però abans de llegir-lo he volgut parlar amb vós. Sé que sou un home decidit i els vostres serveis, ben dirigits, en comptes de dur-vos per mal camí podrien portar-vos molts beneficis. De manera que penseu-hi i decidiu-vos.

—La vostra bondat em confon, monsenyor —va respondre d'Artagnan—, i reconec en Vostra Eminència una generositat que em fa sentir petit com un cuc. Però ja que monsenyor em permet de parlar-li francament...

D'Artagnan es va interrompre.

—Sí, digueu.

—Doncs he de dir a Vostra Eminència que tots els meus amics són mosqueters o guàrdies del rei, i que els meus enemics, per una fatalitat incompreensible, són de Vostra Eminència, de manera que, si acceptés el que monsenyor m'ofereix, aquí seria mal rebut i allà seria mal vist.

—Potser teniu l'orgullosa idea que no us ofereixo el que valeu, senyor? —va dir el cardenal amb un somriure de menyspreu.

—Monsenyor, Vostra Eminència és cent vegades massa bo amb mi i, al contrari, penso que encara no he fet res per ser digne de la vostra bondat. Ara començarà el setge de La Rochelle, monsenyor; serviré sota els ulls de Vostra Eminència i, si tinc la sort de conduir-me en aquest setge de manera que mereixi la vostra atenció, aleshores almenys tindrè al darrere alguna acció de mèrit que justifiqui la protecció amb la qual em vulgueu honorar. Cada cosa s'ha de fer en el seu temps, monsenyor. Més endavant potser tindrè el dret de donar-me, ara faria l'efecte que em venc.

—És a dir que us negueu a servir-me, senyor —va dir el cardenal en un to de despit del qual tanmateix traspuava una mena d'estima—. Continueu, doncs, lliure i guardeu els vostres odis i les vostres simpaties.

—Monsenyor...

—Bé, bé —va dir el cardenal—, no us ho tindrè en compte; enteneu, però, que n'hi ha prou de defensar i recompensar els amics, no es deu res als enemics, i això no obstant us donaré un consell: aneu amb compte, senyor d'Artagnan, perquè a partir del moment que retiri la mà de damunt vostre, no donaria ni un ral per la vostra vida.

—Ho procuraré, monsenyor —va respondre el gascó amb un noble aplom.

—Més endavant, si us passa alguna desgràcia —va dir Richelieu amb tota la intenció—, penseu que jo us vaig venir a buscar i que vaig fer tot el que vaig poder per evitar-vos-la, aquesta desgràcia.

—Passi el que passi —va dir d'Artagnan posant-se la mà al pit i inclinant-se—, estaré eternament agraït a Vostra Eminència pel que en aquest moment fa per mi.

—Doncs bé! Tal com heu dit, senyor d'Artagnan, ens tornarem a veure després de la campanya. Us seguiré amb la mirada, perquè seré a La Rochelle —va afegir el cardenal tot assenyalant la magnífica armadura que pensava portar—. I a la tornada passarem comptes!

—Ah, monsenyor! —va exclamar d'Artagnan—. Estalvieume el pes del vostre desfavor. Sigueu neutre, monsenyor, si trobeu que em comporto com un cavaller.

—Jove —va dir Richelieu—, si puc tornar a dir-vos el que us he dit avui, us prometo que ho faré.

Aquesta última frase de Richelieu expressava un dubte terrible. Va consternar d'Artagnan més que no pas una amenaça, perquè era un avís. El cardenal intentava preservar-lo d'alguna desgràcia que l'amenaçava. Va obrir la boca per respondre, però amb un gest altiu el cardenal el va acomiadar.

D'Artagnan va sortir. Però a la porta el cor se li va encongir i va anar de poc que no tornés a entrar. En aquell moment, però, se li va aparèixer el rostre greu i sever d'Athos: si feia amb el cardenal el pacte que li proposava, Athos no tornaria a donar-li la mà, Athos en renegaria.

Aquesta idea el va retenir, de tan forta com és la influència d'un caràcter realment gran sobre tot el que l'envolta.

D'Artagnan va baixar per la mateixa escala per la qual havia arribat i davant de la porta va trobar Athos i els quatre mosqueters que l'esperaven, i que començaven a preocupar-se. D'Artagnan els va tranquil·litzar amb una paraula i Planchet va córrer a avisar els altres que no calia fer més la guàrdia, perquè el seu amo havia sortit sa i estalvi del palau del cardenal.

Un cop a casa d'Athos, Aramis i Porthos es van informar de les causes d'aquella estranya convocatòria, però d'Artagnan es va limitar a dir-los que el senyor de Richelieu l'havia fet cridar per proposar-li si volia entrar als guàrdies amb el rang de gonfanoner, i que ell ho havia rebutjat.

—I heu fet ben fet —van exclamar a l'uníson Porthos i Aramis.

Athos va quedar molt pensatiu i no va dir res. Però quan va estar sol amb d'Artagnan va dir:

—Heu fet el que havíeu de fer, d'Artagnan, però potser és un error.

D'Artagnan va deixar anar un sospir, perquè aquella veu responia a una veu secreta interior que li deia que l'esperaven grans desgràcies.

L'endemà va passar fent els preparatius de marxa. D'Artagnan va anar a acomiadar-se del senyor de Tréville. En aquell moment encara semblava que la separació dels guàrdies i els mosqueters seria momentània, perquè el rei havia de tenir el seu parlament aquell mateix dia i havia de marxar l'endemà. El senyor de Tréville, doncs, es va limitar a preguntar a d'Artagnan si el necessitava per a alguna cosa, però d'Artagnan va respondre orgullosament que tenia tot el que li calia.

La nit va reunir tots els camarades de la companyia dels guàrdies del senyor des Essarts i de la companyia dels mosqueters del senyor de Tréville, que havien fet amistat. Se separaven per tornar-se a veure quan Déu volgués i si Déu volia. De manera que la nit va ser molt sorollosa, tal com es pot suposar, perquè en un cas així l'única manera de combatre les més grans cabòries és la més gran despreocupació.

L'endemà, amb el primer toc de trompeta, els amics es van separar: els mosqueters van córrer a l'hotel del senyor de Tréville, els guàrdies al del senyor des Essarts. Cada capità va conduir immediatament la seva companyia al Louvre, on el rei havia de passar revista.

El rei estava trist i semblava malalt, i això li treia una mica de majestat. El dia abans, en efecte, li havia agafat febre enmig del parlament, durant la sessió solemne. Estava igualment decidit a marxar al vespre i, malgrat els consells, havia volgut passar la revista amb l'esperança de vèncer, amb un cop de força, la malaltia que començava a emparar-se'n.

Després de la revista, només es van posar en marxa els guàrdies, atès que els mosqueters havien d'esperar el rei, cosa que va permetre a Porthos d'anar a fer una volta, amb el seu superb equipatge, fins al carrer dels Ours.

La procuradora el va veure passar amb l'uniforme nou dalt del magnífic cavall. Estimava massa Porthos per deixar-lo marxar així: amb un gest li va indicar que descavalqués i pugés a veure-la. Porthos estava impressionant, amb els esperons que sonaven, la cuirassa que brillava i l'espasa que li batia orgullosament les cames. Aquesta vegada als passants no els van entrar gens de ganes de riure, perquè Porthos tenia tot l'aire de ser capaç de tallar-los les orelles.

El mosqueter va ser introduït al despatx del senyor Coquenard, els petits ulls grisos del qual van brillar de còlera quan va veure el seu cosí d'estrena. Tot i així, interiorment el va consolar una cosa: que tothom deia que la campanya seria dura i ell, sense dir res, en el fons del cor esperava que Porthos hi trobaria la mort.

Porthos va presentar els seus compliments al senyor Coquenard i se'n va acomiadar. El senyor Coquenard li va desitjar tota la prosperitat del món. Quant a la

senyora Coquenard, no podia dominar les llàgrimes, però el seu dolor no va fer pensar malament perquè tothom sabia que estimava molt els seus parents, pels quals sempre havia tingut grans baralles amb el seu marit.

Però els veritables adeus van tenir lloc a l'habitació de la senyora Coquenard i trencaven el cor.

Mentre la procuradora va poder seguir amb els ulls el seu amant, va agitar un mocador abocada a la finestra com si volgués tirar-se daltabaix. Porthos va rebre totes aquestes demostracions de tendresa com un home que hi estigués acostumat. No va ser fins a girar la cantonada que es va treure el barret i el va agitar en senyal de comiat.

Per la seva banda, Aramis escrivia una llarga carta. A qui? No ho sabia ningú. A l'habitació del costat, Ketty, que aquell mateix vespre havia de marxar cap a Tours, esperava aquella carta misteriosa.

Athos s'anava bevent l'última ampolla del seu vi d'Espanya.

Mentrestant, d'Artagnan desfilava amb la seva companyia.

En arribar al raval de Saint-Antoine, es va girar a mirar alegrement la Bastilla. Però com que només mirava la Bastilla, no va veure Milady, que, muntada en un cavall ros, l'assenyalava a dos homes malcarats que immediatament es van acostar a les files per veure'l bé. Amb la mirada van fer una pregunta a la qual Milady va respondre amb un signe que volia dir que sí, que era ell. Tot seguit, segura que ja no hi podia haver cap malentès en l'execució de les seves ordres, va esperonar el cavall i va desaparèixer.

Aleshores els dos homes van seguir la companyia i, a la sortida del raval de Saint-Antoine, van muntar els cavalls que un criat sense lliurea els tenia preparats.

Capítol XLI

EL SETGE DE LA ROCHELLE

El setge de La Rochelle va ser un dels grans esdeveniments polítics del regnat de Lluís XIII i una de les grans empreses militars del cardenal. És interessant, doncs, i fins i tot necessari que en diguem algunes paraules. A més, diversos detalls del setge s'entrellacen de manera massa important amb la història que hem començat a explicar per passar-los, ara, sota silenci.

Les aspiracions polítiques del cardenal, en emprendre aquest setge, eren considerables. Comencem per exposar-les i després passarem a les aspiracions particulars, que potser no van tenir sobre Sa Eminència menys influència que les primeres.

De les ciutats importants que Enric IV havia donat als hugonots com a llocs segurs, ja només quedava La Rochelle. Es tractava, doncs, de destruir aquest últim baluard del calvinisme, germen perillós en el qual constantment s'empeltaven els ferments de la revolta civil o de la guerra estrangera.

Espanyols, anglesos, italians descontents, aventurers de totes les nacions, soldats de fortuna de qualsevol secta arribaven corrents al primer crit sota les banderes dels protestants i s'organitzaven com una vasta associació les branques de la qual s'estenien per tots els racons d'Europa.

La Rochelle, que havia adquirit més importància a partir de la desfeta de les altres ciutats calvinistes, era, doncs, el centre de les dissensions i les ambicions. I encara una altra cosa: el seu port era l'última porta oberta per la qual els anglesos podien accedir al regne de França i, tancant-la a Anglaterra, la nostra eterna enemiga, el cardenal conclouïa l'obra de Joana d'Arc i del duc de Guise.

Per això Bassompierre, que era protestant i catòlic alhora, protestant per convicció i catòlic com a comandant del Sant Esperit; Bassompierre, que era alemany de naixement i francès de cor; Bassompierre, doncs, que tenia un comandament especial al setge de La Rochelle, deia, quan carregava al capdavant d'altres senyors protestants igual que ell: «Veureu, senyors, com serem prou necis per prendre La Rochelle!»

I Bassompierre tenia raó: les canonades de l'illa de Ré presagiaven les persecucions de les Cevenes; la presa de La Rochelle era el preludi de la revocació de l'edicte de Nantes.

Però, tal com hem dit, al costat de les ambicions del ministre anivellador i simplificador, que pertanyen a la història, el cronista per força ha de reconèixer les petites raons de l'home enamorat i del rival gelós.

Richelieu, com tothom sap, havia estat enamorat de la reina. Si aquest amor tenia un simple objectiu polític o, al contrari, era una de les profundes passions que Anna

d'Àustria va saber inspirar al seu voltant és una cosa que no sabríem dir; però en tot cas, a través de les anteriors vicissituds d'aquesta història, hem vist que Buckingham havia tingut més èxit que no pas ell i que, en dues o tres circumstàncies i particularment en la dels capçats, gràcies a la lleialtat dels tres mosqueters i al coratge de d'Artagnan, l'havia ensarronat terriblement.

Per a Richelieu, doncs, es tractava no tan sols d'eliminar un enemic de França, sinó també de venjar-se d'un rival. La venjança, d'altra banda, havia de ser gran i esclatant, digna d'un home que té a les mans, com a arma de combat, les forces de tot un reialme.

Richelieu sabia que lluitant contra Anglaterra lluitava contra Buckingham, que venent Anglaterra vencia Buckingham, és a dir, que humiliant Anglaterra als ulls d'Europa, humiliava Buckingham als ulls de la reina.

Per la seva banda, Buckingham, tot i invocar l'honor d'Anglaterra, es movia per uns interessos absolutament similars als del cardenal. Buckingham també perseguia una venjança particular: no havia pogut entrar a França de cap manera com a ambaixador, ara hi volia entrar com a conqueridor.

Per tant el que hi havia realment en joc, en aquella partida que els dos reialmes més poderosos havien entaulat pel caprici de dos homes enamorats, era una simple mirada d'Anna d'Àustria.

El primer que havia obtingut un avantatge era el duc de Buckingham: havia arribat inesperadament davant de l'illa de Ré amb noranta naus i uns vint mil homes, havia sorprès el comte de Toiras, que governava l'illa en nom del rei, i, després d'un combat sagnant, hi havia desembarcat.

Diguem de passada que en aquell combat havia mort el baró de Chantal, que deixava òrfena una nena de divuit mesos.

Aquesta nena va ser, després, la senyora de Sévigné.

El comte de Toiras es va retirar a la ciutadella de Saint-Martin amb la guarnició i va enviar un centenar d'homes a un petit fort que rebia el nom de La Prée.

Aquest fet havia accelerat les decisions del cardenal i, mentre el rei i ell no podien anar a posar-se al capdavant del setge de La Rochelle, que ja estava decidit, havia fet anar el germà del rei a dirigir les primeres operacions i havia enviat al teatre de la guerra totes les tropes de les quals havia pogut disposar.

Amb aquest destacament enviat com a avantguarda anava el nostre amic d'Artagnan.

El rei, tal com hem dit, havia de venir després, tan bon punt acabés l'audiència pública al parlament, però en alçar-se'n, el 28 de juny, li havia agafat febre. Havia volgut marxar igualment, però el seu estat havia empitjorat i s'havia hagut d'aturar a Villeroi.

Però allà on s'aturava el rei s'aturaven els mosqueters, de manera que d'Artagnan, que servia als guàrdies, es trobava separat, si més no momentàniament, dels seus bons amics Athos, Porthos i Aramis. Aquesta separació, que per a ell no

passava de ser una contrarietat, certament s'hauria convertit en una inquietud seriosa si hagués pogut endevinar els perills desconeguts que l'envoltaven.

Tot i així va arribar sense cap accident al campament instal·lat davant de La Rochelle, cap al 10 del mes de setembre de l'any 1627.

Tot estava igual: el duc de Buckingham i els seus anglesos, amos de l'illa de Ré, continuaven assetjant, però sense èxit, la ciutadella de Saint-Martin i el fort de La Prée, i les hostilitats amb La Rochelle havien començat feia dos o tres dies a causa d'un fort que el duc d'Angulema acabava de fer construir a prop de la ciutat.

Els guàrdies, sota les ordres del senyor des Essarts, estaven instal·lat als Minimes.

D'Artagnan, però, ja ho sabem, ocupat per l'ambició d'entrar als mosqueters, havia fet poca amistat amb els seus companys, de manera que es trobava aïllat i lliurat a les seves reflexions.

Aquestes reflexions no eren gens alegres: d'ençà que havia arribat a París, feia un any, s'havia ficat en els assumptes públics, i els seus assumptes privats, com l'amor i la fortuna, no havien avançat gaire.

Pel que feia a l'amor, l'única dona que havia estimat era la senyora Bonacieux, i la senyora Bonacieux havia desaparegut sense que ell encara hagués pogut descobrir què se n'havia fet.

Pel que feia a la fortuna, ell, tan poca cosa, s'havia fet enemic del cardenal, és a dir d'un home davant del qual tremolaven els més grans del regne, començant pel rei.

Aquell home el podia esclafar i tot i així no ho havia fet. Per a algú tan perspicaç com d'Artagnan, aquesta indulgència era un forat pel qual veia un futur millor.

I també s'havia fet un altre enemic, menys temible, es pensava, però que tanmateix sentia instintivament que no es podia menystenir: Milady.

A canvi de tot això havia aconseguit la protecció i la benevolència de la reina, però la benevolència de la reina era, en els temps que corrien, una causa més de persecució, i la seva protecció, ja se sap, no protegia gens bé: n'eren testimonis Chalais i la senyora Bonacieux.

Per tant l'única cosa que n'havia obtingut, de tot plegat, era el diamant de cinc o sis mil lliures que duia al dit; però aquell diamant, si d'Artagnan, amb els seus ambiciosos projectes, el volia guardar per tal que un dia li servís de signe perquè el reconegués la reina, no tenia de moment més valor que les pedres que trepitjava, ja que no se'n podia desfer.

Diem que les pedres que trepitjava perquè d'Artagnan pensava tot això mentre es passejava ben sol per un caminet molt bonic que duia del campament al poble d'Angoutin. Les seves reflexions l'havien dut més lluny del que es pensava i ja començava a fosquejar, però amb l'últim raig del sol ponent li va semblar que darrere d'unes bardisses veia brillar el canó d'un mosquet.

D'Artagnan tenia l'ull viu i la reacció ràpida, va entendre que el mosquet no havia arribat fins allà tot sol i que qui fos que l'aguantava no s'havia amagat darrere de les

bardisses amb cap intenció amical. Va decidir, doncs, de distanciar-se'n i aleshores, a l'altra banda del camí, darrere una roca, va distingir l'extremitat d'un segon mosquet.

No hi havia dubte que era una emboscada.

El jove va ventar una mirada al primer mosquet i va veure amb una certa inquietud que s'abaixava cap on era ell, però tan bon punt va veure que l'orifici del canó s'immobilitzava es va llançar a terra de bocaterrosa. En el mateix moment es va sentir el tret i el xiulet d'una bala que li passava per damunt del cap.

No hi havia temps a perdre, d'Artagnan es va alçar d'un bot i, en el mateix moment, la bala de l'altre mosquet va fer volar les pedres al lloc del camí on havia estat ajagut.

D'Artagnan no era un d'aquells homes inútilment valents que busquen una mort ridícula perquè es digui que no van recular ni un pas. De totes maneres, aquí no es tractava de coratge, d'Artagnan havia caigut en una emboscada.

—Si disparen un tercer tret —es va dir— estic perdut!

I comes ajudeu-me va fugir cap al campament amb la velocitat de la gent del seu país, tan coneguda per la seva agilitat. Però per ràpid que correués, el primer que havia disparat havia tingut temps de recarregar l'arma i va disparar un segon tret, amb tanta punteria, aquest cop, que la bala li va travessar el barret i el va enviar volant a deu passes.

Com que d'Artagnan no tenia cap altre barret, va recollir-lo sense parar de córrer i va arribar sense alè i molt blanc a destinació, es va asseure sense dir res a ningú i es va posar a pensar.

Aquell incident podia tenir tres causes.

D'entrada la més natural podia ser una emboscada de la gent de La Rochelle, a qui no hauria desagradat de matar un dels guàrdies de Sa Majestat, en primer lloc perquè hauria estat un enemic menys, i a més perquè aquest enemic podia tenir a la butxaca una bossa plena.

D'Artagnan va agafar el barret, va examinar el forat de la bala i va brandar el cap. La bala no era una bala de mosquet, era una bala d'arcabús. La precisió del tret ja li havia fet pensar que l'havia disparat una arma especial: per tant no era una emboscada militar, perquè la bala no era de calibre regular.

Podia ser un bon record del cardenal. Pensem que, en el moment que, gràcies a un feliç raig de sol, havia vist el canó del fusell, es meravellava de com Sa Eminència havia estat indulgent amb ell.

Però d'Artagnan va brandar el cap. Amb la gent amb la qual Sa Eminència només calia que allargués el braç, rarament recorria a aquells mitjans.

Podia ser una venjança de Milady.

Això ja era més probable.

Va intentar inútilment de recordar les faccions o la roba dels assassins. Se n'havia allunyat tan ràpidament que no havia tingut temps de fixar-se en res.

«Ai, amics meus!», va murmurar d'Artagnan, «on sou? Quanta falta que em feu!»

D'Artagnan va passar molt mala nit. Tres o quatre vegades es va despertar sobresaltat, imaginant-se que se li acostava un home per apunyal-lo. Tot i així, es va fer de dia sense que l'obscuritat hagués dut cap contratemps.

Però d'Artagnan va suposar amb raó que diferir no significava deixar córrer.

Es va quedar tot el dia al seu allotjament i es va dir a ell mateix, com a excusa, que feia mal temps.

L'endemà passat, a les nou, els tambors van tocar a formar. El duc d'Orleans visitava el campament. Els guàrdies van córrer a les armes i d'Artagnan va ocupar el lloc que li corresponia entre els seus companys.

El germà del rei va passar pel front de batalla. Després tots els oficials superiors s'hi van acostar per fer-li la cort i el senyor des Essarts, capità dels guàrdies, s'hi va acostar igual que els altres.

Al cap d'un moment, a d'Artagnan li va semblar que el senyor des Essarts li feia un senyal perquè hi anés: va esperar un nou gest del seu superior per por d'equivocar-se, però quan el senyor des Essarts va repetir el gest, va deixar les files i es va avançar per rebre ordres.

—El duc d'Orleans demanarà homes de bona voluntat per a una missió perillosa però que honorarà els qui la duguin a terme, us he avisat perquè estigueu a punt.

—Gràcies, capità! —va respondre d'Artagnan, que no demanava sinó poder distingir-se als ulls del lloctinent general.

En efecte, els homes de La Rochelle havien fet una sortida durant la nit i havien recuperat un bastió que l'exèrcit reialista havia conquerit feia dos dies. Es tractava de fer un reconeixement per veure com el guardaven.

Al cap de no res, el duc d'Orleans va elevar la veu i va dir:

—Necessitaré, per a una missió, tres o quatre voluntaris a les ordres d'un home segur.

—L'home segur el tinc, monsenyor —va dir el senyor des Essarts indicant d'Artagnan—, i pel que fa als quatre o cinc voluntaris, només cal que faci conèixer les seves intencions i d'homes no n'hi faltaran.

—Quatre homes de bona voluntat per venir a fer-se matar amb mi! —va dir d'Artagnan alçant l'espasa.

Dos dels seus companys guàrdies van sortir de seguida i dos soldats s'hi van afegir, amb la qual cosa eren prou homes i d'Artagnan va rebutjar tots els altres, perquè no volia cometre cap injustícia amb els qui tenien la prioritat.

S'ignorava si, després de la presa del bastió, els homes de La Rochelle l'havien evacuat o si hi havien deixat una guarnició. Per tant calia examinar el lloc de prop per comprovar-ho.

D'Artagnan va sortir amb els seus quatre companys, seguint la trinxera: els dos guàrdies anaven al seu costat i els dos soldats venien al darrere.

Així, coberts pels revestiments, van arribar fins a un centenar de passos del bastió. Allà d'Artagnan es va girar i es va adonar que els dos soldats havien

desaparegut.

Es va pensar que s'havien quedat endarrere perquè havien tingut por i va continuar avançant.

En girar la contraescarpa, es van trobar a unes seixanta passes del bastió.

No es veia ningú i el bastió semblava abandonat.

Mentre els tres exploradors deliberaven si havien d'anar més endavant, de sobte un cinturó de fum va cenyir el gegant de pedra i una dotzena de bales van xiular al voltant de d'Artagnan i els seus dos companys.

Ja sabien el que volien saber: el bastió estava guardat. Per tant quedar-se més estona en aquell lloc perillós hauria estat una imprudència inútil: d'Artagnan i els altres dos guàrdies van girar cua i van iniciar una retirada que semblava una fuga.

Quan arribaven al colze de la trinxera que els havia de servir de parapet, un dels guàrdies va caure: una bala li havia travessat el pit. L'altre, que estava sa i estalvi, va continuar corrent cap al campament.

D'Artagnan no va voler abandonar així el seu company i es va inclinar per aixecar-lo i ajudar-lo a tornar a les línies, però en aquell moment es van sentir dos trets: una bala va obrir el cap del guàrdia ferit i l'altra va anar a encastar-se a la roca després de passar a dos dits de d'Artagnan.

El jove es va girar ràpidament, perquè aquell atac no podia venir del bastió, que quedava amagat pel colze de la trinxera. Li van venir al cap els dos soldats que l'havien abandonat i això li va recordar els assassins de feia dos dies. Aquesta vegada va decidir que havia de saber de què es tractava i es va deixar caure sobre el cos del seu camarada com si fos mort.

A l'acte va veure sortir dos caps per sobre d'una obra abandonada que hi havia a trenta passos: eren els dels dos soldats. D'Artagnan no s'havia equivocat: aquells dos homes només l'havien seguit per assassinar-lo, amb l'esperança que la seva mort s'atribuiria a l'enemic.

Però com que podia ser que només estigués ferit i denunciés el seu crim, s'hi van acostar per rematar-lo. Afortunadament, enganyats per l'estratagema de d'Artagnan, no es van aturar a recarregar els fusells.

Quan van ser a deu passes, d'Artagnan, que en deixar-se caure havia pensat a no deixar anar l'espasa, es va alçar de cop i d'un salt es va plantar davant seu.

Els assassins van veure que si fugien cap al campament sense haver matat el seu home, aquest els acusaria. Per això la seva primera idea va ser la de passar a l'enemic. Un va agafar el fusell pel canó i fent-lo servir de maça va intentar clavar un cop terrible a d'Artagnan, que el va evitar llançant-se de costat; però aquest moviment va obrir pas al bandit, que a l'acte va arrencar a córrer cap al bastió. Com que els soldats que el guardaven ignoraven amb quines intencions s'acostava aquell home corrent, van obrir foc i l'home va caure amb l'espatlla travessada per una bala.

Mentrestant, d'Artagnan s'havia llançat sobre el segon soldat amb l'espasa. La lluita no va durar gaire, perquè aquell miserable per defensar-se només tenia

l'arcabús descarregat. L'espasa del guàrdia va lliscar pel canó de l'arma inútil i va anar a travessar la cuixa de l'assassí, que va caure. D'Artagnan a l'acte li va posar la punta de l'arma al coll.

—Oh, no em mateu! —va exclamar el bandit—. Gràcia! Gràcia! Senyor oficial, us ho diré tot!

—El teu secret val prou perquè et deixi amb vida, almenys? —va preguntar el jove, retenint l'espasa.

—Sí, si trobeu que la vida val alguna cosa quan es tenen vint-i-dos anys com vós i es pot aconseguir el que es vulgui perquè s'és ben plantat i valent com sou vós.

—Miserable! —va dir d'Artagnan—. A veure, parla de pressa, qui t'ha demanat que em matessis?

—Una dona que no conec, però a qui diuen Milady.

—Si no la coneixes, com és que saps com es diu?

—El meu company la coneixia i li deia així, és ell qui hi va tenir tractes, no pas jo. Fins i tot té a la butxaca una carta d'aquesta dona que deu tenir molta importància per a vós, pel que li he sentit a dir.

—I tu per què et trobes ficat en aquesta emboscada?

—Em va proposar que ho féssim tots dos i vaig acceptar.

—I què us va donar per aquesta gran aventura?

—Cent lluísos.

—Home, molt bé —va dir el jove rient—, ja era hora que estimés que valc alguna cosa: cent lluísos! És una bona quantitat per a dos miserables com vosaltres: entenc que ho acceptessis i et faig gràcia de la vida, però amb una condició!

—Quina? —va preguntar el soldat, inquiet, en veure que allò encara no s'havia acabat.

—Que aniràs a buscar-me la carta que el teu company té a la butxaca.

—Però això és una altra manera de matar-me! —va exclamar el bandit—. Com voleu que vagi a buscar-la sota el foc del bastió?

—Doncs t'hi has de decidir o et juro que moriràs a les meves mans.

—Gràcia! Senyor, pietat! En nom de la jove que estimeu i que penseu que potser és morta, però que no ho és! —va exclamar el bandit posant-se de genolls i recolzant-se amb la mà, perquè amb la sang també començava a perdre les forces.

—I com ho saps que estimo una jove i que m'he pensat que era morta? —va preguntar d'Artagnan.

—Per la carta que el meu company té a la butxaca.

—Doncs ja veus que la necessito, aquesta carta —va dir d'Artagnan—. De manera que ara mateix, prou de dubtar, o per més que em repugni embrutar una segona vegada la meva espasa amb la sang d'un miserable com tu, et juro que a fe d'home honrat...

I amb aquestes paraules d'Artagnan va fer un gest tan amenaçador que el ferit es va aixecar.

—Atureu-vos! Atureu-vos! —va exclamar recuperant forces a costa de terror—. Ja hi vaig... ja hi vaig!

D'Artagnan va agafar l'arcabús del soldat, el va fer passar davant seu i el va empènyer cap al seu company picant-li els ronyons amb la punta de l'espasa.

Era horrorós veure aquell desgraciat, que deixava darrere seu un llarg rastre de sang, pàl·lid per la mort que l'esperava, intentant arrossegar-se sense ser vist fins al cos del seu còmplice, estès a terra a vint passes d'allà!

Duia el terror tan pintat a la cara coberta de suor freda que d'Artagnan se'n va compadir i, mirant-lo amb menyspreu, va dir:

—Mira, t'ensenyaré la diferència que hi ha entre un home de cor i un covard com tu. Quiet aquí, hi vaig jo.

I amb pas àgil i ull despert, observant els moviments de l'enemic i aprofitant tots els accidents del terreny, d'Artagnan va arribar fins al segon soldat.

Hi havia dues maneres d'obtenir el que volia: escorcollar-lo allà mateix, o endur-se'l fent servir el seu cos d'escut i escorcollar-lo a la trinxera.

D'Artagnan va preferir la segona i es va carregar l'assassí a l'esquena en el mateix moment que l'enemic obria foc.

Una lleugera sotragada, el soroll ofegat de tres bales que foradaven la carn, un últim crit i un estremiment d'agonia van fer entendre a d'Artagnan que l'home que l'havia volgut assassinar li acabava de salvar la vida.

Va arribar a la trinxera i va llançar el cadàver davant del ferit, blanc com un mort.

Immediatament va començar l'inventari: una cartera de cuir, una bossa on era evident que hi havia una part de la quantitat que el bandit havia cobrat, un gobelet i uns daus formaven l'herència del mort.

Va deixar el gobelet i els daus allà on havien caigut, va llançar la bossa al ferit i va obrir àvidament la cartera.

Entre altres papers sense importància, va trobar la carta que havia anat a buscar amb perill de la vida.

«Ja que vau perdre el rastre de la dona i que ara està en seguretat en un convent on no hauríeu hagut de permetre que arribés mai, espero que ara, almenys, no se us escaparà l'home. En cas contrari, sabeu que tinc la mà llarga i pagareu cars els cent lluisos que us vaig donar.»

Cap firma. Això no obstant, era evident que la carta venia de Milady. En conseqüència, se la va guardar com a prova i, segur darrere el colze de la trinxera, va començar a interrogar el ferit. L'home va confessar que amb el seu company, el mateix que acabava de morir, s'havia d'encarregar de raptar una jove que havia de sortir de París per la porta de La Villette, però que s'havien aturat a beure una copa en una taverna i el cotxe se'ls havia escapat per deu minuts.

—I què n'hauríeu fet, de la dona? —va preguntar d'Artagnan amb angoixa.

—L'havíem de dur a un hotel de la plaça Royale —va dir el ferit.

—Sí, és clar! —va murmurar d'Artagnan—. Exacte, a casa de Milady.

Aleshores el jove es va adonar amb una esgarripança de la terrible set de venjança que empenyia aquella dona a perdre'l, a ell i als qui l'estimaven, i de quantes coses sabia dels assumptes de la cort, atès que ho havia descobert tot. No hi havia dubte que el cardenal la informava.

Però, enmig de tot plegat, va entendre, amb una alegria ben real, que la reina havia acabat descobrint la presó on la pobra senyora Bonacieux expiava la seva fidelitat i que havia pogut alliberar-la. Això li va explicar la carta que havia rebut de la jove i el seu pas, com una aparició, pel camí de Chaillot.

Així doncs, tal com Athos havia predit, seria possible de retrobar la senyora Bonacieux, i un convent no era un lloc inexpugnable.

Aquesta idea va acabar d'impregnar-li el cor de clemència. Es va girar cap al ferit, que seguia amb ansietat les diverses expressions de la seva cara, i oferint-li el braç va dir:

—Vinga, no et vull abandonar així. Agafa't amb mi i tornem al campament.

—Sí —va dir el ferit, a qui li costava de creure en tanta magnanimitat—, però no és per fer-me penjar?

—Tens la meva paraula —li va dir—, i per segona vegada et perdono la vida.

El ferit es va deixar caure de genolls i va tornar a besar els peus del seu salvador. Però d'Artagnan, que no tenia cap motiu per quedar-se tan a prop de l'enemic, va abreujar les demostracions d'agraïment.

El guàrdia que havia tornat al campament després de la primera descàrrega dels homes del bastió havia anunciat la mort dels seus quatre companys. Per això al regiment van estar molt sorpresos i molt contents quan van veure aparèixer el jove sa i estalvi.

D'Artagnan va explicar la ferida d'espasa del seu company amb una sortida inventada. Va explicar la mort de l'altre soldat i els perills que havien passat. Aquest relat va ser l'ocasió d'un autèntic triomf. Tot l'exèrcit va parlar d'aquesta expedició tot el dia i el duc d'Orleans el va fer felicitar.

D'altra banda, com que tota bona acció porta acompanyada una recompensa, la bona acció de d'Artagnan va portar-li la tranquil·litat que havia perdut. En efecte, d'Artagnan es pensava que podia estar tranquil, atès que, dels seus dos enemics, l'un era mort i l'altre s'havia rendit totalment als seus interessos.

Aquesta tranquil·litat demostrava una cosa, i és que d'Artagnan encara no coneixia Milady.

Capítol XLII

EL VI D'ANJOU

Després de les notícies gairebé desesperades sobre la salut el rei, pel campament va començar a córrer el rumor de la seva convalescència i, com que estava impacient per arribar al setge en persona, es deia que tan bon punt pogués tornar a muntar a cavall es posaria en camí.

Mentrestant, el duc d'Orleans, que sabia que qualsevol dia el substituirien al capdavant de les tropes, bé el duc d'Angulema, bé Bassompierre, o bé Schomberg, que es disputaven el comandament, feia poca cosa, perdia el temps en temptatives i no s'arriscava a fer cap gran operació per expulsar de l'illa de Ré els anglesos, que continuaven assetjant la ciutadella de Saint-Martin i el fort de La Prée, mentre els francesos per la seva banda assetjaven La Rochelle.

D'Artagnan, tal com hem dit, tornava a estar més tranquil, com succeeix sempre després d'un perill, quan sembla que aquest perill s'ha esvanit. Només li quedava el neguit de no tenir cap notícia dels seus amics.

Però, un matí de principis de novembre, tot li va quedar explicat per una carta procedent de Villeroi que deia així:

«Senyor d'Artagnan,

Els senyors Athos, Porthos i Aramis, després d'haver fet tabola a casa meua i d'haver-se alegrat molt, van fer tant de soroll que el prebost del castell, home molt estricte, els va arrestar uns quants dies. Però compleixo les ordres que em van donar d'enviar-vos dotze ampolles del meu vi d'Anjou, que van apreciar molt: volen que begueu a la seva salut amb el seu vi preferit.

Ho faig, senyor, amb tot el respecte.

El vostre servidor humil i obedient,

GODEAU,
HOSTALER DELS SENYORS MOSQUETERS.»

—Ja era hora! —va exclamar d'Artagnan—. Pensen en mi en els seus plaers com jo pensava en ells en les meves dificultats. És clar que beuré a la seva salut i de molt bon grat, però no pas tot sol.

I d'Artagnan va córrer a veure dos guàrdies amb qui havia fet més amistat que no pas amb els altres, per convidar-los a beure amb ell el deliciós vinet d'Anjou que acabava d'arribar de Villeroi. Un dels dos guàrdies estava convidat aquell mateix vespre, i l'altre estava convidat l'endemà. Van quedar doncs per a l'endemà passat.

A continuació d'Artagnan va enviar les dotze ampolles de vi a la cantina dels guàrdies amb la recomanació que les guardessin bé. Després, el dia de la solemnitat, com que el dinar havia de ser a les dotze, d'Artagnan a les nou ja va enviar Planchet a preparar-ho tot.

Planchet, molt content d'haver estat elevat a la dignitat de maître, va voler disposar-ho tot com un home intel·ligent. Amb aquesta intenció es va fer acompanyar pel criat d'un dels convidats del seu amo, de nom Fourreau, i pel fals soldat que havia volgut matar d'Artagnan, que, com que no pertanyia a cap cos, havia entrat al seu servei o més ben dit al de Planchet, des del dia que d'Artagnan li havia salvat la vida.

Quan va ser l'hora del tiberi, els dos convidats van arribar, es van asseure i els plats es van alinear damunt la taula. Planchet servia amb el tovalló al braç, Fourreau destapava les ampolles i Brisemont, és a dir el convalescent, decantava el vi en gerros de vidre perquè semblava que havia fet pòsit a conseqüència dels sotracs del camí. La primera ampolla d'aquell vi cap al final era una mica tèrbola, Brisemont va abocar aquest pòsit en un got i d'Artagnan li va donar permís per beure-se'l, perquè el pobre diable encara no tenia gaires forces.

Els comensals, després d'haver menjat la sopa, anaven a posar-se el primer got als llavis en el moment que de sobte es van sentir els canons del fort Lluís i del fort Nou. Els guàrdies, pensant-se que es tractava d'un atac imprevist, bé dels assetjats, bé dels anglesos, van saltar a l'acte sobre les espases. D'Artagnan, igual de ràpid, va fer com ells, i tots tres van sortir corrents per acudir als seus llocs.

Però així que van ser fora de la cantina van entendre la causa del soroll. Els crits de «Visca el rei! Visca el senyor cardenal!» retrunyien per totes bandes i els tambors redoblaven en totes direccions.

En efecte, el rei, impacient com dèiem, acabava de fer dues etapes seguides i en aquell moment arribava amb tota la seva casa i un reforç de deu mil homes. El precedien i el seguien els seus mosqueters. D'Artagnan, format amb la seva companyia al costat del camí, va saludar amb un gest expressiu els seus amics, que van correspondre a la salutació amb els ulls, i el senyor de Tréville, que el va reconèixer a l'acte.

Un cop acabada la cerimònia de recepció, els quatre amics van córrer a abraçar-se.

—Redeu! —va exclamar d'Artagnan—. No podíeu haver arribat en millor moment, els plats encara no hauran tingut temps de refredar-se! Oi, senyors? —va afegir en direcció als dos guàrdies, que va presentar als seus amics.

—Ah, ah, sembla que teníem tiberi —va dir Porthos.

—Suposo que en el vostre dinar no hi ha dones! —va dir Aramis.

—Teniu vi potable, en aquest racó de món? —va preguntar Athos.

—Oi tant, tenim el vostre, estimat amic —va respondre d'Artagnan.

—El nostre? —va fer Athos, sorprès.

—Sí, el que em vau enviar.

—Nosaltres us vam enviar vi?

—Sí, home, el vinet de les vinyes d'Anjou.

—Sé molt bé de quin vi parleu.

—El vostre preferit.

—Segur, si no hi ha ni xampany ni Chambertin.

—Doncs a falta de xampany i de Chambertin, us conformareu amb aquest.

—Així hem fet venir vi d'Anjou, llepafils com som? —va dir Porthos.

—No, és el vi que em van enviar de part vostra.

—De part nostra? —van fer tots tres mosqueters.

—Vau ser vós, Aramis, qui va enviar vi? —va dir Athos.

—No, i vós, Porthos?

—No, i vós, Athos?

—No.

—Si no va ser vosaltres —va dir d'Artagnan—, va ser el vostre hostaler.

—El nostre hostaler?

—Sí! El vostre hostaler, Godeau, l'hostaler dels mosqueters.

—Per mi que vingui d'on vulgui, tant me fa —va dir Porthos—, tastem-lo i, si és bo, beguem-lo.

—De cap manera —va dir Athos—, no beurem un vi d'origen desconegut.

—Teniu raó, Athos —va dir d'Artagnan—. Així no va demanar a l'hostaler Godeau que m'enviés vi?

—No! I tot i així us en va enviar de part nostra?

—Aquí teniu la carta! —va dir d'Artagnan.

I va ensenyar el paper als seus companys.

—No és la seva lletra! —va exclamar Athos—. La conec, vaig ser jo qui abans de marxar vaig anar a pagar el compte de tots.

—La carta és falsa —va dir Porthos—, no ens van pas arrestar.

—D'Artagnan —va preguntar Aramis amb veu de retret—, com us heu pogut creure que nosaltres havíem mogut gresca?

D'Artagnan va empal·lidir i un tremolor convulsiu li va sacsejar tots els membres.

—M'espantes —va dir Athos, que només el tutejava en les grans ocasions—. Què ha passat?

—Correm, correm, amics! —va exclamar d'Artagnan—. Em ve una terrible sospita! Pot ser que sigui una altra venjança d'aquella dona?

Aquesta vegada va ser Athos qui es va posar blanc.

D'Artagnan va córrer cap a la cantina, els tres mosqueters i els dos guàrdies el van seguir.

El primer objecte que va saltar a la vista de d'Artagnan en entrar al menjador va ser Brisemont, ajagut a terra i recargolant-se amb terribles convulsions.

Planchet i Fourreau, blancs com morts, intentaven auxiliar-lo, però era evident que tot era inútil: els trets del moribund estaven crispats per l'agonia.

—Ah! —va exclamar en veure d'Artagnan—. Ah! És terrible, feu veure que em perdoneu i m'enverineu!

—Jo! —va exclamar d'Artagnan—. Jo, desgraciat! Però què dius?

—Dic que sou vós qui m’ha donat el vi, dic que sou vós qui m’ha dit que begués, dic que heu volgut venjar-vos de mi, dic que és espantós!

—No us ho cregueu, Brisemont —va dir d’Artagnan—, no us ho cregueu; us ho juro, protesto...

—Oh, però Déu us castigarà! Déu meu, feu que un dia ell pateixi el que ara pateixo jo!

—Pels sants Evangelis —va exclamar d’Artagnan precipitant-se sobre el moribund—, us juro que no sabia que el vi estava enverinat i anava a beure’n igual que vós.

—No us crec —va dir el soldat.

I va expirar entre grans turments.

—Terrible! Terrible! —murmurava Athos, mentre Porthos trencava les ampolles i Aramis donava ordres una mica tardanes perquè anessin a buscar un confessor.

—Oh, amics meus! —va dir d’Artagnan—. Acabeu de salvar-me un cop més la vida, no només a mi, sinó també a aquests senyors. Senyors —va continuar adreçant-se als guàrdies—, us he de demanar silenci sobre tot aquest assumpte. Podria haver-hi grans personatges esquitxats pel que heu vist i el mal recauria en tots nosaltres.

—Ah, senyor! —balbucejava Planchet, més mort que viu—. Ah, senyor! M’ha anat de poc!

—Què vols dir, bergant, volies beure del meu vi?

—A la salut del rei, senyor, anava a beure’n un gotet, si Fourreau no m’hagués dit que em cridaven.

—Ai, pobre de mi! —va dir Fourreau, a qui li petaven les dents de por—. Volia allunyar-lo per beure tot sol!

—Senyors —va dir d’Artagnan adreçant-se als guàrdies—. Ja veieu que aquest festí seria molt trist després del que acaba de passar, de manera que accepteu totes les meves excuses i deixem la festa per a un altre dia, si us plau.

Els dos guàrdies van acceptar educadament les excuses de d’Artagnan i, entenent que els quatre amics tenien ganes de quedar-se sols, es van retirar.

Quan el jove guàrdia i els tres mosqueters van quedar sols sense testimonis, es van mirar amb una cara que volia dir que tots entenien la gravetat de la situació.

—D’entrada —va dir Athos—, sortim d’aquesta habitació. Un mort, i de mort violenta, és mala companyia.

—Planchet —va dir d’Artagnan—, encarregueu-vos del cadàver d’aquest pobre diable, que sigui enterrat en terra santa. Va cometre un crim, sí, però se n’havia penedit.

I els quatre amics van sortir, deixant que Planchet i Fourreau s’ocupessin de retre els honors mortuoris a Brisemont.

L’hostaler els va donar una altra habitació on els va servir ous bullits i aigua, que Athos va anar a buscar personalment a la font. En poques paraules van posar Porthos i Aramis al corrent de la situació.

—Ja ho veieu, estimat amic —va dir d'Artagnan a Athos—, és una guerra a mort. Athos va sacsejar el cap.

—Sí, sí —va dir—, ja ho veig. Però creieu que és ella?

—N'estic segur.

—Jo confesso que encara en dubto.

—I la flor de lis a l'espatlla?

—És una anglesa que deu haver-ne fet alguna a França i la deuen haver marcat per culpa d'aquest crim.

—Athos, és la vostra dona, us dic —repetia d'Artagnan—, no recordeu com coincideixen les descripcions?

—Tanmateix, m'hauria pensat que l'altra era morta, la vaig penjar molt bé.

Aquesta vegada va ser d'Artagnan qui va sacsejar el cap.

—I ara què hem de fer? —va dir el jove.

—El cas és que no ens podem quedar així amb una espasa eternament penjant sobre el cap —va dir Athos—, i que hem de sortir d'aquesta situació.

—Però com?

—Escolteu, mireu de veure-la i de tenir-hi una explicació. Li dieu: la pau o la guerra! Jo us dono la meva paraula de gentilhome que no diré mai res de vós, que no faré mai res contra vós. Per part vostra, jurament solemne de mantenir-vos neutral amb mi. Si no, vaig a trobar el canceller, vaig a trobar el rei, vaig a trobar el botxí, alço tota la cort contra vós, denuncio que esteu marcada, us faig jutjar, i si us absolen, aleshores us mato jo, a fe de gentilhome! A qualsevol cantonada, com qui mata un gos rabiós.

—Aquesta solució m'agrada —va dir d'Artagnan—, però com m'hi presento?

—El temps, estimat amic, el temps portarà l'ocasió, l'ocasió és la gran jugada de l'home que, com més ha apostat, més guanya si sap esperar.

—Sí, però esperar envoltat d'assassins i d'enverinadors...

—Bah! —va dir Athos—. Déu ens ha protegit fins ara, Déu ens continuarà protegint.

—Sí, a nosaltres. A més, nosaltres som homes i, al cap i a la fi, arriscar la vida és la nostra condició. Però ella! —va afegir a mitja veu.

—Qui, ella? —va preguntar Athos.

—Constance.

—La senyora Bonacieux! Ah, és clar! —va fer Athos—. Pobre amic, oblidava que esteu enamorat.

—I doncs —va dir Aramis—, que no vau veure a la carta que vau trobar a la butxaca del mort que era en un convent? S'hi està molt bé en un convent, i us prometo que tan bon punt s'acabi el setge de La Rochelle jo mateix...

—Sí! —va dir Athos—. Sí, sí, estimat Aramis, tots sabem que us sentiu cridat per la religió.

—Només soc mosqueter provisionalment —va dir Aramis amb humilitat.

—Sembla que fa temps que no ha rebut notícies de la seva estimada —va dir molt fluix Athos—, però no en feu cas, ja ens ho coneixem.

—Doncs a mi em sembla que hi hauria una solució molt fàcil.

—Quina? —va preguntar d'Artagnan.

—És en un convent, dieu? —va continuar Porthos.

—Sí.

—Doncs tan bon punt s'acabi el setge, anem a raptar-la del convent.

—Faltaria saber a quin convent és.

—Això és cert —va dir Porthos.

—Però ara que hi penso —va dir Athos—, no heu afirmat, estimat d'Artagnan, que va ser la reina qui va triar el convent?

—Sí, això em sembla.

—Doncs així Porthos ens podrà ajudar.

—Com, si us plau?

—Per mitjà de la vostra marquesa, duquessa o princesa, que deu tenir el braç llarg.

—Xxxt! —va dir Porthos posant-se un dit davant dels llavis—. Diria que és cardenalista i no ha de saber res.

—Si és així —va dir Aramis—, ja me n'encarregaré jo, de saber alguna cosa.

—Vós, Aramis —van exclamar tots tres amics—, vós, com?

—Pel capellà de la reina, amb el qual m'uneix una bona amistat... —va dir Aramis posant-se vermell.

I amb aquesta perspectiva, els quatre amics, que havien acabat el modest dinar, es van separar amb la promesa de tornar a veure's al vespre: d'Artagnan va tornar cap als Minimes i els tres mosqueters van anar cap al quarter del rei, on encara havien de preparar-se l'allotjament.

Capítol XLIII

L'HOSTAL DEL COLOMBIER-ROUGE

Tan bon punt va arribar al campament, el rei, que estava impacient per trobar-se davant de l'enemic i que, amb més motiu que el cardenal, compartia el seu odi per Buckingham, va voler prendre totes les disposicions en primer lloc per expulsar els anglesos de l'illa de Ré, i després per estrènyer el setge de La Rochelle. Però, a pesar seu, el van retardar les dissensions que van esclatar entre els senyors de Bassompierre i Schomberg contra el duc d'Angulema.

Els senyors de Bassompierre i de Schomberg eren mariscals de França i reclamaven el seu dret de comandar l'exèrcit a les ordres del rei; però el cardenal, que temia que Bassompierre, hugonot en el fons del cor, només fustigués feblement La Rochelle i els anglesos, germans en religió, sostenia al contrari el duc d'Angulema, que el rei, instigat per ell, havia nomenat lloctinent general. El resultat va ser que, per impedir que els senyors de Bassompierre i de Schomberg desertessin de l'exèrcit, es va haver de donar a cadascun un comandament particular: Bassompierre va establir el seu campament al nord de la ciutat, de La Leu a Dompierre; el duc d'Angulema a l'est, de Dompierre a Périgny, i el senyor de Schomberg al sud, de Périgny a Angoutin.

El germà del rei s'estava a Dompierre.

El rei, tan aviat a Etré com a La Jarrie.

El cardenal, en canvi, s'estava a les dunes, al pont de La Pierre, en una casa senzilla sense cap protecció.

D'aquesta manera, el germà del rei vigilava Bassompierre; el rei, el duc d'Angulema, i el cardenal, el senyor de Schomberg.

Un cop resolta aquesta organització, es tractava de fer fora els anglesos de l'illa.

La conjuntura era favorable: els anglesos, que per ser bons soldats abans que res necessiten bons aliments, com que només menjaven carn salada i galetes dolentes tenien bastants malalts. A més, el mar, molt agitat en aquella època de l'any a totes les costes de l'oceà, cada dia feia malbé alguna embarcació i la platja, des de la punta de l'Aiguillon fins a la trinxera, amb cada marea quedava literalment coberta de restes de bots, barques de mitjana o esquifs. De manera que, encara que la gent del rei no es pogués dels campaments, era evident que un dia o altre Buckingham, que només es quedava a l'illa de Ré per obstinació, es veuria obligat a aixecar el setge.

Però quan el senyor de Toiras va fer dir que al campament enemic es preparaven per a un nou atac, el rei va considerar que ja n'hi havia prou i va donar les ordres necessàries per fer una operació decisiva.

Atès que la nostra intenció no és fer un diari del setge, sinó al contrari referir els fets que tenen relació amb la història que expliquem, ens limitarem a dir en dues

paraules que l'empresa va ser un èxit per a gran sorpresa del rei i gran glòria del cardenal. Els anglesos, rebutjats pam a pam, vençuts en totes les topades, esclafats al pas de l'illa de Loix, es van veure obligats a reembarcar i deixar al camp de batalla dos mil homes, entre els quals cinc coronels, tres tinent coronels, dos-cents cinquanta capitans i vint gentilhomes de qualitat, quatre canons i seixanta banderes, que Claude de Saint-Simon va dur a París, on van ser penjades amb gran pompa a les voltes de Notre-Dame.

Al campament es van cantar tedèums, que a partir d'allà es van estendre per tot França.

El cardenal va quedar amo de prosseguir el setge sense haver de témer res, almenys de moment, de part dels anglesos.

Però, tal com acabem de dir, la calma només era momentània.

Un enviat del duc de Buckingham, de nom Montaigu, havia estat capturat i s'havia obtingut la prova que existia una lliga entre l'Imperi, Espanya, Anglaterra i la Lorena.

Era una lliga contra França.

A més, a l'allotjament de Buckingham, que el duc havia hagut d'abandonar més precipitadament del que s'havia pensat, hi havien trobat papers que confirmaven aquesta lliga i que, pel que afirma el cardenal a les seves memòries, comprometien clarament la senyora de Chevreuse, i per tant la reina.

Tota la responsabilitat requeia sobre el cardenal, perquè no s'és ministre absolut sense ser responsable. Això feia que tots els recursos del seu gran geni funcionessin al màxim nit i dia, i estiguessin ocupats a escoltar qualsevol rumor que s'elevés en algun dels grans regnes d'Europa.

El cardenal coneixia l'activitat i sobretot l'odi de Buckingham; si la lliga que amenaçava França triomfava, ell perdria tota la seva influència: la política espanyola i la política austríaca tenien representants al gabinet del Louvre, on de moment només tenien partidaris. Ell, Richelieu, el ministre francès, el ministre nacional per excel·lència, estava perdut. El rei, que, tot obeint-lo com un nen, l'odiava com un nen odia el seu mestre, l'abandonava a les venjances del seu germà i de la reina. Per tant estava perdut, i potser França amb ell. Ho havia d'evitar.

I per això, en aquella casa del pont de La Pierre on el cardenal havia fixat la seva residència, es va veure com nit i dia se succeïen els missatgers, cada cop més nombrosos.

Eren monjos que duïen tan malament els hàbits que era fàcil de reconèixer que pertanyien sobretot a l'Església militant; dones una mica incòmodes en les disfresses de patge de pantalons amples que no podien dissimular-ne del tot les formes arrodonides, i pagesos de mans ennegrides però cames fines, que feien tuf d'home de qualitat a una llegua a la rodona.

També hi havia visites menys agradables, perquè dues o tres vegades va córrer el rumor que havia anat de poc que no assassinessin el cardenal.

És cert que els enemics de Sa Eminència deien que era ell mateix qui enviava aquells assassins ineptes, per tal de poder permetre's represàlies si esqueia; però no s'ha de creure ni el que diuen els ministres ni el que diuen els seus enemics.

D'altra banda, tot això no impedia que el cardenal, a qui els seus detractors més ferotges no van discutir mai el coratge, fes moltes sortides nocturnes, bé per comunicar ordres importants al duc d'Angulema, bé per anar a posar-se d'acord amb el rei, bé per anar a conferenciar amb algun missatger que no volia rebre a casa seva.

Per la seva banda els mosqueters, que no tenien gaire res a fer al setge, no s'havien de plegar a un règim sever i vivien alegrement. Els nostres tres companys encara ho tenien més fàcil perquè, essent amics del senyor de Tréville, obtenien fàcilment permisos especials per tornar tard, quan el campament ja estava tancat.

Va ser així com, una nit que a d'Artagnan li tocava trinxera i no havia pogut acompanyar-los, Athos, Porthos i Aramis, amb els seus cavalls de batalla, embolicats amb les capes de guerra i amb la mà a la culata de les pistoles, tornaven d'una taverna que Athos havia descobert feia dos dies al camí de la Jarrie, que es deia el Colombier-Rouge, i avançaven pel camí que duia al campament, sempre a l'aguait, tal com hem dit, per por d'alguna emboscada. Més o menys a un quart de llegua del poble de Boisneau els va semblar sentir soroll de cavalls que s'acostaven. Tots tres es van aturar a l'acte, l'un al costat de l'altre, i van esperar al bell mig del camí. Al cap d'un instant, just quan la lluna sortia de darrere un núvol, van veure aparèixer del revolt del camí dos cavallers que, en distingir-los, també es van aturar i va semblar que deliberaven si continuar endavant o tornar endarrere. Aquesta vacil·lació va fer sospitar els tres amics, i Athos, fent algun pas endavant, va cridar amb veu ferma:

—Qui hi ha?

—Qui sou vós? —va respondre un dels dos cavallers.

—Això no és respondre! —va dir Athos—. Qui hi ha? Responeu o ataquem.

—Compte amb el que feu, senyors! —va dir aleshores una veu vibrant que semblava acostuada a manar.

—És algun oficial superior que fa la ronda de nit —va dir Athos—, què voleu fer, senyors?

—Qui sou vós? —va dir la mateixa veu en el mateix to autoritari—. Responeu o la vostra desobediència us podria costar un disgust.

—Mosqueters del rei —va dir Athos, cada cop més convençut que el cavaller que els interrogava hi tenia dret.

—De quina companyia?

—Companyia de Tréville.

—Avanceu i digueu què feu aquí a aquesta hora.

Els tres companys van avançar, amb les orelles baixes, perquè ara tots tres estaven convençuts que tenien al davant algú més fort que ells. Van deixar que Athos s'encarregués de parlar.

Un dels dos cavallers, el que havia pres la paraula en segon lloc, estava deu passos més endavant que el seu company. Athos va fer un gest a Porthos i a Aramis perquè també es quedessin més enrere, i va avançar tot sol.

—Perdoneu, senyor oficial! —va dir Athos—. Però ignoràvem amb qui parlàvem i podeu veure que estàvem a l'aguait.

—Com us dieu? —va dir l'oficial, que es cobria una part de la cara amb la capa.

—Però vós també, senyor —va dir Athos, que començava a revoltar-se contra tanta inquisició—, doneu-me, si us plau, la prova que teniu dret d'interrogar-me.

—Com us dieu? —va fer per segona vegada el cavaller al mateix temps que deixava caure la capa per descobrir-se la cara.

—Senyor cardenal! —va exclamar el mosqueter, estupefacte.

—Com us dieu? —va repetir per tercera vegada Sa Eminència.

—Athos —va dir el mosqueter.

El cardenal va fer un signe a l'escuder, que es va acostar.

—Aquests tres mosqueters ens seguiran —va dir en veu baixa—, no vull que se sàpiga que he sortit del camp i, si ens segueixen, estarem segurs que no diuen res a ningú.

—Som gentilhomes, monsenyor —va dir Athos—. Demaneu-nos que us donem la nostra paraula i no heu de patir gens. Gràcies a Déu, sabem guardar un secret.

El cardenal va clavar els ulls penetrants en aquell interlocutor tan ardit.

—Teniu l'orella fina, senyor Athos —va dir el cardenal—, però ara escolteu-me: no és per desconfiança que us demano que em seguiu, és per la meva seguretat. Els vostres dos companys sens dubte són els senyors Porthos i Aramis?

—Sí, Vostra Eminència —va dir Athos, mentre els dos mosqueters que s'havien quedat més enrere s'acostaven amb el barret a la mà.

—Us conec, senyors —va dir el cardenal—, us conec. Sé que no sou gaire amics meus i em sap greu, però sé que sou gentilhomes valents i lleials i que es pot confiar en vosaltres. Senyor Athos, feu-me l'honor d'acompanyar-me, vós i els vostres amics, i així tindrè una escorta per fer enveja a Sa Majestat, si la trobem.

Els tres mosqueters es van inclinar fins al coll dels cavalls.

—Doncs a fe —va dir Athos— que Vostra Eminència té raó de demanar-nos que l'acompanyem, perquè pel camí hem trobat molt males cares i fins i tot hem tingut una baralla amb quatre d'aquestes cares al Colombier-Rouge.

—Una baralla, i per què, senyors? —va dir el cardenal—. No m'agraden els busca-raons, ja ho sabeu!

—Justament per això tinc l'honor d'advertir Vostra Eminència del que acaba de passar, perquè ho podria saber per algú altre i un fals testimoni us podria fer creure que en tenim la culpa.

—I quin ha estat el resultat de la baralla? —va preguntar el cardenal arrufant les celles.

—Doncs el meu amic Aramis, aquí present, ha rebut una petita estocada al braç, que no li impedirà, com Vostra Eminència pot veure, de pujar a l'assalt demà, si Vostra Eminència ordena l'escalada.

—Però no sou homes que es deixin atacar així —va dir el cardenal—, sigueu francs, senyors, bé heu tornat uns quants cops. Confesseu-vos, sabeu que tinc dret de donar l'absolució.

—Jo, monsenyor —va dir Athos—, no he ni tocat l'espasa, però he agafat l'home que tenia al davant a pes de braços i l'he llançat per la finestra. Diria que en caure —va continuar Athos amb una certa indecisió— s'ha trencat la cuixa.

—Ah, ah! —va fer el cardenal—. I vós, senyor Porthos?

—Jo, monsenyor, sabent que el duel està prohibit, he agafat un banc i he ventat a un d'aquells bergants un cop que em sembla que li ha partit l'espalla.

—Bé —va dir el cardenal—, i vós, senyor Aramis?

—Jo, monsenyor, com que soc de caràcter afable i, d'altra banda, cosa que monsenyor potser no sap, estic a punt d'ordenar-me, volia separar els meus companys i aleshores un d'aquests miserables m'ha clavat traïdorament l'espasa al braç esquerre. Això m'ha fet perdre la paciència i he desembeinat l'espasa, i m'ha semblat sentir que ell, que tornava a la càrrega, en llançar-se contra mi s'hi ha enfilat tot sol. Només sé que ha caigut i m'ha semblat que els seus dos companys se l'enduien.

—Diable, senyors! —va dir el cardenal—. Tres homes fora de combat per una disputa de taverna, no gasteu compliments. I de què ha vingut la querella?

—Aquests miserables anaven beguts —va dir Athos—, i sabent que hi havia una dona que havia arribat a la taverna, volien forçar la porta.

—Forçar la porta! —va dir el cardenal—. Amb quina intenció?

—Per violentar-la, sens dubte —va dir Athos—; he tingut l'honor de dir a Vostra Eminència que aquells miserables anaven beguts.

—I la dona era jove i bonica? —va preguntar el cardenal amb una certa inquietud.

—No l'hem vista, monsenyor —va dir Athos.

—No l'heu vista, ah, molt bé! —va respondre vivament el cardenal—. Heu fet molt bé de defensar l'honor d'una dona i, com que justament és a l'hostal del Colombier-Rouge que vaig, sabré si m'heu dit la veritat.

—Monsenyor —va dir altivament Athos—, som gentilhomes i per salvar les nostres vides no diríem cap mentida.

—I no dubto del que m'heu dit, senyor Athos, no en dubto ni un instant, però —va afegir per canviar de tema—, la dama anava sola?

—Hi havia un cavaller tancat amb ella —va dir Athos—, però com que malgrat el soroll no s'ha deixat veure, s'ha de suposar que és un covard.

—No jutgeu temeràriament, diu l'Evangelí —va replicar el cardenal.

Athos es va inclinar.

—I ara, senyors, està bé —va continuar Sa Eminència—, sé tot el que volia saber. Seguiu-me.

Els tres mosqueters van passar darrere del cardenal, que es va tornar a tapar la cara amb la capa i va fer avançar el seu cavall per anar vuit o deu passes més endavant que els seus quatre companys.

De seguida van arribar a l'hostal silenciós i solitari. Sens dubte l'hostaler sabia quin il·lustre visitant esperava i, en conseqüència, havia fet fora els importuns.

Deu passos abans d'arribar a la porta, el cardenal amb un gest va indicar al seu escuder i als tres mosqueters que s'aturessin. Un cavall ensellat estava lligat a un finestró, el cardenal hi va trucar: tres trucs amb un cert ritme.

En va sortir a l'instant un home embolicat amb una capa que va intercanviar unes quantes paraules ràpides amb el cardenal. Immediatament després va muntar a cavall i va marxar pel camí de Surgères, que també era el de París.

—Avanceu, senyors —va dir el cardenal—. M'heu dit la veritat, gentilhomes meus —va dir adreçant-se als tres mosqueters—, i per mi no quedarà que la trobada d'aquesta nit no us porti algun avantatge. Ara, seguiu-me.

El cardenal va baixar del cavall, els tres mosqueters van fer igual; el cardenal va llançar les regnes del seu cavall a les mans del seu escuder, els tres mosqueters van lligar les seves als finestrans.

L'hostaler s'estava al pas de la porta; per a ell, el cardenal no era sinó un oficial que venia a visitar una dama.

—Teniu alguna habitació a la planta baixa on aquests senyors em puguin esperar al costat d'un bon foc? —va dir el cardenal.

L'hostaler va obrir la porta d'una gran sala on justament acabaven de substituir una mala estufa per una gran llar de foc.

—Tinc aquesta —va respondre.

—Molt bé —va dir el cardenal—. Passeu aquí, senyors, i espereu-me; no trigaré més de mitja hora.

I mentre els tres mosqueters entraven a la sala de la planta baixa, el cardenal, sense demanar res més, va pujar l'escala com un home que no necessita que li expliquin el camí.

Capítol XLIV

DE LA UTILITAT DELS TUBS D'ESTUFA

Era evident que, sense saber-ho, i moguts únicament pel seu caràcter cavalleresc i aventurer, els nostres tres amics acabaven de prestar servei a algú que el cardenal honorava amb la seva protecció particular.

Ara bé, qui era aquest algú? És la pregunta que els tres mosqueters es van fer, però veient que cap de les respostes que els podia oferir la seva intel·ligència no els satisfieia, Porthos va cridar l'hostaler i va demanar uns daus.

Porthos i Aramis es van asseure a una taula i es van posar a jugar. Athos es passejava amunt i avall reflexionant.

Reflexionant i passejant, Athos passava una vegada i una altra per davant del tub tallat de l'estufa, l'altre extrem del qual donava a l'habitació de dalt. I cada vegada que passava i tornava a passar sentia un murmur de veus que va acabar cridant-li l'atenció. S'hi va acostar i va distingir unes quantes paraules que li va semblar que mereixien tanta atenció que va indicar als seus companys que callessin i ell es va quedar corbat amb l'orella parada a l'altura de l'orifici inferior.

—Escolteu, Milady —deia el cardenal—, és un assumpte important; seieu i parlem-ne.

—Milady! —va murmurar Athos.

—Us escolto atentament, Eminència —va dir una veu de dona que va fer estremir el mosqueter.

—Una petita embarcació amb tripulació anglesa, el capità de la qual és home meu, us espera a la desembocadura de la Charente, al fort de La Pointe. Salparà demà al matí.

—Això vol dir que hi he d'anar aquesta nit?

—Ara mateix, és a dir, tan bon punt hàgiu sentit les meves instruccions. Quan sortiu trobareu a la porta dos homes que us serviran d'escorta. Em deixareu sortir primer i després, al cap de mitja hora, sortiu vós.

—Sí, monsenyor. Ara tornem a la missió que em voleu encarregar, i com que vull continuar mereixent la confiança de Vostra Eminència, digneu-vos a exposar-me-la en termes precisos i clars per tal de no cometre cap error.

Entre els dos interlocutors hi va haver un moment de profund silenci. Era evident que el cardenal mesurava els termes amb els quals volia parlar i que Milady recollia totes les seves facultats intel·lectuals per entendre les coses que li diria i gravar-se-les a la memòria quan haguessin estat dites.

Athos va aprofitar aquest moment per dir als seus companys que tanquessin la porta per dins i els va indicar que s'acostessin a escoltar amb ell.

Els dos mosqueters, a qui agradava estar còmodes, van portar-se les cadires i també una cadira per a Athos. Aleshores tots tres es van asseure, amb els caps molt junts i parant bé les orelles.

—Anireu a Londres —va continuar el cardenal—. Quan hi sereu, anireu a veure Buckingham.

—He de fer observar a Vostra Eminència —va dir Milady— que d'ençà de l'assumpte dels diamants, pel qual el duc sempre ha sospitat de mi, Sa Gràcia es malfia.

—Però aquesta vegada —va dir el cardenal— no es tracta de buscar la seva confiança, sinó de presentar-s'hi francament i lleialment com a negociadora.

—Francament i lleialment —va repetir Milady amb una indicible expressió de duplicitat.

—Sí, francament i lleialment —va repetir el cardenal en el mateix to—, tota aquesta negociació s'ha de fer al descobert.

—Seguiré les instruccions de Sa Eminència al peu de la lletra. Espero que me les doni.

—Anireu a veure Buckingham de part meva i li direu que sé tots els preparatius que fa, però que no em preocupen perquè, si intenta qualsevol moviment, perdré la reina.

—El duc creurà que Vostra Eminència es troba en disposició d'executar aquesta amenaça?

—Sí, perquè tinc proves.

—Hauria de poder presentar-li les proves perquè les consideri.

—Naturalment: li direu que publico l'informe de Bois-Robert i del marquès de Beautru sobre l'entrevista del duc amb la reina a casa la senyora del conestable, la nit que la senyora del conestable va oferir un ball de disfresses. Per tal que no tingui cap dubte, li direu que hi va anar amb el vestit de Gran Mogol que havia de portar el cavaller de Guise, a qui el va comprar per tres mil pistoles.

—Bé, monsenyor.

—Conec tots els detalls de com va entrar al Louvre i com en va sortir, la nit que es va introduir a palau vestit d'endevinador de la bona ventura italià. Li direu, perquè no dubti tampoc de l'autenticitat de les meves informacions, que sota la capa duia un gran vestit blanc sembrat de llàgrimes negres, caps de mort i ossos encreuats, perquè, en cas de sorpresa, havia de fer-se passar pel fantasma de la Dama Blanca, que, com tothom sap, es presenta al Louvre cada vegada que ha de produir-se un gran esdeveniment.

—Això és tot, monsenyor?

—Digueu-li que també sé tots els detalls de l'aventura d'Amiens, que en faré escriure una novel·leta aguda, amb un pla del jardí i els retrats dels principals actors de l'escena nocturna.

—L'hi diré.

—També li podeu dir que tinc Montaigu, que Montaigu és a la Bastilla, que no se li va trobar cap carta a sobre, és cert, però que la tortura pot fer-li dir el que sap i, fins i tot..., el que no sap.

—Perfectament.

—Finalment afegiu que Sa Gràcia, en la precipitació per deixar l'illa de Ré, va oblidar al seu allotjament una carta de la senyora de Chevreuse que compromet fortament la reina, perquè demostra no tan sols que Sa Majestat pot estimar els enemics del rei, sinó que a més conspira amb els de França. Heu retingut tot el que us he dit, oi?

—Vostra Eminència mateix dirà: el ball de la senyora del conestable, la nit del Louvre, els jardins d'Amiens, la detenció de Montaigu i la carta de la senyora de Chevreuse.

—Exacte —va dir el cardenal—, exacte: teniu una gran memòria, Milady.

—Però —va recomençar la dona a qui el cardenal acabava de fer aquest compliment—, si a pesar de totes aquestes raons el duc no es rendeix i continua amenaçant França?

—El duc està enamorat com un boig, o més aviat com un ximple —va respondre Richelieu amb una profunda amargor—. Com els antics paladins, només ha emprès aquesta guerra per obtenir una mirada de la seva dama. Si sap que la guerra pot costar l'honor i potser la llibertat de la dama del seu cor, com diu ell, us asseguro que s'hi pensarà dos cops.

—Això no obstant —va dir Milady amb una persistència que demostrava que volia veure absolutament clara la missió que se li encarregava—, això no obstant, si persisteix?

—Si persisteix... —va dir el cardenal—, no és probable.

—És possible —va dir Milady.

—Si persisteix... —Sa Eminència va fer una pausa abans de continuar—, si persisteix, doncs bé, confiaré que es produeixi algun d'aquells esdeveniments que canvien el destí dels estats.

—Si Sa Eminència volgués citar-me algun d'aquests esdeveniments històrics —va dir Milady—, potser podria compartir la seva confiança en el futur.

—Mireu, per exemple —va dir Richelieu—, el 1610, quan, per una causa molt similar a la que fa moure el duc, el rei Enric IV, de gloriosa memòria, volia envair Flandes i Itàlia per atacar Àustria alhora per dos costats, doncs bé, no es va produir un esdeveniment que va salvar Àustria? Per què el rei de França no hauria de tenir tanta sort com l'emperador?

—Vostra Eminència es refereix a la ganivetada del carrer de la Ferronnerie?

—Exactament —va dir el cardenal.

—Vostra Eminència no tem que el suplici de Ravillac espanti els qui podrien tenir un instant la idea d'imitar-lo?

—A totes les èpoques i a tots els països, sobretot si aquests països estan dividits per la religió, sempre hi haurà fanàtics que no demanaran res millor que ser màrtirs. I mireu, justament ara recordo que els puritans estan furiosos contra el duc de Buckingham i que els seus predicadors el designen com l'Anticrist.

—I amb això què voleu dir? —va fer Milady.

—Vull dir —va continuar el cardenal amb aire indiferent— que de moment només es tractaria, per exemple, de trobar una dona, guapa, jove, hàbil, que volgués venjar-se ella mateixa del duc. Una dona així es deu poder trobar: el duc és un home afortunat i, si bé ha sembrat molts amors amb promeses de constància eterna, també deu haver sembrat molts odis amb les seves eternes infidelitats.

—Segur —va dir fredament Milady— que es deu poder trobar.

—Doncs bé! Una dona així, que posés el punyal de Jacques Clément o de Ravailac en mans d'un fanàtic, salvaria França.

—Sí, però seria còmplice d'un assassinat.

—S'ha sabut mai qui eren els còmplices de Ravailac o de Jacques Clément?

—No, però potser ocupaven posicions massa elevades perquè ningú s'atrevis a anar a buscar-los allà on eren: no es calaria foc al Palau de Justícia per tothom, monsenyor.

—Creieu, doncs, que l'incendi del Palau de Justícia no va ser causat per l'atzar? —va preguntar Richelieu en el to amb el qual hauria fet una pregunta sense cap importància.

—Jo, monsenyor —va respondre Milady—, no crec res, cito un fet, res més. Només dic que si em diguéis senyoreta de Montpensier o Maria de Medicis prendria menys precaucions de les que prenc dient-me simplement lady Clarick.

—És just —va dir Richelieu—, i què voldríeu, doncs?

—Voldria una ordre que ratifiqués per endavant tot el que em semblarà que he de fer per al bé de França.

—Però primer caldria trobar la dona que he dit, que volgués venjar-se del duc.

—Ja està trobada —va dir Milady.

—Després caldria trobar el miserable fanàtic que serviria d'instrument a la justícia de Déu.

—El trobarem.

—Molt bé, aleshores serà el moment de reclamar l'ordre que ara em demanàveu.

—Vostra Eminència té raó —va dir Milady— i soc jo qui s'ha equivocat veient en la missió amb la qual m'honoreu una cosa diferent de la que realment m'heu encarregat, és a dir, que anunciï a Sa Gràcia, de part de Sa Eminència, que coneixeu les diferents disfresses amb les quals va aconseguir d'acostar-se a la reina durant la festa de la senyora del conestable; que teniu les proves de la cita que la reina va concertar al Louvre amb un astròleg italià que no era sinó el duc de Buckingham; que heu encarregat una novel·leta, molt aguda, sobre l'aventura d'Amiens, amb un pla del jardí on va tenir lloc l'aventura i els retrats dels actors que hi van prendre part; que

Montaigu és a la Bastilla i que la tortura pot fer-li dir coses que recorda i fins i tot coses que pot haver oblidat, i finalment que posseïu una carta de la senyora de Chevreuse, trobada al lloc on Sa Gràcia s'allotjava, que compromet clarament, no tan sols la persona que la va escriure, sinó també la persona en nom de qui va ser escrita. Si, a pesar de tot això, que tal com he dit és tota la meva missió, encara persisteix en les seves intencions, no em quedarà sinó resar perquè Déu faci un miracle que salvi França. És això el que he de fer, oi, monsenyor, i no res més?

—Exacte —va respondre secament el cardenal.

—I ara —va dir Milady sense que semblés que havia notat el canvi de to del duc —, ara que he rebut les instruccions de Vostra Eminència en relació amb els seus enemics, monsenyor em permetrà de dir-li alguna cosa dels meus?

—Perquè teniu enemics, vós? —va preguntar Richelieu.

—Sí, monsenyor, enemics contra els quals m'heu de donar tot el vostre suport, perquè me'ls he guanyat servint Vostra Eminència.

—I qui són? —va replicar el duc.

—En primer lloc una petita intrigant anomenada Bonacieux.

—És a la presó de Mantes.

—Diguem que hi era —va continuar Milady—, però la reina va obtenir una ordre del rei amb l'ajut de la qual la va fer transportar a un convent.

—A un convent? —va dir el duc.

—Sí, a un convent.

—A quin?

—Ho ignoro, és un secret ben guardat.

—Jo el sabré!

—I Vostra Eminència em dirà a quin convent van dur aquesta dona?

—No hi veig cap inconvenient —va dir el cardenal.

—Bé. Ara tinc un altre enemic molt més terrible que aquesta doneta.

—Qui és?

—El seu amant.

—Com es diu?

—Oh, Vostra Eminència el coneix molt bé! —va exclamar Milady enduta per la còlera—. És el nostre flagell, de tots dos; és el que en una topada amb els guàrdies de Vostra Eminència va decidir la victòria a favor dels mosqueters del rei; és el que va clavar tres vegades l'espasa a de Wardes, el vostre emissari, i que va fer fracassar l'assumpte dels diamants; és, finalment, el que sabent que era jo qui havia fet raptar la senyora Bonacieux, ha jurat la meva mort.

—Ah, ah —va dir el cardenal—, ja sé de qui parlem.

—Parlo d'aquest miserable d'Artagnan.

—És un home audaç.

—I justament perquè és audaç encara és més terrible.

—Caldria tenir una prova de la seva intel·ligència amb Buckingham.

—Una prova! —va exclamar Milady—. En tindrè deu.

—Doncs aleshores és la cosa més senzilla del món. Porteu-me aquesta prova i l'envio a la Bastilla.

—D'acord, monsenyor, i després?

—Quan s'entra a la Bastilla no hi ha després —va dir el cardenal amb veu sorda—. Ah —va continuar—, si em fos tan fàcil de desfer-me del meu enemic com m'és fàcil de desfer-me dels vostres, i si fos contra aquesta mena de gent que em demanéssiu la impunitat!

—Monsenyor —va afegir Milady—, tants a tants, vida per vida, home per home: doneu-me aquest i jo us dono l'altre.

—No sé què voleu dir —va replicar el cardenal— i no ho vull ni saber, però vull ser-vos agradable i no veig cap inconvenient a donar-vos el que em demaneu pel que fa a tan ínfima criatura, sobretot tenint en compte que, tal com dieu, aquest petit d'Artagnan és un llibertí, un duelista, un traïdor.

—Un infame, monsenyor, un infame!

—Doneu-me paper, una ploma i tinta —va dir el cardenal.

—Aquí ho teniu tot, monsenyor.

Es va fer un instant de silenci que provava que el cardenal estava ocupat buscant els termes en els quals havia d'escriure la nota, o potser escrivint-la. Athos, que no havia perdut ni una paraula de la conversa, va agafar els seus dos companys de la mà i els va dur a l'altra banda de l'habitació.

—Què vols —va dir Porthos—, per què no ens deixes escoltar com acaba la conversa?

—Xxxt! —va fer Athos en veu baixa—. Ja hem sentit tot el que havíem de sentir. De totes maneres no us impedeixo que escolteu la resta, però jo he de sortir.

—Has de sortir! —va dir Porthos—. I si el cardenal et demana, què respondrem?

—No esperareu pas que em demani, abans li direu que he anat a examinar el camí perquè unes paraules de l'hostaler m'han fet pensar que potser no era segur; abans d'anar-me'n diré alguna cosa a l'escuder del cardenal. La resta és cosa meua, no us preocupeu.

—Sigueu prudent, Athos! —va dir Aramis.

—No patiu —va respondre Athos—, sabeu que tinc la sang freda.

Porthos i Aramis van tornar al seu lloc al costat del tub.

Quant a Athos, va sortir sense fer cap misteri, va anar a buscar el seu cavall, lligat amb els dels seus dos amics als retenidors dels finestrons, va convèncer amb quatre paraules l'escuder de la necessitat d'una avantguarda per a la tornada, va comprovar amb afectació que duia les pistoles carregades i amb l'espasa a punt, com un soldat en missió, va enfilar el camí que duia al campament.

Capítol XLV

ESCENA CONJUGAL

Tal com Athos havia previst, el cardenal no va trigar a baixar. Va obrir la porta de l'habitació on havien entrat els mosqueters i va trobar Porthos fent una animada partida de daus amb Aramis. Amb una mirada ràpida va inspeccionar tots els racons de la sala i va veure que li faltava un home.

—On és el senyor Athos? —va preguntar.

—Monsenyor —va respondre Porthos—, ha sortit de reconeixement a causa d'unes paraules de l'hostaler que li han fet pensar que el camí no era prou segur.

—I vós què heu fet, senyor Porthos?

—He guanyat cinc pistoles a Aramis.

—I ara, podeu tornar amb mi?

—Estem a les ordres de Vostra Eminència.

—Doncs a cavall, senyors, que es fa tard.

L'escuder s'esperava a la porta amb les regnes del cavall del cardenal a la mà. Una mica més lluny, es distingia en l'ombra un grup de dos homes i tres cavalls: eren els homes que havien d'acompanyar Milady al fort de La Pointe i vetllar perquè embarqués bé.

L'escuder va confirmar al cardenal el que els dos mosqueters li havien dit d'Athos. El cardenal va fer un gest d'aprovació i va posar-se en marxa, amb les mateixes precaucions que a l'anada.

Deixem que segueixi el camí del campament, protegit per l'escuder i els dos mosqueters, i tornem amb Athos.

Durant un centenar de passos havia mantingut el mateix ritme. Però quan ja no el podien veure, havia fet girar el cavall cap a la dreta, havia fet una petita marrada i havia tornat a una vintena de passos, per vigilar, des d'entremig dels arbres, el pas del grupet. Quan havia reconegut els barrets enrivetats dels seus companys i la franja daurada de la capa del cardenal, havia esperat que els cavallers gressin el revolt del camí i, així que els havia perdut de vista, havia tornat al galop a l'hostal, que li van obrir sense cap dificultat.

L'hostaler el va reconèixer.

—El meu oficial —va dir Athos— s'ha descuidat de fer una recomanació important a la dama del primer i m'envia per reparar el seu descuit.

—Pugeu —va dir l'hostaler—, encara és a la seva habitació.

Athos va aprofitar el permís, va pujar l'escala amb pas lleuger, va arribar al replà i, per la porta entreoberta, va veure Milady que es lligava el barret.

Va entrar a l'habitació i va tancar la porta darrere seu.

El soroll que va fer en passar el pestell va fer girar Milady.

Athos estava dret davant de la porta, embolicat amb la capa i amb el barret calat sobre els ulls.

En veure aquella figura muda i immòbil com una estàtua, Milady va tenir por.

—Qui sou? Què voleu? —va exclamar.

—Sí, és ben bé ella! —va murmurar Athos.

I, deixant caure la capa i tirant-se el barret amunt, va avançar cap a Milady.

—Em reconeixeu, senyora? —va dir.

Milady va fer un pas endavant i tot seguit va recular com si hagués vist una serp.

—Molt bé, sí —va dir Athos—, veig que em reconeixeu.

—El comte de La Fère! —va murmurar Milady empal·lidint i reculant fins que la paret li va impedir d'anar més lluny.

—Sí, Milady —va respondre Athos—, el comte de La Fère en persona, que torna expressament de l'altre món per tenir el gust de veure-us. Seguem, doncs, i parlem-ne, com diu el cardenal.

Milady, dominada per un terror inexpressable, es va asseure sense proferir ni una paraula.

—Així doncs, sou un dimoni enviat a la terra? —va dir Athos—. Sé que teniu un gran poder, però vós també sabeu que amb l'ajut de Déu els homes sovint han vençut els dimonis més terribles. Ja us vau trobar en el meu camí i em pensava que us havia abatut, senyora, però o m'equivocava o l'infern us ha ressuscitat.

Aquestes paraules van portar records terribles a Milady, que va abaixar el cap amb un gemec sord.

—Sí, l'infern us ha ressuscitat —va repetir Athos—, l'infern us ha fet rica, l'infern us ha donat un altre nom, l'infern gairebé us ha donat una altra cara. Però no ha esborrat ni les taques que teniu a l'ànima ni la marca que dueu al cos.

Milady es va aixecar com si tingués una molla i els ulls li van llampeguejar. Athos no es va moure del seient.

—Us pensàveu que era mort, oi, igual que jo em pensava que éreu morta vós? I el nom d'Athos havia amagat el comte de La Fère, igual que el nom de Milady Clarick havia amagat Anne de Breuil! Perquè us dèieu així, oi, quan el vostre digne germà ens va casar? Estem en una posició ben estranya —va continuar Athos amb una rialla—, fins ara tots dos hem viscut perquè ens crèiem morts, i un record destorba menys que una criatura viva, tot i que de vegades un record pot ser devorador!

—Què us porta ara fins a mi? —va dir Milady amb veu sorda—. Què em voleu?

—Us vull dir que, mentre per a vós em mantenia invisible, jo no us he perdut de vista!

—Sabeu què he fet?

—Us puc explicar els vostres moviments dia a dia d'ençà que vau entrar al servei del cardenal fins avui.

Pels llavis pàl·lids de Milady va passar-hi un somriure d'incredulitat.

—Escolteu: sou vós qui va tallar els dos capçats de diamants de l'espatlla del duc de Buckingham; sou vós qui va fer raptar la senyora Bonacieux; sou vós qui, enamorada de de Wardes, i pensant-vos que passaríeu la nit amb ell, vau obrir la porta al senyor d'Artagnan; sou vós qui, convençuda que de Wardes us havia enganyat, vau voler fer-lo matar pel seu rival; sou vós qui, quan aquest rival va descobrir el vostre secret infame, també vau voler que morís i li vau enviar dos assassins; sou vós qui, en veure que les bales no havien aconseguit el seu objectiu, li vau enviar vi enverinat amb una carta falsa, per fer creure a la vostra víctima que el vi venia dels seus amics; sou vós, finalment, qui, en aquesta habitació, asseguda en aquesta cadira on ara se jo, acabeu de comprometre-us amb el cardenal de Richelieu a fer assassinar el duc de Buckingham a canvi de la promesa que us ha fet de deixar-vos assassinar d'Artagnan.

Milady estava blanca.

—Sou Satanàs? —va dir.

—Potser sí —va dir Athos—, però sigui com sigui escolteu-me bé: assassineu o feu assassinar el duc de Buckingham, tant me fa! No el conec i a més és un anglès. Però no goseu tocar ni amb la punta del dit un sol cabell de d'Artagnan, que és un amic fidel que estimo i defenso, o, us ho juro pel cap del meu pare, el crim que haureu comès serà l'últim.

—El senyor d'Artagnan em va ofendre cruelment —va dir Milady amb veu sorda—, i morirà.

—De debò és possible que us ofenguin, senyora? —va dir rient Athos—. Us ha ofès i morirà?

—Morirà —va repetir Milady—. Primer ella, i després ell.

Athos va sentir com un vertigen: veure aquella criatura, que no tenia res d'una dona, li portava uns records terribles. Va pensar que un dia, en una situació menys perillosa que aquella, ja l'havia volgut sacrificar al seu honor. El desig de matar-la el va tornar a encendre i el va envair com una febre ardent: es va aixecar, es va posar la mà a la cintura, va agafar la pistola i la va armar.

Milady, pàl·lida com un cadàver, va voler cridar, però la seva llengua glaçada només va poder proferir un so rogallós que no tenia res d'humà sinó que més aviat recordava el ronc d'una bèstia salvatge. Clavada a la tapisseria fosca, amb els cabells desfets, semblava la imatge esglaiadora del terror.

Athos va alçar lentament la pistola, va allargar el braç fins que l'arma gairebé va tocar el front de Milady i aleshores, amb una veu que la calma suprema d'una resolució inflexible feia encara més terrible, va dir:

—Senyora, ara mateix em donareu el paper que el cardenal us ha firmat o, per la meva ànima, us faig saltar el cap.

Amb un altre home, Milady hauria pogut conservar algun dubte, però coneixia Athos. Tot i així no es va moure.

—Teniu un segon per decidir-vos —va dir.

Milady va veure per la contracció de la seva cara que estava a punt de disparar. Es va posar vivament la mà al pit, en va treure un paper i el va allargar a Athos.

—Teniu —va dir—, maleït sigueu!

Athos va agafar el paper, va tornar a posar-se la pistola a la cintura, es va acostar a un llum per assegurar-se que era aquell, el va desplegar i va llegir:

«El portador de la present ha fet el que ha fet per ordre meua i pel bé de l'Estat.

3 de desembre de 1627.

RICHELIEU.»

—I ara —va dir Athos recollint la capa i tornant a posar-se el barret—, ara que t'he arrencat les dents, escurçó, si pots mossega.

I va sortir de l'habitació sense mirar enrere.

A la porta va trobar els dos homes i el cavall que duien per la brida.

—Senyors —va dir—, sabeu que l'ordre de monsenyor és d'acompanyar aquesta dona sense perdre temps fins al fort de La Pointe i de no deixar-la fins que estigui embarcada.

Com que aquestes paraules coincidien efectivament amb l'ordre que havien rebut, van inclinar el cap en signe d'assentiment.

Quant a Athos, va cavalcar amb agilitat i va marxar al galop, però, en comptes de seguir el camí, va anar camps a través, esperonant vigorosament el cavall i, de tant en tant, aturant-se per escoltar.

En una d'aquestes pauses va sentir, al camí, el pas d'uns quants cavalls. No va dubtar que eren el cardenal i la seva escorta. Va fer una altra galopada, va eixugar el cavall amb una mata de bruguera i fulles d'arbre, i va anar a posar-se al mig del camí a uns dos-cents passos del campament.

—Qui hi ha? —va cridar de lluny quan va veure venir els cavallers.

—És el nostre brau mosqueter, em sembla —va dir el cardenal.

—Sí, monsenyor —va respondre Athos—, el mateix.

—Senyor Athos —va dir Richelieu—, rebeu la meua gratitud pel bon servei que ens heu fet. Senyors, ja hem arribat: aneu per la porta de l'esquerra, el mot d'ordre és Rei i Ré.

I després de dir aquestes paraules, va saludar amb el cap els tres amics i se'n va anar cap a la dreta, seguit pel seu escuder, perquè, aquella nit, ell també dormia al campament.

—Doncs al final ha firmat el paper que ella volia —van dir alhora Porthos i Aramis quan el cardenal ja no els podia sentir.

—Ja ho sé —va dir tranquil·lament Athos—, perquè el tinc jo.

I els tres amics no van dir res més fins a ser al quarter, excepte per donar el mot d'ordre als sentinelles.

Aleshores van enviar Mosquetó a dir a Planchet que comunicés al seu amo que, tan bon punt acabés el servei de trinxera, l'esperaven sense demora a l'allotjament dels mosqueters.

D'altra banda, tal com Athos havia previst, quan Milady va trobar a la porta els homes que l'esperaven els va seguir sense posar dificultats. Un instant havia tingut realment ganes de ferse acompanyar davant del cardenal per explicar-l'hi tot, però una revelació seva comportaria una revelació d'Athos; ella diria que Athos l'havia penjat, però Athos diria que ella estava marcada. Va pensar, doncs, que valia més guardar silenci, marxar discretament, acomplir amb la seva habilitat habitual la missió difícil que se li havia encomanat i després, quan tot estigués fet a gust del cardenal, anar a reclamar-li la seva venjança.

En conseqüència, després de viatjar tota la nit, a les set del matí era al fort de La Pointe, a les vuit era a bord i a les nou l'embarcació, que amb patent del cardenal se suposava que es dirigia a Baiona, llevava l'àncora i salpava cap a Anglaterra.

Capítol XLVI

EL BASTIÓ DE SAINT-GERVAIS

Quan d'Artagnan va arribar a l'allotjament dels seus amics, els va trobar tots tres reunits a la mateixa habitació. Athos reflexionava, Porthos es cargolava el bigoti i Aramis deia les seves oracions amb un encisador llibre d'hores enquadernat amb vellut blau cel.

—Redeu! —va exclamar—. Espero que el que m'heu de dir valgui la pena, perquè, si no, us aviso que no us perdonaré que m'hàgiu fet venir, en comptes de deixar-me descansar després de tota la nit bregant per prendre i desmantellar un bastió. Ah, quina llàstima que no hi fóssiu! Hi ha hagut maror!

—Nosaltres érem en un altre lloc on tampoc hi havia calma! —va respondre Porthos tot donant una forma ben personal al bigoti.

—Xxxt! —va fer Athos.

—Oh, oh! —va fer d'Artagnan, entenent el lleuger moviment de les celles del mosqueter—. Sembla que hi ha novetats.

—Aramis —va dir Athos—, abans-d'ahir vau anar a esmorzar a l'hostal del Parpaillot, em sembla?

—Sí.

—Com s'hi està?

—Jo hi vaig menjar força malament, abans-d'ahir era dia d'abstinència i només tenien carn.

—Com pot ser! —va dir Athos—. En un port de mar no tenen peix?

—Diuen —va continuar Aramis tornant al seu llibre sant— que el dic que el senyor cardenal ha fet construir fa anar el peix mar endins.

—Però no és pas això que us pregunto, Aramis —va continuar Athos—, us preguntava si hi havíeu estat tranquil i no us havia molestat ningú.

—Diria que no vam trobar-hi impertinents. Sí, és veritat, pel que voleu dir, Athos, al Parpaillot hi estarem bé.

—Doncs anem al Parpaillot —va dir Athos—, perquè aquí les parets són com tals de ceba.

D'Artagnan, que estava acostumat a les maneres del seu amic, i que per una paraula, un gest, un senyal seu de seguida reconeixia la gravetat de les circumstàncies, va agafar el braç d'Athos i va sortir amb ell sense dir res. Porthos els va seguir conversant amb Aramis.

Pel camí van trobar Grimaud i Athos amb un gest li va indicar que els seguís. Grimaud, tal com tenia per costum, va obeir en silenci; el pobre noi de mica en mica havia acabat desaprenent de parlar.

Van arribar a la taverna del Parpaillot: eren les set del matí, començava a fer-se de dia. Els tres amics van demanar esmorzar i van entrar en una sala on, segons paraules de l'hostaler, no els molestaria ningú.

Malauradament, era mala hora per a un conciliàbul: acabaven de tocar diana, tothom s'espolsava la son de la nit i, per combatre l'aire humit del matí, venia a beure una copa a la taverna: dragons, suïssos, guàrdies, mosqueters i genets de la cavalleria lleugera se succeïen amb una rapidesa que devia anar molt bé per al negoci de l'hostaler, però que no convenia gens als interessos dels quatre amics. Per això responien amb eixutesa les salutacions, els brindis i les bromes dels seus companys.

—Compte! —va dir Athos—. Ens buscarem una bona baralla i no és pas el que necessitem, en aquest moment. D'Artagnan, expliqueu-nos la vostra nit i després nosaltres us explicarem la nostra.

—És veritat —va dir un cavaller que es gronxava degustant lentament una copa d'aiguarent—, és veritat, que estàveu de servei aquesta nit, els guàrdies, i em sembla que heu tingut raons amb els de La Rochelle?

D'Artagnan va mirar Athos per saber si havia de respondre a l'intrús que es ficava a la conversa.

—Que no sents el senyor de Busigny —va dir Athos—, que et fa l'honor d'adreçar-te la paraula? Explica què ha passat aquesta nit, ja que aquests senyors tenen ganes de saber-ho.

—Botser heu bres un pastió? —va preguntar un suís que bevia rom en una gerra de cervesa.

—Sí, senyor —va respondre d'Artagnan amb una inclinació—, hem tingut aquest honor, i fins i tot hem introduït sota una de les cantonades, tal com heu pogut sentir, un barril de pólvora que, en esclatar, ha obert una gran bretxa; sense comptar que, com que el bastió ja tenia dies, tot l'edifici ha quedat força malparat.

—I quin bastió era? —va preguntar un dragó que portava enastada en un sabre una oca per fer-se-la coure.

—El bastió de Saint-Gervais —va respondre d'Artagnan—, des del qual els homes de La Rochelle empipaven els nostres treballadors.

—I hi ha hagut gresca grossa?

—Sí, i tant. Nosaltres hem perdut cinc homes i els de la Rochelle vuit o deu.

—*Balzampleu!* —va fer el suís, que malgrat l'admirable collecció de renecs que posseeix la llengua alemanya havia agafat el costum de renegar en francès.

—Però aquest matí probablement enviaran sapadors per reparar el bastió —va dir el cavaller.

—Sí, pot ser —va dir d'Artagnan.

—Senyors —va dir Athos—, una aposta!

—Ah! Sí, una abosta! —va dir el suís.

—Quina? —va preguntar el cavaller.

—Espereu —va dir el dragó deixant el sabre com un ast sobre els dos grans capfoguers de ferro que aguantaven el foc de la llar—, jo també hi vull participar. Hostaler maleït! Una greixonera, de pressa, que no es perdi ni una gota de greix d'aquest magnífic ocell.

—Doda la raó —va dir el suís—, el greix t'oca és molt po amb gonfitura.

—Ja soc aquí! —va dir el dragó—. A veure l'aposta! Us escoltem, senyor Athos!

—Sí, l'aposta! —va dir el cavaller.

—Doncs mireu, senyor de Busigny, què us hi jugueu que els meus tres companys, els senyors Porthos, Aramis, d'Artagnan i jo, anem a esmorzar al bastió de Saint-Gervais i ens hi estem una hora de rellotge, faci el que faci l'enemic per fer-nos-en fora.

Porthos i Aramis es van mirar, el començaven a entendre.

—Però —va dir d'Artagnan a cau d'orella del seu amic— faràs que ens matin sense misericòrdia.

—Ens mataran molt més si no hi anem —va respondre Athos.

—Ah, senyors! —va dir Porthos arrepaçant-se a la cadira i cargolant-se el bigoti—. Un bon envit, espero.

—Doncs jo l'accepto —va dir el senyor de Busigny—. Ara es tracta de fixar l'aposta.

—Sou quatre, senyors —va dir Athos—, i nosaltres som quatre: un dinar a discreció per a vuit, us sembla bé?

—Perfecte —va respondre el senyor de Busigny.

—Perfecte —va dir el dragó.

—Pona abosta —va dir el suís.

El quart oient, que durant tota la conversa havia fet de mut, amb el cap va indicar que acceptava la proposta.

—L'esmorzar d'aquests senyors està a punt —va dir l'hostaler.

—Doncs porteu-lo —va dir Athos.

L'hostaler va obeir. Athos va cridar Grimaud, li va ensenyar un gran cistell que hi havia en un racó i va fer el gest d'embolicar amb els tovallons els plats que arribaven.

Grimaud va entendre a l'acte que es tractava d'un àpat a l'aire lliure, va agafar el cistell, va embolicar el menjar, hi va afegir les ampolles i se'l va posar al braç.

—Però on aneu a menjar? —va fer l'hostaler.

—Què n'heu de fer —va dir Athos—, mentre us paguem?

I va llançar majestuosament dues pistoles sobre la taula.

—Voleu el canvi, senyor oficial? —va dir l'hostaler.

—No, però afegeix-hi dues ampolles de xampany i la diferència serà pels tovallons.

L'hostaler no feia tan bon negoci com s'havia pensat primer, però ho va compensar encolomant als quatre companys dues ampolles de vi d'Anjou en comptes de les dues ampolles de xampany.

—Senyor de Busigny —va dir Athos—, voleu posar el vostre rellotge a l'hora del meu, o permetre'm de posar el meu a l'hora del vostre?

—Encantat, senyor! —va dir el cavaller traient-se de la butxaqueta un rellotge preciós envoltat de diamants—. Dos quarts de vuit —va dir.

—Dos quarts i cinc —va dir Athos—, sabrem que vaig cinc minuts endavant en relació amb vós, senyor.

I, després de saludar els assistents atònits, els quatre joves van marxar pel camí del bastió de Saint-Gervais, seguits per Grimaud, que duia el cistell i ignorava on anaven, però que, amb l'obediència passiva a la qual s'havia acostumat amb Athos, no tenia cap intenció de preguntar-ho.

Mentre van ser dins del recinte del campament, els quatre amics no van dir-se ni una paraula; a més, els seguien tots els curiosos que havien sentit a parlar de l'aposta i volien saber com se'n pensaven sortir.

Però un cop van haver passat la línia de circumval·lació i es van trobar a l'aire lliure, d'Artagnan, que ignorava totalment de què es tractava, va considerar que era el moment de demanar una explicació.

—I ara, estimat Athos —va dir—, em fareu el favor de dirme on anem?

—Ja ho veieu —va dir Athos—, anem al bastió.

—Però què hi anem a fer?

—Ho sabeu de sobres, hi anem a esmorzar.

—Però per què no hem esmorzat al Parpaillot?

—Perquè tenim coses molt importants a dir-nos i en aquella taverna era impossible d'enraonar cinc minuts, amb tants importuns que entraven i sortien, saludaven i s'acostaven. Aquí, almenys —va continuar Athos assenyalant el bastió—, no ens vindran a molestar.

—Tinc la sensació —va dir d'Artagnan amb aquella prudència que en ell s'aliava tan bé i amb tanta naturalitat a un exagerat coratge—, tinc la sensació que hauríem pogut trobar algun lloc apartat a les dunes, a la vora del mar.

—On ens haurien vist conferenciar i així al cap d'un quart els espies del cardenal l'haurien avisat que ens havíem reunit.

—Sí —va dir Aramis—, Athos té raó: *Animadvertuntur in desertis*.

—Un desert no hauria estat malament —va dir Porthos—, però hauria faltat trobar-lo.

—No hi ha desert on no et pugui passar un ocell per sobre del cap, on un peix no pugui saltar per sobre de l'aigua, o un conill no pugui sortir del cau, i diria que ocells, peixos i conills, tots s'han fet espies del cardenal. O sigui que val més que fem el que hem dit, perquè de totes maneres ja no podem recular sense vergonya; hem fet una aposta, una aposta que no es podia preveure, i repto qui sigui a endevinar-ne la veritable causa: per guanyar-la, ens estarem una hora al bastió. On ens atacaran, o no. Si no ens ataquen, tindrem temps de sobres per parlar i no ens sentirà ningú, perquè les parets del bastió no tenen orelles. Si ens ataquen, parlarem igualment dels nostres

assumptes i, a més, defensant-nos ens cobrirem de glòria. Ja veieu que tot són guanyats.

—Sí —va dir d'Artagnan—, però sense cap dubte rebrem algun tret.

—Ah, amic meu —va dir Athos—, ja sabeu que els trets més terribles no són pas els dels enemics.

—Però trobo que per a una expedició així almenys hauríem hagut d'agafar els mosquets.

—Sou un talòs, amic Porthos, per què hauríem de carregar-nos tan inútilment?

—No em sembla que siguin gens inútils davant de l'enemic un bon mosquet, dotze cartutxos i una bossa de pólvora.

—Que no heu sentit el que ha dit d'Artagnan? —va dir Athos.

—Què ha dit? —va preguntar Porthos.

—D'Artagnan ha dit que a l'atac d'aquesta nit hi havien mort vuit o deu francesos i altres tants enemics.

—I doncs?

—No hi ha hagut temps de despullar-los, oi? Perquè de moment hi havia altra feina més urgent.

—I què?

—Doncs que trobarem els seus mosquets, les seves bosses de pólvora i els seus cartutxos, i en comptes de quatre mosquetons i dotze bales, tindrem una quinzena de fusells i podrem disparar un centenar de trets.

—Oh, Athos! —va dir Aramis—. Ets realment un gran home.

Porthos va inclinar el cap en signe d'adhesió.

D'Artagnan era l'únic que no semblava convençut.

Sens dubte Grimaud compartia els dubtes del jove, perquè en veure que continuaven anant cap al bastió, de la qual cosa fins aleshores havia dubtat, va estirar el seu amo pel faldó de la casaca.

—On anem? —va preguntar amb gestos.

Athos li va indicar el bastió.

—Però —va dir sempre en el mateix dialecte el silenciós Grimaud— hi deixarem la pell.

Athos va alçar els ulls i el dit cap al cel.

Grimaud va deixar el cistell a terra i es va asseure sacsejant el cap.

Athos es va treure la pistola de la cintura, va mirar si estava armada i va acostar el canó a l'orella de Grimaud.

Grimaud es va trobar dret com si hagués tingut una molla.

Aleshores Athos li va indicar que agafés el cistell i que passés al davant.

Grimaud va obeir.

Tot el que el pobre noi havia guanyat amb aquella curta pantomima és que havia passat de la rereguarda a l'avantguarda.

Quan van arribar al bastió, els quatre amics es van girar.

Més de tres-cents soldats de totes les armes estaven aplegats a la porta del campament i en un grup separat s'hi veien el senyor de Busigny, el dragó, el suís i el quart jugador.

Athos es va treure el barret, el va posar a la punta de l'espasa i el va agitar enlaire.

Tots els espectadors li van tornar la salutació, acompanyada d'un gran hurra que va arribar fins a ells.

Després d'això, tots quatre van desaparèixer a l'interior del bastió, on Grimaud ja els havia precedit.

Capítol XLVII

EL CONSELL DELS MOSQUETERS

Tal com Athos havia previst, el bastió només estava ocupat per una dotzena de morts, tant d'un bàndol com de l'altre.

—Senyors —va dir Athos, que dirigia l'expedició—, mentre Grimaud para taula, comencem per recollir els fusells i els cartutxos; de totes maneres mentrestant podem conversar. Aquests senyors —va afegir indicant els morts— no ens escolten.

—Els podríem tirar al fossat —va dir Porthos—, després d'assegurar-nos que no tenen res a les butxaques.

—Sí —va dir Aramis—, ho pot fer Grimaud.

—Molt bé —va dir d'Artagnan—, doncs que Grimaud els escorcolli i els tiri per sobre de la muralla.

—Ens en guardarem bé prou —va dir Athos—, ens poden fer servei.

—Aquests morts ens poden fer servei? —va dir Porthos—. Renoi, que us torneu boig, amic?

—No jutgeu temeràriament, diuen l'Evangelí i el cardenal —va respondre Athos—; quants fusells, senyors?

—Dotze —va respondre Aramis.

—Quants trets tenim?

—Un centenar.

—És tot el que necessitem; carreguem les armes.

Els quatre mosqueters van posar fil a l'agulla. Quan acabaven de carregar l'últim fusell, Grimaud va indicar que tenien l'esmorzar a punt.

Athos va respondre, sempre per gestos, que estava bé i va assenyalar a Grimaud una mena de torreta on el noi va entendre que havia de fer de sentinella. Però, per atenuar l'avorriment de la guàrdia, Athos li va permetre que s'endugués un pa, dues costelles i una ampolla de vi.

—I ara a taula —va dir Athos.

Els quatre amics es van asseure a terra, amb les cames creuades com els turcs o com els indis.

—Ah, ara que ja no ens pot sentir ningú —va dir d'Artagnan—, espero que ens explicaràs el teu secret, Athos.

—Espero procurar-vos alhora plaer i glòria, senyors —va dir Athos—. Us he fet fer una passejada agradable, aquí teniu un esmorzar suculent, i allà baix hi ha cinc-cents persones, com podeu veure per les espitlleres, que ens prenen per bojós o per herois, dues classes d'imbècils força similars.

—Però i el secret? —va preguntar d'Artagnan.

—El secret —va dir Athos— és que ahir a la nit vaig veure Milady.

D'Artagnan s'acostava el got als llavis, però el nom de Milady li va fer tremolar tant la mà que el va haver de deixar a terra per no vessar-ne el contingut.

—Has vist la teva d...

—Xxxt! —el va interrompre Athos—. Oblideu que aquests senyors no estan iniciats com vós en el secret dels meus assumptes domèstics. Vaig veure Milady.

—On va ser? —va preguntar d'Artagnan.

—A unes dues llegües d'aquí, a l'hostal del Colombier-Rouge.

—Així estic perdut —va dir d'Artagnan.

—No, encara no —va continuar Athos—, perquè a hores d'ara ja deu haver abandonat les costes de França.

D'Artagnan va respirar.

—Però així —va preguntar Porthos—, qui és aquesta Milady?

—Una dona fascinant —va dir Athos assaborint un got de vi escumós—. Dimoni d'hostaler! —va exclamar—. Ens ha donat vi d'Anjou en comptes de xampany i ens pensa que ens deixarem enganyar! Sí —va continuar—, una dona fascinant que va ser molt amable amb el nostre amic d'Artagnan, que li va fer no sé quina perfídia de la qual ella va intentar de venjar-se, fa un mes, volent fer-lo matar a trets de mosquetó, fa vuit dies mirant d'enverinar-lo, i ahir demanant el seu cap al cardenal.

—Com! Demanant el meu cap al cardenal? —va exclamar d'Artagnan, blanc de por.

—Això és cert com l'Evangeli —va dir Porthos—, jo ho vaig sentir amb les meves orelles.

—Jo també —va dir Aramis.

—Així —va dir d'Artagnan deixant caure el braç desanimat— és inútil que continuï lluitant més, tant és que em faci volar el cap i acabi d'una vegada!

—Això és l'última estupidesa a fer —va dir Athos—, perquè és l'única que no té remei.

—Però no me'n sortiré mai —va dir d'Artagnan—, amb aquests enemics. Primer el desconegut de Meung; després de Wardes, a qui vaig clavar tres cops d'espasa; després Milady, de qui vaig sorprendre el secret, i a sobre el cardenal, a qui vaig esguerrar la venjança.

—Doncs bé —va dir Athos—, tot plegat són quatre, i nosaltres també som quatre, un contra un. Diantre, si hem de fer cas dels senyals de Grimaud, ens les haurem de veure amb molta més gent! Què hi ha, Grimaud? Considerant la gravetat de la circumstància, podeu parlar, amic meu, però sigueu lacònic, si us plau. Què veieu?

—Una tropa.

—De quantes persones?

—Vint homes.

—Quins homes?

—Setze sapadors, quatre soldats.

—A quantes passes?

—Cinc-centes.

—Bé, encara tenim temps d'acabar aquest pollastre i de beure un got de vi a la teva salut, d'Artagnan!

—A la teva salut! —van repetir Porthos i Aramis.

—Bé, doncs, a la meva salut! Tot i que no crec que els vostres desitjos em serveixin de gaire res.

—Bah! —va dir Athos—. Déu és gran, com diuen els adeptes de Mahoma, i el futur és a les seves mans.

Es va acabar el contingut del got, el va deixar a terra al seu costat, es va aixecar sense pressa, va agafar el fusell que va trobar més a prop i es va acostar a una espitllera.

Porthos, Aramis i d'Artagnan van fer igual. Quant a Grimaud, va rebre l'ordre de situar-se darrere dels quatre amics per recarregar les armes.

Al cap d'un moment van veure aparèixer la tropa, que seguia una mena de trinxera que comunicava el bastió amb la ciutat.

—Carai! —va dir Athos—. Si que valia la pena de molestar-nos per una vintena de pallassos armats amb pics, tràmeccs i pales! Només hauria calgut que Grimaud els espantés amb un gest i estic convençut que ens haurien deixat tranquils.

—No ho crec —va observar d'Artagnan—, perquè venen molt decidits cap aquí. A més, amb els treballadors hi ha quatre soldats i un caporal armats amb mosquetons.

—Perquè no ens han vist —va replicar Athos.

—A fe —va dir Aramis— que em sap greu disparar contra aquests pobres diables civils.

—Mal capellà —va respondre Porthos—, que es compadeix dels heretges!

—En realitat —va dir Athos—, Aramis té raó, els vaig a avisar.

—Què dintre feu? —va exclamar d'Artagnan—. Voleu que us afusellin?

Però Athos no va fer-li cas i va pujar a la bretxa, amb el fusell en una mà i el barret a l'altra.

—Senyors —va dir saludant amb cortesia els soldats i els treballadors que, sorpresos de la seva aparició, s'aturaven a uns cinquanta passos del bastió—, senyors, uns amics i jo estem esmorzant aquí al bastió, i segur que sabeu que no hi ha res tan desagradable com ser destorbat a taula. Per això us demanem que, si realment heu de venir aquí a fer feina, espereu que hàgim acabat o torneu més tard, fora que tingueu ganes d'abandonar el partit de la rebel·lió i vulgueu venir a beure amb nosaltres a la salut del rei de França.

—Vigila, Athos! —va exclamar d'Artagnan—. No veus que t'apunten?

—Sí, sí, però són civils que apunten malament i no m'encertaran —va dir Athos.

En efecte, en aquell mateix moment es van sentir quatre trets i les bales van anar a esclafar-se al voltant d'Athos, però cap no el va tocar.

Quatre trets els van respondre gairebé a l'instant, però més ben dirigits que els dels agressors: tres soldats van caure morts a l'acte i un treballador va caure ferit.

—Grimaud, un altre mosquet! —va dir Athos encara des de la bretxa.

Grimaud va obeir immediatament. Per la seva banda, els tres amics havien recarregat les seves armes; una segona descàrrega va seguir la primera: el caporal i dos sapadors van caure morts, la resta de la tropa va emprendre la fugida.

—Som-hi, senyors, una sortida —va dir Athos.

I els quatre amics es van llançar fora del fort, van arribar al camp de batalla, van recollir els quatre mosquetons dels soldats i la pica curta del caporal i, convençuts que els fugitius no s'aturarien fins a la ciutat, van agafar de nou el camí del bastió amb els trofeus de la seva victòria.

—Recarregueu les armes, Grimaud —va dir Athos—, i nosaltres, senyors, reprenem l'esmorzar i continuem. On érem?

—Jo me'n recordo —va dir d'Artagnan, que estava molt preocupat per l'itinerari que havia de seguir Milady.

—Va a Anglaterra —va respondre Athos.

—A què fer?

—Per assassinar o fer assassinar Buckingham.

D'Artagnan va proferir una exclamació de sorpresa i indignació.

—Però això és infame! —va exclamar.

—Oh, això —va dir Athos— us asseguro que no em preocupa gaire. Ara que heu acabat, Grimaud —va continuar Athos—, agafeu la pica del nostre caporal, lligueu-hi un tovalló i planteu-la a dalt del nostre bastió, perquè els rebels de La Rochelle vegin que se les heuen amb uns braus i lleials soldats del rei.

Grimaud va obeir sense respondre. Un instant després, la bandera blanca reial onejava per sobre els caps dels quatre amics. Una salva d'aplaudiments va saludar la seva aparició: la meitat del campament era a les portes.

—Com! —va continuar d'Artagnan—. T'és igual que mati o que faci matar Buckingham? El duc és amic nostre.

—El duc és anglès, el duc lluita contra nosaltres. Que faci el que vulgui amb el duc, tant me fa ell com una ampolla buida.

I va enviar a quinze passos una ampolla que tenia a la mà, de la qual acabava d'abocar l'última gota al seu got.

—Un moment —va dir d'Artagnan—, jo no abandono Buckingham així. Ens va donar uns cavalls magnífics.

—I sobretot unes selles molt bones —va afegir Porthos, que en aquell mateix moment duia a la capa la medalla de la seva.

—A més —va observar Aramis—, Déu vol la conversió i no la mort del pecador.

—Amén —va dir Athos—, en podrem tornar a parlar més tard, si és el que voleu, però el que de moment em preocupava més, i estic segur que m'entendràs, d'Artagnan, era agafar a aquesta dona una mena de carta blanca que havia arrencat al cardenal, amb l'ajut de la qual s'havia de desfer impunement de tu i potser de tots nosaltres.

—Però que és un dimoni, aquesta criatura? —va dir Porthos mentre allargava el seu plat a Aramis, que tallava un pollastre.

—I aquesta carta blanca —va dir d'Artagnan—, aquesta carta blanca, encara la té?

—No, ara la tinc jo. No diria que no em va costar gens, perquè seria mentida.

—Estimat Athos —va dir d'Artagnan—, ja no compto les vegades que us dec la vida.

—Així era per tornar amb ella que vau sortir? —va preguntar Aramis.

—Exacte.

—I tens la carta del cardenal? —va dir d'Artagnan.

—Aquí —va dir Athos.

I es va treure el preciós paper de la butxaca de la casaca.

D'Artagnan el va desplegar sense dissimular que la mà li tremolava i va llegir:

«El portador de la present ha fet el que ha fet per ordre meua i pel bé de l'Estat.

3 DE DESEMBRE DE 1627.

RICHELIEU.»

—En efecte —va dir Aramis—, és una absolució en tota regla.

—Aquest paper s'ha d'estripar —va exclamar d'Artagnan, que tenia la sensació de llegir la seva sentència de mort.

—Al contrari —va dir Athos—, que l'hem de conservar com un tresor. No el donaria ni que el cobrissin de monedes d'or.

—I què farà ara Milady? —va preguntar el jove.

—Doncs segurament escriurà al cardenal —va dir despreocupadament Athos— que un maleït mosqueter anomenat Athos li va prendre per la força el salconduit. A la mateixa carta li aconsellarà que, al mateix temps que d'ell, també es desfaci dels seus dos amics, Porthos i Aramis. El cardenal recordarà que són els homes que es troba sempre al mig del pas i aleshores, un bon dia, farà detenir d'Artagnan i, perquè no s'avorreixi tot sol, ens enviarà a fer-li companyia a la Bastilla.

—Oh, oh —va dir Porthos—, això són bromes de mal gust, estimat amic meu.

—No faig broma —va respondre Athos.

—Sabeu —va dir Porthos— que torçar el coll d'aquesta maleïda Milady seria menys pecat que torçar-lo a aquests pobres hugonots, que l'únic crim que han comès és cantar en francès els salms que nosaltres cantem en llatí?

—Què en diu el mossèn? —va preguntar tranquil·lament Athos.

—Dic que soc del parer de Porthos —va respondre Aramis.

—I jo! —va fer d'Artagnan.

—Sort que és lluny —va observar Porthos—, perquè confesso que em molestaria molt que fos aquí.

—A mi a Anglaterra em molesta tant com a França —va dir Athos.

—A mi em molesta a tot arreu —va continuar d'Artagnan.

—Però si la teníeu —va dir Porthos—, per què no la vau ofegar, escanyar, penjar?
Els morts són els únics que no tornen.

—N'esteu segur, Porthos? —va respondre el mosqueter amb un trist somriure que només va entendre d'Artagnan.

—Tinc una idea —va dir d'Artagnan.

—A veure —van dir els mosqueters.

—A les armes! —va cridar Grimaud.

Els joves es van aixecar de pressa i van córrer als fusells.

Aquesta vegada s'acostava una petita tropa formada per uns vint o vint-i-cinc homes. Però ja no eren treballadors, eren soldats de la guarnició.

—I si tornéssim al campament? —va dir Porthos—. Em sembla que les forces són molt desiguals.

—Impossible per tres raons —va respondre Athos—: la primera és que no hem acabat d'esmorzar; la segona és que encara tenim coses importants a dir-nos, i la tercera és que encara falten deu minuts per a l'hora.

—Però potser hauríem d'establir un pla de batalla.

—És molt senzill —va respondre Athos—: així que l'enemic estigui a l'abast dels mosquetons, obrim foc; si continua avançant, tornem a fer foc i fem foc mentre tinguem fusells carregats; si el restant de la tropa encara vol pujar a l'assalt, deixem que els atacants baixin al fossat i aleshores empenyem aquest pany de muralla que només s'aguanta per miracle.

—Molt bé! —va exclamar Porthos—. Realment, Athos, vau néixer per ser general, i el cardenal, que es pensa que és un gran home de guerra, és ben poca cosa comparat amb vós.

—Senyors —va dir Athos—, res de repeticions: que cadascú apunti bé al seu.

—Jo ja tinc el meu —va dir d'Artagnan.

—I jo el meu —va dir Porthos.

—I jo igual —va dir Aramis.

—Doncs foc! —va dir Athos.

Només es va sentir una detonació i van caure quatre homes.

El tambor va batre immediatament i la petita tropa va avançar a pas de càrrega.

Aleshores els trets es van succeir sense regularitat, però sempre amb la mateixa precisió. Això no obstant, com si coneguessin la feblesa numèrica dels amics, els atacants continuaven avançant a pas de cursa.

Tres altres trets van fer caure dos homes, però els qui continuaven drets no van afluixar el pas.

Quan els enemics van arribar sota el bastió encara eren dotze o quinze. Els va acollir una última descàrrega, que no els va aturar: van saltar al fossat i es van disposar a escalar la bretxa.

—Som-hi, amics meus —va dir Athos—, acabem d'una vegada: a la muralla!, a la muralla!

I els quatre amics, ajudats per Grimaud, es van posar a empènyer amb el canó dels fusells un immens pany de paret que es va inclinar com si l'empenyés el vent, es va separar de la base i va caure amb un gran terrabastall al fossat: aleshores es va sentir un gran crit, un núvol de pols es va elevar cap al cel i ja va estar.

—Voleu dir que els hem aixafat del primer a l'últim? —va preguntar Athos.

—A fe, això sembla —va dir d'Artagnan.

—No —va dir Porthos—, allà n'hi ha dos o tres que fugen carranquejant.

En efecte, tres o quatre d'aquells desgraciats, coberts de fang i de sang, fugien pel camí fondo de tornada cap a la ciutat: era tot el que quedava d'aquella tropa.

Athos va mirar el rellotge.

—Senyors —va dir—, fa una hora que som aquí i ara ja hem guanyat l'aposta. Però s'ha de ser bon jugador i, a més, d'Artagnan no ens ha dit quina idea tenia.

I el mosqueter, amb la sang freda habitual, va anar a seure davant les restes de l'esmorzar.

—La meva idea? —va dir d'Artagnan.

—Sí, dèieu que teníeu una idea —va replicar Athos.

—Ah, sí —va fer d'Artagnan—: vaig una altra vegada a Anglaterra, busco el senyor de Buckingham i l'aviso del complot que han tramat contra ell.

—Això no ho fareu, d'Artagnan —va dir fredament Athos.

—I per què? Que no ho he fet, ja?

—Sí, però en aquella època no estàvem en guerra. En aquella època el senyor de Buckingham era un aliat i no un enemic: això que voleu fer seria titllat de traïció.

D'Artagnan va entendre la força del raonament i va callar.

—Em sembla que jo també tinc una idea —va dir Porthos.

—Silenci, a veure la idea de Porthos! —va dir Aramis.

—Demano un permís al senyor de Tréville, amb alguna excusa que vosaltres trobareu: jo no en sé, d'això de trobar excuses. Milady a mi no em coneix, m'hi acosto sense que es malfiï i, quan la trobo, l'escanyo.

—Doncs no em sembla del tot malament la idea de Porthos —va dir Athos.

—Au, va! —va dir Aramis—. Matar una dona! No, jo sí que tinc una bona idea.

—A veure la vostra idea, Aramis! —va demanar Athos, que sentia una gran deferència pel jove mosqueter.

—Hem d'avisar la reina.

—Ah, això sí —van exclamar a l'uníson Porthos i d'Artagnan—, ara sí que ho tenim.

—Avisar la reina! —va dir Athos—. I com ho voleu fer? Tenim relacions a la cort? Podem enviar algú a París sense que al campament se sàpiga? D'aquí a París hi ha cent quaranta llegües; la carta encara no serà a Angers que nosaltres ja serem al calabós.

—Pel que fa a lliurar amb tota seguretat una carta a la reina —va proposar Aramis posant-se vermell—, me n'encarrego jo; conec una persona diligent a Tours...

Aramis es va interrompre quan va veure el somriure d'Athos.

—No aproveu aquesta solució, Athos? —va dir d'Artagnan.

—No la rebutjo del tot —va dir Athos—, però volia fer observar a Aramis que ell no pot abandonar el campament; que qualsevol persona que no sigui un de nosaltres quatre no és segura; que, quan faci dues hores que el missatger hagi marxat, tots els caputxins, tots els algutzirs i tots els bonets negres del cardenal se sabran la vostra carta de memòria i a vós i a la vostra persona diligent us arrestaran.

—Sense oblidar —va objectar Porthos— que la reina salvarà el senyor de Buckingham, però a nosaltres no.

—Senyors —va dir d'Artagnan—, l'objecció de Porthos és molt assenyada.

—Ah, ah, què passa a la ciutat? —va dir Athos.

—Toquen a generala.

Els quatre amics van parar l'orella i, efectivament, els va arribar el so del tambor.

—Ara veureu com ens enviaran tot un regiment —va dir Athos.

—No compteu pas plantar cara a tot un regiment? —va dir Porthos.

—Per què no? —va dir el mosqueter—. Em sento en forma i em plantaria davant d'un exèrcit, només que haguéssim tingut la precaució d'agafar una dotzena d'ampolles més.

—Mireu que el tambor s'acosta —va dir d'Artagnan.

—Deixeu que s'acosti —va dir Athos—, d'aquí a la ciutat hi ha un quart d'hora de camí, per tant de la ciutat aquí també, o sigui que tenim temps de sobres per establir el nostre pla. Si abandonem aquest lloc, no en trobarem mai cap altre de tan apropiat. I mireu, justament se m'acaba d'acudir la bona idea.

—Digueu, doncs.

—Permeteu que doni a Grimaud unes quantes ordres indispensables.

Athos va indicar al seu criat que s'acostés.

—Grimaud —va dir Athos assenyalant els morts que jeien al bastió—, aneu a buscar aquests senyors, els feu aguantar drets contra la muralla i els poseu el barret al cap i el fusell a la mà.

—Oh, gran home! —va exclamar d'Artagnan—. Ja t'he entès.

—L'heu entès? —va dir Porthos.

—I tu, l'has entès, Grimaud? —va preguntar Aramis.

Grimaud va fer que sí.

—Doncs ja n'hi ha prou —va dir Athos—, tornem a la idea.

—Però jo ho voldria entendre —va observar Porthos.

—No cal.

—Sí, sí, la idea d'Athos —van dir alhora d'Artagnan i Aramis.

—Aquesta Milady, aquesta dona, aquesta criatura, aquest dimoni, té un cunyat, pel que va dir, em sembla, d'Artagnan.

—Sí, el conec bé, a més, i em fa l'efecte que no té cap simpatia per la seva cunyada.

—Això no és cap mal —va respondre Athos—, i si la detestés encara seria millor.

—En aquest cas estem ben servits.

—Jo, tanmateix, voldria entendre què fa Grimaud.

—Silenci, Porthos! —va dir Aramis.

—Com es diu aquest cunyat?

—Lord de Winter.

—On és ara?

—Se'n va tornar a Londres tan bon punt es va sentir soroll de guerra.

—Doncs bé, és l'home que necessitem! —va dir Athos—. És a ell a qui hem d'avisar. Li farem saber que la seva cunyada vol assassinar algú i li demanarem que no la perdi de vista. A Londres segur que hi deu haver alguna institució com les Magdalenes o les Penedides: hi tanca la seva cunyada i tots tranquils.

—Sí —va dir d'Artagnan—, fins que en surti.

—Ah, a fe que demaneu massa, d'Artagnan —va dir Athos—, us he donat tot el que tenia i us aviso que no em queda res més.

—Jo trobo que és la millor solució —va dir Aramis—, avisem lord de Winter i alhora la reina.

—Sí, però a qui fem portar la carta a Tours i la carta a Londres?

—Jo responc de Bazin —va dir Aramis.

—I jo de Planchet —va afegir d'Artagnan.

—És veritat —va dir Porthos—, si bé nosaltres no podem abandonar el campament, els nostres lacais en poden sortir quan vulguin.

—Sens dubte —va dir Aramis—, avui mateix escrivim les cartes, els donem diners i se'n van.

—Els donem diners? —va fer Athos—. Teniu diners, vosaltres?

Els quatre amics es van mirar i un núvol va passar pels fronts que feia un moment s'havien aclarit.

—Compte! —va cridar d'Artagnan—. Veig punts negres i punts vermells que s'agiten, allà. Què dèieu d'un regiment, Athos? Això és un veritable exèrcit.

—A fe, sí —va dir Athos—, ja venen. Mireu quins garneus, que s'acosten sense tambors ni trompetes. Ah, ah! Has acabat, Grimaud?

Grimaud va fer que sí i va mostrar una dotzena de morts col·locats en les actituds més pintoresques: els uns presentant armes, els altres com si apuntessin, uns altres amb l'espasa a la mà.

—Molt bé! —va fer Athos—. Això fa honor a la teva imaginació.

—És igual —va dir Porthos—, jo voldria entendre-ho.

—Primer toquem el dos —va interrompre d'Artagnan—, ja ho entendràs després.

—Un moment, senyors, un moment! Esperem que Grimaud despari taula.

—Ah! —va dir Aramis—. Els punts negres i els punts vermells creixen a simple vista i soc del parer de d'Artagnan: em sembla que no hi ha temps a perdre.

—A fe —va dir Athos— que ja no tinc res contra la retirada: l'aposta era d'estar-nos-hi una hora i ja fa una hora i mitja que hi som; no hi ha res a dir, anem, senyors, anem.

Grimaud ja havia començat a passar amb el cistell i les restes.

Els quatre amics van sortir darrere seu i van fer uns deu passos.

—Ei! —va exclamar Athos—. Què fem, senyors?

—Us heu descuidat alguna cosa? —va preguntar Aramis.

—La bandera, carai! No podem deixar una bandera en mans de l'enemic, encara que la bandera sigui un tovalló.

I Athos es va afanyar a tornar al bastió, va pujar fins a dalt i va agafar la bandera. Però com que els enemics havien arribat a tir de mosquet, van obrir foc contra aquell home que s'exposava als trets per gust.

Però feia l'efecte que Athos tenia un poder especial i les bales van passar xiulant-li al voltant, sense tocar-lo.

Athos va agitar l'estendard donant l'esquena als homes de la ciutat i saludant els del campament. De totes dues bandes van pujar grans crits, d'una banda crits d'ira, de l'altra crits d'entusiasme.

Una segona descàrrega va seguir la primera i tres bales van foradar el tovalló i en van fer realment una bandera. Es va sentir el clamor de tot el campament, que cridava:

—Baixeu! Baixeu!

Athos va baixar. Els seus companys, que l'esperaven amb ansietat, es van alegrar de veure'l aparèixer.

—Som-hi, Athos, va —va dir d'Artagnan—, accelerem. Ara que ho hem trobat tot, tret dels diners, seria estúpid que ens matessin.

Però Athos va continuar avançant majestuosament per més observacions que li fessin els seus companys, que veient que tota observació era inútil, van adaptar el pas al seu.

Grimaud i el seu cistell anaven més endavant i ja eren fora de perill.

Al cap d'un instant es va sentir el soroll d'un tiroteig furiós.

—Què és això? —va preguntar Porthos—. Contra qui disparen? No sento xiular les bales i no veig ningú.

—Disparen contra els nostres morts —va respondre Athos.

—Però els morts no respondran.

—Justament; aleshores es pensaran que és una emboscada i deliberaran; enviaran un parlamentari i, quan s'adonin de la broma, nosaltres ja serem fora del seu abast. Per això és inútil que ens busquem una pleuresia corrent.

—Oh, ara ho entenc —va exclamar Porthos meravellat.

—Ja era hora! —va dir Athos arronsant les espatlles.

Per la seva banda, els francesos, veient venir els quatre amics caminant tranquil·lament, proferien crits d'entusiasme.

Finalment es va sentir una nova descàrrega i aquesta vegada les bales es van esclafar a les pedres al voltant dels quatre amics i els van xiular a les orelles. Els homes de La Rochelle acabaven finalment d'apoderar-se del bastió.

—Quina gent més pocatraça —va dir Athos—. Quants n'hem mort, nosaltres? Dotze?

—O quinze.

—Quants n'hem esclafat?

—Vuit o deu.

—I a canvi ni una esgarrinxada? Oh, sí, ara que ho veig! Què teniu a la mà, d'Artagnan? És sang, sembla?

—No és res —va dir d'Artagnan.

—Una bala perduda?

—Ni això.

—Doncs què és?

Ja hem dit que Athos estimava d'Artagnan com si fos un fill, i aquest caràcter taciturn i inflexible de vegades tenia pel jove unes sol·licituds de pare.

—Una esgarrinxada —va explicar d'Artagnan—. M'he enclòs els dits entre dues pedres, la de la muralla i la de l'anell, i m'he encetat la pell.

—Vet aquí què passa quan es tenen diamants, senyor —va dir desdenyosament Athos.

—Ah, és veritat que té un diamant —va exclamar Porthos—, i si té un diamant, per què dintre ens lamentem de no tenir diners?

—Té, és veritat! —va dir Aramis.

—Sí senyor, Porthos, aquesta idea sí que és bona.

—És clar —va dir Porthos, estufant-se amb el compliment d'Athos—, si té un diamant, el venem.

—Però és el diamant de la reina —va dir d'Artagnan.

—Encara amb més raó —va fer Athos—, la reina que salva el seu estimat senyor de Buckingham, res de més just; la reina que ens salva a nosaltres, els seus amics, res de més moral: venguem el diamant. Què en pensa el mossèn? No demano el parer de Porthos, que ja l'ha dit.

—Jo penso —va dir Aramis, vermell—, que atès que l'anell de d'Artagnan no li ve d'una amant, i que per tant no és una penyora d'amor, es pot vendre.

—Estimat amic, parlem com la teologia en persona. Això vol dir que la vostra opinió és...?

—Vendre el diamant —va respondre Aramis.

—Doncs venguem el diamant i no en parlem més! —va dir alegrement d'Artagnan.

Els trets continuaven, però els amics ja eren massa lluny i els soldats de La Rochelle només disparaven per escrúpol de consciència.

—A fe —va dir Athos— que ja era hora que Porthos tingués aquesta idea: ja som al campament, de manera que ara, senyors, ni una paraula més de l'assumepte. Ens observen, ens venen a trobar, ens portaran en triomf.

Efectivament, tal com hem dit, tot el campament estava en efervescència: més de dos mil homes havien assistit, com a un espectacle, a l'afortunada fanfarronada de la qual no podien sospitar l'autèntica causa. Se sentien crits de: Visca els guàrdies! Visca els mosqueters! El senyor de Busigny va ser el primer d'anar a estrènyer la mà a Athos i de reconèixer que havia perdut l'aposta. El dragó i el suís l'havien seguit, i tots els companys havien seguit el dragó i el suís. Tot eren felicitacions, encaixades, abraçades que no s'acabaven mai; rialles inextingibles a costa de l'enemic; en resum, un tumult tan gran que el cardenal es va pensar que hi havia un motí i va enviar La Houdinière, capità dels seus guàrdies, a informar-se de què passava.

El missatger va rebre les explicacions que li feien amb tota l'exaltació de l'entusiasme.

—I bé? —va preguntar el cardenal quan va veure La Houdinière.

—Doncs són tres mosqueters, monsenyor, i un guàrdia que han fet la juguesca amb el senyor de Busigny que anirien a esmorzar al bastió de Saint-Gervais, i tot esmorzant han aguantat dues hores contra l'enemic i n'han matat no sé quants.

—Us heu informat del nom d'aquests tres mosqueters?

—Sí, monsenyor.

—Com es diuen?

—Són els senyors Athos, Porthos i Aramis.

—Un altre cop els meus tres braus! —va murmurar el cardenal—. I el guàrdia?

—El senyor d'Artagnan.

—Un altre cop el mateix jove! No hi ha dubte que aquests quatre homes han de ser meus.

Aquell mateix vespre, el cardenal va parlar amb el senyor de Tréville de la feta del matí, que ocupava totes les converses del campament. El senyor de Tréville, que sabia l'aventura per la boca dels mateixos herois, la va explicar amb pèls i senyals a Sa Eminència, sense oblidar l'episodi del tovalló.

—Molt bé, senyor de Tréville —va dir el cardenal—, feu-me arribar aquest tovalló, si us plau. Hi faré brodar tres flors de lis d'or i el donaré d'estendard a la vostra companyia.

—Monsenyor —va dir el senyor de Tréville—, seria una injustícia amb els guàrdies: el senyor d'Artagnan no és de la meva companyia, sinó de la del senyor des Essarts.

—Doncs bé, agafeu-lo —va dir el cardenal—. No és just que, si aquests quatre valents militars són tan amics, no serveixin a la mateixa companyia.

Aquell mateix vespre, el senyor de Tréville va anunciar la bona notícia als tres mosqueters i a d'Artagnan i els va convidar tots quatre a esmorzar l'endemà.

D'Artagnan no cabia a la pell d'alegria. Ja sabem que el somni de tota la seva vida era d'arribar a ser mosqueter.

Els tres amics estaven molt contents.

—A fe —va dir d'Artagnan a Athos— que has tingut una gran idea i, com has dit, hi hem guanyat glòria i hem pogut tenir una conversa molt important.

—Que podem reprendre sense que ningú sospiti de nosaltres, perquè, amb l'ajut de Déu, a partir d'ara passarem per cardenalistes.

Aquell mateix vespre, d'Artagnan va anar a presentar els seus respectes al senyor des Essarts i a comunicar-li la promoció que havia obtingut.

El senyor des Essarts, que apreciava molt d'Artagnan, li va oferir d'ajudar-lo, perquè el canvi de cos comportava grans despeses d'equipament.

D'Artagnan va rebutjar l'oferiment, però, trobant que era una bona ocasió, li va demanar que fes estimar el diamant que li va donar, perquè desitjava transformar-lo en diners.

L'endemà, a les vuit del matí, el criat del senyor des Essarts va entrar a veure d'Artagnan i li va donar una bossa d'or que contenia set mil lliures.

Era el preu del diamant de la reina.

Capítol XLVIII

UN ASSUMPTE FAMILIAR

Athos havia trobat l'expressió: *un assumpte familiar*. Un assumpte familiar no estava subjecte a la investigació del cardenal; d'un assumpte familiar ningú no n'havia de fer res; era possible d'ocupar-se'n davant de tothom, d'un assumpte familiar.

Athos, doncs, havia trobat l'expressió: un assumpte familiar.

Aramis havia trobat la idea: els lacais.

Porthos havia trobat el mitjà: el diamant.

D'Artagnan era l'únic que no havia trobat res, ell que normalment era el més inventiu de tots quatre; però és que el sol fet de sentir el nom de Milady el paralitzava.

Ah, sí, ens equivoquem: havia trobat un comprador per al diamant!

L'esmorzar amb el senyor de Tréville va ser d'una alegria deliciosa. D'Artagnan ja tenia l'uniforme; com que era més o menys de la mateixa talla que Aramis, i Aramis, generosament pagat, com recordem, pel llibreter que li havia comprat el poema, ho havia fet fer tot doble, havia cedit al seu amic tot l'equip sencer.

D'Artagnan hauria estat absolutament satisfet si no hagués vist sorgir Milady com un núvol fosc a l'horitzó.

Havent esmorzat, van acordar que al vespre es trobarien a l'allotjament d'Athos per acabar de resoldre l'assumpte.

D'Artagnan va passar el dia ensenyant el seu uniforme de mosqueter per tots els carrers del campament.

Al vespre, a l'hora acordada, els quatre amics es van reunir. Només faltaven per decidir tres coses: què escriuriem al cunyat de Milady; què escriuriem a la persona diligent de Tours, i quins lacais portarien les cartes.

Cada mosqueter oferia el seu: Athos parlava de la discreció de Grimaud, que només parlava si el seu amo li descosia la boca; Porthos lloava la força de Mosquetó, que era prou cepat per estomacar quatre homes de complexió ordinària; Aramis, confiant en l'enginy de Bazin, feia un elogi pompós del seu candidat, i finalment d'Artagnan tenia una fe total en la valentia de Planchet i recordava com s'havia comportat en l'afer espinós de Boulogne.

Aquestes quatre virtuts es van disputar llargament el premi i van donar lloc a uns magnífics parlaments, que no reproduïm per por d'allargar-nos massa.

—Malauradament —va dir Athos—, aniria bé que el missatger que enviem tingués totes quatre virtuts alhora.

—Però on podem trobar un lacai així?

—Enlloc! —va dir Athos—. Bé prou que ho sé; per això, agafeu Grimaud.

—Agafeu Mosquetó.

—Agafeu Bazin.

—Agafeu Planchet; Planchet és valent i enginyós: ja són dues qualitats de les quatre.

—Senyors —va dir Aramis—, la qüestió principal no és saber quin dels nostres quatre lacais és més discret, més fort, més enginyós o més valent; la qüestió principal és saber a quin li agraden més els diners.

—Això que diu Aramis és molt encertat —va respondre Athos—. Cal especular sobre els defectes de la gent i no sobre les seves virtuts: senyor mossèn, sou un gran moralista!

—Sens dubte —va replicar Aramis—, perquè necessitem ser ben servits no tan sols per tenir èxit, sinó també per no fracassar. Perquè, si fracassem, no ens hi juguem només el cap dels lacais...

—Més flux, Aramis! —va dir Athos.

—És veritat, no el dels lacais —va continuar Aramis—, sinó de l'amo, o fins i tot dels amos! Els nostres criats ens són prou fidels per arriscar la vida per nosaltres? No.

—Doncs jo gairebé respondria de Planchet —va dir d'Artagnan.

—Doncs així, estimat amic, afegiu a la seva fidelitat natural una bona quantitat que el faci sentir satisfet i aleshores en comptes de respondre'n una vegada, en podreu respondre dues.

—Mare de Déu! Us enganyaran igual —va dir Athos, que era optimista quan es tractava de coses, però pessimista quan es tractava d'homes—. Ho prometran tot per tenir els diners i pel camí la por no els deixarà actuar. Quan els agafin, els empresonaran, i quan els empresonin, confessaran. Què diantre, no som criatures! Per anar a Anglaterra —Athos va abaixar la veu—, s'ha de travessar tot França, sembrada d'espies i de persones a sou del cardenal; s'ha de tenir un salconduit per embarcar-se; s'ha de saber anglès per demanar el camí de Londres. Mireu, jo ho veig molt difícil.

—Que no, gens ni mica —va dir d'Artagnan, que volia que l'assumpte tirés endavant de totes totes—, jo, al contrari, ho veig fàcil. És clar que si escrivim a lord de Winter coses de l'alçada d'un campanar i horrors del cardenal...

—Més flux! —va dir Athos.

—Intrigues i secrets d'Estat —va continuar d'Artagnan conformant-se al consell—, no cal dir que a tots ens escorxaran de viu en viu, però, per l'amor de Déu, no oblideu que, tal com vós mateix heu dit, Athos, li escrivim per un assumpte familiar. Li escrivim només perquè, tan bon punt Milady arribi a Londres, vigili que no pugui fer mal. Per tant li escriuré una carta més o menys en aquests termes:

—A veure —va dir Aramis, fent per endavant cara de crític.

—«Senyor i estimat amic...»

—Ui, sí! Estimat amic, a un anglès —va interrompre Athos—, ja comencem bé! Bravo, d'Artagnan! Només per això ja us esquarteraran, en comptes d'escorxar-vos.

—Està bé, d'acord; doncs diré «Senyor» a seques.

—També podeu dir «Milord» —va fer Athos, que donava molta importància a les formes.

—«Milord, recordeu el petit tancat de cabres del Luxemburg?»

—Molt bé! Ara el Luxemburg! Es pensaran que és una al·lusió a la reina mare! Molt bona idea —va dir Athos.

—D'acord! Doncs posarem simplement: «Milord, recordeu un petit tancat on us van estalviar la vida?»

—Estimat d'Artagnan —va dir Athos—, no passareu mai de ser un mal escriptor: «On us van estalviar la vida»! Ni pensaments, no és digne. No es recorden aquests favors a un cavaller. Favor retret, ofensa feta.

—Ah, amic —va dir d'Artagnan—, sou insuportable, i si he d'escriure sota la vostra censura, ho deixo córrer.

—I feu ben fet. Agafeu el mosquetó i l'espasa, estimat amic, que són dues coses que domineu bé, però deixeu la ploma al nostre mossèn, això és cosa seva.

—Ah, sí, i tant! —va dir Porthos—. Deixeu la ploma a Aramis, que escriu tesis en llatí.

—Està bé, d'acord! —va dir d'Artagnan—. Redacteu-nos la carta, Aramis, però pel nostre sant papa!, vigileu, perquè ara soc jo qui us observa de prop, us aviso.

—Em sembla perfecte —va dir Aramis amb la ingènua confiança que tot poeta té en ell mateix—, però m'heu de posar al corrent: he anat sentint, aquí i allà, que aquesta cunyada era una peça, fins i tot em va quedar clar quan vaig sentir la conversa que tenia amb el cardenal.

—Més fluix, per Déu! —va dir Athos.

—Però se m'escapen els detalls —va continuar Aramis.

—A mi també —va dir Porthos.

D'Artagnan i Athos es van mirar un moment en silenci. Finalment Athos, després de recollir-se i de posar-se encara més blanc que de costum, va fer un gest d'aprovació i d'Artagnan va entendre que podia parlar.

—Bé, el que s'ha de dir és això —va recomençar d'Artagnan—: «Milord, la vostra cunyada és una canalla, que va voler fer-vos matar per quedar-se la vostra herència. Però no podia casar-se amb el vostre germà perquè ja estava casada a França, on el seu marit...»

D'Artagnan es va aturar i va mirar Athos com si busqués la paraula.

—L'havia rebutjat —va dir Athos.

—Perquè estava marcada —va continuar d'Artagnan.

—Apa! —va exclamar Porthos—. Impossible! Va voler fer matar el seu cunyat?

—Sí.

—Estava casada? —va preguntar Aramis.

—Sí.

—I el seu marit es va adonar que tenia la flor de lis a l'espatlla? —va exclamar Porthos.

—Sí.

Aquests tres «sí» seguits, els havia dit Athos, cadascun en un to més fúnebre.

—I qui l'ha vist, aquesta flor de lis? —va preguntar Aramis.

—D'Artagnan i jo, o més ben dit, per observar l'ordre cronològic, jo i d'Artagnan —va respondre Athos.

—I el marit d'aquesta criatura horrible encara és viu? —va dir Aramis.

—Encara és viu.

—N'esteu segur?

—N'estic segur.

Hi va haver un instant de silenci fred, durant el qual cadascun es va sentir impressionat segons el seu caràcter.

—Aquesta vegada —va continuar Athos interrompent el silenci—, d'Artagnan ha establert un programa excel·lent i això és el primer que s'ha d'escriure.

—Diable! Teniu raó, Athos —va fer Aramis—, és una redacció espinosa, el mateix canceller se'n veuria un bull, si hagués de redactar una epístola tan delicada, i això que el canceller redacta una acta judicial amb una gran finor. Tant és! Calieu que escric.

Aramis va agafar efectivament la ploma, va reflexionar un instant i es va posar a escriure vuit o deu ratlles amb una encisadora cal·ligrafia de dona. Tot seguit, amb veu lenta i suau, com si hagués sospesat escrupolosament cada paraula, va llegir això:

«Milord,

La persona que us escriu aquestes ratlles va tenir l'honor d'encreuar l'espasa amb vós en un petit tancat del carrer d'Enfer. Com que, després d'aquest dia, vau tenir l'amabilitat de considerar-lo diverses vegades com un amic, aquesta persona ara us ha d'agrair l'amistat amb un avís. Dues vegades heu estat a punt de ser víctima d'una parenta que considereu la vostra hereva, perquè ignoreu que abans de casar-se a Anglaterra ja estava casada a França. Però la tercera vegada, que és aquesta, podríeu sucumbir-hi. La vostra parenta ha sortit de La Rochelle cap a Anglaterra aquesta nit. Vigileu-ne l'arribada, perquè té projectes terribles. Si voleu saber realment de què és capaç, llegiu el seu passat a la seva espatlla esquerra.»

—Molt bé! És una meravella —va dir Athos—, teniu una ploma de secretari d'Estat, estimat Aramis. Lord de Winter ara vigilarà bé, si és que l'avís li arriba. I encara que caigués en mans de Sa Eminència, no ens compromet gens. Però com que el criat que hi anirà podria fer-nos creure que ha anat a Londres però haver-se aturat a Châtellerault, amb la carta només li donarem la meitat de la quantitat i li prometrem l'altra meitat a canvi de la resposta. Teniu el diamant? —va continuar Athos.

—Molt millor, tinc els diners.

I d'Artagnan va llançar la bossa sobre la taula: el dring de l'or a Aramis li va fer alçar els ulls; a Porthos el va fer estremir; quant a Athos, va continuar impassible.

—Quant hi ha en aquesta bossa? —va dir.

—Set mil lliures en lluisos de dotze francs.

—Set mil lliures! —va exclamar Porthos—. Aquell diamantet valia set mil lliures?

—Això sembla —va dir Athos—, vist que aquí estan. Suposo que el nostre amic d'Artagnan no hi ha afegit res de la seva butxaca.

—Però, senyors, amb tot això —va dir d'Artagnan— no pensem en la reina. Interessem-nos una mica per la salut del seu estimat Buckingham. Com a mínim li devem això.

—És cert —va dir Athos—, però això és cosa d'Aramis.

—Doncs bé —va respondre Aramis posant-se vermell—, què he de fer?

—Doncs molt senzill —va replicar Athos—: redactar una segona carta per a aquesta persona diligent que viu a Tours.

Aramis va agafar un altre cop la ploma, va tornar a reflexionar i va escriure aquestes ratlles, que tot seguit va sotmetre a l'aprovació dels seus amics:

«Estimada cosina...»

—Ah! —va dir Athos—. Aquesta persona diligent és parenta vostra!

—Cosina germana —va dir Aramis.

—Doncs endavant amb la cosina!

Aramis va continuar:

«Estimada cosina, Sa Eminència el cardenal, que Déu conservi pel bé de França i la confusió dels enemics del regne, està a punt de derrotar els rebels heretges de La Rochelle: és probable que els socors de la flota anglesa no arribin ni a veure la plaça; fins i tot m'atreviria a dir que estic segur que algun esdeveniment impedirà que el senyor de Buckingham salpi. Sa Eminència és el polític més il·lustre dels temps passats, presents i segurament futurs. Si el sol el molestés, l'apagaria. Doneu aquestes bones notícies a la vostra germana, estimada cosina. He somiat que aquest anglès maleït es moria. No recordo si per arma blanca o enverinat. Només estic segur que he somiat que es moria i, com sabeu, els meus somnis no fallen. Espero, doncs, que aviat ens tornarem a veure.»

—Perfecte! —va exclamar Athos—. Sou el rei dels poetes. Estimat Aramis, parreu com l'Apocalipsi i dieu la veritat com l'Evangelí. Ara només us falta posar-hi l'adreça.

—És molt fàcil —va dir Aramis.

Va plegar la carta amb coqueteria i va escriure-hi:

«A la senyoreta Marie Michon, cosidora a Tours.»

Els tres amics es van mirar rient: se'ls havia rifat.

—Ara veieu, senyors —va dir Aramis—, que l'únic que pot portar aquesta carta és Bazin. La meua cosina només el coneix a ell i només confia en ell: qualsevol altre faria fracassar l'empresa. D'altra banda, Bazin és ambiciós i culte. Bazin ha llegit història, senyors, sap que Sixt V va ser papa després d'haver estat porquerol, i com que compta entrar a formar part de l'Església al mateix temps que jo, no perd l'esperança de ser també algun dia papa o si més no cardenal. Com podeu entendre, un home amb aquestes mires no es deixarà agafar o, si l'agafen, suportarà el martiri sense dir res.

—Bé, bé —va dir d'Artagnan—, jo accepto Bazin de molt bon grat; però vosaltres accepteu Planchet: Milady un dia el va fer fora a cops de garrot i Planchet té bona memòria, us asseguro que si pot suposar que la venjança és possible, es deixarà partir l'espina abans que renunciar-hi. Si els vostres assumptes a Tours són assumptes vostres, Aramis, els de Londres són meus. Per tant us demano que escollim Planchet, que d'altra banda ja ha estat a Londres amb mi i sap dir molt correctament: *London, sir, if you please i my master lord d'Artagnan*; amb això estigueu tranquils que farà el camí d'anar i tornar.

—En aquest cas —va dir Athos—, Planchet haurà de rebre set-centes lliures per anar i set-centes lliures per tornar, i Bazin tres-centes lliures per anar i tres-centes per tornar. Això reduirà la quantitat a cinc mil lliures. Agafarem mil lliures cadascun per gastar-les com ens sembli millor i deixarem un fons de mil lliures, que guardarà el mossèn, per als casos extraordinaris o les necessitats comunes. Us sembla bé?

—Estimat Athos —va dir Aramis—, parreu com Nèstor, que com tothom sap era el més assenyat dels grecs.

—Doncs bé, quedem entesos —va continuar Athos—. Hi aniran Planchet i Bazin. Comptat i debatut, no em sap gens de greu de conservar Grimaud: està acostumat a les meves maneres i em va molt bé. L'excursió d'ahir ja el devia sotragar i aquest viatge l'acabaria de perdre.

Van fer venir Planchet i li van donar les instruccions. D'Artagnan ja l'havia avisat. D'entrada li havia anunciat la glòria, després els diners, i al final el perill.

—Portaré la carta a la gira de la màniga —va dir Planchet— i si m'agafen me l'empassaré.

—Però aleshores no podràs fer l'encàrrec —va dir d'Artagnan.

—Aquesta nit me'n donareu una còpia i demà me la sabré de memòria.

D'Artagnan va mirar els seus amics com si els digués:

«Veieu què us havia promès?»

—Ara —va continuar adreçant-se a Planchet—, tens vuit dies per arribar davant de lord de Winter, tens vuit dies més per tornar aquí, en total setze dies. Si el dia que fa setze, a les vuit del vespre, no has arribat, no hi haurà diners, encara que siguin les vuit i cinc.

—En aquest cas, senyor —va dir Planchet—, compreu-me un rellotge.

—Agafa aquest —va dir Athos donant-li el seu amb despreocupada generositat—, i sigues valent. Pensa que, si parles, si xerres, si t'entretens, fas que tallin el coll al teu amo, que té tanta confiança en la teva fidelitat que ha respost de tu. Però pensa, també, que si per culpa teva a d'Artagnan li passa cap desgràcia, jo et trobaré allà on siguis i serà per obrir-te el ventre.

—Oh, senyor! —va dir Planchet, humiliat de la sospita i sobretot espantat per l'aire tranquil del mosqueter.

—I pensa que jo —va dir Porthos mirant-lo amb severitat— t'escorxaré de viu en viu.

—Ah, senyor!

—I pensa que jo —va continuar Aramis amb la seva veu dolça i melodiosa— et cremaré a foc lent com un salvatge.

—Ah, senyor!

I Planchet es va posar a plorar, no gosàrem dir si de terror, a causa de les amenaces, o d'entendiment de veure aquells quatre amics tan units.

D'Artagnan li va agafar la mà i el va abraçar.

—Saps, Planchet —li va dir—, aquests senyors et diuen tot això per tendresa per mi, però en el fons t'estimen.

—Ah, senyor! —va dir Planchet—. O me'n surto o que em tallin a trossos, però, si em fan a trossos, podeu estar segur que ni un dels trossos no parlarà.

Va quedar decidit que Planchet marxaria l'endemà a les vuit del matí, per tal que, com havia dit, durant la nit es pogués aprendre la carta de memòria. Amb aquest arranjament va guanyar dotze hores: havia de tornar el setzè dia a les vuit del vespre.

Al matí, quan Planchet anava a pujar a cavall, d'Artagnan, que en el fons del cor sentia debilitat pel duc, va dir-li a part:

—Escolta, quan hagi donat la carta a lord de Winter i l'hagi llegit, també li dius: «Vetlleu per Sa Gràcia lord Buckingham, perquè el volen assassinar.» Però has de saber, Planchet, que això és tan greu i tan important que ni tan sols he volgut confessar als meus amics que et confiaria aquest secret i que ni per un càrrec de capità no t'ho escriuria.

—No patiu, senyor —va dir Planchet—, ja veureu com es pot comptar amb mi.

I amb un cavall excel·lent, que havia d'abandonar vint llegües més enllà per agafar la posta, va marxar al galop, amb el cor una mica encongit per la triple promesa dels mosqueters, però a part d'això amb la millor predisposició del món.

Bazin se'n va anar l'endemà cap a Tours i va rebre vuit dies per fer l'encàrrec.

Els quatre amics, durant tot el temps que van durar aquestes dues absències, van tenir, com és natural, els ulls ben oberts, el nas alçat i les orelles dreçades. Es passaven els dies intentant de sorprendre què es deia, vigilant els passos del cardenal i flairant els correus que arribaven. Més d'una vegada els va agafar un tremolor irreprimible, quan els cridaven per a algun servei inesperat. D'altra banda també havien de vetllar per la seva seguretat: Milady era un fantasma que, quan s'havia aparegut una vegada a algú, ja no el deixava tornar a dormir tranquil.

El matí del vuitè dia, Bazin, fresc com sempre i somrient com de costum, va entrar a la taverna del Parpaillot mentre els quatre amics esmorzaven i, tal com havien convingut, va dir:

—Senyor Aramis, aquí teniu la resposta de la vostra cosina.

Els quatre amics es van mirar amb alegria: ja tenien la meitat de la feina feta; és clar que era la més curta i més fàcil.

Aramis, posant-se vermell a pesar seu, va agafar la carta, escrita amb lletra basta i sense ortografia.

—Déu meu! —va exclamar rient—. Decididament, no hi ha res a fer, aquesta pobra Michon no escriurà mai com el senyor de Voiture.

—Guè vol dir, aquesta bofra Migeon? —va preguntar el suís, que estava xerrant amb els quatre amics quan havia arribat la carta.

—Oh, Déu meu! Res de res —va dir Aramis—, una petita cosidora encantadora que m'agradava molt i a qui vaig demanar que m'escrivís quatre ratlles de record.

—Garam —va dir el suís—, zi zés dan gran tama gom la zeva lledra, deniu molda zort, gompany!

Aramis va llegir la carta i la va passar a Athos.

—Mireu què m'escriu, Athos —va dir.

Athos va ventar una mirada a l'epístola i, per esvanir les sospites que haguessin pogut néixer, va llegir en veu alta:

«Cosí meu, la meva germana i jo endevinem molt bé els vostres somnis i fins ens fan una por terrible; però del vostre podem dir, espero, que tot somni és il·lusió. Adeu-siau! Tingueu cura de vós i feu que de tant en tant ens arribin notícies vostres.

AGLAÉ MICHON»

—De quin somni parla? —va preguntar el dragó, que s'havia acostat durant la lectura.

—Zí, guin zomni? —va dir el suís.

—Oh, ves! —va dir Aramis—. Molt senzill, un somni que vaig tenir i que li vaig explicar.

—Oh, sí, pes! Molt zenzill exbligar un zomni, berò jo no zomio mai.

—Teniu molta sort —va dir Athos, aixecant-se—, a mi m'agradaria poder dir el mateix.

—Mai! —va fer el suís, encantat que un home com Athos l'envegés per alguna cosa—. Mai te mai!

D'Artagnan, quan va veure que Athos s'aixecava, va fer igual, el va agafar de braç i va sortir.

Porthos i Aramis es van quedar a aguantar les bromes del dragó i del suís.

Quant a Bazin, va anar a jeure sobre una bala de palla i, com que tenia més imaginació que el suís, va somiar que el senyor Aramis era papa i li posava el barret cardenalici.

Però, tal com hem dit, la feliç arribada de Bazin només havia calmat una part del neguit que tenallava els quatre amics. Els dies d'espera són llargs, i sobretot d'Artagnan hauria jurat que ara els dies tenien quaranta-vuit hores. Oblidava les obligades lentituds de la navegació, s'exagerava el poder de Milady, que se li apareixia com un dimoni, i li atorgava auxiliars sobrenaturals com ella; qualsevol petit soroll li feia imaginar que el venien a arrestar i que portaven Planchet per acararlo amb ell i els seus amics. I encara més: la confiança tan gran que li havia inspirat el digne picard disminuïa de dia en dia. Aquesta inquietud era tan gran que es

comunicava a Porthos i Aramis. Athos era l'únic que es mantenia impassible, com si al voltant seu no hi hagués cap perill i ell respirés l'atmosfera quotidiana.

El setzè dia, sobretot, aquests signes d'agitació eren tan visibles en d'Artagnan i els seus dos amics que no es podien estar quiets i erraven com ombres pel camí pel qual havia d'arribar Planchet.

—Realment —els deia Athos—, no sou homes, sinó criatures, per tenir tanta por d'una dona! I de què es tracta, al capdavant? De ser empresonats! Doncs tant és, ens en trauran, de la presó: bé en van fer sortir la senyora Bonacieux. De ser decapitats? Però si cada dia, a la trinxera, anem alegrement a exposar-nos a coses molt pitjors, perquè una bala ens pot trencar una cama, iestic segur que un metge ens faria patir més tallant-nos la cuixa que no un botxí tallant-nos el cap. Estigueu tranquils, d'aquí a dues hores, o quatre, o sis a tot estirar, Planchet serà aquí: va prometre que hi seria i jo tinc molta fe en les promeses de Planchet, que fa cara de ser un noi molt trempat.

—Però i si no arriba? —va dir d'Artagnan.

—Doncs, si no arriba, deurà ser que s'ha endarrerit, vet-ho aquí. Pot haver caigut de cavall, pot haver passat per sobre la barana d'un pont, pot haver corregut tan de pressa que ha agafat una congestió pulmonar. Vinga, senyors! S'ha de tenir en compte tot. La vida és un rosari de petites misèries que el filòsof passa rient. Sigueu filòsofs com jo, senyors, seguem a taula i beguem, no hi ha res que faci veure el futur tan rosa com mirar-lo a través d'un got de vi de Chambertin.

—Teniu raó —va respondre d'Artagnan—, però jo estic tip, quan bec fresc, de tenir por que el vi surti del celler de Milady.

—Ja en sou, de difícil —va dir Athos—, una dona tan bonica!

—Una dona de marca! —va dir Porthos amb una riallada.

Athos es va estremir, es va passar la mà pel front per eixugar-ne la suor i es va aixecar sense poder reprimir, ell també, un moviment nerviós.

El dia tanmateix va passar i va arribar el vespre, lentament però va arribar. Les tavernes es van omplir de clients. Athos, que havia cobrat la seva part del diamant, no sortia del Parpaillot. Havia trobat en el senyor de Busigny, que d'altra banda els havia ofert un dinar magnífic, un company a la seva altura. Quan van tocar les set, doncs, tots dos jugaven com de costum: van sentir passar les patrulles que anaven a reforçar les guàrdies. A dos quarts de vuit van tocar retreta.

—Estem perduts —va dir d'Artagnan a Athos a cau d'orella.

—Voleu dir que hem perdut —va dir tranquil·lament Athos traient-se quatre pistoles de la butxaca i llançant-les sobre la taula—. Vinga, senyors —va continuar—, retirada, anem a dormir.

I Athos va sortir del Parpaillot seguit de d'Artagnan. Aramis venia al darrere de bracets de Porthos. Aramis remugava versos i Porthos de tant en tant s'arrencava algun pèl del bigoti en senyal de desesperació.

Però aleshores, tot d'un plegat, en la foscor es dibuixa una ombra la forma de la qual a d'Artagnan li és familiar, i una veu prou coneguda li diu:

—Senyor, us porto la capa perquè avui el vespre és fresc.

—Planchet! —va exclamar d'Artagnan boig d'alegria.

—Planchet! —van repetir Porthos i Aramis.

—Sí, Planchet —va dir Athos—, què us estranya? Havia promès que seria aquí a les vuit i ara toquen. Molt bé, Planchet! Sou un home de paraula i, si mai deixeu el vostre amo, sempre tindreu un lloc al meu servei.

—Oh, no, mai! —va dir Planchet—. No deixaré mai el senyor d'Artagnan.

I en aquell mateix moment d'Artagnan va notar que Planchet li posava un paper a la mà.

D'Artagnan tenia moltes ganes d'abraçar Planchet a la tornada igual que l'havia abraçat quan se n'havia anat, però va tenir por que aquesta marca d'efusió amb un lacai al mig del carrer no semblés extraordinària a algun passant i es va aguantar.

—Tinc la carta —va dir a Athos i als seus amics.

—Molt bé —va dir Athos—, anem a la tenda i la llegirem.

El paper cremava a la mà de d'Artagnan: volia anar més de pressa, però Athos el va agafar de bracet i al jove no li va quedar més remei que adaptar el pas al del seu amic.

Finalment van arribar a la tenda, van encendre un llum i, mentre Planchet s'estava a la porta perquè els quatre amics no fossin interromputs, d'Artagnan amb mà tremolosa va trencar el segell i va obrir aquella carta tan esperada.

Contenia mitja ratlla, d'una cal·ligrafia molt britànica i d'una concisió molt espartana:

«Thank you, be easy.»

Que volia dir:

«Gràcies, estigueu tranquil.»

Athos va agafar la carta de les mans de d'Artagnan, la va acostar al llum, i va esperar que es cremés fins que només va ser cendra.

Aleshores va cridar Planchet:

—Ara —li va dir—, pots reclamar les teves set-centes lliures, però amb una carta com aquesta no corries gaire perill.

—No és pas que no inventés mil maneres d'amagar-la —va dir Planchet.

—Doncs va, explica'ns-ho tot —va dir d'Artagnan.

—És una història molt llarga, senyor.

—Tens raó, Planchet —va dir Athos—. A més, han tocat retreta, i si deixem el llum encès més estona que els altres cridarem l'atenció.

—D'acord —va dir d'Artagnan—, anem a dormir. Dorm bé, Planchet!

—Segur, senyor. Serà la primera vegada des de fa setze dies.

—I jo també! —va dir d'Artagnan.

—I jo també! —va repetir Porthos.

—I jo també! —va repetir Aramis.

—Doncs voleu que us confessi la veritat? Jo també! —va dir Athos.

Capítol XLIX

FATALITAT

Mentre passava tot això, Milady, morta de ràbia, rugint al pont de la nau com una lleona embarcada, havia tingut la temptació de tirar-se a l'aigua per tornar a la costa, perquè no podia suportar la idea que d'Artagnan l'hagués insultat, que Athos l'hagués amenaçat, i que ara ella deixés França sense haver-se'n venjat. Aquesta idea de seguida se li havia fet tan insuportable que, malgrat els terribles perills als quals això la podia exposar, havia suplicat al capità que la deixés a la costa. Però el capità, impacient per sortir de la posició incòmoda en què es trobava entre els creuers francesos i els anglesos, com el ratpenat entre les rates i els ocells, tenia molta pressa per arribar a Anglaterra i es va negar obstinadament a obeir el que considerava un caprici de dona, tot i que va prometre a la seva passatgera, que d'altra banda li havia estat calorosament recomanada pel cardenal, que, si el mar i els francesos ho permetien, la deixaria en un dels ports de Bretanya, bé a Lorient, bé a Brest; però, de moment, el vent era contrari, feia mala mar, i bordejaven. Nou dies després d'haver salpat de Charente, Milady, pàl·lida per les contrarietats i la ràbia, veia aparèixer tan sols les costes blavoses de Finisterre.

Va calcular que per travessar aquell tros de França i tornar al costat del cardenal necessitaria almenys tres dies; més un dia per desembarcar feien quatre; aquests quatre més els nou que ja havien passat feien tretze dies perduts, tretze dies durant els quals a Londres podien haver succeït moltes coses importants. Va pensar que el cardenal sens dubte es posaria furiós quan la veiés tornar i que, per tant, estaria més disposat a escoltar les queixes contra ella que no pas les acusacions que ella pogués fer contra els altres. De manera que va deixar passar Lorient i Brest sense insistir i el capità, per la seva banda, es va guardar bé prou d'alertar-la. Milady va continuar, doncs, endavant i, el mateix dia que Planchet s'embarcava a Portsmouth per tornar cap a França, la missatgera de Sa Eminència entrava triomfant al port.

Tota la ciutat estava agitada per un moviment extraordinari: acabaven d'avarar quatre grans naus acabades de sortir de les drassanes. Dret al moll, cobert d'or, de diamants i de pedreria, enlluernador com sempre, amb el barret adornat amb una ploma blanca que li queia fins a l'espatlla, hi havia Buckingham envoltat d'un estat major gairebé tan brillant com ell.

Era un d'aquells escassos dies d'hivern en què Anglaterra recorda que hi ha un sol. L'astre pàl·lid, però tanmateix encara esplèndid, es ponia a l'horitzó, emporprant alhora el cel i el mar amb tirs de foc i llançant sobre les torres i les velles cases de la ciutat un últim raig d'or que feia centellejar els vidres com el reflex d'un incendi. Milady, respirant aquell aire de l'oceà més viu i més balsàmic a prop de la terra, contemplant tot el poder d'aquells preparatius que tenia l'encàrrec de destruir, tot el

poder d'aquell exèrcit que ella tota sola havia de combatre —ella, una dona— amb unes quantes bosses d'or, es va comparar mentalment amb Judit, la terrible jueva, quan va entrar al camp dels assiris i va veure la gran quantitat de carros, de cavalls, d'homes i d'armes que havia de dissipar amb un gest de la mà com si fossin un núvol de fum.

Van entrar a la rada, però, quan es disposaven a tirar l'àncora, un petit cúter formidablement armat es va acostar a la nau mercant, es va presentar com a guardacostes i va posar a l'aigua un bot, amb el qual es va dirigir a l'escala. Al bot hi anaven un oficial, un contramestre i vuit remers. L'oficial va ser l'únic que va pujar a bord, on el van rebre amb tota la deferència que inspira l'uniforme.

L'oficial va parlar un moment amb el patró, li va fer llegir un paper que duia i tot seguit el capità del mercant va donar l'ordre a tota la tripulació, mariners i passatgers, de reunir-se al pont.

Quan tothom hi va ser, l'oficial es va interessar en veu alta pel punt d'on havien sortit, per la ruta que havien seguit, per on s'havien aturat, i el capità va respondre a totes les preguntes sense cap dubte ni vacil·lació. Aleshores l'oficial va començar a passar revista a totes les persones, les unes rere les altres i, aturant-se davant de Milady, la va observar detingudament però sense adreçar-li la paraula.

Tot seguit va tornar al capità, li va dir alguna cosa més i, com si a partir d'aquell moment l'embarcació l'hagués d'obeir només a ell, va ordenar una maniobra que la tripulació va executar a l'acte. Aleshores la nau es va tornar a moure, escortada pel petit cúter, que navegava al seu costat amenaçant el seu flanc amb la boca de sis canons, mentre el bot seguia el deixant de la nau, petit punt darrere de la gran massa.

Durant l'examen que l'oficial havia fet de Milady, Milady, com podem suposar, l'havia devorat amb la mirada. Però, per més acostumada que aquella dona d'ulls de foc estigués a llegir al cor de les persones de les quals necessitava endevinar els secrets, aquesta vegada va trobar un rostre d'una impassibilitat que no li va permetre de descobrir res. L'oficial que s'havia aturat davant seu i que l'havia estudiat en silenci amb tanta atenció podia tenir uns vint-i-cinc o vint-i-sis anys, era blanc de cara amb els ulls de color blau cel una mica enfonsats; la seva boca, fina i ben dibuixada, de línies correctes, es mantenia immòbil; la seva barbata, fortament acusada, denotava la força de voluntat que, en el tipus vulgar britànic, normalment no és sinó obstinació; tenia el front, una mica fugitiu com convé als poetes, als entusiastes i als soldats, a penes ombrejat per una cabellera curta i esclarissada que, com la barba que li cobria la part baixa del rostre, era d'un bell color castany fosc.

Quan van entrar al port, ja era de nit. La boira encara feia més densa la foscor i formava al voltant dels fanals i les llanternes dels molls un cercle igual que el que envolta la lluna quan el temps amenaça pluja. L'aire que es respirava era trist, humit i fred.

Milady, aquella dona tan forta, s'estremia a pesar seu.

L'oficial es va fer indicar l'equipatge de Milady, el va fer portar al bot i, quan això va estar, la va convidar a baixar-hi oferint-li la mà.

Milady va mirar l'home i va dubtar.

—Qui sou, senyor —va preguntar—, que teniu la bondat d'ocupar-vos tan particularment per mi?

—Segur que ho veieu pel meu uniforme, senyora. Soc oficial de la marina anglesa —va respondre el jove.

—Però és costum que els oficials de la marina anglesa es posin a les ordres dels seus compatriotes quan aborden en un port de la Gran Bretanya i duguin la galanteria fins a acompanyar-los a terra?

—Sí, Milady, és costum, no pas per galanteria, sinó per prudència, que en temps de guerra es duguin els estrangers a una posada precisa perquè, fins a tenir-ne tota la informació, s'estiguin sota la vigilància del govern.

L'oficial va pronunciar aquestes paraules amb una cortesia absoluta i una calma total. Tot i així no van tenir el do de convèncer Milady.

—Però jo no soc estrangera, senyor —va dir amb l'accent més pur que s'ha sentit mai de Portsmouth a Manchester—, em dic lady Clarick i aquesta mesura...

—Aquesta mesura és general, Milady, i seria inútil que intentéssiu sostreure-us-hi.

—Així doncs, us seguiré, senyor.

I, acceptant la mà de l'oficial, va començar a baixar l'escala sota la qual l'esperava el bot. L'oficial la va seguir. Una gran capa estava estesa a popa, l'oficial la va fer seure sobre la capa i es va asseure al seu costat.

—Vogueu —va dir als mariners.

Els vuit remes van caure al mar fent un sol so, amb un sol cop, i va semblar que el bot volava per la superfície de l'aigua.

Al cap de cinc minuts atracaven.

L'oficial va saltar al moll i va oferir la mà a Milady.

Un cotxe esperava.

—Aquest cotxe ens espera a nosaltres? —va preguntar Milady.

—Sí, senyora —va respondre l'oficial.

—La posada és lluny, doncs?

—A l'altre cap de la ciutat.

—Anem —va dir Milady.

I va pujar amb decisió al cotxe.

L'oficial va vigilar que tot l'equipatge quedés ben lligat darrere del cotxe i, quan l'operació va estar, va instal·lar-se al costat de Milady i va tancar la portella.

Immediatament, sense cap ordre ni cap necessitat d'indicar la destinació, el cotxer va posar els cavalls al galop i es va endinsar pels carrers de la ciutat.

Una rebuda tan estranya devia donar a Milady molta matèria de reflexió, de manera que, veient que el jove oficial no feia cara d'estar gens disposat a entaular

conversa, es va recolzar en un racó del cotxe i va anar passant revista a totes les suposicions que se li van anar acudint, l'una darrere l'altra.

Tanmateix, al cap d'un quart, sorpresa de la llargada del trajecte, es va inclinar cap a la finestra per veure on la duien. Ja no es veien cases. En les tenebres es distingien arbres com grans fantasmes negres que s'empaitessin.

Milady es va estremir.

—Ja no som a la ciutat, senyor —va dir.

El jove oficial va mantenir el silenci.

—No aniré més lluny si no em dieu on em porteu, us aviso, senyor!

Aquesta amenaça no va obtenir cap resposta.

—Oh, això és massa fort! —va exclamar Milady—. Socors! Socors!

No va respondre cap veu i el cotxe va continuar circulant amb rapidesa. L'oficial semblava una estàtua.

Milady va mirar l'oficial amb una d'aquelles expressions terribles, tan seves, que era rar que no fessin efecte. La ira li feia brillar els ulls en l'ombra.

El jove va continuar impassible.

Milady va voler obrir la portella i saltar.

—Vigileu, senyora —va dir fredament el jove—, si salteu us matareu.

Milady es va tornar a asseure, traient foc pels queixals. L'oficial es va inclinar, la va mirar i va semblar sorprès de veure aquella cara, abans tan bonica, transformada per la ràbia i ara gairebé horrible. L'astuta criatura va entendre que es perdia, si deixava veure així la seva ànima; va calmar les seves faccions i amb veu gemegant va fer:

—En nom del cel, senyor! Digueu-me si és a vós, al vostre govern o a un enemic que he d'atribuir aquesta violència?

—No hi ha cap violència, senyora, i això és el resultat d'una mesura molt simple que hem de prendre per força amb tots els qui desembarquen a Anglaterra.

—Així no em coneixeu, senyor?

—És la primera vegada que tinc l'honor de veure-us.

—I, pel vostre honor, no teniu cap motiu per odiar-me?

—Cap, us ho juro.

Hi havia tanta serenitat, tanta sang freda, tanta amabilitat fins i tot en la veu del jove, que Milady va quedar més tranquil·la.

Finalment, després de més o menys una hora de camí, el cotxe es va aturar davant d'una reixa de ferro que tancava un camí fondo que duia a un castell de forma severa, massís i aïllat. Aleshores, mentre les rodes giraven sobre una sorra fina, Milady va sentir un gran bruel que va reconèixer com el soroll del mar quan envesteix una costa escarpada.

El cotxe va passar per sota de dues voltes i, finalment, es va aturar en un pati fosc i quadrat. Gairebé a l'acte la portella es va obrir, el jove va saltar lleuger a terra i va oferir la mà a Milady, que s'hi va agafar i també va baixar amb prou calma.

—En tot cas —va dir Milady mirant al seu voltant i tornant a posar els ulls sobre l'oficial amb el somriure més graciós— soc presonera, però no serà per gaire temps, n'estic segura —va afegir—, la meva consciència i la vostra urbanitat, senyor, en són la garantia.

Per més afalagador que fos el compliment, l'oficial no va respondre res, però es va treure del cinturó un petit xiulet de plata similar als que tenen els contramestres a les naus de guerra i va xiular tres vegades en tres modulacions diferents: a l'acte van aparèixer uns quants homes, van desenganxar els cavalls fumejants i se'n van endur el cotxe cap a un cobert.

Aleshores l'oficial, sempre amb la mateixa tranquil·la urbanitat, va convidar la presonera a entrar a la casa. Ella, sempre amb el mateix somriure, li va agafar el braç i va entrar amb ell per una porta baixa arquejada que, per una volta il·luminada únicament al fons, duia a una escala de pedra que girava al voltant d'una aresta de pedra. Es van aturar davant d'una porta massissa que, després d'introduir al pany una clau que duia el jove, va girar feixugament sobre els golfos i va donar pas a l'habitació destinada a Milady.

Amb una sola ullada la presonera va abraçar-ne tots els detalls.

Era una habitació moblada de manera molt polida per ser una presó i molt severa per ser l'habitació d'una persona lliure; els barrots a les finestres i els forrellats a l'exterior de la porta, però, decidien la qüestió a favor del calabós.

Tota la força d'esperit d'aquella criatura, trempada tanmateix a les fonts més vigoroses, la va abandonar un moment. Es va desplomar en una butaca, amb els braços encreuats i el cap cot, esperant que en qualsevol moment veuria entrar un jutge a interrogar-la.

Però no va entrar ningú, a part de dos o tres soldats de marina que duien els baguls i les caixes, els van deixar en un racó i es van retirar sense dir res.

L'oficial vigilava tots els detalls amb la mateixa calma que Milady li havia vist tota l'estona, sense pronunciar tampoc cap paraula i fent-se obeir amb un gest o un toc del xiulet.

S'hauria dit que entre aquell home i els seus subordinats la llengua parlada no existia o havia esdevingut inútil.

Al final Milady no va poder més i va trencar el silenci:

—Per l'amor de Déu, senyor! —va exclamar—. Què vol dir tot això? Aclariu-me els dubtes. Soc valenta davant de tots els perills que preveig i de totes les desgràcies que entenc. On soc, ara, i què soc? Si soc lliure, per què aquests barrots i aquestes portes? Si soc presonera, quin crim he comès?

—Sou a l'habitació que teniu destinada, senyora. He rebut l'ordre d'anar a buscar-vos al mar i d'acompanyar-vos fins a aquest castell: he acomplert l'ordre, em sembla, amb tota la rigidesa del soldat, però també amb tota la cortesia d'un gentilhome. Aquí acaba, almenys per ara, l'encàrrec que havia de dur a terme, la resta correspon a una altra persona.

—I aquesta altra persona, qui és? —va preguntar Milady—. No me'n podeu dir el nom?

En aquell moment es va sentir un gran soroll d'esperons a l'escala. Van passar unes quantes veus que tot seguit es van apagar i el soroll d'un pas aïllat es va acostar a la porta.

—Aquesta persona és aquí, senyora —va dir l'oficial deixant pas i apartant-se en actitud de respecte i de submissió.

La porta es va obrir i va deixar veure un home.

Duia el cap descobert, l'espasa al costat i rebregava un mocador amb els dits.

A Milady li va semblar que reconeixia aquella ombra a l'ombra. Va posar una mà al braç de la butaca i va tirar el cap endavant com si volgués anar a comprovar la certesa.

Aleshores el nouvingut va avançar lentament i, a mesura que avançava i entrava al cercle de claror que projectava el llum, Milady reculava involuntàriament.

I aleshores, quan ja no va tenir cap dubte, va exclamar, estupefacta:

—Vós, germà meu? Sou vós?

—Sí, bella dama! —va respondre lord de Winter amb una salutació mig cortesa, mig irònica—. Jo mateix.

—I aleshores, aquest castell?

—És meu.

—I aquesta habitació?

—És la vostra.

—Voleu dir que soc la vostra presonera?

—Més o menys.

—Però això és un abús de poder!

—Deixem les grans paraules. Seguem i parlem tranquil·lament, com han de fer els germans.

Aleshores, girant-se cap a la porta i veient que el jove oficial esperava les últimes ordres, va dir:

—Està bé, gràcies. Ara deixeu-nos, senyor Felton.

Capítol L

CONVERSA ENTRE GERMANS

Mentre lord de Winter tancava la porta, ajustava un finestró i acostava una cadira a la butaca de la seva cunyada, Milady, pensativa, va dirigir la mirada a les profunditats de les coses possibles i va descobrir-hi tota la trama que no havia pogut entreveure mentre ignorava en quines mans havia caigut. Tenia el seu cunyat per un bon gentilhome, caçador destre, jugador intrèpid, atrevit amb les dones, però d'una força inferior a la seva pel que feia a la intriga. Com havia pogut descobrir que arribava? I com l'havia pogut agafar? Per què la retenia?

Era cert que Athos li havia dit algunes paraules que provaven que la conversa amb el cardenal havia arribat a orelles estrangeres, però Milady no podia admetre que el mosqueter hagués estat capaç d'excavar una contramina tan de pressa i amb tanta audàcia.

Més aviat va témer que les seves operacions precedents a Anglaterra haguessin estat descobertes. Buckingham podia haver endevinat que era ella qui havia tallat els cordons amb els diamants i ara venjar-se d'aquesta petita traïció; però Buckingham era incapaç de cap excés contra una dona, i menys si figurava que aquella dona havia actuat per gelosia.

Aquesta suposició és la que li va semblar més probable: va pensar que es volien venjar del passat i no pas prevenir el futur. Això no obstant, i fos com fos, va celebrar haver caigut entre les mans del seu cunyat, a qui comptava poder manipular fàcilment, més que no entre les d'un enemic directe i intel·ligent.

—Sí, parlem, germà —va dir amb una mena de jovialitat, decidida a obtenir, malgrat tota la dissimulació que lord de Winter pogués aportar a la conversa, els aclariments que necessitava per saber com comportar-se a partir d'aquell moment.

—Així doncs, us heu decidit a tornar a Anglaterra —va dir lord de Winter—, a pesar de la decisió que m'havíeu manifestat tantes vegades a París de no tornar a posar els peus en territori de la Gran Bretanya?

Milady va respondre a la pregunta amb una altra pregunta.

—Abans que res —va dir—, expliqueu-me, si us plau, com m'heu fet vigilar tan severament per saber per endavant no tan sols que arribava, sinó també el dia, l'hora i el port.

Lord de Winter va adoptar la mateixa tàctica que Milady, pensant que, si la seva cunyada la feia servir, devia ser la millor.

—Però digueu-me vós, estimada germana —va continuar—, què heu vingut a fer a Anglaterra?

—He vingut a veure-us —va respondre Milady, sense saber com amb aquesta resposta agreujava les sospites que havia fet néixer en el seu cunyat la carta de

d'Artagnan, i volent únicament captar la simpatia del seu oient amb una mentida.

—Ah, a veure'm? —va dir amb sornegueria lord de Winter.

—Sí, a veure-us. Us sorprèn?

—I, a part de veure'm, no teniu cap altre motiu per venir a Anglaterra?

—No.

—De manera que us heu molestat a travessar la Mànega només per mi?

—Només per vós.

—Carai! Quina tendresa, germana!

—Però que no soc la vostra parenta més propera? —va preguntar Milady en un to d'una ingenuïtat commovedora.

—I també la meva única hereva, oi? —va dir al seu torn lord de Winter, clavant els ulls en els de Milady.

Per més poder que tingués sobre d'ella mateixa, Milady no va poder evitar un estremiment i, com que lord de Winter, en pronunciar aquestes últimes paraules, havia posat la mà sobre el braç de la seva germana, l'estremiment no li va passar desapercbut.

En efecte, era un cop directe i profund. La primera idea que se li va acudir a Milady va ser que Ketty l'havia traït i que la noia havia parlat al baró d'aquella aversió interessada, sobre la qual se li havien escapat comentaris imprudents davant de la cambrera. Va recordar, també, el retret furiós i imprudent que havia fet a d'Artagnan quan havia salvat la vida del seu cunyat.

—No us entenc, Milord —va dir per guanyar temps i fer parlar el seu adversari—. Què voleu dir? Hi ha algun sentit que desconec, amagat sota les vostres paraules?

—Oh, Déu meu, no! —va dir lord de Winter amb una aparent bonhomia—. Teniu ganes de veure'm i veniu a Anglaterra. M'assabento d'aquest desig, o més ben dit l'endevino, i, per tal d'estalviar-vos totes les molèsties d'una arribada nocturna en un port, totes les incomoditats d'un desembarcament, envio un dels meus oficials a rebre-us, poso un cotxe a les seves ordres i us porta aquí en aquest castell, del qual soc governador, on vinc cada dia i on, perquè el nostre doble desig de veure'ns sigui satisfet, us faig preparar una habitació. En què tot això que us dic és més sorprenent que el que m'heu dit vós?

—No, el que em sorprèn és que us hagin avisat que arribava.

—I tanmateix és la cosa més senzilla del món, estimada germana: no heu vist que el capità del vostre vaixell en entrar a la rada havia enviat davant seu una barqueta amb el diari de bord i el registre de la tripulació? Soc comandant del port, em porten aquests papers, hi reconec el vostre nom. El cor em diu el que m'acaben de confirmar les vostres paraules, és a dir per quin motiu us heu exposat als perills d'un mar tan perillós o si més no tan penós en aquest moment, i he enviat el meu cúter a rebre-us. La resta ja la sabeu.

Milady va veure que lord de Winter mentia i això la va acabar d'espantar.

—Germà meu —va continuar—, no era Milord Buckingham que he vist al moll, al vespre, en arribar?

—En persona. Ah, entenc que veure'l us hagi impressionat —va fer lord de Winter—: veniu d'un país on se'n deu parlar molt i sé que els seus preparatius contra França preocupen molt el vostre amic cardenal.

—El meu amic cardenal! —va exclamar Milady, veient que, en aquest punt igual que en l'altre, lord de Winter semblava ben informat.

—Que no és amic vostre? —va reprendre amb despreocupació el baró—. Ah, perdoneu, m'ho pensava, però ja parlarem de Milord el duc més tard, no ens desviem del caire sentimental que havia agafat la conversa: veníeu, dèieu, a veure'm?

—Sí.

—Doncs bé, tal com us he dit estareu servida i ens veurem cada dia.

—Això vol dir que m'he de quedar aquí eternament? —va preguntar Milady amb un cert esglai.

—Us hi trobeu malament, germana? Demaneu el que us falti i m'afanyaré a fer-vos-ho portar.

—No tinc les meves dones, ni el meu servei...

—Tindreu tot el que us calgui, senyora. Digueu-me com us havia parat la casa el vostre primer marit i, tot i que jo no soc sinó el vostre cunyat, miraré de parar-vos-la igual de bé.

—El meu primer marit! —va exclamar Milady mirant lord de Winter amb ulls esverats.

—Sí, el vostre marit francès; no parlo del meu germà. D'altra banda, si no ho recordeu, com que encara és viu li podria escriure perquè em fes arribar tota la informació del cas.

Una suor freda va perlejar el front de Milady.

—Feu broma —va dir amb veu ofegada.

—En faig cara? —va preguntar el baró aixecant-se i fent un pas enrere.

—O bé m'insulteu —va continuar Milady estrenyent amb les mans crispades els braços de la butaca i redreçant-se sobre els canells.

—Insultar-vos, jo! —va dir lord de Winter amb menyspreu—. Realment, senyora, trobeu que és possible?

—Realment, senyor —va dir Milady—, o heu begut massa o heu perdut l'enteniment. Sortiu i envieu-me una dona.

—Les dones són molt indiscretes, germana! No us puc fer jo de cambra? D'aquesta manera els nostres secrets quedarien en família.

—Insolent! —va exclamar Milady, i com moguda per una molla va saltar cap al baró, que l'esperava impassible, però tanmateix amb la mà al pom de l'espasa.

—Eh, eh! —va dir—. Sé que teniu el costum d'assassinar la gent, però jo em defensaré, us aviso, encara que sigui contra vós.

—Oh, teniu raó —va dir Milady—, i em sembla que sou prou covard per posar la mà sobre una dona.

—Potser sí. De totes maneres tindria excusa, la meva no seria la primera mà d'home que es posa damunt vostre, em penso.

I amb un gest lent i acusador el baró va indicar l'espatlla esquerra de Milady i gairebé la va tocar amb el dit.

Milady va proferir un rugit sord i va recular fins al racó de l'estança, com una pantera que agafa embranzida per saltar.

—Oh, rugiu tant com vulgueu —va exclamar lord de Winter—, però no proveu de mossegar, perquè us aviso que la cosa acabaria perjudicant-vos: aquí no hi ha procuradors que arreglin les successions per endavant, ni hi ha cap cavaller errant que pugui venir a buscar-me brega per la bella dama que tinc presonera; però en canvi tinc jutges que disposaran d'una dona prou descarada per anar a introduir-se, bígama, al llit de lord de Winter, el meu germà gran, i aquests jutges, us aviso, us enviaran a un botxí que us deixarà totes dues espatlles iguals.

Els ulls de Milady llançaven uns dards tan esmolats que, per més que ell fos un home armat, davant d'una dona desarmada, va sentir com el fred de la por li penetrava fins a l'ànima. Tot i així va continuar, però amb un furor creixent:

—Sí, és clar, després d'haver heretat del meu germà, us hauria agradat heretar de mi. Però sapigueu per endavant que podeu matar-me o fer-me matar, que jo he pres les meves precaucions: ni un penic meu no passarà a les vostres mans. No sou prou rica, ja, vós que posseïu gairebé un milió, i no us podríeu aturar en el vostre pendent fatal, si no féssiu el mal pel plaer infinit i suprem de fer-lo? Oh, ja us ho dic jo, que si no fos que la memòria del meu germà m'és sagrada, aniríeu a podrir-vos en un calabós de l'Estat o a satisfer a Tyburn la curiositat dels mariners. Jo callaré, però vós suporteu tranquil·lament la vostra captivitat. D'aquí a quinze o vint dies marxo cap a La Rochelle amb l'exèrcit, però, el dia abans d'anar-me'n, us vindrà a recollir un vaixell, que vull veure salpar, per dur-vos a les nostres colònies del sud. I no patiu, us posaré un company que us farà volar el cap al primer intent que feu de tornar a Anglaterra o al continent.

Milady escoltava amb una atenció que li dilatava els ulls encesos.

—Sí, però de moment —va continuar lord de Winter— us quedeu en aquest castell: les parets són gruixudes, les portes són fortes, els barrots són sòlids, i a més la vostra finestra dona a plom sobre el mar: els meus homes, que em són fidels en la vida i en la mort, fan guàrdia al voltant d'aquesta habitació i vigilen tots els passatges que duen al pati; a més, si arribéssiu al pati, encara hauríeu de franquejar tres reixes. L'ordre és clara: un pas, un gest, una paraula que faci pensar en una evasió, i obren foc contra vós. Si us maten, la justícia anglesa m'estarà, espero, agraïda d'haver-li estalviat feina. Ah, les vostres faccions recuperen la calma, la vostra cara retroba l'aplom: quinze dies, vint dies, us dieu, bah!, d'aquí a allà tinc l'esperit inventiu i

segur que tindrà alguna idea; tinc l'esperit infernal i trobaré alguna víctima. D'aquí a quinze dies, us dieu, seré fora d'aquí. Doncs proveu-ho.

Milady, en veure's descoberta, es va clavar les ungles a la carn per dominar qualsevol moviment que pogués donar algun significat que no fos l'angoixa a la seva fesomia.

Lord de Winter va continuar:

—Ja heu vist i per tant ja coneixeu l'oficial que té el comandament en la meua absència: com que us conec i sé que no heu vingut de Portsmouth fins aquí sense haver intentat de fer-lo parlar, heu pogut veure que sap complir una ordre. Què me'n dieu? Una estàtua de marbre hauria estat més impassible i més muda? Heu provat el vostre poder de seducció sobre molts homes i, malauradament, sempre heu tingut èxit; però proveu-ho amb aquest i, si ho aconsegiu, us declaro el dimoni en persona.

Va anar fins a la porta i la va obrir bruscament.

—Que avisin el senyor Felton —va dir—. Espereu un moment, que us hi vull recomanar.

Entre els dos personatges es va fer un silenci estrany, durant el qual es va sentir com s'acostava un pas lent i regular. No va trigar a dibuixar-se, en l'ombra del corredor, una forma humana, i el jove tinent que ja coneixem es va aturar al pas de la porta, esperant les ordres del baró.

—Entreu, estimat John —va dir lord de Winter—, entreu i tanqueu la porta.

El jove oficial va entrar.

—Ara —va dir el baró—, mireu aquesta dona. És jove, és bonica, té totes les seduccions de la terra. Doncs bé!, és un monstre que, a vint-i-cinc anys, és culpable de tants crims com en podríeu llegir en tot un any als arxius dels tribunals; la seva veu disposa en favor seu, la seva bellesa serveix d'esquer a les víctimes, i fins i tot paga amb el cos el que ha promès, en això se li ha de fer justícia; mirarà de seduir-vos, potser fins i tot intentarà matar-vos. Us vaig treure de la misèria, Felton, us vaig fer nomenar tinent, us vaig salvar la vida un cop, vós sabeu quan; per a vós soc no tan sols un protector, sinó també un amic, no tan sols un benefactor, sinó també un pare. Aquesta dona ha tornat a Anglaterra per conspirar contra la meua vida; ara tinc aquesta serp entre les mans i us faig cridar i us dic: amic Felton, John, fill meu, protegeix-me i sobretot protegeix-te d'aquesta dona; jura per la teua salvació que la custodiaràs fins que rebi el càstig que es mereix. John Felton, em poso a les teves mans; John Felton, crec en la teua lleialtat.

—Milord —va dir el jove oficial carregant la seva mirada pura de tot l'odi que va poder trobar al seu cor—, Milord, us juro que es farà tal com desitgeu.

Milady va rebre aquella mirada com una víctima resignada: era impossible de veure una expressió més submissa i més dolça que la que regnava en aquell moment al seu bell rostre. Lord de Winter amb prou feines va reconèixer la tigressa que feia un moment es disposava a combatre.

—No ha de sortir mai d'aquesta habitació, em sentiu, John —va continuar el baró —; no tindrà correspondència amb ningú, no parlarà sinó amb vós, si és que en algun moment us sembla bé de fer-li l'honor d'adreçar-li la paraula.

—Sí, Milord, ho he jurat.

—I ara, senyora, mireu de fer les paus amb Déu, perquè us jutgen els homes.

Milady va deixar caure el cap com si se sentís esclafada per aquest judici. Lord de Winter va sortir fent un gest a Felton, que va sortir darrere seu i va tancar la porta.

Un instant després se sentia al corredor el pas pesant d'un soldat de la marina que feia de sentinella, amb la destal a la cintura i el mosquetó a la mà.

Milady es va quedar uns quants minuts en la mateixa posició, perquè va pensar que potser l'observaven pel forat del pany. Després lentament va redreçar el cap, que havia recuperat una expressió formidable d'amenaça i desafiament, va córrer a escoltar a la porta, va mirar per la finestra i, finalment, es va enterrar de nou a la gran butaca per pensar.

Capítol LI

OFICIAL

Mentrestant el cardenal esperava notícies d'Anglaterra, però no n'arribava cap que no fos irritant i amenaçadora.

Per més que La Rochelle estigués assetjada, per més segur que pogués semblar l'èxit, gràcies a les precaucions adoptades i sobretot al dic que no deixava entrar cap barca a la ciutat, el bloqueig tanmateix encara podia durar molt de temps, i era una gran vergonya per als exèrcits del rei i una gran contrarietat per al cardenal, que ja no s'havia d'ocupar, és cert, d'enemistar Lluís XIII amb Anna d'Àustria, això ja estava fet, sinó que havia de reconciliar el senyor de Bassompierre amb el duc d'Angulema, amb qui estava barallat.

Quant al germà del rei, que havia començat el setge, deixava al cardenal la responsabilitat d'acabar-lo.

La ciutat, malgrat la increïble perseverança del seu batlle, havia intentat una mena de motí per rendir-se; el batlle havia fet penjar els avalotadors. Aquesta execució va calmar els més tossuts, que aleshores van decidir deixar-se morir de gana. Aquesta mort els semblava més lenta i menys segura que el traspàs per estrangulació.

Per la seva banda, els assetjants de tant en tant agafaven missatgers que els de La Rochelle enviaven a Buckingham o espies que Buckingham enviava a La Rochelle. Tant en un cas com en l'altre, el procés era ràpid. El cardenal deia una sola paraula: Penjat! Es convidava el rei a venir a veure l'execució. El rei hi anava indolentment i s'asseia en un bon lloc per veure tots els detalls de l'operació: això sempre el distreia una mica i feia que es prengués el setge amb paciència, però igualment s'avorria molt i a tota hora parlava de tornar a París; de manera que, si no hagués estat pels missatgers i els espies, Sa Eminència, a pesar de tota la seva imaginació, ho hauria tingut difícil.

Tot i així, el temps passava i els de La Rochelle no es rendien: l'últim espia que havien agafat duia una carta. La carta deia a Buckingham que la ciutat estava a les últimes; però en comptes d'afegir: «Si el vostre auxili no arriba abans de quinze dies, ens haurem de rendir», afegia simplement: «Si el vostre auxili no arriba abans de quinze dies, quan arribi ens trobarà a tots morts.»

L'única esperança dels de La Rochelle, doncs, era Buckingham. Buckingham era el seu Messies. Era evident que si un dia s'assabentaven, d'alguna manera, que ja no podien comptar amb Buckingham, amb l'esperança també perdrien el valor.

Per això el cardenal esperava amb molta impaciència les notícies d'Anglaterra que havien d'anunciar que Buckingham no vindria.

La qüestió de prendre la ciutat per la força, que s'havia discutit sovint al consell del rei, sempre havia estat descartada. D'entrada La Rochelle semblava inexpugnable,

i a més el cardenal, per molt que digués, sabia perfectament que l'horror de la sang vessada en aquell combat, on havien de lluitar francesos contra francesos, faria retrocedir la política seixanta anys enrere, i el cardenal, en aquella època, era el que actualment s'anomena un home de progrés. En efecte, el saqueig de La Rochelle i l'assassinat de tres o quatre mil hugonots que hi haguessin mort recordava massa, el 1628, la matança de sant Bartomeu, el 1572, i, a més de tot això, aquest procediment extrem, que al rei, bon catòlic, no li repugnava gens, sempre acabava topant amb l'argument dels generals del setge: La Rochelle era inexpugnable per cap mitjà que no fos la fam.

El cardenal no podia treure's del cap el temor que li produïa la seva terrible emissària, perquè ell també s'havia adonat de les estranyes dimensions d'aquella dona, ara serp, ara lleó. L'havia traït? Era morta? En tot cas la coneixia prou per saber que, tant si estava amb ell com contra ell, amiga o enemiga, no s'estava quieta si no era a causa de grans impediments. I això és el que no podia saber.

D'altra banda, comptava amb Milady, i amb raó: havia endevinat que en el passat d'aquella dona hi havia coses terribles que només podia amagar la seva capa vermella, i sentia que, per una causa o per una altra, aquella dona li seria fidel perquè només en ell podia trobar una protecció superior al perill que l'amenaçava.

Va decidir, doncs, de fer la guerra tot sol i de no esperar cap èxit de fora sinó com qui espera un feliç atzar. Va continuar construint el famós dic que havia d'afamar La Rochelle; mentrestant, observant aquella pobra ciutat que contenia tanta misèria profunda i tantes virtuts heroïques, i recordant el lema de Lluís XI, que era el seu predecessor polític, de la mateixa manera que ell era el predecessor de Robespierre, va murmurar aquella màxima del company de Tristan: «Dividir per regnar.»

Enric IV, quan assetjava París, feia llançar per sobre les muralles pa i altres queviures. El cardenal va fer llançar escrits que explicaven a la gent de La Rochelle com n'era d'injust, d'egoista i de bàrbar el comportament dels seus caps, perquè els caps tenien blat en abundància i no el compartien; adoptaven la màxima, perquè ells també tenien màximes, que tant era que les dones, les criatures i els vells es morissin, mentre els homes que havien de defensar les muralles es mantinguessin forts i en forma. Fins aleshores aquesta màxima, bé per fidelitat, bé per impotència per reaccionar-hi en contra, sense haver estat generalment adoptada havia passat tanmateix de la teoria a la pràctica; però els escrits van venir a alterar la situació. Els escrits recordaven als homes que aquelles criatures, aquelles dones i aquells vells que es deixaven morir eren els seus fills, les seves mullers i els seus pares; que seria més just que tothom es reduís a la misèria comuna, per tal que la mateixa condició fes prendre resolucions unànimes.

Els escrits van fer tot l'efecte que en podia esperar la persona que els havia ideat, perquè van determinar un gran nombre d'habitants a obrir negociacions particulars amb l'exèrcit reial.

Però en el moment que el cardenal ja veia fructificar el seu mètode i es felicitava d'haver-lo posat en pràctica, un habitant de La Rochelle que havia pogut passar a través de les línies reials, ves a saber com, de tant com vigilaven Bassompierre, Schomberg i el duc d'Angulema, vigilats al seu torn pel cardenal, un habitant de La Rochelle, dèiem, va entrar a la ciutat procedent de Portsmouth dient que havia vist una flota magnífica a punt per salpar abans de vuit dies. A més, Buckingham anunciava al batlle que finalment la gran lliga contra França aviat s'anunciaria i que el regne seria envaït simultàniament pels exèrcits anglès, imperial i espanyol. Aquesta carta va ser llegida públicament a totes les places, se'n van clavar còpies a les cantonades, i els mateixos que havien començat a obrir negociacions les van interrompre, decidits a esperar aquest suport tan pomposament anunciat.

Aquesta circumstància inesperada va fer tornar Richelieu a les seves primeres inquietuds i el va forçar, malgrat ell, a tornar a dirigir els ulls cap a l'altra banda del mar.

Mentrestant, lliure de les inquietuds del seu únic i autèntic cabdill, l'exèrcit reial vivia alegrement. Al campament no hi faltava menjar, ni tampoc hi faltaven diners. Tots els cossos rivalitzaven en audàcia i tabola. Agafar espies i penjar-los, fer sortides atrevides al dic o pel mar, imaginar bogeries i executar-les fredament eren els entreteniments que feien que l'exèrcit trobés curts aquells dies tan llargs, no solament per als assetjats de La Rochelle, minats per la gana i l'ansietat, sinó també per al cardenal, que els bloquejava amb tanta insistència.

De vegades, quan el cardenal, sempre a cavall com l'últim gendarme de l'exèrcit, passejava la mirada pensativa per les construccions, tan lentes pel seu gust, que elevaven per ordre seva els enginyers que feia venir de tots els racons del regne de França, si trobava un mosqueter de la companyia del senyor de Tréville, s'hi acostava, el mirava atentament i, quan no el reconeixia com un dels nostres quatre companys, deixava anar cap a una altra banda la seva mirada profunda i el seu vast pensament.

Un dia que, minat per un avorriment mortal, sense esperança en les negociacions amb la ciutat i sense notícies d'Anglaterra, havia sortit sense cap objectiu que no fos el de sortir, acompanyat únicament per Cahusac i La Houdinière, vorejant les platges i barrejant la immensitat dels seus somnis amb la immensitat de l'oceà, va arribar amb el cavall al pas fins a un turó des de dalt del qual va veure, darrere unes bardisses, ajaguts a la sorra sota un d'aquells raigs de sol tan rars en aquella època de l'any, set homes envoltats d'ampolles buides. Quatre d'aquells homes eren els nostres mosqueters, que es disposaven a escoltar la lectura d'una carta que un d'ells acabava de rebre. La missiva era tan important que havia fet que abandonessin sobre un tambor la baralla de cartes i els daus.

Els altres tres estaven ocupats destapant una enorme damajoana de vi de Cotlliure. Eren els lacais d'aquells senyors.

El cardenal, ja ho hem dit, estava de mala lluna i, quan estava en aquest estat, no hi havia res que augmentés tant el seu mal humor com l'alegria dels altres. A més, tenia una obsessió estranya, i era que sempre es pensava que les causes de la seva tristesa excitaven l'alegria dels altres. Va fer un senyal a La Houdinière i a Cahusac perquè s'aturessin, va descavalcar i es va acostar als riallers sospitosos amb l'esperança que amb l'ajut de la sorra, que ofegava els seus passos, i de les bardisses, que el dissimulaven, podria sentir alguna paraula d'aquella conversa que li semblava tan interessant. Quan ja era únicament a deu passes de la bardissa, va reconèixer l'accent gascó de d'Artagnan i, com que ja sabia que aquells homes eren mosqueters, va estar segur que els altres tres eren els que anomenaven els inseparables, és a dir Athos, Porthos i Aramis.

Podem suposar com aquest descobriment va fer créixer el seu desig de sentir la conversa. Els seus ulls van agafar una expressió estranya i amb pas de tigre va avançar cap a la bardissa; però quan encara no havia pogut captar sinó alguna síl·laba vaga i sense sentit, un crit sonor i breu el va fer estremir i va cridar l'atenció dels mosqueters.

—Oficial! —va cridar Grimaud.

—Heu parlat, em sembla, brivall —va dir Athos redreçant-se sobre un colze i subjugant Grimaud amb ulls de foc.

De manera que Grimaud no va pronunciar cap més paraula i es va limitar a estirar un dit indicador cap a la bardissa per denunciar, amb aquest gest, el cardenal i la seva escorta.

Amb un bot els quatre mosqueters van estar drets i van saludar amb respecte.

El cardenal semblava furiós.

—Sembla que els senyors mosqueters tenen vigilància! —va dir—. És per si els anglesos venen per terra, o és que es consideren oficials superiors?

—Monsenyor —va respondre Athos, perquè en l'esglai general era l'únic que havia conservat la calma i la sang freda de gran senyor, que no l'abandonaven mai—, monsenyor, els mosqueters, quan no estan de servei, o tenen el servei fet, beuen i juguen a daus i són oficials molt superiors per als seus lacais.

—Lacais! —va remugar el cardenal—. Uns lacais que tenen l'ordre d'avisar els seus amos quan passa algú no són lacais, són sentinelles.

—Sa Eminència veu, però, que si no haguéssim pres aquesta precaució estàvem exposats a deixar-lo passar sense presentar-li els nostres respectes ni expressar-li el nostre agraïment per la gràcia que ens ha fet de reunir-nos. D'Artagnan —va continuar Athos—, vós que fa una estona demanàveu l'ocasió d'expressar la vostra gratitud a monsenyor, aquí la teniu, aprofiteu-la.

Aquestes paraules van ser pronunciades amb la flegma impertorbable que distingia Athos en els moments de perill i l'exagerada urbanitat que feia que, en certs moments, fos un rei més majestuós que els reis de naixença.

D'Artagnan es va acostar i va balbucejar unes quantes paraules d'agraïment, que de seguida van expirar sota la mirada fosca del cardenal.

—Tant és, senyors —va continuar el cardenal sense deixar que l'incident que Athos havia introduït el desviés de la seva primera intenció—, tant és: no m'agrada que uns simples soldats, només perquè tenen l'avantatge de servir en un cos privilegiat, facin els grans senyors, i la disciplina és la mateixa per a tothom.

Athos va deixar que el cardenal acabés tota la frase i, inclinant-se en senyal d'assentiment, va replicar:

—La disciplina, monsenyor, no l'hem oblidat en cap cas, espero. No estem de servei i ens ha semblat que, no estant de servei, podríem disposar del nostre temps com ens convingués. Si tenim la sort que Sa Eminència ens vol donar alguna ordre especial, estarem encantats d'obeir-la. Com monsenyor pot veure —va continuar Athos arrufant les celles, perquè aquella mena d'interrogatori el començava a impacientar—, per estar a punt per a qualsevol alerta hem sortit amb les nostres armes.

I va assenyalar els quatre mosquetons disposats com una garba al costat del tambor sobre el qual hi havia la baralla de cartes i els daus.

—Vostra Eminència pot estar segur que hauríem corregut a rebre'l si haguéssim pogut suposar que venia cap a nosaltres en tan exigua companyia.

El cardenal es mossegava el bigoti i una mica els llavis.

—Sabeu què sembleu, sempre junts, com en aquest moment, armats com aneu i guardats pels vostres lacais? —va dir el cardenal—. Sembleu quatre conspiradors.

—Oh, això, monsenyor, és cert —va dir Athos—, i conspirem, com Vostra Eminència va poder veure l'altre dia, però únicament contra els de La Rochelle.

—Ah, senyors polítics! —va replicar el cardenal arrufant també les celles—. Als vostres cervells potser trobaríem el secret de moltes coses que ignorem, si poguéssim llegir-hi com vosaltres llegíeu aquesta carta que heu amagat quan m'heu vist venir.

La vermellor va envair la cara d'Athos, que va fer un pas cap a Sa Eminència.

—Sembla que sospiteu realment de nosaltres, monsenyor, i que ens sotmeteu a un autèntic interrogatori. Si és així, que Vostra Eminència tingui l'amabilitat d'explicar-se i almenys sabrem què hem de pensar.

—I encara que fos un interrogatori —va replicar el cardenal—, d'altres s'hi han trobat sotmesos, senyor Athos, i hi han respost.

—Per això, monsenyor, he dit a Vostra Eminència que només calia que preguntés i que respondríem de molt bon grat.

—Què era aquesta carta que anàveu a llegir, senyor Aramis, i que heu amagat?

—La carta d'una dona, monsenyor.

—Oh, ja ho entenc —va dir el cardenal—, s'ha de ser discret amb aquesta mena de cartes, però es poden ensenyar al confessor i, com sabeu, jo he rebut els ordres.

—Monsenyor —va dir Athos amb una calma tant més terrible perquè amb aquesta resposta s'hi jugava el coll—, la carta és d'una dona, però no la firma ni

Marion de Lorme ni la senyora d'Aiguillon.

El cardenal es va posar blanc com un mort i un llampec ferotge li va sortir dels ulls. Es va girar com si anés a donar una ordre a Cahusac i a La Houdinière. Athos va veure el moviment i va fer un pas cap als mosquetons, en els quals els tres amics tenien els ulls clavats, com homes mal disposats a deixar-se agafar. El cardenal era el tercer de tres; els mosqueters, comptant els lacais, eren set: va considerar que la pugna encara era més desigual pel fet que Athos i els seus companys realment conspiraven i, amb una d'aquelles reaccions ràpides que sempre tenia a disposició, va fondre tota la seva ira en un somriure.

—Bé, bé! —va dir—. Sou joves valents, orgullosos al sol i fidels en la foscor. No és cap mal vetllar per un mateix quan es vetlla tan bé pels altres, no he oblidat la nit que em vau servir d'escorta per anar al Colombier-Rouge, senyors. Si hi hagués algun perill a témer pel camí que faig ara, us demanaria que m'acompanyéssiu, però com que no n'hi ha, quedeu-vos on sou, acabeu les ampolles, la partida i la carta. Adeu-siau, senyors.

I va muntar de nou sobre el cavall, que Cahusac li havia acostat, va saludar amb la mà i es va allunyar.

Els quatre joves, drets i immòbils, el van seguir amb els ulls sense dir ni una paraula fins que no va haver desaparegut.

Aleshores es van mirar.

Tots feien cara de consternació, perquè malgrat l'adeu amical de Sa Eminència, eren conscients que el cardenal se n'havia anat mort de ràbia.

Athos era l'únic que somreia, amb un somriure ple de força i desdeny. Quan el cardenal ja no els podia sentir ni veure, Porthos, amb ganes de fer recaure el seu mal humor en algú, va dir:

—Aquest Grimaud ens ha avisat ben tard!

Grimaud va voler respondre per excusar-se. Athos va alçar el dit i Grimaud va callar.

—Hauríeu donat la carta, Aramis? —va preguntar d'Artagnan.

—Jo —va dir Aramis amb la seva veu més aflautada— estava ben decidit: si hagués exigit que li lliuréssim la carta, li hauria presentat la carta amb una mà i amb l'altra l'hauria enfilat amb l'espasa.

—Ja m'ho he pensat —va dir Athos—; per això m'he posat entre vós i ell. Aquest home és molt imprudent de parlar així a altres homes. Es diria que sempre ha tractat només amb dones i criatures.

—Estimat Athos —va dir d'Artagnan—, us admiro, però tanmateix aquesta vegada no teníem raó, ben mirat.

—Com que no teníem raó! —va repetir Athos—. De qui és aquest aire que respirem? De qui, l'oceà sobre el qual vaguen les nostres mirades? De qui, la sorra damunt la qual jèiem? De qui, la carta de la vostra estimada? És del cardenal? Pel meu honor, aquest home es pensa que tot el món és seu. Éreu aquí palplantat,

balbucejant, estupefacte, anorreat; s'hauria dit que teníeu la Bastilla al davant i que la gegantina Medusa us convertia en pedra. Però, a veure, estar enamorat és conspirar? Esteu enamorat d'una dona que el cardenal va fer tancar, la voleu treure de les mans del cardenal; jugueu una partida contra Sa Eminència i aquesta carta és el vostre joc; per què hauríeu de mostrar el vostre joc al vostre adversari? No es fa, això. Que l'endevini, carai! Nosaltres bé endevinem el seu!

—De fet —va dir d'Artagnan—, això que dieu és ben cert, Athos.

—En aquest cas, no parlem més del que acaba de passar i que Aramis repregui la carta de la seva cosina allà on el senyor cardenal l'ha interromput.

Aramis es va treure la carta de la butxaca, els tres amics s'hi van acostar i els tres lacais es van tornar a agrupar al voltant de la damajoana.

—Només n'havíeu llegit una ratlla o dues —va dir d'Artagnan—, o sigui que val més que torneu a començar pel principi.

—Molt bé —va dir Aramis.

«Estimat cosí, em sembla que em decidiré a anar a Béthune, on la meva germana ha fet entrar la nostra petita cambrera al convent de les Carmelites. La pobra noia s'hi ha resignat, sap que no pot viure enlloc més sense posar en perill la salvació de la seva ànima. Això no obstant, si els nostres assumptes familiars se solucionen tal com desitgem, em sembla que correrà el risc de damnar-se i tornarà a prop dels qui enyora, sobretot ara que sap que encara pensen en ella. Entretant, no és infeliç: tot el que voldria és una carta del seu pretendent. Sé de sobres que aquesta mena de coses costen de fer passar pel torn però, al capdavall, ja us he donat proves, estimat cosí, de la meva habilitat i també sabré fer aquest encàrrec. La meva germana us agraeix el vostre amable i etern record. Va passar un moment de gran inquietud, però ara finalment ja està una mica més tranquil·la, després d'haver enviat un emissari per tal d'evitar imprevistos.

Adeu, estimat cosí, doneu-nos notícies vostres tan sovint com pugueu, és a dir cada vegada que us sembli que ho podeu fer amb seguretat. Afectuosament,

MARIE MICHON»

—Oh, tot el que us dec, Aramis! —va exclamar d'Artagnan—. Estimada Constance! Finalment en tinc notícies. És viva i està segura en un convent, és a Béthune! On situeu Béthune, Athos?

—A les fronteres de l'Artois amb Flandes. Quan s'aixequi el setge, podrem anar a fer-hi una volta.

—I no haurem d'esperar gaire, sembla —va dir Porthos—, perquè aquest matí han penjat un espia que ha declarat que a La Rochelle s'estan menjant el cuir de les sabates. Suposant que després de menjar-se el cuir es mengin les soles, no veig què els quedarà després, fora que no es mengin els uns als altres.

—Pobres ximplets! —va dir Athos buidant un got d'excel·lent vi de Bordeus, que, tot i que en aquella època no tenia la reputació que té ara, la mereixia igual—. Pobres ximplets! Com si la religió catòlica no fos la més avantatjosa i agradable de les religions! Tant li fa —va continuar després de fer petar la llengua contra el paladar—, són gent valenta. Però què diantre feu, Aramis? —va continuar Athos—. Us gardeu la carta a la butxaca?

—Sí —va dir d'Artagnan—, Athos té raó, s'ha de cremar. I tot i així qui sap si el cardenal no té algun secret per interrogar les cendres.

—Segur que en té un —va dir Athos.

—Doncs què en voleu fer, de la carta? —va preguntar Porthos.

—Veniu, Grimaud —va dir Athos.

Grimaud es va aixecar i va obeir.

—Per castigar-vos d'haver parlat sense permís, amic meu, us menjareu aquest tros de paper, i després, per recompensar-vos del servei que ens heu fet, us beureu aquest got de vi. Aquí teniu la carta, primer, mastegueu amb energia.

Grimaud va somriure i, amb els ulls clavats en el got que Athos acabava d'omplir fins a dalt de tot, va rosegat el paper i se'l va empassar.

—Molt bé, senyor Grimaud! —va dir Athos—. I ara teniu això, i us dispenso de donar les gràcies.

Grimaud es va empassar silenciosament el got de vi de Bordeus, però els ulls alçats al cel parlaven, durant tota l'estona que va durar aquesta agradable ocupació, un llenguatge que, tot i ser mut, no era pas menys expressiu.

—I ara —va dir Athos—, llevat que el senyor cardenal tingui l'enginyosa idea d'obrir la panxa de Grimaud, em sembla que podem estar poc o molt tranquils.

Mentrestant Sa Eminència continuava la seva passejada melangiosa murmurant entre dents:

—És evident que aquests quatre homes han de ser meus.

Capítol LII

PRIMER DIA DE CAPTIVITAT

Tornem a Milady, que una mirada a les costes de França ens havia fet perdre de vista un moment.

La retrobarem en la posició desesperada en què l'havíem deixat, sumida en negres reflexions, negre infern a la porta del qual gairebé ha deixat tota esperança: perquè per primera vegada dubta, per primera vegada tem.

La sort l'ha abandonat dues vegades, dues vegades ha estat descoberta i traïda, i totes dues vegades s'ha estavellat contra el geni fatal que sens dubte el Senyor ha enviat a combatre-la: d'Artagnan l'ha vençut, a ella, l'invencible poder del mal.

L'ha enganyat en el seu amor, l'ha humiliat en el seu orgull, l'ha frustrat en la seva ambició, i ara a més la perd en la seva fortuna, la fereix en la seva llibertat, i fins i tot n'amenaça la vida. Molt més, ha aixecat una punta de la seva màscara, aquesta ègida que la cobreix i la fa tan forta.

D'Artagnan va apartar de Buckingham, que ella odia, com odia tot el que ha estimat, la tempesta amb la qual Richelieu l'amenaçava en la persona de la reina. D'Artagnan es va fer passar per de Wardes, pel qual ella tenia fantasies de tigressa, indomables com les de les dones que tenen aquest caràcter. D'Artagnan coneix el terrible secret que ella va jurar que no coneixeria ningú sense morir. Finalment, en el moment que acaba d'obtenir una carta blanca amb l'ajuda de la qual es podrà venjar del seu enemic, li arrenquen la carta blanca de les mans, i és d'Artagnan qui la té presonera i qui l'enviarà en algun immund Botany-Bay, en algun Tyburn infame de l'oceà Índic.

Perquè tot això sens dubte li ve de d'Artagnan; de qui vindrien tantes vergonyes juntes damunt seu, sinó d'ell? És l'únic que ha pogut transmetre a lord de Winter tots aquests secrets terribles que ha anat descobrint un darrere l'altre per una mena de fatalitat. Coneix el seu cunyat, li deu haver escrit.

Quant d'odi que destil·la! Allà, immòbil, amb els ulls ardents clavats en l'habitació deserta, com els esclats dels rugits sords que de tant en tant se li escapen del fons del pit amb la respiració acompanyen bé el soroll del mar que puja, ronca, bruela i ve a rompre, com un desesper etern i impotent, contra les roques damunt les quals està construït aquest castell llòbrec i orgullós! Com, a la llur dels esclats que la seva ira tempestuosa fa brillar en el seu esperit, ordeix contra la senyora Bonacieux, contra Buckingham, i sobretot contra d'Artagnan, magnífics projectes de venjança, perduts en les llunyanies del futur!

Sí, però per venjar-se cal ser lliure, i per ser lliure, quan s'és presoner, cal foradar una paret, descalçar barrots, excavar el terra; tot empreses que pot dur a terme un home pacient i fort, però davant de les quals fracassen les irritacions febrils d'una

dona. D'altra banda, per fer tot això es necessita temps, mesos, anys, i ella... ella té deu o dotze dies, pel que li ha dit lord de Winter, el seu carceller fraternal i terrible.

I això no obstant, si fos un home ho intentaria, i potser ho aconseguiria: per què, doncs, el cel s'ha equivocat tant, posant una ànima viril en aquest cos fràgil i delicat!

Això fa que els primers moments de captivitat siguin terribles: unes quantes convulsions de ràbia que no ha pogut vèncer han pagat el deute de la debilitat femenina a la natura. Però de mica en mica ha superat els esclats d'ira forassenyada, els estremiments nerviosos que li agitaven el cos han desaparegut i ara s'ha replegat sobre ella mateixa com una serp cansada que descansa.

—Vinga, vinga, estava boja d'enfilar-me així —va dir clavant els ulls en el mirall, que reflectia una mirada ardent amb la qual semblava interrogar-se—. Res de violència, la violència és una prova de feblesa. A més no he aconseguit mai res per aquest mitjà: potser, si utilitzés la força contra dones, tindria la sort de trobar-les encara més febles que jo, i per consegüent les podria vèncer; però és contra homes que lluito i per ells no soc sinó una dona. Llitem com una dona, la meva força rau en la meva feblesa.

Aleshores, com per comprovar els canvis que podia imposar a la seva fesomia, tan expressiva i tan mòbil, li va fer adoptar alhora totes les expressions, des de la de còlera que li crispava les faccions, fins a la del més dolç, més afectuós i més seductor somriure. Després els seus cabells, sota les seves mans sàvies, van agafar les ondulacions que li va semblar que podien servir millor els encants del seu rostre. Finalment va murmurar, satisfeta d'ella mateixa:

—Vinga, no hi ha res perdut. Encara soc bonica.

Eren aproximadament les vuit del vespre. Milady va veure un llit. Va pensar que unes quantes hores de repòs li refrescarien no tan sols el cap i les idees, sinó també la pell. Això no obstant, abans de posar-se al llit, se li va acudir una altra idea. Havia sentit a parlar de sopar. Ja feia una hora que era en aquella habitació, no podien trigar a portar-li el menjar. La presonera no va voler perdre temps i va decidir de fer, ja aquell mateix vespre, alguna temptativa per sondejar el terreny estudiant el caràcter de la gent que l'havia de vigilar.

Sota la porta va aparèixer un llum; aquest llum anunciava el retorn dels carcellers. Milady, que s'havia aixecat, va córrer a seure a la butaca, amb el cap tirat enrere, els bells cabells deslligats en desordre, el coll mig descobert sota les puntes arrugades, una mà sobre el cor i l'altra penjant.

Van obrir els forrellats, els golfos de la porta van grinyolar, a l'habitació es van sentir passos, que es van acostar.

—Poseu aquesta taula aquí —va dir una veu que la presonera va reconèixer com la de Felton.

L'ordre va ser executada.

—Porteu canelobres i feu rellevar el sentinella —va continuar Felton.

Aquesta doble ordre que el jove tinent va donar als mateixos individus va mostrar a Milady que els seus servidors eren els mateixos homes que els seus guàrdies, és a dir, soldats.

Les ordres de Felton, d'altra banda, eren executades amb una silenciosa rapidesa que donava una idea del bon estat en el qual mantenia la disciplina.

Finalment, Felton, que encara no havia mirat Milady, es va girar cap a ella.

—Ah —va dir—, dorm, molt bé: quan es desperti soparà.

I va fer uns quants passos cap a la sortida.

—No, senyor tinent —va dir un soldat menys estoic que el seu cap i que s'havia acostat a Milady—, aquesta dona no dorm.

—Com que no dorm? —va dir Felton—. Doncs què fa?

—Està sense sentits. Té la cara molt pàl·lida i per més que escolti no la sento respirar.

—Teniu raó —va dir Felton després de mirar Milady des d'allà on es trobava, sense fer ni un pas per acostar-s'hi—, aneu a avisar lord de Winter que la seva presonera s'ha desmaiada, perquè aquest cas no estava previst i no sé què he de fer.

El soldat va sortir per obeir les ordres del seu oficial. Felton es va asseure en una butaca que per casualitat es trobava a prop de la porta i va esperar sense dir ni una paraula, sense fer cap gest. Milady posseïa el gran art, tan estudiat per les dones, de veure-hi a través de les llargues pestanyes sense haver d'obrir les parpelles: va distingir Felton d'esquena i va continuar mirant-lo ben bé uns deu minuts, i durant aquests deu minuts l'impassible guardià no es va girar ni una vegada.

Aleshores va pensar que lord de Winter vindria i, amb la seva presència, donaria noves forces al seu carceller: havia perdut la primera prova. Ho va acceptar com una dona que compta amb els seus recursos i va alçar el cap, va obrir els ulls i va sospirar feblement.

El sospir va fer girar finalment Felton.

—Ah, ja esteu desperta, senyora! —va dir—. Així ja no hi faig res, aquí! Si necessiteu alguna cosa, aviseu.

—Oh, Déu meu, Déu meu! Com he patit! —va murmurar Milady amb aquella veu harmoniosa que, com la de les fetilleres antigues, encisava tots els qui volia perdre.

I, redreçant-se a la butaca, va agafar una posició encara més graciosa i més abandonada que la que tenia anteriorment.

Felton es va aixecar.

—Us serviran així tres cops al dia, senyora —va dir—: al matí a les nou, al migdia a la una, i al vespre a les vuit. Si no us va bé, podeu indicar quines hores us van millor que aquestes que jo us proposo i, en aquest punt, ens adaptarem als vostres desitjos.

—Però sempre hauré d'estar sola en aquesta habitació gran i trista? —va preguntar Milady.

—Hem avisat una dona dels voltants. Demà serà al castell i vindrà tantes vegades com desitgeu la seva presència.

—Us ho agraeixo, senyor —va respondre humilment la presonera.

Felton va fer una lleugera salutació i es va dirigir cap a la porta. En el moment que anava a franquejar-la, va aparèixer lord de Winter pel corredor, seguit pel soldat que havia anat a avisar-lo del desmai de Milady. Duia a la mà un flascó de sals.

—Bé, què passa aquí? —va dir amb veu burleta en veure la presonera dreta i Felton a punt de sortir—. La morta ja ha ressuscitat? Ai, Felton, fill meu, no has vist que et prenien per un novençà i que et representaven el primer acte d'una comèdia que sens dubte tindrem el gust de presenciar de cap a cap?

—M'ho he suposat, Milord —va dir Felton—, però com que al capdavant la presonera és una dona, he volgut tenir la consideració que tot home ben nascut deu a una dona, si no per ella, almenys per ell mateix.

Milady es va estremir de cap a peus. Aquestes paraules de Felton eren com un tros de gel que se li ficava a les venes.

—Així —va continuar de Winter, rient—, tots aquests magnífics cabells sàviament despentinats, la pell blanca i la mirada llangorosa encara no t'han seduït, cor de pedra?

—No, Milord —va respondre l'impassible jove—, i creieume, no n'hi ha prou amb coqueteries i maniobres de dona per corrompre'm.

—En aquest cas, estimat tinent meu, deixem que Milady busqui alguna altra cosa i anem a sopar. Oh, i estigues tranquil, té la imaginació fecunda i el segon acte de la comèdia no trigarà a seguir el primer.

I amb aquestes paraules lord de Winter va passar el braç per sota el de Felton i se'l va endur tot rient.

—Oh, ja trobaré el que necessites —va murmurar Milady entre dents—, no pateixis, pobre monjo frustrat, pobre soldat convertit que t'has fet l'uniforme amb uns hàbits.

—Per cert —va afegir de Winter aturant-se al pas de la porta—, que aquest fracàs no us faci perdre la gana, Milady. Tasteu el pollastre i el peix, que no he fet enverinar, us ho juro. El meu cuiner em tracta bé i, com que no ha d'heretar de mi, li tinc tota la confiança. Feu com jo. Adeu, estimada germana! Fins al pròxim desmai.

Era tot el que Milady podia suportar: les mans se li van crispar sobre la butaca, les dents li van cruixir sordament i amb els ulls va seguir el moviment de la porta que es tancava darrere lord de Winter i Felton. Quan es va veure sola, li va agafar un nou atac de desesper; va clavar una mirada a la taula, va veure-hi brillar un ganivet i va córrer a agafar-lo; però va tenir una decepció cruel: la fulla era rodona i de plata flexible.

Es va sentir una riallada darrere la porta mal tancada, que es va tornar a obrir.

—Ha, ha! —va fer lord de Winter—. Ha, ha, ha. Ho veus, bon Felton, veus el que t'havia dit: aquest ganivet era per a tu, t'hauria matat; veus, és un dels seus defectes,

desfer-se així, d'una manera o d'una altra, de la gent que la molesta. Si t'hagués fet cas, el ganivet hauria estat d'acer esmolat i, aleshores, adeu Felton, t'hauria tallat el coll i, després de tu, a tots els altres. Mira com en sap, d'agafar-lo bé.

En efecte, Milady encara tenia l'arma ofensiva a la mà crispada, però aquestes últimes paraules, aquest suprem insult, van afluir-li les mans, les forces i fins i tot la voluntat.

El ganivet va caure a terra.

—Teniu raó, Milord —va dir Felton en un to de profund desdeny que va arribar al fons del cor de Milady—, teniu raó i en canvi jo m'havia equivocat.

I tots dos van tornar a sortir.

Però aquesta vegada Milady va parar l'orella amb més atenció que la primera i va sentir com els seus passos s'allunyaven i al final s'apagaven al fons del corredor.

—Estic perduda —va murmurar—, estic en mans de gent sobre la qual tindrè tanta influència com sobre estàtues de bronze o de granit. Em coneixen a fons i estan cuirassats contra totes les meves armes. Però és impossible que això acabi com ells han decidit.

En efecte, tal com indicava aquesta última reflexió, aquest retorn instintiu a l'esperança, en aquella ànima profunda el temor i els sentiments de debilitat no sobreviuen gaire temps. Milady es va entaular, va menjar una mica de tot, va beure una mica de vi d'Espanya i va sentir que li tornava tota la capacitat de decisió.

Abans d'anar a dormir, ja havia comentat, analitzat, regirat de tots cantons les paraules, els passos, els gestos, els signes i fins els silencis dels seus carcellers, i n'havia examinat tots els aspectes, i d'aquell estudi profund, hàbil i sapient n'havia resultat que Felton, mal per mal, encara era el més vulnerable dels dos perseguïdors.

Sobretot li tornaven a la memòria unes paraules:

«Si t'hagués fet cas», havia dit lord de Winter a Felton.

Per tant, si lord de Winter no havia volgut fer cas de Felton, volia dir que Felton havia parlat a favor seu.

«Feble o fort», es repetia Milady, «aquest home té una espurna de pietat, i aquesta espurna jo la convertiré en un incendi que el devorà. Quant a l'altre, em coneix, em tem i sap què es pot esperar de mi, si mai m'escapo de les seves mans, per tant és inútil que intenti res, amb ell. Però Felton és una altra cosa; és un jove ingenu, pur i que sembla virtuós. En aquest encara el puc perdre.»

I Milady se'n va anar al llit i es va adormir amb el somriure als llavis. Algú que l'hagués vist dormir hauria dit que era una noia que somiava en la corona de flors que s'havia de posar al front per a la pròxima festa.

Capítol LIII

SEGON DIA DE CAPTIVITAT

Milady somiava que finalment tenia d'Artagnan i que assistia al seu suplici, i la vista d'aquella sang odiada, rajant sota la destal del botxí, era el que li dibuixava un encisador somriure als llavis.

Dormia com dorm un presoner bressolat per la seva primera esperança.

L'endemà, quan van entrar a la seva habitació, encara era al llit. Felton era al corredor: acompanyava la dona de qui havia parlat el dia anterior i que acabava d'arribar. La dona va entrar i es va acostar al llit de Milady per oferir-li els seus serveis.

Milady normalment tenia la pell pàl·lida, de manera que el seu color podia enganyar la persona que la veia per primera vegada.

—Tinc febre —va dir—, no he dormit ni un segon en tota la nit, pateixo horriblement: potser vós sereu més humana que no van ser-ho ahir amb mi? D'altra banda, només demano de quedar-me al llit.

—Voleu que avisin un metge? —va dir la dona.

Felton escoltava la conversa sense dir res.

Milady rumiava que, com més gent l'envoltés, més gent hauria de commoure i més augmentaria la vigilància de lord de Winter. D'altra banda, el metge podria declarar que la malaltia era una simulació i Milady, després d'haver perdut la primera partida, no volia perdre la segona.

—Anar a buscar un metge —va dir—, de què serviria? Aquests senyors van declarar ahir que el meu mal era comèdia, avui sens dubte farien igual; des d'ahir haurien tingut temps de sobres d'avisar el doctor.

—Doncs digueu vós mateixa, senyora, quin tractament necessiteu? —va preguntar Felton impacientat.

—Ai, com voleu que ho sàpiga? Déu meu, sento que em trobo malament, vet aquí, doneu-me el que vulgueu, m'és igual.

—Aneu a buscar lord de Winter —va dir Felton, cansat dels seus eterns laments.

—Oh, no, no! —va exclamar Milady—. No, senyor, no el crideu, us ho prego, estic bé, no necessito res, no el crideu.

Va proferir aquesta exclamació amb una vehemència tan prodigiosa, amb una eloqüència tan convincent, que Felton, convençut, va fer uns quants passos a dins de l'habitació.

«Està commogut», va pensar Milady.

—Amb tot, senyora —va dir Felton—, si patiu *realment*, enviarem a buscar un metge i, si ens enganyeu, doncs pitjor per a vós, però almenys per la nostra banda no ens haurem de reprotxar res.

Milady no va respondre, però va deixar caure el cap al coixí, es va desfer en plors i va esclatar en sanglots.

Felton la va mirar un moment amb la impassibilitat ordinària. A continuació, veient que la crisi podia ser llarga, va sortir; la dona el va seguir. Lord de Winter no va aparèixer.

—Em sembla que començo a veure-hi clar —va murmurar Milady amb una alegria salvatge, ficant-se sota els llençols per amagar a tots els qui poguessin espilar-la aquell rampell de satisfacció interior.

Van passar dues hores.

—Ara ja n'hi ha prou d'aquesta malaltia —va dir—. Llevem-nos i aconseguim algun èxit avui mateix: només tinc deu dies i aquest vespre ja n'hauran passat dos.

Al matí, quan havien entrat a l'habitació de Milady, li havien portat l'esmorzar. Milady va pensar que no trigarien a tornar per desparar taula i que en aquell moment tornaria a veure Felton.

No s'havia equivocat. Felton va tornar i, sense parar esment a si Milady havia tocat o no el menjar, va indicar que s'enduguessin la taula, que normalment ja portaven parada.

Felton es va quedar l'últim; duia un llibre.

Milady, ajaguda en una butaca a prop de la llar, bonica, pàl·lida i resignada, semblava una verge santa esperant el martiri.

Felton s'hi va acostar i va dir:

—Lord de Winter, que és catòlic com vós, ha pensat que la privació dels ritus i les cerimònies de la vostra religió potser us era penible: per això accepta que llegiu cada dia l'ordinari de la *vostra missa* i aquí teniu un llibre amb tot el ritual.

Per la manera com Felton va deixar el llibre a la tauleta que Milady tenia al costat, pel to en el qual va pronunciar les paraules «la vostra missa» i pel somriure desdenyós amb el qual les va acompanyar, Milady va alçar el cap i va mirar l'oficial amb més atenció.

Aleshores, pel pentinat sever, per la roba d'una simplicitat exagerada, pel front polit com el marbre, i igual de dur i d'impenetrable, va reconèixer un d'aquells tristos puritans que sovint havia trobat tant a la cort del rei Jaume com a la del rei de França, on malgrat el record de la matança de sant Bartomeu de vegades venien a buscar refugi.

I així li va venir una d'aquestes inspiracions sobtades que només els genis tenen en les grans crisis, en els moments supremes que decidiran el seu destí o la seva vida.

Aquestes dues paraules, «vostra missa», i una simple ullada a Felton, li havien revelat tota la importància de la resposta que li pogués donar.

I amb la ràpida intel·ligència que li era característica, la resposta ben formulada li va venir als llavis:

—Jo! —va dir en un to de desdeny igual de pujat que el que havia notat en la veu del jove oficial—. Jo, senyor, la *meva missa*! Lord de Winter, catòlic corromput, sap

perfectament que no comparteixo la seva religió i això és una trampa que em para!

—I doncs quina és la vostra religió, senyora? —va preguntar Felton amb una sorpresa que, malgrat el domini que tenia d'ell mateix, no va poder amagar del tot.

—Ho diré el dia que hauré sofert prou per la meva fe —va exclamar Milady amb una exaltació simulada.

La mirada de Felton va mostrar a Milady l'amplitud de l'espai que acabava d'obrir amb aquella simple frase.

Això no obstant, el jove oficial va continuar mut i immòbil: només la seva mirada havia parlat.

—Estic en mans dels meus enemics —va continuar Milady en el mateix to d'entusiasme que sabia tan familiar als puritans—. Doncs que el meu Déu em salvi o que em mori en nom del meu Déu! Això és el que us prego que respongueu a lord de Winter. I pel que fa a aquest llibre —va afegir assenyalant el breviari amb el dit, però sense tocar-lo, com si aquell contacte la pogués embrutar—, podeu endur-vos-el i utilitzar-lo vós mateix, ja que sens dubte sou doblement còmplice de lord de Winter, còmplice en la seva persecució i còmplice en la seva heretgia.

Felton no va respondre, va agafar el llibre amb el mateix sentiment de repugnància que ja havia manifestat i es va retirar tot pensatiu.

Lord de Winter va anar-hi cap a les cinc de la tarda. Milady havia tingut tot el dia per traçar el seu pla: el va rebre com una dona que ha recuperat tots els seus recursos.

—Sembla —va dir el baró mentre s'asseia en una butaca davant de la que ocupava Milady i estirava despreocupadament els peus cap a la llar—, sembla que hem fet una petita apostasia!

—Què voleu dir, senyor?

—Vull dir que, des de l'última vegada que ens vam veure, hem canviat de religió. Potser és que us heu casat amb un tercer marit protestant?

—Expliqueu-vos, Milord —va fer la presonera amb majestat—, perquè confesso que us sento però no us entenc.

—Així és que no teniu cap religió de cap mena, la veritat és que ho prefereixo —va fer amb una rialla lord de Winter.

—No hi ha dubte que això s'adiu més amb els vostres principis —va replicar fredament Milady.

—Oh, us confesso que m'és ben igual.

—Oh, encara que no confesséssiu aquesta indiferència religiosa, Milord, les vostres disbauxes i els vostres crims en donarien testimoni.

—Ui, parlev de disbauxes, senyora Messalina, parlev de crims, lady Macbeth! O ho he sentit malament o no teniu cap mena de vergonya.

—Parlev així perquè sabeu que ens escolten, senyor —va respondre fredament Milady—, i voleu predisposar els vostres carcellers i els vostres botxins contra mi.

—Els meus carcellers! Els meus botxins! Ui, senyora, us ho agafeu en to poètic i veig que la comèdia d'ahir avui es torna tragèdia. De totes maneres, d'aquí a vuit dies

sereu on heu de ser i jo ja hauré acomplert la meva missió.

—Una missió infame! Una missió impia! —va fer Milady amb l'exaltació de la víctima que provoca el seu jutge.

—Diria que l'harpia es torna boja —va dir de Winter posant-se dret—. Vinga, vinga, calmeu-vos, senyora puritana, o us faré tancar al calabós. Renoi! És el meu vi d'Espanya que us puja al cap? Però no patiu, aquesta embriaguesa no és perillosa i no tindrà conseqüències.

I lord de Winter es va retirar renegant, cosa que en aquella època era un costum molt desimbolt.

Felton estava efectivament darrere la porta i no s'havia perdut ni una paraula de tota l'escena.

Milady ho havia endevinat.

—Sí, ves, ves! —va dir al seu germà—. Les conseqüències s'acosten, al contrari, però tu no les veuràs, imbècil, fins que ja serà massa tard per evitar-les.

Va tornar el silenci, van passar dues hores; van portar el sopar i van trobar Milady ocupada resant en veu alta. Havia après aquelles pregàries d'un vell criat del seu segon marit, purità molt auster. Se la veia en èxtasi i no va semblar que es fixés en el que passava al seu voltant. Felton va indicar que no se la molestés i, quan tot va estar a punt, va sortir amb els seus soldats sense fer soroll.

Milady sabia que la podien espigar, de manera que va continuar amb les pregàries fins al final i li va fer l'efecte que el soldat que feia de sentinella a la porta no caminava igual i semblava que escoltés.

De moment no volia res més: es va aixecar, es va asseure a taula, va menjar una mica i només va beure aigua.

Al cap d'una hora van venir a endur-se la taula, però Milady es va fixar que aquesta vegada Felton no acompanyava els soldats.

Això volia dir que temia veure-la massa sovint.

Es va girar de cara a la paret per somriure, perquè en aquell somriure hi havia una expressió tan gran de triomf que l'hauria denunciat.

Va deixar passar mitja hora més i, quan en el vell castell tot estava en silenci, quan només se sentia l'etern murmuri de les ones, la immensa respiració de l'oceà, amb la seva veu pura, harmoniosa i vibrant va començar la primera estrofa del salm que aleshores era més popular entre els puritans:

Senyor, si avui ens abandones,
És per veure si som forts,
Però després ets tu qui ens dones
La recompensa amb mà celeste per l'esforç.

No eren uns versos excel·lents, ni de lluny; però tothom sap que els protestants no presumien de ser poetes.

Mentre Milady cantava, escoltava: el soldat que feia la guàrdia a la porta s'havia aturat com si s'hagués tornat de pedra. Milady, per tant, va poder jutjar l'efecte que havia produït.

Aleshores va continuar el cant amb un fervor i un sentiment inexpressables, i li va semblar que els sons arribaven lluny per sota les voltes i com un encís màgic anaven a endolcir el cor dels seus carcellers. Tot i així, el soldat que feia la sentinella, sens dubte catòlic zelós, va espolsar-se l'encís i a través de la porta va dir:

—Calleu, senyora. La vostra cançó és trista com un *De profundis*, i si a més del gust d'estar de guarnició aquí, també s'hi han de sentir aquestes coses, no es podrà aguantar.

—Silenci! —va dir aleshores una veu greu que Milady va reconèixer com la de Felton—. Qui us ha demanat que us hi fiqueu? Us han ordenat que li prohibíssi cantar, a aquesta dona? No. Us han dit que la vigiléssiu, que disparéssiu si intentava fugir. Vigileu-la, i si fuig, mateu-la, però no modifiqueu les ordres.

Una expressió indicible de satisfacció va il·luminar el rostre de Milady, però va ser una expressió fugitiva com el reflex d'un llampec i, com si no hagués sentit el diàleg del qual no s'havia perdut ni una paraula, va tornar a cantar donant a la seva veu tot l'encís, tota l'amplitud i tota la seducció que el dimoni li havia conferit.

Per tants de plors i misèries,
Per l'exili i les cadenes,
Soc jove i tinc les pregàries,
I Déu, que em comptarà els mals i les penes.

Aquesta veu, d'una amplitud inaudita i d'una passió sublim, donava a la poesia ruda i inculta d'aquells salms una màgia i una expressió que els puritans més exaltats trobaven rarament en els cants dels seus germans, i que per tant havien d'adornar amb tots els recursos de la seva imaginació: Felton va tenir la sensació de sentir cantar l'àngel que consolava els tres jueus a la fornal.

Milady va continuar:

Però el dia de la gaubança
Arribarà, Déu és fort;
I si ens decep l'esperança,
Sempre tindrem el martiri i la mort.

Aquesta estrofa, en la qual la terrible encisera es va esforçar a posar tota l'ànima, va acabar de portar el desordre al cor del jove oficial, que va obrir bruscament la porta, i Milady el va veure aparèixer pàl·lid com sempre, però amb els ulls encesos i quasi trasbalsats.

—Per què canteu així —va dir—, amb aquesta veu?

—Perdoneu, senyor —va dir Milady amablement—, oblidava que els meus cants no són benvinguts en aquesta casa. Sens dubte us he ofès en les vostres creences. Perdoneu aquesta falta, que potser és gran, però que en tot cas és involuntària.

Milady era tan bonica en aquell moment, l'èxtasi religiós en el qual semblava sumida donava una expressió tan intensa al seu rostre, que Felton, enlluernat, va tenir la sensació de veure l'àngel que feia un moment només li havia semblat sentir.

—Sí, sí —va respondre—, sí. Trastorneu, agiteu la gent del castell.

I el pobre insensat no s'adonava de la incoherència del que deia, mentre Milady clavava el seu ull de linx a les profunditats del seu cor.

—Callaré —va dir Milady, abaixant els ulls amb tota la dolçor que va ser capaç de donar a la seva veu, amb tota la resignació que va poder imprimir al seu posat.

—No, no, senyora —va dir Felton—. Però canteu menys fort, sobretot a la nit.

I amb aquestes paraules Felton, sentint que no podria conservar gaire estona la seva severitat amb la presonera, va córrer fora de l'habitació.

—Teniu raó, tinent —va dir el soldat—, aquests cants trasbalsen l'ànima, però tot i així t'hi acabes acostumant: té una veu tan bonica!

Capítol LIV

TERCER DIA DE CAPTIVITAT

Felton havia vingut, però encara calia un pas més: necessitava retenir-lo o, més exactament, necessitava que es quedés tot sol. I Milady encara no veia sinó molt vagament per quins mitjans podia obtenir aquest resultat.

I encara calia una altra cosa: calia fer-lo parlar, per poder-li parlar. Perquè Milady sabia molt bé que la seva seducció principal era la veu, una veu que recorria amb gran habilitat tota la gamma de tons, des de la paraula humana fins al llenguatge celeste.

I tot i així, malgrat tota aquesta seducció, podia fracassar, perquè Felton estava previngut contra totes les eventualitats. Per això Milady va controlar tot el que feia, tot el que deia, fins a la més petita mirada, fins a cada gest, fins a la respiració, que es podia interpretar com un sospir. És a dir que ho va estudiar tot, igual que un bon actor a qui acaben de confiar un nou paper d'un registre al qual no està acostumat.

Davant de lord de Winter era més fàcil de saber com s'havia de comportar, el dia abans ja havia quedat clar: mantenir-se muda i digna en la seva presència i, de tant en tant, irritar-lo amb un menyspreu afectat, amb una frase desdenyosa, per induir-lo a una violència o a unes amenaces que contrastessin amb la seva resignació; el projecte era aquest. Felton ho veuria, potser no diria res, però ho veuria.

Al matí, Felton va anar-hi com de costum. Milady va deixar que vigilés tots els preparatius de l'esmorzar sense dirigir-li la paraula. I, quan Felton anava a retirar-se, va tenir un moment d'esperança perquè es va pensar que ell anava a dir alguna cosa. Però va bellugar els llavis sense que en sortís cap so i, fent un esforç de control, va tancar al seu cor les paraules que havien estat a punt d'escapar-se-li dels llavis i va sortir.

Cap a migdia, va arribar lord de Winter.

Feia força bon dia i un raig d'aquell pàl·lid sol anglès d'hivern, que il·lumina però que no escalfa, passava a través dels barrots de la presó.

Milady mirava per la finestra i va fer veure que no sentia que s'obria la porta.

—Ah! —va dir lord de Winter—. Després de fer una mica de comèdia i després d'una mica de tragèdia, ara toca la malenconia.

La presonera no va respondre.

—Sí, sí —va continuar lord de Winter—, és clar, ja ho entenc: voldríeu córrer lliure per aquesta costa, voldríeu tenir un bon vaixell per fendir aquest mar verd maragda, voldríeu, tant és si a terra o al mar, parar-me una d'aquestes petites emboscades que sabeu preparar tan bé. Paciència! Paciència! D'aquí a quatre dies podreu anar a la costa, tindreu el mar al davant, més obert que no el voldríeu, perquè d'aquí a quatre dies Anglaterra es deslliurarà de vós.

Milady va ajuntar les mans i, alçant els bells ulls al cel, va dir amb una suavitat angelical, tant en el gest com en el to:

—Senyor! Senyor! Perdoneu aquest home igual que jo el perdono.

—Sí, resa, maleïda —va exclamar el baró—, la teva pregària és tant més generosa pel fet que estàs, t’ho asseguro, en poder d’un home que no et perdonarà.

I va sortir.

En el moment que sortia, una mirada penetrant es va esquitllar per la badadura de la porta i Milady va entreveure Felton, que s’apartava de pressa perquè ella no el veiés.

Aleshores es va deixar caure de genolls i es va posar a resar:

—Déu meu! Déu meu! Sabeu per quina santa causa pateixo; doneu-me, doncs, la força per patir.

La porta es va obrir lentament. La bella suplicant va fer veure que no ho havia sentit i amb veu plena de llàgrimes va continuar:

—Déu venjador! Déu de bondat! Deixareu que s’acompleixin els terribles projectes d’aquest home!

Només aleshores va fingir que sentia el soroll dels passos de Felton i, alçant-se, ràpida com el pensament, es va posar vermella com si tingués vergonya d’haver estat sorpresa de genolls.

—No m’agrada destorbar els qui resen, senyora —va dir greument Felton—, de manera que no us atureu per mi, us ho prego.

—Com sabeu que resava? —va dir Milady amb veu sufocada pels sanglots—. Us equivoqueu, senyor, no resava.

—Penseu, senyora —va respondre Felton amb la mateixa veu greu, tot i que en un to més suau—, que em crec amb dret d’impedir que una criatura es prosterni davant del seu Creador? Déu no ho vulgui! A més, el penediment escau als culpables. Hagi comès el crim que hagi comès, un culpable als peus de Déu m’és sagrat.

—Culpable, jo! —va dir Milady amb un somriure que hauria desarmat l’àngel del judici final—. Culpable! Déu meu, tu saps si ho soc! Digueu que estic condemnada, senyor, més aviat, però vós sabeu que Déu estima els màrtirs i de vegades permet que condemnin gent innocent.

—Condemnada o màrtir —va respondre Felton—, raó de més per pregar, i jo mateix us ajudaré amb les meves pregàries.

—Oh, sou un home just —va exclamar Milady tirant-se-li als peus—; escolteu-me, no puc aguantar més, perquè tinc por que em fallin les forces en el moment de la lluita, quan hauré de confessar la meva fe; escolteu, doncs, la súplica d’una dona desesperada. Us enganyen, senyor, però no es tracta d’això, només us demano una gràcia i, si me la concediu, us beneiré en aquest món i en l’altre.

—Parleu amb el baró, senyora —va dir Felton—. Afortunadament jo no tinc la missió ni de perdonar ni de castigar i Déu ha donat aquesta responsabilitat a qui m’és superior.

—No, a vós, només a vós. Escolteu-me, en comptes de contribuir a perdre'm, en comptes de contribuir a la meva ignomínia.

—Si heu merescut aquesta vergonya, senyora, si us heu guanyat aquesta ignomínia, l'heu de sofrir oferint-la a Déu.

—Què dieu? Oh, no m'enteneu! Quan parlo d'ignomínia, us penseu que parlo d'un càstig qualsevol, de la presó o de la mort! Tant de bo! Tant me farien, la mort o la presó!

—Soc jo qui no us entén, ara, senyora.

—O feu veure que no m'enteneu, senyor —va respondre la presonera amb un somriure de dubte.

—No, senyora, pel meu honor de soldat, paraula de cristià!

—Com! Ignoreu les intencions de lord de Winter?

—Les ignoro.

—Impossible, vós que en sou el confident!

—No dic mai mentides, senyora.

—Oh, dissimula massa poc perquè no l'hàgiu endevinat.

—No intento endevinar res, senyora; espero que se'm confiïn, i a part del que m'ha dit davant vós, lord de Winter no m'ha confiat res més.

—Però —va exclamar Milady amb un increïble to de sinceritat—, així no sou el seu còmplice? No sabeu que em destina a una vergonya l'horror de la qual no igualarien tots els càstigs de la terra?

—Us equivoqueu, senyora —va dir Felton posant-se vermell—, lord de Winter no és capaç d'un crim així.

«Bé», es va dir Milady, «sense saber què és ja diu que és un crim!»

I en veu alta:

—L'amic de l'infame és capaç de tot.

—A qui titlleu d'infame? —va preguntar Felton.

—Perquè trobeu que a Anglaterra hi ha dos homes a qui pugui convenir aquest nom?

—Voleu parlar de Georges Villiers? —va dir Felton, amb ulls inflamats.

—Que els pagans, els gentils i els infidels anomenen duc de Buckingham —va continuar Milady—. No m'hauria pensat mai que en tot Anglaterra hi hauria un anglès que necessités una explicació tan llarga per reconèixer l'home de qui volia parlar!

—La mà del Senyor l'assenyala —va dir Felton—, i no s'escaparà del càstig que es mereix.

Felton es limitava a expressar l'abominació que tots els anglesos sentien per l'home que els mateixos catòlics anomenaven l'exactor, el concussionari, el disbauxat, i que els puritans anomenaven simplement Satanàs.

—Oh, Déu meu! Déu meu! —va exclamar Milady—. Quan us suplico que envieu a aquest home el càstig que li correspon, sabeu que no busco la meva venjança, sinó

que imploro l'alliberament de tot un poble.

—Això vol dir que el coneixeu? —va preguntar Felton.

«Finalment m'interroga», es va dir Milady, complaguda d'haver obtingut tan de pressa un tan bon resultat.

—Oi tant que el conec! Per a la meva dissort, la meva eterna dissort.

I Milady es va retorçar els braços com si arribés al paroxisme del dolor. Felton sens dubte va sentir que la força l'abandonava i va fer uns quants passos cap a la porta. La presonera, que no el perdia de vista, va saltar darrere seu i el va aturar.

—Senyor! —va exclamar—. Sigueu bo, sigueu clement, escolteu la meva pregària: aquest ganivet que la fatal prudència del baró em va sostreure, perquè sabia l'ús que en volia fer, oh, escolteu-me fins al final! Torneu-me aquest ganivet només un minut, si us plau, per pietat! Us ho demano de genolls. Mireu, tancareu la porta, a vós no us vull cap mal, l'únic ésser just, bo i compassiu que he trobat! A vós, el meu salvador, potser! Un minut, el ganivet, un minut, només un, i us el torno per l'espill de la porta; només un minut, senyor Felton, i m'haureu salvat l'honor!

—Voleu matar-vos! —va exclamar Felton amb horror, oblidant d'enretirar les seves mans de les mans de la presonera—. Matar-vos!

—He dit, senyor —va murmurar Milady abaixant la veu i deixant-se caure a terra—, he dit el meu secret! Ho sap tot! Déu meu! Estic perduda!

Felton continuava dret, immòbil i indecís.

«Encara dubta», va pensar Milady, «no he estat prou convincent.»

Aleshores es va sentir soroll al corredor. Milady va reconèixer el pas de lord de Winter. Felton també el va reconèixer i es va dirigir cap a la porta.

Milady es va afanyar.

—Oh, ni una paraula —va dir amb veu concentrada—, ni una paraula de tot el que us he dit a aquest home o estic perduda, i sereu vós, vós...

Com que els passos s'acostaven, va callar de por que no se li sentís la veu i amb un gest de terror infinit va posar la mà sobre els llavis de Felton. Felton va apartar suaument Milady, que es va anar a desplomar sobre una poltrona.

Lord de Winter va passar per davant de la porta sense aturar-se i van sentir com els passos s'allunyaven.

Felton, pà·lid com un mort, es va quedar uns instants amb l'orella parada, escoltant, i quan el soroll es va haver apagat del tot va respirar com un home que surt d'un somni i va sortir corrents.

—Ah! —va dir Milady escoltant, al seu torn, com els passos de Felton s'allunyaven en direcció contrària als de lord de Winter—. Ja és meu!

I aleshores el front se li va enfosquir.

—Si parla amb el baró —va dir—, estic perduda, perquè el baró, que sap perfectament que no em mataré, em posarà un ganivet a les mans davant seu perquè vegi que tot aquest gran desesper només era un joc.

Va anar davant del mirall i es va mirar: no havia estat mai tan bonica.

—Oh! —va fer amb un somriure—. No li dirà res.

Al vespre, lord de Winter va acompanyar el sopar.

—Senyor —li va dir Milady—, la vostra presència és un complement forçós de la meva captivitat i no em podeu estalviar la tortura suplementària que em provoquen les vostres visites?

—I ara, germana! —va dir de Winter—. Que no em vau anunciar amb molt de sentiment, amb aquesta preciosa boca tan cruel amb mi en aquest moment, que havíeu vingut a Anglaterra amb l'única finalitat de veure'm lliurement, plaer que segons vau dir trobàveu tant a faltar que vau afrontar els perills de la mala mar, les tempestes i la captivitat! Doncs bé, aquí em teniu, podeu estar contenta. D'altra banda, aquesta vegada la meva visita té un motiu.

Milady es va estremir, es va pensar que Felton havia parlat. Mai de la vida, potser, aquella dona que havia sentit tantes emocions fortes i contràries, no s'havia sentit bategar el cor amb tanta violència.

Estava asseguda; lord de Winter va agafar una butaca, la va estirar cap a ell i es va asseure al costat de Milady. Aleshores es va treure un paper de la butxaca i el va desplegar lentament.

—Mireu —li va dir—, volia ensenyar-vos aquesta espècie de passaport que he redactat jo mateix i que a partir d'ara us servirà de número d'ordre en la vida que consento a deixar-vos.

I, tornant els ulls de Milady al paper, va llegir:

—«Ordre de portar a...» El nom del lloc està en blanc —es va interrompre de Winter—, si teniu alguna preferència, me l'indicareu i, mentre sigui almenys a mil llegües de Londres, tindreu dret al que demaneu. Continuo: «Ordre de portar a... la persona anomenada Charlotte Backson, marcada per la justícia del regne de França i alliberada després del càstig, on fixarà la seva residència sense que pugui allunyar-se'n mai més de tres llegües. En cas d'intent d'evasió, li serà aplicada la pena de mort. Rebrà cinc xílings per dia per a l'allotjament i la manutenció.»

—Aquesta ordre no m'afecta —va respondre fredament Milady— perquè hi consta un nom que no és el meu.

—Un nom! Perquè en teniu un?

—El del vostre germà.

—Us equivoqueu, el meu germà no va ser sinó el vostre segon marit, i el primer encara és viu. Digueu-me el seu nom i el posaré en comptes del de Charlotte Backson. No? No voleu? Guardeu silenci? Molt bé! Sereu internada amb el nom de Charlotte Backson.

Milady va continuar en silenci, però aquesta vegada no era per simulació, sinó per terror: es va pensar que l'ordre s'havia d'executar de seguida, va suposar que lord de Winter havia avançat el trasllat; es va pensar que estava condemnada a marxar aquell mateix vespre. En el seu esperit, doncs, de cop tot estava perdut, però tot d'una va veure que l'ordre no portava cap signatura.

L'alegria que va sentir en descobrir-ho va ser tan gran que no la va poder dissimular.

—Sí, sí —va dir lord de Winter, que es va adonar del que havia pensat—, sí, busqueu la signatura i us dieu: encara no està tot perdut, si el paper no està signat; me l'ensenyen per espantar-me, res més. Però us equivoqueu: demà enviaré l'ordre a lord Buckingham i demà passat tornarà signada i amb el seu segell, i vint-i-quatre hores després us asseguro que començarà a ser executada. Adeu, senyora, això és tot el que us havia de dir.

—I jo us respondré, senyor, que aquest abús de poder i aquest exili amb un nom suposat són una infàmia.

—Preferiríeu que us pengessin amb el vostre nom de debò, Milady? Sabeu perfectament que les lleis angleses són inexorables amb l'abús del matrimoni; digueu-ho francament; encara que el meu nom, o més ben dit el del meu germà, es trobi barrejat en tot això, correré el risc de l'escàndol d'un procés públic per estar segur que em servirà per desfer-me definitivament de vós.

Milady no va respondre, però es va posar blanca com un cadàver.

—Oh, ja veig que preferiu la peregrinació. Perfecte, senyora, hi ha un vell proverbi que diu que els viatges són bons per al jovent. A fe que no us equivoqueu, al capdavant, la vida és maca. Per això no tinc ganes que me la prengueu. Queda només l'assumpte dels cinc xílings. Em mostro una mica ranci, oi? És que no tinc ganes que pugueu corrompre els vostres guardians. D'altra banda, sempre us quedaran els vostres encants per seduir-los. Utilitzeu-los, si el vostre fracàs amb Felton no us ha fet avorrir aquesta mena d'intents.

«Felton no ha parlat», es va dir Milady, «per tant no hi ha res perdut.»

—I ara, senyora, a reveure. Demà vindré a anunciar-vos que el missatger ha sortit. Lord de Winter es va aixecar, va saludar irònicament Milady i va sortir.

Milady va respirar: encara tenia quatre dies al davant; amb quatre dies en tindria prou per acabar de seduir Felton.

Aleshores se li va presentar una idea terrible, i era que lord de Winter potser enviaria el mateix Felton a fer signar l'ordre a Buckingham. D'aquesta manera Felton se li escapava i, per tenir èxit, necessitava la màgia d'una seducció contínua.

Això no obstant, tal com hem dit, una cosa la tranquil·litzava: que Felton no hagués parlat.

No volia que se la veiés alterada per les amenaces de lord de Winter, es va asseure a taula i va menjar.

Després, igual que havia fet el dia abans, es va agenollar i va repetir les seves pregàries en veu alta. Igual que el dia abans, el soldat va deixar de caminar i es va aturar a escoltar-la.

Al cap de poc va sentir passos més lleugers que els del sentinella, que venien del fons del corredor i que es van aturar davant de la porta.

«És ell», es va dir Milady.

I va començar el mateix cant religiós que el dia abans havia exaltat Felton amb tanta violència.

Però, tot i que la seva veu dolça, plena i sonora vibrava més harmoniosa i més punyent que mai, la porta va continuar tancada. Milady, que llançava mirades furtives a l'espill de la porta, va tenir la sensació que distingia darrere la reixa espessa els ulls ardents del jove; però tant si era una realitat com si era una visió, aquesta vegada va tenir la força de no entrar.

Això no obstant, quan va haver acabat de cantar, li va semblar sentir un profund sospir i els mateixos passos que havia sentit acostar-se es van allunyar lentament i com a contracor.

Capítol LV

QUART DIA DE CAPTIVITAT

L'endemà, quan Felton va entrar a l'habitació de Milady, la va trobar dreta, amb una corda a les mans teixida amb tires d'uns quants mocadors de batista estripats, lligades i trenades les unes amb les altres. El soroll de la porta que s'obria va fer que Milady saltés amb lleugeresa de la butaca on estava enfilada i intentés amagar darrere seu la corda improvisada.

El jove encara estava més pàl·lid que de costum i els seus ulls envermellits per l'insomni indicaven que havia passat una nit febrosa.

Tot i així, el seu front mostrava una serenitat més austera que mai.

Va avançar lentament cap a Milady, que s'havia assegut, i agafant una punta de la trena assassina, que per descuit o potser expressament la dona havia deixat a la vista, va preguntar fredament:

—Què és això, senyora?

—No res —va dir Milady somrient amb aquella expressió de dolor que sabia donar al seu somriure—, l'avorriment és l'enemic mortal dels presoners, m'avorria i m'he distret trenant aquesta corda.

Felton va alçar els ulls cap al punt de la paret de l'habitació davant del qual havia trobat Milady dreta sobre la butaca on ara seia, i per damunt del seu cap va veure un ganxo daurat, clavat a la paret, que devia servir per penjar roba o bé armes.

Es va estremir i la presonera va observar l'estremiment, perquè encara que tingués els ulls abaixats, no se li escapava res.

—I què fèieu enfilada a la butaca? —va preguntar.

—Què n'heu de fer? —va respondre Milady.

—Voldria saber-ho —va afegir Felton.

—No m'interrogeu —va dir la presonera—, sabeu perfectament que a nosaltres, els autèntics cristians, ens està prohibit de dir mentides.

—Doncs us ho diré jo, què fèieu, o més ben dit què volíeu fer —va dir Felton—. Volíeu acabar l'obra fatal que alimenteu en el vostre esperit. Penseu, senyora, que si el nostre Déu prohibeix la mentida, encara prohibeix amb més severitat el suïcidi.

—Quan Déu veu una de les seves criatures perseguida injustament, posada entre el suïcidi i el deshonor, creieu-me, senyor —va respondre Milady en to de profunda convicció—, Déu li perdona el suïcidi, perquè en aquest cas el suïcidi és el martiri.

—Parleu massa o massa poc: per l'amor de Déu, senyora, expliqueu-vos.

—Que us expliqui les meves penes perquè les tracteu de romanços, que us digui els meus projectes perquè aneu a denunciar-los al meu perseguidor: no, senyor; a més, què us importen la vida o la mort d'una pobra condemnada? Només heu de

respondre del meu cos. I mentre pugueu presentar un cadàver, i es reconegui que soc jo, no us demanaran res més, i potser fins i tot rebreu una recompensa doble.

—Jo, senyora, jo! —va exclamar Felton—. Suposar que acceptaria mai el preu de la vostra vida, oh!, no penseu el que dieu.

—Deixeu-me fer, Felton, deixeu-me fer —va dir Milady exaltant-se—. Tot soldat és ambiciós, oi? Ara sou tinent, podeu estar segur que veureu passar el meu seguici amb el grau de capità.

—Però què us he fet, jo —va dir Felton trastornat—, perquè em carregueu amb aquesta responsabilitat davant dels homes i de Déu? D'aquí a pocs dies sereu lluny d'aquí, senyora, i la vostra vida ja no estarà sota la meva custòdia. Aleshores —va afegir amb un sospir— en fareu el que voldreu.

—Així —va exclamar Milady com si no pogués dominar una santa indignació— vós, un home pietós, un home a qui diuen just, no demaneu sinó una cosa: que no us inculpin, que no us inquietin per la meva mort!

—He de vetllar per la vostra vida, senyora, i ho faré.

—Però us adoneu de la missió que teniu? Ja seria cruel si jo fos culpable, quin nom li donareu, quin nom li donarà el Senyor, si soc innocent?

—Soc soldat, senyora, i obeeixo les ordres que rebo.

—Creieu que el dia del judici final Déu separarà els botxins cecs dels jutges inícs? No voleu que doni mort al meu cos i en canvi feu d'agent del qui vol matar la meva ànima!

—Però us repeteixo —va insistir Felton trastornat— que no us amenaça cap perill i responc de lord de Winter com de mi mateix.

—Insensat! —va exclamar Milady—. Pobre insensat, que gosa respondre d'un altre home, quan els més savis i més grans segons Déu vacil·len a respondre d'ells mateixos, i que s'arreglera amb el partit del més fort i més afortunat, per esclafar la més feble i més dissortada!

—Impossible, senyora, impossible —va murmurar Felton, que en el fons del cor sentia la justesa de l'argument—: presonera, no retrobareu la llibertat per mi; viva, no perdreu per mi la vida.

—Sí —va exclamar Milady—, però perdré el que estimo més que la vida, perdré l'honor, Felton, i serà a vós a qui davant de Déu i davant dels homes faré responsable de la meva vergonya i de la meva infàmia.

Aquesta vegada Felton, per més impassible que fos o que fes veure que era, no va poder resistir la influència secreta que ja se n'havia apoderat: veure aquella dona tan bonica, blanca com la més immaculada visió, veure-la ara desconsolada ara amenaçadora, i estar sotmès alhora a l'ascendent del dolor i de la bellesa, era massa per a un visionari, era massa per a un cervell minat pels somnis ardents de la fe extàtica, era massa per a un cor consumit alhora per l'amor pel cel, que crema, i per l'odi als homes, que devora.

Milady va veure el trasbals, intuïa la flama de les passions contràries que cremaven amb la sang a les venes del jove fanàtic, i, igual que un general expert que, veient l'enemic a punt de recular, avança cap a ell proferint un crit de victòria, es va aixecar, bonica com una sacerdotessa antiga, inspirada com una verge cristiana i, amb el braç estirat, el coll descobert, els cabells desfets, aguantant-se púdicament amb la mà el vestit davant del pit i amb la mirada il·luminada pel foc que ja havia portat el desordre als sentits del jove purità, va anar cap a ell exclamant amb vehemència, amb la seva veu tan dolça, a la qual, en aquesta ocasió, va donar un to terrible:

Lliura a Baal el seu reu,
Llança el màrtir als lleons:
Te'n farà penedir Déu!
Jo li crido des del fons.

Aquest estrany apòstrofe va fer aturar Felton com petrificat.

—Qui sou, qui sou? —va exclamar ajuntant les mans—. Sou una enviada de Déu, sou un ministre dels inferns, sou un àngel o un dimoni, us dieu Eloa o Astarte?

—No m'has reconegut, Felton? No soc ni un àngel ni un dimoni, soc una filla de la terra, soc una germana del teu credo, res més.

—Sí, sí! —va dir Felton—. Encara dubtava, però ara ho crec.

—Creus i, tot i així, ets còmplice d'aquest fill de Belial que rep el nom de lord de Winter! Creus i, tot i així, em deixes en mans dels meus enemics, de l'enemic d'Anglaterra, de l'enemic de Déu? Creus i, tot i així, em lliures a l'home que omple el món amb les seves heretgies i les seves disbauxes i l'embruta, a aquest infame Sardanàpal que els cecs anomenen duc de Buckingham i que els creients anomenen l'Anticrist.

—Jo, lliurar-vos a Buckingham! Jo! Què dieu ara?

—Tenen ulls —va exclamar Milady—, però no hi veuen; tenen orelles, però no senten res.

—Sí, sí —va dir Felton passant-se les mans pel front cobert de suor, com si volgués arrencar-ne l'últim dubte—. Sí, reconec la veu que em parla en els meus somnis. Sí, reconec les faccions de l'àngel que m'apareix cada nit i crida a la meua ànima que no pot dormir: «Colpeja, salva Anglaterra, salva't tu mateix, perquè moriràs sense haver apaivagat Déu!» Parleu, parleu! —va exclamar Felton—. Ara us puc entendre.

Un llampec d'alegria terrible, però ràpid com el pensament, va passar pels ulls de Milady.

Per fugitiu que hagués estat aquest esclat homicida, Felton el va veure i es va estremir com si aquell esclat hagués il·luminat les profunditats del cor d'aquella dona.

De cop va recordar els avisos de lord de Winter, les seduccions de Milady, els primers intents només d'arribar. Va fer un pas enrere i va abaixar el cap, però sense

deixar de mirar-la: com si, fascinat per aquella estranya criatura, no pogués apartar els ulls dels seus ulls.

Milady no era dona a qui pogués passar desapercebut el sentit d'aquella vacil·lació. Sota les seves emocions aparents, la seva sang freda, gelada, no l'abandonava mai. Abans que Felton respongués i que ella hagués de reprendre aquella conversa tan difícil de mantenir en el mateix to d'exaltació, va deixar caure les mans i, com si la feblesa de la dona fos finalment més forta que l'entusiasme de la inspirada, va dir:

—Però no, no seré jo la Judit que alliberarà Betúlia d'aquest Holofernes. El glavi de l'Etern pesa massa per al meu braç. Per això, deixeu-me fugir del deshonor per la mort, deixeu que em refugiï en el martiri. No us demano ni la llibertat, com faria una culpable, ni la venjança, com faria una pagana. Deixeu-me morir, no us demano res més. Us ho suplico, us ho imploro de genolls: deixeu-me morir i el meu últim sospir serà una benedicció per al meu salvador.

Aquesta veu dolça i suplicant, aquesta mirada tímida i abatuda van fer que Felton s'hi acostés. De mica en mica l'encisera s'havia tornat a revestir amb l'embolcall màgic que reprenia i deixava a voluntat, és a dir la bellesa, la dolçor, les llàgrimes i sobretot l'atractiu irresistible de la voluptat mística, la més devoradora de les voluptats.

—Malauradament —va dir Felton—, només puc fer una cosa, que és plànyer-vos si em demostreu que sou una víctima! Però lord de Winter té greus acusacions contra vós. Sou cristiana, sou la meva germana en religió i em sento portat cap a vós, jo, que només he estimat el meu benefactor i que tota la vida només he trobat impius i traïdors. Però vós, senyora, tan bella en realitat, tan pura en aparença, perquè lord de Winter us persegueixi així, quines iniquitats heu comès?

—Tenen ulls però no hi veuen —va repetir Milady amb un to d'indicible dolor—; tenen orelles però no senten res.

—Però aleshores parreu —va exclamar el jove oficial—, parreu!

—Confiar-vos la meva vergonya! —va exclamar Milady amb la vermellor del pudor a la cara, perquè sovint el crim de l'un és la vergonya de l'altre—. Confiar-vos la meva vergonya a vós, home, jo, que soc una dona! Oh —va continuar mentre es posava púdricament la mà davant dels ulls—, oh!, mai, no podré mai!

—A mi, un germà! —va exclamar Felton.

Milady el va mirar una bona estona amb una expressió que el jove oficial es va pensar que era de dubte, però que en realitat no era sinó observació i sobretot voluntat de fascinar.

Felton, suplicant al seu torn, va ajuntar les mans.

—Doncs em confio al meu germà —va dir Milady—, m'hi atreviré!

En aquell moment es van sentir els passos de lord de Winter, però aquesta vegada el terrible cunyat de Milady no es va limitar, com el dia anterior, a passar per davant

de la porta i allunyar-se, sinó que es va aturar, va dir unes paraules al sentinella, i aleshores la porta es va obrir i ell va entrar.

Mentre a fora lord de Winter parlava, Felton havia reculat de pressa i, quan el baró va entrar, ja era a uns quants passos de la presonera.

El baró va entrar a poc a poc i va mirar escrutadorament primer la presonera i després el jove oficial.

—Fa molta estona que sou aquí, John —va dir—. Aquesta dona us explica els seus crims? Si és així, entenc la durada de la conversa.

Felton es va estremir i Milady va sentir que, si no s'afanyava a socórrer el purità desconcertat, estava perduda.

—Ah, teniu por que la presonera se us escapi! —va dir—. Doncs pregunteu al vostre digne carceller quina gràcia li demanava ara mateix.

—Li demanàveu una gràcia? —va dir el baró, suspicaç.

—Sí, Milord —va fer el jove, confós.

—I quina gràcia, digueu? —va preguntar lord de Winter.

—Un ganivet que em tornarà per l'espill, un minut després d'haver-lo rebut —va respondre Felton.

—Perquè hi ha algú amagat, aquí, que aquesta amable persona vol degollar? —va afegir lord de Winter amb veu burleta i desdenyosa.

—Hi soc jo —va respondre Milady.

—Us he deixat triar entre Amèrica i Tyburn —va dir lord de Winter—, escolliu Tyburn, Milady: la corda, creieu-me, encara és més segura que el ganivet.

Felton va empal·lidir i va fer un pas endavant, pensant que, en el moment que havia entrat, Milady tenia una corda.

—Teniu raó —va dir la dona—, ja hi havia pensat. —I encara va afegir amb veu sorda—: Hi continuaré pensant.

Felton va sentir una esgarrifança que li va arribar al moll dels ossos. Lord de Winter segurament va notar el moviment.

—Malfia-te'n, John —va dir—, amic meu, compto amb tu, vigila! T'he avisat! De totes maneres, ànims, fill meu, d'aquí a tres dies ens haurem deslliurat d'aquesta criatura i, allà on l'envio, ja no podrà fer mal a ningú.

—El sentiu! —va exclamar Milady amb arravatament, de manera que el baró es va pensar que s'adreçava al cel i que Felton va entendre que l'hi deia a ell.

Felton va abaixar el cap, pensatiu.

El baró va agafar l'oficial pel braç i va girar el cap per sobre de la seva espatlla per tal de no perdre Milady de vista fins que haguessin sortit.

—Vinga, vinga —va dir la presonera quan la porta es va haver tancat—, encara no he avançat tant com em pensava. Winter ha canviat la seva estultícia habitual per una prudència desconeguda: el que pot fer el desig de venjança i com pot canviar un home! Quant a Felton, dubta. Ah, no és un home com el maleït d'Artagnan. Un purità

només adora les verges, i les adora ajuntant les mans. Un mosqueter estima les dones, i les estima estrenyent els braços.

Tot i així, Milady va esperar amb impaciència, perquè suposava que el dia no s'acabaria sense tornar a veure Felton. Finalment, una hora després de l'escena que acabem d'explicar, va sentir que algú parlava fluix a la porta, que de seguida es va obrir, i Milady va reconèixer Felton.

El jove va entrar ràpidament a l'habitació deixant darrere seu la porta oberta i fent un senyal a Milady perquè callés. Tenia la cara alterada.

—Què em voleu? —va dir ella.

—Escolteu —va respondre Felton en veu baixa—, acabo de fer allunyar el sentinella per poder estar aquí sense que se sàpiga que he vingut, per parlar-vos sense que sentin el que us dic. El baró acaba d'explicar-me una història espantosa.

Milady va adoptar el seu somriure de víctima resignada i va brandar el cap.

—O sou un dimoni —va continuar Felton—, o bé el baró, el meu benefactor, el meu pare, és un monstre. A vós us conec des de fa quatre dies, a ell l'estimo des de fa deu anys. Per tant puc dubtar entre tots dos: no us espanteu del que us dic, necessito estar convençut. Aquesta nit, després de les dotze, vindré a veure-us i em convencereu.

—No, Felton, no, germà —va dir ella—, és un sacrifici massa gran i noto que us costa. No, jo estic perduda, no us perdeu amb mi. La meva mort serà molt més eloqüent que la meva vida i el silenci del cadàver us convencerà molt més que les paraules de la presonera.

—Calleu, senyora —va exclamar Felton—, i no parleu així. He vingut perquè em donéssiu la vostra paraula d'honor, que em juréssiu pel que tingueu de més sagrat, que no atemptaríeu contra la vostra vida.

—No vull prometre res —va dir Milady—, perquè respecto els juraments com ningú i, si prometés alguna cosa, l'hauria de complir.

—Doncs justament! —va dir Felton—. Comprometeu-vos només fins al moment que torni a venir. Si quan ens tornem a veure encara persistiu, aleshores sereu lliure i jo mateix us donaré l'arma que m'heu demanat.

—Doncs d'acord! —va dir Milady—. Per vós m'esperaré.

—Jureu-ho.

—Ho juro pel nostre Déu. Esteu content?

—Bé —va dir Felton—, fins a la nit!

I va córrer cap a fora, va tancar la porta i es va esperar amb la pica curta del soldat a la mà, com si hagués fet guàrdia al seu lloc.

Quan el soldat va tornar, Felton li va tornar l'arma.

Aleshores Milady, a través de l'espell al qual s'havia acostat, va veure que el jove se senyava amb un fervor delirant i se n'anava pel corredor transportat per la joia.

Quant a ella, va tornar al seu lloc amb un somriure salvatge de menyspreu als llavis i, blasfemant, va repetir el nom terrible de Déu, pel qual havia jurat sense haver-lo conegut mai.

—Déu meu! —va dir—. Quin boig fanàtic! El meu déu soc jo, jo i el qui m'ajudarà a venjar-me.

Capítol LVI

CINQUÈ DIA DE CAPTIVITAT

Milady fins ara havia aconseguit un mig èxit i aquest triomf li doblava les forces.

No era gaire difícil vèncer, com havia fet fins aleshores, homes promptes a deixar-se seduir i que l'educació galant de la cort empenyia de dret al parany; Milady era prou bonica per no trobar cap resistència pel que feia a la carn, i era prou hàbil per superar tots els obstacles de l'esperit.

Però, aquesta vegada, havia de lluitar contra una natura salvatge, concentrada, insensible a còpia d'austeritat; la religió i la penitència havien convertit Felton en un home inaccessible a les seduccions ordinàries. En aquell cap exaltat hi fermentaven plans tan grandiosos, projectes tan tumultuosos, que no hi quedava lloc per a cap amor, ni fantasiós ni material, un sentiment que s'alimenta d'oci i que creix amb la corrupció. Milady, amb la seva falsa virtut, havia obert una bretxa en l'opinió d'un home terriblement previngut contra ella, i amb la seva bellesa, en el cor i els sentits d'un home cast i pur. Amb aquesta experiència sobre l'individu més rebel que la natura i la religió poden sotmetre a estudi, s'havia adonat de l'abast dels seus mitjans, que fins aleshores ella mateixa desconeixia.

Tot i així, aquell vespre va desesperar diverses vegades del destí i d'ella mateixa. No invocava Déu, ja ho sabem, però tenia fe en el geni del mal, aquest poder que regna en tots els detalls de la vida humana i que, com a la llegenda àrab, en té prou amb un gra de magrana per reconstruir tot un món perdut.

Milady, ben preparada a rebre Felton, va poder dreçar les bateries per a l'endemà. Sabia que només li quedaven dos dies, que una vegada Buckingham hagués signat l'ordre (i Buckingham la signaria fàcilment, sobretot tenint en compte que l'ordre duia un nom fals i que per tant no podria reconèixer la dona de qui es tractava), que una vegada estigués signada, dèiem, el baró la faria embarcar immediatament, i també sabia que les dones condemnades a la deportació tenen armes de seducció molt menys poderoses que les preteses dones virtuoses, a qui el sol del món il·lumina la bellesa, de qui la veu de la moda alaba l'esperit i que un reflex d'aristocràcia dota de lluors encisadores. Ser una dona condemnada a una pena miserable i infamant no impedeix ser bonica, però és un obstacle per tornar a ser poderosa. Com totes les persones d'una vàlua real, Milady sabia el medi que convenia al seu caràcter i als seus mitjans. La pobresa li repugnava, l'abjecció reduïa la seva grandesa a dos terços. Milady només era reina entre les reines, la seva dominació necessitava el plaer de l'orgull satisfet. Per a ella, el fet de manar éssers inferiors era més una humiliació que no pas un plaer.

És clar que tornaria de l'exili, no en dubtava ni un moment; però quant de temps podia durar, aquest exili? Per a un temperament actiu i ambiciós com el de Milady,

els dies que no es dediquen a ascendir són dies nefastos: quin nom convindria, doncs, als dies en els quals es baixa! Perdre un any, dos anys, tres anys, és a dir, una eternitat; tornar quan d'Artagnan, feliç i triomfant, hauria rebut de la reina la recompensa que ell i els seus amics s'havien ben guanyat amb els serveis que li havien prestat; tot plegat eren idees devoradores que una dona com Milady no podia suportar. D'altra banda, la tempesta que rugia dins seu li multiplicava les forces i, si el seu cos hagués pogut adoptar un sol instant les proporcions del seu esperit, hauria reventat les parets de la presó.

A més, enmig de tot això, el que també la burxava era el record del cardenal. Què devia pensar, què devia dir del seu silenci el cardenal, desconfiat, inquiet, suspicax; el cardenal, que no era únicament el seu únic suport, el seu únic ajut, el seu únic protector en el present, sinó també el principal instrument de la seva fortuna i de la seva futura venjança? El coneixia i sabia que, quan tornés, després d'un viatge inútil, per més que adduís la presó, per més que exaltés tot el que havia patit, el cardenal respondria amb aquella calma burleta de l'escèptic que és poderós tant per la força com pel geni: «No us haguéssiu deixat agafar!»

Aleshores Milady reunia tota la seva energia, murmurant interiorment el nom de Felton, l'única claror diürna que arribava fins a ella al fons de l'infern on havia caigut, i, com una serp que enrosca i desenrosca els anells per ser conscient de la força que té, embolicava per endavant Felton en els mil replecs de la seva imaginació inventiva.

Mentrestant el temps corria, semblava que les hores, les unes rere les altres, en passar despertessin la campana i cada cop del batall de bronze retrunyia al cor de la presonera. A les nou, lord de Winter va fer la visita habitual, va mirar la finestra i els barrots, va observar el terra i les parets, va examinar la llar i les portes sense que ni ell ni Milady, durant la llarga i minuciosa visita, pronunciessin ni una paraula.

Sens dubte tots dos entenien que la situació s'havia fet massa greu per perdre el temps en paraules inútils i en ires sense efecte.

—Bé, bé —va dir el baró abans d'anar-se'n—, aquesta nit tampoc no us escapareu!

A les deu, Felton va anar a posar un sentinella; Milady en va reconèixer el pas. Ara l'endevinava com una amant endevina el pas de l'estimat, i tanmateix Milady detestava i menyspreava alhora aquell feble fanàtic.

No era l'hora convinguda, Felton no va entrar.

Dues hores després, quan tocaven les dotze, el sentinella va ser rellevat.

Aquesta vegada era l'hora, de manera que a partir d'aquest moment Milady va esperar amb impaciència.

El nou sentinella va començar a passejar amunt i avall pel corredor.

Al cap de deu minuts va arribar Felton.

Milady va dreçar l'orella.

—Escolta —va dir el jove al sentinella—, no t'allunyis d'aquesta porta per cap concepte. Ja saps que ahir a la nit Milord va castigar un soldat perquè havia abandonat el seu lloc un moment, i això que durant la seva curta absència m'hi havia quedat jo.

—Sí, sí que ho sé —va dir el soldat.

—Per tant et recomano una vigilància estricta. Jo —va afegir— entraré per examinar una segona vegada l'habitació d'aquesta dona, que em fa por que té projectes sinistres per a ella mateixa i que he rebut l'ordre de vigilar.

—Té —va murmurar Milady—, ara l'auster purità diu mentides!

Quant al soldat, es va limitar a somriure.

—Carai, senyor tinent —va dir—, quina sort que teniu de rebre aquestes ordres, sobretot si Milord us ha autoritzat a mirar dins del seu llit.

Felton es va posar vermell. En qualsevol altra circumstància hauria amonestat el soldat que es permetia una broma així, però la seva consciència es queixava massa fort perquè la boca gosés dir res.

—Si t'aviso —va dir—, vine, i igualment, si ve algú, avisa'm.

—Sí, senyor tinent —va dir el soldat.

Felton va entrar a l'habitació de Milady i Milady es va aixecar.

—Heu vingut? —va dir.

—Us havia promès que vindria —va dir Felton—, i he vingut.

—També m'heu promès una altra cosa.

—Què, Déu meu? —va dir el jove, que malgrat el domini que tenia sobre ell mateix sentia que els genolls li flaquejaven i que la suor li perlejava el front.

—M'heu promès que em portaríeu un ganivet i que me'l deixaríeu després d'haver enraonat amb mi.

—No parreu d'això, senyora —va dir Felton—, no hi ha cap situació, per terrible que sigui, que autoritzi una criatura de Déu a donar-se la mort. He reflexionat i no em podré fer mai culpable d'un pecat semblant.

—Ah, heu reflexionat! —va dir la presonera tot asseient-se a la butaca amb un somriure de desdeny—. Jo també he reflexionat.

—Què?

—Que no tenia res a dir a un home que no manté la seva paraula.

—Oh, Déu meu! —va murmurar Felton.

—Podeu retirar-vos —va dir Milady—, no us diré res.

—Aquí teniu el ganivet! —va dir Felton traient-se de la butxaca l'arma que, tal com havia promès, havia portat, però que vacil·lava a donar a la presonera.

—A veure —va dir Milady.

—Per què?

—Paraula que us el torno ara mateix. El deixareu sobre la taula i us quedareu entre ell i jo.

Felton va allargar l'arma a Milady, que en va examinar atentament el tremp i va assajar-ne la punta amb el tou del dit.

—Bé —va dir tornant el ganivet al jove oficial—, aquest és de bon acer, sou un amic fidel, Felton.

Felton va agafar l'arma i la va deixar sobre la taula tal com havia quedat convingut amb la presonera.

Milady el va seguir amb els ulls i va fer un gest de satisfacció.

—Ara —va dir—, escolteu-me.

La recomanació era inútil: el jove oficial s'estava dret davant seu esperant-ne les paraules com si les volgués devorar.

—Felton —va dir Milady amb una solemnitat plena de malenconia—, Felton, si la vostra germana, la filla del vostre pare, us digués: «Quan encara era jove, i malauradament bonica, em van fer caure en un parany, vaig resistir; van multiplicar al voltant meu les insídies, les violències, vaig resistir; van blasfemar la religió que serveixo, el Déu que adoro, perquè demanava socors a aquest Déu i a aquesta religió, vaig resistir; aleshores em van prodigar els ultratges i, com que no podien perdre la meva ànima, van voler infamar el meu cos per sempre, i finalment...»

Milady es va aturar i un somriure amarg li va passar pels llavis.

—Finalment —va dir Felton—, finalment què?

—Finalment un vespre van decidir paralitzar aquesta resistència que no podien vèncer. Van posar-me a l'aigua un narcòtic poderós. Tan bon punt vaig acabar de sopar, vaig sentir que anava caient en una torpor desconeguda. Tot i que no tenia cap recel, em va agafar una por vaga i vaig intentar lluitar contra la son. Em vaig aixecar, vaig voler córrer a la finestra, demanar socors, però les cames es van negar a portar-me. Tenia la sensació que el sostre s'abaixava damunt meu i que m'esclafaria; vaig estirar els braços, volia parlar, només vaig poder proferir crits inarticulats; s'emparava de mi un encarcament irresistible, em vaig agafar a una butaca perquè sentia que anava a caure, però aviat aquest suport no va ser suficient per als meus braços dèbils, vaig caure sobre un genoll, després sobre tots dos. Vaig voler cridar, però tenia la llengua glaçada. Déu no em va veure ni em va sentir, sens dubte, i vaig acabar de caure ajaguda a terra, víctima d'un son que s'assemblava a la mort.

»De tot el que va passar mentre dormia i del temps que vaig estar dormint, no en tinc cap record; l'única cosa que recordo és que em vaig despertar en una habitació rodona moblada sumptuosament, en la qual la llum entrava per una obertura del sostre. No semblava que hi hagués cap porta: era com una magnífica presó.

»Va passar molta estona abans que em pogués adonar del lloc on em trobava i de tots els detalls que explico, el meu esperit semblava lluitar inútilment per espolsar les feixugues tenebres d'aquell son del qual no podia acabar de sortir. Tenia sensacions vagues d'haver recorregut un espai, del moviment d'un vehicle, d'un somni horrible en el qual hauria esgotat totes les forces; però en el meu pensament tot era tan fosc i

tan indistint que aquells fets semblaven pertànyer a una altra vida diferent de la meva, i tanmateix unida a la meva per una dualitat fantàstica.

»Durant una estona, l'estat en el qual em trobava m'era tan estrany que em vaig pensar que somiava. Em vaig aixecar trontollant, tenia la roba sobre una cadira: no recordava haver-me despullat ni haver-me ficat al llit. Aleshores de mica en mica la realitat se'm va presentar plena de púdics terrors: no era a la casa on jo vivia; per la llum del sol que podia veure, ja havia passat una gran part del dia! M'havia adormit el dia abans al vespre, per tant havia dormit quasi vint-i-quatre hores. Què havia passat tot aquest temps?

»Em vaig vestir tan de pressa com vaig poder. Tots els meus moviments lents i embalbits eren la prova que la influència del narcòtic encara no s'havia dissipat del tot. D'altra banda, aquella habitació estava moblada per rebre una dona, i la coqueta més perfecta no hauria desitjat res que no hagués trobat passejant la mirada per l'habitació.

»Segur que no era la primera captiva que havia estat tancada en aquella presó esplèndida, però, com podeu entendre, Felton, com més bonica era la presó, més por em feia.

»Sí, era una presó, perquè vaig intentar vanament de sortir-ne. Vaig examinar totes les parets per descobrir-hi una porta, però les parets em tornaven pertot un so ple i sord.

»Potser vaig fer vint voltes a l'habitació, buscant-hi alguna sortida. No n'hi havia cap: vaig caure desplomada en una butaca, esclafada pel cansament i el terror.

»Mentrestant s'anava fent ràpidament de nit, i amb la nit els meus terrors augmentaven: no sabia si m'havia de quedar on estava asseguda; em semblava que estava envoltada de perills desconeguts en els quals cauria a cada pas. Tot i que no havia menjat res des del dia abans, les pors no em deixaven sentir la gana.

»No m'arribava cap soroll de fora que em permetés de mesurar el temps; vaig presumir, simplement, que devien ser entre les set i les vuit del vespre, perquè era el mes d'octubre i ja era de nit.

»Tot d'una, el soroll d'una porta que gira sobre les frontisses em va fer estremir, un globus de foc va aparèixer damunt de l'obertura de vidre del sostre i va projectar una llum viva a l'habitació, i jo em vaig adonar amb terror que a pocs passos de mi hi havia un home.

»Una taula parada amb dos coberts i tot un sopar havia aparegut com per art de màgia al mig de l'habitació.

»Aquell home era el que feia un any que em perseguia, era el que havia jurat el meu deshonor i que, amb les primeres paraules que va pronunciar, em va fer entendre que la nit anterior l'havia obtingut.

—L'infame! —va murmurar Felton.

—Oh, sí, l'infame! —va exclamar Milady, veient l'interès que el jove oficial, que semblava del tot pendent dels seus llavis, prenia per aquell estrany relat—. Oh, sí,

l'infame! Es pensava que pel sol fet d'haver-me vençut una nit mentre dormia, ja estava tot dit. Venia esperant que jo acceptaria la meva vergonya, vist que la meva vergonya ja estava consumada. Venia a oferir-me la seva fortuna a canvi del meu amor.

»Vaig escopir sobre aquell home tot el superb menyspreu i totes les paraules desdenyoses que caben en el cor d'una dona. Sens dubte estava acostumat a aquella mena de retrets, perquè em va escoltar amb calma, somrient, i amb els braços encreuats davant del pit. Després, quan es va pensar que ja l'hi havia dit tot, va avançar cap a mi. Jo vaig saltar cap a la taula, vaig apoderar-me d'un ganivet i me'l vaig apuntar al pit.

»—Feu un pas més —li vaig dir— i a més del meu deshonor també tindreu la meva mort a la consciència.

»Sens dubte la meva mirada, la meva veu i tota la meva persona tenien el to de veritat que convenç les ànimes més perverses, perquè es va aturar.

»—La vostra mort! —em va dir—. Oh, no, sou una amant massa bonica perquè accepti de perdre-us així, després d'haver tingut la sort de posseir-vos una sola vegada. Adeu, preciosa! Per fer-vos una altra visita esperaré que estigueu de més bon humor.

»Després d'aquestes paraules va tocar un xiulet: el globus de foc que il·luminava l'habitació es va enlairar i va desaparèixer. Em vaig tornar a trobar a les fosques. Un instant després es va tornar a sentir el mateix soroll de porta que s'obre i es tanca, el globus flamejant va tornar a baixar i em vaig trobar sola.

»Va ser un moment horrorós. Si abans encara tenia algun dubte sobre la meva desgràcia, s'havia esvanit en una realitat desesperant: estava en poder d'un home que no solament odiava, sinó que també menyspreava, d'un home capaç de tot i que ja m'havia donat una prova fatal de fins on podia arribar.

—Qui era, aquest home? —va preguntar Felton.

—Vaig passar la nit en una cadira, tremolant a cada soroll, perquè més o menys a les dotze el llum s'havia apagat i m'havia tornat a trobar a les fosques. Però la nit va passar sense cap nou intent del meu perseguidor. Es va fer de dia: la taula havia desaparegut, però jo encara tenia el ganivet a la mà.

»Aquell ganivet era tota la meva esperança.

»Estava morta de cansament, l'insomni em cremava els ulls; no havia gosat dormir ni un instant: la claror del dia em va tranquil·litzar i vaig anar a tirar-me al llit però sense deixar anar el ganivet alliberador, que vaig amagar sota el coixí.

»Quan em vaig despertar, hi havia de nou una taula parada.

»Aquesta vegada, malgrat la por, a pesar de l'angoixa, tenia molta gana: feia quaranta-vuit hores que no havia menjat res. Vaig agafar pa i una mica de fruita. Aleshores, recordant el narcòtic barrejat amb l'aigua que havia begut, no vaig tocar la que hi havia a taula i vaig anar a omplir el got a una font de marbre que hi havia a la paret, sobre del tocador.

»Tot i així, malgrat aquesta precaució, igualment vaig passar una estona amb una gran angoixa. Però aquesta vegada els meus temors no estaven fundats: vaig passar el dia sense notar res que recordés el que temia.

»Vaig tenir la precaució de buidar mig gerro perquè no es veiés que n'havia desconfiat.

»Es va fer de nit i, per fosca que fos, els meus ulls començaven a acostumar-se a la negror: enmig de les tenebres vaig veure que la taula s'endinsava al sostre. Un quart després, va tornar a aparèixer amb el meu sopar i, un instant després, gràcies al mateix llum l'habitació es va il·luminar de nou.

»Jo estava decidida a no menjar sinó aliments als quals hagués estat impossible de barrejar cap somnífer: dos ous i alguna peça de fruita van ser el meu sopar. Després vaig anar a omplir un got d'aigua a la meva font protectora i vaig beure.

»Amb els primers glops em vaig adonar que no tenia el mateix gust que al matí: em va entrar una sospita i em vaig aturar, però me n'havia empassat mig got.

»Vaig llençar la resta amb horror i vaig esperar, amb la suor de l'esglai al front.

»Sens dubte, algun testimoni invisible m'havia vist agafar aigua de la font i havia aprofitat la meva confiança per assegurar la meva pèrdua tan fredament decidida, tan cruelment buscada.

»Quan encara no havia passat ni mitja hora vaig començar a sentir els mateixos símptomes. Però com que aquesta vegada només havia begut mig got d'aigua, vaig lluitar més estona i, en comptes d'adormir-me del tot, vaig caure en un estat de somnolència que em deixava percebre el que passava al meu voltant, tot i que em treia la força de defensar-me o de fugir.

»Em vaig arrossegar fins al llit per buscar-hi l'única defensa que em quedava, el ganivet salvador; però no vaig poder arribar fins al coixí. Vaig caure de genolls, aferrada a una de les columnes dels peus del llit, i vaig veure que estava perduda.

Felton va empal·lidir terriblement i una esgarrifança convulsa el va fer estremir de cap a peus.

—I la cosa més horrorosa —va continuar Milady amb la veu alterada com si encara sentís la mateixa angoixa d'aquell moment terrible— és que aquesta vegada era conscient del perill que m'amenaçava, perquè la meva ànima, ho puc assegurar, vetllava dins del meu cos adormit, perquè hi veia i hi sentia, encara que fos com en un somni, i això encara ho feia més espantós.

»Vaig veure que el llum pujava i de mica en mica em deixava en la foscor. Després vaig sentir el gemec tan conegut de la porta, tot i que aquella porta només s'havia obert dos cops.

»Vaig sentir clarament que algú se m'acostava: diuen que el desgraciat que es perd pels deserts d'Amèrica se sent així quan se li acosta una serp.

»Volia fer un esforç, vaig intentar cridar; amb una força de voluntat increïble, vaig arribar a aixecar-me, però per tornar a caure a l'instant... i caure als braços del meu perseguidor.

—Digueu-me qui era aquest home! —va exclamar el jove oficial.

Milady d'un cop d'ull va veure tot el patiment que infligia a Felton, insistint en cada detall del relat, però no volia estalviar-li cap tortura. Com més profundament li trenqués el cor, més segur era que la venjaria. De manera que va continuar com si no hagués sentit la seva exclamació, o com si considerés que encara no havia arribat el moment de respondre-hi.

—Però aquesta vegada no era amb una mena de cadàver inert, sense cap sentiment, que l'infame es trobava. Com us he dit, sense que tingués tot l'ús de les meves facultats, em quedava la sensació del perill: vaig lluitar, doncs, amb totes les meves forces i sens dubte, per feble que estigués, vaig oposar una llarga resistència, perquè el vaig sentir exclamar:

»—Aquestes miserables puritanes! Ja sabia que esgotaven els botxins, però em pensava que eren menys fortes contra els seductors.

»Malauradament, la meva resistència desesperada no podia durar gaire més, vaig sentir que se m'acabaven les forces, i aquesta vegada el covard no va ser del meu son que es va aprofitar, sinó del meu desmai.

Felton escoltava deixant sentir només una mena de rugit sord, però la suor li mullava el front de marbre i la mà, amagada sota l'uniforme, li esquinçava el pit.

—El meu primer moviment, quan vaig recuperar els sentits, va ser el de buscar el ganivet al qual no havia pogut arribar; si no m'havia servit per defensar-me, almenys podia servir per a l'expiació.

»Però en el moment que vaig agafar-lo, Felton, vaig tenir una idea terrible. He jurat que us ho diria tot i us ho diré tot; us he promès la veritat i us la diré, encara que m'hagi de perdre.

—Vau pensar a venjar-vos d'aquell home, és això? —va exclamar Felton.

—Doncs sí! —va dir Milady—. No era un pensament de cristiana, ja ho sé. Sens dubte me l'inspirava l'etern enemic de la nostra ànima, aquest lleó que rugeix constantment al voltant nostre. En fi, què us he de dir, Felton? —va continuar Milady en el to de la dona que s'acusa d'un crim—. Vaig tenir aquesta idea i ja no em va abandonar. Aquest pensament homicida és el que avui em val aquest càstig.

—Continueu, continueu —va dir Felton—, no veig el moment que arribeu a la venjança.

—Oh, vaig decidir que seria tan aviat com em fos possible, estava segura que tornaria la nit següent. Durant el dia no havia de témer res.

»Per això a l'hora de dinar no vaig dubtar a menjar i a beure: estava decidida a fer veure que sopava, però a no menjar res, de manera que amb el que mengés al migdia havia de combatre el dejuni del vespre.

»Però vaig amagar un got d'aigua del dinar, perquè durant les quaranta-vuit hores que havia passat sense menjar ni beure el que m'havia fet patir més havia estat la set.

»El dia va passar sense tenir cap altra influència sobre mi que no fos la d'afermar-me en la decisió que havia pres. Tanmateix vaig vigilar que el meu rostre no traís

gens el que duia al cor, perquè estava segura que m'observaven. Diverses vegades fins i tot em vaig adonar que somreia. Felton, no goso dir-vos què em feia somriure, podríeu abominar-me...

—Continueu, continueu —va dir Felton—, ja veieu que us escolto i que vull arribar al final.

—Es va fer de nit i tot va anar igual: en la foscor em van servir el sopar, després el llum es va encendre i jo em vaig asseure a taula.

»Només vaig menjar una mica de fruita: vaig fer veure que em posava aigua del gerro, però només vaig beure la que havia guardat al got; d'altra banda la substitució va ser prou hàbil perquè els espies, si és que en tenia, no sospitessin res.

»Havent sopat, vaig mostrar els mateixos símptomes de torpor que la nit abans, però aquesta vegada, com si sucumbís al cansament o com si em familiaritzés amb el perill, em vaig arrossegar fins al llit i vaig fer veure que m'adormia.

»Aquesta vegada vaig trobar el ganivet sota el coixí i, mentre feia veure que dormia, amb la mà l'estrenyia amb força.

»Van passar dues hores sense cap novetat i aquesta vegada, oh Déu meu!, qui m'ho hauria pogut dir el dia abans?, vaig començar a témer que no vingués.

»Finalment vaig veure que el llum pujava a poc a poc i desapareixia en les profunditats del sostre; l'habitació es va omplir de tenebres, però vaig fer un esforç per penetrar la foscor amb la mirada.

»Van passar uns deu minuts. L'únic soroll que sentia eren els batecs del meu cor.

»Implorava el cel perquè vingués.

»Finalment vaig sentir el soroll tan conegut de la porta que s'obria i es tancava; malgrat el gruix de la catifa, vaig sentir un pas que feia grinyolar el parquet; malgrat la foscor, vaig veure una ombra que s'acostava al llit.

—Afanyeu-vos! —va dir Felton—. No veieu que cada paraula que dieu em crema com plom fos!

—Aleshores —va continuar Milady—, aleshores vaig aplegar totes les meves forces, em vaig dir que havia arribat el moment de la venjança o més ben dit de la justícia; em vaig veure com una altra Judit; em vaig recollir, amb el ganivet a la mà, i quan vaig veure que el tenia a prop i que estirava els braços per buscar la seva víctima, amb l'últim crit del dolor i del desesper el vaig colpir al mig del pit.

»Ah, el miserable! Ho tenia tot previst: duia el pit cobert amb una cota de malles, el ganivet es va despuntar.

»—Ah, ah! —va exclamar agafant-me el braç i arrencant-me l'arma que m'havia fet tan poc servei—. Voleu la meua vida, bonica puritana! Però això és més que odi, això és ingritud! Vinga, vinga, calmeu-vos, preciosa! Em pensava que us havíeu amansit. No soc pas d'aquests tirans que guarden les dones per força: no em voleu, la meua fatuïtat ordinària me'n feia dubtar, ara n'estic convençut. Demà sereu lliure.

»Jo només volia que em matés.

»—Vigileu! —li vaig dir—. Perquè la meua llibertat serà el vostre deshonor. Sí, perquè quan surti d'aquí ho diré tot, diré la violència amb què heu abusat de mi, explicaré que m'heu tingut captiva. Denunciaré aquest palau d'infàmia. Sou important, Milord, però tremoleu! Per sobre teniu el rei, i per sobre del rei hi ha Déu.

»Per més amo que semblés d'ell mateix, se li va escapar un moviment de ràbia. No podia veure-li l'expressió de la cara, però vaig notar com se li havia estremit el braç sobre el qual jo tenia la mà.

»—Doncs així no sortireu d'aquí —va dir.

»—Bé, doncs el lloc del meu suplici també serà la meua tomba! —vaig exclamar jo—. Moriré aquí i veureu si un fantasma que acusa no és encara més terrible que un viu que amenaça!

»—No us deixaran cap arma.

»—N'hi ha una que el desesper posa a l'abast de tot aquell que tingui el valor d'utilitzar-la. Em deixaré morir de gana.

»—Vinga —va dir el miserable—, no val més la pau que aquesta guerra? Us torno la llibertat ara mateix, proclamo la vostra virtut, us anomeno la Lucrecia d'Anglaterra.

»—I jo us dic que vós en sou el Sextus, us denuncio als homes tal com ja us he denunciat a Déu i, si cal, igual que Lucrecia, signo la meua acusació amb la meua sang, i ho faré!

»—Ah —va fer el meu enemic, burleta—, així és diferent. Ben mirat, aquí hi esteu bé, no us faltarà res, i si us deixeu morir de gana serà culpa vostra.

»Amb aquestes paraules es va retirar, vaig sentir obrir-se i tancar-se la porta i jo em vaig quedar anorreada, menys, ho confesso, pel dolor, que per la vergonya de no haver-me venjat.

»Va mantenir la paraula. Tot el dia i tota la nit de l'endemà no el vaig tornar a veure. Però jo també vaig mantenir la paraula i no vaig menjar ni vaig beure. Tal com li havia dit, estava decidida a deixar-me morir de gana.

»Vaig passar el dia i la nit resant, amb l'esperança que Déu em perdonaria el suïcidi.

»La segona nit la porta es va obrir. Jo estava ajaguda a terra, les forces em començaven a abandonar.

»En sentir el soroll em vaig redreçar sobre una mà.

»—Bé! —va dir amb una veu que a la meua orella vibrava d'una manera tan terrible que la feia inconfusible—. Ens hem calmat una mica i pagarem la llibertat amb una promesa de silenci? Mireu, jo soc de bona llei —va afegir— i, tot i que els puritans no m'agraden, els faig justícia, igual que a les puritanes, quan són boniques. De manera que feu-me un petit jurament sobre la creu, no us demano res més.

»—Sobre la creu! —vaig exclamar jo aixecant-me, perquè aquella veu odiada m'havia fet recuperar totes les forces—. Sobre la creu! Juro que cap promesa, cap amenaça, cap tortura no em tancarà la boca; sobre la creu, juro deshonorar-vos a tot

arreu com a assassí, com a seductor, com a covard; sobre la creu, juro que, si mai puc sortir d'aquí, demanaré venjança contra vós a tota la humanitat.

»—Aneu amb compte! —va dir la veu en un to d'amenaça que encara no li havia sentit mai—. Tinc un mitjà superior, que no utilitzaré sinó en darrer terme, de tancar-vos la boca, o si més no d'impedir que ningú es cregui ni una paraula del que direu.

»Vaig aplegar totes les meves forces per respondre-li amb una riallada.

»Va veure que entre ell i jo la guerra seria eterna, una guerra a mort.

»—Escolteu —va dir—, us dono el que queda de nit i tot demà. Penseu-hi: prometeu que callareu, i la riquesa, la consideració, fins i tot els honors seran vostres; amenceu de parlar i us condemno a la infàmia.

»—Vós! —vaig exclamar—. Vós!

»—A la infàmia eterna, inesborrable!

»—Vós —vaig repetir—. Oh, Felton, em pensava que era boig!

»—Sí, jo!

»—Ah, deixeu-me —li vaig dir—, sortiu, si no voleu que m'esclafi el cap contra la paret davant vostre!

»—D'acord —va continuar—, com vulgueu, fins demà!

»—Fins demà —vaig respondre mentre em deixava caure i mossegava la catifa de ràbia...

Felton s'aguantava en un moble i Milady veia amb una alegria demoníaca que les forces potser li fallarien abans d'arribar al final.

Capítol LVII

UN RECURS DE TRAGÈDIA CLÀSSICA

Després d'un moment de silenci, durant el qual Milady va observar el jove que l'escoltava, va continuar la història:

—Feia gairebé tres dies que no bevia ni menjava i patia atroçment. De vegades em passaven com uns núvols que m'estrenyien el front i m'entelaven els ulls: era el deliri.

»Va arribar la nit. Jo estava tan feble que em desmaiava a cada moment i cada vegada donava les gràcies a Déu perquè em pensava que em moria.

»Durant un d'aquests desmais, vaig sentir que s'obria la porta. El terror em va fer recuperar els sentits.

»El meu perseguidor va entrar seguit d'un home emmascarat, ell també duia una màscara, però el vaig reconèixer pel pas, el vaig reconèixer per la veu, el vaig reconèixer per l'aire imposant que l'infern li ha concedit per a desgràcia de la humanitat.

»—Bé —em va dir—, esteu decidida a prometre'm el que us vaig demanar?

»—Vós mateix ho vau dir, els puritans només tenen una paraula: la meva, ja la vau sentir, és que us perseguiré a la terra al tribunal dels homes i al cel al tribunal de Déu!

»—Així doncs, persistiu?

»—Juro davant de Déu, que em sent, que posaré tot el món de testimoni del vostre crim fins que trobi un venjador.

»—Sou una prostituta —va dir amb veu de tro— i rebreu el suplici de les prostitutes! Marcada als ulls del món que voleu invocar, intenteu provar-li que no sou ni culpable ni boja!

»I aleshores, adreçant-se a l'home que l'acompanyava: —Botxí, fes el teu deure.

—Oh, qui és, qui és! —va exclamar Felton—. Digueu-me'n el nom!

—Aleshores, a pesar dels meus crits i de la meva resistència, perquè començava a entendre que es tractava d'una cosa pitjor que la mort, el botxí em va agafar, em va fer caure a terra, em va esclafar amb la seva força i, sufocada pels sanglots, gairebé sense sentits, invocant Déu, que no m'escoltava, tot d'una vaig proferir un crit esgarriós de dolor i de vergonya; m'havien posat a l'espatlla un ferro roent, el ferro del botxí.

Felton va rugir.

—Mireu —va dir Milady aixecant-se amb una majestat de reina—, mireu, Felton, com van inventar un nou martiri per a la noia pura i tanmateix víctima de la brutalitat d'un canalla. Apreneu a conèixer el cor dels homes per no convertir-vos tan fàcilment en instrument de les seves injustes venjances.

Milady, amb un gest ràpid, va obrir-se el vestit, va estripar la batista que li cobria el pit i, vermella de còlera simulada i de vergonya fingida, va ensenyar al jove l'empremta inesborrable que li deshonorava la preciosa espatlla.

—Però —va exclamar Felton—, és una flor de lis!

—Justament aquí rau la infàmia —va respondre Milady—. La marca d'Anglaterra, hauria calgut demostrar quin tribunal me l'havia imposat i jo hauria recorregut a tots els tribunals del regne! Però la marca de França... Amb aquesta quedava realment marcada.

Per a Felton era massa.

Pàl·lid, immòbil, esclafat per aquella revelació espantosa, enlluernat per la bellesa sobrehumana d'aquella dona que es mostrava davant seu amb un impudor que ell trobava sublim, va acabar caient de genolls davant seu com feien els primers cristians davant de les màrtirs pures i santes que la persecució dels emperadors lliurava, al circ, a la sanguinària lubricitat del populatxo. La marca va desaparèixer, només va quedar la bellesa.

—Perdó, perdó! —va exclamar Felton—. Oh, perdó!

Milady li va llegir als ulls: Amor, amor.

—Perdó de què? —va preguntar.

—Perdó d'haver-me aliat amb els vostres perseguïdors.

Milady li va oferir la mà.

—Tan bonica, tan jove! —va exclamar Felton cobrint-li la mà de petons.

Milady va deixar caure sobre el jove oficial una d'aquelles mirades que converteixen un esclau en un rei.

Felton era purità: va deixar la mà de la dona per besar-li els peus.

Ja no l'estimava, l'adorava.

Quan la crisi va haver passat, quan va semblar que Milady havia recuperat la sang freda que no havia perdut mai, quan Felton va veure desaparèixer de nou sota el vel de la castedat aquells tresors d'amor que no li amagaven tan bé sinó perquè els desitgés amb més ardor, va dir:

—Ah, ara només em falta preguntar-vos una cosa: el nom del botxí de debò, perquè per mi només n'hi ha un, l'altre era un instrument, res més.

—Com, germà! —va exclamar Milady—. Encara cal que l'anomeni? No l'has endevinat?

—Què! —va fer Felton—. Ell! Un altre cop ell! Sempre ell! L'autèntic culpable...

—L'autèntic culpable —va dir Milady— és el saquejador d'Anglaterra, el perseguïdor dels autèntics creients, el lladre covard de l'honor de tantes dones, l'home que per un caprici del seu cor corromput farà vessar tanta sang a dos reialmes, que avui protegeix els protestants i demà els trairà...

—Buckingham! Així doncs és Buckingham! —va cridar Felton exasperat.

Milady es va amagar la cara entre les mans, com si no pogués suportar la vergonya que li recordava aquell nom.

—Buckingham, el botxí d'aquesta criatura angelical! —va exclamar Felton—. I no l'has fulminat, Déu meu! L'has deixat noble, honorat, poderós perquè ens perdi a tots!

—Déu abandona els qui s'abandonen —va dir Milady.

—Però atraurà damunt seu el càstig reservat als maleïts! —va continuar Felton amb una exaltació creixent—. La venjança humana anunciarà la justícia celeste!

—Els homes el temen i el respecten.

—Oh, jo no el temo ni el respectaré! —va dir Felton.

Milady va sentir que una alegria infernal li inundava l'ànima.

—Però com és que lord de Winter, el meu protector, el meu pare —va preguntar Felton— es troba barrejat en tot això?

—Escolteu, Felton —va continuar Milady—, perquè al costat dels homes covards i menyspreables també hi ha natures grans i generoses. Jo tenia un promès, estimava un home que m'estimava, un cor com el vostre, Felton, un home com vós. El vaig anar a veure i l'hi vaig explicar tot; ell em coneixia i no va dubtar ni un instant. Era un gran senyor, era un igual de Buckingham. No va dir res, es va limitar a cenyir-se l'espasa, es va embolicar amb la capa i va anar a Buckingham Palace.

—Sí, sí —va dir Felton—, l'entenc, però amb aquesta mena d'homes no és l'espasa que s'ha de fer servir, sinó el punyal.

—Buckingham se n'havia anat el dia abans, enviat com a ambaixador a Espanya, on havia de demanar la mà de la infanta per al rei Carles I, que aleshores era el príncep de Gal·les. El meu promès va tornar.

»—Escolteu —em va dir—, ha marxat i per tant, de moment, s'ha escapat de la meva venjança, però mentre no torna estiguem units tal com havíem d'estar, i després confieu en lord de Winter per defensar el seu honor i el de la seva dona.

—Lord de Winter! —va exclamar Felton.

—Sí —va dir Milady—, lord de Winter, i ara ja ho enteneu tot, oi? Buckingham va passar més d'un any lluny. Vuit dies abans que arribés, lord de Winter va morir de sobte i em va deixar com a única hereva. D'on venia el cop? Déu, que ho sap tot, ho deu saber, jo no acuso ningú...

—Oh, quin infern, quin infern! —va exclamar Felton.

—Lord de Winter va morir sense haver dit res al seu germà. El terrible secret s'havia de mantenir amagat fins que caigués com un llamp sobre el cap del culpable. El vostre protector havia vist amb disgust que el seu germà gran es casés amb una noia sense fortuna. Vaig sentir que no podia esperar cap ajut d'un home frustrat en les seves esperances d'heretar. Vaig anar a França, decidida a quedar-m'hi per tota la vida. Però tota la meva fortuna és a Anglaterra; quan la guerra va tallar les comunicacions, em va faltar de tot: vaig haver de tornar per força. Fa sis dies arribava a Portsmouth.

—I què? —va dir Felton.

—Doncs que Buckingham sens dubte va saber que tornava i en va parlar a lord de Winter, que ja estava predisposat contra mi, i li va dir que la seva cunyada era una prostituta, una dona marcada. La veu pura i noble del meu marit ja no em podia defensar. Lord de Winter va creure tot el que li van dir, encara més fàcilment pel fet que hi tenia interès. Em va fer detenir, em va portar aquí, em va posar sota la vostra vigilància. La resta ja la sabeu: demà passat em desterra, em deporta; demà passat em relega entre els infames. Oh, la trama està ben ordida, sí! El complot és hàbil i el meu honor no hi sobreviurà. Ja veieu que he de morir, Felton; Felton, doneu-me el ganivet!

I amb aquestes paraules Milady, com si hagués esgotat totes les forces, es va deixar anar, dèbil i llangorosa, entre els braços del jove oficial, que ebri d'amor, de còlera i de voluptats desconegudes, la va rebre amb transport, la va estrènyer contra el seu cor, tremolant sota l'alè d'aquella boca tan bonica, embogit pel contacte d'aquell pit palpitant.

—No, no! —va dir—. No, viuràs honorada i pura, viuràs per vèncer els teus enemics.

Milady el va apartar lentament amb la mà mentre l'atreia amb la mirada, però Felton, al seu torn, la va agafar i la implorava com si fos una divinitat.

—Oh, la mort, la mort! —va dir Milady, abaixant la veu i les parpelles—. Oh, la mort abans que la vergonya. Felton, germà, amic, t'ho suplico!

—No —va exclamar Felton—, no, viuràs i seràs venjada!

—Felton, porto la desgràcia a tots els qui m'envolten! Felton, abandona'm! Deixa'm morir!

—Doncs morirem junts! —va exclamar prement els llavis sobre els de la presonera.

Es van sentir trucs a la porta. Aquesta vegada Milady el va apartar de debò.

—Ens han sentit —va dir—, ve algú! Ja està, estem perduts!

—No —va dir Felton—, només és el sentinella que m'avisava que arriba una ronda.

—Aleshores correu i obriu vós mateix.

Felton va obeir; aquella dona ja era tot el seu pensament, tota la seva ànima.

Es va trobar davant d'un sergent que anava al capdavant d'una patrulla de vigilància.

—Què passa? —va preguntar el jove tinent.

—M'havíeu dit que obrís la porta si sentia cridar —va dir el soldat—, però us heu descuidat de deixar-me la clau. Us he sentit cridar, sense entendre què dèieu, he volgut obrir la porta, però estava tancada per dins, i aleshores he avisat el sergent.

—I aquí em teniu —va dir el sergent.

Felton, trasbalsat, gairebé embogit, estava sense veu.

Milady es va adonar que havia de fer-se mestressa de la situació, va córrer a la taula i va agafar el ganivet que hi havia deixat Felton.

—Amb quin dret em voleu impedir que mori? —va dir.

—Déu meu Senyor! —va exclamar Felton veient-li el ganivet a la mà.

En aquell moment, es va sentir al corredor una riallada irònica.

El baró, atret pel soroll, en bata i amb l'espasa sota el braç, estava dret al pas de la porta.

—Ah, ja som a l'últim acte de la tragèdia. Ho veieu, Felton, el drama ha seguit totes les fases que us vaig dir, però no patiu que no hi haurà sang.

Milady va veure que, si no donava a Felton una prova immediata i terrible del seu valor, estava perduda.

—Us enganyeu, Milord, i tant que n'hi haurà, i tant de bo caigui sobre els qui la fan vessar!

Felton va fer un crit i va córrer cap a ella: massa tard, Milady se l'havia clavat.

Però el ganivet, per sort, o hauríem de dir per la destresa de Milady, havia trobat la barnilla de ferro de la cotilla que, en aquell temps, defensava com una cuirassa el pit de les dones; havia lliscat estripant la roba i havia penetrat de biaix entre la carn i les costelles.

El vestit de Milady va quedar igualment tacat de sang a l'acte. Ella va caure desplomada i semblava que hagués perdut els sentits. Felton li va arrencar el ganivet.

—Mireu, Milord —va dir tristament—, aquesta dona estava sota la meva responsabilitat i s'ha matat!

—Tranquil, Felton —va dir lord de Winter—, no és pas morta, els dimonis no es moren tan fàcilment, no patiu i aneu a esperar-me a dalt.

—Però Milord...

—Aneu-hi, us ho ordeno.

Felton va obeir la injunció del seu superior, però en sortir es va guardar el ganivet al pit.

Quant a lord de Winter, simplement va fer avisar la dona que servia Milady i, quan va arribar, li va confiar la presonera desmaiada i les va deixar soles.

Això no obstant, com que tot i les seves sospites podia ser que la ferida fos greu, va enviar immediatament un home a cavall a buscar un metge.

Capítol LVIII

EVASIÓ

Tal com lord de Winter havia suposat, la ferida de Milady no era perillosa; tan bon punt es va trobar tota sola amb la dona que el baró havia fet cridar i que corria a despullar-la, va obrir els ulls.

Tot i així, calia simular feblesa i dolor, cosa que no era gens difícil per a una actriu com Milady; la presonera va enganyar tan bé la pobra dona que, malgrat la seva insistència, ella es va obstinar a vetllar-la tota la nit.

Però la presència de la dona no va impedir a Milady de pensar.

No hi havia cap dubte que Felton estava convençut, era ben seu: si se li aparegués un àngel que acusés Milady, segur que en la disposició d'esperit en què es trobava el prendria per un enviat del dimoni.

Aquest pensament feia somriure Milady, perquè Felton, ara, era la seva única esperança, la seva única taula de salvació.

Però lord de Winter podia ser que en sospités, podia ser que ara també el vigilessin.

Cap a les quatre de la matinada, va arribar el metge, però amb l'estona que feia que Milady s'havia clavat la ganivetada, la ferida ja s'havia tancat, de manera que el metge no en va poder mesurar ni la direcció ni la profunditat; només va poder veure, pel pols de la malalta, que no era res greu.

Al matí, Milady, amb l'excusa que no havia dormit en tota la nit i que necessitava repòs, va fer marxar la dona que la vetllava.

Tenia una esperança: que Felton vingués a l'hora d'esmorzar; però Felton no va anar-hi.

S'havien fet realitat els seus temors? El baró havia sospitat de Felton i ara el jove oficial li fallaria en el moment decisiu? Només li quedava un dia: lord de Winter li havia anunciat que l'embarcarien el 23 i ja era el matí del 22.

Això no obstant, va esperar amb força paciència fins a l'hora de dinar.

Tot i que al matí no havia menjat res, van portar-li el dinar a l'hora de costum i Milady va veure, esglaiada, que els soldats que la vigilaven duïen un altre uniforme.

Aleshores es va aventurar a preguntar on era Felton. Li van respondre que Felton havia muntat a cavall, feia una hora, i se n'havia anat.

Es va informar de si el baró era al castell; el soldat li va respondre que sí i li va dir que tenia ordre d'avisar-lo si la presonera hi volia parlar.

Milady va respondre que de moment se sentia massa dèbil i que només desitjava estar sola.

El soldat va sortir deixant el dinar servit.

Felton havia estat apartat i els soldats de marina havien estat canviats, o sigui que desconfiaven de Felton.

Era l'últim cop contra la presonera.

Quan va estar sola, es va llevar; aquell llit on s'estava per prudència i perquè es pensessin que estava greument ferida la cremava com un braser ardent. Va mirar la porta i va veure que el baró havia fet clavar un tauló sobre l'espill; sens dubte tenia por que, per aquella obertura, encara aconseguís, per algun mitjà diabòlic, seduir els guàrdies.

Milady va somriure satisfeta: així podia lliurar-se als seus transports sense ser vista. Va començar a recórrer l'habitació amb l'exaltació d'una boja rematada o d'una tigressa tancada en una gàbia de ferro. Si encara hagués tingut el ganivet, aquesta vegada hauria pensat, no pas a matar-se, sinó a matar el baró.

A les sis, va entrar lord de Winter. Anava armat fins a les dents. Aquell home, en el qual fins aleshores Milady només havia vist un cavaller força estúpid, s'havia convertit en un carceller admirable: semblava que ho preveïés tot, que ho endevinés tot, que ho previngués tot.

Una sola mirada a Milady li va aclarir el que li passava per dins.

—D'acord —li va dir—, però no serà pas avui que em matareu, tampoc; no teniu cap arma i a mésestic a l'aguait. Havíeu començat a pervertir el meu pobre Felton, que ja sentia la vostra influència infernal, però el vull salvar i no us veurà més, s'ha acabat. Recolliu les vostres coses, demà marxeu. Havia previst que embarcaríeu el 24, però he pensat que com més aviat, més segur. Demà al migdia tindrè l'ordre del vostre exili firmada per Buckingham. Si dieu una sola paraula a qui sigui abans de ser dalt del vaixell, el meu sergent us engegarà un tret al cap, té aquesta ordre; si, un cop al vaixell, dieu una paraula a qui sigui abans que el capità us en doni permís, el capità us farà llançar al mar, està acordat així. A reveure, això és tot el que us havia de dir avui. Demà tornaré a venir per acomiadar-vos!

I després d'aquestes paraules va sortir.

Milady havia escoltat totes aquestes amenaces amb un somriure de menyspreu als llavis, però amb la ràbia al cor.

Van servir el sopar. Milady va sentir que necessitava forces, no sabia què podia passar aquella nit que s'acostava, amenaçadora, amb grans núvols al cel i llampecs llunyans que anunciaven tempesta.

La tempesta va esclatar cap a les deu: Milady sentia un consol, veient com la natura compartia el desordre del seu cor; els llamps corrien per l'aire com la ira pel seu pensament; li semblava que les ratxes de vent, en passar, li esbullaven el front igual que corbaven les branques dels arbres i n'arrencaven les fulles; cridava com l'huracà i la seva veu es perdia en la gran veu de la natura, que també semblava que gemegués i es desesperés.

Tot d'un plegat va sentir trucs al vidre i, a la claror d'un llampec, va veure aparèixer la cara d'un home darrere els barrots.

Va córrer a obrir la finestra.

—Felton —va exclamar—. Estic salvada!

—Sí —va dir Felton—, però silenci, silenci! Necessito temps per serrar els barrots. Només vigileu que no ens vegin per l'espell.

—Oh, és una prova que el Senyor està amb nosaltres, Felton —va respondre Milady—, han tapat l'espell amb un tauló.

—Perfecte, Déu els ha fet perdre el seny! —va dir Felton.

—Què voleu que faci? —va preguntar Milady.

—Res, res, només tanqueu la finestra. Fiqueu-vos al llit vestida. Quan hagi acabat, trucaré als vidres. Però em podreu seguir?

—Oh, sí!

—I la vostra ferida?

—Em fa patir, però no m'impedirà de caminar.

—Estigueu a punt al primer senyal.

Milady va tancar la finestra, va apagar el llum i, tal com li havia aconsellat Felton, es va anar a ficar al llit. Entre els gemecs de la tempesta, sentia el xerric de la llima als barrots i, amb la claror de cada llamp, distingia l'ombra de Felton darrere dels vidres.

Va passar una hora sense respirar, panteixant, amb la suor al front i el cor encongint per una espantosa angoixa cada vegada que sentia un soroll al corredor.

Hi ha hores que duren un any.

Al cap d'una hora, Felton va tornar a trucar.

Milady va saltar del llit i va anar a obrir. Dos barrots de menys formaven una obertura per la qual podia passar un home.

—Esteu a punt? —va preguntar Felton.

—Sí. He d'agafar alguna cosa?

—Or, si en teniu.

—Sí, per sort em van deixar el que tenia.

—Millor, perquè jo he gastat tot el meu per noliejar una barca.

—Teniu —va dir Milady posant a les mans de Felton una bossa plena d'or.

Felton va agafar la bossa i la va llançar al peu de la paret.

—Ara —va dir—, veniu?

—Ja soc aquí.

Milady va pujar a una butaca i va passar tota la part superior del cos per la finestra: va veure el jove oficial suspès sobre el buit amb una escala de corda.

Per primera vegada, una reacció de terror li va recordar que era una dona.

El buit l'espantava.

—M'ho suposava —va dir Felton.

—No és res, no és res —va dir Milady—, baixaré amb els ulls tancats.

—Teniu confiança en mi? —va dir Felton.

—M'ho pregunteu?

—Doneu-me les mans, creuades: així.

Felton li va lligar els canells amb el mocador i, per sobre del mocador, amb una corda.

—Què feu? —va preguntar Milady amb sorpresa.

—Passeu-me els braços pel voltant del coll i no tingueu por de res.

—Però us faré perdre l'equilibri i ens trencarem la crisma tots dos.

—No patiu, soc mariner.

No podien perdre ni un segon; Milady va passar els braços al voltant del coll de Felton i es va deixar anar per l'altra banda de la finestra.

Felton va començar a baixar lentament de travesser en travesser. Malgrat el pes dels dos cossos, la ventada els gronxava.

Tot d'una Felton es va aturar.

—Què passa? —va preguntar Milady.

—Silenci —va dir Felton—, sento passos.

—Ens han descobert!

Hi hagué uns instants de silenci.

—No —va dir Felton—, no és res.

—Doncs què és aquest soroll?

—És la patrulla que passa pel camí de ronda.

—I on és el camí de ronda?

—Just sota nostre.

—Ens veuran.

—No, si no fa cap llamp.

—Toparan amb l'extrem de l'escala.

—Per sort és sis peus massa curta.

—Ja són aquí, Déu meu!

—Silenci!

Tots dos, penjats a vint peus de terra, es van quedar immòbils sense respirar. Mentrestant els soldats passaven per sota, rient i xerrant.

Per als fugitius va ser un moment terrible.

La patrulla va passar; van sentir el soroll dels passos que s'allunyaven i com el murmuri de les veus s'anava apagant.

—Ara —va dir Felton—, ja estem salvats.

Milady va fer un sospir i es va desmaiar.

Felton va continuar baixant. Quan va ser a baix i va deixar de trobar suport per als peus, es va aferrar amb les mans als travessers i, quan va arribar a l'últim, es va deixar penjar a pes de braços i va tocar terra. Es va ajupir, va recollir la bossa d'or i se la va posar entre les dents.

Aleshores va agafar Milady a coll i es va allunyar de pressa en direcció contrària a la de la patrulla. Al cap de poc va abandonar el camí de ronda, va baixar per les roques i, quan va arribar arran d'aigua, va fer un xiulet.

Es va sentir un senyal igual de resposta i, cinc minuts després, va veure aparèixer una barca amb quatre homes.

La barca es va acostar tant com va poder a la costa, però no hi havia prou fons perquè pogués tocar terra. Felton es va ficar a l'aigua fins a la cintura perquè no volia confiar a ningú la seva preciosa càrrega.

Per sort la tempesta començava a calmar-se, però tot i així encara hi havia molt mala mar; la barqueta saltava sobre les ones com una closca de nou.

—A la balandra —va dir Felton—, vogueu fort.

Els quatre homes es van posar a remar, però encara hi havia massa maror perquè els remes trobessin prou resistència.

Tot i així s'allunyaven del castell i això era el que comptava. La nit era molt fosca i era gairebé impossible distingir la costa des de la barca, per tant encara hauria estat més difícil distingir la barca des de la costa.

Un punt negre es gronxava sobre el mar.

Era la balandra.

Mentre la barca avançava amb tota la força dels quatre remers, Felton deslligava la corda i després el mocador dels canells de Milady.

Quan li va haver deslligat les mans, va agafar aigua de mar i l'hi va llançar a la cara.

Milady va fer un sospir i va obrir els ulls.

—On soc? —va dir.

—Salvada —va respondre el jove oficial.

—Oh, salvada, salvada! —va exclamar ella—. Sí, hi ha el cel, hi ha el mar! I l'aire que respiro és el de la llibertat! Ah... gràcies, Felton, gràcies!

El jove la va estrènyer contra el seu cor.

—Què tinc a les mans? —va preguntar Milady—. Sembla que m'hagin esclafat els canells amb unes tenalles?

En efecte, Milady va alçar els braços i tenia els canells contusionats.

—Ho sento —va dir Felton mirant aquelles mans tan boniques i brandant suaument el cap.

—Oh, no és res, no és res! —va exclamar Milady—. Ara me'n recordo!

Milady va buscar amb els ulls al voltant seu.

—És aquí —va dir Felton, empenyent la bossa d'or amb el peu.

S'acostaven a la balandra. El mariner de guàrdia va cridar la barca, la barca va respondre.

—Què és aquest vaixell? —va preguntar Milady.

—El que he noliejat per a vós.

—On em portarà?

—On vulgueu, mentre a mi em deixeu a Portsmouth.

—Què hi aneu a fer, a Portsmouth? —va preguntar Milady.

—Vaig a acomplir les ordres de lord de Winter —va dir Felton amb un somriure trist.

—Quines ordres? —va preguntar Milady.

—No ho heu endevinat? —va dir Felton.

—No, expliqueu-vos, si us plau.

—Com que es malfiava de mi, va voler vigilar-vos personalment i em va enviar al seu lloc a fer firmar a Buckingham l'ordre de deportació.

—Però si es malfiava de vós, com és que us va confiar aquesta ordre?

—Com havia de saber, jo, el que portava?

—És veritat. I ara aneu a Portsmouth?

—No puc perdre ni un minut: el 23 és demà i Buckingham se'n va demà amb la flota.

—Se'n va demà, cap a on?

—Cap a La Rochelle.

—No s'ha de fer a la mar! —va exclamar Milady oblidant la seva presència d'esperit ordinària.

—Estigueu tranquil·la —va respondre Felton—, que no salparà.

Milady es va estremir de joia; acabava de llegir el cor del jove: hi duia escrita la mort de Buckingham amb totes les lletres.

—Felton... —va dir—, sou gran com Judes Macabeu! Si moriu, moriré amb vós: és tot el que us puc dir.

—Silenci! —va dir Felton—. Hem arribat.

En efecte, abordaven la balandra.

Felton va ser el primer de pujar l'escala i va donar la mà a Milady, mentre els mariners l'aguantaven, perquè el mar encara estava molt mogut.

De seguida van ser al pont.

—Capità —va dir Felton—, aquí teniu la persona que us deia, que s'ha de portar sana i estalvia a França.

—A canvi de mil pistoles —va dir el capità.

—Ja us n'he donat cinc-centes.

—Exacte —va dir el capità.

—I aquí teniu les altres cinc-centes —va afegir Milady posant la mà a la bossa d'or.

—No —va dir el capità—, no tinc sinó una paraula i l'he donada a aquest jove: les altres cinc-centes pistoles se'm deuran quan arribem a Boulogne.

—I hi arribarem?

—Sans i estalvis —va dir el capità—, tan cert com que em dic Jack Buttler.

—Perfecte! —va dir Milady—. Si compliu la vostra paraula, no us donaré cinc-centes pistoles, sinó mil.

—Hurra per vós, aleshores, bella senyora —va cridar el capità—, i tant de bo Déu m'envii sovint clients com Vostra Senyoria!

—De moment —va dir Felton—, porteu-nos a la petita badia de Chichester, abans de Portsmouth, tal com hem convingut.

El capità va respondre ordenant la maniobra corresponent i, cap a les set del matí, el petit vaixell tirava l'àncora a la badia acordada.

Durant el viatge, Felton ho havia explicat tot a Milady: com en comptes d'anar a Londres havia noliejat aquell vaixell, com havia tornat, com havia escalat la muralla col·locant, mentre pujava, als intersticis entre les pedres, grampons per posar els peus, i com, finalment, quan havia arribat als barrots havia lligat l'escala. Milady sabia la resta.

Per la seva banda, Milady va mirar d'encoratjar Felton en el seu projecte. Però així que li van sortir de la boca les primeres paraules, es va adonar que al jove fanàtic li convenia més que el moderessin que no pas que l'animessin.

Van acordar que Milady esperaria Felton fins a les deu. Si a les deu no havia tornat, ella marxaria.

En aquest cas, suposant que encara fos lliure, l'aniria a trobar a França, al convent de les carmelites de Béthune.

Capítol LIX

QUÈ PASSAVA A PORTSMOUTH EL 23 D'AGOST DE 1628

Felton es va acomiadar de Milady com un germà que va a fer una simple passejada s'acomiada de la seva germana besant-li la mà.

Tot ell semblava en el seu estat habitual de calma: només una llueur desacostumada li brillava als ulls, com un reflex de febre; tenia el front encara més pàl·lid que de costum; estrenyia les dents i parlava en un to breu i sincopat que indicava que alguna cosa sinistra s'agitava dins seu.

Mentre va ser a la barca que el duia a terra, va mantenir-se girat de cara a Milady, que dreta al pont el seguia amb els ulls. Tots dos estaven força tranquils pel que feia al temor de ser perseguits: a l'habitació de Milady no hi entrava mai ningú abans de les nou, i per anar del castell a Londres calien tres hores.

Felton va saltar a terra, va pujar la petita cresta que duia a dalt del penya-segat, va saludar Milady una última vegada i es va afanyar a anar cap a la ciutat.

Al cap de cent passos, com que el terreny feia baixada, de la balandra ja només en podia veure el pal.

Va córrer de seguida cap a Portsmouth: en la boira del matí, se'n dibuixaven les torres i les cases a una mitja milla.

A l'altra banda de Portsmouth, el mar estava cobert de naus de les quals es veien els pals gronxant-se al vent com un bosc de pollancre despullats per l'hivern.

Mentre Felton caminava de pressa, anava repassant totes les acusacions, certes o falses, que deu anys de meditacions ascètiques i una llarga estada entre els puritans li havien proporcionat contra el favorit de Jaume VI i de Carles I.

Quan comparava els crims públics d'aquell ministre, crims manifestos, crims europeus, si es pot dir així, amb els crims privats i desconeguts que li havia imputat Milady, Felton trobava que el més culpable dels dos homes que hi havia en Buckingham era aquell del qual el públic no coneixia la vida. Perquè l'amor tan estrany, tan nou, tan ardent que sentia li feia veure les acusacions infames i imaginàries de lady de Winter com es veuen, a través d'una lent d'augment, uns àtoms en realitat imperceptibles al costat d'una formiga amb aspecte de monstres esgarrifosos.

La celeritat amb què caminava acabava d'encendre-li la sang: la idea que deixava darrere seu, exposada a una venjança espantosa, la dona que estimava o més ben dit que adorava com una santa, l'emoció passada, el cansament present, tot li exaltava l'ànima per sobre dels sentiments humans.

Va entrar a Portsmouth cap a les vuit del matí. Tota la població estava al carrer; el tambor redoblava pels carrers i al port; les tropes que havien d'embarcar-se baixaven cap al mar.

Felton va arribar al palau de l'Almirallat cobert de pols i regalimant de suor. Tenia la cara, normalment tan pàl·lida, vermella de calor i de còlera. El sentinella va voler negar-li el pas, però Felton va cridar l'oficial de guàrdia i, traient-se de la butxaca la carta que portava, va dir:

—Missatge urgent de part de lord de Winter.

En sentir el nom de lord de Winter, conegut com un dels íntims de Sa Gràcia, l'oficial de guàrdia va donar l'ordre de deixar passar Felton, que d'altra banda duia, a més, l'uniforme d'oficial de marina.

Felton va afanyar-se a entrar al palau.

Just quan penetrava al vestíbul, també arribava un home polsegós, sense alè, que va deixar a la porta un cavall de posta que va caure de genolls.

Felton i l'home es van adreçar alhora a Patrick, l'ajudant de cambra de confiança del duc. Felton va anomenar el baró de Winter, el desconegut no va voler anomenar ningú i va afirmar que només podia presentar-se al duc. Tots dos van insistir per passar primer.

Patrick, que sabia que lord de Winter tenia relacions de servei i d'amistat amb el duc, va donar la preferència al que venia en nom seu. L'altre es va haver d'esperar i va ser fàcil de veure com maleïa aquell retard.

L'ajudant de cambra va passar amb Felton per una gran sala on s'esperaven els diputats de La Rochelle, conduïts pel príncep de Soubise, i el va fer entrar en un gabinet on Buckingham, després de sortir del bany, acabava d'arreglar-se, cosa a la qual sempre dedicava una atenció extraordinària.

—El tinent Felton —va dir Patrick—, de part de lord de Winter.

—De part de lord de Winter! —va repetir Buckingham—. Feu-lo passar.

Felton va entrar. En aquell moment Buckingham llançava sobre un sofà una bata recamada amb or per posar-se un perpunt de vellut blau amb un brodat de perles.

—Com és que no ha vingut el baró mateix? —va preguntar Buckingham—. L'esperava aquest matí.

—M'ha encarregat que digués a Vostra Gràcia que li sabia molt de greu no tenir aquest honor —va respondre Felton—, però que li ha estat impossible perquè havia de fer guàrdia al castell.

—Sí, sí —va dir Buckingham—, ja sé que té una presonera.

—Justament volia parlar a Vostra Gràcia d'aquesta presonera —va dir Felton.

—Doncs parleu.

—El que us he de dir no ho pot sentir ningú a part de vós, Milord.

—Deixeu-nos, Patrick —va dir Buckingham—, però no us allunyeu, després us cridaré.

Patrick va sortir.

—Estem sols, senyor —va dir Buckingham—, parleu.

—Milord —va dir Felton—, el baró de Winter us va escriure l'altre dia per demanar-vos que firméssiu una ordre d'embarcament relativa a una dona de nom

Charlotte Backson.

—Sí, senyor, i li vaig respondre que em portés o m'enviés l'ordre i la firmaria.

—Aquí la teniu, Milord.

—Molt bé —va dir el duc.

I agafant-la de les mans de Felton, va llançar una mirada ràpida al paper. Veient que era exactament el que se li havia anunciat, el va posar damunt la taula, va agafar una ploma i es va disposar a signar.

—Perdoneu, Milord —va dir Felton aturant el duc—, Vostra Gràcia sap que el nom de Charlotte Backson no és el nom real d'aquesta dona?

—Sí, senyor, ja ho sé —va respondre el duc sucant la ploma al tinter.

—Aleshores Vostra Gràcia sap com es diu de debò? —va preguntar Felton amb veu seca.

—Sí, ho sé.

El duc va acostar la ploma al paper. Felton va empal·lidir.

—I, sabent com es diu —va afegir Felton—, monsenyor firmarà igualment?

—Naturalment —va dir Buckingham—, i si pogués firmaria dos cops.

—No puc creure —va continuar Felton amb una veu que s'anava fent més i més seca i brusca— que Sa Gràcia sàpiga que es tracta de lady de Winter...

—Ho sé perfectament, però em sorprèn que ho sapigueu vós!

—I Vostra Gràcia firmarà l'ordre sense remordiments?

Buckingham va mirar el jove amb altivesa.

—Sabeu, senyor, que em feu preguntes ben estranyes i que soc ben neci de respondre-hi?

—Responen, monsenyor —va dir Felton—, la situació és més greu del que potser us penseu.

Buckingham va suposar que el jove, venint de part de lord de Winter, devia parlar en nom seu i es va calmar.

—Sense cap remordiment —va dir—, i el baró sap tan bé com jo que Milady de Winter és una gran culpable i que és gairebé una gràcia condemnar-la només a la pena de deportació.

El duc va posar la ploma sobre el paper.

—No signareu aquesta ordre, Milord! —va dir Felton fent un pas cap al duc.

—No signaré aquesta ordre —va dir Buckingham—, per què?

—Perquè examinareu la vostra consciència i fareu justícia a Milady.

—Se li farà justícia enviant-la a Tyburn —va dir Buckingham—, Milady és una infame.

—Monsenyor, Milady és un àngel, ho sabeu perfectament, i us demano la seva llibertat.

—Us heu tornat boig, de parlar-me així? —va dir Buckingham.

—Milord, perdoneu-me! Parlo com puc, em continc. Tot i així, Milord, penseu en el que esteu a punt de fer i guardeu-vos d'ultrapassar la mesura!

—Perdoneu?... Per l'amor de Déu! —va exclamar Buckingham—. Diria que m'amença!

—No, Milord, encara prego i us dic: amb una gota d'aigua n'hi ha prou per fer vessar un got ple, una falta lleugera pot fer caure el càstig sobre un cap indemne malgrat tots els crims.

—Senyor Felton —va dir Buckingham—, feu el favor de sortir d'aquí i de considerar-vos immediatament arrestat.

—M'escoltareu fins al final, Milord. Vau seduir aquesta dona, la vau ultratjar, ofendre. Repareu els crims que vau cometre, deixeu-la marxar lliurement i no us exigiré res més.

—Que no m'exigireu? —va dir Buckingham mirant Felton amb estupefacció i recalcant cada síl·laba de les tres paraules que acabava de pronunciar.

—Milord —va continuar Felton, que s'anava exaltant a mesura que parlava—, Milord, vigileu, tot Anglaterra està cansada de les vostres iniquitats; Milord, heu abusat del poder reial, que gairebé heu usurpat; Milord, tots els homes de Déu us miren amb horror; Déu us castigarà més tard, però jo us castigaré avui.

—Ah, això és massa fort! —va cridar Buckingham fent un pas cap a la porta.

Felton li va barrar el pas.

—Us ho demano humilment —va dir—, signeu l'ordre d'alliberament de lady de Winter, recordeu que és la dona que vau deshonorar.

—Retireu-vos, senyor —va dir Buckingham—, o crido i us faig engrillonar.

—No cridareu ningú —va dir Felton llançant-se entre el duc i la campaneta col·locada sobre una consola amb incrustacions de plata—; aneu amb compte, Milord, esteu entre les mans de Déu.

—En les mans del diable, voleu dir —va exclamar Buckingham alçant la veu per fer venir algú, però sense cridar directament.

—Firmeu, Milord, firmeu la llibertat de lady de Winter —va dir Felton presentant un paper al duc.

—Per força! Esteu de broma? Patrick!

—Firmeu, Milord!

—Mai!

—Mai!

—A mi! —va cridar el duc mentre al mateix temps saltava cap a la seva espasa.

Però Felton no li va deixar temps de treure-la: tenia obert el perpunt i amagat a sota el ganivet que havia fet servir Milady. Amb un salt va ser sobre el duc.

En aquell moment Patrick entrava a la sala exclamant:

—Milord, una carta de França!

—De França! —va exclamar Buckingham, oblidant-ho tot i pensant en qui li enviava aquella carta.

Felton ho va aprofitar i li va clavar el ganivet fins al mànec.

—Ah! Traïdor! —va cridar Buckingham—. M'has matat...

—A l'assassí! —va xisclar Patrick.

Felton va mirar al voltant seu per fugir; va veure la porta lliure i va córrer a la sala del costat, on s'esperaven, tal com hem dit, els diputats de La Rochelle; la va travessar corrent i es va precipitar cap a l'escala. Però, al primer graó, va trobar lord de Winter, que en veure'l pà·lid, torbat, lívid, amb la mà i la cara tacades de sang, li va saltar al coll exclamant:

—Ho sabia, m'ho he imaginat i arribo un minut tard! Oh, si en soc, de desgraciat!

Felton no va oposar cap resistència; lord de Winter el va posar en mans dels guàrdies, que, mentre no rebien noves ordres, el van conduir a una terrasetta que donava al mar, i va córrer al gabinet de Buckingham.

Amb el crit que havia proferit el duc i el xiscle de Patrick, l'home que Felton havia trobat al vestíbul va entrar corrents al gabinet.

Va trobar el duc ajagut en un sofà, prement-se la ferida amb mà crispada.

—La Porte —va dir el duc amb veu lànguida—, La Porte, vens de part seva?

—Sí, monsenyor —va respondre el fidel servidor d'Anna d'Àustria—, però potser massa tard.

—Silenci, La Porte! Us podrien sentir. Patrick, no deixeu entrar ningú: oh, no sabré què em vol dir! Déu meu, em moro!

I es va desmaiar.

Mentrestant lord de Winter, els diputats, els caps de l'expedició, els oficials de la casa del duc havien fet irrupció al gabinet; pertot arreu ressonaven els crits de desesper. La notícia que omplia el palau de planys i de gemecs de seguida en va desbordar i es va estendre per la ciutat.

Una canonada va anunciar que acabava de passar alguna cosa nova i inesperada.

Lord de Winter s'arrencava els cabells.

—Un minut massa tard! —exclamava—. Un minut massa tard! Oh, Déu meu, Déu meu! Quina desgràcia!

En efecte, a les set del matí havien anat a dir-li que una escala de corda penjava d'una de les finestres del castell; a l'acte havia corregut a l'habitació de Milady, l'havia trobat buida, amb la finestra oberta i els barrots serrats, havia recordat la recomanació verbal que li havia fet arribar d'Artagnan a través del seu missatger, havia tremolat pel duc i, corrent a les cavallerisses, sense perdre temps per fer ensellar el seu cavall havia saltat sobre el primer que havia trobat i havia galopat a tota brida, i després de saltar del cavall al pati, havia pujat precipitadament l'escala, i al primer graó, tal com hem dit, havia trobat Felton.

Però el duc no era mort: va recuperar els sentits i va obrir els ulls, i l'esperança va entrar a tots els cors.

—Senyors —va dir—, deixeu-me sol amb Patrick i La Porte.

—Ah, sou vós, de Winter! Aquest matí m'heu enviat un boig ben especial, mireu en quin estat m'ha deixat!

—Oh, Milord! —va exclamar el baró—. No me'n consolaré mai.

—Faràs mal fet, estimat de Winter —va dir Buckingham allargant-li la mà—, no conec cap home que mereixi que el planyin tota la vida d'un altre home; però deixeu-nos, si us plau.

El baró va sortir sanglotant.

Només es van quedar al gabinet el duc ferit, La Porte i Patrick.

A fora buscaven un metge i no en trobaven cap.

—Viureu, Milord, viureu —repetia de genolls, davant del sofà del duc, el missatger d'Anna d'Àustria.

—Què m'escriu? —va dir feblement Buckingham, ple de sang i aguantant, per parlar de la dona que estimava, uns dolors atroços—. Què m'escriu? Llegeix-me la carta.

—Oh, Milord! —va fer La Porte.

—Obeeix, La Porte, no veus que no tinc temps per perdre?

La Porte va trencar el segell i va posar el pergamí sota els ulls del duc; però Buckingham va intentar inútilment distingir el que hi havia escrit.

—Llegeix, llegeix —va dir—, ja no m'hi veig, llegeix! Perquè aviat ja no hi sentiré i em moriré sense saber què m'ha escrit.

La Porte no va fer més compliments i va llegir:

«Milord,

D'ençà que us conec que pateixo per vós i a causa de vós, i per això us prego que, si us preocupa el meu repòs, interrompeu els grans armaments que prepareu contra França i cesseu una guerra que en veu alta es diu que té la religió com a causa visible, i en veu baixa que la causa amagada és l'amor que sentiu per mi. Aquesta guerra no tan sols pot comportar grans catàstrofes a França i a Anglaterra, sinó també a vós, Milord, desgràcies de les quals no em consolaria.

Vigileu per la vostra vida, que està amenaçada i que em serà cara en el moment que no estigui obligada a veure-us com un enemic.

Ben vostra,

ANNA»

Buckingham va aplegar la resta de vida que li quedava per escoltar la lectura i, com si hi hagués trobat una amarga decepció, va preguntar:

—No teniu res més a dir-me de viva veu, La Porte?

—Sí, monsenyor: la reina m'ha encarregat que us digués que vigileu, perquè l'han avisada que us volen assassinar.

—I res més, res més? —va insistir Buckingham amb impaciència.

—També m'ha encarregat que us digués que encara us estima.

—Ah! —va fer Buckingham—. Gràcies a Déu! Així la meua mort no serà per a ella la mort d'un estrany!...

La Porte es va desfer en llàgrimes.

—Patrick —va dir el duc—, porteu-me la capsa on hi havia els capçats de diamants.

Patrick li va portar l'objecte i La Porte va reconèixer la capseta que havia pertanyut a la reina.

—Ara la bosseta de setí blanc amb les seves inicials brodades amb perles.

Patrick va fer el que li va dir.

—Teniu, La Porte —va dir Buckingham—, aquí teniu les úniques penyores que tinc d'ella, aquesta capsa de plata i aquestes dues lletres. Torneu-ho a Sa Majestat i, com a últim record... —va buscar al seu voltant algun objecte preciós—... hi afegiu...

Va buscar més, però la seva mirada enterbolida per la mort només va trobar el ganivet que havia caigut de les mans de Felton, amb la fulla vermella de sang que encara fumejava.

—Hi afegiu aquest ganivet —va dir el duc estrenyent la mà de La Porte.

Encara va poder posar la bosseta al fons de la capsa de plata, hi va deixar caure el ganivet amb un gest dirigit a La Porte que significava que ja no podia parlar, i aleshores, amb una última convulsió que aquesta vegada no va tenir la força de combatre, va caure del sofà a terra.

Patrick va proferir un gran crit.

Buckingham va voler somriure una última vegada, però la mort li va interrompre el pensament, que se li va quedar gravat al front com un últim petó d'amor.

En aquell moment arribava el metge del duc, tot esverat; ja era a bord de la nau almirall, on havien hagut d'anar a buscar-lo.

Es va acostar al duc, li va agafar la mà, la va mantenir un moment dins de la seva i després la va deixar caure.

—No hi ha res a fer —va dir—, és mort.

—Mort, mort! —va exclamar Patrick.

Aquest crit va fer entrar tothom a la sala i tot era consternació i tumult.

Així que lord de Winter va veure que Buckingham havia expirat, va córrer a trobar Felton, que els soldats encara guardaven a la terrasseta del palau.

—Miserable! —va dir al jove, que des de la mort de Buckingham havia retrobat la calma i la sang freda que ja no l'havien d'abandonar més—. Miserable, què has fet?

—M'he venjat —va dir.

—Tu! —va dir el baró—. Digues que has servit d'instrument a aquella maleïda dona, però et juro que aquest crim serà l'últim que cometrà.

—No sé què voleu dir —va replicar tranquil·lament Felton—, i ignoro de qui parreu, Milord, he matat el senyor de Buckingham perquè us va negar dues vegades de nomenar-me capità: l'he castigat per la seva injustícia, vet aquí.

De Winter, estupefacte, mirava els homes que lligaven Felton i no sabia què pensar de tanta insensibilitat.

Només una cosa entenebria el front pur de Felton. L'ingenu purità tenia la sensació que, cada soroll que sentia, era el dels passos i la veu de Milady que venia a

llançar-se als seus braços per acusar-se i perdre's amb ell.

Tot d'una es va estremir, la seva mirada es va fixar en un punt del mar, que des de la terrassa on era es dominava àmpliament; amb la mirada d'àguila del mariner havia reconegut, allà on un altre només hauria vist un gavià gronxant-se sobre les ones, la vela de la balandra que es dirigia cap a les costes de França.

Va empal·lidir, es va posar la mà sobre el cor, que se li trencava, i va entendre tota la traïció.

—Una última gràcia, Milord! —va dir al baró.

—Quina? —va preguntar lord de Winter.

—Quina hora és?

El baró es va treure el rellotge.

—Tres quarts i cinc de nou —va dir.

Milady havia avançat una hora i mitja la partida; tan bon punt havia sentit la canonada que anunciava el fatal desenllaç, havia donat l'ordre de llevar l'àncora.

La barca vogava sota un cel blau, a gran distància de la costa.

—Déu ho ha volgut així —va dir Felton amb la resignació del fanàtic, però tanmateix sense poder apartar els ulls d'aquella embarcació a bord de la qual li feia l'efecte que distingia el blanc fantasma de la dona a la qual havia sacrificat la vida.

De Winter va seguir la seva mirada, va interrogar el seu patiment i ho va endevinar tot.

—Rep el teu càstig *tot sol*, de moment, miserable —va dir lord de Winter a Felton, que deixava que se l'enduguessin amb els ulls girats cap al mar—, però et juro, per la memòria del meu germà estimat, que la teva còmplice no se'n salvarà.

Felton va abaixar el cap sense pronunciar ni una síl·laba.

Quant a de Winter, va baixar ràpidament l'escala i va anar cap al port.

Capítol LX

A FRANÇA

El primer temor del rei d'Anglaterra, Carles I, quan es va assabentar d'aquesta mort, va ser que una notícia tan terrible desanimés la població de La Rochelle; va voler, diu Richelieu a les seves memòries, amagar-los la desaparició de Buckingham tant de temps com fos possible, fent tancar els ports de tot el reialme i vigilant atentament que no sortís cap nau fins que l'exèrcit que el duc preparava no hagués salpat, operació que ara, a falta de Buckingham, s'encarregava de supervisar ell mateix.

Va dur la severitat de l'ordre fins a retenir a Anglaterra l'ambaixador de Dinamarca, que ja s'havia acomiadat, i l'ambaixador ordinari d'Holanda, que havia d'acompanyar al port de Flessingue les naus de les Índies que Carles I havia fet restituir a les Províncies Unides.

Però com que no va pensar a donar aquesta ordre fins cinc hores després dels fets, és a dir, fins a les dues de la tarda, del port ja n'havien sortit dues naus: una la que, com sabem, duia Milady, que ja suposava el que havia passat i en va tenir la confirmació quan va veure hissar la bandera negra al pal de la nau almirall.

Quant a la segona nau, més endavant direm qui duia i com va salpar.

Durant tot aquest temps, d'altra banda, al camp de La Rochelle, res de nou; només que el rei, que s'avorria molt, com sempre, però al campament potser encara una mica més, va decidir anar d'incògnit a passar les festes de sant Lluís a Saint-Germain, i va demanar al cardenal que li preparés una escorta de només vint mosqueters. El cardenal, a qui de vegades se li encomanava l'avorriment del rei, amb molt de gust va concedir el permís al seu reial lloctinent, que va prometre estar de tornada cap al 15 de setembre.

El senyor de Tréville, previngut per Sa Eminència, va fer l'equipatge i com que, tot i no saber-ne la causa, sabia que els seus amics tenien un gran desig i fins i tot la imperiosa necessitat de tornar a París, no cal dir que els va designar com a membres de l'escorta.

Els quatre joves van saber la notícia només un quart després que el senyor de Tréville, perquè van ser els primers a qui la va comunicar. En aquell moment d'Artagnan va apreciar el favor que li havia concedit el cardenal en fer-lo entrar finalment als mosqueters, perquè sense aquesta circumstància s'hauria hagut de quedar al campament mentre els seus companys se n'anaven.

Després veurem que aquesta impaciència per tornar a París la provocava el perill que podia córrer la senyora Bonacieux si es trobava al convent de Béthune amb Milady, la seva enemiga mortal. Per això Aramis, tal com hem dit, havia escrit immediatament a Marie Michon, la cosidora de Tours tan ben relacionada, perquè aconseguís que la reina autoritzés que la senyora Bonacieux sortís del convent per

anar a retirar-se bé a la Lorena, bé a Bèlgica. La resposta no s'havia fet esperar i, vuit o deu dies després, Aramis havia rebut aquesta carta:

«Estimat cosí,

Aquí teniu l'autorització de la meva germana per retirar la nostra cambrera del convent de Béthune, el clima del qual us sembla que li pot ser perjudicial. La meva germana us envia aquesta autorització amb molt de gust, perquè aprecia molt la noia, a la qual es reserva de ser útil més endavant.

Amb molt d'afecte,

MARIE MICHON»

Acompanyava la carta una autorització que deia així:

«La superiora del convent de Béthune posarà en mans de la persona que li presentarà aquesta carta la novícia que va entrar al seu convent per recomanació meva i sota la meva protecció.

Louvre, 10 d'agost de 1628.

ANNA»

Ens podem imaginar com aquestes relacions de parentiu entre Aramis i una cosidora que tractava la reina de germana van excitar els comentaris dels joves; però Aramis, després d'haver-se posat dues o tres vegades vermell com un pebrot amb les bromes gruixudes de Porthos, va demanar als seus amics que no tornessin a treure el tema, declarant que si en deien una paraula més no tornaria a demanar mai més a la seva cosina que fes d'intermediària en aquella mena d'assumptes.

Així doncs, no es va parlar més de Marie Michon; els quatre mosqueters, d'altra banda, ja tenien el que volien: l'ordre de treure la senyora Bonacieux del convent de les carmelites de Béthune. És clar que aquesta ordre no els servia de gaire res mentre fossin al campament de La Rochelle, és a dir, a l'altra punta de França. Per això d'Artagnan volia demanar un permís al senyor de Tréville, confiant-li senzillament la importància del viatge, i just en aquell moment li van comunicar la notícia, igual que als seus tres companys, que el rei pensava anar a París amb una escorta de vint mosqueters i que ells formaven part de l'escorta.

L'alegria va ser immensa. Van enviar els lacais primer amb els equipatges i van sortir el 16 al matí.

El cardenal va acompanyar Sa Majestat de Surgères a Mauzé, i allà el rei i el seu ministre es van acomiadar l'un de l'altre amb grans demostracions d'amistat.

El rei, que buscava distracció, mentre feia camí tan de pressa com podia, perquè desitjava ser a París el dia 23, de tant en tant s'aturava per llançar el falcó, un passatemps que li havia ensenyat a apreciar Luynes i pel qual conservava una gran afició. Quan passava això, dels vint mosqueters, setze s'alegraven de la bona estona; però quatre rondinaven de valent. A d'Artagnan, sobretot, li brunzien sempre les orelles, cosa que Porthos explicava així:

—Una gran dama em va dir que això significa que en algun lloc parlen de vós.

Finalment l'escorta va travessar París la nit del 23; el rei va donar les gràcies al senyor de Tréville i el va autoritzar a repartir permisos de quatre dies, a condició que cap dels afavorits no aparegués en un lloc públic, sota pena d'anar a la Bastilla.

Els quatre primers permisos concedits van ser, com és fàcil de suposar, per als nostres quatre amics. A més, Athos va obtenir del senyor de Tréville que fossin sis dies en comptes de quatre i en aquests sis dies hi va fer entrar dues nits més, perquè van marxar el 24 a les cinc de la tarda i, per amabilitat, el senyor de Tréville va postdatar el permís el 25 al matí.

—Mare de Déu Senyor! —deia d'Artagnan, que com sabem no dubtava mai de res—. Em sembla que ens amoïnem molt per una cosa molt senzilla: en dos dies, rebentant dos o tres cavalls (tant li fa: tinc diners), em planto a Béthune, dono la carta de la reina a la superiora i porto el tresor que vaig a buscar, no pas a la Lorena, no pas a Bèlgica, sinó a París, on estarà més ben amagada, sobretot mentre el cardenal sigui a La Rochelle. Després, quan tornem de la campanya, mig per la protecció de la seva cosina, mig gràcies al que hem fet personalment per ella, obtindrem de la reina el que vulguem. O sigui que quedeu-vos aquí, no us canseu inútilment; per a una expedició tan senzilla només necessito Planchet.

A la qual cosa Athos va respondre tranquil·lament:

—Nosaltres també tenim diners, perquè jo encara no m'he begut tota la meva part del diamant, i Porthos i Aramis no se l'han acabada de menjar. De manera que tant podem rebentar quatre cavalls com un. Però penseu, d'Artagnan —va afegir amb una veu tan llòbrega que va fer estremir el jove—, penseu que Béthune és una ciutat on el cardenal ha citat una dona que, a tot arreu on va, porta desgràcia. Si només haguéssiu d'enfrontar-vos a quatre homes, deixaria que hi anéssiu tot sol; heu d'enfrontar-vos a aquesta dona, anem-hi tots quatre, i Déu vulgui que amb els quatre lacais encara no siguem pocs!

—M'espanteu, Athos —va exclamar d'Artagnan—. De què teniu por, Déu meu?

—De tot! —va respondre Athos.

D'Artagnan va examinar les cares dels seus companys, que duïen pintada, igual que la d'Athos, una profunda inquietud, i van continuar el camí a bon ritme però sense afegir ni una paraula.

El 25 al vespre, quan acabaven d'entrar a Arràs i d'Artagnan havia descavalcat davant de l'hostal de la Herse d'Or per anar a beure un got de vi, un cavaller va sortir del pati de la posta, on acabava de canviar de cavall, i va enfilear el camí de París a tota brida amb un de fresc. En el moment que passava la gran porta del carrer, el vent li va entreobrir la capa en la qual anava embolicat tot i ser el mes d'agost, i li va fer volar el barret, que el viatger tanmateix va retenir amb la mà just quan ja li havia descobert el cap, i se'l va calar ràpidament fins als ulls.

D'Artagnan, que tenia els ulls clavats en l'home, es va posar molt blanc i va deixar caure el got.

—Què teniu, senyor? —va dir Planchet—. Oh, correu, senyors! El meu amo es troba malament!

Els tres amics van arribar corrent i van trobar d'Artagnan que, en comptes de trobar-se malament, corria cap al cavall. El van aturar al pas de la porta.

—On diantre vas, així? —li va cridar Athos.

—És ell! —va exclamar d'Artagnan, blanc d'ira i amb la suor al front—. És ell! Deixeu-me atrapar-lo!

—Qui, ell? —va preguntar Athos.

—Ell, aquell home!

—Quin home?

—L'home maleït, el meu geni del mal, que sempre veig quan m'amenança alguna desgràcia: el que acompanyava aquesta horrible dona la primera vegada que la vaig veure, el que buscava el dia que vaig provocar Athos, el que vaig veure el matí del dia que van raptar la senyora Bonacieux! L'home de Meung! L'he vist, és ell! L'he reconegut quan el vent li ha obert la capa.

—Diantre! —va dir Athos, pensatiu.

—A cavall, senyors, a cavall; perseguim-lo i atrapem-lo.

—Amic meu —va dir Aramis—, penseu que va en direcció contrària a la nostra; que té un cavall fresc i que els nostres estan cansats; que per tant rebentarem els cavalls sense tenir cap possibilitat d'atrapar-lo. Deixem l'home, d'Artagnan, i salvem la dona.

—Ei, senyor! —va cridar un mosso d'estable corrent darrere del desconegut—. Ei, senyor! Us ha caigut un paper del barret! Ei, senyor, ei!

—Amic —va dir d'Artagnan—, mitja pistola per aquest paper!

—Carai, senyor, amb molt de gust! Aquí el teniu!

El mosso d'estable, encantat del bon jornal que acabava de guanyar, va tornar cap a dins del pati. D'Artagnan va desplegar el paper.

—Què diu? —van preguntar els seus amics, envoltant-lo.

—Una sola paraula! —va dir d'Artagnan.

—Sí —va dir Aramis—, però és el nom d'una ciutat o d'un poble.

—«Armentières» —va llegir Porthos—. Armentières, no sé on és!

—I aquest nom està escrit de la seva mà! —va exclamar Athos.

—Vinga, vinga, guardem bé aquest paper —va dir d'Artagnan—, potser no he perdut la meva última pistola. A cavall, amics meus, a cavall!

I els quatre companys van enfilar al galop el camí de Béthune.

Capítol LXI

EL CONVENT DE LES CARMELITES DE BÉTHUNE

Els grans criminals porten amb ells una mena de predestinació que fa que superin tots els obstacles i que s'escapin de tots els perills, fins al moment que la providència, cansada, posa un escull a la seva fortuna impia.

Era el cas de Milady; va passar entre els creuers de dues nacions i va arribar a Boulogne sense cap accident.

Quan havia desembarcat a Portsmouth, era una anglesa que les persecucions de França feien fugir de La Rochelle. Quan va desembarcar a Boulogne, després de dos dies de viatge, es va fer passar per una francesa que els anglesos molestaven a Portsmouth, per culpa de l'odi que sentien per França.

Milady, d'altra banda, tenia el passaport més eficaç de tots: la seva bellesa, el seu aspecte de gran senyora i la generositat amb la qual repartia les pistoles. Redimida de les formalitats habituals pel somriure afable i les maneres galants d'un vell governador del port, que li va besar la mà, es va estar a Boulogne el temps just per enviar una carta que deia així:

«A Sa Eminència Monsenyor Cardenal de Richelieu, al seu camp davant de La Rochelle.

Monsenyor, que Vostra Eminència estigui tranquil: Sa Gràcia el duc de Buckingham no salparà cap a França.

BOULOGNE, 25 AL VESPRE.
MILADY DE ***

P. D. Segons els desitjos de Vostra Eminència, vaig cap al convent de les carmelites de Béthune, on esperaré les vostres ordres.»

Efectivament, aquell mateix vespre Milady es va posar en camí; se li va fer de nit; es va aturar i va dormir en un hostel; l'endemà va sortir a les cinc de la matinada i al cap de tres hores entrava a Béthune.

Es va fer indicar el convent de les carmelites i s'hi va presentar immediatament.

La superiora va sortir a trobar-la; Milady li va ensenyar l'ordre del cardenal; l'abadessa va fer que li donessin una habitació i li servissin l'esmorzar.

Als ulls d'aquella dona, tot el passat havia desaparegut i, amb la mirada dirigida endavant, només veia la gran fortuna que li reservava el cardenal, a qui havia servit tan eficaçment i sense haver barrejat mai el seu nom en aquell sagnant assumpte. Les passions sempre noves que la consumien donaven a la seva vida l'aparença d'aquests núvols que corren pel cel i reflecteixen ara l'atzur, ara el foc, ara el negre opac de la tempesta, i que no deixen a la terra sinó rastres de devastació i de mort.

Després de l'esmorzar, l'abadessa va anar a visitar-la; al claustre hi ha poques distraccions i la bona superiora estava impacient per conèixer la seva nova estadanta.

Milady volia agradar a l'abadessa i això era fàcil per a una dona realment tan superior; va mirar de ser amable; va ser encantadora i va seduir la bona superiora amb una conversa variada i totes les seves gràcies.

A l'abadessa, que era filla de la noblesa, li agradaven sobretot les històries de la cort, que arriben ben rarament als extrems del regne i que, sobretot, tenen moltes dificultats per travessar les parets dels convents, a la porta dels quals expiren els sorolls del món.

Milady, al contrari, estava al corrent de totes les intrigues aristocràtiques, enmig de les quals, des de feia cinc o sis anys, vivia constantment. Va començar, doncs, a parlar a la bona abadessa de les pràctiques mundanes de la cort de França, barrejades amb les exagerades devocions del rei, li va fer la crònica escandalosa dels senyors i les dames de la cort, que l'abadessa coneixia perfectament de nom, va tocar lleugerament els amors de la reina i Buckingham, és a dir que va parlar molt per fer parlar una mica.

Però l'abadessa es va limitar a escoltar i somriure, sempre sense respondre. Tot i així, com que Milady va veure que aquestes històries la divertien, va continuar, però va fer recaure la conversa en el cardenal.

Però no estava còmoda; ignorava si l'abadessa era reialista o cardenalista: es va mantenir en una mitjania prudent; però l'abadessa es va mantenir en una reserva encara més prudent i es limitava a fer una profunda inclinació amb el cap cada vegada que la viatgera pronunciava el nom de Sa Eminència.

Milady va començar a creure que s'avorriria molt al convent; va decidir, doncs, d'arriscar-se una mica per saber de seguida a què atènyer-se. Com que volia veure fins on aniria la discreció d'aquella bona abadessa, es va posar a dir mal, primer molt dissimuladament i després més detalladament, del cardenal, explicant els amors del ministre amb la senyora d'Aiguillon, amb Marion de Lorme i altres dones galants.

L'abadessa va escoltar amb més atenció, de mica en mica es va animar i va somriure.

«Bé», es va dir Milady, «sembla que li agrada; si és cardenalista, almenys no és fanàtica.»

Aleshores va passar a com el cardenal perseguia els seus enemics. L'abadessa es va limitar a senyar-se, sense aprovar ni desaprovar res.

Això va confirmar a Milady en l'opinió que la religiosa era més aviat reialista que no pas cardenalista. Milady va continuar, anant cada vegada una mica més lluny.

—Ho ignoro tot, d'aquests temes —va dir finalment l'abadessa—, però tot i ser tan lluny de la cort i trobar-nos fora dels interessos del món, tenim exemples molt tristos del que m'expliqueu, i una de les nostres pensionistes ha patit força per culpa de les venjances i persecucions del cardenal.

—Una de les vostres pensionistes! —va dir Milady—. Déu meu, pobra dona, com la planyo.

—I teniu raó, perquè és de plànyer: presó, amenaces, mals tractes, ho ha patit tot. Però, al capdavant —va continuar l'abadessa—, el cardenal potser tenia motius plausibles per actuar així, perquè encara que sembli un àngel, no sempre es pot jutjar la gent per l'aspecte.

«Ves a saber», es va dir Milady, «si ara resulta que aquí descobriré alguna cosa, estic de sort.»

I es va aplicar a adoptar una expressió de candor absolut.

—Sí, ja ho sé —va dir Milady—, diuen que malauradament no s'ha de confiar en les fesomies, però en què creurem, doncs, si no és en l'obra més bella del Senyor? A mi potser m'enganyaran tota la vida, però sempre confiaré en una cara que m'inspiri simpatia.

—Així vós us inclinaríeu a creure que aquesta dona és innocent? —va dir l'abadessa.

—El cardenal no castiga únicament crims —va dir—, de vegades persegueix certes virtuts amb més severitat que alguns delictes.

—Permeteu-me, senyora, que us digui que em sorpreneu —va dir l'abadessa.

—Us sorpren, per què? —va preguntar Milady amb ingenuïtat.

—Per com parleu.

—Què hi trobeu de sorprenent? —va preguntar Milady amb un somriure.

—Sou amiga del cardenal, atès que us envia aquí, i tanmateix...

—I tanmateix en dic mal —va afegir Milady per acabar la idea de la superiora.

—Diguem que no en parleu bé.

—És que no en soc amiga —va dir amb sospir—, sinó que en soc una víctima.

—Però la carta en què us recomana...?

—És una ordre perquè m'estigui en una mena de presó de la qual em traurà algun dels seus acòlits.

—I per què no heu fugit?

—Per anar on? Us penseu que hi ha algun lloc a la terra on el cardenal no pugui arribar, si vol prendre's la molèstia d'allargar la mà? Si jo fos un home, potser encara podria; però una dona, què voleu que faci una dona? Aquesta pobra pensionista que teniu, va intentar fugir, ella?

—No, és veritat; però ella és diferent, em sembla que la reté a França algun amor.

—Així —va dir Milady amb un sospir—, si estima, no és del tot desgraciada.

—Això vol dir que també sou una pobra perseguida? —va preguntar l'abadessa, mirant Milady amb més interès.

—Malauradament sí! —va dir Milady.

L'abadessa va mirar un moment Milady amb inquietud, com si se li acudís de sobte una nova idea.

—No sou una enemiga de la nostra santa fe? —va dir balbucejant.

—Jo —va exclamar Milady—, jo, protestant! Oh, no, al contrari, Déu, que ens escolta, és testimoni que soc catòlica fervent.

—Així, senyora —va dir l'abadessa amb un somriure—, estigueu tranquil·la; la casa on sou no serà una presó gens dura i farem tot el que calgui per fer-vos agradable la captivitat. A més, coneixereu aquesta jove sens dubte perseguida a causa d'alguna intriga de la cort. És amable i graciosa.

—Com es diu?

—Me la va recomanar una persona molt ben situada amb el nom de Ketty. No vaig preguntar res més.

—Ketty! —va exclamar Milady—. N'esteu segura?

—Que es fa dir així? Sí, senyora, que la coneixeu?

A Milady la va fer somriure la idea que aquella jove pogués ser la seva antiga cambrera. El record de la noia es barrejava amb un record de còlera, i el desig de venjança va alterar les faccions de Milady, que gairebé immediatament van recuperar l'expressió serena i bondadosa que aquella dona de les cent cares els havia fet perdre momentàniament.

—I quan podré veure aquesta jove per la qual ja sento tanta simpatia? —va preguntar Milady.

—Aquest vespre —va dir l'abadessa—, avui mateix. Però fa quatre dies que viatgeu, m'heu dit, i aquest matí us heu llevat a les cinc: deveu necessitar repòs. Dormiu una estona i a l'hora de dinar us despertarem.

Tot i que Milady hauria pogut continuar perfectament sense dormir, gràcies a l'excitació que infonia al seu cor àvid d'intrigues una nova aventura, va acceptar l'oferiment de la superiora: els últims dotze o quinze dies havia passat per tantes emocions diverses que, si bé el seu cos de ferro encara podia aguantar el cansament, la seva ànima necessitava descansar.

Es va acomiadar, doncs, de l'abadessa i es va estirar al llit, bressolada per les idees de venjança que el nom de Ketty li havia portat naturalment a la memòria. Recordava la promesa gairebé il·limitada que li havia fet el cardenal, si tenia èxit en la seva empresa. Se n'havia sortit bé, de manera que podria venjar-se de d'Artagnan.

Només una cosa espantava Milady, i era el record del seu marit, el comte de La Fère, que ella havia cregut mort o si més no expatriat, i que retrobava en Athos, el millor amic de d'Artagnan.

Però, si era l'amic de d'Artagnan, també havia degut fer-li costat en totes les maniobres mitjançant les quals la reina havia desbaratat els projectes de Sa Eminència; si era l'amic de d'Artagnan, era l'enemic del cardenal, i sens dubte ella aconseguiria d'incorporar-lo a la venjança amb la qual comptava ofegar el jove mosqueter.

Totes aquestes esperances li eren dolços pensaments i, bressolada així, no va trigar a adormir-se.

La va despertar una veu suau als peus del llit. Va obrir els ulls i va veure l'abadessa acompanyada d'una dona jove i rossa, de pell delicada, que la mirava amb ulls plens d'una bondadosa curiositat.

La cara de la jove li era totalment desconeguda. Totes dues es van examinar amb escrupolosa curiositat, intercanviant els compliments usuals: totes dues eren molt boniques, però de belleses absolutament diferents. Milady va somriure, conscient que guanyava de llarg la jove en aires de senyora i maneres aristocràtiques. És clar que l'hàbit de novícia que duia la jove no ajudava gens en una lluita com aquella.

L'abadessa les va presentar; després, un cop acomplerta la formalitat, com que els seus deures la cridaven a l'església, va deixar les dues dones soles.

La novícia, veient Milady al llit, volia seguir la superiora, però Milady la va retenir.

—Com, senyora —li va dir—, tot just us acabo de conèixer i ja em voleu privar de la vostra presència, amb la qual jo tanmateix comptava una mica, ho confesso, pel temps que he de passar aquí?

—No, senyora —va respondre la novícia—, però m'ha semblat que havia triat un mal moment: dormíeu, esteu cansada.

—I què més poden demanar les persones que dormen, sinó un bon despertar? —va dir Milady—. Vós me l'heu ofert, deixeu-me'n gaudir a gust, ara.

I, agafant-li la mà, la va fer anar cap a una butaca que hi havia a la vora del llit.

La novícia es va asseure.

—Déu meu —va dir—, quina mala sort que tinc! Fa sis mesos que soc aquí, sense ni una mica de distracció, i ara que arribeu, que la vostra presència podia ser-me una agradable companyia, resulta que, molt probablement, d'un moment a l'altre hauré de deixar el convent!

—Com! —va dir Milady—. Marxeu?

—Almenys això espero —va dir la novícia amb una expressió d'alegria que no va intentar dissimular gens ni mica.

—M'ha semblat entendre que havíeu patit a causa del cardenal —va continuar Milady—; hauria estat un motiu més de simpatia.

—Així el que m'ha dit la nostra bona mare és veritat, que vós també éreu una víctima d'aquest malvat cardenal?

—Xxxt! —va dir Milady—. Ni aquí no hem de parlar-ne així; totes les meves desgràcies venen d'haver dit més o menys això mateix davant d'una dona que em pensava que era amiga meva i que em va trair. Vós també sou víctima d'una traïció?

—No —va dir la novícia—, soc víctima de la meva lleialtat a una dona que estimava, per qui hauria donat la vida i per qui encara la donaria.

—I que us va abandonar, és clar!

—Vaig ser prou injusta per pensar-m'ho, però fa dos o tres dies vaig tenir la prova del contrari i en dono gràcies a Déu; m'hauria costat de creure que m'havia oblidat. Però vós, senyora —va continuar la novícia—, em sembla que sou lliure i que si volguéssiu podríeu fugir.

—On voleu que vagi, sense amics, sense diners, en una regió de França que no conec, on no havia estat mai?

—Oh! —va exclamar la novícia—. Pel que fa als amics, en tindreu a tot arreu on aneu, se us veu tan bona persona i sou tan bonica!

—Però —va afegir Milady endolcint el seu somriure per donar-li una expressió angelical— igualment soc una dona sola i perseguida.

—Escolteu —va dir la novícia—, hem de tenir esperança en el cel, sempre arriba un moment que el bé que fem intercedeix en favor nostre davant de Déu, i mireu, potser heu tingut sort d’haver-me conegut, perquè encara que sigui humil i no tingui cap poder, si surto d’aquí, doncs sí, tindrè uns quants amics poderosos que, després d’haver-se mogut per mi, també podran moure’s per vós.

—Oh, quan he dit que estava sola —va dir Milady esperant que parlant d’ella mateixa faria parlar la novícia—, no és perquè no tingui coneixences ben situades; però aquestes coneixences també tremolen davant del cardenal: la reina mateixa no gosa oposar-se al terrible ministre, i tinc la prova que Sa Majestat, malgrat tot el seu bon cor, més d’una vegada ha hagut d’abandonar a la còlera de Sa Eminència les persones que l’havien servit.

—Creieu-me, senyora, pot semblar que la reina abandoni aquestes persones, però no s’ha de fer cas de les aparences: com més se les persegueix, més pensa en elles, i sovint quan menys s’ho esperen tenen la prova d’un bon record.

—Ai, segur —va dir Milady—: la reina és tan bona persona.

—Oh, així la coneixeu, la nostra bella i noble reina, que en parreu així! —va exclamar la novícia amb entusiasme.

—En realitat no tinc l’honor d’haver-la conegut personalment —va continuar Milady, acorralada—, però conec molts dels seus amics més íntims: conec el senyor de Putange, a Anglaterra vaig conèixer el senyor Dujart, i conec el senyor de Tréville.

—El senyor de Tréville! —va exclamar la novícia—. Coneixeu el senyor de Tréville?

—Sí, fins i tot diria que molt.

—El capità dels mosqueters del rei?

—El capità dels mosqueters del rei.

—Oh, si al final ja veureu que serem conegudes, gairebé amigues; si coneixeu el senyor de Tréville, deveu haver estat a casa seva?

—Molt sovint! —va dir Milady, que atès que la mentida donava resultat, volia dur-la fins al final.

—A casa seva, deveu haver vist algun dels seus mosqueters?

—Tots els que rep habitualment! —va respondre Milady, a qui aquella conversa començava a interessar realment.

—Digueu-me noms d’alguns dels que coneixeu i ja veureu com seran amics meus.

—Doncs —va dir Milady, incòmoda—, conec el senyor de Louvigny, el senyor de Courtivron, el senyor de Férussac.

La novícia la va deixar dir i al final, veient que s’aturava, va preguntar:

—I no coneixeu un gentilhome que es diu Athos?

Milady es va posar tan blanca com els llençols entre els quals jeia i, tot i que tenia un gran control d'ella mateixa, no va poder evitar que se li escapés un crit mentre agafava la mà de la seva interlocutora i la devorava amb la mirada.

—Què! Què teniu? Oh, Déu meu! —va preguntar la pobra dona—. He dit alguna cosa que us ha ofès?

—No, no, el nom m'ha sobtat, perquè jo també he conegut aquest gentilhome i trobo estrany trobar algú que el conegui molt.

—Oh, sí! Molt, molt! No només a ell, sinó també als seus amics: els senyors Porthos i Aramis!

—De debò! Jo també els conec! —va exclamar Milady, que sentia que el fred se li ficava al cor.

—Doncs, si els coneixeu, deveu saber que són bons amics, molt lleials; per què no us adreceu a ells, si necessiteu ajuda?

—Perquè en realitat —va balbucejar Milady— no tinc amistat amb cap d'ells; els conec d'haver-ne sentit a parlar a un dels seus amics, el senyor d'Artagnan.

—Coneixeu el senyor d'Artagnan! —va exclamar la novícia al seu torn agafant la mà de Milady i devorant-la amb els ulls.

I aleshores, adonant-se de l'estranya expressió de la mirada de Milady, va dir:

—Perdoneu, senyora, en qualitat de què el coneixeu?

—Doncs —va fer Milady, incòmoda—, en qualitat d'amiga.

—M'enganyeu, senyora —va dir la novícia—, n'heu estat l'amant.

—Això vós, senyora —va exclamar Milady al seu torn.

—Jo! —va dir la novícia.

—Sí, vós; ara us conec: sou la senyora Bonacieux.

La jove va recular, plena de sorpresa i de terror.

—Oh, no ho negueu! Responeu! —va fer encara Milady.

—Doncs sí, senyora, l'estimo! —va dir la novícia—. Som rivals?

La cara de Milady es va il·luminar amb un foc tan salvatge que, en qualsevol altra circumstància, la senyora Bonacieux hauria fugit esglaiada, però en aquell moment era tota gelosia.

—Digueu, senyora —va insistir la senyora Bonacieux amb una energia de la qual hauria semblat que era incapaç—, heu estat o sou la seva amant?

—Oh, no! —va exclamar Milady en un to que no admetia cap dubte sobre la seva sinceritat—. Mai, mai!

—Us crec —va dir la senyora Bonacieux—, però aleshores per què us heu exclamat així?

—No ho heu entès? —va dir Milady, que ja s'havia refet del desconcert i havia recuperat tota la presència d'esperit.

—Com voleu que ho entengui? Si no sé res.

—No enteneu que el senyor d'Artagnan és amic meu i em va agafar com a confident?

—De debò!

—No enteneu que ho sé tot, el rapte de la caseta de Saint-Germain, el desesper de d'Artagnan, el dels seus amics, totes les seves recerques inútils des d'aleshores! I com no voleu que em sorprengui quan, sense sospitar-ho, em trobo davant vostre, de qui vam parlar tantes vegades, de la dona que ell estima amb tota la força de la seva ànima, de la dona que em va fer estimar a mi abans d'haver-vos vist? Ah, estimada Constance, i ara finalment us trobo i us veig!

I Milady va obrir els braços a la senyora Bonacieux, que, convençuda pel que li acabava de dir, ja no va veure en aquella dona, que feia un instant s'havia pensat que era una rival, sinó una amiga sincera i lleial.

—Oh, perdoneu-me, perdoneu-me! —va exclamar abandonant-se a la seva espatlla—. L'estimo tant!

Les dues dones es van estar un moment abraçades. És veritat que si les forces de Milady haguessin estat a l'altura del seu odi, la senyora Bonacieux només hauria sortit morta de l'abraçada. Però, com que no la podia ofegar, li va somriure.

—Oh, estimada meva, preciosa meva! —va dir Milady—. Que contenta que estic de veure-us! Deixeu que us miri. —I, dient aquestes paraules, efectivament la devorava amb els ulls—. Sí, sou ben bé vós. Ah, amb tot el que em va dir, ara us reconec, us reconec perfectament.

La pobra dona no podia imaginar-se tota la terrible crueltat que passava per darrere l'escut d'aquell front pur, per darrere d'aquells ulls brillants on ella no llegia sinó interès i compassió.

—Aleshores sabeu tot el que he patit —va dir la senyora Bonacieux—, si d'Artagnan us ha dit com ell patia; però patir per ell és un goig.

Milady va repetir maquinalment:

—Sí, és un goig.

Pensava en una altra cosa.

—I a més —va continuar la senyora Bonacieux—, el meu suplici està a punt d'acabar-se; demà, potser aquesta mateixa nit, el veuré, i aleshores el passat ja no existirà.

—Aquesta nit? Demà? —va exclamar Milady, que aquestes paraules havien tret de l'estat de somieig—. Què voleu dir? N'espereu notícies?

—L'espero a ell.

—A ell, d'Artagnan, aquí?

—Sí, ell.

—És impossible! És al setge de La Rochelle amb el cardenal; no podrà tornar a París fins que hagin pres la ciutat.

—Això és el que us penseu, però hi ha alguna cosa impossible per al meu d'Artagnan, tan noble i lleial?

—Oh, no m'ho puc creure!

—Doncs, teniu, llegiu! —va dir la desventurada dona en l'excés de l'orgull i l'alegria que l'omplien, presentant una carta a Milady.

«És la lletra de la senyora de Chevreuse», es va dir Milady. «Ah, estava segura que entre ells s'entenien!»

I va llegir àvidament aquestes ratlles:

«Estimada criatura, estigueu a punt; el nostre amic us vindrà a veure aviat, i vindrà per arrencar-vos de la presó on la vostra seguretat exigia que us estiguéssiu amagada: prepareu-vos, doncs, per marxar i no desespereu mai de nosaltres.

El nostre estimat gascó acaba de mostrar-se valent i fidel com sempre, digueu-li que algú li està molt agraït per l'avís que ens va fer arribar.»

—Sí, sí —va dir Milady—, sí, la carta és precisa. Sabeu de quin avís es tracta?

—No. Però suposo que devia avisar la reina d'alguna nova maquinació del cardenal.

—Sí, segur que és això! —va dir Milady tornant la carta a la senyora Bonacieux i deixant caure el cap sobre el pit, pensativa.

En aquell moment es va sentir el galop d'un cavall.

—Oh! —va exclamar la senyora Bonacieux corrent a la finestra—. Pot ser que ja sigui ell?

Milady s'havia quedat al llit, petrificada per la sorpresa; tantes coses inesperades de cop feien que, per primera vegada, li fallés el cap.

—Ell, ell! —va murmurar—. És ell?

I no es movia del llit, amb els ulls fixos.

—Llàstima, no! —va dir la senyora Bonacieux—. És un home que no conec però que sembla que ve aquí; sí, afluixa el pas, s'atura a la porta, truca.

Milady va saltar de llit.

—Esteu segura que no és ell? —va dir.

—Oi tant, del tot!

—Potser ho heu vist malament.

—Oh, a ell el reconeixeria només que li veiés la ploma del barret o la punta de la capa!

Milady s'anava vestint.

—És igual! Dieu que aquest home ve aquí?

—Sí, ha entrat.

—Ve per vós o per mi.

—Oh, Déu meu! Que alarmada que esteu!

—Sí, ho confesso, no tinc la vostra confiança, del cardenal m'ho espero tot.

—Xxxt! —va dir la senyora Bonacieux—. Ve algú!

Efectivament, la porta es va obrir i va entrar la superiora.

—Sou vós qui ve de Boulogne? —va preguntar a Milady.

—Sí, soc jo —va respondre ella mirant de recuperar la sang freda—, qui em demana?

—Un home que no vol dir com es diu, però que ve de part del cardenal.

—I vol parlar amb mi? —va preguntar Milady.

—Vol parlar amb una dama que ve de Boulogne.

—Aleshores feu-lo passar, si us plau.

—Oh, Déu meu, Déu meu! —va dir la senyora Bonacieux—. Potser és una mala notícia?

—Em fa por.

—Us deixo amb aquest visitant, però així que se'n vagi, si m'ho permeteu, tornaré.

—Si us plau, i tant, us ho prego!

La superiora i la senyora Bonacieux van sortir.

Milady es va quedar sola, amb els ulls clavats a la porta; un instant després es va sentir un soroll d'esperons per les escales, els passos es van anar acostant, la porta es va obrir i va aparèixer un home.

Milady va fer un crit d'alegria: l'home era el comte de Rochefort, el sicari de Sa Eminència.

Capítol LXII

DUES VARIETATS DE DIMONI

—Ah! —van exclamar alhora Rochefort i Milady—. Vós!

—Sí, soc jo.

—I veniu de...? —va preguntar Milady.

—De La Rochelle, i vós?

—D'Anglaterra.

—Buckingham?

—Mort o greument ferit; quan jo me n'anava sense haver pogut obtenir-ne res, un fanàtic l'acabava d'assassinar.

—Ah! —va fer Rochefort amb un somriure—. Quina gran casualitat! Sa Eminència se n'alegrarà! L'heu avisat?

—Li vaig escriure des de Boulogne. Però com és que heu vingut?

—Sa Eminència, preocupat, m'ha enviat a buscar-vos.

—Vaig arribar ahir.

—I què heu fet, des d'ahir?

—No he perdut gens el temps.

—Oh, això ja m'ho suposo!

—Sabeu a qui he trobat, aquí?

—No.

—A veure si ho endevineu.

—Com voleu que ho endevini?

—Aquella dona que la reina va fer sortir de la presó.

—L'amant del petit d'Artagnan?

—Sí, la senyora Bonacieux, que el cardenal no sabia on s'amagava.

—Renoï —va dir Rochefort—, vet aquí una altra casualitat que fa bona parella amb la d'abans, el cardenal és realment un home afortunat!

—Us imagineu la sorpresa que he tingut —va continuar Milady—, quan m'he trobat cara a cara amb aquesta dona?

—Us coneix, ella?

—No.

—Així, us mira com a una desconeguda?

Milady va somriure.

—Soc la seva millor amiga!

—A fe —va dir Rochefort— que sou única, estimada comtessa, per aconseguir aquests miracles.

—I sort que ho he fet, cavaller —va dir Milady—, perquè sabeu què passa?

—No.

—Demà o demà passat la vindran a buscar amb una ordre de la reina.

—De debò? Qui?

—D'Artagnan i els seus amics.

—Al final tant faran que els haurem d'enviar a la Bastilla.

—Com és que encara no hi són?

—Què voleu que us digui! Perquè el cardenal té una debilitat per aquests homes que no entenc gens.

—De debò?

—Sí.

—Doncs digueu-li això, Rochefort: digueu-li que aquests quatre homes van sentir la conversa que vam tenir a l'hostal del Colombier-Rouge; digueu-li que quan ell va haver marxat, un d'ells va pujar i em va prendre per la violència el salconduit que ell m'havia donat; digueu-li que van avisar lord de Winter del meu viatge a Anglaterra; que aquesta vegada també van estar a punt de fer fracassar la meva missió, igual que van fer fracassar la dels diamants; digueu-li que d'aquests quatre homes, només n'hi ha dos de perillous, d'Artagnan i Athos; digueu-li que el tercer, Aramis, és l'amant de la senyora de Chevreuse: se l'ha de deixar viure, sabem el seu secret i ens pot ser útil; pel que fa al quart, Porthos, és un ximple, un presumtuós i un neci, no cal preocupar-se'n.

—Però ara mateix aquests quatre homes deuen ser al setge de La Rochelle.

—Jo també m'ho pensava, però una carta que la senyora Bonacieux ha rebut de la senyora de Chevreuse, i que ha fet la imprudència d'ensenyar-me, em fa creure que no, que ara mateix venen a buscar-la.

—Diable! Què hem de fer?

—Què us ha dit el cardenal de mi?

—Que agafi els vostres missatges escrits o verbals, que torni amb la posta i, quan sabrà què heu fet, decidirà què heu de fer.

—Això vol dir que m'he de quedar aquí? —va preguntar Milady.

—Aquí o per aquí a prop.

—No em podeu portar amb vós?

—No, l'ordre és categòrica: a prop del campament us podrien reconèixer, i la vostra presència, com podeu entendre, comprometria Sa Eminència, sobretot després del que acaba de passar allà baix. Però m'heu de dir ara on esperareu les notícies del cardenal, que sàpiga on us trobaré.

—Escolteu, és probable que no em pugui quedar aquí.

—Per què?

—Oblideu que els meus enemics poden arribar en qualsevol moment.

—És veritat, però aleshores aquesta doneta s'escaparà de les mans de Sa Eminència?

—Bah! —va dir Milady amb el seu somriure únic—. Oblideu que soc la seva millor amiga.

—És veritat! Per tant pel que fa a aquesta dona puc dir al cardenal...

—Que estigui tranquil.

—Això i prou?

—Ell sabrà què vol dir.

—Ho endevinarà. I ara, a veure, què he de fer?

—Tornar-vos-en immediatament; em sembla que les notícies que heu de portar bé valen la pena de córrer.

—La meva calessa s'ha trencat en entrar a Lilliers.

—Perfecte!

—Com que perfecte?

—Sí, la necessito jo, la vostra calessa —va dir la comtessa.

—I com me'n vaig, jo?

—A galop tirat.

—Ho dieu molt tranquil·la, cent vuitanta llegües.

—Què són?

—Les farem. I què més?

—Quan passeu per Lilliers, em feu enviar la calessa amb l'ordre al vostre criat de posar-se a la meva disposició.

—Bé.

—Sens dubte porteu a sobre alguna ordre del cardenal?

—Tinc els meus plens poders.

—Els ensenyeu a l'abadessa i li dieu que em vindran a buscar, avui o demà, i que hauré de seguir la persona que es presentarà en nom vostre.

—Molt bé!

—No oblideu de tractar-me durament quan parleu de mi a l'abadessa.

—Per què?

—Soc una víctima del cardenal. Bé he d'inspirar confiança a la pobra senyora Bonacieux.

—D'acord. Ara, voleu fer-me una relació de tot el que ha passat?

—Ja us ho he explicat tot i teniu bona memòria, repetiu-ho tot tal com us ho he dit, els papers es perden.

—Teniu raó, però he de saber on us trobaré, que no hagi d'anar a córrer inútilment tots els voltants.

—És veritat, espereu.

—Voleu un mapa?

—Oh, conec perfectament la regió.

—Vós? Quan hi heu estat?

—Hi vaig créixer.

—De debò?

—D'alguna cosa ha de servir, sabeu, haver crescut en algun lloc.

—On m'esperareu, doncs?

—Deixeu-me pensar un moment. Sí, ja ho tinc, a Armentières.

—Què és això d'Armentières?

—Una vila a la vora del Lys. Només caldrà que travessi el riu i seré en terra estrangera.

—Perfecte! Però queda clar que només travessareu el riu en cas de perill.

—Naturalment.

—I, en aquest cas, com sabré on sou?

—No necessiteu el vostre lacai?

—No.

—És un home segur?

—A tota prova.

—Doneu-me'l; no el coneix ningú, el deixo al lloc d'on me'n vaig i us portarà allà on soc.

—I dieu que m'espereu a Armentières?

—A Armentières —va respondre Milady.

—Escriviu-m'ho en un tros de paper, que no me'n descuidi. No compromet en res, un nom de poble, no trobeu?

—Qui ho sap? Tant és —va dir Milady escrivint el nom en mig full de paper—, em comprometo.

—Bé! —va dir Rochefort agafant de les mans de Milady el paper, que va plegar i va ficar dins del folre del barret—. De totes maneres, estigueu tranquil·la, faré com les criatures i, per si perdés el paper, aniré repetint aquest nom tot el camí. Res més, ara?

—Em sembla que no.

—Repassem: Buckingham mort o greument ferit; la vostra conversa amb el cardenal sentida pels quatre mosqueters; lord de Winter avisat que arribàveu a Portsmouth; d'Artagnan i Athos a la Bastilla; Aramis amant de la senyora de Chevreuse; Porthos un presumptuós; la senyora Bonacieux trobada; enviar-vos la calessa tan de pressa com pugui; posar el meu lacai a la vostra disposició; tractar-vos com una víctima del cardenal perquè l'abadessa no sospiti res; Armentières a la vora del Lys. És això?

—Realment, estimat cavaller, sou un prodigi de memòria. Per cert, afegiu-hi una cosa...

—Què?

—He vist uns boscos molt bonics que deuen tocar el jardí del convent, digueu que tinc permís per passejar-m'hi; qui sap si potser em caldrà sortir per una porta del darrere.

—Penseu en tot.

—En canvi, vós oblideu una cosa...

—Quina?

—Preguntar-me si necessito diners.

—Exacte, quant voleu?

—Tot l'or que tingueu.

—Tinc cinc-centes pistoles, més o menys.

—Jo en tinc unes altres cinc-centes: amb mil pistoles es fa front a tot; buideu-vos les butxaques.

—Aquí les teniu, comtessa.

—Bé, estimat comte! Quan marxeu?

—D'aquí a una hora, quan hagi menjat alguna cosa i m'hagi arribat el cavall que he d'enviar a buscar.

—Perfecte! Adeu, cavaller!

—Adeu, comtessa!

—Recomaneu-me al cardenal —va dir Milady.

—Recomaneu-me a Satanàs —va replicar Rochefort.

Milady i Rochefort es van somriure i es van separar.

Una hora després, Rochefort marxava a tota brida amb el seu cavall, cinc hores després passava per Arràs.

Els nostres lectors ja saben com d'Artagnan el va reconèixer i com el fet d'haver-lo reconegut va inspirar un gran temor als quatre mosqueters i va fer que acceleressin el viatge.

Capítol LXIII

UNA GOTA D'AIGUA

Tan bon punt Rochefort va haver sortit, la senyora Bonacieux va entrar. Va trobar Milady amb cara riallera.

—Així —va dir la jove—, el que temíeu ha passat; avui o demà el cardenal us farà venir a buscar?

—Qui us ha dit això, criatura? —va preguntar Milady.

—He sentit que el missatger ho deia.

—Veni a seure aquí al meu costat —va dir Milady.

—Aquí em teniu.

—Espereu que m'asseguri que no ens sent ningú.

—Per què tantes precaucions?

—Ara ho sabreu.

Milady es va aixecar i va anar fins a la porta, la va obrir, va mirar pel passadís, i va tornar a seure al costat de la senyora Bonacieux.

—Així —va dir—, ha fet bé el seu paper.

—De qui parleu?

—De l'home que s'ha presentat a l'abadessa com un enviat del cardenal.

—Feia un paper?

—Sí, criatura.

—Així no era...

—No —va dir Milady abaixant la veu—, és el meu germà.

—El vostre germà! —va exclamar la senyora Bonacieux.

—Sou l'única que sabeu el meu secret, criatura; si el confieu a qui sigui, estaré perduda i vós potser també.

—Oh, Déu meu!

—Escolteu i us diré què ha passat: el meu germà, que venia a salvar-me i treure'm d'aquí a la força, s'ha trobat l'emissari del cardenal que venia a buscar-me; l'ha seguit. Quan han arribat a un tros solitari i apartat del camí, amb l'espasa a la mà ha instat el missatger a donar-li els papers que portava; el missatger ha volgut defensar-se i el meu germà l'ha matat.

—Oh! —va fer la senyora Bonacieux amb una esgarripança.

—Era l'única solució, penseu-hi. Aleshores el meu germà ha decidit substituir la força per l'astúcia: ha agafat els papers, s'ha presentat aquí com si fos ell l'emissari del cardenal i, d'aquí a una hora o dues, una calessa em vindrà a buscar de part de Sa Eminència.

—Ja ho entenc, us l'enviarà el vostre germà.

—Exacte. Però això no és tot: la carta que heu rebut i que us penseu que és de la senyora de Chevreuse...

—Sí?

—És falsa.

—Què voleu dir?

—És falsa, és una trampa per evitar que us resistiu quan us vinguin a buscar.

—Però és d'Artagnan qui vindrà.

—Desenganyeu-vos, d'Artagnan i els seus amics no poden abandonar el setge de La Rochelle.

—Com ho sabeu?

—El meu germà ha trobat emissaris del cardenal vestits de mosqueters. Haurien trucat a la porta, us hauríeu pensat que eren els vostres amics, us haurien agafat i us haurien tornat a dur a París.

—Oh, Déu meu! El cap em roda amb tantes iniquitats. Sento que, si dura gaire —va continuar la senyora Bonacieux amb les mans al front—, em tornaré boja.

—Espereu...

—Què?

—Sento un cavall, és el del meu germà que se'n va; vull dirli un cop més adeu, veniu.

Milady va obrir la finestra i amb un gest va convidar la senyora Bonacieux a anar al seu costat. La jove hi va anar.

Rochefort passava al galop.

—Adeu, germà! —va cridar Milady.

El cavaller va alçar el cap, va veure les dues dones i, sense deixar de córrer, va fer a Milady un gest amical amb la mà.

—El meu bon Georges! —va dir mentre tancava la finestra amb una expressió plena d'afecte i melangia.

I es va tornar a asseure al seu lloc, com si estigués sumida en reflexions absolutament personals.

—Estimada senyora! —va dir la senyora Bonacieux—. Perdoneu que us interrompi, però què m'aconselleu que faci? Déu meu! Teniu més experiència que jo, parleu, us escolto.

—D'entrada —va dir Milady—, pot ser que m'equivoqui i que d'Artagnan i els seus amics vinguin realment a buscar-vos.

—Oh, seria massa bonic! —va exclamar la senyora Bonacieux—. Tanta felicitat no està feta per a mi!

—Si fos així, tot seria simplement una qüestió de temps, una mena de cursa a veure qui arriba primer. Si els més ràpids són els vostres amics, esteu salvada. Si són els acòlits del cardenal, esteu perduda.

—Oh, sí, sí, perduda sense misericòrdia! Què he de fer? Què he de fer?

—Hi hauria una manera molt senzilla i natural...

—Quina, digueu?

—Seria esperar, amagada pels voltants, per poder estar segura de qui són els homes que venen a demanar per vós.

—Però on?

—Oh, això no és cap problema; jo m'aturaré i m'amagaré a poques llegües d'aquí, a esperar que el meu germà vingui: us porto amb mi, ens amaguem i esperem juntes.

—Però no em deixaran sortir, aquí és quasi com si fos una presonera.

—Com que es pensen que me'n vaig per ordre del cardenal, no es podran imaginar que em vulgueu seguir.

—I què faig?

—Doncs, quan la calessa sigui a la porta, em dieu adeu, pugeu a l'estrep per abraçar-me una última vegada; el criat del meu germà que em vindrà a buscar està avisat, fa un gest al postilló i marxem al galop.

—Però i d'Artagnan, i si ve d'Artagnan?

—Bé prou que ho sabrem.

—Com?

—Molt fàcil. Fem tornar a Béthune aquest criat del meu germà, de qui ja us he dit que ens podem fiar. Es disfressa i s'instal·la davant del convent: si els que venen són els emissaris del cardenal, no es mou; si són d'Artagnan i els seus amics, els porta fins a nosaltres.

—El coneix?

—És clar, l'ha vist a casa meva!

—Oh, sí, teniu raó! Així anirà molt bé, anirà perfecte; però no ens allunyem gaire d'aquí.

—A set o vuit llegües a tot estirar, ens podem aturar a la frontera, per exemple, i si hi ha algun perill sortim de França.

—I mentrestant, què fem?

—Esperem.

—Però i si venen?

—La calessa del meu germà arribarà abans.

—I si estic lluny de vós quan venen a buscar-vos, dinant o sopant, per exemple?

—Feu una cosa.

—Què?

—Digueu a la superiora que, per estar més juntes, li demaneu permís per dinar amb mi.

—Voldrà?

—Quin inconvenient hi pot veure?

—Oh, molt bé, així no ens separarem ni un moment!

—Bé, doncs, baixeu a veure-la i li demaneu què en pensa! Jo tinc el cap carregat, vaig a fer una volta pel jardí.

—Aneu-hi, i on us trobaré?

—Aquí mateix, d'aquí a una hora.

—Aquí, d'aquí a una hora. Oh, sou una bona amiga i us dono les gràcies.

—Com voleu que no m'interessis per vós? Si no fóssiu tan bonica i encisadora, encara seríeu l'amiga d'un dels meus millors amics!

—Estimat d'Artagnan, oh, que agraït que us estarà!

—Espero que sí. Va, estem enteses, baixem.

—Aneu al jardí?

—Sí.

—Seguiu aquest passadís, hi ha una escaleta que hi porta.

—Perfecte! Gràcies.

I les dues dones es van separar fent-se un somriure encantador.

Milady havia dit la veritat, tenia el cap carregat, perquè tots aquells projectes s'investien caòticament i necessitava estar sola per posar una mica d'ordre en els seus pensaments. Veia vagament el futur, però li calia una mica de silenci i de quietud per donar a totes aquelles idees, encara confuses, una forma clara, per fer-ne un pla precís.

La cosa més urgent era endur-se la senyora Bonacieux, posar-la en un lloc segur i allà, si convenia, fer-ne un ostatge. Milady començava a témer el resultat d'aquell duel terrible, en el qual els seus enemics posaven tanta perseverança com ella acarnissament.

D'altra banda sentia, com qui sent venir una tempesta, que el resultat s'acostava i que per força seria terrible.

Tal com hem dit, per a ella la cosa més important era tenir la senyora Bonacieux a les seves mans. La senyora Bonacieux era la vida de d'Artagnan; era més que la seva vida, era la de la dona que estimava; era, en cas que anés malament, un mitjà per negociar i obtenir segurament bones condicions.

Aquest punt estava resolt: la senyora Bonacieux, sense malfiar-se, la seguia; un cop amagada amb ella a Armentières, era fàcil de fer-li creure que d'Artagnan no havia anat a Béthune. Al cap de quinze dies, a tot estirar, Rochefort hauria tornat; durant aquells quinze dies pensaria què havia de fer per venjar-se dels quatre amics. No s'avorriria, gràcies a Déu!, perquè tindria el passatemp més agradable que els esdeveniments podien concedir a una dona del seu caràcter: el de perfeccionar una bona venjança.

Mentre rumiava, passejava els ulls pels voltants i es gravava al cap la topografia del jardí. Milady era com un bon general, que preveu alhora la victòria i la derrota i que es prepara per, segons com vagi la batalla, avançar o batre's en retirada.

Al cap d'una hora, va sentir una veu dolça que la cridava: era la de la senyora Bonacieux. La bona abadessa naturalment ho havia acceptat tot i, per començar, soparien juntes.

Quan arribaven al pati, van sentir el soroll d'un carruatge que s'aturava a la porta.

—Sentiu això? —va dir.

—Sí, és un cotxe.

—És el que ens envia el meu germà.

—Oh, Déu meu!

—Va, ànims!

Van trucar a la porta del convent, Milady no s'havia equivocat.

—Pugeu a la vostra habitació —va dir a la senyora Bonacieux—, segur que teniu alguna joia que us voleu endur.

—Les seves cartes —va dir.

—Doncs aneu a buscar-les i veniu a trobar-me a la meva habitació, soparem de pressa; potser viatjarem una part de la nit i hem d'agafar forces.

—Mare de Déu! —va dir la senyora Bonacieux posant-se la mà al pit—. M'ofego, no puc caminar.

—Feu el cor fort, va, ànims! Penseu que d'aquí a un quart estareu salvada i penseu que això que feu ho feu per ell.

—Oh, sí, tot per ell! Amb una sola paraula m'heu tornat la força; aneu, ja vinc.

Milady va pujar de pressa a la seva habitació, hi va trobar el lacai de Rochefort i li va donar les instruccions.

Havia d'esperar-se a la porta; si per casualitat apareixien els mosqueters, el cotxe sortiria al galop, faria la volta al convent i aniria a esperar Milady a un poblet que estava situat a l'altra banda del bosc. En aquest cas, Milady travessaria el jardí i arribaria al poble a peu; ja hem dit que Milady coneixia perfectament aquella zona de França.

Si els mosqueters no apareixien, les coses anirien tal com havien quedat: la senyora Bonacieux pujaria a la calessa amb el pretext de dir-li adeu i Milady se l'enduria.

La senyora Bonacieux va entrar i, per llevar-li qualsevol sospita que pogués tenir, Milady va repetir davant seu al lacai tota l'última part de les instruccions.

Milady va fer unes quantes preguntes sobre el cotxe: era una calessa tirada per tres cavalls, conduïda per un postilló; el lacai de Rochefort l'havia de precedir muntat en el seu, de cavall.

No hauria calgut que Milady tingués por de les sospites de la senyora Bonacieux: la pobra jove era massa pura per sospitar tanta perfídia en una altra dona; a més, el nom de comtessa de Winter, que havia sentit pronunciar a l'abadessa, li era totalment desconegut, i fins i tot ignorava que cap dona hagués tingut un paper tan important i fatal en les seves desgràcies.

—Veieu —va dir Milady quan el lacai va haver sortit—, tot està a punt. L'abadessa no sospita res i es pensa que em venen a buscar de part del cardenal. Aquest home donarà les últimes ordres; mengeu una mica, beveu un dit de vi i anem.

—Sí —va dir maquinalement la senyora Bonacieux—, anem.

Milady li va indicar que s'assegués davant seu, li va posar un gotet de vi d'Espanya i li va servir un tros de pit de pollastre.

—Mireu com tot ens ajuda: ja es fa de nit; a punta de dia haurem arribat al nostre refugi i ningú sabrà on som. Vinga, ànims, mengeu alguna cosa.

La senyora Bonacieux va menjar maquinalment una mica i va mullar els llavis al got.

—Va, va —va dir Milady agafant el seu—, feu com jo.

Però en el moment que se l'acostava a la boca, la mà li va quedar suspesa: acabava de sentir el retronys llunyà d'un galop que s'acostava i, gairebé alhora, li va semblar sentir renills de cavalls.

Aquest soroll se li va endur tota l'alegria igual que un tro de tempesta desperta i trenca un bell somni; va empal·lidir i va córrer a la finestra, mentre la senyora Bonacieux, que s'havia aixecat tota tremolosa, s'agafava a la cadira per no caure.

Encara no es veia res, només se sentia el galop, cada vegada més a prop.

—Oh, Déu meu —va dir la senyora Bonacieux—, què és aquest soroll?

—Són els nostres amics o els nostres enemics —va dir Milady amb la seva terrible sang freda—, quedeu-vos on sou, jo us ho diré.

La senyora Bonacieux es va quedar dreta, muda, immòbil i blanca com una estàtua.

El soroll s'anava fent més i més fort, els cavalls no devien ser a més de cent cinquanta passos; si encara no se'ls veia era perquè el camí feia un colze. Això no obstant, el soroll es feia tan nítid que s'haurien pogut comptar els cavalls pel soroll rítmic de les ferradures.

Milady mirava amb tota la força de la seva atenció; encara hi havia just prou llum perquè pogués distingir els qui arribaven.

Tot d'una, quan els cavalls van sortir del revolt, va veure lluir els barrets engalonats adornats amb plomes; va comptar dos, cinc, vuit cavallers; un d'ells precedia tots els altres a una distància de dos cavalls.

Va proferir un rugit ofegat. Havia reconegut que el capdavanter era d'Artagnan.

—Oh, Déu meu, Déu meu! —va exclamar la senyora Bonacieux—. Què passa?

—És l'uniforme dels guàrdies del cardenal; no podem perdre ni un segon! —va exclamar Milady—. Fugim, fugim!

—Sí, sí, fugim —va repetir la senyora Bonacieux, però sense poder fer ni un pas, clavada allà on era pel terror.

—Veni, va, veni! —va exclamar Milady intentant arrossegar la dona pel braç—. Pel jardí encara podem fugir, tinc la clau; però de pressa, si triguem cinc minuts més serà massa tard.

La senyora Bonacieux va intentar caminar, va fer dos passos i va caure de genolls.

Milady va mirar d'aixecar-la i endur-se-la, però no va poder.

En aquell moment es va sentir el soroll del cotxe, que en veure els mosqueters sortia al galop. Aleshores van retronysir tres o quatre trets.

—Per última vegada, voleu venir? —va exclamar Milady.

—Oh, Déu meu, Déu meu! Les forces em fallen, no puc caminar: fugiu tota sola.

—Fugir jo sola! Deixar-vos aquí! No, no, mai de la vida —va exclamar Milady.

Tot d'un plegat, un esclat fred li va encendre els ulls; amb un bot, embogida, va córrer a la taula, va abocar al got de la senyora Bonacieux el contingut d'un anell que va obrir amb una promptitud singular.

Era un gra vermellós que es va dissoldre a l'acte.

Aleshores, agafant el got amb mà ferma, va dir:

—Beveu, aquest vi us donarà forces, beveu.

I va acostar el got als llavis de la jove, que va beure maquinalment.

—Ah! No és així com em volia venjar —va dir deixant el got a la taula amb un somriure infernal—, però es fa el que es pot!

I va córrer fora de l'habitació.

La senyora Bonacieux va mirar com fugia sense poder seguir-la; estava com aquestes persones que somien que les persegueixen i intenten de caminar en va.

Van passar uns quants minuts, un soroll horrorós retronjava a la porta; a cada instant la senyora Bonacieux esperava de veure aparèixer de nou Milady, que no apareixia.

Unes quantes vegades, sens dubte per la por, el front ardent se li va omplir de suor freda.

Finalment va sentir el xerric de les reixes que s'obrien, el soroll de botes i d'esperons va ressonar per les escales; se sentia pujar, cada cop més a prop, un murmuri de veus entre les quals li va semblar que distingia el seu nom.

Tot d'una va fer un gran crit de joia i va córrer cap a la porta, havia reconegut la veu de d'Artagnan.

—D'Artagnan! D'Artagnan! —va exclamar—. Sou vós? Aquí, aquí.

—Constance! Constance! —va respondre el jove—. On sou? Déu meu!

En aquell mateix moment, la porta de la cel·la va cedir al xoc més que no es va obrir; uns quants homes van entrar corrents a l'habitació; la senyora Bonacieux havia caigut en una butaca sense poder fer cap moviment.

D'Artagnan va llançar la pistola encara fumejant que duia a la mà i va caure de genolls davant de la seva estimada, Athos es va guardar la seva a la cintura; Porthos i Aramis, que tenien les espases a la mà, les van embeinar.

—Oh, d'Artagnan! Estimat d'Artagnan meu! Finalment ets aquí, no m'havies enganyat, ets tu!

—Sí, sí, Constance! Junts!

—Oh, *ella* em deia que no vindries, però jo secretament t'esperava; no he volgut fugir; oh, que bé, que feliç que soc!

En sentir la paraula *ella*, Athos, que s'havia assegut tranquil·lament, es va aixecar de cop.

—*Ella!* Qui, *ella?* —va preguntar d'Artagnan.

—La meva companya, la que per amistat volia sostreure'm als meus perseguidors, la que prenent-vos per guàrdies del cardenal acaba de fugir.

—La vostra companya —va exclamar d'Artagnan, que es va posar més blanc que el vel blanc de la seva estimada—, de quina companya parleu?

—De la que tenia el carruatge a la porta, d'una dona que diu que és la vostra amiga, d'Artagnan, d'una dona que diu que l'hi va explicar tot.

—Com es diu, com es diu! —va exclamar d'Artagnan—. Déu meu! No sabeu com es diu?

—Sí, vaig sentir-ne el nom, espereu... Però que estrany... Oh, Déu meu, tinc el cap confús, no m'hi veig.

—Ajut, amics meus, ajut! Té les mans glaçades —va exclamar d'Artagnan—, es troba malament. Déu meu, perd els sentits!

Mentre Porthos demanava auxili amb tota la força de la seva veu, Aramis va córrer a la taula a agafar un got d'aigua, però el va aturar l'horrible alteració de la cara d'Athos, que, dret davant de la taula, amb els cabells eriçats i els ulls gelats d'estupor, mirava un dels gots i semblava presa del dubte més terrible.

—Oh! —deia Athos—. Oh, no! És impossible! Déu no permetria aquest crim.

—Aigua, aigua —crijava d'Artagnan—, aigua!

—Oh, pobra dona, pobra dona! —murmurava Athos amb la veu trencada.

Amb els petons de d'Artagnan, la senyora Bonacieux va obrir els ulls.

—Torna en si! —va exclamar el jove—. Oh, Déu meu, Déu meu, gràcies!

—Senyora —va dir Athos—, senyora, per l'amor de Déu! De qui és aquest got buit?

—Meu, senyor... —va respondre la jove amb veu apagada.

—Però qui us ha servit el vi que hi havia en aquest got?

—Ella.

—Però qui és ella?

—Ah, ara me'n recordo —va dir la senyora Bonacieux—, la comtessa de Winter.

Els quatre amics van deixar anar un sol i únic crit, però el d'Athos va dominar tots els altres.

En aquell moment, la cara de la senyora Bonacieux es va tornar lívida, un dolor sord la va fer caure panteixant als braços de Porthos i Aramis.

D'Artagnan va agafar les mans d'Athos amb una angoixa difícil de descriure.

—Què! —va dir—. Creus...

La veu se li va trencar en un sanglot.

—M'ho crec tot —va dir Athos mossegant-se els llavis fins a fer-se sang.

—D'Artagnan, d'Artagnan! —va exclamar la senyora Bonacieux—. On ets? No em deixis, no em deixis que em moro.

D'Artagnan va deixar les mans d'Athos, que encara tenia entre les seves mans crispades, i va córrer al seu costat.

La seva cara, tan bonica, estava trasmudada, els seus ulls vidriosos ja no miraven enlloc, un tremolor convulsiu li agitava el cos, la suor li baixava pel front.

—Per l'amor de Déu! Correu a avisar algú. Porthos, Aramis, demaneu auxili!

—És inútil —va dir Athos—, és inútil, per al seu verí no hi ha antídote.

—Sí, sí, ajuda, ajuda! —va murmurar la senyora Bonacieux—. Ajuda!

Aleshores, recollint totes les seves forces, la jove va agafar el cap de d'Artagnan entre les mans, el va mirar un instant com si tota l'ànima li hagués passat a la mirada i, amb un crit sanglotant, va prémer els llavis contra els del noi.

—Constance! Constance! —va exclamar d'Artagnan.

Un sospir es va escapar de la boca de la senyora Bonacieux i va fregar la de d'Artagnan. Aquell sospir era aquella ànima tan casta i plena d'amor que pujava al cel.

D'Artagnan ja només abraçava un cadàver.

El jove va proferir un crit i va caure al costat de la seva estimada, tan pàl·lid i glaçat com ella.

Porthos va plorar, Aramis va ensenyar el puny al cel, Athos va fer el senyal de la creu.

En aquell moment va aparèixer un home a la porta, tan pàl·lid com els de l'habitació, va mirar al seu voltant i va veure la senyora Bonacieux morta i d'Artagnan sense sentits.

Apareixia just en el moment d'estupor que segueix les grans catàstrofes.

—No m'havia equivocat —va dir—, vet aquí el senyor d'Artagnan i vosaltres sou els seus tres amics, els senyors Athos, Porthos i Aramis.

Els propietaris dels tres noms que el foraster acabava de pronunciar el van mirar estranyats, a tots tres els va semblar que el reconeixien.

—Senyors —va continuar el nouvingut—, aneu buscant igual que jo una dona que deu haver passat per aquí, perquè veig un cadàver! —va afegir amb un somriure terrible.

Els tres amics van continuar muts, però la veu, igual que la cara, els recordava un home que ja havien vist; tot i així, no podien situar en quines circumstàncies.

—Senyors —va continuar el foraster—, atès que no voleu reconèixer un home que probablement us deu dues vegades la vida, m'he de presentar: soc lord de Winter, el cunyat d'aquesta dona.

Els tres amics van fer un crit de sorpresa.

Athos es va aixecar i li va oferir la mà.

—Benvingut, milord —va dir—, sou dels nostres.

—Vaig salpar de Portsmouth cinc hores després que ella —va dir lord de Winter—, vaig arribar tres hores després que ella a Boulogne, a Saint-Omer se'm va escapar per vint minuts, i a Lilliers li he perdut el rastre. He anat a l'atzar, preguntant a tothom, i aleshores us he vist passar al galop; he reconegut el senyor d'Artagnan. Us he cridat, no m'heu sentit; he volgut seguir-vos, però el meu cavall estava massa

cansat per anar al mateix ritme que els vostres. I tot i així sembla que, malgrat la vostra diligència, també heu fet tard!

—Ja ho veieu —va dir Athos mostrant a lord de Winter la senyora Bonacieux morta i d'Artagnan, que Porthos i Aramis intentaven fer tornar en si.

—Tots dos són morts? —va preguntar fredament lord de Winter.

—No, afortunadament —va respondre Athos—. El senyor d'Artagnan només ha perdut els sentits.

—Ah, millor! —va dir lord de Winter.

En aquell moment, d'Artagnan, en efecte, va obrir els ulls.

Es va desfer dels braços de Porthos i Aramis i es va llançar com un boig sobre el cos de la seva estimada.

Athos es va aixecar, va anar cap al seu amic amb pas lent i solemne, el va abraçar tendrament i, mentre d'Artagnan esclatava en sanglots, li va dir amb la seva veu tan noble i persuasiva:

—Amic, sigues home: les dones ploren els morts, els homes els vengen!

—Oh, sí —va dir d'Artagnan—, sí! Si és per venjar-la, vinc ara mateix amb tu!

Athos va aprofitar aquell moment de força que l'esperança de venjar-se donava al seu desventurat amic per indicar a Porthos i a Aramis que anessin a buscar la superiora.

Els dos amics la van trobar al passadís, encara trasbalsada i perduda amb tants esdeveniments; va cridar unes quantes religioses, que contra tots els costums monàstics es van trobar en presència de cinc homes.

—Senyora —va dir Athos mentre agafava d'Artagnan pel braç—, deixem el cos d'aquesta pobra dona a les vostres mans. Va ser un àngel a la terra abans de ser un àngel al cel. Tracteu-la com una de les vostres germanes, nosaltres tornarem un dia a resar sobre la seva tomba.

D'Artagnan va amagar la cara al pit d'Athos i va esclatar en sanglots.

—Plora —va dir Athos—, plora, cor ple d'amor, de joventut i de vida! Ai, jo voldria poder plorar com tu!

I es va endur el seu amic, afectuós com un pare, consolador com un sacerdot, gran com l'home que ha patit molt.

Tots cinc, seguits pels seus criats, duent els cavalls per la brida, van anar cap a la ciutat de Béthune, de la qual es veien les primeres cases, i es van aturar al primer hostel que van trobar.

—Però —va dir d'Artagnan—, que no perseguim aquesta dona?

—Després —va dir Athos—, primer he de prendre unes quantes mesures.

—Se'ns escaparà —va insistir el jove—, se'ns escaparà, Athos, i serà culpa teva.

—Jo en responc —va dir Athos.

D'Artagnan tenia tanta confiança en la paraula del seu amic que va abaixar el cap i va entrar a l'hostal sense dir res.

Porthos i Aramis es miraven, sense entendre l'aplom d'Athos.

Lord de Winter es pensava que parlava així per apaivagar el dolor de d'Artagnan.

—Ara, senyors —va dir Athos quan va estar segur que l'hostal tenia cinc habitacions lliures—, retirem-nos cadascun a la seva habitació; d'Artagnan necessita estar sol per plorar i vosaltres per dormir. Jo m'encarrego de tot, estigueu tranquils.

—Tanmateix, a mi em sembla —va dir lord de Winter— que si s'ha de prendre alguna mesura contra la comtessa, em correspon a mi: és la meva cunyada.

—Però és la meva dona —va dir Athos.

D'Artagnan es va estremir, perquè va entendre que si Athos revelava així aquell secret és que estava segur de la seva venjança; Porthos i Aramis es van mirar empal·lidint. Lord de Winter es va pensar que Athos s'havia tornat boig.

—Retireu-vos i deixeu-me fer —va dir Athos—. Ja veieu que, en la meva qualitat de marit, és cosa meva. Però abans, si no l'heu perdut, d'Artagnan, doneu-me el paper que ha caigut del barret d'aquell home, en el qual hi ha escrit el nom del lloc...

—Ah! —va dir d'Artagnan—. Ja ho entenc, aquell nom escrit de la seva mà...

—Ja veus que hi ha un Déu al cel! —va dir Athos.

Capítol LXIV

L'HOME DE LA CAPA VERMELLA

El desesper d'Athos havia deixat lloc a un dolor concentrat que encara en feia més lúcides les brillants facultats mentals.

Tot ell concentrat en un sol pensament, el de la promesa que havia fet i la responsabilitat que havia assumit, va ser l'últim de retirar-se a la seva habitació, després de demanar a l'hostaler que li procurés un mapa de la regió; va inclinar-se a examinar-ne les línies i va reconèixer que hi havia quatre camins diferents per anar de Béthune a Armentières, i va fer cridar els quatre lacais.

Planchet, Grimaud, Mosquetó i Bazin es van presentar davant d'Athos i van rebre'n ordres clares, precises i greus.

Havien de marxar a punta de dia, l'endemà, i anar a Armentières, cadascun per un camí diferent. Planchet, que era el més intel·ligent de tots quatre, havia d'agafar el camí pel qual havia desaparegut el cotxe contra el qual els quatre amics havien disparat i que anava acompanyat, recordem-ho, pel criat de Rochefort.

Athos va enviar els criats primer perquè, d'ençà que aquells homes estaven al seu servei i al dels seus amics, havia reconegut en cadascun d'ells qualitats diferents i essencials.

A més, uns criats que pregunten inspiren menys desconfiança a la gent que els seus amos i troben més simpatia en les persones a les quals s'adrecen.

Finalment, Milady coneixia els amos, mentre que no coneixia els lacais; en canvi, els lacais coneixien perfectament Milady.

Tots quatre s'havien de trobar l'endemà, a les onze, al lloc indicat; si havien descobert on s'amagava Milady, tres es quedarien vigilant-la i el quart tornaria a Béthune a avisar Athos i fer de guia als quatre amics.

Després de rebre aquestes ordres, els lacais també es van retirar.

Athos aleshores es va aixecar, es va cenyir l'espasa, es va embolicar amb la capa i va sortir de l'hostal; eren més o menys les deu. A les deu de la nit, ja se sap, a províncies als carrers no hi ha ningú. Això no obstant, es veia que Athos buscava algú a qui poder adreçar una pregunta. Finalment va trobar un vianant que anava tard, s'hi va acostar i li va dir unes paraules; l'home a qui s'havia adreçat va recular espantat, tot i així va respondre a les paraules del mosqueter amb una indicació. Athos li va oferir mitja pistola per acompanyar-lo, però l'home s'hi va negar.

Athos va enfilar el carrer que l'informador li havia assenyalat amb el dit, però quan va arribar a una cruïlla es va tornar a aturar, visiblement desconcertat. Tot i així, com que una cruïlla li oferia, més que no pas cap altre lloc, la possibilitat de trobar algú, s'hi va aturar. Efectivament, al cap de poc va passar un sereno. Athos li va repetir la pregunta que ja havia fet a la primera persona que havia trobat, el sereno va

mostrar la mateixa por, també es va negar a acompanyar Athos i li va indicar amb la mà el camí que havia de seguir.

Athos va caminar en la direcció indicada i va arribar al barri de l'extrem de la ciutat oposat al punt pel qual ell i els seus companys hi havien entrat. Allà va tornar a semblar inquiet i desconcertat, i es va aturar per tercera vegada.

Per sort va passar un captaire, que se li va acostar a demanar almoïna. Athos li va oferir un escut si l'acompanyava on anava. El captaire va vacil·lar un instant, però la vista de la moneda de plata que brillava en la foscor el va fer decidir i va passar davant d'Athos.

Quan va arribar a la cantonada, li va ensenyar de lluny una caseta aïllada, solitària i trista. Athos va anar cap allà, mentre el captaire, que ja havia rebut la paga, se n'allunyava a correueta.

Athos va fer-hi la volta abans de distingir la porta en el color vermellós amb què estava pintada. A través de les escletxes dels porticons no passava gens de llum, no se sentia cap soroll que pogués fer suposar que estava habitada, era fosca i muda com una tomba.

Va trucar tres vegades sense obtenir cap resposta. Al tercer truc, però, es van acostar uns passos; finalment la porta es va entreobrir i va aparèixer un home alt, de cara pàl·lida i cabells i barba negres.

Van intercanviar unes paraules en veu baixa i l'home alt va indicar al mosqueter que podia entrar. Athos va aprofitar el permís a l'instant i la porta es va tancar darrere seu.

L'home que Athos havia anat a buscar tan lluny i que li havia costat tant de trobar el va fer entrar al seu laboratori, on estava enfeinat lligant amb filferro els ossos d'un esquelet. Ja tenia tot el cos muntat: el cap era l'única peça que quedava sobre una taula.

La resta del mobiliari indicava que l'amo de la casa s'interessava per les ciències naturals: hi havia bocals amb serps, etiquetades segons les espècies; uns llangardaixos secs brillaven com maragdes tallades dins de grans marcs de fusta negra; tot de manats d'herbes silvestres, oloroses i sens dubte dotades de virtuts desconegudes del comú dels homes estaven lligats al sostre i penjaven als racons de l'habitació.

A part d'això, ni família ni servidors; l'home alt vivia sol.

Athos va ventar una mirada freda i indiferent a tots els objectes que acabem de descriure i, acceptant la invitació de l'home que havia anat a buscar, es va asseure a prop seu.

Aleshores li va explicar la causa de la visita i el servei que li demanava; però tan bon punt va haver exposat la seva demanda, el desconegut, que s'havia quedat dret davant del mosqueter, va recular de terror i s'hi va negar. Aleshores Athos es va treure de la butxaca un paperet en el qual hi havia escrites dues ratlles acompanyades d'una signatura i d'un segell, i el va presentar a l'home que corria tant a donar signes

de repugnància. Quan l'home alt va haver llegit les dues ratlles i va haver reconegut la signatura i el segell, es va inclinar per mostrar que ja no tenia cap objecció i que estava disposat a obeir.

Athos no demanava res més. Es va aixecar, va saludar, va sortir, va agafar, per anar-se'n, el mateix camí que havia seguit per venir, va entrar a l'hostal i es va tancar a la seva habitació.

A punta de dia, d'Artagnan va entrar a la seva habitació i li va preguntar què pensava fer.

—Esperar —va respondre Athos.

Pocs instants després, la superiora del convent va fer avisar els mosqueters que l'enterrament de la víctima de Milady seria a migdia. Quant a l'enverinadora, no se n'havien tingut notícies, però devia haver fugit pel jardí, perquè n'havien reconegut les petjades a la sorra i havien trobat la porta tancada. La clau havia desaparegut.

A l'hora indicada, lord de Winter i els quatre amics es van presentar al convent: les campanes tocaven al vol, la capella estava oberta, la reixa del cor estava tancada. Enmig del cor estava exposat el cos de la víctima, vestida amb els hàbits de novícia. A cada banda del cor i darrere les reixes que donaven al convent hi havia tota la comunitat de carmelites, que des d'allà escoltava el servei diví i barrejava el seu cant amb el cant dels capellans, sense veure els profans i sense que ells les veiessin.

A la porta de la capella, d'Artagnan va sentir que perdia un altre cop el coratge; es va girar a buscar Athos, però Athos havia desaparegut.

Fidel a la seva missió de venjança, s'havia fet acompanyar al jardí, i allà, a la sorra, seguint els passos lleugers d'aquella dona que pertot on havia passat havia deixat un rastre de sang, va avançar fins a la porta que donava al bosc, se la va fer obrir i es va endinsar entre els arbres.

Tots els seus dubtes es van confirmar: el camí pel qual el cotxe havia desaparegut feia la volta al bosc. Athos va seguir el camí una estona, amb els ulls clavats a terra; unes petites taques de sang, procedents d'una ferida feta a l'home que acompanyava la calessa a cavall, o a un dels cavalls, puntejava el camí. Aproximadament tres quarts de llegua més enllà, a cinquanta passos de Festubert, hi havia una taca de sang més grossa; els cavalls havien deixat el terra ple de trepitjades. Entre el bosc i aquell lloc acusador, una mica més enrere que la terra remoguda, el mateix rastre de passets que al jardí; la calessa s'havia aturat.

En aquell lloc, Milady havia sortit del bosc i havia pujat a la calessa.

Satisfet del descobriment que confirmava totes les seves sospites, Athos va tornar a l'hostal i va trobar-hi Planchet, que l'esperava amb impaciència.

Tot anava tal com Athos havia previst.

Planchet havia seguit el camí, havia vist les taques de sang igual que Athos, igual que Athos havia reconegut el lloc on els cavalls s'havien aturat; però havia anat més enllà que Athos i, al poble de Festubert, s'havia aturat a beure i sense necessitat de preguntar res havia sabut que la nit abans, a dos quarts de nou, un home ferit, que

acompanyava una dona que viatjava en un carruatge, s'havia hagut d'aturar perquè no podia anar més enllà. L'accident s'havia atribuït a lladres que haurien esperat el carruatge al bosc. L'home s'havia quedat al poble i la dona, després de canviar els cavalls, havia continuat el seu camí.

Planchet havia buscat el postilló que conduïa la calessa i l'havia trobat. Ell havia portat la dama fins a Fromelles i, de Fromelles, ella havia marxat cap a Armentières. Planchet havia agafat una drecera i a les set del matí era a Armentières.

Només hi havia un hostel, el de la posta. Planchet s'hi havia presentat com un lacai sense feina que buscava una col·locació. Quan encara no havia enraonat deu minuts amb la gent de l'hostal ja sabia que a les onze de la nit hi havia arribat una dona tota sola que havia agafat una habitació, havia demanat per l'amo i li havia dit que volia quedar-se un quant temps a la zona.

Planchet no havia necessitat saber res més. Havia corregut a la cita, havia trobat els altres tres lacais al seu lloc, els havia posat de sentinelles a totes les sortides de l'hostal i havia anat a trobar Athos, que acabava de rebre tota aquesta informació de Planchet en el moment que els seus amics tornaven.

Totes les cares estaven tristes i crispades, fins i tot la dolça cara d'Aramis.

—Què hem de fer? —va preguntar d'Artagnan.

—Esperar —va respondre Athos.

Cadascun va anar a la seva habitació.

A les vuit del vespre, Athos va donar l'ordre d'ensellar els cavalls i va fer avisar lord de Winter i els seus amics perquè es prepararessin per a l'expedició.

En un instant tots cinc van estar a punt. Tots van revisar les armes i les van preparar. Athos va ser el primer de baixar i va trobar d'Artagnan que ja s'impacientava a dalt de cavall.

—Paciència —va dir Athos—, encara ens falta un home.

Els quatre cavallers van mirar al seu voltant amb estranyesa, perquè es preguntaven inútilment qui podia ser l'home que faltava.

En aquell moment, Planchet va portar el cavall d'Athos i el mosqueter es va enfilat àgilment a la sella.

—Espereu-me —va dir—, ara torno.

I se'n va anar al galop.

Al cap d'un quart, va tornar efectivament acompanyat d'un home amb una màscara i embolicat en una gran capa vermella.

Lord de Winter i els tres mosqueters es van interrogar amb la mirada. No n'hi havia cap que pogués explicar res als altres, perquè tots ignoraven qui era aquell home. Això no obstant, van pensar que havia de ser així, atès que es feia per ordre d'Athos.

A les nou, guiats per Planchet, la petita comitiva es va posar en marxa i va enfilat el camí que havia seguit el carruatge.

Tenien un aspecte ben trist, aquells sis homes que avançaven en silenci, cadascun sumit en els seus pensaments, abatuts com el desesper, sinistres com el càstig.

Capítol LXV

EL JUDICI

Feia una nit tempestuosa i fosca, pel cel corria una nuvolada que velava la claror de les estrelles; la lluna no havia de sortir fins a les dotze.

De tant en tant, a la resplendor d'un llamp que brillava a l'horitzó es veia la cinta del camí blanc i solitari; tot seguit, després del llamp, tot tornava a la foscor.

A cada instant, Athos convidava d'Artagnan, sempre al davant del petit grup, a tornar a ocupar el seu lloc, que al cap d'una estona tornava a abandonar; només tenia un pensament: anar endavant, i hi anava.

Van travessar en silenci el poble de Festubert, on s'havia quedat el criat ferit, i tot seguit van vorejar el bosc de Richebourg. Quan van arribar a Herlier, Planchet, que dirigia la columna, va trencar a l'esquerra.

Diverses vegades, lord de Winter, o Porthos, o Aramis, havien intentat adreçar la paraula a l'home de la capa vermella, però cada vegada l'home s'havia inclinat sense respondre. Els viatgers, doncs, havien entès que hi havia algun motiu perquè el desconegut guardés silenci i havien deixat d'adreçar-li la paraula.

D'altra banda, la tempesta s'acostava, els llamps se succeïen ràpidament, els trons roncaven i el vent, precursor de la rufagada, xiulava per la plana i agitava les plomes dels cavallers.

El grup va agafar el trot llarg.

Una mica més enllà de Fromelles, va esclatar la tempesta; van desplegar les capes; encara faltaven tres llegües: les van fer sota torrentades d'aigua.

D'Artagnan s'havia tret el barret i no s'havia posat la capa; li venia de gust que l'aigua li regalimés pel front ardent i el cos agitat per esgarrifances de febre.

Quan la petita tropa ja havia passat de llarg de Goskal i estava a punt d'arribar a la posta, un home, aixoplugat sota un arbre, es va separar del tronc amb el qual s'havia confós en la foscor i va avançar fins al mig del camí, amb un dit als llavis.

Athos va reconèixer Grimaud.

—Què passa? —va exclamar d'Artagnan—. Ha marxat d'Armentières?

Grimaud va fer que sí amb el cap. D'Artagnan va cruixir de dents.

—Silenci, d'Artagnan! —va dir Athos—. Soc jo qui s'ha encarregat de tot i soc jo qui ha d'interrogar Grimaud.

—On és? —va preguntar Athos.

Grimaud amb la mà va apuntar cap al Lys.

—Lluny? —va preguntar Athos.

Grimaud va ensenyar l'índex doblegat al seu amo.

—Sola? —va preguntar Athos.

Grimaud va fer que sí.

—Senyors —va dir Athos—, està tota sola a una mitja llegua d'aquí, en direcció del riu.

—Està bé —va dir d'Artagnan—, porta'ns-hi, Grimaud.

Grimaud va tallar camp a través i va fer de guia al grup.

Al cap d'uns cinc-cents passos, van trobar un rierol i el van travessar a gual.

A la llueur d'un llamp, van distingir el poble d'Erquinghem.

—És aquí? —va preguntar d'Artagnan.

Grimaud va brandar el cap en senyal de negació.

—Silenci! —va dir Athos.

I la tropa va continuar el seu camí.

Va brillar un altre llamp; Grimaud va allargar el braç i a la resplendor blavosa de la serp de foc van distingir una caseta aïllada, a la vora del riu, a cent passos de la barca del passador.

En una finestra hi havia llum.

—Ja hi som —va dir Athos.

En aquell moment, un home ajagut a la cuneta es va aixecar, era Mosquetó; va assenyalar la finestra il·luminada amb el dit.

—És aquí —va dir.

—I Bazin? —va preguntar Athos.

—Mentre jo vigilava la finestra, ell vigilava la porta.

—Molt bé —va dir Athos—, sou tots bons servidors fidels.

Athos va saltar de la sella, va donar les regnes a Grimaud i va avançar cap a la finestra després d'indicar amb un gest a la resta de la tropa que anessin cap a la porta.

La caseta estava envoltada d'una tanca de bardissa de dos o tres peus d'altura. Athos la va saltar i va anar fins a la finestra, que no tenia porticons però tenia tirades unes cortines fins a mig vidre.

Es va enfilar a l'ampit de pedra per mirar per sobre de l'altura de les cortines.

A la claror d'un llum, va veure una dona embolicada amb una manta de color fosc, asseguda en un tamboret, a la vora d'un foc moribund: tenia els colzes sobre una taulota i el cap repenjat entre les mans blanques com el vori.

No se li podia distingir la cara, però un somriure sinistre va passar pels llavis d'Athos; no hi havia error possible, era exactament la dona que buscava.

En aquell moment un cavall va renillar: Milady va alçar el cap, va veure, enganxada al vidre, la cara pàl·lida d'Athos i va fer un crit.

Athos va veure que l'havia reconegut, va empènyer la finestra amb el genoll i la mà, la finestra va cedir, els vidres es van trencar.

I Athos, com un espectre de la venjança, va saltar a l'habitació.

Milady va córrer a la porta i la va obrir: més pàl·lid i més amenaçador encara que Athos, d'Artagnan era a l'entrada.

Milady va recular proferint un crit. D'Artagnan, creient que tenia alguna manera de fugir i tement que se'ls escapés, es va treure la pistola de la cintura, però Athos va

alçar la mà.

—Guarda aquesta arma, d'Artagnan —va dir—, aquesta dona ha de ser jutjada, no pas assassinada. Espera un moment més, d'Artagnan, i quedaràs satisfet. Entreu, senyors.

D'Artagnan va obeir, perquè Athos tenia la veu solemne i el gest poderós d'un jutge enviat pel Senyor. I darrere de d'Artagnan van entrar Porthos, Aramis, lord de Winter i l'home de la capa vermella.

Els quatre criats guardaven la porta i la finestra.

Milady havia caigut a la seva cadira amb les mans esteses endavant, com si conjurés aquella terrible aparició. Quan va veure el seu cunyat, va fer un crit terrible.

—Què busqueu? —va exclamar Milady.

—Busquem —va dir Athos— Anne de Breuil, que primer es va fer dir comtessa de La Fère i després lady de Winter, baronessa de Sheffield.

—Soc jo, soc jo! —va murmurar ella espaordida—. Què em voleu?

—Volem jutjar-vos pels vostres crims —va dir Athos—. Tindreu la llibertat de defensar-vos, de justificar-vos, si podeu. Senyor d'Artagnan, acuseu vós primer.

D'Artagnan va avançar.

—Davant Déu i davant dels homes —va dir—, acuso aquesta dona d'haver enverinat Constance Bonacieux, morta ahir al vespre.

Es va girar cap a Porthos i Aramis.

—En som testimonis —van dir els dos mosqueters a l'uníson.

D'Artagnan va continuar.

—Davant Déu i davant dels homes, acuso aquesta dona d'haver volgut enverinar-me a mi, amb un vi que em va enviar de Villeroy amb una carta falsa, com si el vi vingués de part dels meus amics; Déu em va salvar, però al meu lloc va morir un home que es deia Brisemont.

—En som testimonis —van dir a cor Porthos i Aramis.

—Davant Déu i davant dels homes, acuso aquesta dona d'haver-me instigat a assassinar el baró de Wardes, i com que aquí no hi ha ningú que pugui atestar que és veritat, ho atesto jo.

»Vet-ho aquí.

I d'Artagnan va passar a l'altra banda de l'habitació, amb Porthos i Aramis.

—Us toca a vós, Milord! —va dir Athos.

El baró es va acostar.

—Davant Déu i davant dels homes —va dir—, acuso aquesta dona d'haver fet assassinar el duc de Buckingham.

—El duc de Buckingham assassinat? —van exclamar com un sol home tots els assistents.

—Sí —va dir el baró—, assassinat! Gràcies a la carta que em va escriure, vaig fer agafar aquesta dona i la vaig fer guardar per un lleial servidor; va corrompre

aquest home, li va posar un punyal a la mà, li va fer matar el duc i, en aquest moment, Felton potser paga amb el cap el crim d'aquesta harpia.

Una esgarrifança va recórrer els jutges, en sentir la revelació d'aquests crims que encara desconeixien.

—I això no és tot —va continuar lord de Winter—; el meu germà, que us havia fet hereva, va morir en tres hores d'una estranya malaltia que deixa taques lívides a tot el cos. Cunyada, com va morir el vostre marit?

—És horrible! —van exclamar Porthos i Aramis.

—Assassina de Buckingham, assassina de Felton, assassina del meu germà, demano justícia contra vós i declaro que, si no me la concedeixen, me la faré jo.

I lord de Winter va anar a posar-se al costat de d'Artagnan per deixar el lloc a un altre acusador.

Milady va deixar caure el front entre les mans i va intentar recollir les seves idees, confoses per un vertigen mortal.

—Em toca a mi —va dir Athos, tremolant com el lleó tremola quan veu la serp—, em toca a mi. Em vaig casar amb aquesta dona quan era una noia, m'hi vaig casar contra l'opinió de tota la meva família; li vaig donar els meus béns, li vaig donar el meu nom, i un dia vaig veure que estava marcada; aquesta dona duia una flor de lis a l'espatlla esquerra.

—Oh! —va dir Milady posant-se dreta—. Us desafio a trobar el tribunal que va pronunciar contra mi aquesta sentència infame. Us desafio a trobar qui la va executar.

—Silenci —va dir una veu—. Això ho he de respondre jo!

I l'home de la capa vermella també es va acostar.

—Qui és aquest home, qui és aquest home? —va exclamar Milady, sufocada pel terror, mentre els cabells se li desfeien i se li eriçaven sobre la cara lívida com si haguessin estat vius.

Tots els ulls es van girar cap a l'home, perquè per a tots, tret d'Athos, era un desconegut.

Tot i així Athos també el mirava amb el mateix estupor que els altres, perquè ignorava com s'havia trobat involucrat en l'horrible drama que es desplegava en aquell moment.

Després d'acostar-se a Milady amb pas lent i solemne, fins que només els separava la taula, el desconegut es va treure la màscara.

Milady va mirar un instant amb un terror creixent aquella cara pàl·lida emmarcada de cabells i patilles negres, l'única expressió de la qual era una impassibilitat glaçada, fins que tot d'una, aixecant-se i reculant fins a la paret, va exclamar:

—Oh, no, no! No, és una aparició infernal! No és ell! Auxili! Auxili! —va exclamar amb veu ronca, girant-se cap a la paret com si hagués de poder obrir-s'hi pas amb les mans.

—Qui sou? —van exclamar tots els testimonis de l'escena.

—Pregunteu-ho a aquesta dona —va dir l'home de la capa vermella—, perquè com podeu veure m'ha reconegut.

—El botxí de Lille, el botxí de Lille! —va exclamar Milady, presa d'un terror insensat i arrapant-se a la paret amb les mans per no caure.

Tothom es va apartar i l'home de la capa vermella es va quedar dret tot sol al mig de la sala.

—Oh, gràcia, gràcia! Perdó! —va exclamar la miserable caient de genolls.

El desconegut va deixar que tornés el silenci.

—Ja us deia que m'havia reconegut —va fer—. Sí, soc el botxí de la ciutat de Lille, i aquesta és la meva història.

Tots els ulls estaven clavats en aquell home i n'esperaven les paraules amb àvida ansietat.

—Aquesta jove era una noieta tan bonica com bonica és ara. Era religiosa al convent de les benedictines de Templemar. Un jove sacerdot de cor simple i devot servia l'església del convent: es va posar al cap de seduir-lo i ho va aconseguir, hauria seduït un sant.

»Tots dos havien fet vots sagrats, irrevocables; la seva relació no podia durar gaire sense perdre'ls a tots dos. El va convèncer per marxar del país, però per deixar el país, per fugir junts, per arribar a una altra regió de França on poguessin viure tranquils perquè no els coneixeria ningú, necessitaven diners; no en tenien ni l'un ni l'altre. El sacerdot va robar els vasos sagrats i els va vendre; però quan es disposaven a marxar junts, els van agafar.

»Al cap de vuit dies, ella havia seduït el fill del carceller i havia fugit. El jove sacerdot va ser condemnat a deu anys de cadenes i a quedar marcat. Jo era el botxí de la ciutat de Lille, com ha dit aquesta dona. Vaig haver de marcar el culpable, i el culpable, senyors, era el meu germà!

»Aleshores vaig jurar que aquesta dona que l'havia perdut, que era més que la seva còmplice, atès que l'havia instigat a cometre el crim, en compartiria com a mínim el càstig. M'imaginava el lloc on s'havia amagat, la vaig seguir, la vaig atrapar, la vaig lligar i li vaig estampar la mateixa marca que havia estampat al meu germà.

»L'endemà d'haver tornat a Lille, el meu germà també va aconseguir escapar-se, em van acusar de complicitat i em van condemnar a anar a la presó al seu lloc mentre ell no es constituís presoner. El meu pobre germà ignorava aquesta sentència; s'havia trobat amb aquesta dona i havien fugit junts cap al Berry; allà havia obtingut una petita parròquia i feia passar aquesta dona per la seva germana.

»El senyor de les terres on estava situada l'església del rector va veure aquesta pretesa germana i se'n va enamorar, se'n va enamorat tant que li va proposar de casar-se. Aleshores ella va abandonar l'home que havia perdut per l'home que havia de perdre i es va convertir en comtessa de La Fère...

Tots els ulls es van girar a mirar Athos, que era a qui corresponia aquell nom, i que amb el cap va indicar que tot el que havia dit el botxí era cert.

—Aleshores —va continuar el botxí—, boig, desesperat, decidit a desfer-se d'una existència a la qual ella ho havia pres tot, honor i felicitat, el meu pobre germà va tornar a Lille, allà es va assabentar de la sentència que m'havia condemnat al seu lloc, es va constituir presoner i aquella mateixa nit es va penjar del respirador del calabós.

»Per ser just amb els qui em van condemnar, he de dir que van mantenir la seva paraula. Tan bon punt es va haver comprovat la identitat del cadàver, em van posar en llibertat.

»Aquest és el crim del qual jo l'acuso i aquesta és la causa per la qual la vaig marcar.

—Senyor d'Artagnan —va dir Athos—, quina pena reclameu, per a aquesta dona?

—La pena de mort —va respondre d'Artagnan.

—Milord de Winter —va continuar Athos—, quina pena reclameu, per a aquesta dona?

—La pena de mort —va repetir lord de Winter.

—Senyors Porthos i Aramis —va afegir Athos—, vosaltres que sou els jutges, quina pena dicteu contra aquesta dona?

—La pena de mort —van respondre amb veu sorda tots dos mosqueters.

Milady va deixar anar un bram horrible i va fer uns quants passos cap als seus jutges, arrossegant-se de genolls.

Athos va allargar la mà cap a ella.

—Anne de Breuil, comtessa de La Fère, Milady de Winter —va dir—, els vostres crims han avorrit els homes a la terra i Déu al cel. Si sabeu alguna pregària, digueu-la, perquè esteu condemnada i ara morireu.

En sentir aquestes paraules, que no li deixaven cap esperança, Milady es va redreçar tan alta com era i va voler parlar, però li van fallar les forces; va sentir que una mà poderosa i implacable l'agafava pels cabells i l'arrossegava irrevocablement, tal com la fatalitat arrossega l'home: ni tan sols va intentar d'oposar-hi resistència i va sortir de la cabana.

Lord de Winter, d'Artagnan, Athos, Porthos i Aramis van sortir darrere seu. Els lacais van seguir els seus amos i l'habitació va quedar solitària, amb la finestra trencada, la porta oberta i el llum fumejant cremant tristament damunt la taula.

Capítol LXVI

L'EXECUCIÓ

Eren aproximadament les dotze; la lluna minvant esmotxada, ensangonada pels últims ròssecs de la tempesta, s'alçava darrere la petita vila d'Armentières, i sobre la seva claror cèria es retallaven la silueta fosca de les cases i l'esquelet de l'alt campanar. Al davant, les aigües del Lys corrien com un riu d'estany fos, mentre que a l'altra riba la massa negra dels arbres es perfilava sobre un cel de tempesta envaït per grans núvols rogencs que feien una mena de crepuscle en plena nit. A l'esquerra s'elevava un vell molí abandonat, de pales immòbils, d'entre les ruïnes del qual una òliba deixava sentir el seu crit agut, periòdic i monòton. D'ací d'allà per la plana, a dreta i esquerra del camí que la sinistra comitiva seguia, apareixien arbres baixos i rabassuts que semblaven nans deformes ajupits sotjant els homes en aquella hora sinistra.

De tant en tant, un gran llamp obria l'horitzó de banda a banda, serpentejant per damunt de la massa negra dels arbres, i venia com una esfereïdora simitarra a migpartir el cel i l'aigua. Per aquella atmosfera feixuga no hi passava ni un alè d'aire. Un silenci de mort esclafava tota la natura; el terra era humit i relliscós a causa de la pluja que acabava de caure i les herbes reanimades desprenien el seu perfum amb més energia.

Dos criats feien avançar Milady un per cada braç; el botxí anava darrere seu i lord de Winter, d'Artagnan, Athos, Porthos i Aramis venien al darrere del botxí.

Planchet i Bazin anaven al darrere de tot.

Els dos criats duïen Milady cap al riu. Amb la boca no deia res, però els seus ulls parlaven amb la seva inexpressable eloqüència, suplicant alternativament el qui mirava.

Quan van ser uns quants passos més endavant que els altres, va dir als criats:

—Mil pistoles a cadascun si em protegiu per fugir; però, si em lliureu als vostres amos, tinc gent a prop d'aquí disposada a venjar-me que us faran pagar cara la meua mort.

Grimaud vacil·lava. Mosquetó tremolava de cap a peus.

Athos, que havia sentit la veu de Milady, es va afanyar a acostar-s'hi, lord de Winter també.

—Aparteu aquests criats —va dir—, hi ha parlat, ja no són segurs.

Van cridar Planchet i Bazin, que van ocupar el lloc de Grimaud i Mosquetó.

Quan van ser a la vora de l'aigua, el botxí es va acostar a Milady i li va lligar peus i mans.

Aleshores la dona va trencar el silenci per exclamar:

—Colla de covards, sou uns miserables assassins, heu de ser deu per sacrificar una dona; aneu amb compte, ara no m'ajuda ningú, però em venjaran.

—No sou una dona —va dir fredament Athos—, no pertanyeu a l'espècie humana, sou un dimoni sortit de l'infern i nosaltres us hi tornarem.

—Ah, els homes virtuosos —va dir Milady—, vigileu perquè qui em toqui un sol cabell també serà un assassí.

—El botxí pot matar sense ser un assassí, senyora —va dir l'home de la capa vermella, tustant la seva llarga espasa—. És l'últim jutge: *Nachrichter*, que diuen els nostres veïns alemanys.

Mentre deia aquestes paraules la lligava i Milady va proferir dos o tres crits salvatges que van causar un efecte llòbrec i estrany en volar en la nit i perdre's en les profunditats del bosc.

—Però, si soc culpable, si he comès els crims dels quals m'acuseu —cridava Milady—, porteu-me davant d'un tribunal; no sou jutges, vosaltres, per condemnar-me.

—Jo us vaig proposar Tyburn —va dir lord de Winter—, per què no ho vau acceptar?

—Perquè no vull morir! —va exclamar Milady, debatent-se—. Perquè soc massa jove per morir!

—La dona que heu enverinat a Béthune encara era més jove que vós, senyora, i tot i així és morta —va dir d'Artagnan.

—Entraré en un convent, em faré monja —va dir Milady.

—Ja éreu en un convent —va dir el botxí—, i en vau sortir per perdre el meu germà.

Milady va fer un crit d'esglai i va caure de genolls.

El botxí la va alçar per sota els braços i va voler dur-la cap a la barca.

—Oh, Déu meu! —va exclamar la dona—. Déu meu! Em volen ofegar!

Aquests crits eren tan lancinants que d'Artagnan, que a l'hora de perseguir Milady havia estat el més ferotge, es va deixar caure sobre una soca i va acotar el cap per tapar-se les orelles amb les mans; tot i així, però, encara en sentia les amenaces i els crits.

D'Artagnan era el més jove de tots aquells homes, el cor li va flaquejar.

—Oh, no puc veure aquest horrible espectacle! No puc consentir que aquesta dona mori així!

Milady havia sentit aquestes paraules i havia recuperat un raig d'esperança.

—D'Artagnan! D'Artagnan! —va cridar—. Recorda que et vaig estimar!

El jove es va aixecar i va fer un pas cap a ella.

Però Athos, bruscament, va desembeinar l'espasa i es va interposar en el seu camí.

—Si feu un pas més, d'Artagnan, haureu de lluitar amb mi.

D'Artagnan va caure de genolls i va resar.

—Endavant, botxí, fes la teva feina —va continuar Athos.

—Amb molt de gust, senyor —va dir el botxí—, perquè soc un bon catòlic i crec fermament que soc just acomplint el meu deure amb aquesta dona.

—Bé.

Athos va fer un pas cap a Milady.

—Us perdono —va dir— tot el mal que m'heu fet; us perdono pel meu futur arruïnat, pel meu honor perdut, pel meu amor profanat i la meva salvació compromesa per sempre pel desesper en el qual em vau enfonsar. Moriu en pau.

Lord de Winter també va avançar.

—Us perdono —va dir— l'enverinament del meu germà, l'assassinat de Sa Gràcia lord de Buckingham; us perdono la mort del pobre Felton, us perdono els intents contra mi. Moriu en pau.

—I a mi —va dir d'Artagnan—, senyora, perdoneu-me que amb una falsedat indigna d'un gentilhome provoqués la vostra còlera, i a canvi us perdono l'assassinat de la meva pobra amiga i les cruels venjances contra mi, us perdono i ploro per vós. Moriu en pau.

—*I am lost!* —va murmurar en anglès Milady—. *I must die.*

Aleshores es va aixecar tota sola i va ventar al seu voltant una d'aquelles mirades clares que semblava que sortissin d'un ull de foc.

No va veure res.

Va escoltar i no va sentir res.

Al seu voltant només hi havia enemics.

—On moriré? —va dir.

—A l'altra riba —va respondre el botxí.

Aleshores l'home la va fer entrar a la barca i, quan ell anava a pujar-hi, Athos li va donar una bossa amb diners.

—Teniu —va dir—, el preu de l'execució; que es vegi que actuem com a jutges.

—D'acord —va dir el botxí—, i, ara, que aquesta dona sàpiga que no faig la meva feina, sinó el meu deure.

I va llançar els diners al riu.

La barca es va allunyar cap a la riba esquerra del Lys, amb la culpable i l'executor. Tots els altres es van quedar a la riba dreta, on havien caigut de genolls.

La barca lliscava lentament al llarg de la sirga, sota el reflex d'un núvol pàl·lid que en aquell moment s'estenia sobre l'aigua.

Tots van veure com abordava a l'altra riba; les figures es dibuixaven en negre sobre l'horitzó rogenic.

Milady, durant el trajecte, havia aconseguit desfer la corda que li lligava els peus; en arribar al ribatge, es va afanyar a saltar a terra i va voler fugir.

Però el terra era humit; en arribar a dalt del marge va relliscar i va caure de genolls.

Sens dubte la va assaltar una idea supersticiosa; va entendre que el cel li negava el seu ajut i es va quedar en la posició en què es trobava, amb el cap cot i les mans juntes.

Aleshores, des de l'altra riba, van veure com el botxí alçava lentament tots dos braços, un raig de lluna es va reflectir a la fulla de l'ampla espasa, els dos braços van caure. Es van sentir el xiulet de la simitarra i el crit de la víctima, i tot seguit una massa escapçada es va desplomar sota el cop.

Aleshores el botxí es va treure la capa vermella, la va estendre a terra, hi va posar el cos, hi va llançar el cap, en va lligar les quatre puntes, se la va carregar a l'espatlla i va tornar a la barca.

Quan va ser al mig del Lys, va aturar la barca i, aguantant el farcell a sobre de l'aigua, va cridar amb veu forta:

—Deixeu passar la justícia de Déu!

I va deixar caure el cadàver al fons de l'aigua, que es va tancar de nou.

Tres dies després, els quatre mosqueters tornaven a ser a París; havien respectat els límits del permís i, aquell mateix vespre, van anar a fer l'habitual visita al senyor de Tréville.

—Com ha anat, senyors, l'excursió? Us heu divertit? —va preguntar el bon capità.

—Extraordinàriament —va respondre Athos estrenyent les dents.

Capítol LXVII

UN MISSATGER DEL CARDENAL

El dia 6 del mes següent, el rei, fidel a la promesa que havia fet al cardenal de deixar París i tornar a La Rochelle, va sortir de la capital encara atordit per la notícia que acabava de córrer de l'assassinat de Buckingham.

Tot i haver estat avisada per endavant que l'home que havia estimat tant estava en perill, la reina, quan li van anunciar aquesta mort, no se la va voler creure; fins i tot va exclamar imprudentment:

—No és veritat, m'acaba d'escriure!

Però l'endemà per força va haver de creure's la terrible notícia. La Porte, retingut com tothom a Anglaterra per les ordres del rei Carles I, va arribar amb l'últim i fúnebre regal que Buckingham enviava a la reina.

L'alegria del rei havia estat gran; no es va molestar gens a dissimular-la i fins i tot la va manifestar sorollosament davant de la reina. A Lluís XIII, com a tots els cors febles, li faltava generositat.

Però el rei no va trigar a estar un altre cop malhumorat i melancòlic: el seu front no era dels que s'aclareixen gaire temps; sentia que quan tornés al campament tornaria a l'esclavatge i, tot i així, hi tornava.

El cardenal, per a ell, era la serp hipnotitzadora, i ell era l'ocell que voleia de branca en branca sense poder escapar-se'n.

La tornada a La Rochelle era, doncs, profundament trista. Els nostres quatre amics, sobretot, tenien sorpresos els seus companys; viatjaven junts, de costat, amb la mirada fosca i el cap cot. Athos era l'únic que, de tant en tant, alçava el front ample; un llampec li brillava als ulls, un somriure amarg li passava pels llavis i després, com els seus companys, tornava a sumir-se en els seus pensaments.

Quan l'escorta arribava en una ciutat, així que havien acompanyat el rei al seu allotjament, els quatre amics es retiraven o bé anaven a alguna taverna apartada, on ni jugaven ni bevien: només parlaven en veu baixa mirant atentament que no els escoltés ningú.

Un dia que el rei s'havia aturat pel camí per caçar amb el falcó i els quatre amics, tal com tenien per costum, en comptes de seguir la cacera havien entrat en una taverna del camí ral, un home que venia de La Rochelle a cavall es va aturar a la porta per beure un got de vi i va ventar una ullada a l'interior de la sala on estaven entaulats els quatre mosqueters.

—Home, senyor d'Artagnan! —va dir—. Sou vós que veig?

D'Artagnan va alçar el cap i va fer un crit de joia. L'home que el cridava era el seu fantasma, el desconegut de Meung, del carrer dels Fossoyeurs i d'Arràs.

D'Artagnan va desembeinar l'espasa i va volar cap a la porta.

Però aquesta vegada, en comptes de fugir, el desconegut va baixar del cavall i va avançar cap a d'Artagnan.

—Ah, senyor —va dir el jove—, finalment us trobo; aquesta vegada no us escapareu.

—No tinc cap intenció de fer-ho, senyor, perquè aquesta vegada us buscava; en nom del rei us detinc i us dic que m'heu de lliurar l'espasa, i sense resistència; us hi va el cap, us aviso.

—Qui sou, doncs? —va preguntar d'Artagnan abaixant l'espasa però, de moment, sense lliurar-la.

—Soc el cavaller de Rochefort —va respondre el desconegut—, escuder del senyor cardenal de Richelieu, i tinc l'ordre de portar-vos davant de Sa Eminència.

—Anem de camí cap al campament de Sa Eminència, senyor cavaller —va dir Athos avançant—, i bé acceptareu la paraula del senyor d'Artagnan, que anirà de dret a La Rochelle.

—L'he de posar en mans dels guàrdies que el portaran al campament.

—Ho farem nosaltres, senyor, paraula de gentilhomes; però paraula de gentilhomes, també —va afegir Athos arrufant les celles—, que el senyor d'Artagnan no se separarà de nosaltres.

El cavaller de Rochefort va ventar un cop d'ull enrere i va veure que Porthos i Aramis s'havien situat entre ell i la porta; va veure que estava del tot a la mercè d'aquells quatre homes.

—Senyors —va dir—, si el senyor d'Artagnan vol lliurar-me la seva espasa i afegir la seva paraula a la vostra, m'accontentaré de la vostra promesa de conduir el senyor d'Artagnan davant de monsenyor el cardenal.

—Teniu la meva paraula, senyor —va dir d'Artagnan—, i aquí teniu la meva espasa.

—Em va molt bé —va afegir Rochefort— perquè he de continuar el viatge.

—Si és per anar a buscar Milady —va dir fredament Athos—, no cal, no la trobareu.

—Què se n'ha fet? —va preguntar immediatament Rochefort.

—Torneu al campament i ho sabreu.

Rochefort es va quedar pensatiu un moment, però com que estaven només a un dia de Surgères, on el cardenal havia d'anar a esperar el rei, va decidir de seguir el consell d'Athos i de tornar amb ells.

A més, aquesta tornada li oferia un avantatge: podria vigilar personalment el presoner.

Es van posar en camí.

L'endemà, a les tres de la tarda, van arribar a Surgères. El cardenal hi esperava Lluís XIII. El ministre i el rei van intercanviar molts compliments, es van felicitar de la gran sort que havia tingut França de desfer-se de l'enemic aferrissat que alçava tot Europa contra ella. Després d'això, el cardenal, que havia estat avisat per Rochefort

de la detenció de d'Artagnan, i que estava impacient per veure'l, es va acomiadar del rei convidant-lo a anar l'endemà a veure les obres acabades del dic.

Quan el cardenal, al vespre, va tornar al seu quarter del pont de La Pierre, va trobar drets, davant de la porta de la casa on vivia, d'Artagnan sense espasa i els tres mosqueters armats.

Aquesta vegada, com que anava ben acompanyat, els va mirar severament i amb l'ull i la mà va indicar a d'Artagnan que el seguís.

D'Artagnan va obeir.

—T'esperem aquí, d'Artagnan —va dir Athos prou fort perquè el cardenal el sentís.

Sa Eminència va arrufar les celles, es va aturar un instant, i va continuar endavant sense pronunciar cap paraula.

D'Artagnan va entrar darrere el cardenal i Rochefort darrere d'Artagnan; la porta va quedar vigilada.

Sa Eminència es va dirigir a l'habitació que li servia de despatx i va indicar a Rochefort que hi introduís el jove mosqueter.

Rochefort va obeir i es va retirar.

D'Artagnan es va quedar sol davant del cardenal; era la segona entrevista que hi tenia i més tard va confessar que s'havia pensat que seria l'última.

Richelieu es va quedar dret, recolzat a la llar de foc; entre ell i d'Artagnan hi havia la taula.

—Senyor —va dir el cardenal—, heu estat arrestat per ordre meva.

—Això m'han dit, monsenyor.

—Sabeu per què?

—No, monsenyor, perquè de l'única cosa per la qual se'm podria arrestar Sa Eminència encara no en té coneixement.

Richelieu va mirar fixament el jove.

—Què vol dir això?

—Si monsenyor em vol fer saber, primer, els crims que se m'imputen, tot seguit jo li diré el que he fet.

—Se us imputen crims que han fet caure caps més alts que el vostre, senyor! —va dir el cardenal.

—Quins, monsenyor? —va preguntar d'Artagnan amb una calma que va sorprendre el mateix cardenal.

—Se us imputa haver mantingut correspondència amb els enemics del regne, se us imputa haver sorprès secrets de l'Estat, se us imputa haver intentat fer avortar els plans del vostre general.

—I qui m'acusa de tot això, monsenyor? —va dir d'Artagnan, segur que l'acusació venia de Milady—. Una dona marcada per la justícia del país, una dona que es va casar amb un home a França i amb un altre a Anglaterra, una dona que va enverinar el seu segon marit i que va intentar enverinar-me a mi?

—Què dieu, ara, senyor? —va exclamar el cardenal, sorprès—. De quina dona parleu així?

—De Milady de Winter —va respondre d'Artagnan—; sí, de Milady de Winter, de qui sens dubte Vostra Eminència, quan li va fer l'honor de la seva confiança, ignorava els crims.

—Senyor —va dir el cardenal—, si Milady de Winter ha comès els crims que dieu, serà castigada.

—Ja ho ha estat, monsenyor.

—Qui l'ha castigat?

—Nosaltres.

—És a la presó?

—És morta.

—Morta! —va repetir el cardenal, que no es podia creure el que sentia—. Morta! Heu dit que és morta?

—Tres vegades va intentar matar-me, i jo l'havia perdonat; però va matar la dona que jo estimava. Aleshores els meus amics i jo la vam agafar, la vam jutjar i la vam condemnar.

D'Artagnan aleshores va explicar l'enverinament de la senyora Bonacieux al convent de les carmelites de Béthune, el judici a la casa aïllada i l'execució a la vora del Lys.

Una esgarrifança va recórrer tot el cos del cardenal, que tanmateix no s'esgarrifava fàcilment.

Però tot d'una, com sota la influència d'un pensament mut, la fesomia del cardenal, fins aleshores fosca, es va anar aclarint i va arribar a una serenitat total.

—Així —va dir amb una veu d'una suavitat que contrastava amb la severitat de les paraules—, us vau constituir en jutges, sense pensar que els qui no tenen la missió de castigar i castiguen són assassins!

—Monsenyor, us juro que no he tingut ni un instant la intenció de defensar el meu cap de vós. Rebré el càstig que Vostra Eminència em vulgui infligir. No aprecio prou la vida per témer la mort.

—Sí, ja ho sé, sou un home de cor, senyor —va dir el cardenal amb veu gairebé afectuosa—, per això us puc dir ara mateix que sereu jutjat i fins i tot condemnat.

—Un altre podria respondre a Vostra Eminència que té la seva gràcia a la butxaca; jo em limitaré a dir-vos: ordeneu, monsenyor, estic a punt.

—La gràcia? —va dir Richelieu, sorprès.

—Sí, senyor —va dir d'Artagnan.

—Qui l'ha firmat? El rei?

I el cardenal va pronunciar aquestes paraules amb una singular expressió de menyspreu.

—No, Vostra Eminència.

—Jo? Sou boig, senyor?

—Monsenyor sens dubte reconeixerà la seva lletra.

I d'Artagnan va presentar al cardenal el preciós paper que Athos havia pres a Milady i que havia donat a d'Artagnan perquè li servís de protecció.

Sa Eminència va agafar el paper i amb veu lenta, recalcant cada síl·laba, va llegir:

«El portador de la present ha fet el que ha fet per ordre meua i pel bé de l'Estat.

5 D'AGOST DE 1628.
RICHELIEU.»

El cardenal, després d'haver llegit aquestes dues ratlles, va quedar sumit en un estat de reflexió profunda, però no va tornar el paper a d'Artagnan.

«Medita per quin suplici em farà morir», es va dir d'Artagnan, «doncs veurà com mor un gentilhome!»

El jove mosqueter estava en molt bona disposició per morir heroicament.

Richelieu encara pensava, tot cargolant i descargolant el paper entre les mans. Finalment va alçar el cap, va clavar la mirada d'àguila en aquell rostre lleial, obert i intel·ligent, va llegir-hi tots els patiments que l'havien afligit des de feia un mes i totes les llàgrimes que l'havien solcat i per tercera o quarta vegada va pensar en tot el futur que tenia aquell noi de vint-i-un anys, i quants recursos la seva activitat, la seva valentia i la seva intel·ligència podien oferir a un bon amo.

D'altra banda, els crims, el poder i el geni infernal de Milady més d'una vegada l'havien espantat. Sentia una mena d'alegria secreta d'haver-se desfet d'aquella perillosa còmplice.

Va estripar lentament el paper que d'Artagnan li havia lliurat tan generosament.

«Estic perdut», es va dir d'Artagnan.

I es va inclinar profundament davant del cardenal com un home que diu: «Senyor, que es faci la vostra voluntat!»

El cardenal es va acostar a la taula i, sense seure, va escriure unes quantes ratlles en un pergami dos terços del qual ja eren plens, i va posar-hi el seu segell.

«És la meua condemna», es va dir d'Artagnan, «m'estalvia el tedi de la Bastilla i les lentituds d'un judici. Encara és prou amable.»

—Teniu, senyor —va dir el cardenal al jove—, us he agafat un salconduit i us en dono un altre. Hi falta el nom, l'hi posareu vós mateix.

D'Artagnan va agafar el paper amb vacil·lació i se'l va mirar.

Era un nomenament de tinent dels mosqueters.

D'Artagnan va caure als peus del cardenal.

—Monsenyor —va dir—, la meua vida és vostra, disposeu-ne; però aquest favor que em concediu no el mereixo: tinc tres amics que en són més mereixedors i més dignes...

—Sou un bon noi, d'Artagnan —el va interrompre el cardenal tustant-li familiarment l'espatlla, encantat d'haver vençut aquell caràcter rebel—. Feu el que us

convingui, amb aquest nomenament. Però recordeu que, encara que el nom estigui en blanc, jo us l'he donat a vós.

—No ho oblidaré mai —va respondre d'Artagnan—. Vostra Eminència en pot estar segur.

El cardenal es va girar i va dir amb veu forta:

—Rocheffort!

El cavaller, que sens dubte era darrere la porta, va entrar immediatament.

—Rocheffort —va dir el cardenal—, aquí veieu el senyor d'Artagnan; a partir d'ara el compto entre els meus amics, de manera que us abraceu i feu bondat si voleu conservar el cap.

Rocheffort i d'Artagnan es van abraçar fredament, però el cardenal els observava amb ull vigilant.

Van sortir de l'habitació alhora.

—Ens tornarem a trobar, oi, senyor?

—Quan vulgueu —va fer d'Artagnan.

—Segur que trobarem el dia —va respondre Rocheffort.

—Perdó? —va fer Richelieu obrint la porta.

Els dos homes es van somriure, es van estrènyer la mà i van saludar Sa Eminència.

—Començàvem a impacientar-nos —va dir Athos.

—Ja soc aquí, amics meus! —va respondre d'Artagnan—. No tan sols lliure, sinó en favor.

—Ens ho explicareu?

—Aquest vespre.

Efectivament, aquell vespre d'Artagnan va anar a veure Athos, que va trobar buidant la seva ampolla de vi d'Espanya, una ocupació que duia religiosament a terme cada nit.

Li va explicar el que havia passat amb el cardenal i es va treure el nomenament de la butxaca.

—Teniu, estimat Athos, mireu —li va dir—, això us correspon a vós.

Athos va fer el seu somriure dolç i encantador.

—Amic —va dir—, per a Athos és massa; per al comte de La Fère és massa poc. Guardeu-vos aquest nomenament, és ben vostre; malauradament l'heu pagat molt car.

D'Artagnan va sortir de l'habitació d'Athos i va anar a la de Porthos.

El va trobar vestit amb un uniforme magnífic, cobert d'uns brodats esplèndids, mirant-se al mirall.

—Ah, ah! —va dir Porthos—. Sou vós, estimat amic! Com trobeu que m'està, aquest vestit?

—Molt bé —va dir d'Artagnan—, però vinc a proposarvos-en un altre que encara us anirà millor.

—Quin? —va preguntar Porthos.

—El de tinent dels mosqueters.

D'Artagnan va explicar a Porthos la conversa amb el cardenal i, traient-se el nomenament de la butxaca, li va dir:

—Teniu, amic meu, escriviu el vostre nom aquí i sigueu-me un bon superior.

Porthos va mirar el nomenament i el va tornar a d'Artagnan, amb gran sorpresa del jove.

—Sí —va dir—, m'afalagaria molt, però no tindrè prou temps per gaudir del favor. Durant la nostra expedició a Béthune, s'ha mort el marit de la meva duquessa, de manera que el cofre del difunt m'obre els braços i em caso amb la vídua. Mireu, m'emprovava el vestit de casament; guardeu-vos la tinència, amic meu, guardeu-vos-la.

I va tornar el nomenament a d'Artagnan.

El jove va entrar a veure Aramis.

El va trobar agenollat davant d'un reclinatori, amb el front sobre el breviari obert.

Li va explicar la conversa amb el cardenal i, traient-se per tercera vegada el nomenament de la butxaca, va dir:

—Vós que sou el nostre amic, la nostra llum, el nostre protector invisible, accepteu aquest nomenament; l'heu merescut més que ningú, pel vostre seny i els vostres consells, sempre seguits de tan bons resultats.

—Malauradament, amic —va dir Aramis—, les nostres últimes aventures m'han fet avorrir completament la vida de l'home d'espasa. Aquesta vegada he pres la decisió irrevocable: després del setge, entro als paüls. Guardeu el nomenament, d'Artagnan, l'ofici d'armes us va bé, sereu un bon capità audaç.

D'Artagnan, amb els ulls humits per l'agraïment i brillants d'alegria, va tornar a l'habitació d'Athos, que va trobar encara entaulat, mirant el seu últim got de màlaga a la claror del llum.

—Els també l'han rebutjat —va dir.

—És que ningú n'era tan digne com vós, estimat amic meu.

Va agafar la ploma, va escriure el nom de d'Artagnan al nomenament i l'hi va tornar.

—Així em quedaré sense amics —va dir el jove—. Sense res, només records amargs...

I va deixar caure el cap entre les mans, mentre dues llàgrimes li baixaven per les galtes.

—Sou jove, vós —va respondre Athos—, i els records amargs tenen temps de convertir-se en dolços records.

EPÍLEG

La Rochelle, sense el socors de la flota anglesa i de la divisió que els havia promès Buckingham, es va rendir al cap d'un any de setge. El 28 d'octubre de 1628 es va firmar la capitulació.

El rei va entrar a París el 23 de desembre del mateix any. Li van fer una rebuda triomfal, com si tornés de vèncer l'enemic i no uns francesos. Va entrar per la porta de Saint-Jacques, sota arcades de fullatge.

D'Artagnan va prendre possessió del seu càrrec. Porthos va deixar el servei i, l'any següent, es va casar amb la senyora Coquenard; el cofre que havia desitjat tant contenia vuit-centes mil lliures.

Mosquetó va tenir una lliurea magnífica i, a més, la satisfacció que havia ambicionat tota la vida de pujar darrere d'una carrossa daurada.

Aramis, després d'un viatge a la Lorena, va desaparèixer de cop i va deixar d'escriure als seus amics. Més endavant, per la senyora de Chevreuse, que ho va dir a dos o tres amants, van saber que s'havia posat els hàbits en un convent de Nancy.

Bazin es va convertir en frare llec.

Athos va continuar de mosqueter, sota les ordres de d'Artagnan, fins al 1633, quan, després d'un viatge a Turena, també va deixar el servei amb l'excusa que acabava de rebre una petita herència al Rosselló.

Grimaud va seguir Athos.

D'Artagnan es va batre tres vegades amb Rochefort i el va ferir tres vegades.

—A la quarta probablement us mataré —li va dir oferint-li la mà per ajudar-lo a aixecar-se.

—Doncs així val més, per a vós i per a mi, que ho deixem aquí —va respondre el ferit—. Redeu, soc més amic vostre que no us penseu, perquè des de la primera vegada que us vaig veure, si hagués dit una paraula al cardenal hauria pogut fer que us tallessin el coll.

Es van abraçar, aquesta vegada de bon cor i sense segones intencions.

Planchet va rebre de Rochefort el grau de sergent dels guàrdies.

El senyor Bonacieux vivia molt tranquil, absolutament ignorant del destí de la seva dona i sense que això el preocupés gens. Un dia, va cometre la imprudència de fer-se present al cardenal; el cardenal li va fer respondre que s'ocuparia que no li faltés mai més res.

En efecte, l'endemà el senyor Bonacieux, que havia sortit de casa seva a les set del vespre per anar al Louvre, no va tornar a aparèixer pel carrer dels Fossoyeurs; l'opinió dels qui semblaven més informats va ser que vivia en algun castell reial a càrrec de la generositat de Sa Eminència.

NOTA DE LA TRADUCTORA

Benvolgut llegidor, espero que t'hagis divertit amb les aventures d'aquest noi intrèpid, tossut i somiador, i també força barrut. Pot molt ben ser que el llibre en algun moment t'hagi sorprès perquè, potser per culpa del cine, o potser perquè són uns personatges més populars que no pas coneguts directament, solem tenir una idea un pèl estereotipada dels mosqueters.

Si has llegit atentament, segur que t'has adonat que el text conté unes quantes contradiccions fruit d'haver estat escrit i publicat originàriament com a fulletó: els escuts que d'Artagnan té a la bossa quan és al primer hostal, la pell del desconegut de Meung, tan aviat clara com colrada, la quantitat de cavalls que els amics tenen per anar al camí de Chaillot, etc. Tot detalls sense importància.

Potser també has notat que el significat de certes paraules, com ara burgès, o calces, no és exactament el mateix que actualment avui dia, cosa inevitable en una novel·la escrita el segle XIX (que a més explica uns fets que tenen lloc durant el segle XVII) i que fins i tot ajuda a ambientar-la. Per això no hem volgut modernitzar res, sinó, al contrari, mantenir aquesta lleugera pàtina d'època que es nota sobretot en les exclamacions o en algun mot una mica antiquat, i ens hem limitat a afegir màxim un parell de paraules per aclarir algun sentit, per exemple que la bandera blanca és la bandera reial, i no pas un senyal de rendició.

Tant de bo tot això no t'hagi entrebancat gens la lectura i hagis apreciat la ironia i l'humor de l'estil d'Alexandre Dumas tant com nosaltres, traductora i editors.

A. C.